

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชมิ่งมัย (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ssr>

วารสาร มจร สังคมศาสตร์

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2566

Vol. 12 No. 1 January-February 2023 |

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
ISSN (Print) : 2287-0121
ISSN (Online) : 2673-0782

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2566

Vol. 12 No. 1 January-February 2023

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2566

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป):

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.

พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

รองศาสตราจารย์ พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ไชยเย็น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

มหาวิทยาลัยแสงธรรมฟอร์ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา วัฒนภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาค
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว

วิทยาลัยการทัพอากาศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กองจัดการ:

พระปลัดสมนึก อีร์ปญโญ, ดร.
พระมหาสมชาย ขนติสรโน
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541.
แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

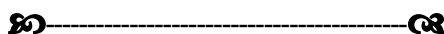

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

Vol.12 No.1 January-February 2023

Number of prints: 100 copies

Journal of MCU Social Science Review:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

Aims & scope:

To Promote and Encourage Instructors, Academicians, Students and others Interested Persons to have the opportunities to disseminate academic and research works in social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Laws, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 2 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names; double-blind system peer review.

Editorial team

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Dhammavatjarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajasarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atchariyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom	Rajapruk University
Assoc. Prof. Lt. Gen. Dr. Weera Wongsan	National Defence College of Thailand
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak

Air Force College

Dr. Kitsana Thongkaeo

Suratthani Rajabhat University

Management Division:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño, Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phramaha Somchai Khantisarano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Suphattharachai Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha

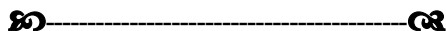
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ: วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดปัญญาวรรณ, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิศิษฐ์ประชาณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโสภาสนนทกิตต์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระพลากร สุ่มงคโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรรพญ์เที่ยง พุทธสาวิโก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุมนต์ สุนนโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเสาร์คำ ธรรมธีโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

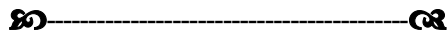
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญา นัตรช่อฟ้า	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอนก ไยอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พลอากาศตรี หญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.บวร ขมขุนศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สายรุ้ง บุปผาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.รัชดา สุวรรณนวล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ วารัญญา ม่วงเกลี้ยง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ศักดิ์ดา งานหมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.กรกต ชาบັນจิต

ดร.ดิเรก ด้วงลอย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร.

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม

ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ อธิศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญ

รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี

รองศาสตราจารย์พัฒนา เรืองใจดี

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัทธา ท้าวมิตร

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน

รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา

รองศาสตราจารย์ ดร.พทุทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจริญจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

รองศาสตราจารย์ชนิษฐา จิตชินะกุล

รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ราชบัณฑิตยสถาน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน เจริญนิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ชูตินันท์กุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัชกร สิมะขจรบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาท์สุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสสวาส กุลวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด ขาดิยานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรชัย นาคสีทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธิดา แจ่มประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวาลา ละวาทีน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ หวานชิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมณักพงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ

อาจารย์ ดร.ชฎิล โรจนานนท์

อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู

อาจารย์ ดร.ศิษณุพงศ์ ทองพวง

อาจารย์ ดร.ณัฐนันท์ จิระกิตติมิตร

อาจารย์ ดร.วิโรจน์ หมั่นเทพ

อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช

อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง

อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

อาจารย์ ดร.ปัญญภณ เทพประสิทธิ์

อาจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์ ชัยณัฐาภรณ์

อาจารย์ ดร.มยุรี จำจรัส

อาจารย์ ดร.ละออ มามะ

อาจารย์ ดร.อัญธิษฐา อักษรศรี

อาจารย์ ดร.ปราณี คำแก้ว

อาจารย์ ดร.ปรีมปรีชญ์ คณินพศุฑย์

อาจารย์ ดร.รัชฎากร เอี่ยมอำไพ

อาจารย์ ดร.ณัชนพล ศิริสวัสดิ์

อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว

อาจารย์ ดร.เดโช แชน้ำแก้ว

อาจารย์ ดร.พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์

อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญชิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ศิริพัฒน์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ พรพรรณ โปรงจิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ นฤมล ญาณสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์ มัลลิกา ภูมะธน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อาจารย์ พินันท์ ลาตบัวขาว	วิทยาลัยพิษณุภัณฑ์
อาจารย์ สมพร นุทผล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.รินทร์ชิสา เกล็ดประทุมกานต์	นักวิชาการอิสระ
ดร.นริศรา ทองจันทร์	นักวิชาการอิสระ
ดร.รัตน์ที วิโรจน์ฤทธิ์	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
ดร.ปัญญ์ณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล	นักวิชาการอิสระ
นาวาอากาศเอก ดร.พงษ์สุวรรณ ศรีสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี	กองคลังแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก
นายภูเบศ วณิชชานนท์	นักวิชาการอิสระ

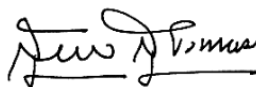
บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุพอล สุยะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(14)
สารบัญ	(15)

บทความวิจัย:

๓๐-๓๑

๓๐-๓๑

รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษ
ที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

๓๑ นวพรรณ เชื้ออ่ำ, ชวนคิด มะเสนะ, ไพฑูริ ลังกา R1-R14

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคการเปลี่ยนแปลง
แบบฉับพลันด้วยดิจิทัล

๓๑ บุษกร วัฒนบุตร R15-R25

กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓๑ กุลชาติ ชลเทพ, ชวนคิด มะเสนะ, จิณณวัตร ปะโคทั้ง R26-R43

กลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

๓๑ เกศนภา ขูร์รักษ์, วรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง,
พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, สรียา โชติธรรม R44-R54

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง น้ำหนัก ตามกระบวนการ KYOZAI
KENKYU ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

๓๑ ไกรวุฒิ เทศประสิทธิ์, นฤมล ข่างศรี R55-R67

แนวทางพัฒนาศักยภาพการจัดการสถานประกอบการธุรกิจสปาเพื่อ
สุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียม
เข้าสู่การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย

๘ จุฑารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์

R68-R77

การทําสัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมในยุคโควิด-19 เพื่อวางแผนจัดการ
ทางการเงิน กรณีศึกษา: ตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

๘ ณัฐพัชร อภิวัฒน์ไพศาล, ชนัญชิตา อรุณแห

R78-R93

เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร
และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

พระมหาธนาศิลป์ ธมมานุสารี, สุรพล สุษะพรหม,

๘ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

R94-R108

รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

๘ พระมหาเสถียร ถาวรธมโม, พระมหาสุนันท์ สุนนโท,
พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร

R109-R123

การอบรมกลุ่มกลาทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี

๘ พระมหาธีรติ ธมมโสภโณ (โสภิตธรรม), วชิรินทร์ ชาญศิลป์,
อนุภูมิ ไชวเกษม

R124-R137

การศึกษาภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ
จังหวัดสงขลา

๘ มนัสสวาส กุลวงศ์, นุชเนตร กาฬสมุทร, ธิดาพร เรืองเรืองกุลฤทธิ์,
สาลินี ทิพย์เพ็ง, ชญาดา เฉลียวพรหม

R138-R151

การพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน

๘ รังสียศ งามฤทธิ์, พระมหาบุญศรี ญาณวุฑโฒ, สุมานพ ศิวารัตน์

R152-R165

การสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo
ของลูกค้านาคารอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสธยา สุภาพล, อัครินทร์ ศรีสุข

R166-R177

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

สนิท วงปล่อมหิรัญ, พระมหาสายัณห์ เปมสีโล, สำราญ ศรีคำมูล,
จำรูญ พริกบุญจันทร์, พระครูวินัยการโกวิท (บุญตอม ผากา)

R178-R189

การบูรณาการมั่งคุดกับแนวคิดขยะเป็นศูนย์ ผ่านนวัตกรรมการรังสรรค์
ตำรับอาหารใหม่ เพื่อยกระดับรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนในกระบวนทัศน์
ทางธุรกิจยุคใหม่

สิทธิชัย สุขธรรมสถิต, อิงคุยทอ พูลทรัพย์, ประติมา บุญเจือ

R190-R204

รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อติคม ทองกลม, สุวิมล โพธิ์กลิ่น, นเรศ ชันชะรี

R205-R220

ค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอน
ปลายในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาขั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

อนุชา โคยะทา, นฤมล ช่างศรี

R221-R234

Knowledge Center: กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของ
ชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ

R235-R244

THE NOBLE EIGHTFOLD PATH APPLICATION FOR HUMAN
CAPITAL COMPETENCY ENHANCEMENT IN THAILAND
INDUSTRY 4.0

Vannaree Trainate

R245-R258

การพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งใน สังคมไทย

- พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ,
- ☞ สุรพล สุยะพรหม, จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์,
วัชรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง R259-R272

การสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

- ☞ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกร) R273-R283

กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

- พระครูธรรมธรรฐาพร ปภสสโร,
- ☞ พระราชวัชรสารบัณฑิต(ประสาร จันทสารโ),
พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ, ประเสริฐ ธิลาวั,
- ☞ สุมาลี บุญเรือง, อภิญาญา ฉัตรช่อฟ้า R284-R295

การพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครอง คณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

- พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ, พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชีโต,
- ☞ วัชรินทร์ ชาญศิลป์, กำพล ศรีโท, จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์,
อภิญาญา ฉัตรช่อฟ้า R296-R306

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26

- ☞ พระมหาอำคา วรปัญญา (สุขแดง), ยุภาพร ยุภาศ, วัคคิ โพธิ์สิงห์ R307-R325

บทความวิชาการ:

~~๓๐-๓๑~~

~~๓๐-๓๑~~

กบฏผู้มีบุญในภาคอีสาน พ.ศ.2444-2445

- ☞ กำพล ศรีโท A1-A15

ผู้นำกับพรหมวิหาร 4

- ☞ สิทธิโชค สิทธิเจริญ, อรทัย เกื้อเสนาะ, ธนวัฒน์ สนิทกุล,
สรिता เสือทัพ, นันทพันธ์ คดคง A16-A29

พระธรรมสิงหบุราจารย์ศึกษา: บทวิเคราะห์ด้วยแนวคิด

การเผยแผ่ธรรมะ และมรดกธรรม

๘ พระนรินทร์ โชติปาโล, พระวิชชุกร ติสรโณ, พระณัฐภัทร กิจจกาโร A30-A42

“เทียวทิพย์แนวพุทธ” กับ “การเมืองปกติใหม่” ในยุคโควิด-19

๘ อภิขญา ฤชัย A43-A56

การรัฐประหารในประเทศไทยเมียนมาร์

๘ พระปุปพะ หองสา A57-A72

การจัดการตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ออนไลน์

๘ ณัฐกานต์ เลิศวิมลรัตน์, ปาจริย์ มาใบ, ปิยมาศ ธรรมโชติ,
ภาวิณี ทองชั้น, นริศรา วงศ์สวัสดิ์, นันทพันธ์ คดคง A73-A84

ปัญหาการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

๘ พระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ ปิยธมฺโม), เตือนใจ ผางคำ A85-A94

การรับมาตรการเยียวยาของประชาชนต่อการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19

๘ รุจิรา คงเกิด, เพ็ญยุพา อัสวภูมิ, วรกานต์ เทพนอก,
ศิริลักษณ์ ขวัญมนต์, จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล A95-A113

ทางออกการป้องกันและการปราบปรามทุจริตในสังคมไทย

๘ พระครูโอภาสพนทกิตติ (ศักดิ์ดา โอภาโส) A114-A122

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

๘ พระปลัดพิชิต ธีรภทฺโท, พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ A122-A137

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 ในการพัฒนาทุนมนุษย์ยุค
AI ภายใต้การทำงานแบบปกติใหม่

๘ มัทนา เมฆตรง A138-A151

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ไทย
ในยุค NEW NORMAL

๐๓ รัตนา ตฤษณารังสี, พัทธราภรณ์ สันติเสวี, วีรภัทร สภากาญจน์

A152-A159

ภาคผนวก

Ap1

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

Ap2-Ap4

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

Ap5-Ap28

รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*

THE SCHOOL CURRICULUM MANAGEMENT MODEL FOR DEVELOPING STUDENTS' SKILL IN THE 21st CENTURY OF THE SMALL SIZE SCHOOLS

นวพรรณ เชื้ออ่ำ, ชวนคิด มะเสนะ, ไพวุฒิ ลังกา

Navapun Chueaam, Chuankid Masena, Phaiwut Lungka

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: navapunchueaam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการวิจัยรูปแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบดังนี้ หลักการของรูปแบบวัตถุประสงค์ของรูปแบบ วิธีการดำเนินการของรูปแบบ แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 3) ผลการใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา; ทักษะในศตวรรษที่ 21; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The research aimed to propose the school curriculum management model for developing students' skill in the 21st century of the small size schools, conducted by the mixed methods research: The qualitative research, data were collected from 3 key informants by in-depth interviewing and 9 participants in focus group discussion, data were analyzed by descript interpretation. The quantitative research, data were collected with questionnaires from 260 samples, using Multi-stage sampling. The statistics used were percentage, mean and standard deviation.

The research findings were as follows: 1. the condition of the educational institution's curricula was at a high level. 2. The school curriculum management model for develop the student's skill in the 21st century of the small size schools had 5 components as follows: the principle of form, the purpose of the model, the method of the model, the evaluation of the model and the success condition of the model. 3. The results of using the school curriculum management model for developing the students' skill in the 21st century of the small size school, the overall satisfaction was at a high level. 4. The results of the assessment of the model of the school curriculum management for developing the students' skill in the 21st century of the small school was at a high level.

Keywords: Curriculum Management; 21st Century Skills; Small School Size

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยมีวิสัยทัศน์ (Vision) ให้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนจะต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าความรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง นักเรียนมีการใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้โดยมีครูออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคน สามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้น การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ครบทุกทักษะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะต่างๆ มาใช้ในการดำรงชีวิต การสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้มีสมรรถนะ 3Rs 8Cs จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์

ถึงสภาพของหลักสูตร กระบวนการใช้ และปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรมีประเด็นแก้ไขหรือพัฒนาหลักสูตรถือว่าเครื่องมือสำคัญในการนำไปสู่ระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สุรเชษฐ์ จิตตะวิกุล, 2542)

ดังนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ถือเป็นแม่แบบที่สถานศึกษาทั้งประเทศนำไปใช้จัดการศึกษาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและขยายผลหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติ

จากการศึกษาปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาพบว่า ปัญหาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขนาดเล็กนั้น ผู้บริหารและครูขาดการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูลสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตรขาดความตระหนักในการจัดการศึกษา ครูไม่ครบชั้น ขาดแคลนบุคลากรและสื่อการเรียนการสอน ขาดการจัดทำแผนการเรียนการสอนที่หลากหลายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ครูไม่ผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรม การสอน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตรไม่ให้ความสำคัญและไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา เกศาอาจ (2557) และสุภารัตน์ วีรวัฒนา (2557) พบว่า ครูไม่ครบชั้นและขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ โรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้นควรผ่านกระบวนการโดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรโดยจัดให้มีการวิจัยติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก นั้นเป็นสิ่งสำคัญสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนและขยายผลหลักสูตรสู่ภาคปฏิบัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อสร้างและทดลองรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตตรวจราชการที่ 14 จำนวน 1,467 คน สุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่เป็นโรงเรียนพระราชทาน จำนวน 3 คน 2) การประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะ

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 50 คน/ชุด ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับคือ 0.887

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 ชุด แล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ปัญหา พบว่า 1) ด้านการเตรียมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ่อยเกินไป ขาดการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีส่วนในการจัดทำหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนขนาดเล็กไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเรียน ครูสอนไม่ครบชั้นและไม่ตรงวิชาเอก ครูไม่มีเทคนิควิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพร้อมและสนใจในการเรียน ขาดแคลนสื่อที่จะใช้ในการส่งเสริมทักษะ และขาดการจัดสรรงบประมาณ 2) ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ครูไม่ยอมเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ยังคงยึดถือวิธีสอนแบบยัดตัวครูเป็นศูนย์กลางและมีการะงานมากเกินไป การจัดครูเข้าสอนไม่เหมาะสม 3) ด้านการนิเทศ ครูไม่ให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในไม่เตรียมความพร้อมเพื่อรับการนิเทศ โรงเรียนดำเนินการนิเทศไม่เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงานและไม่นำผลการนิเทศภายในไปปรับปรุงและพัฒนา 4) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและบริบทของโรงเรียน ขาดการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นเอกสาร ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่างๆ ผู้บริหารและครูขาดความสนใจในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

1.3 ความต้องการพบว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและให้มีการบูรณาการในแต่ละกลุ่มสาระเข้าด้วยกันเพื่อนักเรียนจะได้รับเนื้อหาที่ครบถ้วน ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรและบริบทของสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น เพื่อเป็นการระดมความคิดระหว่างผู้บริหาร ครู และชุมชน และควรมีการติดตามประเมินผลการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบ จัดอบรมให้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการอบรม

วัดและประเมินผลที่หลากหลายให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นมาตรฐาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของ รูปแบบ มี 3 ข้อ คือ 1) การก้าวทันการเปลี่ยนแปลง 2) การมีส่วนร่วม 3) การทำงานเป็นทีม องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษา องค์ประกอบที่ 3 วิธีการดำเนินการประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การเตรียมและ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3) การนิเทศติดตามการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา 4) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 4 แนว ทางการประเมินรูปแบบ 2 ข้อ คือ 1) ประเมินกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 2) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 3 ข้อ คือ 1) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมใน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 2) ผู้บริหาร ครูและ บุคลากรทางการศึกษา ร่วมกันประเมินหัวข้อหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมต่อการจัดการ เรียนรู้ต่อผู้เรียน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา เข้ารับการ อบรม หาความรู้เพิ่มเติมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและมีการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

3.1 ผลการใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า สถานศึกษามีการเตรียมข้อมูล และจัดเก็บ ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและมีคณะกรรมการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีการบูรณาการในแต่ละกลุ่ม สารเข้าด้วยกันเพื่อนักเรียนจะได้รับเนื้อหาที่ครบถ้วน ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการพัฒนาสื่อการ เรียนการสอนให้น่าสนใจแก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น และมีแผนการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและ พัฒนาคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สภาพการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษา โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ผู้นิเทศมีความเป็นกัลยาณมิตรนิเทศที่สามารถให้คำแนะนำ ปรีชาได้ตลอดเวลาได้หลายทาง ทั้งสอบถามโดยตรงและโซเชียลมีเดีย ดังที่ สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสัจจวรรณ ทรรพสุ (2558) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 พบว่าสถานศึกษาควรมีระบบการนิเทศที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ghufuron et al. (2019) ได้ศึกษา การบริหารหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า การจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ และการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาหลักสูตรควรการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับโรงเรียนและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของโรงเรียน มีการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้และมีการนิเทศประเมินการใช้หลักสูตร

ส่วนปัญหาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า 1. ด้านการเตรียมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูขาดการวิเคราะห์หลักสูตร หลักสูตรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ่อยเกินไป ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีส่วนในการจัดทำหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนขนาดเล็กไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเรียน ครูสอนไม่ครบชั้นและไม่ตรงวิชาเอก ครูไม่มีเทคนิควิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพร้อมและสนใจในการเรียน ขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่จะใช้ในการส่งเสริมทักษะ ผู้บริหารไม่ได้ให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตร และขาดการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เชษฐพงศ์ สุขปาน (2557) ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ครูไม่ครบชั้น ขาดแคลนบุคลากรและสื่อการเรียนการสอน หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยขาดความต่อเนื่องของการพัฒนา ครูไม่ผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งผู้มีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญและไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง 2. ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ครูไม่ยอมเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ยังคงยึดถือวิธีสอนแบบตัวครูเป็นศูนย์กลางและมีภาระงานมากเกินไป การจัดครูเข้าสอนไม่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภารัตน์ วีรวัฒนา (2557) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3 พบว่า การจัดหาจัดทำวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอกับความต้องการของครู การจัดครูเข้าสอนไม่เหมาะสมและไม่ได้สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร 3. ด้านการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ครูไม่ให้ความสำคัญกับการนิเทศภายใน ไม่เตรียมความพร้อมเพื่อรับการนิเทศ โรงเรียนดำเนินการนิเทศไม่เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงาน และไม่นำผลการนิเทศภายในไปปรับปรุงและพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี กนกไกรทรัพย์ (2558) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะนัง เขต 2 พบว่า การนิเทศขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง มีจำนวนการนิเทศน้อยครั้ง ไม่มีผู้นิเทศกำกับติดตามผลมาให้คำชี้แนะแนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหา และการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจน 4. ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและบริบทของโรงเรียน ขาดการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นเอกสาร ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ผู้บริหารและครูขาดความสนใจในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาสินี กนกไกรทรัพย์ (2558) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะนัง เขต 2 พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาขาดการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรที่ปรับปรุงไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เนื่องจากไม่นำผลสรุปการดำเนินการมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนา ขาดการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นเอกสารเพื่อแจ้งให้ทราบ ครูไม่ยอมเข้ารับการจัดอบรมและไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทการสอนของครูตามแนวทางของหลักสูตร ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่างๆ รวมถึงผู้บริหารขาดความสนใจในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

2. รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบกำกับการดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 3) การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร และ 4) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก และการที่จะนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมข้อมูล การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรในด้านๆ เพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา แก้วกองมา (2558) ได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนบ้านสันต้นหม้อ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีการวางแผนและนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีการจัดทำห้องสำหรับบริหารจัดการหลักสูตร

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสจิวรรณ ทรรพสุ (2558) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะที่สำคัญที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งส่งเสริมผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ โดยมีเทคนิค/กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้มีระบบการนิเทศที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรสถานศึกษาเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมกันสร้างขึ้นตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสถานศึกษา สถานศึกษาจึงได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นโดยการบูรณาการทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เข้าร่วมกับหลักสูตรทุกกลุ่มสาระ ซึ่งจะเริ่มจากการเตรียมความพร้อมในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของสถานศึกษา มีการสำรวจเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในทักษะผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 ประชุมชี้แจง เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่บูรณาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีการกำหนดกรอบและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำหลักสูตรที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สาระการเรียนรู้ สัดส่วนเวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ ทักษะชีวิตและอาชีพ และจัดการเรียนการสอนตามแผนที่วางไว้ โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่บูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สถานศึกษามีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในรอบด้านด้วยการปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับทักษะชีวิตและอาชีพ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานศึกษา เสริมสร้างทักษะการคิด จัดกิจกรรมที่สนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จัดทำรายงานผลการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และจัดทำแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้วิธีการนิเทศโดยตรงและออนไลน์ มีความเป็นกัลยาณมิตร จัดทำรายงานผลการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา นำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหา ข้อเสนอแนะต่างๆ มาใช้เป็นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ วีรวัฒนา (2557) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

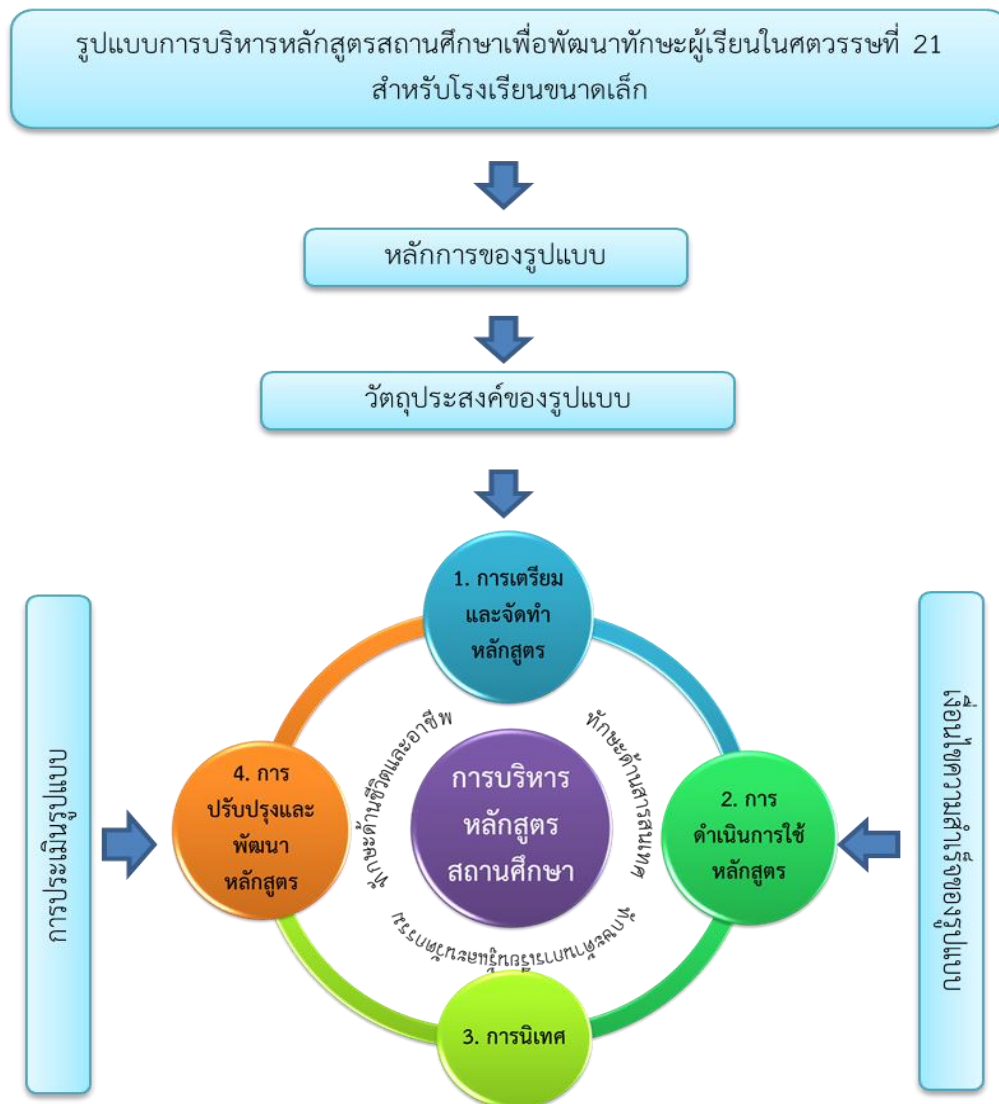
ขนาดเล็ก สถานศึกษาควรศึกษา วิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ตัวชี้วัดให้ละเอียด จัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน วิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับความสามารถผู้เรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Luterbach & Brown (2011) ได้ศึกษา การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะที่ควรมีในผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21 คือ การรู้หนังสือ ทักษะICT การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทักษะทางสังคม (social skills) ความรับผิดชอบ ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และ Purwadhi (2019) ได้ศึกษา การจัดการหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า การจัดการหลักสูตรจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายและมีการจัดการอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรได้ตามความต้องการของสถานศึกษา และชุมชน โดยจะกำหนดเป้าหมายความสำเร็จไว้ในวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษาแต่ยังสอดคล้องกับนโยบายของชาติ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ คือ ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (ทักษะการคิด) ถือเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่จำเป็นโดยที่ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความสามัคคี ความรับผิดชอบ และการเข้าสังคม

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการจัดทำหลักสูตรจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องอาศัยกระบวนการบริหารหลักสูตรที่ดี ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและสถานศึกษา จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำ เพื่อพัฒนาเด็กในชุมชนให้มีความรู้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามทักษะในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงใจ ไชยลังการ (2558) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ การสร้างความตระหนักแก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองและนักเรียน การพัฒนาให้บุคลากรใน โรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันจัดทำหลักสูตร มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลจัดการเรียนการสอนที่ได้รับมอบหมายได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา รวมไปถึงนำข้อมูลและปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนา และกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพ และงานวิจัยของ Kurangi et al. (2017) ได้ศึกษา ระเบียบวิธีการศึกษา การบริหารหลักสูตร ต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ทางการศึกษา จะทำให้วางแผนการจัดการ

เรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนจะทำให้จัดการเรียนการสอนได้ง่ายและชัดเจน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการบริหารให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ได้แก่ 1) หลักการก้าวทันการเปลี่ยนแปลง 2) หลักการมีส่วนร่วม และ 3) หลักการทำงานเป็นทีม องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ 1) เพื่อสนับสนุนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขนาดเล็ก และ 2) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 3 วิธีการดำเนินการของรูปแบบ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมและจัดทำหลักสูตร โดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 2) การดำเนินการใช้หลักสูตร โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 4) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยนำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหา ข้อเสนอแนะต่างๆ มาใช้เป็นพื้นฐานการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลรูปแบบ ได้แก่ 1) ประเมินกระบวนการบริหาร และ 2) ประเมินความพึงพอใจ และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมการบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมและร่วมกันประเมินหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่รับผิดชอบการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาควรตระหนักถึงการสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2. ควรนำสภาพปัญหาและความต้องการของผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนทุกขนาด
2. สถานศึกษาขนาดเล็กควรปรับหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนโดยวิธีบูรณาการศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและจัดการเรียนการสอนโดยอิงกับทักษะในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- เชษฐพงศ์ สุขปาน. (2557). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ดวงใจ ไชยลังการ. (2558). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 (การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้เชิง ผลิตราย สำหรับนักเรียนในโรงเรียนเรียนรวม จังหวัดชัยภูมิ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(2), 185-186.
- รุ่งนภา แก้วกองมา. (2558). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนบ้านสันต้นหม้อ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วิทยา เกศาอาจ. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ทฤษฎีเป็นฐาน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต การวิจัยและประเมินทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิลาสินี กนกไกรทรัพย์. (2558). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

- สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และสจิวรรณ ทรรพสุ (2558). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. *วารสารบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 6(1), 214-226.
- สุภารัตน์ วีรวัฒนา. (2557). *การบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรเชษฐ์ จิตตะวิกุล. (2542). *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร และการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- Ghufron, A. et al. (2019). Curriculum Management in Yogyakarta's Elementary Schools: Case Study in Designing Curriculum. *International Conference on Meaningful Education. KnE Social Sciences*. 183.
- Kurangi, B. K. et al. (2017). Education Methodology: Curriculum Management. *WORLD JOURNAL OF PHARMACY AND PHARMACEUTICAL SCIENCES*, 6(2), 1385.
- Luterbach, K. L. & Brown, C. (2011). Education for the 21st century International. *Journal of applied Educational Studies*, 11(1), 14-32.
- Purwadhi, P. (2019). Curriculum Management in the 21st Century Learning. *Jurnal Pendidikan Sains Sosial dan Kemanusiaan*, 12(1), 143-165.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคการเปลี่ยนแปลง
แบบฉับพลันด้วยดิจิทัล*

GUIDELINE FOR COMPETENCY DEVELOPMENT OF INSURANCE AGENT
IN DIGITAL DISRUPTION ERA

บุษกร วัฒนบุตร

Busakorn Watthanabut

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University

Corresponding Author E-mail: busaaiy2516@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิต 2. เพื่อกำหนดสมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิต 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันชีวิตในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการใช้การศึกษาเอกสารวิชาการ และจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การศึกษาเชิงเอกสาร 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้จากทำ Snow ball ผู้บริหารองค์กร ตัวแทนประกันชีวิต จำนวน 15 คน ในบริษัทประกันชีวิต นำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามปรากฏการณ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วมของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่าสภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิตได้แก่ การมีบุคลิกภาพที่ดี และความเชื่อใจที่มีต่อตัวแทน ในขณะที่ประกันชีวิตมีการใช้สิทธิทางภาษีได้ภายใต้ข้อจำกัดของแต่ละกรมธรรม์ โดยสมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิต จะต้องประกอบด้วยสมรรถนะหลักที่ตัวแทนประกันชีวิต จะต้องมีความรู้ทางด้านผลิตภัณฑ์ มีความสามารถในการขายและปรับตัวได้ดี ซึ่งแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันชีวิตในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัลจะต้องสร้างระบบการจัดการที่ดี และการปรับตัวที่ดีของตัวแทนที่จะต้องมีความสามารถในการปรับตัว และสร้างทัศนคติเชิงบวก และการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเพิ่มช่องทางในการขายแบบไม่เผชิญหน้า

คำสำคัญ: สมรรถนะ; ตัวแทนประกันชีวิต; การเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล

Abstract

This research aimed to study: 1. General conditions of Insurance Agents competencies 2. Specific insurance Agent's competencies and 3. guideline for insurance Agent's competencies in digital disruption era. The methodology was qualitative research by document from textbook, research and used research tools as follows: 1) documentary research 2) In-depth Interview with Semi-Structure with Key Informants by Snowball technique from organization executive, staffs totaling 15 persons in insurance companies. Data were analyzed by analytic synthesis from fact that indicated from key informants and find out common character in insurance Agents.

The research was found that general of Insurance Agents competencies were good personality and trust in insurance agents. While life insurance had tax right under limited condition of each insurance. Insurance Agents competencies were included from core competencies that product knowledge, sale ability and flexibility. Guidelines for insurance Agent's competencies development in digital disruption era, the management system should be flexible, positive thinking and integrated technology for adding sale channel in case of not personal contact sale.

Keywords: Competency; Insurance Agent; Digital disruption

บทนำ

ปัจจุบันการมีความปลอดภัยในร่างกายและทรัพย์สิน การให้ความคุ้มครองและเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ชีวิตของตนเองและครอบครัวเป็นเรื่องที่สำคัญ ในการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่ผู้เอาประกันภัย และช่วยแบ่งเบาภาระของสังคมทำให้เกิดความมั่นใจ หากเกิดโรคอุบัติใหม่ อุบัติภัยและความเสียหายขึ้น ผู้ประสพภัยจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีความสำคัญของการประกันภัยต่อเศรษฐกิจ (ณัฐยา ภัทรกิจจานุรักษ์, 2560) เงินที่ได้จากการเก็บเบี้ยประกันภัย เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศในการกู้ยืมมาลงทุนทำธุรกิจหรือขยายธุรกิจให้มีความเจริญก้าวหน้า สำหรับธุรกิจประกันชีวิตปี 2564 นั้นตลาดประกันชีวิตเติบโตขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2562 และ 2563 ที่ธุรกิจนี้ติดลบ จากสภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว การลดลงน่าจะสืบเนื่องมาจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้กระแสเงินสดของผู้บริโภคมีความคล่องตัวน้อยลง ในต้นปี 2564 สมาคมประกันชีวิตคาดการณ์ว่าจะเติบโตร้อยละ -1 ถึงร้อยละ +1 เท่านั้น หรือมีเบี้ยประกันรวม 590,000 – 610,000 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2564) จากเศรษฐกิจที่ยังคงชะลอตัวจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดย

ธุรกิจประกันชีวิตสามารถเติบโตร้อยละ 3.17 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันปีที่ผ่านมา มีเบี้ยประกันรวม 240,825.51 ล้านบาท การเติบโตนี้อาจสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมผู้บริโภคบางกลุ่มเริ่มมองหาการลงทุนใหม่ ๆ ที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าการฝากธนาคาร และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ยังคงระบาดต่อเนื่อง รวมถึงสถานการณ์เจ็บปวดด้วยโรคภัยร้ายแรง ทำให้ผู้บริโภคอีกกลุ่มหนึ่งให้ความสำคัญของการวางแผนบริหารความเสี่ยงด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น บนค่ารักษาที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 8-10 อย่างต่อเนื่องทุกปีอย่างไรก็ตามในปี 2562 กลับเป็นปีแรกที่อัตราการขยายตัวชะลอลง อีกทั้งธุรกิจต้องเผชิญกับความท้าทายจากปัจจัยภายในอย่างการพึ่งพาผลิตภัณฑ์บางกลุ่มมากเกินไป เช่น ประกันภัยรถยนต์มีสัดส่วนถึงร้อยละ 60 ของ Portfolio ผู้ประกอบการประกันภัย รวมถึงปัจจัยภายนอกอย่างการถูกเข้าซื้อกิจการ ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนด้านการลงทุน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความเป็นไปได้ว่าการแข่งขันจะรุนแรงขึ้นจากการเข้ามาของผู้เล่นหน้าใหม่

ในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นความท้าทายของผู้ประกอบการที่อยู่ในธุรกิจประกัน แต่ผู้ประกอบการยังคงมีช่องทางสร้างการเติบโตได้ผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เนื่องจากหากพิจารณาจากความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ประกันในไทยนั้น พบว่า ส่วนใหญ่แล้วล้วนกระจุกตัวอยู่ในผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นประกันชีวิตสามัญและประกันภัยรถยนต์ ที่มีสัดส่วนราวร้อยละ 70 และร้อยละ 60 ของข้อมูลผู้ประกอบการประกันชีวิตและประกันภัยตามลำดับ ขณะที่ผลิตภัณฑ์ประกันรูปแบบใหม่ ๆ กลับยังไม่แพร่หลายนักในไทย ดังนั้นผู้ประกอบการควรหันมาดำเนินกลยุทธ์สร้างการเติบโตด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีนวัตกรรม โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความแตกต่าง และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค ตลอดจนสามารถพัฒนา Solution เพื่อแก้ปัญหา Pain point ของผู้บริโภค ซึ่งปัจจุบันมีผู้เล่นระดับโลกได้ดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่งที่ได้นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ภายใต้แบรนด์ Fizzy ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ประกันภัยเที่ยวบินล่าช้าที่มีการนำ Blockchain มาใช้เพื่อเพิ่มความโปร่งใส (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2564) และลดระยะเวลาในการดำเนินงานลง ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นโดยไม่ต้องดำเนินเรื่องเคลมประกัน เนื่องจากระบบจะจัดการให้เองอัตโนมัติเมื่อเที่ยวบินล่าช้าเกิน 2 ชั่วโมง ขณะที่ ZhongAn ผู้เล่นจากจีน ซึ่งอยู่ภายใต้ PingAn ได้นำ คลังข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ด้วยการนำข้อมูลจากหลากหลายแหล่งมาใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าจนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ตรงใจผู้บริโภคและไม่เคยมีมาก่อนได้ถึงกว่า 200 รายการ เช่น ผลิตภัณฑ์ประกันค่าขนส่งเมื่อต้องส่งสินค้าคืนแก่ร้านค้าออนไลน์ ผลิตภัณฑ์ประกันหน้าจอมือถือแตก เป็นต้น (มนิรัตน์ รัตนพันธ์, 2558)

จะเห็นได้ว่าเพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จนั้น ผู้ประกอบการควรตั้งหน่วยงานสำหรับคิดค้นนวัตกรรมใหม่ขึ้นมาโดยเฉพาะผ่าน

การนำของตัวแทนคนใหม่อย่างคนรุ่นใหม่ที่มีความเป็นนวัตกรรม และที่มีศักยภาพ มีสมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามหน้าที่ ซึ่งหน่วยงานนี้จะมีโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างจากหน่วยงานแบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบองค์กรให้มีลักษณะแบบโครงสร้างองค์กรแบบธรรมชาติ มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้สูง ซึ่งสนับสนุนให้องค์กรสามารถสร้างความแตกต่างและตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงออกแบบวิธีสร้างแรงจูงใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ผ่านการตั้งเป้าหมายที่วัดผลได้และรางวัลสูงใจ ตลอดจนการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมให้พนักงานมีการกล้าตัดสินใจ สามารถเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นและเริ่มต้นใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ส่วนในด้านของทรัพยากรนั้น หน่วยงานนี้จะต้องได้รับการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมทั้งบุคลากรที่มีความสามารถตลอดจนเงินทุน สุดท้ายแล้วหน่วยงานนี้ควรสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่มีอยู่เดิม ควบคู่กับการลงทุนเพื่อคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะสร้างการเติบโตระลอกใหม่ หรือ New S-Curve แก่องค์กรในอนาคต ดังนั้นในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัลที่หลายธุรกิจกำลังจะถูกยุบที่ผู้คนรุ่นใหม่ ได้นำความรู้และมุมมองในด้านต่าง ๆ ที่ไม่เคยมีในสมัยก่อน มาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงาน ผู้ประกอบการควรเริ่มต้นสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ตั้งแต่วันนี้ เพื่อปรับตนเองก่อนที่จะถูกผู้เล่นรายอื่นเข้ามาเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน และแทนที่ในที่สุด โดยการประกันก็คือการเฉลี่ยทุกข์ เฉลี่ยสุข โดยมีการรวมความเสี่ยงมาไว้ที่บริษัทประกันเพื่อบริหารและกระจายความเสี่ยงกันออกไป

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยสภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิต เพื่อกำหนดสมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิต รวมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล และให้ได้หน่วยงานทางด้านธุรกิจประกันชีวิต ประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อ ตัวแทนประกันชีวิต บริษัทประกันชีวิต ผู้บริโภค ประชาชน สังคม รวมทั้งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศชาติ ซึ่งตัวแทนประกันจึงควรได้รับความกระจ่างในด้านสมรรถนะในทุก ๆ ด้าน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคที่ผู้คนรุ่นใหม่ ได้นำความรู้และมุมมองในด้านต่าง ๆ ที่ไม่เคยมีในสมัยก่อน มาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงาน เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนธุรกิจให้เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิต
2. เพื่อกำหนดสมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิต
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วยการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview Structure) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุค Digital disruption โดยศึกษาวิเคราะห์ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจในเบื้องต้น เพื่อสามารถต่อยอดแนวความคิด ในการกำหนดกรอบเพื่อทำการวิจัยในขั้นต่อไป โดยค้นหาคำประกอบ รูปแบบมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันด้วยดิจิทัล เพื่อสร้างนโยบายที่เหมาะสมกับการกำหนดสมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิตที่เหมาะสมในปัจจุบัน ตรวจสอบความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Structure) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกปลายเปิด เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนาฯ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุค Digital disruption ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้ จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) การสร้างกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบกลับไปใช้ปฏิบัติการ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จากผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม ถึงการค้นหาสมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิต พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย มีวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยใช้วิธีการดังนี้ 1. วิธีตรวจสอบโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป (methodological triangulation) 2. วิธีตรวจสอบโดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน (data triangulation) ใช้วิธีการโดยเปลี่ยนแหล่งที่เป็นบุคคลเวลาหรือสถานที่ที่ให้ข้อมูล 3. วิธีตรวจสอบโดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน (investigator triangulation) ของกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอน

การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (acting) การสังเกตผล (observing) และการประเมินสะท้อนกลับ (reflecting) โดยจะมีการกระทำซ้ำกิจกรรมในเส้นเวียนกันหอยทั้งหมด จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์เป็นความพยายามในการหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ด้วยการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ปฏิบัติจริงในบริบทของพื้นที่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า ความรู้สามารถเกิดขึ้นจากความมุ่งมั่นร่วมใจที่จะปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการหาความรู้ใหม่ในลักษณะนี้ไม่จำเป็นจะต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอกเท่านั้น แต่สามารถสร้างกลไกเพื่อการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้ปฏิบัติได้เอง เป็นการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติโดยมีเจตจำนงที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพของการพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนด้วยการเพิ่มองค์ความรู้ขึ้น ทั้งนี้จะเป็นการใช้งานองค์ความรู้ภายใต้บริบทที่เป็นจริง มีการศึกษาสถานการณ์ในสังคมโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นเพื่อเพิ่มความเข้าใจในปรากฏการณ์ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเองได้ รูปแบบของกิจกรรมในการสร้างความรู้ใหม่ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุกๆ กิจกรรมเพื่อค้นหาความรู้เชิงลึก ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือโดยเสมอภาค สร้างความรู้เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสังคมที่ดีขึ้น ผลที่ได้จากการวิจัยจะได้ทั้งองค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็นสภาพทั่วไป ด้วยการใช้ SWOT Analysis และแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของพฤติกรรมการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้นัยสำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character)

ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะฯ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลจากการวิจัย จากผลการทำวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปราย ถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบาย ความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์โดยการจัดระบบ จำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากผลการวิจัย สามารถสร้างรูปแบบ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุค Digital disruptionให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิตซึ่งวิเคราะห์ตาม SWOT Analysis พบว่า จุดแข็งที่ทำให้ผู้คนสนใจซื้อประกันชีวิตคือ ตัวแทนประกันต้องมีบุคลิกภาพและภาพลักษณ์ที่ดีทำให้ดูน่าเชื่อถือ และน่าไว้วางใจ ส่วนจุดอ่อนคือมีความรู้ในผลิตภัณฑ์น้อย มีทักษะและประสบการณ์น้อย ในขณะที่ โอกาสที่ส่งผลทำให้ผู้เอาประกันตัดสินใจซื้อประกัน คือสิทธิประโยชน์ทางภาษี และอุปสรรคคือเงื่อนไขของตัวกรมธรรม์ประกันชีวิต ดังปรากฏตามตารางที่

1

ตารางที่ 1 สภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิต

การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิต	ผู้ตอบ	จำนวนผู้ตอบ (คิดเป็นร้อยละ)
จุดแข็ง คือ ความน่าเชื่อถือของตัวแทนประกัน	12	80
จุดอ่อน คือ ความรู้ในผลิตภัณฑ์	14	93.33
โอกาส คือ สิทธิประโยชน์ทางภาษี	10	66.66
อุปสรรคคือเงื่อนไขของตัวกรมธรรม์ประกันชีวิต	9	60.00

2. สมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิตต้องพิจารณากำหนดจากสมรรถนะหลัก และสมรรถนะในหน้าที่ โดยด้านสมรรถนะหลัก ได้แก่ ความรู้ คือการให้องค์ความรู้ทางด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อสร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือให้กับตัวแทน และสร้างความเชื่อมั่นและความประทับใจให้กับลูกค้าตั้งแต่แรกพบ พร้อมทั้งการเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ รวมถึงเงื่อนไขและข้อยกเว้นของแต่ละแบบประกันด้วย สำหรับแบบประกันเดิมก็ต้องมีทบทวนด้วยจัดการฝึกอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการพัฒนาความรู้ด้านวางแผนการเงินสำหรับตัวแทนประกัน ส่วนด้านทักษะ ควรเป็นการเพิ่มทักษะการขายด้วยการจัดคอร์สฝึก Role Play นำเสนอ และการปิดการขาย การตอบข้อซักถาม และสมรรถนะในหน้าที่ ได้แก่ ด้านทัศนคติ (Attitude) ฝึกเรียนรู้มีทัศนคติเชิงบวก การมองโลกในแง่ดี สร้างความศรัทธาในอาชีพตัวแทนประกันชีวิต

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคที่ผู้คนรุ่นใหม่ ได้นำความรู้และมุมมองในด้านต่าง ๆ ที่ไม่เคยมีในสมัยก่อน มาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานเป็นการสร้างกระบวนการบริหารงานโดยรวมขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีความชัดเจน ผสมกับการนำเทคโนโลยีมาบูรณาการกับการขายประกัน ก่อให้เกิดการคล่องตัวมากขึ้นภายในองค์กร รวมทั้งการพัฒนาตัวเองของตัวแทนประกันทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดี เพื่อประกอบการตอบสนองประเด็นวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ ๆ ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง รวมถึงการกำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะส่วนบุคคลในด้านทักษะ (Skill) ต้องมีทักษะด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเสนอขายตามความต้องการของลูกค้า รวมถึงการมีทักษะในเรื่องการดูแลบริการหลังการขาย พัฒนาการเรียนรู้ผลิตภัณฑ์และเงื่อนไขแต่ละแบบประกัน ควบคู่ไปกับการศึกษาผลิตภัณฑ์ของบริษัทอื่น ๆ และมีความรู้รอบตัวที่เกี่ยวข้องในงาน เช่น สถิติในการเสียชีวิต สถิติความเสี่ยงของคนไทยในการเป็นโรคร้าย ค่ารักษาพยาบาลในโรงพยาบาล เพื่อวางแผนป้องกันความเสี่ยงให้ลูกค้าได้ การเรียนรู้ต่อยอดด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ประกอบกับด้านทัศนคติ (Attitude) ควรพัฒนาการมีทัศนคติบวก มองโลกในแง่ดี รักและศรัทธาในอาชีพตัวแทนประกันชีวิต มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าใจธรรมชาติของงาน เข้าใจคุณค่าของการประกันชีวิต ทำในสิ่งที่ถูกต้องและถูกจรรยาบรรณในการทำงาน มีจิตใจรักบริการ เป็นผู้ให้ มีเป้าหมายในการทำงาน ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพตัวแทนประกันชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมรรถนะการเป็นตัวแทนประกันชีวิต พบว่าการวิเคราะห์ SWOT เป็นการเปรียบเทียบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคจากที่ทราบกันว่าการสร้างทีมงานประกันชีวิต วุฒิภาวะของผู้นำองค์กร เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำจึงต้องมีทักษะ

ความรู้ ความสามารถในการทำงานเป็นทีมมีแนวทางการบริหารทีม การพัฒนาทีมงาน สอดคล้องกับศิริภรณ์ พุทธิรักษ์ และคณะ (2563) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการประกอบอาชีพ ตัวแทนประกันชีวิตในสังกัดสำนักงาน ตัวแทน บริษัท เอไอเอ จำกัด พบว่าผลสัมฤทธิ์ในการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตในสังกัดสำนักงานตัวแทน บริษัท เอไอเอ จำกัด กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านทักษะความรู้ในการปฏิบัติงาน ด้านทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานด้านความสามารถในการสร้างและขยายฐานลูกค้า และด้านความก้าวหน้า

2. เพื่อกำหนดสมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิต พิจารณาทั้ง สมรรถนะหลัก และสมรรถนะในหน้าที่ ให้ครอบคลุม 1.ด้านทักษะ (Skill) ต้องมีทักษะด้านการสื่อสาร การเจรจาต่อรอง การเสนอขายตามความต้องการของลูกค้า (PHERL Concept) การเปิดใจ การปิดการขาย การตอบข้อโต้แย้ง ด้านความรู้ (Knowledge) ต้องเรียนรู้ผลิตภัณฑ์และเงื่อนไขแต่ละแบบประกัน เช่น ระยะเวลาการออกเบี้ย ช้อยกเว้นที่ไม่คุ้มครอง เงื่อนไขการเคลมต่าง ๆ สิทธิของผู้ถือกรมธรรม์ ด้านทัศนคติ (Attitude) ต้องมีทัศนคติบวก มองโลกในแง่ดี รักและศรัทธาในอาชีพ ตัวแทนประกันชีวิต มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าใจธรรมชาติของงานตัวแทนประกันชีวิตว่าต้องมีการขายได้และขายไม่ได้ สอดคล้องกับ เอนก เทียนบุชา (2552) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักเพื่อเตรียมคนเข้าสู่งาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดสมรรถนะหลัก (Key competences) จัดทำมาตรฐานสมรรถนะหลักและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลัก

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคที่ผู้คนรุ่นใหม่ ได้นำความรู้และมุมมองในด้านต่าง ๆ ที่ไม่เคยมีในสมัยก่อน มาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานการพัฒนาทีมงานประกันชีวิต ในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จด้วยการใช้เทคโนโลยีช่วยเสนอขาย การขายแบบไม่เผชิญหน้า ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเรื่องการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของตัวแทนประกันชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากในการสร้างยอดขายให้แก่องค์กร เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย ตามที่สำนักงานใหญ่กำหนดยอดไว้ให้ในแต่ละปีมายังสำนักงานย่อยตัวแทนประจำภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นด้านการเพิ่มทักษะ ความรู้ ความสามารถในการที่จะช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ เพื่อให้ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับเบลล์ นาธาเนียล จิเรชนันท์ และกฤษฎา ตันเปาว์ (2562) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจประกันชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ไทยแลนด์ 4.0 พบว่าปัจจัยประสิทธิภาพธุรกิจประกันชีวิต มี 4 ด้าน ได้แก่ ลูกค้า กระบวนการภายใน การเรียนรู้และการเจริญเติบโต ผลประกอบการทางการเงิน ผลการศึกษาอิทธิพลปัจจัยการบริหารจัดการปัจจัยภายนอกองค์กร และปัจจัยการตลาด ดิจิทัลส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการธุรกิจประกันชีวิต ส่วนปัจจัยกระบวนการบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิภาพ ธุรกิจประกันชีวิต และรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจประกันชีวิตที่มีประสิทธิภาพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ไทยแลนด์ 4.0 องค์ประกอบปัจจัยภายในองค์กร มี 7 ตัวแปรย่อย ปัจจัยภายนอกองค์กร มี 3 ตัวแปร

ย่อย ปัจจัยการตลาดดิจิทัล มี 3 ตัวแปรย่อย และปัจจัยกระบวนการบริหารจัดการ มี 4 ตัวแปรย่อยทั้งหมด ผลการประเมินรูปแบบพบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยจะพบว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะตัวแทนประกันในยุคที่ผู้คนรุ่นใหม่ควรพิจารณาตามหลักสมรรถนะ โดยแบ่งเป็นสมรรถนะหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถที่ตัวแทนต้องมี โดยได้นำความรู้และมุมมองในด้านต่าง ๆ ที่ไม่เคยมีในการทำงานแบบเดิม มาปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานมุ่งดำเนินธุรกิจในรูปแบบที่มีการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาร่วมกันให้สอดคล้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์คือตัวแทนประกันชีวิต ด้วยการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะในหน้าที่ ได้แก่ การบริการ การรอบรู้ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ตลอดกระบวนการทำงาน โดยพร้อมปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ด้วยการให้ความสำคัญกับการบริหารความต่อเนื่องของและการลงมือปฏิบัติให้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ให้เกิดการเรียนรู้และสร้างพฤติกรรมใหม่ในการทำงานที่ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงานจากทุกแห่ง ควบคู่กับการดูแลชีวิตคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและสร้างการเติบโตระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บริษัทควรกำหนดนโยบายการพัฒนาทุนมนุษย์โดยวิเคราะห์ตามสมรรถนะหลักสมรรถนะตามหน้าที่ มาเป็นนโยบายการพัฒนาทุนมนุษย์ของบริษัท

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

บริษัทควรกำหนดแผนปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมพัฒนาตัวแทนประกันชีวิตด้วยการพิจารณาหลักของสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยในประเด็นของกระแสความเปลี่ยนแปลงยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การทำงานของตัวแทนประกันชีวิตกับเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนเพิ่มประสิทธิภาพและความก้าวหน้าให้กับโลกในยุคที่ข้ามผ่านเศรษฐกิจฐานทรัพยากรสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ภายใต้สถานการณ์ที่มนุษย์ควบคุมไม่ได้ ในประเด็นการปรับฐานคิดและปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐยา ภัทรกิจจานุรักษ์ (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภณธิรา นรเศรษฐกร. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับผลงานการขายประกันชีวิต ของพนักงานสาขาธนาคารพาณิชย์ แห่งหนึ่ง (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบลล์ นาธาเนียล จิรเดชนันท์ และกฤษฎา ตันเปาว์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจประกันชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ไทยแลนด์ 4.0. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 11(1), 1-11.
- มณีนรัตน์ รัตนพันธ์. (2558). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ประเทศไทย. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 13(2), 145-153.
- ศิริภรณ์ พุทธรักษ์ และคณะ. (2563) ผลสัมฤทธิ์ในการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตในสังกัดสำนักงาน ตัวแทน บริษัท เอไอเอ จำกัด. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(2), 221-234.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2564). ASEAN Insurance Report. สืบค้น 12 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.oic.or.th/th/consumer>.
- เอนก เทียนบูชา. (2552) การพัฒนาสมรรถนะหลักเพื่อเตรียมคนเข้าสู่งาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE STRATEGIES IN APPLYING THE KING'S PHILOSOPHY FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN THE MEDIUM-SIZED HIGH SCHOOLS IN THE NORTHEASTERN, THAILAND

กุลชาติ ชลเทพ, ชวนคิด มะเสนะ, จินฉัตร ปะโคตัง

Kunlachat Chonlathep, Chuankid Masena, Jinawatara Pakotang

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding Author's E-mail: kchonlathep@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มี 4 ระยะ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ ตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 164 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 แห่ง 2) สร้างกลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 11 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง 3) ทดลองใช้กลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา 51 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง และ 4) การประเมินผลกลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 21 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการนำศาสตร์พระราชมามาใช้ในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง

* Received February 8, 2022; Revised February 22, 2021; Accepted February 24, 2022

3) หลังทดลองใช้กลยุทธ์ พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินกลยุทธ์ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา; การจัดการศึกษา; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The research aimed to propose the strategies in applying the King's philosophy to an educational management according to the philosophy of sufficiency economy in the medium-sized high schools in the Northeastern, Thailand. The research was mixed methods conducted in 4 phases: 1) study of the current situations and needs, the sample group was 164 school directors and a study tour of 3 best practice schools. 2) establish the strategies, the target group was 11 experts from purposefully selection. 3) experiment the strategies, the target group was 51 school administrators, teachers and school committees from purposefully selection. 4) evaluate the strategies, the target group was 21 experts and stakeholders from purposefully selection. The research tools were questionnaires, in-depth-interview script, focus group discussion recording form and strategies assessment form. The data were analyzed by statistics of percentage, mean, standard deviation and analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found as follows: 1) The current conditions of applying the King's philosophy for educational management, by overall was at high level. 2) The strategies in applying the King's philosophy for educational management according to the philosophy of sufficiency economy consisted of vision, mission, goals, strategies and success indicators. The strategies were based on the principles of an understanding of objectives, development guidelines and sustainable development in implementing 4 main strategies, namely, the managing the school to quality strategy, the developing personnel to professionals' strategy, the curriculum development and sustainable learning management, and the learner developing strategy. 3) The overall image after trying out the strategies were found the satisfaction level was at highest level. 4) The results of the assessment of strategies, it was found to be appropriate, feasible and usefull, by overall were at highest level.

Keywords: King's Philosophy; Educational Management; Sufficiency Economy

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน จึงเป็นทิศทางการพัฒนาที่ทุกองค์กรต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) สำหรับใช้เป็นแผนพัฒนาประเทศไทยในระยะ 5 ปี เป็นการแปลงยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยมุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านจากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพคือ การศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นการเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักสำคัญในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพด้วยการจัดการศึกษา ได้สืบสาน น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยหลักการพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” โดยได้ดำเนินการกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และจัดทำโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานโครงการเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งใช้เป็นแนวทางในการสืบสานน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานน้อมนำศาสตร์พระราชมารกำหนดเป็นพันธกิจในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคุณธรรมนำความรู้ มาใช้เป็นหลักนำ เพราะการปฏิรูปการศึกษาตามนัยดังกล่าวจะนำไปสู่การแก้ปัญหาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา นั้น หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ได้คำนึงถึงทิศทางอนาคตที่ชัดเจนจึงมีปัญหาในการปฏิบัติ อีกทั้งยังขาดการปรับปรุงกฎระเบียบที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ จากการศึกษางานวิจัยของ ธนกฤต สิทธิราชและคณะ (2558) เกี่ยวกับอนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทยในสองทศวรรษหน้า พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการมัธยมศึกษาของไทยมีปัญหา 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสาระเนื้อหาหลักสูตรในการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านครู ด้านสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และอนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทยในสองทศวรรษหน้า สรุปว่า ด้านสาระเนื้อหาหลักสูตรจะเป็นไปตามความสนใจ ความรู้ความสามารถของนักเรียน โดยสาระการเรียนเป็นการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ระบบดิจิทัล ด้านการบริหารการศึกษาเป็นระบบที่ดี คำนึงถึงภาวะผู้นำที่ดี กล้าตัดสินใจ มีการกระจายอำนาจเต็มรูปแบบให้สถานศึกษา ด้านครูผู้สอนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ทางเทคโนโลยี ด้านสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมสวยงาม ร่มรื่น ด้านการจัดการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มากขึ้น ด้านสื่อการสอนใช้สื่อการสอนทันสมัยในระบบดิจิทัล ผ่านสื่อการสอนระบบออนไลน์ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นนักคิด วิเคราะห์แก้ปัญหาเองได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประสานความร่วมมือ และพัฒนาตนเองสู่การเป็นพลโลกของนักเรียน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมและประเทศ รวมทั้งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยให้น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น สุนันท์ ศลโกสุม และไพฑูรย์ โพธิสาร (2561) กล่าวว่า ศาสตร์พระราชาศาสตร์ที่น้อมนำมาพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานศึกษามีการพัฒนา ระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร จัดหน่วยการเรียนรู้ มีเครือข่ายการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ มีการบูรณาการศาสตร์พระราชากับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีองค์ความรู้ สติปัญญา วิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหา สร้างงานใหม่โดยใช้ข้อมูลจากงานเดิม ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยจนก่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างยั่งยืน และจากการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่นำไปสู่การบริหารและจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบกับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีกลยุทธ์ในการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้สถานศึกษาจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ ทั้ง 4 ประการนี้ช่วยเป็นแนวความคิดในการกำหนดกลยุทธ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางปฏิบัติ และการควบคุมสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและลดความเสี่ยงได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น บุญเลิศ เย็นคงคาและคณะ (2549) และ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549) กล่าวถึงกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่ามีขั้นตอนสำคัญเริ่มด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรที่เรียกว่า SWOT Analysis ที่นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์

จากความเป็นมา ความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีความสอดคล้องกับอนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทย และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม และทักษะการทำงาน ให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข เป็นกำลังสำคัญและมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงานและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดการมัธยมศึกษาและการจัดการศึกษาประเภทอื่นๆ ให้เป็นไปอย่างได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อประเมินผลกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดแผนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จัดเป็นหมวดหมู่ตามองค์ประกอบของกลยุทธ์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถาม 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ โดยใช้แบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 285 คน สุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง 164 คน วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ จำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) ศึกษาเชิงลึกโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบงานเศรษฐกิจพอเพียง 3 โรงเรียนๆ ละ 2 คน รวม 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง แล้ววิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายตามประเด็นการสัมภาษณ์ รวมทั้งวิเคราะห์เอกสารของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการนำศาสตร์พระราชาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วสรุปข้อค้นพบตามประเด็นในแบบวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสร้างกลยุทธ์ 1) ร่างกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อกำหนดตำแหน่งกลยุทธ์ และร่างกลยุทธ์ แล้วจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อร่างกลยุทธ์แล้วตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์ 2) จัดทำคู่มือกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยนำกลยุทธ์ที่ผ่านการตรวจพิจารณาและประเมินจากข้อ 1) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือกลยุทธ์ แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 11 คน เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อคู่มือกลยุทธ์ ตรวจสอบและประเมินโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยจำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การทดลองใช้กลยุทธ์ ผู้วิจัยทดลองใช้กลยุทธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา 51 คน และเมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้กลยุทธ์ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจและแบบสัมภาษณ์ข้อค้นพบเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยจำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสัมภาษณ์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. การประเมินผลกลยุทธ์ ผู้วิจัยจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 21 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์และข้อเสนอแนะต่าง ๆ แล้วประเมินโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยจำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีสภาพการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการนำศาสตร์พระราชาไปปรับใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ต้องการจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแบบอย่างได้ ต้องการพัฒนาลัทธิฐานสถานศึกษาโดยบูรณาการศาสตร์พระราชามาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และต้องการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนมีความรู้และมีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่วนการศึกษาเชิงลึกโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการศึกษาตามศาสตร์พระราชา พบว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน มีนโยบายในการส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาพอเพียง กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับบริบท มีนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่บูรณาการในแผนปฏิบัติการประจำปี มีระบบบริหารงบประมาณ ใช้พื้นที่โรงเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีภาคีเครือข่ายร่วมมือในการระดมทรัพยากร ด้านการพัฒนาบุคลากร มีการสำรวจความต้องการและจำเป็นของบุคลากรที่จะพัฒนาตนเอง มอบหมายงานตามความชำนาญมุ่งพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ บุคลากรรู้ เข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความสามัคคีและทำงานเป็นหมู่คณะ ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร ครูและบุคลากรมีการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างได้ ด้านการพัฒนาลัทธิฐานและการจัดการเรียนรู้ มีหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นักเรียนมีความสามารถทางวิชาการ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการขยายผลและขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ รวมทั้งดำเนินการควบคู่กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้มีทักษะ

ชีวิตและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลักที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งมีตำแหน่งกลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ เน้นการกำหนดนโยบาย การวางแผน การมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ เน้นการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน มีความเป็นมืออาชีพ 3) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน เน้นการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง เน้นการส่งเสริมกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินคู่มือกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อค้นพบดังนี้ ด้านวิสัยทัศน์ มีการกำหนดทิศทางแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและมีความเป็นสากล บนความเป็นไทยและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ขับเคลื่อนด้วยศาสตร์พระราชา ด้านพันธกิจ มีการวิเคราะห์วิสัยทัศน์โดยการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อกำหนดพันธกิจให้ครอบคลุมและจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการให้เชื่อมโยงเป็นระบบ โดยใช้ศาสตร์พระราชาในการขับเคลื่อนด้านเป้าประสงค์ มีความชัดเจน ระบุถึงเป้าหมายที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของโรงเรียน บุคลากร และนักเรียน สอดคล้องกับพันธกิจ และเห็นถึงพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องในอนาคต ด้านกลยุทธ์ มีแนวดำเนินการกลยุทธ์ที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน เชื่อมโยงการดำเนินการอย่างเป็นระบบเริ่มจากการเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. ผลการประเมินผลกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า การประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการนำ ศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระดับสภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการนำศาสตร์พระราชามาปรับใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารโรงเรียน เพื่อต่อยอดให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนตามแนวทางของศาสตร์ พระราชา ต้องการจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการ จัดกระบวนการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแบบอย่างได้ ต้องการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการศาสตร์พระราชากับกลุ่มสาระการเรียนรู้และให้สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และต้องการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนมีความรู้และ มีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการนำศาสตร์พระราชามาเป็นมติหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่ระบบการศึกษาในลักษณะของการบรรจุลงในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับ เพื่อให้ สถานศึกษาทุกแห่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ สร้างอุปนิสัยอย่าง พอเพียงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อีกทั้งเพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถน้อม นำวิถีชีวิตของตนเข้าสู่การพัฒนาตามหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ให้เป็นไปตามศักยภาพของ ตนเองและลักษณะของภูมิสังคม มีการบูรณาการทั้งในส่วนของการบริหารจัดการ การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ บุษกร วัฒนบุตรและคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์พระราชากับการพัฒนาคนไทย พบว่า การพัฒนาคนไทยต้องมีแผนการพัฒนาคนที่ถูกออกแบบมาให้สอดคล้องกันในทุกระดับ และสาขา เพื่อการไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีเครื่องมือการ ตัดสินใจในการดำเนินชีวิตตามการน้อมนำศาสตร์พระราชามาสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง สอดคล้อง กับ สุนันท์ ศลโกสม และไพฑูรย์ โพธิ์สาร (2561) ที่นำเสนอว่า ศาสตร์พระราชามีถูกนำไปใช้ในการ พัฒนาการศึกษาด้านการพัฒนาสถานศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน โดยการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับศาสตร์พระราชามาในหัวข้อต่างๆ การพัฒนาผู้สอน มีการ พัฒนาคุณสมบัติด้านคุณธรรมของผู้สอน พัฒนาเทคนิคการสอน สร้างนวัตกรรมสื่อการสอน และพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ปฏิบัติงานอย่างคิดวิเคราะห์ และส่งผลให้อยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2560) ที่ศึกษาการ

พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดองค์ประกอบในการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางการพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการกำหนดนโยบาย การวางแผน การมีส่วนร่วม 2) กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรมืออาชีพ เน้นการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน มีความเป็นมืออาชีพ 3) กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) กลยุทธ์การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เน้นการส่งเสริมกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินคู่มือกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างกลยุทธ์และคู่มือกลยุทธ์ โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน รวมทั้งมีการกำหนดสถานการณ์หรือตำแหน่งกลยุทธ์ และหาความสัมพันธ์ของข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก สอดคล้องกับ พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ (2560) ที่พบว่า องค์ประกอบของกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ สอดคล้องกับการสร้างกลยุทธ์โดยใช้กระบวนการบริหารกลยุทธ์ของ เอกลักษณ์ พลศักดิ์ (2563) เรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้กระบวนการบริหาร POLC ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การนำ และการควบคุม ผลการวิจัยสอดคล้องกับ พารดา หาบ้านแพ้น (2563) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การ

บริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 พบว่า ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการ กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และคู่มือการใช้กลยุทธ์มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การทดลองใช้กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชมาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา พบว่า ความพึงพอใจหลังทดลองใช้กลยุทธ์โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนได้ดำเนินการสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และมีความสนใจที่จะน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดการปรับกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จักรพงศ์ มัตสยะวนิชกุล (2561) เรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า จากการทดลองใช้กลยุทธ์ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีความพึงพอใจในการดำเนินงานตามกลยุทธ์อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับ ขวลิต จันทรศรี (2555) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า ผลการประเมินการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรให้ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ จึงจะส่งผลให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหลังการทดลองใช้กลยุทธ์ ด้านวิสัยทัศน์พบว่า มีการกำหนดทิศทางแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและมีความเป็นสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทยและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาที่ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยศาสตร์พระราชมา ด้านพันธกิจ พบว่า มีการวิเคราะห์วิสัยทัศน์โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อกำหนดพันธกิจให้ครอบคลุมและจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการให้เชื่อมโยงเป็นระบบ โดยใช้ศาสตร์พระราชมาในการขับเคลื่อนในทุกพันธกิจ ด้านเป้าประสงค์ พบว่า มีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน ระบุถึงเป้าหมายที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของโรงเรียน บุคลากร และนักเรียน สอดคล้องกับพันธกิจ และเห็นถึงพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องในอนาคต ด้านกลยุทธ์ พบว่า แนวดำเนินการกลยุทธ์มีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน เชื่อมโยงการดำเนินการอย่าง

เป็นระบบเริ่มจากการเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางการพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมีการขับเคลื่อนศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ทำให้สามารถวิเคราะห์และประเมินสภาพของโรงเรียนถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุง ตรวจสอบ ติดตาม และส่งเสริมพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ เพิ่มภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน และมีการนำกลยุทธ์ไปใช้ในการพัฒนา กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2560) ได้ระบุว่าศาสตร์พระราชาเป็นปรัชญาที่พระราชทานชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับของรัฐ นอกจากนั้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นหลักการทรงงานการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อความเป็นเลิศและยั่งยืน โดยได้พระราชทานหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คือการเรียนรู้กระบวนการคิดบนรากฐานการเข้าใจมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ตลอดจนการทดลองปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่รู้จักจบ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การประเมินผลกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มตัวอย่างและสังเคราะห์ข้อมูลจากโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ผ่านแนวดำเนินการตามวิธีการแห่งศาสตร์พระราชา การเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้กลยุทธ์ที่ได้มีรายละเอียดขององค์ประกอบที่ชัดเจน เป็นประโยชน์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของสมชาย ภาดาสน์วิวัฒน์ (2553) ที่เสนอว่า หลักเกณฑ์การประเมินประการแรก คือ การยึดหลักความเหมาะสม หลักเสียงผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นอันตรายหรือเป็นกลยุทธ์ที่อาศัยช่องว่างที่เปิดกว้างในแง่ของโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือเป็น กลยุทธ์ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงจุดแข็ง คือใช้จุดแข็งให้เป็นประโยชน์ในแง่การดำเนินการหรืออาจหมายถึงเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมหลักเสียงจุดอ่อนแอ เป็นกลยุทธ์ที่พยายามแก้ไขจุดด้อยตันที่เป็นปัญหา กล่าวคือ เกณฑ์ในการที่จะดูความเหมาะสมนั้นก็คือ พิจารณากลยุทธ์ไปพร้อมกับเรื่องของ SWOT Analysis สอดคล้องกับ เนาวรัตน์ นาคพงษ์ (2555) ที่ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดกำแพงเพชร โดย

ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สถานศึกษามีการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มีหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานและสถานศึกษามีการพิจารณาหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาได้ผลดียิ่งขึ้น กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ 13 กลยุทธ์ 14 ตัวชี้วัด และ 19 มาตรการ มีผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก และในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Lamberton (2005) ที่ศึกษาเรื่องความพอเพียงกับความยั่งยืน : ความตรงกันภายในของรูปแบบความยั่งยืน พบว่า แนวความคิดพอเพียงอย่างยั่งยืนจะเป็นการเสริมให้มุมมองของระบบทางเศรษฐกิจแนวใหม่ นำไปกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวัตถุประสงค์ทางสังคมและนิเวศวิทยา ที่ถูกนำไปสู่การกำหนดแนวทางร่วมกันของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ Hong, Sheriff and Naeger (2009) ที่ได้ศึกษาเรื่องประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาไทยในมุมมองที่กว้างขึ้น พบว่า ความพอเพียงในตนเองได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วไปในนโยบายสวัสดิการทางสังคมของรัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระและเสถียรภาพทางการเงิน โดยมีเป้าหมายในการใช้แผนการฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้รับบริการ ข้อค้นพบจากการศึกษาได้เสนอแนะว่าความพอเพียงในตนเองเป็นกระบวนการของการพัฒนาทางจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง และเรียนรู้เป้าหมาย เป็นการสร้างความก้าวหน้าไปสู่ความเป็นจริงของผลลัพธ์ทางการเงิน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ การบริหารจัดการ โรงเรียนสู่คุณภาพ การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง มีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ กำหนดไว้ว่า โรงเรียนบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ได้คุณภาพตามมาตรฐาน บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ จัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน ยึดนักเรียนเป็นสำคัญนำสู่ความพอเพียง โดยน้อมนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ มี 4 ข้อ ได้แก่ 1) พัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพด้วยศาสตร์พระราชา 2) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนให้มีสมรรถนะตามสายงาน และมีความเป็นมืออาชีพด้วยศาสตร์พระราชา 3) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และ

จัดการเรียนรู้โดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญด้วยศาสตร์พระราชา และ 4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะความพอเพียง ตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิตด้วยศาสตร์พระราชา

เป้าประสงค์ มี 4 ข้อ ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนมีสมรรถนะตามสายงาน และมีความเป็นมืออาชีพ 3) โรงเรียนมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาของชาติ และครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะความพอเพียง ตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิต

การเข้าใจเป้าหมาย คือ การเข้าใจข้อมูลสภาพลักษณะของเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา ทั้งที่เป็นข้อมูลพื้นฐานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย แล้วกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนา

การเข้าถึงแนวทางพัฒนา คือ การเข้าถึงหลักการ แนวทาง หรือวิธีการในการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้พัฒนาและเป้าหมาย โดยการนำแนวทางการพัฒนาไปดำเนินการตามขั้นตอน ด้วยความรู้ความเข้าใจ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

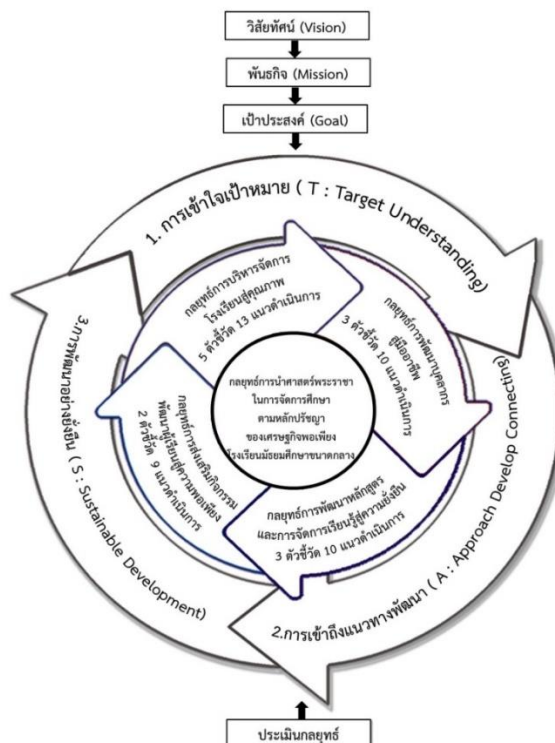
การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การติดตาม ปรับปรุง และพัฒนาจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ประยุกต์ใช้ได้ไม่รู้จบ จนสามารถพึ่งพาตนเองและเป็นต้นแบบขยายผลต่อไปได้

การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ คือ การบริหารจัดการโรงเรียนโดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้าใจ อาศัยการมีส่วนร่วม กำหนดเป็นนโยบายและทิศทางในการพัฒนา จัดทำเป็นแผนงาน โครงการ กิจกรรม นำสู่การเข้าถึงการพัฒนาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารทั่วไป และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการติดตาม ปรับปรุง พัฒนา ขยายผลสู่ภายนอกโรงเรียนจนเห็นผล ตลอดจนเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาโรงเรียนอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงได้ มี 5 ตัวชี้วัด 13 แนวดำเนินการกลยุทธ์

การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ คือ การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจ จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร นำสู่การเข้าถึงการพัฒนาด้วยการอาศัยความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบุคลากรให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการติดตามและนำผลมาปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนขยายผลการพัฒนาและเผยแพร่ผลงานสู่ภายนอกโรงเรียน มี 3 ตัวชี้วัด 10 แนวดำเนินการกลยุทธ์

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน คือ การศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสภาพการจัดการเรียนรู้ให้ได้ข้อค้นพบที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา พัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น เข้าถึงการพัฒนาด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ระบุและคำนึงถึงหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งเผยแพร่ ผลงานของนักเรียน มี 3 ตัวชี้วัด 10 แนวดำเนินการกลยุทธ์

การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง คือ การพัฒนาผู้เรียนโดยการสร้างความเข้าใจจากการศึกษา วิเคราะห์สภาพการจัดกิจกรรมแนะแนว ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมนำสู่การเข้าถึงการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นการสร้าง ความตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิต และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการติดตามและนำผล มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนานักเรียน ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างเครือข่ายและขยายผล การดำเนินกิจกรรมร่วมพัฒนากับโรงเรียนและหน่วยงานอื่น มี 2 ตัวชี้วัด 9 แนวดำเนินการกลยุทธ์

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัตินั้น ต้องเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ แล้วปฏิบัติตามแนวดำเนินการกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จากกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน และกลยุทธ์การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง ตามลำดับต่อเนื่องกันไป และให้มีการประเมินผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละกลยุทธ์ด้วยทุกครั้ง เพื่อปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป ทั้งนี้สามารถศึกษารายละเอียดตัวชี้วัดและแนวดำเนินการกลยุทธ์เพิ่มเติมได้ที่ “คู่มือกลยุทธ์ศาสตร์พระราชา” ตามลิงก์นี้ https://drive.google.com/file/d/1irTCC1VsnQogSRPtI_9XdcU0_bb_bSE-/view?usp=sharing

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดโครงการตามกลยุทธ์และขับเคลื่อนโครงการโดยเน้นที่ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง
2. ควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยใช้ศาสตร์พระราชา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ในการพัฒนาตามกลยุทธ์ ต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นกระบวนการต่อเนื่องตามแนวดำเนินการกลยุทธ์
2. เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้กลยุทธ์ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำศาสตร์พระราชาไปใช้ในด้านอื่นๆ เพื่อสะท้อนผลการศึกษาวิจัยในการจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ มัตสยะนิชกุล. (2561). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ขวลิต จันทรศรี. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการจัดการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธนฤต สิทธิราช และคณะ. (2558). อนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทยในสองทศวรรษหน้า. *ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 7(3), 71-80.
- เนาวรัตน์ นาคพงษ์. (2555). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- บุญเลิศ เย็นคงคา และคณะ. (2549). การจัดการศึกษาเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินติ้ง.
- บุษกร วัฒนบุตร และคณะ. (2561). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาคอนไทย. *วารสาร มจร สันติศึกษาปริทรรศน์*, 6 (พิเศษ), 539-552.
- พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ. (2560). การพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(100), 144-158.
- พารดา หาบ่านแน่น. (2563). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสมาขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศ เรื่อง “การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสู่การปฏิรูปประเทศ”. กรุงเทพฯ: รัฐสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 28(1), 140-141.

- สุนันท์ ศลโกสุม และไพฑูรย์ โพธิสาร. (2561). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาการศึกษา. *วารสารออนไลน์*, 12 (เสริม), 9-21.
- เอกลักษณ์ พลศักดิ์ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(4), 1430-1443.
- Hong, et al. (2009). A Bottom-up Definition of Self-sufficiency: Voices from Low-income Jobseekers. *Qualitative Social Work*, 8(1), 376–357.
- Lamberton, G. (2005). Sustainable sufficiency: An internally consistent version of sustainability. *Sustainable Development*, 13(1), 53-68.

กลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

MANAGEMENT STRATEGIES FOR PRIVATE BASIC LEVEL NON-FORMAL EDUCATION CENTERS

เกศนภา ขูรรักษ์, วรณวิศา สืบบุญสรณ์ คล้ายจำแลง, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, สรียา โชติธรรม

Kednapa Kururak, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlaeng,

Promptilai Buasuwan, Sareeya Chotitham

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: kednapa2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ 2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากรคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนของศูนย์การเรียนรู้ โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 337 คน ใช้การสุ่มแบบ Stratified Random Sampling เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative content analysis) โดยใช้ PNI วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น SWOT Analysis วิเคราะห์สภาพแวดล้อม Tows Matrix ร่างกลยุทธ์ ตรวจสอบโดยใช้แบบประเมินกลยุทธ์

ผลการวิจัย 1. พบว่าศูนย์การเรียนรู้ยังขาดการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการ ครูผู้สอนขาดการอบรมพัฒนา ขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนต่อ และในสภาพที่พึงประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ต้องการมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการเรียนรู้ 2. ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น จนได้กลยุทธ์ “DTPP Strategies: กลยุทธ์การพัฒนา อบรม ส่งเสริม และประชาสัมพันธ์”

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการ; ศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบ; การศึกษาขั้นพื้นฐาน

* Received September 11, 2021; Revised November 21, 2021; Accepted November 22, 2021

Abstract

The research used mixed methods with the objectives of: 1. To study the demand and interest of private basic level for the non-formal education learning center management strategies at the system and 2. To study the management strategies of private basic level non-formal education learning centers. The population used for the quantitative research were was stakeholders at the learning center, consisted of 337 people using stratified random sampling. The instruments used for data collection were a 5-level rating scale questionnaire, a semi-structured interview script, and a strategy evaluation form using a focus group discussion. The data were analyzed by qualitative content analysis using PNI, SWOT Analysis, and TOWS Matrix. The strategy draft was reviewed using a strategy assessment form.

Research findings were as follows: 1. the learning center still lacked development in management, teacher training and development, and technical support. Students did not recognize the importance of continuing education and interests, as the learning centers needed to have management system and modern technology for learning, and 2. Study the learning center management strategies to suit the needs priority under the "DTPP Strategies: Development, Training, Promotion, and Public Relations."

Keywords: Management strategy; Non-formal private learning center; Basic education

บทนำ

ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ของทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยสร้างหลักประกันว่าทุกคนต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาค เท่าเทียม ทัวถึง และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของทุกคน มีการเข้าถึงการเรียนรู้ตามความต้องการตนเองโดยไม่เลือกปฏิบัติ การมีประชาชนที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้ชุมชนและสังคมโดยรวมเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้นควรเริ่มจากพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาเพื่อเป็นกำลังของชาติในการพัฒนาต่อไป (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2560)

ด้วยศูนย์การเรียนเอกชนนอกระบบ ในสภาพปัจจุบันนั้นดำเนินการเปิดสอนด้วยองค์กรเอกชนและองค์กรชุมชน จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับนักเรียนที่หลุด

ออกนอกระบบการศึกษาเข้ามาศึกษาต่อ โดยมีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ยังคงขาดการวางแผนเป้าหมาย จุดประสงค์ และการวางแผนที่ดี จนทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ ในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการจัดการบุคลากร การจัดการเรียนการสอน รวมถึงการสรรหาทรัพยากรและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จนทำให้ผู้วิจัยทำการวิจัยกลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนเอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น ซึ่งในแต่ละปีนี้นักเรียนที่หลุดออกนอกระบบการศึกษามีจำนวนมากกว่า 4.3 ล้านคน (ณัฏฐภัทสร ฐิติพิพิธกุล, 2562)

กลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนเอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยตอบสนองความต้องการของนักเรียน ครูผู้สอน ตลอดจนจนถึงผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ศูนย์การเรียนมีจุดมุ่งหมาย มีเป้าหมายในการบริหารจัดการ และให้ก่อประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากผลการศึกษาความหมายของการจัดการเชิงกลยุทธ์ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์คือแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อความอยู่รอด การขยายตัวและการเติบโตบนพื้นฐานการตอบสนองสภาพแวดล้อมภายใต้ทรัพยากรองค์กร (ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา, 2559) ผลการศึกษาจากแนวคิดของ McKinsey พบว่า รูปแบบแนวคิด 7s Framework เป็นการวิเคราะห์ที่สามารถนำมาใช้ในส่วน ของการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ตรวจสอบปัจจัยภายในที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จัดเพิ่มหรือลดหน่วยงานที่จำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงใช้ในการกำหนดวิธีที่ดีที่สุดที่จะใช้กลยุทธ์นำเสนอเป็นการปรับกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จ โดยนำผลการวิเคราะห์มากำหนด กลยุทธ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อการบริหารองค์การ ดังนั้นการประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร และรู้จักองค์กรตนเองได้ดีขึ้น (ทรงพล เจริญคำ, 2563)

จากสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่หลุดออกนอกระบบการศึกษา นั้นทำให้ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์สภาพปัญหาทั้งภายในและภายนอกเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นแนวทางสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบของศูนย์เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศูนย์การเรียนเอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนเอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Method)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนของศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรงจากการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้รวมมีประชากรทั้งหมด 2,135 คน (กลุ่มส่งเสริมการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ 68 คน ประธานคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ 68 คน ครู 136 คน นักเรียนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป 1,863 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้ 337 คน และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ ประธานคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ ประธานคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ และผู้ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์โดยพิจารณาจากขอบเขตเนื้อหาและกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประกอบการจัดทำข้อคำถามในแบบสอบถามเพิ่มเติมจากการทบทวนวรรณกรรม ส่วนแบบสนทนากลุ่มและแบบประเมินความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์ได้จัดทำขึ้นหลังจากการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสำรวจ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความตรงเชิงโครงสร้าง (Content validity) ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านพิจารณาและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถามและวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence: IOC) พบว่าข้อคำถามใน แบบสอบถามมีค่า IOC มากกว่า .80 ขึ้นไปทุกข้อ จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่าแบบสอบถามฉบับที่นำไปทดลองใช้มีความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบัน เท่ากับ .943 และค่าของ สภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .989

การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีโดยเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ จากนั้นนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาพัฒนาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้ Google Form ได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 337 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อยก

ร่างกลยุทธ์และจัดสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์ ควบคู่กับการส่งแบบประเมินความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่สามารถเข้าร่วมการสนทนากลุ่มตามวันและเวลาที่กำหนดได้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ จากนั้นวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นคำนวณดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Priority Needs Index (PNI_{modified}) และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของศูนย์การเรียนรู้เอกชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) จากนั้นนำค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม (SWOT Analysis) แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาวิเคราะห์อีกชั้นหนึ่งเพื่อจับคู่ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตามกรอบแนวคิด TOWS Matrix เพื่อจัดทำร่างกลยุทธ์ จากนั้นนำร่างกลยุทธ์ที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของกลยุทธ์ด้วยการจัดสนทนากลุ่มควบคู่กับการส่งแบบประเมินความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่สามารถเข้าร่วมสนทนากลุ่มได้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย 1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่าศูนย์การเรียนรู้ยังขาดการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการ ครูผู้สอนขาดการอบรมพัฒนา ขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนต่อ และในสภาพที่พึงประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ต้องการมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการเรียนรู้ 2. ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น จนได้กลยุทธ์ “DTPP Strategies: กลยุทธ์การพัฒนา อบรม ส่งเสริม และประชาสัมพันธ์” โดยมีรายละเอียดดังนี้

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของกลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงได้ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมภายในของกลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (n=337)

ความต้องการ จำเป็น	สภาพปัจจุบัน(D)			สภาพที่พึงประสงค์(I)			PNI ^{modified} (I-D)/D	ลำดับ ความสำคัญ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล		
สภาพแวดล้อมภายใน								
ปัจจัยนำเข้า	3.60	0.33	มาก	4.60	0.53	มากที่สุด	0.27	1
กระบวนการ	3.84	0.49	มาก	4.62	0.54	มากที่สุด	0.20	3
ผลผลิต	3.86	0.45	มาก	4.61	0.54	มากที่สุด	0.19	4
ผลิตผล	3.73	0.64	มาก	4.62	0.54	มากที่สุด	0.23	2
รวม	3.76	0.47	มาก	4.61	0.53	มากที่สุด	0.22	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าลำดับความต้องการจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมภายในของกลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าดัชนีสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.27) รองลงมาคือด้านผลิตผล (PNI_{modified} = 0.23) และด้านกระบวนการ (PNI_{modified} = 0.20) ตามลำดับด้านที่มีค่าดัชนีต่ำสุดคือด้านผลผลิต (PNI_{modified} = 0.19)

ตารางที่ 2 การจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมนอกของกลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (n=337)

ความต้องการ จำเป็น	สภาพปัจจุบัน(D)				สภาพที่พึงประสงค์(I)				PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ ความสำคัญ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ		
สภาพแวดล้อมภายนอก										
ปัจจัยด้านการเมือง	3.90	0.47	มาก	2	4.61	0.55	มากที่สุด	1	0.18	5
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	3.70	0.61	มาก	5	4.56	0.57	มากที่สุด	3	0.23	2
ปัจจัยด้านสังคม	3.74	0.60	มาก	4	4.52	0.56	มากที่สุด	6	0.21	3
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	3.65	0.42	มาก	6	4.57	0.56	มากที่สุด	2	0.25	1
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	3.93	0.64	มาก	1	4.54	0.60	มากที่สุด	5	0.16	6
ปัจจัยด้านกฎหมาย	3.81	0.49	มาก	3	4.56	0.55	มากที่สุด	4	0.20	4
รวม	3.79	0.53	มาก		4.56	0.56	มากที่สุด		0.20	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมนอกโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีค่าดัชนีสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.25) รองลงคือมาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (PNI_{modified} = 0.23) ปัจจัยด้านสังคม (PNI_{modified} = 0.21) ปัจจัยด้านกฎหมาย (PNI_{modified} = 0.20) ปัจจัยด้านการเมือง (PNI_{modified} = 0.18) และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (PNI_{modified} = 0.16) ตามลำดับ

เมื่อนำผลจากการวิเคราะห์ PNI_{modified} มาทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ ภัยคุกคาม (SWOT Analysis) แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบแมทริกซ์ โดยใช้ตาราง TOWS Matrix เพื่อร่างกลยุทธ์ที่มีข้อค้นพบแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบแมทริกซ์ โดยใช้ตาราง TOWS Matrix เพื่อร่างกลยุทธ์

สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมนอก	จุดแข็ง(S)	จุดอ่อน(W)
	S1: ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ใช้ระบบสารสนเทศในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน S2: ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้สนับสนุนครูและบุคลากรให้ได้รับการศึกษ และฝึกอบรมตรงตามคุณลักษณะและหน้าที่ความรับผิดชอบ S3: ครูของศูนย์การเรียนรู้ประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง เช่น แฟ้มสะสมงาน การสอบข้อเขียน การสอบภาคปฏิบัติ การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และการเข้าร่วมกิจกรรม S4: นักเรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง S5: นักเรียนทุกคนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้ ความสามารถไปในทิศทางที่มากขึ้นกว่าเมื่อเริ่มเข้าเรียน	W1: ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้กำหนดแผนงาน และพันธกิจไม่ชัดเจน ไม่สามารถทำให้ผู้ร่วมงานทำงานได้อย่างตรงเป้าหมาย ตามจุดมุ่งหวัง W2: สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนไม่ครบถ้วนและไม่เพียงพอ W3: นักเรียนบางคนในศูนย์การเรียนรู้จบไปไม่มีงานทำ W4: นักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ขาดการสนับสนุน การฝึกงานและฝึกอาชีพ
โอกาส(O)	ร่างกลยุทธ์เชิงรุก(SO)	ร่างกลยุทธ์เชิงแก้ไข(WO)
O1: รัฐบาลมีนโยบายการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาทำให้สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเองเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ฯ O2: ศูนย์การเรียนรู้สามารถท้าวความร่วมมือกับองค์กรเอกชนในการส่งนักเรียนเข้าฝึกงานหรือเข้าทำงาน ให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน O3: ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่มีจำกัดเวลาและสถานที่โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเข้าถึงระบบการเรียนการสอน O4: ศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ในชุมชน ทุกคนสามารถเดินทางมาเรียนได้สะดวก O5: มีกฎหมายรองรับนักเรียนที่อยู่นอกระบบให้ได้มีโอกาสนำตนเองเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพให้เทียบเท่ากับนักเรียนในระบบสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	SO1: พัฒนาระบบจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (S1 O1) SO2: พัฒนา อบรม ครู ในการใช้เทคโนโลยี สื่อ ที่ทันสมัยในกระบวนการ การจัดการเรียนการสอน (S2 O3) SO3: ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีระบบ เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้เน้นไปศึกษาต่อ หรือทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (S4 O3) SO4: ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ ให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาต่อ ในศูนย์การเรียนรู้ เพื่อยกระดับ นักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และศักยภาพ เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน (S1 S2 S3 S4 S5 O1 O2 O3 O4)	WO1: กำหนดแผนงานในกระบวนการทำงานอย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง (W1 O1) WO2: จัดสรรทรัพยากรสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับครู และนักเรียน ให้เพียงพอต่อความต้องการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ (W2 O3) WO3: พัฒนาร่วมมือกับภาคเอกชน สนับสนุน ส่งเสริมการฝึกงาน ฝึกอาชีพ เพื่อรองรับการทำงานเมื่อนักเรียนจบการศึกษา (W3 W4 O2 O3)
อุปสรรค(T)	ร่างกลยุทธ์เชิงป้องกัน(ST)	ร่างกลยุทธ์เชิงรับ(WT)
T1: สภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลกระทบต่อการส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น T2: ชุมชนและองค์กรเอกชนไม่ทราบและไม่เข้าใจในบริบทของศูนย์การเรียนรู้ T3: ศูนย์การเรียนรู้ขาดบุคลากรในการประชาสัมพันธ์การสร้างเครือข่ายและฝึกอบรม T4: ศูนย์การเรียนรู้ขาดผู้เชี่ยวชาญในการอบรมและพัฒนาครูเรื่องการให้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน T5: รัฐบาลไม่มีการจัดอบรมครู หรือบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนของกฎหมายและนโยบายในเรื่องของการประเมินนักเรียนนอกระบบ T6: นักเรียนที่หลุดออกนอกระบบส่วนใหญ่ไม่ทราบสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ซึ่งนักเรียนสามารถเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ได้ T7: บิดา มารดาของนักเรียนนอกระบบไม่เข้าใจกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้ปกครอง T8: ศูนย์การเรียนรู้ขาดการอบรมส่งเสริมความรู้เรื่องการเทียบโอน ความรู้ความสามารถของนักเรียน ในการประเมินผล	ST1: ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุน ในเรื่องการศึกษาต่อของนักเรียน (S1 T1) ST2: เปิดโอกาสให้ ชุมชน และองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรม และการจัดกิจกรรม (S2 S3 T1 T2 T3) ST3: ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในกระบวนการจัดการเรียนรู้ (S2 S3 T4) ST4: ส่งเสริมการเทียบโอน ความรู้ ความสามารถ ในการประเมินผลการเรียนรู้ (S3 S4 T8) ST5: จัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องของกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของผู้ปกครองและนักเรียนหลุดออกนอกระบบการศึกษาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ (S1 S2 T3 T5 T6)	WT1: พัฒนา อบรม ครู ให้ความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัย เพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน (W1 W2 T4) WT2: ขยายเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในด้านของการเรียนต่อและหางานทำ (W1 W2 W3 W4 T1 T2 T3) WT3: อบรม ครู ให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องนโยบาย รัฐบาลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของหลุดออกนอกระบบการศึกษา (W1 T3 T5 T6 T7)

จากการทำ TOWS Matrix และได้ร่างกลยุทธ์แล้วนั้น จึงนำกลยุทธ์ที่ได้ไปตรวจสอบและประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของกลยุทธ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้วยการจัดสนทนากลุ่ม ควบคู่กับการให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่สามารถเข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ประเมินร่างกลยุทธ์ จากนั้นนำมาปรับปรุงจนได้กลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์ คือ กลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เอกชนนอก ระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยชื่อชุดกลยุทธ์ว่า “DTPP Strategies: กลยุทธ์การพัฒนา อบรม ส่งเสริม และประชาสัมพันธ์” ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์รอง 35 วิธีดำเนินการ โดยมีกลยุทธ์หลักดังนี้

1. กลยุทธ์หลัก D (Develop) พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง อ้างแหล่งที่มา รู้เท่าทันเทคโนโลยี มี 3 กลยุทธ์รอง 9 วิธีดำเนินการ
2. กลยุทธ์หลัก T (Training) อบรม พัฒนาครู ในการประยุกต์ใช้สื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยในกระบวนการจัดการเรียนการสอน มี 3 กลยุทธ์รอง 9 วิธีดำเนินการ
3. กลยุทธ์หลัก P (Promote) ส่งเสริมพัฒนาครูและนักเรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีระบบ เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้ไปศึกษาต่อหรือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มี 3 กลยุทธ์รอง 8 วิธีดำเนินการ
4. กลยุทธ์หลัก P (Promote) ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ ให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาต่อ ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อยกระดับนักเรียนนอกระบบให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและศักยภาพเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน มี 3 กลยุทธ์รอง 9 วิธีดำเนินการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่าศูนย์การเรียนรู้ยังขาดการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการ ครูผู้สอนขาดการอบรมพัฒนา ขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนต่อ และในสภาพที่พึงประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ต้องการมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพและเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนที่ไม่เห็นถึงความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้เท่าที่ควร รวมทั้งยังไม่สามารถแก้ปัญหาให้นักเรียนหลุดออกนอกระบบได้อย่างตรงจุด 2. ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น จนได้กลยุทธ์ “DTPP Strategies: กลยุทธ์การพัฒนา อบรม ส่งเสริม และประชาสัมพันธ์” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีกลยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้นั้นทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้บริหารเกิดการคล่องตัวในการแก้ปัญหาและยกระดับนักเรียนนอกระบบการศึกษาให้ทัดเทียมกับนักเรียนในระบบปกติโดยมีการกำหนดเป้าหมายและผลที่คาดว่าจะได้รับตลอดจนการกำหนดวิธีการควบคุม ติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานช่วยให้เกิดการดำเนินงานที่คล่องตัวและรวดเร็วมีการอบรม พัฒนาครูผู้สอนให้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆรวมถึงการ

ประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาต่อในศูนย์การเรียนรู้เพื่อยกระดับนักเรียนนอกระบบให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและศักยภาพเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต โดยการจัดการเรียนการสอนนั้นยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สามารถนำนักเรียนที่หลุดออกนอกระบบการศึกษากลับเข้ามาสู่ในระบบการศึกษาได้อีกครั้ง จากปัญหาเรื่องเด็กนักเรียนหลุดออกนอกระบบการศึกษาเป็นจำนวนมากในแต่ละปีรวมทั้งเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 DTPP Strategies Model

D (Develop) พัฒนาระบบจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง อ้างแหล่งที่มา รู้เท่าทันเทคโนโลยี

- กำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และการวัดการประเมินผล เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสม และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศใหม่ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนา Future skill -Up skill -Re skill -New skill
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ยกย่องการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน

T (Training) อบรม พัฒนาครู ในการประยุกต์ใช้สื่อ เทคโนโลยี ที่ทันสมัยในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

- ส่งเสริมการวางแผนในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียน
- สนับสนุนนโยบายทางภาครัฐ ในการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับ สถานการณ์ช่วงวิกฤต โควิด 2019 ด้วยนโยบาย 5 รูปแบบ on-air, online, on-demand, on-hand, on-site ตามความเหมาะสมของแต่ละศูนย์การเรียน
- ส่งเสริมสนับสนุน ให้ภาครัฐ และภาคเอกชนช่วยสรรหาเทคโนโลยี และสื่อสารสนเทศ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ

P (Promote) ส่งเสริมพัฒนาครูและนักเรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีระบบ เพื่อที่จะ นำความรู้ที่ได้นั้นไปศึกษาต่อ หรือ ทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ผู้บริหารและครู ร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรให้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนนั้น มี คุณลักษณะที่ดี ในการศึกษาต่อ หรือ ทำงาน
- กำหนดผลรับการเรียนรู้ เชิงคุณภาพ โดยใช้ทฤษฎี Backward Design
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอื่นและสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมการเรียน ต่อ หรือได้งานทำหลังจบการศึกษา

P (Public relations) ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ ให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาต่อ ใน ศูนย์การเรียน เพื่อยกระดับ นักเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และ ศักยภาพ เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

- กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียน
- ผลิตรายวิชาการศึกษา ให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน
- เพิ่มระดับ การสนับสนุนทางด้านนโยบายของรัฐบาลให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

Evaluation การประเมิน พัฒนาศักยภาพ และคุณภาพของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำกล ยุทธ์การบริหารจัดการศูนย์การเรียนเอกชนนอกระบบ ควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมกับ ความสามารถของครูผู้สอน จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและใช้ให้ เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคุม ประเมินผล ติดตามผล

ข้อเสนอแนะในปฏิบัติการ ใช้ DTPP Strategies Model ในการขับเคลื่อนการบริหาร จัดการศูนย์การเรียน โดยเริ่มจากอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจใน DTPP Strategies Model จนสามารถนำไปใช้และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง “การวัดและการประเมินผลนักเรียนภายในศูนย์การเรียนรู้นอกระบบ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” เพื่อที่จะนำผลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ให้มีมาตรฐานที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา. (2562, 28 ตุลาคม). ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน [บทสัมภาษณ์].
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564) ระเบิดสมองหยุดปัญหา “เด็กหลุดจากระบบการศึกษา” สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2564. จาก <https://www.eef.or.th/article-brainstorm-to-stop-problems-children/>.
- ณรินทร์สร์ จิตพิทักษ์กุล. (2562). กสศ. เผยสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย 2562 สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2564. จาก <https://www.disruptignite.com/blog/inequality-in-thailand-2562>
- ทรงพล เจริญคำ. (2563). รูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร (ดุชนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2561). การจัดการเชิงกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2560). ความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง น้ำหนัก ตามกระบวนการ KYOZAI
KENKYU ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*
DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PLAN ABOUT WEIGHT IN LINE WITH
KYOZAI KENKYU PROCESS OF GRADE 3 PRIMARY STUDENTS

ไกรวุฒิ เทตประสิทธิ์, นฤมล ช่างศรี

Kriwut Tedprasit, Narumon Changsri

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: kriwutt@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิเคราะห์โพโทคอลและการบรรยายเชิงวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเปิดชั้นเรียนจำนวน 4 กลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องบันทึกวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพนิ่ง โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวงจรของการศึกษาชั้นเรียน ทั้งหมด 4 ครั้ง เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu ตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดย วงจรที่ 1 สื่อที่ใช้วัดน้ำหนัก (คานไม้) และใบกิจกรรมยังมีความไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในการแสดงแนวคิดของนักเรียน วงจรที่ 2 ใบกิจกรรมมีความน่าสนใจมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนกล้าแสดงแนวคิด หลังจากมีการปรับสื่อที่ใช้วัดน้ำหนัก ยังคงทำให้แนวคิดของนักเรียนที่แสดงออกมาไม่ชัดเจน วงจรที่ 3 นักเรียนสามารถให้เหตุผลประกอบแนวคิดของตนเองชัดเจนมากขึ้นหลังจากใช้คานวัดน้ำหนัก แต่พบว่า ยังคงมีความไม่แข็งแรง ส่งผลให้นักเรียนใช้คานลำบากและเสร็จไม่ทันเวลา วงจรที่ 4 เปลี่ยนจากคานไม้เป็นเหล็ก ส่งผลให้กระชับเวลาในการแขวน นักเรียนมีเวลาในการคิดและให้เหตุผลมากขึ้น นำไปสู่เป้าหมายของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง น้ำหนัก

คำสำคัญ: แผนการจัดการเรียนรู้; กระบวนการ Kyozaï Kenkyu; น้ำหนัก

Abstract

This research aimed to develop the Instructional plan on weight for grade 3 primary students using Kyozaï Kenkyu process lesson study and open approach with an emphasis on protocol analysis and analytic description. The target group consisted of four student groups selected by accidental sampling. The research tools were lesson plan, video – recorders, audio – recorders and image recorders. Analytic data were analyzed by four-lesson study cycles to develop Instructional plan obtained by doing Kyozaï Kenkyu process in line with the framework of Mitri Inprasit

The results were found that instructional plan were continually developed through in the 1st cycle, teaching materials (wooden beam balance) that used measure weight and activity sheets were not clear. Then, it was difficult to show students' idea. In the 2nd cycle, activity sheets were more attractive, resulted in students' bravery to think. After improving wooden beam balance, students' idea were still not clear. In the 3rd cycle, students gave their many reasons with ideas clearly after using wooden beam balance. However, its fragility was the reason for usability of students and spending time too much. In the 4th cycle, there was change wooden beam balance to iron beam balance. The findings, time to hang was more concise, and students had more time to think and give their reason. These results lead to goals of the lesson plan on weight.

Keywords: Instructional Plan; Kyozaï Kenkyu Process; Weight

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาชั้นเรียนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในนานาประเทศ โดยมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศญี่ปุ่นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และครูญี่ปุ่นมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดีเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียน (Fujii, 2015) โดย Baba (2007) กล่าวว่า การศึกษาชั้นเรียนเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของครู ศึกษานิเทศก์ กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ โดยมีกระบวนการคือ การเตรียมความพร้อมก่อนการสอน (Preparation) การนำไปใช้ในชั้นเรียนจริง (Actual class) และการประชุมสะท้อนผลชั้นเรียน (Class review sessions) ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงการวางแผนหลักสูตรในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในประเทศไทย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) ได้นำเสนอแนวทางในการนำ “การศึกษาชั้นเรียน” มาใช้เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์ของไทย การศึกษาชั้นเรียนทำให้ครูได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูตระหนักถึง

วิชาชีพของตนด้วย โดยจุดประสงค์หลักของนวัตกรรมนี้จะเน้นผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ดังนั้นวิธีการนี้จึงส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการศึกษาชั้นเรียนจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นที่ 2 การสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน และขั้นที่ 3 การสะท้อนผลชั้นเรียนร่วมกัน การนำแนวคิดนี้มาใช้ทำให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ในการพัฒนาชั้นเรียนทั้งในด้านนักเรียนและครูผู้สอน โดยในการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนมีไว้เพื่อร่วมกันสร้าง “kyozai-kenkyu” และทีมการศึกษาชั้นเรียนที่ประกอบด้วย ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิชาการ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2019) ซึ่งทีมทำงานนี้เป็นหน่วยพื้นฐานของชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพก่อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ที่ใหญ่ขึ้น (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2018)

นอกจากการศึกษาชั้นเรียนแล้ว วิธีการแบบเปิด (Open Approach) เป็นนวัตกรรมหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในประเทศไทย โดยจะเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวกับวิธีการสอนคณิตศาสตร์แนวใหม่ โดยวิธีการแบบเปิดเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่จะให้ผู้เรียนได้เปิดโอกาสทางความคิดให้นักเรียนได้ค้นคว้าวิธีการที่ได้มาซึ่งคำตอบและได้ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาจริง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนแล้ว การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดยังเป็นนวัตกรรมที่ช่วยให้ครูเกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้แผนการเรียนรู้และเกิดการวิจัยต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวกับการสอนในชั้นเรียน โดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) กล่าวว่า Open Approach มีรากฐานมาจาก Open-Ended approach ซึ่งแปลความหมายได้ว่า วิธีการแบบปลายเปิด และมีต้นกำเนิดมาจากประเทศญี่ปุ่น โดยการสอนวิธีการแบบเปิดมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนทุกคนสามารถเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในแนวทางที่ตอบสนองความสามารถของแต่ละคนได้และควบคู่ไปกับระดับของการตัดสินใจด้วยตนเองในการเรียนรู้ของนักเรียน นั่นคือ เป็นวิธีการที่ให้คุณค่ากับความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้คนเหล่านั้นขยายหรือเพิ่มเติมคุณภาพของเครื่องมือหรือผลที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ได้ ครูที่ใช้วิธีการแบบเปิดต้องพยายามสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการบริหารจัดการตนเองเพื่อขยายต่อในกิจกรรมเชิงคณิตศาสตร์ (Nohda, 2000) โดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) ได้เสนอขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด โดยมีทั้งหมด 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 ขั้นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ขั้นที่ 3 ขั้นการอภิปรายและการเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน และขั้นที่ 4 ขั้นการสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เป็นขั้นที่ครูนำแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนนั้นมาสรุปเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่แนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ในแต่ละคาบ โดยขั้นตอนเหล่านี้ ได้ถูกนำมาปรับบริบทเพื่อให้เข้ากับชั้นเรียนไทย โดยจะเป็นชั้นเรียนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียนโดยการแก้ปัญหาด้วยตัวของนักเรียนเอง และครูจะมีหน้าที่ออกแบบและเสนอสถานการณ์ปัญหาแบบปลายเปิดให้กับนักเรียน โดยจะเป็นการสอนที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการอภิปรายและสรุปเนื้อหาการสอน

ในปัจจุบันตามแนวคิดในศตวรรษที่ 21 ที่ครูมีบทบาท คือ สอนน้อย เรียนมาก (Teach Less Learn More) หมายความว่า ครูต้องเปลี่ยนหน้าที่หลักจากการสอนไปเป็นการที่ครูกำหนดวิธีให้นักเรียนเรียนได้มากขึ้นแต่ครูสอนน้อยลง และเปลี่ยนจุดเน้นเป็นนอกแบบการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนทบทวนว่าในแต่ละกิจกรรมของการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียน รู้อะไรและอยากเรียนรู้อะไร (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) ที่ได้ให้แนวทางการใช้การศึกษาชั้นเรียนในรายสัปดาห์ตามวงจรของการศึกษาชั้นเรียน เพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาการสอน ต่อมา ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562) ได้ให้แนวทางการใช้การศึกษาชั้นเรียนในวงจร 3 แบบ คือ 1) รายวัน ครูในระดับชั้นอื่นๆหรือครูวิชาอื่นๆ เข้าไปเป็นทีมการศึกษาชั้นเรียนเพื่อสังเกตชั้นเรียน 2) รายสัปดาห์ นำชิ้นงานนักเรียนออกจากรายงานชั้นเรียน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมสะท้อนผล 3) รายปีการศึกษา มีการเปิดชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจากในประเทศ ต่างประเทศ ผู้ปกครอง และบุคคลที่สนใจเข้าดูการสอน ซึ่งถือเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนในประเทศญี่ปุ่น Watanabe et al. (2008) กล่าวว่า ครูญี่ปุ่นส่วนใหญ่เมื่อเริ่มทำการสอนพวกเขาจะเริ่มการเตรียมการที่เรียกว่า kyozaikenkyu ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสื่อการสอนอย่างละเอียด การเตรียมการนี้เป็นกิจกรรมสำคัญที่ครูต้องทำเป็นประจำทุกวัน ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาชั้นเรียน

Yokosuka (1990) กล่าวว่า kyozaikenkyu เป็นกระบวนการทั้งหมดของการทำวิจัยของครูญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับ kyoza (Instructional Materials) คือการเลือกหรือการพัฒนาที่ทำให้เข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของ kyoza เมื่อกล่าวถึงกระบวนการทำ kyozaikenkyu Watanabe et al. (2008) ได้ให้แนวทางการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนคือ ทีมต้องเข้าใจอยู่ 4 องค์ประกอบคือ 1) เข้าใจวิชาคณิตศาสตร์ 2) เข้าใจคณิตศาสตร์ของนักเรียน 3) เข้าใจความยุ่งยากของปัญหาและกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ และ 4) เข้าใจขอบข่ายและเนื้อหาสาระที่ต้องการจะสอน โดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2019) ได้ให้ขั้นตอนการทำไว้ 4 ขั้นตอนคือ 1) คัดการณ์แนวคิดของนักเรียน 2) การสร้างคำสั่งและการออกแบบสื่อตามแนวคิดของนักเรียน โดยอาศัยแนวคำสั่งในหนังสือเรียน 3) การหาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียนก่อนหน้านี้ว่าจะใช้อะไรมาแก้ปัญหาตามแนวคิดของนักเรียน และ 4) การกำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียน โดย kyozaikenkyu ต้องคำนึงถึงแนวคิดของนักเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ สื่อการสอน และวิธีการสอน ทั้งนี้กระบวนการ kyozaikenkyu เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชั้นเรียน เพื่อทำการศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับสื่อการสอน (Fujii, 2015)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ มีทักษะกระบวนการ สามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาและ

ประยุกต์ใช้ในระดับที่สูงขึ้นได้ และต่อมาได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในสาระการวัดและเรขาคณิต โดย Japanese Ministry of Education (2008) ได้กำหนดหลักสูตรในวิชาคณิตศาสตร์และมีสาระที่สอดคล้องกับประเทศไทยคือ ปริมาณและการวัด (Quantities and Measurements) ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่นจะเป็นการออกแบบกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ที่มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจและมุ่งมั่น กิจกรรมทางคณิตศาสตร์อาจรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนได้ลงมือทำหรือได้ทดลอง การคิดเกี่ยวกับปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งหนึ่งในเนื้อหาที่มีความสอดคล้องการปฏิบัติและได้ทดลองคือเนื้อหาเรื่อง น้ำหนัก (Weight) ซึ่งเป็นเนื้อหาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Japanese Ministry of Education (2008) ได้ให้ความหมายของน้ำหนักไว้ว่า น้ำหนักเป็นปริมาณที่ไม่สามารถจับต้องหรือมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า มีความเป็นนามธรรมสูง นอกจากนี้แล้วในหลักสูตรประเทศญี่ปุ่นได้ให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนในเรื่องนี้คือ การออกแบบกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจริงและใช้ประสบการณ์ของตนเองในการให้เหตุผล

การทำ Kyozaï Kenkyu จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของทีมการศึกษาชั้นเรียนที่จะนำผลของ Kyozaï kenkyu มาพัฒนาและแบ่งปัน ซึ่งการศึกษาชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานข้อมูลดังกล่าว ทั้งนี้กระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ แนวคิดของนักเรียนที่สอดคล้องกับ เนื้อหาสาระ สื่อการสอนและวิธีการสอน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2019) ครูไม่ควรจะหวังพึ่งข้อมูล Kyozaï Kenkyu ที่ได้จากทีมการศึกษาชั้นเรียนอื่น แต่ควรลงมือทำด้วยตนเองเพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาสื่อการสอนในเนื้อหาเรื่อง น้ำหนัก ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่ต้องการจะศึกษาการทำ Kyozaï Kenkyu และแสดงให้เห็นถึงวิธีการพัฒนามตามแนวทางของการศึกษาชั้นเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu โดยใช้การศึกษาชั้นเรียน เรื่อง น้ำหนัก ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเน้นการวิเคราะห์โปรโตคอลและการบรรยายเชิงวิเคราะห์ตามวงจรของการศึกษาชั้นเรียนที่ผนวกเข้ากับวิธีการแบบเปิด จำนวนทั้งหมด 4 วงจร ตามกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu ตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มที่ 1 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชั้นเรียนที่ไม่ได้อยู่ในบริบทของการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด จำนวนทั้งหมด 25 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชั้นเรียนที่อยู่ในบริบทของการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด จำนวนทั้งหมด 25 คน

กลุ่มที่ 3 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชั้นเรียนที่อยู่ในบริบทของการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด จำนวนทั้งหมด 25 คน

กลุ่มที่ 4 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นชั้นเรียนที่อยู่ในบริบทของการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด จำนวนทั้งหมด 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยและทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันวางแผนโดยใช้ Kyozaï Kenkyū เป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด ซึ่งในวิธีการนี้มีการเน้นทักษะการแก้ปัญหาและกระบวนการคิดของนักเรียนโดยใช้โจทย์หรือสถานการณ์ปัญหาที่มีทั้งบริบทและเงื่อนไขในรูปแบบคำสั่งและสื่อที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา ผู้วิจัยและทีมการศึกษาชั้นเรียนจะมีการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง หลังจากนั้นจะหาแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกันแล้วมีการนำเอาแนวทางต่าง ๆ นั้นไปปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในครั้งถัดไป ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คือแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง น้ำหนัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีทั้งหมด 1 คาบ โดยเก็บข้อมูลทั้งหมด 5 ครั้ง

2. เครื่องบันทึกวิดีโอ วิดีทัศน์ขณะที่นักเรียนแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมในชั้นเรียนโดยใช้กล้องวิดีโอจำนวน 2 เครื่อง

3. เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกเสียงของทีมการศึกษาชั้นเรียนและนักเรียน แบ่งการใช้ออกเป็น 3 ช่วง ซึ่งช่วงแรกจะเป็นการบันทึกเสียงในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรม และในช่วงที่สองจะใช้ในการสะท้อนผลหลังจากที่ได้ทำการสอนและช่วงที่ 3 จะใช้ในช่วงที่ทีมได้เตรียมสื่อการสอน มีจำนวนทั้งหมด 3 เครื่อง

4. เครื่องบันทึกภาพนิ่ง ใช้สำหรับบันทึกภาพผลงานที่ได้จากการทำกิจกรรมของนักเรียนที่ได้ลงมือปฏิบัติในระหว่างที่นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนคณิตศาสตร์และบันทึกภาพการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 เครื่อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทีมผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระของเรื่อง น้ำหนัก จากการศึกษาหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของประเทศไทยและญี่ปุ่น เพื่อทำความเข้าใจความหมายทางคณิตศาสตร์ กำหนดเป้าหมายการสอน คาดการณ์แนวคิดของนักเรียน คาดการณ์ปัญหาของนักเรียนที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาวิธีการสังเกตชั้นเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิดและใช้

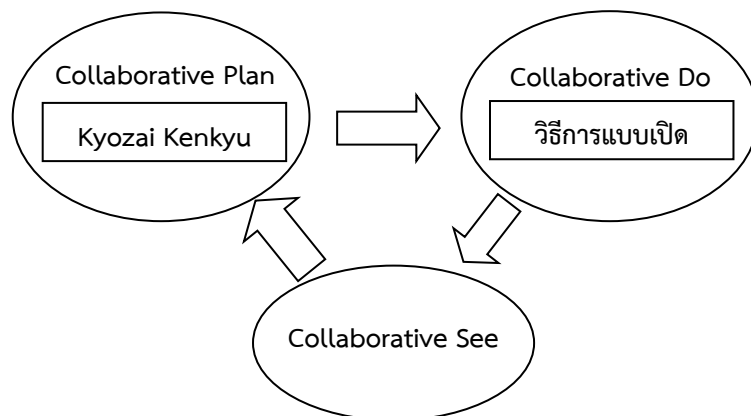
การศึกษาชั้นเรียนในแต่ละวงจรจะทำการเก็บข้อมูล โดยจะทำการสังเกตการออกแบบสื่อการสอน และการสนทนากลุ่ม นั้นจะทำทั้งหมด 4 ครั้ง ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียนตามแนวทางของ Kyozaï Kenkyu เก็บข้อมูลการวิเคราะห์หนังสือเรียน หลักสูตร เนื้อหาสาระ การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนที่จะเกิด การออกแบบสื่อการสอน การออกแบบสถานการณ์ ปัญหา/คำสั่ง และการวางแผนลำดับขั้นการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด

ระยะที่ 2 การนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยทีมการศึกษาชั้นเรียนไปใช้ สังเกตกระบวนการเรียนรู้และความยุ่งยากของนักเรียน บันทึกภาพนิ่ง บันทึกวิดีโอ และบันทึกเสียง ระหว่างกระบวนการเรียนรู้ และเก็บข้อมูลผลงานนักเรียน

ระยะที่ 3 การสะท้อนผลการในชั้นเรียน บันทึกภาพนิ่ง บันทึกวิดีโอ และบันทึกเสียง ระหว่างการสะท้อนผลการใช้สื่อการสอน ในชั้นเรียน และบันทึกแบบบันทึกสะท้อนผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียน

โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนจะทำตามวงจรนี้ 4 ครั้ง เพื่อพัฒนาสื่อการสอน เรื่อง น้ำหนัก

ภาพที่ 1 แสดงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง น้ำหนัก เครื่องบันทึกวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพนิ่ง มาสังเคราะห์ให้อยู่ในรูปของโพโทคอลหรือบทความเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยมีรูปแบบการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ขั้นตอนและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง Kyozaï Kenkyu ภายใต้บริบทการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดความเสี่ยง และวิถีทัศน์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวิเคราะห์ผลงานของนักเรียน โดยการวิเคราะห์แนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นหลังการสอน

3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดความเสี่ยง และวิถีทัศน์ระหว่างการสอนผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทาง Kyozaï Kenkyu ร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียน และวิเคราะห์แบบบันทึกการสะท้อนผล

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโพโรโทคอลที่ได้จากการถอดเทปบันทึกเสียงและวิถีทัศน์การจัดการเรียนการสอน ผลงานการเขียนของนักเรียน และโพโรโทคอลที่ได้จากการสะท้อนผลของทีมการศึกษาชั้นเรียน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu ตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2562) โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนโดยมีรายละเอียดดังนี้ เมื่อทีมการศึกษาชั้นเรียนได้นำกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu มาใช้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายของ น้ำหนัก โดยใช้วงจรการศึกษาชั้นเรียนพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า

ในวงจรที่ 1 ทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการออกแบบสถานการณ์ปัญหาโดยใช้ประสบการณ์ตรงของนักเรียนที่เกี่ยวกับน้ำหนัก โดยให้นักเรียนใช้ตาในการสังเกตและใช้มือในการสัมผัสเพื่อหาว่าสิ่งของชิ้นไหนหนักที่สุด ทำให้สถานการณ์ปัญหาและคำสั่งสามารถทำให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมเรียนรู้และใช้ประสบการณ์ของตนเองในการแก้ปัญหา โดยสังเกตจากการให้เหตุผลของนักเรียนที่แสดงออกมาโดยใช้ความรู้สึก รวมไปถึงจินตนาการของนักเรียนเอง ทั้งนี้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วัดน้ำหนักที่เป็นคานยังมีความไม่ชัดเจนที่จะทำให้นักเรียนแสดงแนวคิดออกมา ทำให้นักเรียนที่เกิิดขึ้นเกิดความหลากหลายเกินไปสาเหตุมาจากความคลาดเคลื่อนของสื่อที่เป็นคาน จุดที่ต้องปรับปรุงอีกจุดหนึ่งก็คือใบกิจกรรมทั้งหมด เนื่องจากเป็นใบกิจกรรมที่เป็นกระดาษเปล่าทำให้การแสดงแนวคิดของนักเรียนเกิดความยุ่งยากทำให้ต้องมีการปรับปรุงใบกิจกรรม

ในวงจรที่ 2 ทีมการศึกษาชั้นเรียนนำกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu พร้อมนำผลที่ได้จากการสะท้อนผลในวงจรที่ 1 มาใช้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า สถานการณ์ปัญหาและคำสั่งยังสามารถทำให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมเรียนรู้และใช้ประสบการณ์ของตนเองในการแก้ปัญหาได้มากขึ้น โดยจะเห็นได้จากแนวคิดที่ว่ากล่องหนักที่สุดเนื่องจากมีสิ่งของอยู่ในกล่อง แนวคิดนี้แสดงให้เห็นจินตนาการที่แสดงออกมามากขึ้นจากการที่ได้สังเกตและสัมผัส ในด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วัดน้ำหนักมีเปลี่ยนแปลงประเภทของยางที่นำมาใช้แขวนสิ่งของผลที่ออกมาคือสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เป็นคานวัดน้ำหนักยังไม่สามารถทำให้นักเรียนแสดงแนวคิดออกมาได้ชัดเจนทำให้ต้องมีการพัฒนาในจุดนี้ รวมถึงการออกแบบใบกิจกรรมที่ถูก

ปรับปรุงให้มีความน่าสนใจที่มากขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนแสดงแนวคิด ซึ่งจะเน้นการปรับปรุงในใบกิจกรรมที่ 4 โดยออกแบบใบกิจกรรมให้อยู่ในรูปแบบของระดับขั้นบันได เพื่อให้นักเรียนเรียงลำดับน้ำหนักของสิ่งของ ผลที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนสามารถแสดงแนวคิดของตนเองออกมาได้เป็นอย่างดีลงไปใบกิจกรรม

ในวงจรที่ 3 ทีมการศึกษาชั้นเรียนนำกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu พร้อมนำผลที่ได้จากการสะท้อนผลในวงจรที่ 2 มาใช้ พบว่า โดยสถานการณ์ปัญหาและคำสั่งยังสามารถทำให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมเรียนรู้และเข้าใจคำสั่งในการลงมือแก้ปัญหาได้ และมีการปรับปรุงสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เป็นคานมีการเพิ่มในส่วนขา 2 ข้างที่มีความยาวเท่า ๆ กันของคาน ทำให้ในการวัดความยาวของขาไม่เกิดการเอียงและคลาดเคลื่อนไป หลังจากที่ได้มีการปรับแล้วทำให้นักเรียนเกิดแนวคิดที่ชัดเจนมากขึ้นและนักเรียนสามารถให้เหตุผลกับแนวคิดของตนเองได้ ทำให้แสดงแนวคิดของตนเองออกมาและอภิปรายกันจนนำไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ในคาบนี้ แต่คานวัดน้ำหนักยังไม่มีน้ำหนักทำให้ให้นักเรียนบางกลุ่มใช้คานลำบาก ทำให้ดำเนินกิจกรรมไม่สำเร็จภายในเวลา ทำให้ทีมการศึกษาชั้นเรียนนำจุดนี้มาปรับปรุงและพัฒนา ในส่วนของใบกิจกรรมหลังจากที่ใช้ใบกิจกรรมนี้ไปแล้วในวงจรที่ 2 พบว่า ต้องปรับความสอดคล้องกันระหว่างใบกิจกรรม ช่วงที่ 4 และคานที่ใช้ในการวัดให้มากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนแสดงแนวคิดออกมาชัดเจนมากขึ้น

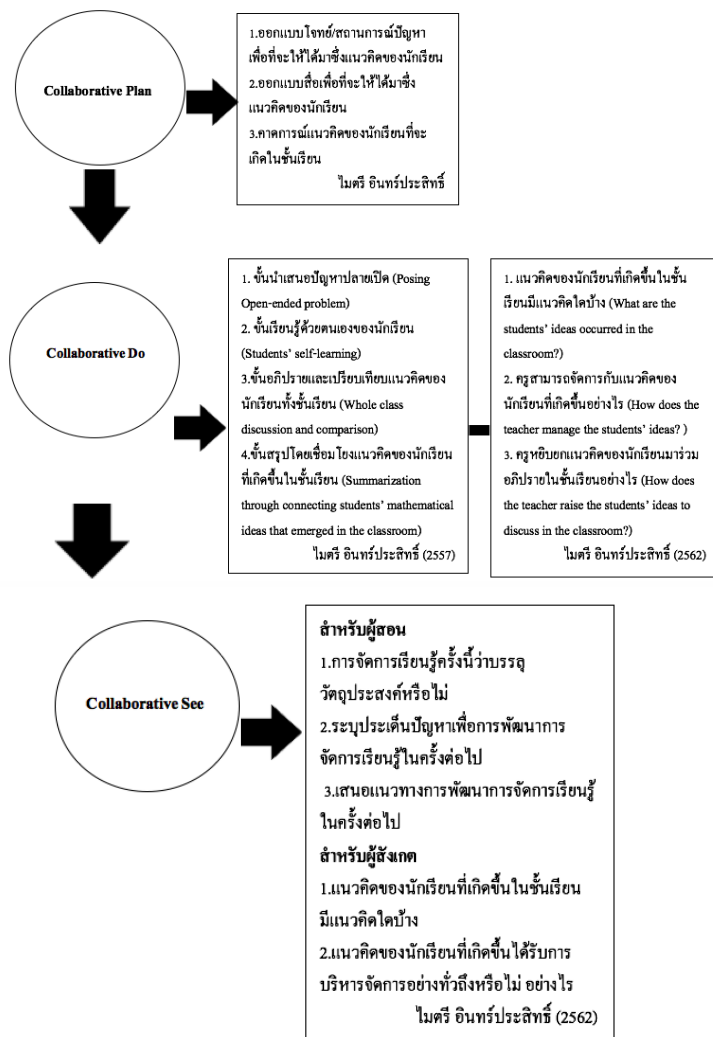
ในวงจรที่ 4 ทีมการศึกษาชั้นเรียนนำกระบวนการทำ Kyozaï Kenkyu พร้อมนำผลที่ได้จากการสะท้อนผลในวงจรที่ 3 มาใช้ พบว่า สถานการณ์ปัญหาและคำสั่งสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาที่ครูกำหนดและทำตามเงื่อนไขได้ถูกต้อง ในวงจรนี้เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ทีมการศึกษาชั้นเรียน ได้มีเปลี่ยนสิ่งของที่ใช้น้ำหนัก โดยเปลี่ยนจากคลิปหนีบกระดาษเป็นเจลล้างมือ ทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยที่มากขึ้นกว่าเดิมเมื่อเปรียบเทียบกับคลิปหนีบกระดาษ ในส่วนของใบกิจกรรมช่วงที่ 4 ได้มีการเปลี่ยนจากรูปแบบขั้นบันไดไปเป็นรูปภาพจำลองของคาน โดยออกแบบมาให้ให้นักเรียนได้บันทึกผลและให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วัดน้ำหนักที่เป็นคานวัด โดยมีการเพิ่มความแข็งแรงของวัสดุที่ใช้ทำคานคือ เปลี่ยนคานจากไม้เป็นเหล็ก ส่งผลให้เกิดการกระชับเวลาในการแขวน ทำให้นักเรียนมีเวลาในการคิดและให้เหตุผลในแนวคิดของตนเองที่เกิดจากสื่อมากขึ้นและอภิปรายกันจนนำไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ ในแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง น้ำหนัก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดโดยใช้กระบวนการ Kyozaï Kenkyu เข้ามามีบทบาท ทำให้ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้มีการศึกษาเกี่ยวกับสื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีความละเอียดมากขึ้น ทำให้ได้มาซึ่งแนวคิด

ของนักเรียนที่สมบูรณ์และถูกต้องแล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลนำมาต่อยอดในการสอนครั้งถัดไป ทำให้การจัดการเรียนรู้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดยรูปแบบนี้สอดคล้องกับข้อมูลของ Watanabe et al. (2008) ที่ว่า การศึกษาชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานความรู้และฐานความรู้ดังกล่าวไม่ควรเป็นข้อมูลพวกของกฎและสูตร แต่ควรจะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับ Kyozaikenkyu ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สุดท้ายแล้วการทำ Kyozaikenkyu ไม่ควรจะมีแค่ข้อมูลการศึกษาชั้นเรียน แต่ครูหรือนักการศึกษาควรลงมือทำด้วยตนเองเพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ตามที่ได้เสนอในบทความนี้ เป็นแนวทางสำหรับการนำ “การศึกษาชั้นเรียน” (Lesson Study) มาใช้เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์ของไทยที่ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ ขั้นที่ 1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน โดยใช้แนวทางของ Kyozaï Kenkyu ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ขั้นที่ 2 การสังเกตการณ์สอนร่วมกัน เป็นขั้นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แนวทางของ Kyozaï Kenkyu ที่จัดทำโดยทีมการศึกษาชั้นเรียนไปใช้จริงในชั้นเรียนโดยผู้สอนเป็นสมาชิกในทีมการศึกษาชั้นเรียน โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Open Approach) เป็นวิธีการสอน ขั้นที่ 3 การสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากต่อการเรียนรู้ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด การร่วมกันสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงบทเรียนที่ถูกนำเสนอผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งแนวคิดต่าง ๆ ที่นักเรียนตอบสนองต่อสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดขึ้น โดยสังเกตกระบวนการเรียนรู้ผ่านแนวคิดของนักเรียน การมีส่วนร่วมและพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน และความคิดเห็นของทีมการศึกษาชั้นเรียนต่อการใช้สื่อการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาการใช้สถานการณ์ปัญหาที่มีบริบท (Context) และเงื่อนไข (Condition) ที่อยู่ในรูปคำสั่ง ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดที่ผนวกเข้ากับกระบวนการ Kyozaï Kenkyu และรายละเอียดในส่วนของสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ต้องมีความเข้าใจในการออกแบบ เช่น การค้นหาบริบทในโลกจริงของนักเรียน การคาดการณ์แนวคิดที่จะเกิดขึ้น การออกแบบสื่อที่นักเรียนสามารถเข้าใจและใช้ได้ง่าย เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง น้ำหนัก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยได้ว่า การใช้สถานการณ์ปัญหาที่มีบริบท เงื่อนไขที่อยู่ในรูปคำสั่ง การคาดการณ์แนวคิดของผู้เรียน และสื่อการจัดการเรียนรู้ นั้น เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง น้ำหนัก ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดที่ผนวกเข้ากับกระบวนการ Kyozaï Kenkyu ผู้ที่สนใจสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้สถานการณ์ปัญหาที่มีบริบท (Context) และเงื่อนไข (Condition) ที่อยู่ในรูปคำสั่ง และอยู่ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดที่ผนวกเข้ากับกระบวนการ Kyozaï Kenkyu เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง น้ำหนัก ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่สามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ ให้เกิด

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นในมุมมองต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นมุมมอง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ให้ความหลากหลายและน่าสนใจในการศึกษา แนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). *กระบวนการแก้ปัญหาในปัญหาคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน*. ขอนแก่น: เพ็ญพรินตัง จำกัด.
- _____. (2560). *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรทางการศึกษา ภายใต้โครงการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขและการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม*. วันที่ 5 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมเดอะวัน บึงกาฬ.
- _____. (2561). *การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด: PLC ภาคปฏิบัติจริงในโรงเรียน (Open approach Lesson Study: An Authentic PLC Practice in School)*. เอกสารประกอบการอบรมเรื่องกิจกรรมเปิดชั้นเรียนระดับชาติ ครั้งที่ 12; 24-25 มีนาคม 2561; ขอนแก่น.
- _____. (2562). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง KYOZAI KENKYU ในการใช้ “การศึกษาชั้นเรียน” และ “วิธีการแบบเปิด” เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง*. เอกสารประกอบการบรรยายการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูด้วยนวัตกรรม การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). ณ สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน, ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- Baba, T. (2007). *Japanese Education and Lesson Study: An Overview*. In M. Isoda, M. Stephen, Y. Ohara & T. Miyakawa (Eds.). *Japanese Lesson Study in Mathematics: Its Impact, Diversity and Potential for Educational Improvement* (pp. 2-7). Singapore: World Scientific Publishing.

- Fujii, T. (2015). *The critical role of task design in lesson study*. In A. Watson & M. Ohtani (Eds.), *Task design in mathematics education: An ICMI study*. (pp. 273-286). Cham: Springer.
- Nohda, N. (2000). *Teaching by Open-Approach Method in Japanese Mathematics Classroom*. Proceeding of the 24th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education (PME 24), Hiroshima, Japan: Hiroshima University, 39-54.
- Watanabe, T., Takahashi, A. & Yoshida, M. (2008). *Kyozaikenkyu: A critical step for conducting effective lesson study and beyond*. In: F. Arbaugh, P.M. Taylor (Eds). *Inquiry into Mathematics Teacher Education*. (pp. 112-135). [n.p.]: Association of Mathematics Teacher Educators (AMTE).

แนวทางพัฒนาศักยภาพการจัดการสถานประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ
ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็น
ศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย*

GUIDELINES FOR DEVELOPING POTENTIAL MANAGEMENT OF HEALTH SPA
BUSINESS ESTABLISHMENTS IN THE EASTERN SEABOARD TOURISM
DEVELOPMENT ZONE FOR PREPARING TO BECOME THE CENTER OF
HEALTH PROMOTION IN ASIA

จุฑารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์

Jutarat Piriyabenjawat

วิทยาลัยดุสิตธานี

Dusit Thani College

Corresponding Author E-mail: E-mail: jutarat.pi@dtc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลาของธุรกิจสปา วิเคราะห์ศักยภาพ และเสนอแนวทางการจัดการสถานประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออก ประเภของการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน และผู้ใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพในเขตเมืองพัทยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตเมืองพัทยา การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่าเชิงปริมาณผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเชื้อชาติอเมริกันร้อยละ 38 มีระยะเวลาที่ใช้สปาเพื่อสุขภาพโดยเฉลี่ยต่อครั้งจำนวน 1 ชั่วโมงร้อยละ 46 จำนวนครั้งที่ใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพเฉลี่ยต่อเดือน คือ 1-2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 48 และมีค่าใช้จ่ายสำหรับการใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพต่อครั้งอยู่ที่ 1,001 – 1,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 33 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากมุมมองผู้บริหารได้ให้ข้อคิดเห็นว่าสถานที่ที่มีความสงบ ใส่ใจเรื่องความสะอาด มีกระบวนการในการลดการติดต่อในขณะที่มุมมองของพนักงานนั้นให้ความคิดเห็นว่าการพัฒนาทักษะในเรื่องภาษา การสื่อสารมีความสำคัญสำหรับข้อเสนอและการอธิบายผลถูกกล่าวถึงภายในบทความนี้

คำสำคัญ: สปา; การพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออก; ศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย

Abstract

This research article aimed to study the development of health spa business in each period, potential analysis and proposed management guidelines for health spa business establishments in the Eastern Seaboard tourism development zone to prepare for becoming a health promotion center in Asia. The type of research this time was mix methods, the samples were managers, employees and service users of health spas in Pattaya. The research tool was questionnaire for data collection in Pattaya City. Data were analyzed by descriptive statistics.

The results were found that quantitatively, respondents classified as American race: 38% of the time, 29% of British, 17% of Indians, 11% of Thais, 3% of French and 2% of Switzerland. 46% of those who visited the health spa per 1 hour average, 48% of the average monthly health spa visits 1-2 times or 48% and the cost for using the spa services. For health per time, at 1,001 - 1,500 baht, representing 33%. The results of a qualitative study from the perspective of management have commented that the place is peaceful. care about cleanliness There was a process for reducing contact while the employee's viewpoints that the development of language skills communication was important Proposals and results discussions were discussed within this article.

Keywords: Spa; Developing Tourism on the Eastern Seaboard; Asian Health Promotion Center

บทนำ

ธุรกิจสปาเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยอย่างเติบโตต่อเนื่อง โดยการเก็บข้อมูลของสมาคมสปาไทยพบว่า ในปี 2557 มีมูลค่าตลาดธุรกิจสปา 29,000 ล้านบาท ปี 2558 มูลค่าตลาดธุรกิจสปาเพิ่มเป็น 31,000 ล้านบาท ปี 2561 ประเทศไทยมีธุรกิจสปาและนวดเพื่อสุขภาพ จำนวน 13,514 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์, 2561) จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยหอการค้าในปี 2557-2560 พบว่า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสปาติดอันดับธุรกิจดาวรุ่ง 1 ใน 5 มาตลอดต่อเนื่อง นอกจากนี้ในปี 2562 นายกสมาคมสปาไทย ยังกล่าวว่า ตลาดสปาและ Wellness ไทยนั้นมีมูลค่าประมาณ 35,000 ล้านบาท และมีการเติบโตอยู่ที่ 5 - 7% ต่อปี (นายกสมาคมสปาไทย, 2562) ปัจจัยที่สนับสนุนให้ธุรกิจสปาเติบโต คือ จำนวนนักท่องเที่ยว ความเครียดของคน และสังคมผู้สูงอายุ โดยธุรกิจ สปาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่ สปาเพื่อสุขภาพ นวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมสวย ธุรกิจสปาเติบโต

ขึ้นต่อเนื่อง แม้ในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัว เนื่องจากธุรกิจสปาเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ และธุรกิจด้านความงาม จึงทำให้มูลค่าการตลาดเติบโตขึ้นต่อเนื่อง เพื่อให้มีสุขภาพที่ดีสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ จิตวิญญาณ (จุฑารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์, 2561)

รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพและโอกาสของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ในปี 2562-2569 ภายใต้การดูแลของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2559) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2562-2564) ประกอบด้วย 4 ผลผลิตหลัก ได้แก่ ศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Hub) ศูนย์กลางบริการสุขภาพ (Medical Service Hub) ศูนย์กลางบริการวิชาการ และงานวิจัย (Academic Hub) และ ศูนย์กลางยาและ ผลิตภัณฑ์สุขภาพ (Product Hub) ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการแล้ว เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2559 ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของเจ้าของ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร ผู้ให้บริการ ผู้พัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติที่สามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศ โดยใช้ศักยภาพความแข็งแกร่งด้านระบบบริการสุขภาพของประเทศดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเพื่อรับบริการจนสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ

เขตเมืองพัทยาเป็นเมืองธุรกิจการท่องเที่ยวที่ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมมากจากนักท่องเที่ยว ดังพิจารณาได้จากการจดทะเบียนธุรกิจสปาและนวดแผนไทย ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ และที่ตั้งเฉพาะหรือตั้งในโรงแรม หรือ รีสอร์ท จากข้อมูลเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 สรุปจำนวนสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย พ.ร.บ. สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ 2559 ในจังหวัดชลบุรี พบว่า มีผู้ให้บริการสปาขอขึ้นทะเบียน 3,122 คน ผ่านการรับรอง 1,848 คน ผู้ดำเนินการสปาขอขึ้นทะเบียน 17 คน ยังไม่พบผู้ผ่านการรับรอง และสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพขอขึ้นทะเบียน 59 แห่ง ผ่านการรับรอง 14 แห่ง (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563) อย่างไรก็ตามภาพลักษณ์ของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยก็ยังคงถูกสังคมไทยมองไปว่าเป็นธุรกิจสีเทา คือเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการและบุคลากรบางส่วนไม่ได้คำนึงถึงจรรยาบรรณ คุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติตามกฎหมายในการประกอบวิชาชีพ (পিথিয়া উপঠমপাকুল এবং জেরিযুয়ী একমাফিসাল, 2561)

ผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงพัฒนา โครงการวิจัยนี้เพื่อช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาเจ้าของธุรกิจสปา ผู้ประกอบการสปา ผู้บริหารสปา ผู้ให้บริการสปา และ ผู้ใช้บริการสปา ผู้พัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติเพื่อรองรับตลาด EEC และการเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ โดยศึกษาศักยภาพสถานประกอบการธุรกิจสปา วิเคราะห์ปัญหา และนำเสนอแนวทางพัฒนาสถานประกอบการธุรกิจ สปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการ

ท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย
นำไปสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1 เพื่อศึกษาพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลาของธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพโดยคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินกิจการของสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออก

2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการสถานประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย

3 เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการสถานประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าของ/ผู้บริหาร พนักงาน และผู้ใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพในเขตเมืองพัทยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตเมืองพัทยา การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณารวมกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้นอย่างน้อย 78 ตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ เครื่องมือสำหรับการวิจัยเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมีการนำเสนอข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการถอดเทปและสรุปประเด็นตามกรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลาของธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพโดยคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินกิจการของสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่าวิวัฒนาการของสปานั้นจำแนกออกตามยุคสมัยได้เป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคก่อกำเนิดต้นแบบการนวดแบบไทย (สมัยสุโขทัย – สมัยอยุธยา) ยุคฟื้นฟูศาสตร์การนวดแผนไทย (สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น – ปี พ.ศ. 2500) ยุคผสมผสานการนวดไทยกับสปาเพื่อสุขภาพ (พ.ศ. 2501 - 2545) และยุคแห่งการเข้าสู่มาตรฐานของธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ (พ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน)

จากวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการสถานประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน จำแนกเป็นเชื้อชาติอเมริกันร้อยละ 38 เป็นเชื้อชาติอังกฤษร้อยละ 29 เป็นเชื้อชาติอินเดียร้อยละ 17 เป็นเชื้อชาติไทยร้อยละ 11 เชื้อชาติฝรั่งเศสร้อยละ 3 และเป็นเชื้อชาติสวิสเซอร์แลนด์ร้อยละ 2 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 52 มีสถานะครอบครัวเป็นโสดร้อยละ 54 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีร้อยละ 61 เป็นลูกจ้างร้อยละ 46 มีรายได้ต่อเดือน 50,000 บาทขึ้นไปร้อยละ 35 ระยะเวลาที่ใช้สปาเพื่อสุขภาพโดยเฉลี่ยต่อครั้งจำนวน 1 ชั่วโมงร้อยละ 46 จำนวนครั้งที่ใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพเฉลี่ยต่อเดือน คือ 1-2 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 48 และมีค่าใช้จ่ายสำหรับการใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพต่อครั้งอยู่ที่ 1,001 – 1,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 33 เมื่อพิจารณาถึงความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านมาตรฐานอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 4.71 และด้านมาตรฐานบุคลากรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากมุมมองผู้บริหารได้ให้ข้อคิดเห็นว่าสถานที่นั้นควรจัดสถานที่ให้มีความสงบ มีความเป็นส่วนตัว เพื่อให้ลูกค้าได้รับการพักผ่อนให้เต็มที่ เหมือนอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เกิดความผ่อนคลาย และสามารถเข้าถึงง่าย ในการบริการ สิ่งที่ต้องคำนึงหลัก ๆ ในขณะนี้คือการใส่ใจเรื่องความสะอาด ความปลอดภัยจากการรับบริการและมีกระบวนการในการลดการติดต่อหรือสัมผัสระหว่างบุคคลให้ได้มากที่สุด ในขณะที่มุมมองของพนักงานนั้นให้ความคิดเห็นว่าการพัฒนาทักษะในเรื่องภาษา การสื่อสาร เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลกับลูกค้าชาวต่างชาติได้ดียิ่งขึ้นและการได้รับวัคซีนของพนักงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้าเป็นต้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ

จากวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการสถานประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย โดยได้นำผลการศึกษาที่ได้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เสนอเป็นองค์ความรู้การวิจัยและจัดทำข้อเสนอแนะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจที่มีต่อการรับบริการสปาเพื่อสุขภาพมาตรฐานในค่าเฉลี่ยสูงสุดด้านสถานที่โดยมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ ด้านสถานประกอบการสปาต้องมีที่ตั้งอยู่ในที่ซึ่งสะดวกและปลอดภัยในการเดินทางและไม่เสี่ยงต่อสุขภาพสอดคล้องกับการศึกษาของราณี อิศัยกุล และ รชพร จันทรสว่าง (2559) ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพสถานประกอบการ สปาไทย พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านสถานที่และ

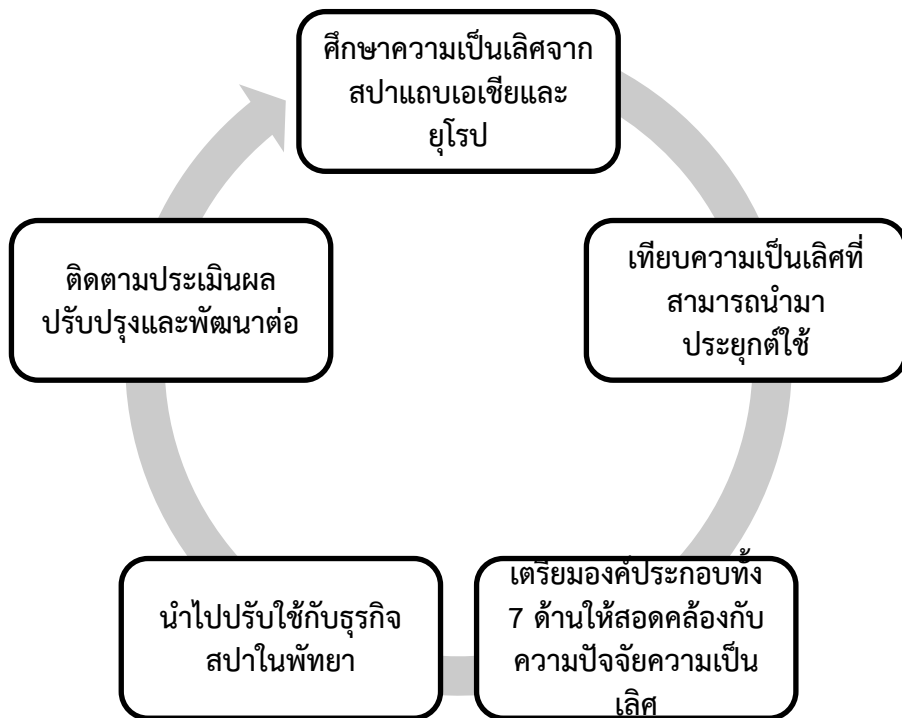
สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่อยู่ในความคาดหวัง และสภาพความเป็นจริงของสถานประกอบการสปาอันเนื่องจากหากผู้ใช้บริการมีความมั่นใจในเรื่องของศักยภาพของทำเลและความปลอดภัยในสถานที่นั้น ๆ จะส่งผลต่อระดับความรู้สึกในเรื่องของความพึงพอใจในการใช้บริการเช่นกัน

นอกจากนั้นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความความพึงพอใจที่มีต่อการรับบริการสปาเพื่อสุขภาพด้านมาตรฐานด้านการบริการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านคุณภาพการบริการเหมาะสมกับราคาขายและมีรายการการนวดแบบไทย เช่น นวดไทย นวดไทยพื้นบ้าน นวดประคบ นวดเท้า อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพและผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความความพึงพอใจที่มีต่อการรับบริการสปาเพื่อสุขภาพด้านมาตรฐานมาตรฐานด้านการบริการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านพนักงานมีการบริการที่เป็นมาตรฐานระดับมืออาชีพนั้นสอดคล้องกับการศึกษาของสิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2555) ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประเภทกิจการสถานบริการสปาในจังหวัดชลบุรี กับขีดความสามารถอันพึงประสงค์ของผู้รับบริการ พบว่า ผู้ประกอบการเพศหญิงมีขีดความสามารถมากกว่าเพศชายเล็กน้อยที่ลูกค้าประทับใจในคุณสมบัติด้านทักษะการบริการมากที่สุดอันเนื่องมาจากธุรกิจสปาในรูปแบบเวเลนเนสส์นั้นใช้บุคลากรการนำเสนอการบริการและส่งมอบคุณค่าผ่านการให้บริการ ดังนั้นในเรื่องของทักษะของพนักงานและการให้บริการจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการให้บริการอันจะสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ

ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริการสปามีมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด มีการรับรองความปลอดภัยที่น่าเชื่อถือได้ และเครื่องมือ/อุปกรณ์มีจำนวนเพียงพอและมีสภาพพร้อมใช้งาน มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ และด้านสถานประกอบการได้รับการรับรองมาตรฐานสปาเพื่อสุขภาพอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเป็นสิ่งที่ลูกค้าให้ความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะสร้างความพึงพอใจของลูกค้าได้ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานีออน ศรีสมยง (2559) ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษาผู้ประกอบการการแพทย์ทางเลือกในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า จุดแข็งในการดำเนินงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ การสร้างนวัตกรรม ความเชี่ยวชาญของแพทย์หรือผู้ให้การบำบัดรักษา มาตรฐานการให้บริการ และสิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2555) ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประเภทกิจการสถานบริการสปาในจังหวัดชลบุรี กับขีดความสามารถอันพึงประสงค์ของผู้รับบริการ พบว่า ผู้ประกอบการเพศหญิงมีขีดความสามารถมากกว่าเพศชายเล็กน้อย โดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีขีดความสามารถมากที่สุด ผู้มีประสบการณ์ในธุรกิจสปาต่ำกว่า 1 ปี มีขีดความสามารถมากที่สุด และผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีขีดความสามารถมากที่สุด เมื่อพิจารณาขีดความสามารถหลักรายด้านพบว่า ผู้ประกอบการมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการความสะอาด การใช้เครื่องมือและผลิตภัณฑ์ มีจรรยาบรรณในอาชีพ และทักษะการบริการเป็น

อย่างดี ลูกค้าประทับใจในคุณสมบัติด้านทักษะการบริการมากที่สุด และลูกค้าประทับใจคุณสมบัติด้านความซื่อสัตย์ต่อลูกค้ามากที่สุด ชัดความสามารถทั่วไปรายด้านพบว่า ผู้ประกอบการมีความสามารถในการจัดการ ความสามารถในการฝึกอบรมพนักงานเป็นอย่างดี แต่ยังขาดความสามารถด้านการตลาด การสื่อสาร การใช้คอมพิวเตอร์ และการสร้างเครือข่าย ในภาพรวมแล้ว สมรรถนะ หรือขีดความสามารถของผู้ประกอบการมีความใกล้เคียงกับขีดความสามารถที่พึงประสงค์จากความคิดเห็นของลูกค้า และภัทรพล จิงสมเจตไพศาล (2562) ศึกษาเรื่อง การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยมีสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการตรวจประเมินมาตรฐานจำนวน 14 แห่ง ผลการประเมินตามมาตรฐานของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพทั้ง 14 แห่ง ด้านที่ 1 การบริการ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน อันเนื่องมาจากลูกค้าได้ให้ความสำคัญของมาตรฐานในการให้บริการเป็นอย่างมาก หากร้านใดที่รู้ค่ารับรู้ได้ถึงมาตรฐานในการให้บริการนั้นจะส่งผลให้สามารถสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าได้เป็นอย่างมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 โมเดลธุรกิจสปาในพญา

ภาพที่ 1 เป็นภาพที่ได้จากผลการศึกษาการวิจัยและได้สังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้อันเกิดจากการการศึกษาความเป็นเลิศจากสปปาแทบเอเชียและยุโรปเป็นจุดเริ่มต้นของข้อมูลเพื่อทำให้ธุรกิจสปปาที่พืทยานั้นได้ข้อมูลสำหรับการใช้เปรียบเทียบและดึงข้อดีหรือข้อได้เปรียบเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับ 7 องค์ประกอบที่ถูกค่าพึงพอใจ จากนั้นทำการเติมเต็มสิ่งเหล่านั้นกับธุรกิจสปปาในพืทยา และเมื่อดำเนินการได้สักระยะก็จะทำการติดตามประเมินผลปรับปรุงและพัฒนาต่อจากการศึกษาความเป็นเลิศสปปาแทบเอเชียและยุโรปในปีถัด ๆ ไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ในส่วนของการศึกษาเชิงปริมาณนั้น เป็นศึกษาเพียงสถิติเชิงพรรณนาที่อธิบายถึงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละส่วน ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปนักวิจัยควรใช้ปัจจัยเหล่านี้พร้อมทั้งเพิ่มปัจจัยอื่น ๆ ในการอธิบายการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจสปปาในรูปแบบของการอธิบายความสัมพันธ์หรือผลกระทบที่ใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อให้ได้การอธิบายในเรื่องของความสัมพันธ์และผลกระทบอย่างเป็นเหตุและผลเชิงสถิติมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงธุรกิจ สำหรับผลจากการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าหากธุรกิจสปปาได้มีสถานประกอบการสปปาต้องมีที่ตั้งอยู่ในที่ซึ่งสะดวกและปลอดภัยในการเดินทาง มีการนำเสนอคุณภาพการบริการเหมาะสมกับราคาขายและมีรายการการนวดแบบไทย เช่น นวดไทย นวดไทยพื้นบ้าน นวดประคบ นวดเท้า อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ มีพนักงานมีการบริการที่เป็นมาตรฐานระดับมืออาชีพในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริการสปปามีมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด มีการรับรองความปลอดภัยที่น่าเชื่อถือได้ และเครื่องมือ/อุปกรณ์มีจำนวนเพียงพอและมีสภาพพร้อมใช้งาน มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ และด้านสถานประกอบการได้รับการรับรองมาตรฐานสปปาเพื่อสุขภาพอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเป็นสิ่งที่ลูกค้าให้ความสำคัญ และสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้เป็นอย่างมาก ดังนั้น ทางธุรกิจจึงไม่ควรที่จะละเลยในปัจจัยเหล่านี้ นอกจากนั้นธุรกิจควรทำการปรับปรุงในเรื่องของ การตกแต่งสถานที่ที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและความเป็นธรรมชาติ การเพิ่มการนวดเพื่อสุขภาพแบบตะวันออก เช่น การนวดแบบอินเดีย การนวดแบบจีน การนวดแบบญี่ปุ่น การนวดแบบบาลี เป็นต้น และการบริการนวดเพื่อสุขภาพแบบตะวันออกเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ ส่งเสริมการมีการทำการตลาดและโปรโมชันอย่างสม่ำเสมอที่ตรงต่อ

ความต้องการของลูกค้า และสร้างความเป็นส่วนตัวด้วยการมีห้องบริการสปาที่สามารถล็อกได้ จะเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าในการเข้ารับบริการได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป สำหรับการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เน้นในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในเขตพื้นที่ทางภาคตะวันออก ซึ่งเมื่อมีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 (Covid 19) ทำให้คนส่วนใหญ่หันมาสนใจในการดูแลสุขภาพมากขึ้น มีทั้งการป้องกัน ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ ทำให้หลังจากสถานการณ์การระบาดของ Covid 19 ดีขึ้น ธุรกิจหลาย ๆ ธุรกิจต้องปรับตัว ธุรกิจที่น่าสนใจ คือ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ หากสามารถทำการศึกษาวเลนเนสเป็นภาพรวมตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมถึง ศึกษาถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่จะมาใช้บริการ รวมเป็น Wellness Sandbox จะทำให้เป็นโมเดลตัวอย่างในการพัฒนาธุรกิจด้านสุขภาพได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์. (2561). *กรมพัฒนาธุรกิจการค้าขึ้นต้นแบบ 3 ธุรกิจสปา นวดเพื่อสุขภาพ ดูแลผู้สูงอายุ เตรียมพร้อมป้อนสู่ตลาดไทยและต่างประเทศจับกระแสเทรนด์รักสุขภาพเติบโต*. สืบค้น 2 มีนาคม 2563, จาก https://www.dbd.go.th/ewt_news.php?nid=469407649&filename.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *คู่มือเกณฑ์มาตรฐานสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพระดับสากล*. กรุงเทพฯ: บริษัท เจเนซิส มีเดียคอม จำกัด.
- _____. (2559). *คู่มือธุรกิจสปา*. กรุงเทพฯ.
- _____. (2559). *เอกสารความรู้ผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2563). *สรุปข้อมูลสถานประกอบการธุรกิจสปาระดับเขต Spa directory Thailand*. สืบค้น 11 มีนาคม 2563, จาก http://spa.hss.moph.go.th/exclusive_view_province_1.php?zone=6.
- จุฑารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์ (2561). *แนวทางการผลิตและพัฒนาบุคลากรเพื่อธุรกิจสปาไทย 4.0*. *วารสารวิชาการ วิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(พิเศษ), 411-422.
- นายกสมาคมสปาไทย. (2562). *เปิดมุมมอง “กรด โรจนเสถียร” ปักธงความสำเร็จธุรกิจ สปาไทยในยุค 5.0*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <https://www.smeone.info/Event-detail/4008>.

- นิตอน ศรีสมยง (2559). การศึกษาศักยภาพผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษาผู้ประกอบการ การแพทย์ทางเลือกในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้น 2 มีนาคม 2563, จาก http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.Php?ArticleID=180998.
- ปพิชญา อุปถัมภากุล และเจริญชัย เอกมาไพศาล. (2561). ภาพเหมารวมทางเพศของหมอนวดแผนไทยหญิง: กรณีศึกษา ร้านนวดแผนไทย เขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 18(2), 74–102.
- ภัทรพล จิงสมเจตไพศาล (2562). การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. สืบค้น 2 มีนาคม 2563, จาก <https://digitaljournals.moph.go.th/tj/index.php/JDHSS/article/view/8213>.
- ราณี อีสัยกุล และรชพร จันทรสว่าง. (2560). การพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(ฉบับพิเศษ), 1-17.
- สิทธิชัย ธรรมเสนห์. (2555). รูปแบบการจัดการธุรกิจบริการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย. *FEU Academic Review*, 6(1), 88-99.

การทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมในยุคโควิด-19 เพื่อวางแผนจัดการทางการเงิน กรณีศึกษา: ตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE PARTICIPATORY HOUSEHOLD ACCOUNTING IN COVID-19 ERA FOR FINANCIAL PLANNING CASE STUDY: PHAI PHRA SUBDISTRICT, BANG SAI DISTRICT, PHRA NAKHON SRI AYUTTHAYA PROVINCE

ณัฐพัชร อภิวณัฒไพศาล, ชนัญชิตา อรุณแห

Nathapat Aphiwatpisan, Chananchita Aroonkhae

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the royal patronage

Corresponding Author E-mail: nathapat.a@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบทด้านอาชีพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศึกษาการรับรายจ่ายครัวเรือน ศึกษาภาระหนี้สินครัวเรือน และวางแผนทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 145 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยสมุดบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าประชากรในตำบลโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ของผู้มีงานทำประกอบอาชีพเกษตรกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนพบว่า มีการรวมกลุ่มฝึกทักษะอาชีพโดยใช้วัดอุทิศเป็นชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรายรับเฉลี่ย 16,325.68 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ย 11,382.27 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ก่อนทำบัญชีครัวเรือนรายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 65.02 ของรายรับ หลังทำบัญชีครัวเรือนรายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 58.82 ของรายรับ มีเงินเก็บเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 6.2 จำนวนครัวเรือนร้อยละ 38 มีภาระหนี้สิน หนี้สินที่พบมากที่สุด 3 ลำดับคือ หนี้จากการผ่อนรถยนต์ รองลงมาคือหนี้เงินกู้ยืมธนาคาร ธกส. และหนี้จากการผ่อนมอเตอร์ไซด์ หลังจากทำบัญชีครัวเรือนพบว่า ร้อยละ 16.36 หมดหนี้ และร้อยละ 43.64 หนี้สินลดลง แนวทางการวางแผนจัดการทางการเงินได้แก่ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน มีเงินออมที่เหมาะสมและนำส่วนที่เหลือไปลงทุนให้เกิดมูลค่าเพิ่มในอนาคต

คำสำคัญ: บัญชีครัวเรือน; การมีส่วนร่วม; การเงิน

Abstract

The objectives of this research article were to study the context and lifestyle, income-expense household, household debt, and to give guidelines for financial management plans. The sample size 145 households living in Phai Phra Sub-District, Bang Sai district, Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province, Data were gathered using income- expense accounting books and the semi- structure interview. Data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and content analysis.

Results indicated that most of the population in the Sub-District, 90% were engaged in agriculture. The way of life of the people in the community was found that there was a group to practice vocational skills using raw materials in the community as local wisdom. Households had a mean income of 16,325.68 baht per month per household. Average expenditure was 11,382.27 baht per month per household. Before making account household expenses accounted for 65.02% of income, after making account, household expenses accounted for 58.82% of income resulting in increased savings from 6.2 percent. 38% of households were in debt The three most common debts were car loan debt. followed by debt from bank loans and debt from motorcycle installments. After doing household accounting, it was found that 16.36% were out of debt and 43.64% had reduced debt. Financial management planning includes increasing income, reducing expenses, reducing debt, having appropriate savings and investing money to create future added value.

Keywords: Household Accounting; Participatory; Financial

บทนำ

การทำบัญชีครัวเรือนคือการจดบันทึกการรายการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของครอบครัว ข้อมูลที่บันทึกคือข้อมูลที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจในปัจจุบัน ช่วยทำนายอนาคตได้ การทำบัญชีครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจคือการบันทึกการรับรายจ่ายที่รัฐบาลพยายามส่งเสริมให้ประชาชนทำ จะบันทึกแหล่งที่มา จำนวนเงินของรายรับรายจ่ายในแต่ละวันแล้วสรุปในแต่ละเดือนว่าครอบครัวมีรายรับรายจ่าย มีเงินคงเหลือเท่าใด (ภัทธา เรื่องสิทธิสัญญา, 2555) ทั้งนี้ไปวิเคราะห์ต่อว่า สามารถเพิ่มรายรับทางใดได้บ้าง รายจ่ายใดสามารถลดลงได้ เช่น ค่าเสื้อผ้า ค่าซ่อมแซม ค่าอาหาร รายจ่ายใดตัดออกได้บ้าง เช่น บุหรี่ เหล้า การพนัน และยังก่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนทางการเงินของครอบครัว ให้เป็นคนมีเหตุมีผล

ใช้จ่ายพอประมาณ การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาชีวิตความพอดี และความพอเพียง ครัวเรือนสามารถเรียงลำดับความสำคัญของรายจ่ายได้ และสามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินให้ครอบครัวมีเงินพอใช้และเหลือเก็บ อย่างไรก็ตาม ข้อควรระวังในการทำบัญชีครัวเรือนคือ การลืมการบันทึกบัญชี ความเข้าใจผิดในรายการบัญชี การคำนวณตัวเลขผิด ทั้งนี้จะส่งผลให้จำนวนเงินที่มีกับตัวเลขทางบัญชีไม่ตรงกัน และเกิดผลกระทบในการวางแผนจัดการทางการเงินผิดพลาด ดังนั้นครัวเรือนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้กับบุคคลใกล้ชิดที่มีความเชี่ยวชาญ หรือการศึกษาค้นคว้าจากตำรา แหล่งความรู้ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อให้บันทึกและจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง

จากสภาพบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา แหล่งข้อมูลทุติยภูมิชี้ให้เห็นว่า โดยส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไปและค้าขาย (องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่พระ, 2565) ทั้งนี้การสอบถามในเบื้องต้นจากผู้นำชุมชนพบว่า ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือนประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบอาชีพ โดยกู้เงินมาเพื่อทำกิน เช่น การปลูกข้าว ทั้งแหล่งเงินกู้ในระบบ ได้แก่ นายทุน และแหล่งเงินกู้ในระบบ ได้แก่ ธนาคาร เพื่อนำมาประกอบอาชีพ เมื่อได้เงินจากการประกอบอาชีพก็จะนำไปชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย เมื่อต้องการใช้เงินเพื่อการประกอบอาชีพอีกก็จะกู้ยืมอีก ทำเช่นนี้เป็นวงจรต่อเนื่องกันไป ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม หรืออาจมีเหลือบ้างเล็กน้อย แต่โดยส่วนใหญ่ไม่มีเงินเหลือสำหรับอนาคตในระยะยาว ไม่มีเงินเหลือพอที่จะนำไปลงทุน สำหรับการทำบัญชีครัวเรือนนั้นพบว่าประชาชนไม่ได้ต่อต้านในการทำบัญชี แต่สาเหตุที่ไม่ได้ทำเพราะไม่มีความรู้ในด้านบัญชี และบางส่วนก็ยังไม่เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการทำบัญชี

งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาพบว่า ระดับการศึกษาและรายได้รวมของครัวเรือนไม่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน (สายสมร สังข์เมฆ, 2559) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนคือ ความรู้ความเข้าใจในการบันทึกบัญชี (อารยา อิงไพบูลย์กิจ, 2559) แต่คนในชุมชนขาดความรู้ทางบัญชี ความรู้เกี่ยวกับต้นทุน (นลินี อัสวธิติสกุล และคณะ, 2563) ขาดความรู้เกี่ยวกับการแยกประเภทรายรับรายจ่าย การบันทึกรายรับรายจ่าย การทำบัญชีอย่างง่าย (สรียา วิจิตรเสถียร, 2559) สำหรับบางชุมชนอาจมีความรู้ทางบัญชีบ้างในระดับปานกลางแต่ก็ยังไม่มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐอบรมการจัดทำบัญชีเพื่อให้ประชาชนจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ และสามารถบริหารการเงินที่ดีได้ (ลักขณา คำชู, 2562; ปาลิตา เชษฐขุนทด และปริยาณัฐ เอียบศิริเมธี, 2560) สำหรับพฤติกรรมในการทำบัญชีที่ผ่านมาพบว่า มีความสม่ำเสมอในการจัดทำบัญชีในระดับปานกลาง และนำไปสู่พฤติกรรมการออม (เอมอร แสงวงโรตม์, 2557) โดยวัตถุประสงค์การออมเพื่อการศึกษาของคนในครอบครัว เก็บไว้ใช้ยามเจ็บป่วยและชรา ส่วนใหญ่ออมในรูปเงินฝากธนาคารและการประกันชีวิต (พิมพ์ปวีณ์ มะณีวงศ์ และอังคณา จิตตามาศ, 2557; รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และนิศรา จันทรเจริญสุข, 2556; นัคมน์ เงินมัน และคณะ, 2560) ปัญหาของการทำบัญชีครัวเรือนที่พบคือ ทำให้เกิดภาระมากขึ้น มีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ต้องซื้อสมุด

ปากกา (เอมอร์ แสงวโรตม์, 2557) และในบางชุมชนไม่เห็นความสำคัญของหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีเพราะเป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัว เมื่อมีรายการเกิดขึ้นจะบันทึกลงกระดาษเพื่อช่วยจำ เมื่อถึงช่วงเวลาว่างตอนเย็นหรือก่อนนอนก็จะบันทึกบัญชี (นัคมณ เงินมัน และคณะ, 2560)

เมื่อประชาชนมีความรู้และสามารถทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง จะก่อให้เกิดประโยชน์คือ มีแนวทางในการหารายได้เพิ่มขึ้น มีวิธีการในการลดรายจ่าย และเกิดการออม ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนดังนี้ การช่วยเพิ่มรายได้เช่น การเข้าร่วมกับกลุ่มอาชีพในชุมชนทำให้ครัวเรือนมีรายได้มากขึ้น การนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่ออุปโภค บริโภคและจำหน่าย การช่วยลดรายจ่าย เช่น การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ไว้กินในครัวเรือน การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเช่น หวย เหล้า บุหรี่ การพนัน และการช่วยให้เกิดการประหยัด การออม เช่น การเข้ากลุ่มเพื่อส่งเสริมการออมในชุมชน เช่น การออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน (นัคมณ เงินมันและคณะ, 2560; ดนุพล วิเชียร, 2559) นอกจากนี้การทำบัญชีครัวเรือนยังนำไปสู่แนวทางในการลดหนี้สินได้ (พรทิพย์ เทือกประเสริฐ และภัทรธีรา จันทรมนตรี, 2558) เช่น ในระดับครัวเรือน ได้แก่ การออมเงิน ปลูกผักสวนครัว เลิกซื้อหวย เลิกเหล้าและบุหรี่ และในระดับชุมชน เช่น ลดค่าใช้จ่ายงานบุญกฐิน งานบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ (แจ่มจันทร์ รีละชาติ, 2555)

จากความสำคัญและความจำเป็นในการทำบัญชีครัวเรือนที่กล่าวมาข้างต้น การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้จะทำให้คนในชุมชนได้รับความรู้และสามารถทำบัญชีครัวเรือนได้จริงจากการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการในการทำบัญชีตลอดระยะเวลา 5 เดือนที่อยู่ร่วมกัน ผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในเชิงบวกกล่าวคือเมื่อทำบัญชีครัวเรือนแล้วประชาชนในชุมชนจะสามารถวางแผนจัดการทางการเงินได้ โดยรู้แนวทางในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน สามารถชำระหนี้สินได้ตามกำหนดเวลา และเกิดการออม ทำให้มีเงินเหลือเก็บออม มีเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน มีเงินเหลือเผื่ออนาคตในระยะยาว รวมถึงสามารถนำเงินไปลงทุนได้จึงเป็นแนวคิดนำมาสู่การทำวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทด้านอาชีพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษารายรับ รายจ่ายครัวเรือนของประชาชนในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาภาระหนี้สินครัวเรือนของประชาชนในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. เพื่อวางแผนจัดการทางการเงินของประชาชนในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 576 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่พระ, 2565) ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 จำนวน 58 ครัวเรือน หมู่ที่ 2 จำนวน 40 ครัวเรือน หมู่ที่ 3 จำนวน 65 ครัวเรือน หมู่ที่ 4 จำนวน 113 ครัวเรือน หมู่ที่ 5 จำนวน 97 ครัวเรือน หมู่ที่ 6 จำนวน 95 ครัวเรือน หมู่ที่ 7 จำนวน 26 ครัวเรือน และหมู่ที่ 8 จำนวน 82 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 145 ครัวเรือน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มที่คำนึงถึงความเป็นน่าจะเป็น (Probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยใช้หมู่บ้านเป็นชั้นภูมิ จากนั้นใช้วิธีการการเลือกตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Volunteer sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจของคนที่อยู่ในชุมชนโดยแต่ละคนจะต้องมีความเป็นอิสระต่อกัน กล่าวคืออยู่บ้านเลขที่ที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ได้ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 จำนวน 22 ครัวเรือน หมู่ที่ 2 จำนวน 17 ครัวเรือน หมู่ที่ 3 จำนวน 23 ครัวเรือน หมู่ที่ 4 จำนวน 25 ครัวเรือน หมู่ที่ 5 จำนวน 17 ครัวเรือน หมู่ที่ 6 จำนวน 14 ครัวเรือน หมู่ที่ 7 จำนวน 12 ครัวเรือน และหมู่ที่ 8 จำนวน 15 ครัวเรือน

วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดโดยการใช้เกณฑ์หรือการประมาณจากจำนวนประชากร วิธีนี้ผู้วิจัยต้องทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนแล้วคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ดังนี้ จำนวนประชากรหลักร้อยละ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 15-30% หากจำนวนประชากรหลักพัน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 10-15% และหากจำนวนประชากรหลักหมื่น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 5-10% (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้มีจำนวนประชากร 576 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.17 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สมุดบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 เดือน ตั้งแต่เดือนมิ.ย.-ต.ค. 2564 ในเดือนมิ.ย. 2564 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการบันทึกรายรับรายจ่ายของประชาชนก่อนให้ความรู้ จากนั้นในช่วงสิ้นเดือนมิ.ย. 2564 ผู้วิจัยจัดอบรมให้ความรู้ทางบัญชีครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับรายรับรายจ่าย การแยกประเภทรายรับรายจ่าย การบันทึกบัญชี การคำนวณ

รายการ การหายอดคงเหลือตลอดจนการสรุปรายการ ณ วันสิ้นเดือน จากนั้นเดือนก.ค.-ต.ค. 2564 เป็นการทำบัญชีครัวเรือนของชาวบ้านแบบมีส่วนร่วมกับนักวิจัยโดยร่วมกันปฏิบัติการ โดยนักวิจัยมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการที่ชาวบ้านจัดทำบัญชี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย จากนั้นนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยนำมายืนยันความถูกต้องและสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่าง และผู้นำชุมชนโดยจัดเวทีประชุมเพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนผลการวิจัยที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์มากขึ้นก่อนเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพบริบทด้านอาชีพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิพบว่าประชากรในตำบล โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ของผู้มีงานทำประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง และ อาชีพค้าขาย ตามลำดับ อาชีพที่ทำรายได้ให้กับประชากรภายในตำบลมากที่สุด คือ อาชีพเกษตรกรรม โดยพืชที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าว สำหรับด้านการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงไว้เพื่อบริโภค ภายในครอบครัว และนำบางส่วนมาจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริม (องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่พระ, 2565)

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนพบว่า มีการรวมกลุ่มฝึกทักษะอาชีพโดยใช้วัตถุดิบในชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ช่างซ่อมรถ ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ทอผ้า งานปัก ทำขนมไทย อาหารไทย มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ มีกองทุนสวัสดิการหลายแบบ เช่น สวัสดิการโรงศพ สวัสดิการเมื่อป่วย ตาย ภัยพิบัติ มีสถาบันการเงินชุมชน ธนาคารชุมชน มีการจัดให้มีพื้นที่ต้นแบบในการเรียนรู้การทำเกษตรปลอดสาร อาหารปลอดภัย มีการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนและเปิดพื้นที่เรียนรู้แลกเปลี่ยน และมีแหล่งน้ำธรรมชาติ มีประปาหมู่บ้าน และถังเก็บน้ำฝน สามารถให้บริการได้ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่พระ, 2565)

ผลการวิจัยพบว่า จำนวนครัวเรือนที่เก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 145 ครัวเรือน ใน 8 หมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 48 คน (ร้อยละ 33.10) รองลงมาคือ เกษตรกร ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน รวมจำนวน 44 คน (ร้อยละ 30.34) พนักงานบริษัทเอกชน

จำนวน 18 คน (ร้อยละ 12.41) พนักงานโรงงาน จำนวน 17 คน (ร้อยละ 11.73) ค้าขาย จำนวน 11 คน (ร้อยละ 7.59) และรับราชการ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 4.83)

ตอนที่ 2 รายรับ รายจ่ายของครัวเรือน

2.1 สถิติรายรับครัวเรือน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบมีส่วนร่วมกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลตลอดระยะเวลา 5 เดือนตั้งแต่มี.ย.-ต.ค. 2564 พบว่าประชาชนมีรายรับ 2 ประเภทได้แก่ รายรับจากการประกอบอาชีพ และรายรับอื่น ทั้งนี้โดยเฉลี่ยในรอบระยะเวลาบัญชี 5 เดือนพบว่า รายรับจากการประกอบอาชีพเท่ากับ 14,524.49 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน รายรับอื่นเท่ากับ 1,801.19 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน รวมรายรับทุกประเภทโดยเฉลี่ยเท่ากับ 16,325.68 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ครัวเรือนที่มีรายรับสูงที่สุดต่อเดือนเท่ากับ 154,240 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนที่มีรายรับต่ำที่สุดต่อเดือนเท่ากับ 1,300 บาทต่อครัวเรือน ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติรายรับครัวเรือนเดือนมี.ย.-ต.ค. 2564 (หน่วย: บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน)

2564/ เดือน	ประเภทรายรับ			ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
	รายรับจาก การประกอบอาชีพ	รายรับอื่น	รวมรายรับ		
มี.ย.	16,036.47	1,631.22	17,667.68	93,333	2,300
ก.ค.	13,734.31	1,273.75	15,008.06	98,846	1,700
ส.ค.	13,778.02	1,493.13	15,271.15	102,066	2,100
ก.ย.	15,853.20	2,250.49	18,103.69	154,240	1,300
ต.ค.	13,220.44	2,357.36	15,577.81	138,500	2,400
ค่าเฉลี่ย	14,524.49	1,801.19	16,325.68	-	-

2.2 สถิติรายจ่ายครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า หากจำแนกรายจ่ายเป็น 6 ประเภทได้แก่ 1) การประกอบอาชีพ 2) อาหาร 3) เครื่องแต่งกาย 4) ยา สุขภาพ ชีวิต 5) ที่อยู่อาศัย และ 6) เบ็ดเตล็ด

ในรอบระยะเวลาบัญชี 5 เดือน ประชาชนมีรายจ่ายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มากที่สุด โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4,374.88 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน รองลงมาคือ รายจ่ายเกี่ยวกับอาหาร โดยเฉลี่ยเท่ากับ 2,348.21 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน สำหรับรายจ่ายที่น้อยที่สุดคือ รายจ่ายเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย โดยเฉลี่ยเท่ากับ 386.98 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ทั้งนี้พบว่า รายจ่ายทุกประเภทโดยเฉลี่ยเท่ากับ 11,382.27 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิติรายจ่ายครัวเรือนเดือนมิ.ย.-ต.ค. 2564 (หน่วย: บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน)

2564/ เดือน	ประเภทรายจ่าย						
	การประกอบ อาชีพ	อาหาร	เครื่อง แต่งกาย	ยา สุขภาพ ชีวิต	ที่อยู่ อาศัย	เบ็ดเตล็ด	รวม รายจ่าย
มิ.ย.	4,966.33	2,302.24	349.83	927.98	1,992.01	949.05	11,487.44
ก.ค.	5,992.05	2,154.56	359.74	982.43	1,969.49	938.75	12,397.02
ส.ค.	3,849.06	2,327.06	399.81	1,084.14	2,109.33	1,168.99	10,938.39
ก.ย.	5,336.78	2,496.63	389.03	1,075.83	2,449.33	1,178.08	12,925.68
ต.ค.	1,730.18	2,460.58	436.49	1,091	2,019.19	1,425.38	9,162.82
ค่าเฉลี่ย	4,374.88	2,348.21	386.98	1,032.28	2,107.87	1,132.05	11,382.27

2.3 ยอดคงเหลือรายเดือน(รายรับหลังหักรายจ่าย)

ผลการวิจัยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบรายรับและรายจ่าย จำแนกรายเดือนพบว่า รายรับของชาวบ้านอยู่ระหว่าง 15,008.06-18,103.69 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน รายจ่ายที่เกิดขึ้นโดยเฉลี่ยในรอบระยะเวลาบัญชี 5 เดือน คิดเป็น 69.72% ของรายรับ (รายรับเฉลี่ยเท่ากับ 16,325.68 บาท รายจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 11,382.27 บาท) ทั้งนี้เมื่อมีการทำบัญชีครัวเรือนพบว่าในแต่ละเดือนมีรายรับสูงกว่ารายจ่าย และสามารถลดรายจ่ายได้ เมื่อเทียบกับเดือนแรกที่ทำบัญชี (มิ.ย. 2564) มีค่าใช้จ่ายคิดเป็น 65.02% ของรายรับ (รายรับเฉลี่ยเท่ากับ 17,667.68 บาท รายจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 11,487.44 บาท) ต่อมาเมื่อระยะเวลาผ่านไปจนถึงเดือนต.ค. 2564 พบว่าค่าใช้จ่ายคิดเป็น 58.82%ของรายรับ (รายรับเฉลี่ยเท่ากับ 15,577.81 บาท รายจ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 9,162.82 บาท) ทำให้ชาวบ้านมีเงินเหลือเก็บมากขึ้น ซึ่งจากเดิมในเดือนมิ.ย. 64 ที่มีเงินเก็บประมาณ 34.98% หลังจากทำบัญชีครัวเรือนแล้วพบว่าเดือนต.ค. 64 มีเงินเก็บประมาณ 41.18% ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิม 6.2% ตามตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ยอดคงเหลือรายเดือน (หน่วย: บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน)

2564/เดือน	รวมรายรับ	รวมรายจ่าย	รายรับสูงกว่ารายจ่าย
มิ.ย.	17,667.68	11,487.44	6,180.24
ก.ค.	15,008.06	12,397.02	2,611.04
ส.ค.	15,271.15	10,938.39	4,332.76
ก.ย.	18,103.69	12,925.68	5,178.01
ต.ค.	15,577.81	9,162.82	6,414.99

ตารางที่ 4 สัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับ (หน่วย: บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน)

ค่าเฉลี่ย	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	ค่าเฉลี่ย
รายรับ	17,667.68 (100%)	15,008.06 (100%)	15,271.15 (100%)	18,103.69 (100%)	15,577.81 (100%)	16,325.68 (100%)
รายจ่าย	11,487.44 (65.02%)	12,397.02 (82.60%)	10,938.39 (71.63%)	12,925.68 (71.40%)	9,162.82 (58.82%)	11,382.27 (69.72%)

2.4 การเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายหลังการทำบัญชีครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 ครัวเรือนที่ทำบัญชีครัวเรือนในระยะเวลา 4 เดือนตั้งแต่เดือนก.ค.-ต.ค. 2564 การใช้จ่ายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพลดลง ส่วนอีก 5 ประเภทใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเครื่องแต่งกาย ค่ายา สุขภาพ ชีวิต ค่าที่อยู่อาศัย และ ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปลี่ยนแปลงของรายจ่าย ตั้งแต่เดือนก.ค.-ต.ค. (หน่วย: บาทต่อเดือน)

ประเภทรายจ่าย	ค่าเฉลี่ยรายจ่าย ก่อนทำบัญชีครัวเรือน (เดือนมิ.ย.)	ค่าเฉลี่ยรายจ่าย หลังทำบัญชีครัวเรือน (เดือนก.ค.-ต.ค.)	รายจ่ายเพิ่มขึ้น(+)/ ลดลง(-)
การประกอบอาชีพ	715,152(ร้อยละ 100)	608,690.50(ร้อยละ 85.11)	-14.89%
อาหาร	331,522(ร้อยละ 100)	339,798(ร้อยละ 102.50)	+2.50%
เครื่องแต่งกาย	50,375(ร้อยละ 100)	57,062.50(ร้อยละ 113.28)	+13.28%
ยา สุขภาพ ชีวิต	133,629(ร้อยละ 100)	152,402.25(ร้อยละ 114.05)	+14.05%
ที่อยู่อาศัย	286,850(ร้อยละ 100)	307,704.50(ร้อยละ 107.27)	+7.27%
เบ็ดเตล็ด	136,663(ร้อยละ 100)	169,603.25(ร้อยละ 124.01)	+24.01%

2.5 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายเมื่อทำบัญชีครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อทำบัญชีครัวเรือนแล้ว พบการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายเกิดขึ้น 2 ลักษณะได้แก่ รายจ่ายเพิ่มขึ้น และรายจ่ายลดลง มีรายละเอียดดังนี้

ประเภทรายจ่ายที่เปลี่ยนแปลงในทิศทางลดลง มี 1 ประเภท ได้แก่ รายจ่ายจากการประกอบอาชีพ ลดลง 65.16%

ประเภทรายจ่ายที่เปลี่ยนแปลงในทิศทางเพิ่มขึ้น มี 5 ประเภทโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เพิ่มขึ้น 50.19% ค่าเครื่องแต่งกาย เพิ่มขึ้น 24.77% ค่ายา สุขภาพ ชีวิต เพิ่มขึ้น 17.57% ค่าอาหาร เพิ่มขึ้น 6.88% และค่าที่อยู่อาศัย เพิ่มขึ้น 1.36% ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายเมื่อทำบัญชีครัวเรือน (หน่วย: บาท)

ประเภทรายจ่าย	เดือนมิ.ย.	เดือนต.ค.	ผลลัพธ์
การประกอบอาชีพ	715,152 (ร้อยละ 100)	249,146 (ร้อยละ 34.84)	ลดลง 65.16%
อาหาร	331,522 (ร้อยละ 100)	354,324 (ร้อยละ 106.88)	เพิ่มขึ้น 6.88%
เครื่องแต่งกาย	50,375 (ร้อยละ 100)	62,854 (ร้อยละ 124.77)	เพิ่มขึ้น 24.77%
ยา สุขภาพ ชีวิต	133,629 (ร้อยละ 100)	157,104 (ร้อยละ 117.57)	เพิ่มขึ้น 17.57%
ที่อยู่อาศัย	286,850 (ร้อยละ 100)	290,764 (ร้อยละ 101.36)	เพิ่มขึ้น 1.36%
เบ็ดเตล็ด	136,663 (ร้อยละ 100)	205,255 (ร้อยละ 150.19)	เพิ่มขึ้น 50.19%

ตอนที่ 3 ภาระหนี้สินครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 145 ครัวเรือน ค่าเฉลี่ยหนี้สินต่อครัวเรือนต่อเดือนเท่ากับ 29,334.26 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ในจำนวนนี้พบว่า ไม่มีหนี้ 90 ครัวเรือน (ร้อยละ 62) มีหนี้สิน 55 ครัวเรือน (ร้อยละ 38) ในจำนวนครอบครัวที่มีหนี้สินพบว่า มีหนี้สินประเภทเดียว 49 ครัวเรือน (ร้อยละ 89) และมีหนี้สิน 2 ประเภท 6 ครัวเรือน (ร้อยละ 11) หนี้สินที่พบมากที่สุดคือ หนี้จากการผ่อนรถยนต์ รองลงมาคือหนี้เงินกู้ยืมธนาคาร ธกส. และหนี้จากการผ่อนมอเตอร์ไซด์ ตามลำดับ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากทำบัญชีครัวเรือนพบว่า ชาวบ้านหมดหนี้ 9 ครัวเรือน (ร้อยละ 16.36) หนี้สินลดลง 24 ครัวเรือน (ร้อยละ 43.64) หนี้สินเพิ่มขึ้น 12 ครัวเรือน (ร้อยละ 21.82) และหนี้สินคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง 10 ครัวเรือน (ร้อยละ 18.18) ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการจัดอันดับหนี้สินครัวเรือน

ประเภทหนี้	ก่อนทำบัญชีครัวเรือน มิ.ย. 2564	หลังทำบัญชีครัวเรือน ต.ค. 2564
หนี้ผ่อนรถยนต์*	อันดับ 1	อันดับ 1
หนี้เงินกู้ยืมธนาคาร**	อันดับ 2	อันดับ 2
หนี้ผ่อนมอเตอร์ไซด์***	อันดับ 3	อันดับ 3
หนี้บัตรเครดิต	อันดับ 4	อันดับ 6
หนี้จากการซื้อโทรศัพท์/iPad	อันดับ 5	อันดับ 4
หนี้บัตรเครดิต	อันดับ 6	อันดับ 5
หนี้จากการยืมเพื่อนญาติพี่น้อง	อันดับ 7	
หนี้จากการประกอบอาชีพ(กู้เงินจากนายทุน)	อันดับ 8	
หนี้กองทุนหมู่บ้าน		อันดับ 7
หนี้โรงรับจำนำ		อันดับ 8

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสถิติรายรับครัวเรือนพบว่า รายรับจากการประกอบอาชีพมีแนวโน้มลดลงจาก 16,036.47 บาทในเดือนมิ.ย. 2564 เป็น 13,220.44 บาทในเดือนต.ค. 2564 ในขณะที่รายรับอื่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 1,631.22 บาทในเดือนมิ.ย. 2564 เป็น 2,357.36 บาท ในเดือนต.ค. 2564 ทั้งนี้รายรับจากการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยในช่วงระยะเวลา 5 เดือนตั้งแต่ มิ.ย.-ต.ค. 2564 จำนวน 16,325.68 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยลดลงจากเดือนมิ.ย. 2564 ที่เริ่มเก็บข้อมูลมีรายรับเฉลี่ย เท่ากับ 17,667.68 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงวิกฤติที่เกิดโรคระบาดโควิดทำให้ประชาชนมีรายได้ลดลง ผลการวิจัยของEIC (SCB Economic Intelligence Center) ที่สำรวจรายได้ของคนไทยจำนวน 3,205 คน ในเดือนพ.ย. 2564 พบว่าคนที่มียาได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือนคือกลุ่มที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจมากที่สุด ทั้งนี้วิกฤติโรคระบาดส่งผลต่อรายได้นำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือปัญหารายได้ไม่พอใช้

จ่าย ปัญหาภาระการชำระหนี้ และปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเป็นพิเศษในกลุ่มที่มีรายได้น้อย สำหรับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 ครอบครัวที่ผู้วิจัยศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่าในเดือนต.ค. 2564 ค่าเฉลี่ยรายรับต่อเดือนต่อครัวเรือนเท่ากับ 15,577.81 บาท ซึ่งรวมรายรับจากการประกอบอาชีพและรายรับอื่น จะเห็นได้ว่าค่าที่ได้สูงกว่า 15,000 บาทต่อเดือนเพียงเล็กน้อย แม้ตัวเลขที่ได้จะไม่ได้บ่งชี้ว่าเป็นกลุ่มที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่ควรระมัดระวังเรื่องการใช้จ่ายเงินที่อาจก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจในระดับครอบครัวได้ อย่างไรก็ตามก็ควรพิจารณารายครัวเรือนด้วย เนื่องจากคนในชุมชนแต่ละครัวเรือนมีรายได้แตกต่างกันมาก หากพิจารณาตามค่าเฉลี่ยอาจไม่พบว่ามีปัญหา แต่สำหรับครัวเรือนใดที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือนควรเพิ่มความระมัดระวังในการใช้จ่ายเงินเพื่อไม่ให้เกิดปัญหารายได้ไม่พอใช้จ่าย ส่งผลต่อสภาพคล่องทางการเงิน สำหรับครัวเรือนที่มีรายรับต่ำกว่า 15,000 บาทและไม่มีเงินเก็บจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องระมัดระวังเรื่องการใช้จ่ายเงินเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจในครัวเรือน

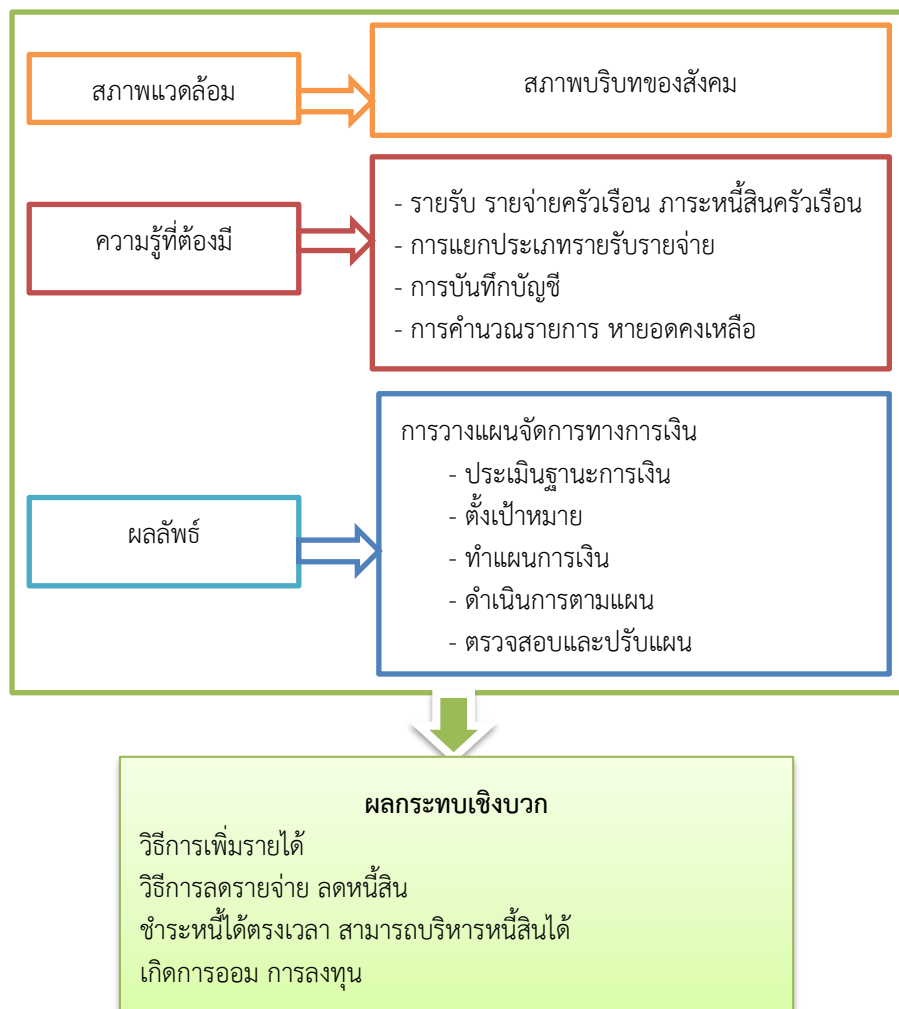
ผลการวิจัยเกี่ยวกับสถิติรายจ่ายครัวเรือนพบว่าก่อนทำบัญชีครัวเรือน (มิ.ย. 2564) มีค่าใช้จ่ายคิดเป็น 65.02%ของรายรับ ต่อมาเมื่อระยะเวลาผ่านไปจนถึงเดือนต.ค. 2564 พบว่าค่าใช้จ่ายลดลงเหลือ 58.82%ของรายรับ ทำให้ชาวบ้านมีเงินเหลือเก็บมากขึ้น ซึ่งจากเดิมที่มีเงินเก็บประมาณ 34.98% ปัจจุบันมีเงินเก็บประมาณ 41.18% ทั้งนี้หากพิจารณารายจ่ายแต่ละประเภทพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ รายจ่ายจากการประกอบอาชีพลดลง 65.16% เนื่องจากช่วงโควิดประชาชนไม่ต้องเดินทางออกจากบ้านไปทำงานประกอบกับเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ค่าใช้จ่ายประเภทนี้จึงลดลงอย่างมาก แต่ค่าใช้จ่ายประเภทที่เหลืออีก 5 ประเภทเพิ่มขึ้นทั้งหมดดังนี้ 1) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยเพิ่มขึ้น 50.19% ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีเวลาว่างมากขึ้น เข้าร่วมสังคมมากขึ้น ได้พักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงมีเวลาในการช้อปปิ้งและเสี่ยงโชคในรูปแบบต่างๆเพิ่มมากขึ้น 2) ค่าเครื่องแต่งกายเพิ่มขึ้น 24.77% ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนใช้เวลาที่อยู่บ้านเลือกซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้นทั้งเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ เครื่องสำอาง และจ่ายค่าเสริมสวย 3) ค่ายา สุขภาพ ชีวิตเพิ่มขึ้น 17.57% ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนหลีกเลี่ยงการเดินทางไปโรงพยาบาลเนื่องจากโควิด จึงซื้อยารับประทานเองที่ร้านขายยา หรือยินดีจ่ายเงินเองเพื่อเข้ารับการรักษาที่คลินิกใกล้บ้าน 4) ค่าอาหารเพิ่มขึ้น 6.88% ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนอยู่บ้านมากขึ้น ทำให้รับประทานมากขึ้น และ 5) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น 1.36% ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนอยู่บ้านมากขึ้น ค่าใช้จ่ายไฟฟ้า น้ำประปาเพิ่มขึ้น

ผลการวิจัยเกี่ยวกับหนี้สินครัวเรือนพบว่า ประชาชนร้อยละ 38 มีหนี้สิน ทั้งนี้หนี้สินที่พบมากที่สุดได้แก่หนี้จากการผ่อนรถยนต์ รองลงมาคือหนี้เงินกู้ยืมธนาคาร ธกส. และหนี้จากการผ่อนมอเตอร์ไซด์ หนี้สินทั้ง 3 อันดับเป็นหนี้ที่พบมากที่สุดก่อนทำบัญชีและหลังทำบัญชีครัวเรือนเนื่องจากเป็นหนี้สินระยะยาว มูลค่าหนี้สูง ต้องทยอยชำระตามงวด ไม่สามารถชำระให้

หมดไปในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นแม้จะทำบัญชีครัวเรือนแล้วก็ยังคงเป็นหนี้ 3 อันดับแรกที่ยังมีอยู่ แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากทำบัญชีครัวเรือนคือประชาชนสามารถจ่ายหนี้ได้ตรงเวลาซึ่งก่อนทำบัญชีจะจ่ายหนี้ช้ากว่ากำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอมอร์ แสวงวโรตม์ (2557) ที่พบว่าการทำบัญชีช่วยให้วางแผนชำระหนี้ได้ตามกำหนด ทำให้รู้จักประหยัดและมีการออมเกิดขึ้น แต่สำหรับหนี้สินอันดับ 4 คือหนี้บัตรเครดิต พบว่าหลังทำบัญชีครัวเรือนแล้ว อันดับหนี้เปลี่ยนเป็นอันดับ 6 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อทำบัญชีครัวเรือนแล้วสามารถวิเคราะห์และวางแผนการใช้จ่ายเงินได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัคมน์ เงินมั่น และคณะ, 2560; ดนุพล วิเชียร, 2559 ที่พบว่าการทำบัญชีครัวเรือนช่วยลดรายจ่ายประจำ และรายจ่ายที่ไม่จำเป็นทำให้มีเงินเหลือมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เทือกประเสริฐ และภัทรธีรา จันทรมนตรี (2558) ที่พบว่าการทำบัญชีครัวเรือนนำไปสู่แนวทางในการลดหนี้สินได้

ผลการวิจัยพบว่าหลังจากทำบัญชีครัวเรือน ประชาชนมีเงินเหลือเก็บมากขึ้นประมาณ 6.2% ทั้งนี้ควรวางแผนทางการเงินเพื่อให้เงินที่เหลือนำไปลงทุนได้อย่างเหมาะสม ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า (ดุจเดือน บุญขวาง, 2565) การวางแผนทางการเงินเป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมพร้อมสู่ความมั่นคงทางการเงิน โดยศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาการแห่งประเทศไทย (2565) ให้ขั้นตอนการวางแผนการเงินดังนี้ 1) ประเมินฐานะการเงินจากความมั่งคั่งสุทธิ โดยคำนวณจากสินทรัพย์หักหนี้สิน 2) ตั้งเป้าหมาย ควรจะชัดเจน มีความเฉพาะเจาะจง วัดผลเป็นตัวเลข ตัวเงินได้ สามารถทำได้ อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงและมีกรอบเวลาที่ชัดเจน 3) จัดทำแผนการเงิน กล่าวคือทำแผนการใช้จ่ายเงิน การหารายได้เพิ่ม การนำเงินที่มีไปลงทุนโดยจัดสรรเวลาให้สัมพันธ์กับรายได้และภาระ ทั้งนี้ต้องไม่กดดันตนเองจนเกินไป 4) ดำเนินการตามแผนด้วยความมุ่งมั่นและมีวินัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และ 5) ตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์ ควรตรวจสอบอย่างน้อยทุก 6 เดือนว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ หากมีเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผนควรปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งจะนำไปสู่ตัวอย่างการวางแผนทางการเงินเช่น ใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายรับ มีเงินออมเผื่อฉุกเฉิน 3-6 เท่าของค่าใช้จ่ายต่อเดือน การออมในรูปแบบการฝากธนาคาร การทำประกันชีวิต หาแหล่งรายได้เสริม และนำเงินไปลงทุนอย่างชาญฉลาด ทั้งนี้การวางแผนทางการเงินเป็นพฤติกรรมที่ดีในการจัดการการเงินส่วนบุคคล การใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ รวมถึงการไม่ก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น (กิตติคนธ์ จิวไม้แดง, 2563) และในอนาคตเมื่อการทำบัญชีครัวเรือนมีความกว้างขวางมากขึ้น อาจพิจารณาพัฒนารูปแบบบัญชีครัวเรือนให้จัดเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์มีประสิทธิภาพ (สมใจ เกาต์วง, 2560) และหากพัฒนาไปถึงการทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนได้ก็ควรกำหนดให้มีการควบคุมภายในด้วยโดยให้จัดตั้งองค์กรเพื่อให้สามารถสอบทานกันได้ โดยระบุตำแหน่ง แบ่งแยกหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น ด้านการเงิน การบัญชี การตลาด และการตรวจสอบ (บันเฉย ศรีแก้ว และคณะ, 2559)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การเพิ่มรายได้ของครัวเรือนควรทำในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน เมื่อมีรายได้แล้วก็ควรทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนพร้อมทั้งทำบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบเพื่อให้เป็นตำบลที่มีความเข้มแข็งและมีสมรรถนะ
2. ควรวางแผนร่วมกันในครัวเรือนเพื่อหาแนวทางนำเงินที่เหลือเก็บไปวางแผนจัดการทางการเงินเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในอนาคต ทั้งนี้ควรอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้และมีความ

เหมาะสมในแต่ละครัวเรือน ไม่เกิดความเดือดร้อน ดังนั้นควรร่วมกันวางแผนทั้งในระยะสั้น (1 ปี) ระยะปานกลาง (2-5ปี) และระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนารูปแบบบัญชีครัวเรือนของตำบลให้จัดเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ จะเกิดความรวดเร็วในการคำนวณรายรับรายจ่ายของคนในชุมชน สามารถนำมาบริหารจัดการเกี่ยวกับการทำบัญชีได้ดี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติคุณ จิวไม้แดง. (2563). *ประสิทธิผลการจัดการการเงินส่วนบุคคลของเกษตรกรภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดระนอง* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- แจ่มจันทร์ ธีระชาติ. (2555). การศึกษาวิจัยแนวทางการลดหนี้สินเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน กรณีศึกษา: บ้านดอนหันและบ้านดอนหันพัฒนา ตำบลท่าสองคอน จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 5(1), 50-64.
- ดุจเดือน บุญขาง. (2565). *การจัดการทางการเงิน*. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก <https://sites.google.com/site/prakopkarnn/home/-5/5-3-kar-cadkar-thangkar-ngein>.
- دنۇفل ۋىشەير. (2559). ประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 10(1), 295-311.
- นัคมณ เงินมั่น และคณะ. (2560). รูปแบบการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัว. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(41), 59-70.
- นลินี อัครวิติสกุล และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(1), 55-67.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บันเณย ศรีแก้ว และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชนทอผ้าสีธรรมชาติ: กรณีศึกษากลุ่มบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 22(2), 121-130.
- ปาลิตา เชษฐ์ขุนทด และปรียาณัฐ เอื้อยศิริเมธี. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในอำเภอสว่างเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 11(1), 98-106.

- พิมพ์ปวิณ มะณีวงศ์ และอังคณา จัดตามาศ. (2557). การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 11: พฤติกรรมการออมสู่การพัฒนาบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (น.1931-1936), 8-9 ธันวาคม 2557. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- พรทิพย์ เทือกประเสริฐ และภัทรธีรา จันทมนตรี. (2558). การศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1, 1-6.
- ภัทรา เรืองสินัญญา. (2555). “บัญชีครัวเรือน” เรื่องใกล้ตัวที่ถูกลืมมองข้าม. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์, 7(1), 1-9.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และนิศรา จันทรเจริญสุข. (2556). การจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. FEU ACADEMIC REVIEW, 7(1), 23-36.
- ลักขณา คำชู. (2562). การประชุมสัมมนาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ครั้งที่ 12: เรื่องแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลรำแดง อำเภอสองนาฬิก จังหวัดสงขลา (น.1009-1015), 26-28 มิถุนายน 2562. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.
- ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). การวางแผนการเงิน. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/finplan/Pages/planningsteps.aspx>
- สมใจ เกาต์วง. (2560). การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม: เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชาติพันธุ์ลาวครั้ง ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม (น. 1879-1887), 28-29 กันยายน 2560. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สรียา วิจิตรเสถียร. (2559). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร. วารสารครีนิครนทวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(16), 101-112.
- สายสมร สังข์เมฆ. (2559). การจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนเกาะยาวใหญ่จังหวัดพังงา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 1(3), 26-35.
- องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่พระ. (2565). ลักษณะเศรษฐกิจ. สืบค้น 29 มกราคม 2565. จาก <https://www.phaiphra.go.th/public/economy/data/index/menu/26>
- อารยา อิงไพบูลย์กิจ. (2559). การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1: เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัด

สุรินทร์ (น.976-986), 22 มิถุนายน 2559. อัญญา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
สุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา.

เอมอร แสงวโรตม์. (2557). แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของ
ชาวบ้านในเขตห้วยจรเข้มาก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 9(2), 30-39.

SCB Economic Intelligence Center. (2564). ผลสำรวจ EIC ชี้นไทยที่มีรายได้ต่ำกว่า
15,000 บาทต่อเดือนคือกลุ่มที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจมากที่สุด. สืบค้น 31 มกราคม
2565. จาก <https://workpointtoday.com/eic-thai-consumers-after-covid/>.

เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา*

POLITICAL COMMUNICATION COMPARISON OF DR. THAKSIN SHINAWATRA
AND GENERAL PRAYUT CHAN-O-CHA

พระมหาธนาธิป ธมมานุสารี, สุรพล สุยะพรหม, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

PhramahaThanasin Dhammanusari, Surapon Suyaprom, Termsak Thongin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Thanasinton.london@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมือง 2. เพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมือง 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร และในสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 3 รูป และ 15 คน และเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. 2544-2546 เป็นช่วงที่ ดร.ทักษิณ ชินวัตรได้เข้ามาบริหารประเทศตามกติการัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2559 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองอย่างรุนแรง จนทำให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ทำการรัฐประหารเข้ามามีอำนาจบริหารประเทศ 2. ดร.ทักษิณ ชินวัตรมีความรู้และภูมิหลังที่เคยรับราชการตำรวจ และการเป็นนักธุรกิจ อีกทั้งได้รับเลือกตั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงทำให้มีทักษะการสื่อสารที่เป็นมิตรกับประชาชน ในด้านของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความรู้และภูมิหลังมาจากการรับราชการทหาร จึงทำให้เป็นคนพูดจาฉะฉาน ดุดัน นำไปสู่การปฏิรูปในหลายด้าน 3. ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ พบว่า ดร.ทักษิณ ชินวัตร บางครั้งเป็นคนปากไวใจเร็ว อาจจะไม่รอบคอบในการใช้ภาษา ควรสื่อสารโดยใช้ความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ในด้าน พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นคนพูดตรง พูดเร็ว เก็บอารมณ์ไม่ค่อยอยู่ ควรสื่อสารด้วยความเป็นกันเองกับประชาชน

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ; การสื่อสารทางการเมือง; รัฐบาล

* Received October 29, 2021; Revised November 14, 2021; Accepted November 10, 2021

Abstract

The objectives of this thesis were: 1. To study the political context 2. To compare political communication 3. To study the problems, obstacles and suggestions on political communication in the reign of Dr. Thaksin Shinawatra and in the reign of General Prayut Chan-o-cha. using qualitative research methods Data were collected by in-depth interviews with key informants from in-depth interviews of 3 monk and 15 people and collecting data from related documents and research. Qualitative Data Analysis Use content analysis methods and then present descriptively.

Findings were as follows: 1. During the year 2544-2546 B.E. was the period of 2001-2003 was the period when Dr. Thaksin Shinawatra came to administer the country under the constitutional rules of 2540 B.E., affecting political and social changes during the year 2557-2559 B.E. was a time of severe political crisis. Until General Prayut Chan-o-cha made a coup to take over the country. 2. Dr. Thaksin Shinawatra had knowledge and background in police service. and being a businessman and was elected as Prime Minister Therefore, it has the skills to communicate that is friendly to the people. General Prayut Chan-o-cha had knowledge and background from military service. Therefore, he was a stubborn, aggressive person, leading to a message of reform in many areas. 3. Problems, obstacles, and suggestions were found that Dr. Thaksin Shinawatra was sometimes quick-witted. may not be cautious in the use of language. He should communicate using more prudence. General Prayut Chan-o-cha is a straight-talker, speaks quickly, rarely keeps his emotions. should communicate in a friendly manner with the people.

Keywords: Comparison; Political communication; Government

บทนำ

การเมืองเป็นเรื่องของการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ การจัดสรรทรัพยากรอันมีอยู่จำกัดในสังคมให้กระจายตัวอย่างเป็นธรรม การเมืองจึงเป็นเรื่องของ “การใช้และการควบคุมอำนาจ” ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม การสื่อสารจึงกลายเป็นกลไกสำคัญทางการเมืองที่จะเชื่อมโยงผู้ปกครอง กับผู้ใต้ปกครองผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ดังนั้น การเมืองจึงผูกพันอยู่กับการสื่อสารจนไม่สามารถแยกจากกันได้ (เสถียร เขยประทับ, 2540) การสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจของ

ประชาชนอย่างกว้างขวาง (นันทนา นันทวโรภาส, 2563) รัฐบาลทุกรัฐบาลในฐานะองค์กรทางการเมืองที่เข้ามาใช้อำนาจอธิปไตยย่อมมีแนวคิดทางการเมือง นโยบาย และข้อมูลข่าวสารเฉพาะของตนที่ต้องการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบและสนับสนุน จึงมีความพยายามใช้การสื่อสารในหลาย ๆ รูปแบบ ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ในการสื่อสารกับประชาชนให้ทั่วถึงมากที่สุด การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลทุกระบบการปกครอง และมีผลต่อการดำรงอยู่ของระบบการเมืองโดยรวม (เสรี วงษ์มณฑา, 2540)

การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นดั่งเส้นใยสมองของรัฐบาล หากปราศจากซึ่งการสื่อสาร รัฐบาลก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ (Deutsch, 1966) โดยในปัจจุบันการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลสู่ประชาชนถูกทำลายด้วยข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างหลากหลายผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารจากแหล่งข้อมูลที่ไร้พรมแดนและรวดเร็วโดยที่รัฐบาลไม่สามารถกำกับหรือควบคุมได้ แต่อย่างไรก็ตามรายการประเภทนายกฯ พบประชาชนซึ่งเผยแพร่ผ่านโทรทัศน์และวิทยุมีความได้เปรียบมากกว่าในด้านการเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางแม้ในถิ่นทุรกันดารและประชาชนผู้รับสารไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ส่งผลให้รายการประเภทนายกฯ พบประชาชนจึงยังคงเป็นช่องทางหลักของรัฐบาลและจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในโลกยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน เปรียบเสมือนฐานที่มั่นทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลที่จำต้องรักษาไว้ให้มั่นในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่รัฐบาลเห็นว่า “ถูกต้อง ไม่บิดเบือน” สู่ประชาชน

สำหรับการสื่อสารทางการเมืองนั้น การสื่อสาร S-M-C-R ของ Berlo (Berlo, 1960) ได้นำเสนอให้เห็นถึงองค์ประกอบและกระบวนการสื่อสารพื้นฐานที่เกิดการสื่อสารขึ้นมาได้ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร โดยกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในรายการ “นายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน” ในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร และรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ในสมัย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์ของรัฐบาลที่มุ่งสื่อสารกับสังคมวงกว้าง มีองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพื้นฐาน S-M-C-R ปรากฏอยู่ และการนำหลักธรรมมาประยุกต์กับการสื่อสารทางการเมืองได้นั้น ได้แก่ สัปปุริยธรรม 7 ประกอบด้วย 1) อัมมัญญตา รู้จักหลักการ 2) อตถัญญตา รู้จักจุดหมาย 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาล 6) ปริสสัญญตา รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล (ที.ปา. (ไทย) 11/331/264)

จากข้อมูลทีกล่าวนำในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยในฐานะประชาชนคนหนึ่งจึงมีความสนใจต้องการเข้าไปศึกษาถึงกระบวนการที่รัฐบาลใช้ในการสื่อสารกับประชาชนผ่าน 2 รายการ ได้แก่ รายการ “นายกทักษิณฯ คุยกับประชาชน” และรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” เพื่อให้เห็นภาพรวมและเข้าใจถึงเส้นทางการใช้อำนาจอธิปไตยในรูปแบบข้อมูลข่าวสารมากำกับการรับรู้ทางการเมืองของประชาชน และการศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้การนำของ ดร.

ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงเหมาะสมที่จะเป็นกรณีศึกษา โดยการนำแนวคิดการสื่อสารทางการเมืองเข้ามาวิเคราะห์เกี่ยวกับการสื่อสารของทั้งสองคนเพื่อทราบกลยุทธ์การสื่อสารระหว่าง ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อันนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบการสื่อสารของรัฐบาลประชาธิปัตย์และรัฐบาลอำนาจนิยมต่อไป ผ่านรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยประชาชน” และรายการ “คืนความสุขให้กับประชาชน”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร และในสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
2. เพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมือง ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบของการวิจัย** ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบกับการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Document Research)

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน 5 กลุ่ม รวมจำนวน 18 รูปหรือคน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) มีสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

4. **การรวบรวมข้อมูล** ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) ทำการนัดวัน และเวลากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน และเวลาที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขอ

อนุญาตใช้วิธีการบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และ 3) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และ 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาบริบททางการเมืองในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร และในสมัยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า บริบททางการเมืองในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร ช่วงปี พ.ศ. 2544-2546 นั้น เมื่อปี พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทย ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น โดยมี ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งส่งผลให้พรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยมี ดร.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรค เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2545-2546 ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีการพลิกฟื้นประเทศไทย โดยทำให้ประเทศมีเสถียรภาพ และแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ในด้านบริบททางการเมืองในสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ช่วงปี พ.ศ. 2557-2559 นั้น ในปี พ.ศ. 2557 เกิดการประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนต่อมาวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รัฐทำการรัฐประหาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2558-2559 ภายใต้รัฐบาล คสช. โดยการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้า คสช. ได้เดินหน้าบริหารประเทศด้วยแนวนโยบายทั้ง 11 ด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า

1) แหล่งสารหรือผู้ส่งสาร (Source: S) ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่มีแนวความคิดและวิสัยทัศน์ มีทักษะด้านการสื่อสาร มีความมุ่งมั่นและกำลังใจที่เปี่ยมล้นในการบริหารประเทศเพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี และเพื่อพัฒนาประเทศให้มีเสถียรภาพและความมั่นคงในทุกมิติ ส่วนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการรัฐประหาร หรือยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือน โดยเป็นนายกรัฐมนตรีที่กล้าพูดกล้าทำ พูดจาฉะฉาน มีระเบียบวินัย ยึดกฎหมายในการปกครองบริหารประเทศเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้ประเทศเกิดความสงบเรียบร้อย

2) เนื้อหาของสาร (Message: M) สารเป็นข้อมูลสาระเนื้อหาต่าง ๆ ที่ ดร.ทักษิณ ชินวัตร สื่อสารผ่านรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน” ซึ่งเนื้อหาสารของรายการจะ

ประกอบด้วย 1. สารที่เป็นนโยบายทั่วไป 2. สารที่เป็นนโยบาย 3. สารที่เป็นภารกิจของนายกรัฐมนตรี 4. สารที่เป็นสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ สารเป็นข้อมูลเนื้อหาต่าง ๆ ที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สื่อสารผ่านรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ได้แก่ 1. สารที่ระบุถึงปัญหาของประเทศ 2. สารที่เป็นการให้ภาพระบอบการปกครองในอุดมคติ 3. สารที่เป็นการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 4. สารที่เป็นการปฏิรูปประเทศ 5. สารที่เป็นการขจัดอุปสรรคทางการเมือง 6. สารที่เป็นการจัดการด้านการชุมนุมต่อต้าน คสช. และรัฐบาล และ 7. สารที่เป็นการจัดการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3) ช่องทางการส่งสาร (Channel: C) ช่องทางในการสื่อสารของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ผ่านรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน” พบว่ามีการสื่อสารผ่านสื่อโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ การสื่อสารผ่านสื่อหนังสือ การสื่อสารผ่านออนไลน์ ในด้านช่องทางการสื่อสารของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” พบว่ามีการสื่อสารผ่านสื่อโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ การสื่อสารผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ และการสื่อสารผ่านออนไลน์ อาทิ Facebook Youtube เป็นต้น

4) ผู้รับสาร (Receiver: R) การสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ผ่านรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน” มีผู้รับสาร ประกอบด้วย 1) กลุ่มประชาชนทั่วไป 2) กลุ่มชนชั้นกลาง 3) กลุ่มนักการเมือง ในด้านการสื่อสารทางการเมืองของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน” มีผู้รับสาร ประกอบด้วย 1) กลุ่มประชาชนทั่วไป 2) กลุ่มชนชั้นกลาง 3) กลุ่มนักการเมือง เช่นเดียวกัน

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า

1) ด้านผู้ส่งสาร ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีปัญหา และอุปสรรคต่อการสื่อสารทางการเมือง คือ บางครั้งเป็นคนปากไวใจเร็ว อาจจะไม่รอบคอบ ทำให้ไม่ได้พิจารณาต่อการใช้ภาษา จึงทำให้บางครั้งบางทีผู้รับสารอาจเกิดความสับสน และเกิดความไม่พึงพอใจได้ โดยข้อเสนอแนะนั้น ก็คือว่า ดร.ทักษิณ ชินวัตร ต้องลดความใจเร็ว ลดการพูดเร็ว เพิ่มความรอบคอบในการสื่อสาร ในด้านของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีปัญหา และอุปสรรคต่อการสื่อสารทางการเมือง คือ เป็นคนพูดตรง พูดเร็ว เก็บอารมณ์ไม่ค่อยอยู่ พอขุ่นใจก็มักจะทำหน้าบึ้งตัวขมวด ออกอาการหงุดหงิดอย่างเปิดเผย ฉะนั้น พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะความเป็นจริงของผู้นำ ปรับบุคลิกกริยาการสื่อสาร สื่อสารให้ถูกต้องเหมาะสม

2) ด้านเนื้อหาของสาร ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีปัญหา และอุปสรรคในสารที่สื่อออกไปยังผู้รับสาร กล่าวคือ เป็นสารที่มีลักษณะแบบ “รัฐอุปถัมภ์” เป็นหลัก จึงทำให้มักจะถูกโจมตีจากกลุ่มชนชั้นกลาง และนักการเมือง โดยข้อเสนอแนะ คือ เนื้อหาสาร ควรจะเพิ่มเติมสารที่เกี่ยวกับนโยบายในการสนับสนุน หรือส่งเสริมกลุ่มชนชั้นกลาง ในด้านปัญหา และอุปสรรคในด้านเนื้อหาของสารที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวคือ เนื้อหาสารโดยส่วนใหญ่จะไม่ค่อย

ปรากฏนโยบายที่เป็นไปเพื่อประชาชนเท่าที่ควรนัก แต่จะเป็นสารที่เป็นการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เป็นสารที่แสดงถึงความชอบธรรม หรือความจำเป็นที่ ต้องเข้ามาบริหารประเทศ ข้อเสนอแนะ คือ สาร หรือเนื้อหาสารควรจะมีในลักษณะที่เป็นนโยบาย อันประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการเข้ามาด้วย มากกว่าการกล่าวถึงการกำจัดปัญหา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ แต่ควร จะเสริมวิสัยทัศน์การให้มุมมองไปข้างหน้าต่อประชาชนด้วย

3) **ด้านช่องทางการสื่อสาร** ช่องทางการส่งสารในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร นั้น มีปัญหา และอุปสรรคที่แตกต่างจากในปัจจุบัน กล่าวคือ สมัยนั้นยังอยู่ในระบบสองจี ช่องทางการสื่อสาร ยังไม่มากเท่าปัจจุบัน จึงทำให้การสื่อสารไปยังประชาชน อาจจะยังไม่เข้าถึงทุกกลุ่มคน ส่วน ปัญหา และอุปสรรคของช่องทางการสื่อสารของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คือ การเลือกใช้ ช่องทางการสื่อสารที่ไม่เสริมประสิทธิภาพการสื่อสารอย่างเต็มที่ กล่าวคือ อยู่ในบริบทและสังคม ที่มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ แต่ไม่เลือกใช้ให้เกิดประสิทธิภาพอย่าง ที่ควรจะเป็น อีกทั้งยังคงใช้ช่องทางการสื่อสารแบบเดิม ๆ ขณะที่รูปแบบและพฤติกรรมการเสพ สื่อของประชาชนเปลี่ยนไป ข้อเสนอแนะคือ ควรที่จะเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ ๆ ใน ทุก ๆ ช่องทาง เพื่อสื่อสารไปยังประชาชนให้ได้มากที่สุด

4) **ด้านผู้รับสาร** ในด้านผู้รับสารนี้ ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีปัญหา และอุปสรรคในด้านนี้ กล่าวคือ กลุ่มคนชนชั้นกลาง ที่ไม่พอใจ และต่อต้านการดำเนินนโยบาย และการสื่อสารทาง การเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดยข้อเสนอแนะ คือ ดร.ทักษิณ ชินวัตร นั้น ควรสื่อสารเพื่อ สร้างความเข้าใจต่อผู้รับสารในทุกกลุ่ม ทุกชนชั้น ไม่เอาใจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะจนเกินไป ในด้านปัญหา และอุปสรรค ในด้านผู้รับสาร ในการสื่อสารทางการเมืองของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวคือ ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย ด้วยว่าเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ไม่ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับประชาชน จึงทำให้ประชาชนไม่ค่อยได้ให้ความสนใจ โดยข้อเสนอแนะ กล่าวคือ ควรเปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมต่อการสื่อสารทางการเมือง ฉะนั้น ควรปรับเปลี่ยนลักษณะการสื่อสารให้เป็นแบบ Two-Way Communication หรือการสื่อสาร แบบสองทาง จึงจะทำให้ประชาชนอยากที่จะติดตาม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบททางการเมือง พบว่า ในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2546 ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2546 เป็นช่วงที่ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับการเลือกตั้งตามกลไกกติกาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2540 จึงได้เข้ามาทำ หน้าที่บริหารประเทศในฐานะนายกรัฐมนตรี บริบททางการเมืองในสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์ โอชา ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2559 ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2559 เป็นช่วงที่เกิด ความขัดแย้งทางการเมืองเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นผลให้ คสช. โดยการนำของพล เอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ประกาศกฎอัยการศึกเพื่อควบคุมสถานการณ์ และรัฐประหารเข้ามา

ทำหน้าที่บริหารประเทศ จนทำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สะถิระ เผือกประพันธุ์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน : ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2512-2549” ที่พบว่า บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน สามารถแยกบริบทออกเป็น 4 ช่วง คือ บริบทในช่วงปี พ.ศ. 2512-2516 ช่วงปี พ.ศ. 2517-2520 ช่วงปี พ.ศ. 2521-2531 ช่วงปี พ.ศ. 2531-2543 และช่วงปี พ.ศ. 2544-2549 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณก นิลดำ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร” ที่พบว่า ปี พ.ศ. 2500-2516 ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูงด้วยเงื่อนไขจากกองทัพมีความเข้มแข็ง ภาคประชาสังคมมีความอ่อนแอหรือหมดโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมือง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล เหมะบุลกุล (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2488 - 2538” ที่พบว่า บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

2. ผลการเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมือง พบว่า 1. ด้านผู้ส่งสาร ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีความรู้และภูมิหลังที่เคยรับราชการตำรวจ และการเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนแนวความคิดและวิสัยทัศน์ ความกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ความมุ่งมั่นและกำลังใจที่เปี่ยมล้นในการบริหารประเทศเพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ในด้านพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ที่มาจากการรัฐประหาร ซึ่งโดยมีความรู้และภูมิหลัง ที่มาจากการรับราชการทหาร จึงทำให้เป็นคนกล้าพูดกล้าทำ พูดจาฉะฉาน มีระเบียบวินัย ยึดกฎหมายในการปกครองบริหารประเทศเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้ประเทศเกิดความสงบเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ เดชะชีพ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย” ที่พบว่า นายชวนเป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร เนื่องจากสามารถรวมองค์ประกอบการสื่อสารอันได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร และช่องทางเอาไว้ในตัวเอง อีกทั้งยังรู้ความต้องการของผู้รับสาร อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพดี วิภาติภูมิประเทศ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง : ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2523-2553” ที่พบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ในฐานะผู้ส่งสารนั้น พบว่า พลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ที่ใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร โดยนำเอาการตลาดการเมืองมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจนประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคภูมิ ศิริโรจน์วงศ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ : ศึกษาในห้วงเวลา พ.ศ. 2500-2506” ที่พบว่า บริบททางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2500-2506 ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้น สามารถใช้กระบวนการสื่อสารตามทฤษฎีของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านเนื้อหาสาร สารเนื้อหาสารที่ ดร.ทักษิณ ชินวัตร นำมาสื่อสารผ่านรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน” ได้แก่ 1. สารที่เป็นนโยบายทั่วไป 2. สารที่เป็นนโยบาย 3. สารที่เป็น

ภารกิจของนายกรัฐมนตรี และ 4. สารที่เป็นสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ในด้านเนื้อหาสารที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นำมาสื่อสารผ่านรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ได้แก่ 1. สารที่ระบุถึงปัญหาของประเทศ 2. สารที่เป็นการให้ภาพระบอบการปกครองในอุดมคติ 3. สารที่เป็นการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 4. สารที่เป็นการปฏิรูปประเทศ 5. สารที่เป็นการขจัดอุปสรรคทางการเมือง 6. สารที่เป็นการจัดการด้านการชุมนุมต่อต้าน คสช. และรัฐบาล 7. สารที่เป็นการจัดการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมธิดา ทิพยานนท์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการรายการ ‘รัฐบาลยิ่งลักษณ์พบประชาชน’” ที่พบว่า กลยุทธ์การนำเสนอของรายการ รูปแบบรายการเน้นให้นายกฯ เป็นผู้ดำเนินรายการหลัก ทำหน้าที่ให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา ประเสริฐ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ศึกษาระหว่างปี พ.ศ.2557-2559” ที่พบว่า รูปแบบรายการคืนความสุขให้ประชาชนในชาติ มีการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้แก่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ เนื้อหาหรือสารที่สื่อสารออกมาแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ การขับเคลื่อนภารกิจทางการเมือง และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการขจัดอุปสรรคทางการเมือง 3. ด้านช่องทางการสื่อสาร ช่องทางการสื่อสารที่ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ใช้สื่อสารทางการเมือง พบว่า ผู้ส่งสารได้ใช้ช่องทางในการสื่อสารหลากหลายช่องทางเป็นไปตามยุคสมัยที่ได้มีการสื่อสาร โดยสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อใหม่ ในด้านช่องทางการสื่อสารที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้สื่อสารทางการเมือง พบว่า ผู้ส่งสารได้ใช้ช่องทางในการสื่อสารหลากหลายช่องทางเป็นไปตามยุคสมัยที่ได้มีการสื่อสาร โดยสื่อสารนำเสนอรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ผ่านสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อใหม่ เช่นเดียวกัน จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชาญ จำปาขาว (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย : ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลังการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550” ที่พบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แขนงนำมีความรู้ ประสบการณ์ และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีเครือข่ายที่กว้างขวางทำให้การสื่อสารของกลุ่มได้รับความสนใจและโน้มน้าวให้ ผู้ฟังเกิดความคล้อยตามได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะฉัตร ใหม่แก้ว (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบ เนื้อหา วิธีการนำเสนอ และวาทกรรมในรายการเปิด บ้านพิษณุโลก” ที่พบว่า รายการเปิดบ้านพิษณุโลกมีวาทกรรมทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ 1. วาทกรรมการเป็นรัฐบาลรักษาการ 2. วาทกรรมการแก้ไขความไม่สงบ 3 จังหวัดภาคใต้ 3. วาทกรรมการเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ 4. วาทกรรมการดำเนินคดีอดีตนายกฯ และการยุบพรรคการเมือง และ 5. วาทกรรมการบริหารงานและแก้ไขปัญหาของประเทศ 4. ด้านผู้รับสาร ผู้รับสาร ในการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ผ่านรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน” นั้น จากการศึกษาวินิจฉัยพบว่า มีผู้รับสารที่ผู้วิจัยแย่ง

ออกเป็น 3 ประเภท คือ กลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มชนชั้นกลาง และกลุ่มนักการเมือง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะมีความพึงพอใจเป็นส่วนใหญ่ในกลุ่มประชาชนทั่วไป ในด้านผู้รับสารในการสื่อสารทางการเมืองของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สื่อสารไปนั้น มีอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มชนชั้นกลาง และกลุ่มนักการเมือง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ มีความพึงพอใจในการสื่อสารทางการเมืองของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ โชคชัยมาดล (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะผู้นำรัฐบาลกับการใช้พื้นที่สาธารณะ” ที่พบว่า ในกระบวนการผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบบราชการ โดยมีโครงการ “อาจสามารถโมเดล” เป็นต้นแบบการทำงานเพื่อตอบสนองต่อปัญหาของประชาชนอย่างมี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เขมา สมใจ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองในวิกฤติการเมืองไทย ปี 2549 ของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” ที่พบว่า วิกฤติทางการเมืองในปี 2549 เป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่องค์กรสื่อสารมวลชนได้ยกระดับตัวเองมาเป็นกลุ่มกดดันทางการเมือง โดยสื่อมวลชนในเครือผู้จัดการ

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง พบว่า

1. ด้านผู้ส่งสาร ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีปัญหา และอุปสรรคต่อการสื่อสารทางการเมือง คือ บางครั้งเป็นคนปากไวใจเร็ว อาจจะไม่รอบคอบ จึงทำให้บางครั้งบางที่ผู้รับสารอาจเกิดความสับสน และเกิดความไม่พึงพอใจได้ โดยข้อเสนอแนะนั้น กล่าวคือ ควรนำหลักสัปปุริสธรรมข้อที่ 1 อัมมัญญาตา ไปปรับใช้เพื่อให้รู้จักธรรม รู้หลัก รู้เหตุผล ในด้านของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีปัญหา และอุปสรรคต่อการสื่อสารทางการเมือง คือ การเป็นคนพูดตรง พูดเร็ว เก็บอารมณ์ไม่ค่อยอยู่ ฉะนั้น พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานะความเป็นจริงของผู้นำ ปรับบุคลิกกริยาการสื่อสาร โดยนำหลักสัปปุริสธรรม ข้อที่ 3 อัตตัญญาตา และข้อที่ 5 กาลัญญาตา มาปรับใช้ เพื่อที่จะได้รู้จักตนเอง รู้ว่าตนคือใคร มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้ว จะนำไปสู่การยอมรับตนแล้วจะเปิดเผยตน
2. ด้านเนื้อหาสาร ด้านเนื้อหาของสาร พบว่า ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีปัญหา และอุปสรรคในสารที่สื่อออกไปยังผู้รับสาร กล่าวคือ เป็นสารที่มีลักษณะแบบ “รัฐอุปถัมภ์” เป็นหลัก จึงทำให้มักจะถูกโจมตีจากกลุ่มชนชั้นกลาง และนักการเมือง โดยข้อเสนอแนะ คือ ควรจะเพิ่มเติม หรือเสริม สารที่เกี่ยวกับนโยบายในการสนับสนุน หรือส่งเสริมกลุ่มชนชั้นกลาง และเพิ่มเติมเนื้อหาที่ให้มีถึงความจำเป็นต้องดำเนินนโยบายที่เป็นไปในลักษณะ “รัฐอุปถัมภ์” กับประชาชนชนชั้นรากหญ้า แต่ไม่ละทิ้งกลุ่มชนชั้นกลาง โดยประยุกต์เข้ากับหลักสัปปุริสธรรมข้อที่ 6 ปริสัณญูตา และข้อที่ 7 ปุคคลัญญาตา การรู้จักชุมชน สังคม และประชาชน แต่ละกลุ่มว่าควรจะได้รับเนื้อหาสารเช่นไร และมากน้อยเพียงใด ในด้านปัญหา และอุปสรรคในเนื้อหาของสารที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สื่อสารผ่านรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” นั้น กล่าวคือ เนื้อหาสารโดยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยปรากฏนโยบายที่เป็นไปเพื่อประชาชนเท่าที่ควรนัก แต่จะเป็นสารที่เป็นการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าที่

เกิดขึ้น เป็นสารที่แสดงถึงความชอบธรรม หรือความจำเป็นที่ ต้องเข้ามาบริหารประเทศ ข้อเสนอแนะ คือ ควรจะเป็นไปในลักษณะที่เป็นนโยบาย อันประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการเข้ามาด้วย มากกว่าการกล่าวถึงการกำจัดปัญหา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ แต่ควรส่งเสริมวิสัยทัศน์การให้มุมมองไปข้างหน้าต่อประชาชน และให้เกิดผลต่อประชาชนโดยเป็นที่ประจักษ์ โดยนำหลักสัปปุริสธรรมข้อที่ 6 ปริสัญญุตตา และข้อที่ 7 ปุคคัลญุตตา เข้ามาปรับใช้ เพื่อให้เข้าใจชุมชน สังคม และประชาชนว่าควรจะได้รับสารในลักษณะใด 3. ด้านช่องทางการสื่อสาร ด้านช่องทางการสื่อสาร พบว่า ช่องทางการส่งสารในสมัย ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี นั้น มีปัญหา และอุปสรรคที่แตกต่างจากในปัจจุบัน กล่าวคือ สมัยนั้นยังอยู่ในระบบสองจี ช่องทางการสื่อสารยังไม่มากเท่าปัจจุบัน จึงทำให้การสื่อสารไปยังประชาชน โดยทำให้ประชาชนรับสารได้นั้น อาจจะยังไม่เข้าถึงทุกกลุ่มคน ในด้านปัญหา และอุปสรรค ในด้านช่องทางการสื่อสาร ในการสื่อสารทางการเมืองของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คือ การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่ยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มของประชาชน อีกทั้งยังคงใช้ช่องทางการสื่อสารแบบเดิม ๆ ขณะที่รูปแบบและพฤติกรรมกรการเสพสื่อของประชาชนเปลี่ยนไป ข้อเสนอแนะคือ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะเป็นผู้ส่งสารไปยังประชาชน ควรนำหลักสัปปุริสธรรม ข้อที่ 6 ปริสัญญุตตามาปรับใช้ เพื่อจะได้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสาร และเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ ๆ ในทุก ๆ ช่องทาง เพื่อสื่อสารไปยังประชาชนให้ได้มากที่สุด 4. ด้านผู้รับสาร ด้านผู้รับสาร พบว่า ในด้านผู้รับสารนี้ ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีปัญหา และอุปสรรคในด้านนี้ กล่าวคือ กลุ่มคนชนชั้นกลาง ที่ไม่พอใจ และต่อต้านการดำเนินนโยบาย และการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดยข้อเสนอแนะ คือ ควรสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อผู้รับสารในทุกกลุ่ม ทุกชนชั้น ไม่เอาใจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ โดยประยุกต์ใช้เข้ากับหลักสัปปุริสธรรมข้อที่ 7 ปุคคัลญุตตา กล่าวคือ การรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า ผู้รับสารแต่ละคน แต่ละกลุ่มมีลักษณะจำเพาะของตนเอง มีจิต มีอริยาศัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อย แตกต่างกันอย่างใด ในด้านปัญหา และอุปสรรค ในด้านผู้รับสาร ในการสื่อสารทางการเมืองของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวคือ ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย ด้วยว่าเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับประชาชน โดยข้อเสนอแนะ กล่าวคือ ควรนำหลักสัปปุริสธรรม ข้อที่ 7 ปุคคัลญุตตา มาประยุกต์ใช้ ด้วยการเปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมต่อการสื่อสารทางการเมือง ฉะนั้น ควรปรับเปลี่ยนลักษณะการสื่อสารให้เป็นแบบ Two-Way Communication หรือการสื่อสารแบบสองทาง จึงจะทำให้ประชาชนอยากที่จะติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนท์ชนันท์ภรณ์ ฝ่ายเทศ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี” ที่พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ คือ การกำหนดเป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรยังไม่ชัดเจนและเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ

แก้วนะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ” ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล มีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหารเทศบาลนอกจากนี้ยังบูรณาการหลักพุทธธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุขสันต์ สุเมธี (ธรรมมา) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทางขวาง อำเภอบางน้อย จังหวัดขอนแก่น” ที่พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ได้แก่ ผู้บริหารขาดความสามารถในการนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมสำหรับการบริหาร ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และให้ข้อเสนอแนะ จึงควรมีแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ และเพิ่มขีดความสามารถในการประยุกต์หลักการบริหารเพื่อใช้ในการบริหารองค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

บริบททางการเมือง ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของทั้งสองคน นำไปสู่การเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่สามารถจำแนกเปรียบเทียบตามประเด็นได้ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยมาจากการเลือกตั้ง มีทักษะการสื่อสารที่สื่อสารด้วยความเป็นมิตร เห็นอกเห็นใจประชาชน ในด้านพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาจากการรัฐประหาร มีทักษะการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา เสมือนเป็นการสั่งการ บุคลิกมีความมั่นคงเด็ดขาด ซิงซิง เอาจริงเอาจัง

2. เนื้อหาสาร ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้นำเสนอเนื้อหาสารที่เป็นนโยบายเร่งด่วน เนื้อหาสารที่เป็นภารกิจ และเนื้อหาสารที่เป็นกรกล่าวถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ในด้านพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นำเสนอเนื้อหาสารที่เป็นกรกล่าวถึงปัญหาของประเทศ เนื้อหาสารที่เป็นกรให้ภาพระบอบการปกครองในอุดมคติ และการปฏิรูปประเทศ เป็นต้น

3. ช่องทางการสื่อสาร ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ใช้ช่องทางการสื่อสารทางการเมือง โดยผ่านช่องทางสถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สื่อสิ่งพิมพ์ และเว็บไซต์ ในด้านพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ใช้ช่องทางการสื่อสารทางการเมืองเช่นเดียวกัน

4. ผู้รับสาร ในการสื่อสารของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร นั้น ทำให้ประชาชนให้ความสนใจติดตามทุกครั้ง ประชาชนคนรากหญ้าให้ความสนใจมาก ในด้านพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประชาชนให้ความสนใจในช่วงแรกเริ่ม ประชาชนชนชั้นกลางให้ความสนใจ

ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จำต้องอาศัยหลักสัปปริสธรรมที่จะอำนวยความสะดวกในการสื่อสารทางการเมือง ให้มีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จในการสื่อสารได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้นำรัฐบาลควรเสริมสร้าง ทำความเข้าใจในกระบวนการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการสื่อสารกับประชาชน

2. ผู้นำรัฐบาลควรส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในทุกมิติ เพื่อที่จะสามารถใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเข้าถึงกลุ่มประชาชนที่มีความหลากหลาย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้นำรัฐบาลควรพัฒนาทักษะการสื่อสารของตน โดยเฉพาะการสื่อสารในที่สาธารณะ ให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อตัวผู้นำเองด้วย

2. ผู้นำรัฐบาลควรนำเสนอสารที่เป็นประโยชน์ และถูกกลั่นกรองมาเป็นอย่างดีต่อประชาชนให้เหมาะสมเข้ากับบริบทของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในปัจจุบัน ที่ส่งผลต่อสังคมไทย”

2. ควรวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อความพึงพอใจประชาชนของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร”

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก นิลดำ. (2558). *การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร*. (ดุสิตนิพนธ์ ปรึชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เขมา สมใจ. (2551). *การสื่อสารทางการเมืองในวิกฤติการเมืองไทย ปี 2549 : ศึกษากรณี พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย*. (ดุสิตนิพนธ์ ปรึชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ทรงพล เขมะบุลกุล. (2558). *การสื่อสารทางการเมืองของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2488-2538*. (ดุสิตนิพนธ์ ปรึชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- นนท์ชนันท์กรณ ฝ้ายเทศ. (2562). *คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2563). *สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยะฉัตร ใหม่แก้ว. (2552). *รูปแบบ เนื้อหา วิธีการนำเสนอ และวาทกรรมในรายการเปิดบ้านพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรหมธิดา ทิพยานนท์. (2555). *รูปแบบการบริหารจัดการรายการ ‘รัฐบาลยิ่งลักษณ์พบประชาชน’*. (ในรายงานโครงการเฉพาะบุคคลนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุขสันต์ สุขเมธี (ธรรมมา). (2560). *ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทางขวาง อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น*. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 551-560.

- ภาคภูมิ ศิริโรจน์วงศ์. (2561). *การสื่อสารทางการเมืองของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ : ศึกษาใน ห้วงเวลา พ.ศ. 2500-2506*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสาร การเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ. (2558). *การสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง : ศึกษาในช่วง เวลาระหว่างปี พ.ศ.2523-2553* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสาร การเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- วรัญญา ประเสริฐ. (2559). *การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ศึกษา ระหว่างปีพ.ศ.2557-2559* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชาญ จำปาขาว. (2554). *การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย : ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลังการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เกริก.
- วีระยุทธ โชคชัยมาตล. (2558). กลยุทธ์การสื่อสารของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ใน ฐานะผู้นำรัฐบาลกับการใช้พื้นที่สาธารณะ. *นิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 19(1), 234-245.
- สะถิระ เผือกประพันธุ์. (2554). *การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน : ศึกษาในห้วง เวลาระหว่างปี พ.ศ. 2512-2549* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสาร การเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุเทพ เดชะชีพ. (2547). *การสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย* (ดุสิตนิพนธ์นิเทศศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณ แก้วนะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 1-13.
- เสถียร เขยประทับ. (2540). *การสื่อสารกับการเมือง : เน้นสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *การประยุกต์ทฤษฎีในการสื่อสาร ในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักและ ทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 9-15* (พิมพ์ครั้งที่ 13). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication : An Introduction to Theory and Practice*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960.
- Deutsch, K. W. (1966). *The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control*. New York: Free Press.

รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
THE PATTERN OF MONASTERY DEVELOPMENT ALONG WITH THE 5 S'S. IN
PHRANAKHON SRI AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหาเสถียร ถาวรธมโม, พระมหาสุนันท์ สุนนโท,
พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ
Phramaha Sathien thāvaradhammo, Phramaha Sunan Sunandho,
Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhiso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya
Corresponding Author E-mail: Watjddengs@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาวัด และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 22 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 8 รูปหรือคน โดยเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความและการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 รูป จากพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ มีหน่วยงานรัฐให้ความสนับสนุน ปัญหา อุปสรรค คือพระสังฆาธิการขาดความรู้ในการจัดการวัด ขาดงบประมาณและบุคลากร ในการดำเนินงาน 2. องค์ประกอบของการพัฒนาวัด คือ ควรสำรวจวัดและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาวัด สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ติดตามผลงานการพัฒนาและบันทึกข้อมูลให้เป็นระบบ 3. รูปแบบการพัฒนาวัด ได้แก่ สะสางจัดแยกสิ่งของให้เป็นหมู่ จัดที่ไม่จำเป็นออก และจัดระเบียบการวางสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำความสะอาดอยู่เสมอ รักษา 3 ส. แรกให้ถูกสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเท ไม่แพร่เชื้อโรค ควรรักษา 4 ส. แรกเป็นประจำ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; การพัฒนาวัด; กิจกรรม 5 ส.

Abstract

The objectives of this research article were: 1. To study the general condition of the 5 S's. Research was conducted with the mixed methods. Qualitative research, data were collected from 22 key informants, purposefully selected with in-depth interviews and from 11 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 250 samples by multistage sampling with questionnaires. Data were analyzed using social science statistical programs.

The results of the research were as follows: 1. The general condition of the development of temples according to the 5'S guidelines, which is the main policy of the Sangha and supported by government agencies to drive. Problems and obstacles are monks lacking knowledge in monastery management, lacking of budget and personnel in the operation, 2. Components of the measurement development according to the 5'S. should be surveyed and planned development with participation in planning in the development and accounting of appliances, and then recruiting personnel and assigning tasks. as well as creating a network of partners to exchange knowledge, then following up on the development results and recording the data in a systematic way. 3. Measure development model according to the 5'S. By eliminating unnecessary things and organizing the placement of things in order to be easily accessible. In addition, sweeping and cleaning should always be maintained. The first 3'S. should be hygienic, well-ventilated, not spreading germs. The first 4'S. should be maintained regularly until it becomes a habit.

Keywords: Development Model; Temple Development; Activities 5 S.

บทนำ

กิจกรรม 5 ส. เป็นงานด้านสาธารณูปการ และเป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งที่จะต้องทำ เพื่อสร้างสิ่งที่เป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้ และพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวก สบาย และการตบแต่งวัดให้ดูสวยงามด้วย เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด กิจกรรม 5 ส. อันได้แก่ สะสาง เป็นการแยกของที่ต้องการออกจากของที่ไม่ต้องการและจัดของที่ไม่ต้องการทิ้งไป ส่วน สะดวก เป็นการจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ในที่ทำงานให้เป็นระเบียบเพื่อความสะดวก และปลอดภัย สะอาด คือการทำความสะอาด เครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่ทำงาน และสุขลักษณะ ต้องมี

สภาพหมดจด สะอาดตา ถูกสุขลักษณะ และรักษาให้ดีตลอดไป สุดท้ายสร้างนิสัย คือการอบรมสร้างนิสัยในการปฏิบัติงานตามวินัย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด (กองพุทธศาสนสถานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2551)

กิจกรรม 5 ส. ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานการบริหารคุณภาพขององค์กรต่าง ๆ ที่จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในที่ทำงาน ให้เกิดบรรยากาศที่น่าทำงาน เกิดความสะอาดเรียบร้อยในสำนักงาน ถูกสุขลักษณะ ทำให้พนักงานสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ สร้างทัศนคติที่ดีของพนักงานต่อหน่วยงาน กิจกรรม 5 ส. เป็นกลยุทธ์อีกวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ เป็นกิจกรรมที่ทำแล้วเห็นผลเร็วและชัดเจน นอกจากนั้นกิจกรรม 5 ส. จะเป็นพื้นฐานในการนำวิธีการบริหารใหม่ๆ เข้ามาใช้อีกในอนาคตต่อไป ดังนั้นกิจกรรม 5 ส. เป็นแนวความคิดจัดระเบียบเรียบร้อยในที่ทำงานก่อให้เกิดสภาพการทำงานที่ปลอดภัย มีระเบียบเรียบร้อย นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีวัดอยู่จำนวนทั้งสิ้น 496 วัด แต่จำนวนวัดที่ได้รับการพัฒนาซึ่งเข้าลักษณะของกิจกรรม 5 ส. มีจำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดบุคลากร ขาดวัสดุอุปกรณ์ หรือการขาดการบริหารจัดการที่ดี ที่จะทำให้วัดเป็นวัดมีกิจกรรม 5 ส. อย่างสมบูรณ์ และที่จะทำให้ได้รับรู้ปัญหาร่วมกันวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน จนถึงการพัฒนาศักยภาพคนผู้ร่วมกัน เหตุผลเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาต่อการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งสิ้น จึงมีดำริที่ทำงานวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบ การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชากร คือ พระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 666 รูป (ระเบียบวาระการประชุมคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2565) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร จำนวน 250 รูป โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะผู้ปกครองจำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 เจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นตัวแทน 5 วัด ที่เข้าร่วมการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. และเป็นวัดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 3 เจ้าอาวาสวัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 5 ตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. จำนวน 3 คน รวมจำนวน 22 รูปหรือคน ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 8 รูปหรือคน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In - Depth Interview) 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of item-Objective Congruent : IOC) (พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, 2561) ได้ค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ทุกข้อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน/ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ และเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์และเจ้าคณะผู้ปกครองจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้การสนับสนุน และประชาชนร่วมทำบุญทอดผ้าป่า ถวาย หน่วยงานรัฐให้ความสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. ส่วนปัญหา อุปสรรค คือ พระสังฆาธิการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารและการจัดการและจำนวนพระสงฆ์แต่ละวัดมีน้อยลง ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ โรคไวรัสโควิด 19 แพร่ระบาด การขับเคลื่อนการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ต้องหยุดชะงักเพราะส่วนใหญ่ขาดงบประมาณ และบุคลากรในการดำเนินงาน

2. องค์ประกอบโดยใช้แม่แบบการสร้างทีมงาน มีกระบวนการ 7 ขั้นตอน (Davis et al., 1981) ของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การวินิจฉัยเบื้องต้น เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่ต้องสำรวจวัดและวางแผนในการวางรูปแบบของวัดนั้น

ร่วมกับลูกวัดและชาวบ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำบัญชีสิ่งของต่าง ๆ เครื่องใช้ว่ามีอะไรบ้างแล้วควรจัดเก็บอย่างไรเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย การตรวจสอบข้อมูล ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมว่าสิ่งใดควรจะพัฒนาให้เป็นระเบียบและสิ่งใดควรจัดทำก่อนหรือหลังและทำบันทึกข้อมูลไว้ การวางแผนในการปฏิบัติงาน การวางแผนทางเจ้าคณะจังหวัดได้มีการวางแผนในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะพัฒนากิจกรรม 5 ส. อยู่แล้วนำมาปรับใช้กับวัด การสร้างทีมงาน จัดหาบุคลากรที่ชำนาญการเข้าร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. และมอบหมายงานแต่ละส่วนเพื่อแบ่งเบาภาระงานของเจ้าอาวาส การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม สร้างเครือข่ายภาคีภายนอกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มและแลกเปลี่ยนคำปรึกษาและคำแนะนำในการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. ภายในกลุ่ม การประเมินผลและติดตามผล เจ้าอาวาสเมื่อติดตามผลการพัฒนาแล้วมีการจัดทำรายงานหรือหนังสือรายงานให้ผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าคณะผู้ปกครองทราบเป็นการทำงานที่เป็นระบบ

3. รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า รูปแบบด้านสะอาด ควรจัดแยกระหว่างสิ่งของที่ต้องจำเป็นต้องใช้เป็นหมู่ และขจัดสิ่งของที่มีมากเกินไปจนความจำเป็นออก ให้มีความเรียบร้อย รูปแบบด้านสะดวก ควรจัดระเบียบการวางสิ่งของที่ต้องจำเป็นให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถหยิบใช้งานได้สะดวกทันที รูปแบบด้านสะอาด ทำความสะอาดปิดกวาดเช็ดถูให้สะอาดอยู่เสมอ รูปแบบด้านสุขลักษณะ ควรรักษาและปฏิบัติ 3 ส.แรกให้ถูกสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะย่อมไม่แพร่กระจายเชื้อโรค รูปแบบด้านสร้างนิสัย ควรรักษาและปฏิบัติ 4 ส. แรกให้เป็นประจำเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้เป็นประจำจนเป็นนิสัย

อภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผล ได้ดังนี้

1) สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ที่กำกับให้วัดทุกวัดพัฒนาวัดของตนเองตามหลัก 5 ส. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดการดูแลพระภิกษุสามเณรมีจำนวนน้อย โอกาสมีการบูรณาการหลักการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ ติดตามผลงาน และการกระจายหน้าที่และอำนาจในการรับผิดชอบ แต่ชุมชนบางแห่งมีปัญหาเรื่องยาเสพติด การพนัน สุรา บุหรี่ เข้ามาดื่มสุรา และเสพยาเสพติดภายในวัด และเป็นแหล่งมั่วสุมของเด็กวัยรุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจินตวัฒน์

จารุพัฒน์ (วิจารณ์ปรีชา) (2562) เรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. จังหวัดสิงห์บุรี” ที่พบว่า สภาพทั่วไปการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. จังหวัดสิงห์บุรี เป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำลังให้วัดพัฒนาวัดตามหลัก 5 ส. เจ้าอาวาสให้ความสนใจและเอาใจใส่ในการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง พระผู้ใหญ่ของจังหวัดสิงห์บุรีให้ความสำคัญกับการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. มีการประชุมคณะทำงาน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบาย 5 ส. ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสิงห์บุรี และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน (2564) เรื่อง “การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ที่พบว่า มีการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นการวางแผนเค้าโครงการกิจกรรมโดยเฉพาะโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มอบนโยบาย และสร้างการรับรู้ให้กับพระภิกษุ สามเณร และคนในชุมชน เพื่อการจัดระบบ วางระเบียบวัด ให้เป็นพื้นที่สัปปายะ สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ตัวแทนชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้เกิดความเข้มแข็ง โดยใช้แนวทาง 5 ส. พัฒนาวัดด้านกายภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพนำไปสู่สังคมที่ดี

2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผล ได้ดังนี้

องค์ประกอบของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์ประกอบโดยใช้แม่แบบการสร้างทีมงาน 1) การวินิจฉัยเบื้องต้น 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การตรวจสอบข้อมูล 4) การวางแผนปฏิบัติงาน 5) การสร้างทีมงาน 6) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และ 7) การประเมินผลและการติดตามผล พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. เจ้าอาวาสต้องสำรวจวัด ประเมินงบประมาณ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคำสั่งหรือเอกสารนโยบาย การขับเคลื่อน และใช้แบบการส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล และสามารถนำไปปฏิบัติการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. เจ้าอาวาสต้องวางนโยบายการปฏิบัติซึ่งการวางแผนนั้นอาจจะใช้ระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ ตามแต่ละพื้นที่ งบประมาณ และบุคลากร ตามแต่เจ้าอาวาสจะเห็นสมควร สร้างทีมงาน (บวร) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีความรู้ตามไปด้วยทำให้เกิดมีความชำนาญ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติ นำข้อปฏิบัติประเมินผลและไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อเพิ่มแนวคิดในการพัฒนาวัดให้ดียิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยยา เขมสิริ) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี” ที่พบว่า กระบวนการบริหาร คือ 1) การวางแผน 2) การจัดหน่วยงาน 3) การบังคับบัญชา 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม มีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการเชิงพุทธมากที่สุดการดำเนินงานของพระ

สังฆาธิการ คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานอย่างเด่นชัด ทั้งระยะสั้นและระยะยาว อาศัยองค์ประกอบ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และชุมชนให้ความร่วมมือในการระดมทุนในการก่อสร้างศาสนสถานศาสนวัตถุเป็นอย่างดี หน่วยงานของทางราชการเข้ามาช่วยเหลือ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรรมมณ ฒมพโล (แก้วแจ่มศรี) (2558) เรื่อง “การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ที่พบว่า การจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) บทบาทด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีอายุพรรษาชามาก หลาก ๆ รูปมีประสบการณ์ในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดมาอย่างยาวนาน ให้มีความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด 2) บทบาทด้านวิธีการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดภายในวัดพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสนับว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดเพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและอยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน จึงมีขั้นตอนและวิธีการในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากที่สุด 3) บทบาทด้านการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานภายในวัดเนื่องจากโบราณสถานส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหามลพิษธรรมชาติอยู่ทุกปี พระสังฆาธิการจึงรับบทบาทในการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถาน แต่ด้วยความร่วมมือจากพระภิกษุสามเณร ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จึงช่วยกันดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานไม่ให้เกิดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ อาทิเช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม จึงทำให้รอดพ้นจากภัยน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานพรัตน์ ขนดีโสภณ (นาเมือง) (2559) เรื่อง การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่า การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) ด้านการจัดบริเวณวัดเป็นการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ให้สวยงามประณีต เรียบง่าย สอดคล้องต่อ ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น 2) ด้านการจัดการปกครองพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด มีการสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช 3) ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน มีความมุ่งหมาย 4 ลักษณะ คือ (1) การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม (2) การส่งเสริมให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน (3) การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาทั่วไป (4) การส่งเสริมให้ถือปฏิบัติการศึกษา 4) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศีลธรรม มีการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผล ได้ดังนี้

3.1 การวางแผนงานด้านรูปแบบด้านสะสาง ด้านสะดวก ด้านสะอาด ด้านสุขลักษณะ และด้านสร้างนิสัย ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดกิจกรรม 5 ส. ในการวางแผนงาน เจ้าคณะผู้ปกครอง เจ้าอาวาส พระลูกวัด ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งเมื่อสำรวจแล้วจึงได้นำแผนสำรวจนั้นมาวางแผนในการปฏิบัติเรียบเรียงความสำคัญอันไหนสำคัญมากทำก่อน อันไหนสำคัญน้อยทำทีหลัง ในการสำรวจวัดควรมีแผนในการทำบัญชี ข้าวของเครื่องใช้ที่ญาติโยมนำมาถวาย เช่นหม้อ กระทะ ถ้วยจาน กระติ๊กน้ำ เป็นต้นว่าทางวัดมีมากน้อยเพียงใดและจะทำการสะสางอย่างไร ซึ่งแผนนี้ต้องสำรวจดูว่าในการจัดการสะสาง จะมีงบประมาณในการจัดทำมากน้อยเพียงใด เช่นถ้ามีของเยอะควรแยกออก จากของที่ใช้ได้ กับของที่ใช้การไม่ได้ ต้องคอยดูแลสะสาง ให้มีความสะดวก พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ห้องน้ำสะดวกและสะอาด และการทำกิจกรรม 5 ส. ต้องให้ถูกสุขลักษณะ มีความพร้อมอยู่เสมอ และแผนที่ปฏิบัติควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อให้ ผู้ปฏิบัติเข้าใจในแผนงานอย่างชัดเจนจึงจะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นภายในวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน(2564) เรื่อง “การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ที่พบว่า การวางแผนในการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีการจัดการประชุมเพื่อวางแผนงาน หลังจากที่ได้รับนโยบายจากเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี เจ้าอาวาสได้เรียกประชุมพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร กรรมการ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อวางแผนการดำเนินการลงมือปฏิบัติงาน ติดตาม และประเมินผลงาน แก้ไขปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่เหมาะสม และสรุปผลการดำเนินงาน โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ทั้งหมดนี้เป็นการวางแผนการดำเนินงาน

3.2 การลงมือปฏิบัติรูปแบบด้านสะสาง รูปแบบด้านสะดวก รูปแบบด้านสะอาด รูปแบบด้านสุขลักษณะ และรูปแบบด้านสร้างนิสัย ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดกิจกรรม 5 ส. ด้านการปฏิบัติซึ่งเมื่อเราวางแผนไว้เรียบร้อยแล้วเราต้องปฏิบัติตามแผนที่วางเอาไว้ เช่นด้านสะสาง เมื่อเราสะสางตั้งแต่หน้าวัดยังถึงในวัดให้มีความเป็นระเบียบแล้วต้องคำนึงถึงความสะดวกในการหยิบจับใช้งานหรือในการนำไปใช้หรือสะดวกในการเดินทางหรือสะดวกในการปฏิบัติศาสนพิธีความสะดวกก็เช่นกันเมื่อมีความสะดวกก็ต้องมีความสะอาดควบคู่กันไป พร้อมทั้งจะใช้งานอยู่เสมออยู่ตลอดเวลาห้องน้ำต้องสะอาดมีพระภิกษุคอยล้างอยู่เสมอทำให้เกิดความสกปรกให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา และในการดูแลรักษาทั้งสามประการนี้ต้องให้ถูกสุขลักษณะด้วยเช่นห้องน้ำเมื่อเราล้างเสร็จเรียบร้อยแล้วมีกลิ่นหรือไม่หรือเครื่องใช้เครื่องครัวสะอาดหมดจดหรือไม่ถูกสุขลักษณะหรือไม่ล้างหรือชำระล้างถูกต้องหรือไม่ในการทำเช่นนี้เพื่อเป็นการสร้างนิสัยให้กับพระภิกษุสงฆ์ สามเณรได้ติดเป็นนิสัยและถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวันอีกชนิดหนึ่งนอกจากกิจวัตรประจำวัน 10

อย่างของพระภิกษุแล้วกิจกรรม 5 ส. นี่เป็นกิจกรรมที่ใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาวัดให้มีความสมบูรณ์ในด้านสิ่งแวดล้อมในด้านความสะอาดให้มากยิ่งขึ้นซึ่งจะทำให้เป็นที่ศรัทธาแก่ประชาชนทั่วไปและเหมาะแก่การเข้ามาปฏิบัติธรรมและพักผ่อนของบรรดาพุทธศาสนิกชนทั่วไปอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค (บัวผัด) (2557) เรื่อง “รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14” ที่พบว่า หลักการและวิธีการปฏิบัติ การจัดการสาธารณูปการของวัดในพระพุทธศาสนาจากหลักการและวิธีการจัดการสาธารณูปการของวัดในพระพุทธศาสนา การนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งจัดทำเป็นเอกสารที่ระบุ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และการจัดการสาธารณูปการต่าง ๆ ในการดำเนินงานขององค์กรหนึ่ง ๆ เป็นแผนที่เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กรสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ แผนงานหลักและแผนงานอื่น ๆ ที่จะนำมาปฏิบัติมาบูรณาการเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงสอดคล้องกับหลักการบริหารขององค์กร เพื่อให้องค์การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ก็มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด 3. รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 นั้นเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัดให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ

3.3 การตรวจสอบรูปแบบด้านเสาสง รูปแบด้านสะดวก รูปแบด้านสะอาด รูปแบด้านสุขลักษณะ และรูปแบบด้านสร้างนิสัย ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การตรวจสอบการจัดกิจกรรม 5 ส. ด้านเสาสง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัยของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทางทางคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดตั้งคณะกรรมการออกตรวจ 5 ส. ไว้ตรวจสอบให้คะแนนในการจัดกิจกรรม 5 ส. และเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำต้องตรวจสอบ รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์-สามเณร ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมก็จะทราบวาประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมของทางวัดนั้นมีมากน้อยเพียงใด หลังจากนำหลัก 5 ส. มาใช้เป็นครั้งแรก ควรดำเนินการตรวจสอบตามหลัก 5 ส. เป็นประจำทุกเดือน เมื่อปฏิบัติตาม 5 ส. จนเป็นพื้นฐานแล้ว การดำเนินการตรวจสอบตามหลัก 5 ส. ทุก 6 เดือนก็ถือว่าเพียงพอ หากไม่มีการตรวจสอบตามหลัก 5 ส. จะถือว่าโครงการ 5 ส. ไม่ประสบความสำเร็จและเมื่อคณะกรรมการพร้อมทั้งเจ้าอาวาสทำการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม 5 ส. ในวัดแล้วต้องสรุปผลงานการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และบันทึกฐานข้อมูล นำเสนอผู้บังคับบัญชาเป็นลำดับขั้นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิษฐพัชราจาร (ไชยยา เขมสิริ) (2558) เรื่อง “การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี” ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ได้มาจากบริบทของจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมและงานสกุลช่างเมืองเพชร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

ดังนั้น การดำเนินการก่อสร้างพัฒนาต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยให้เหมาะสม และดำเนินการตามแบบแปลนที่ได้รับอนุญาต จึงได้รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 6 ประการคือ 1) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะของแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน 3) ควบคุมการก่อสร้างโดยให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ 4) ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับรายจ่ายให้เป็นไปตามหลักบัญชี 5) ควบคุมการจัดการ ศาสนสมบัติให้เป็นไปตามกฎหมายกระทรวง 6) ควบคุมการทำเอกสารต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

3.4 การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบด้านเสาสง รูปแบบด้านเสาดวง รูปแบบด้านเสอาด รูปแบบด้านสัญลักษณ์ และรูปแบบด้านสร้างนิสัย การดำเนินงานพัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส. เมื่อได้ลงมือในการปฏิบัติตามแผนการที่ไว้ร่วมกันวางไว้แล้ว ทางคณะกรรมการตรวจประเมินผล ได้ให้คำแนะนำเพื่อนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเรียบร้อยดังมากมายขึ้น ทางเจ้าอาวาสวัดควรนำข้อเสนอแนะเหล่านั้นไปเสนอต่อคณะกรรมการวัด พระลูกวัด เพื่อจะได้ร่วมมือกันแก้ไขปรับปรุงต่อไป และสิ่งสำคัญควรนำบุคคลภายนอก เช่น เทศบาล อบต. ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน เข้ามาร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน และขอคำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง แนวทางในการดำเนินงานที่ดี ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับคำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่แตกต่างออกไป และนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริธรรมบัณฑิต (2564) เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส. โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมูล” ที่พบว่า การพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส. เพื่อสร้าง สบายะ คือ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนรอบวัด กลไกการสนับสนุนจากสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ดำเนินการตามระบบและกลไกของโครงการ จนทำให้วัดมิ่งเมืองมูลได้รับโล่รางวัล “สบายะ” เป็นวัดต้นแบบ และบริษัท ควอลิตี้ เซรามิก จำกัด เป็นองค์กรต้นแบบ ประจำจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ส่วนของเครือข่ายที่ร่วมพัฒนาวัด 5 ส. มีผลประโยชน์ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ผลการวิจัยข้างต้นเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย
ที่มา: สังเคราะห์จากผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการศึกษา พบว่า

รูปแบบด้านสละสล มีการแยกสิ่งของให้ชัดเจน ระหว่างสิ่งของที่จำเป็นและไม่จำเป็นต่อการใช้งานให้ออกจากกัน เช่น ของที่มีค่าแต่ไม่จำเป็นต้องใช้ ให้นำไปขายหรือบริจาค ส่วนของที่ไม่ต้องใช้และไม่มีค่าก็ทิ้งไป ซึ่งเป็นการขจัดสิ่งของและลดความซ้ำซ้อนของสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป ช่วยเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในที่ทำงานให้มากขึ้น รวมทั้งสภาพแวดล้อมของวัดก็จะเป็นระบบระเบียบขึ้นด้วย

หัวใจของการทำ 5 ส. สละสล คือผู้ปฏิบัติงานต้องระบุให้ได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีอยู่ในสถานที่ปฏิบัติงาน เมื่อเดินเข้าสู่สถานที่ดังกล่าว จะไม่พบสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการใช้งาน เมื่อ

ถูกถามถึงสิ่งของที่ปรากฏอยู่ ต้องสามารถตอบได้ว่าสิ่งของดังกล่าวมีไว้ทำอะไร โดยมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรม ส สะสาง ดังนี้

- 1) มีการแยกแยะสิ่งของ และจัดเป็นหมวดหมู่
- 2) จัดแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ตามชนิด หรือประเภทของสิ่งของ
- 3) กำหนดวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (big cleaning day)
- 4) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่าง

สามัคคี

5) กำหนดผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย

6) มีการจำแนกของที่จำเป็นต้องใช้ ของที่ไม่จำเป็นต้องใช้ ของที่รื้อตัดสินใจ ภายในกุฏิศาลาการเปรียญ โดยคำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องใช้งาน

- 7) ไม่เก็บสะสมอาหารตามพระธรรมวินัย
- 8) เริ่มจากกุฏิเจ้าอาวาสก่อน แล้วขยายไปทั่วทั้งวัด มีผู้รับผิดชอบที่แน่นอน
- 9) จัดทำแบบฟอร์มในการสำรวจ

รูปแบบด้านสะดวก ทำการต่อเนื่องจากการสะสาง คือ นำสิ่งของจากการสะสางมาทำการจัดวางให้ง่ายต่อการหยิบไปใช้งาน จะช่วยขจัดปัญหาเวลาที่ค้นหาสิ่งของขึ้นหนึ่งแต่ไม่รู้ว่าจะอยู่ตรงไหน เพราะได้ทำการจัดวางสิ่งของเหล่านั้นในที่ที่มันควรอยู่เรียบร้อยแล้ว และที่สำคัญเมื่อใช้งานเสร็จให้นำกลับมาเก็บที่เก่าด้วย เพื่อครั้งต่อไปจะได้หยิบง่ายเช่นเดิม

หัวใจของการทำ ส สะดวก คือผู้ปฏิบัติงานต้องนำสิ่งของมาจัดวางตามลำดับของกระบวนการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ หรือปฏิบัติตามหลักการยศาสตร์ (Ergonomic) โดยมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรม ส สะดวก ดังนี้

- 1) วางแผนการกำหนดที่วางของให้ชัดเจน
- 2) จัดวางให้เป็นระเบียบ หมวดหมู่ มีป้ายชื่อแสดงที่วางของ มีป้ายชื่อติดสิ่งของ
- 3) ทำผังแสดงตำแหน่งวางของ
- 4) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่าง

สามัคคี

5) กำหนดผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย และตรวจเช็คเป็นประจำ

- 6) การจัดเก็บสิ่งของ โดยคำนึงถึงหลักคุณภาพของสิ่งของนั้น

รูปแบบด้านสะอาด มีการทำความสะอาด ปิดกวาด เช็ดถู ให้ดูสะอาด เสริมสร้างบรรยากาศให้น่าทำงาน ส่วนจุดที่ควรทำความสะอาด คือ ตามพื้นผนัง โต๊ะทำงาน เพดาน

หลอดไฟ และเครื่องจักรให้สะอาดอยู่เสมอ จะช่วยให้สภาพแวดล้อมของที่ทำงานดูปลอดภัย โปร่ง
นำทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพให้เครื่องจักร และมีอายุการใช้งานที่นานขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย

หัวใจของการทำ ส สะอาด คือการทำความสะอาดเป็นพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ
วิสัย แต่ขณะทำความสะอาดต้องหมั่นตรวจสอบจุดสำคัญต่าง ๆ ว่ามีความผิดปกติหรือไม่ ผู้
ปฏิบัติจะต้องเปลี่ยนหรือแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องมาแก้ไข โดยปกติแล้วการทำ ส สะอาด มีกิจกรรมที่
ต้องลงมือทำดังนี้

- 1) มอบหมายพื้นที่รับผิดชอบให้แก่พระภิกษุสามเณร การแบ่งความรับผิดชอบใน
การทำความสะอาดให้ชัดเจน
- 2) กำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด
- 3) กำหนดเวลาทำความสะอาด
- 4) ผู้รับผิดชอบจะต้องสื่อสารให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดเข้าใจวัตถุประสงค์ของ
การทำความสะอาดและศึกษาวิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย
- 5) ใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง
- 6) มีการทำความสะอาด (ปิด กวาด เช็ด ถู และตรวจสอบเครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้ง
บริเวณพื้นที่ภายในวัด
- 7) ประชุมและใหม่ทุกวัน
- 8) ทำความสะอาดทุกวันจนเป็นนิสัย
- 9) ทำให้การทำความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งในกิจวัตรประจำวัน สร้างความรู้สึกการมี
ส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของวัดให้แก่พระภิกษุสามเณรได้

รูปแบบด้านสุขลักษณะ ข้อนี้ก็จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทำ 3 ส. แรกอย่างต่อเนื่อง และ
ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสุขลักษณะดี บรรยากาศในที่ทำงานก็จะดีตาม นอกจากนี้
เรื่องสุขภาพของพระสงฆ์สามเณรหรือบุคลากรภายในวัดก็สำคัญ เมื่อสุขลักษณะดี ประสิทธิภาพ
ร่างกายของพระสงฆ์สามเณรหรือบุคลากรภายในวัดก็ดีขึ้นตามไปด้วย

หัวใจของการทำ ส สุขลักษณะ คือเมื่อกำหนดว่า ส แต่ละตัวต้องทำอะไรบ้าง พอลงมือ
ทำตามการวางแผนที่วางไว้ ผลที่ได้ย่อมเป็นที่น่าพอใจ ดังนั้น ส สุขลักษณะ จึงเป็นการรักษาผล
ของการทำ 3 ส. ให้คงอยู่ตลอดไป แต่ ส สุขลักษณะ ยังเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นอีก
ด้วยโดยการรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน 3 ส. แรกมีแนวคิดดังนี้

- 1) ดำเนินการ 3 ส. แรก คือ สะสาง สะดวก และสะอาด อย่างต่อเนื่องและยาวนาน
- 2) ยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- 3) การกำหนดมาตรฐานจะต้องทำให้เหมาะสมกับแต่ละวัด
- 4) เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติ และจะต้องเป็นผู้คอยหมั่นตรวจสอบผล
การปฏิบัติและสามารถให้คำแนะนำในการแก้ไขได้
- 5) เจ้าอาวาสพึงหมั่นติดตามผลการปฏิบัติเพื่อรักษามาตรฐาน

6) มาตรฐานที่กำหนดขึ้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

รูปแบบด้านสร้างนิสัย จัดการฝึกอบรมสร้างนิสัยให้ปฏิบัติตามหลักการ 5 ส. อย่างถูกต้อง และทำให้ติดจนเป็นนิสัย เพื่อนำไปปรับใช้กับชีวิตการทำงานให้เป็นนิสัย ต้องเกิดจากการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง ผู้ปฏิบัติงานจะลงมือทำอย่างต่อเนื่องต้องเกิดความเข้าใจว่าทำ 5 ส. แล้วเกิดประโยชน์อย่างไร มีแนวคิดดังนี้

- 1) มีทบทวนและปฏิบัติ 4 ส แรกอย่างต่อเนื่อง
- 2) เจ้าอาวาสต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี
- 3) เจ้าอาวาสจัดกิจกรรมส่งเสริม กระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ
- 4) การประกวดและมอบรางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีผลงานดี
- 5) เจ้าอาวาสพึงหมั่นตรวจเยี่ยมอย่างต่อเนื่อง
- 6) การสร้างทัศนคติที่ดีในการร่วมกันพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง
- 7) การสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เจ้าคณะผู้ปกครองควรออกนโยบายให้เจ้าอาวาสแต่ละอำเภออีกครั้งหลังจากที่ได้นโยบายเจ้าคณะจังหวัดเพื่อความชัดเจนการปฏิบัติที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
2. เจ้าคณะผู้ปกครองแต่ละอำเภอควรเรียกประชุมเจ้าคณะพระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม 5 ส. ตามนโยบายเพื่อเป็นทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เจ้าคณะผู้ปกครองของแต่ละอำเภอควรออกตรวจแต่ละวัดด้วยตนเองเพื่อจะได้ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรม 5 ส. ตามนโยบายได้ดี และถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
2. วัดแต่ละวัดหรือใกล้เคียงควรให้การช่วยเหลือวัดในตำบลเดียวและร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม 5 ส. ตามนโยบายเพื่อจะได้ปรึกษาและแก้ไขร่วมกันในแนวทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนเป็นการพัฒนาเกี่ยวกับกิจกรรมคณะสงฆ์ให้ครบ 6 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนเป็นการวิจัยการพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์ 6 ด้านในจังหวัดใกล้เคียงเพื่อนำมาเปรียบเทียบในการพัฒนาวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2551). *คู่มือการประเมินมาตรฐานการพัฒนาวัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน. (2564). *การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัดประจำ รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย
- พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค (บัวผัด). (2557). *รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14* (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรรมมณ ธรรมพล. (แก้วแจ่มศรี) (2558). *การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยา เขมสิริ). (2560). *การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระครูสิริธรรมบัณฑิต (2564). *รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส. โครงการวัด ประจำ รัฐสร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมุล. วารสารวิจัยวิชาการ. 4(1), 23-36.*
- พระมหาจินตวัฒน์ จารุขพัฒน์ (วิจารณ์ปรีชา). (2562). *รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. จังหวัดสิงห์บุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระมหานพวิทย์ ขนดีโสภณ (นาเมือง). (2559). *การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- Davis, et al. (1981). *Human Behavior at Work: Organizational Behavior*. (7th. Ed). (New York: McGraw – Hill Book Company).

การอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี*

POLITICAL SOCIALIZATION AFFECTING DEMOCRATIC BEHAVIOR OF
SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN MUANG UTHAI THANI DISTRICT,
UTHAI THANI PROVINCE

พระมหาธีรติ ธมมโสภณ (โสภิตธรรม), วชิรินทร์ ชาญศิลป์, อนูปุม โสวเกษม

Phramaha Teerati Dhammasobhano (Sopittam), Vacharin Chansilp, Anupum Sowkasem

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Tammasopano@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองและพฤติกรรมประชาธิปไตย 2. ศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองและพฤติกรรมประชาธิปไตย และ 3. การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 285 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ได้รับการกล่อมเกล่าทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.32$) และมีพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$) 2. การอบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้วยแนวทางดังนี้ ควรปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อนั่นที่ตนเอง ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง เคารพกฎกติกาของสังคม ยอมรับความคิดเห็นหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอนให้รู้จักเหตุและผล คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ฝึกทักษะการแสดงออกให้เหมาะสม ควรเผยแพร่องค์ความรู้ และนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง เมื่อเกิดความขัดแย้งควรร่วมกันแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันด้วยหลักเหตุผลและสันติวิธี

คำสำคัญ: การกล่อมเกล่าทางการเมือง; พฤติกรรมประชาธิปไตย; หลักสัปปุริสธรรม 7

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To study the level of political socialization and democratic behavior, 2. to study the relationship between political socialization and democratic behavior and 3. To apply Sappurisdhamma 7 for promoting democratic behavior. Methodology was the mixed methods: The quantitative research used questionnaires as a tool to collect data from samples of 285 people. The qualitative research, data were collected with structured in-depth-interview script from 12 key informants.

Findings were as follows: 1. Secondary school students at Muang District, Uthai Thani Province, by overall, received political socialization at the middle level ($\bar{X}$ = 3.32). The students had democratic behavior, by overall, at high level ($\bar{X}$ =3.95). 2. Coefficient of political socialization and democratic behavior of students, by overall, had relationship with the statistically significant level at 0.01. and 3. Application of Sappurisdhamma 7 to promote democratic behavior by the following methods: There should be instilling the youth to have self-responsibility, setting goal to self-development, respecting social rules and regulations, accepting others different opinions, There should be organization of learning process to help students know reasons, pay attention to the interest for all and appropriate expression. There should be news dispatching and presenting truthful things and use reasons and peaceful methods to solve conflicts arisen in the peer groups.

Keywords: Political socialization; Democratic behavior; Sappurisdhamma 7

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่ต้องการคุณภาพของประชาชนและสังคมในระดับค่อนข้างสูง เนื่องจากการปกครองที่เน้นการให้ประชาชนในประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองด้วยตนเอง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้นคุณภาพของประชาชนและสังคม จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตย (คมสันต์ นาควังไพร, 2559) กล่าวคือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้ สมาชิกในสังคมจำเป็นต้องมีกระบวนการคิด อุดมการณ์ และพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย ที่แสดงออกจนเป็นวิถีชีวิต โดยได้รับมาจากกระบวนการอบรมหล่อหลอมเกลาทางการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอด สืบต่อ แนวคิด การกระทำ พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่ส่งไปยังสมาชิกที่อยู่ในสังคมเพื่อให้เกิดการรักษา เรียนรู้ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549) กระบวนการหล่อหลอมเกลาทางการเมือง จึงมี

ความสำคัญต่อการกำหนดสมาชิกของสังคมว่าจะนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบใด ซึ่ง มีผลต่อพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพในประชาธิปไตยด้วย

รากฐานที่สำคัญต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือวิถีชีวิตของคนใน สังคมที่รวมตัวอยู่กันอย่างสันติภาพ สันติสุข และเสรีภาพ การดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมของ ประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย โดยการนำเอาอุดมการณ์ประชาธิปไตยมาประพจน์ ปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต (ศูนย์การเรียนรู้การเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ 3, 2558) หรือที่เรียกว่า พฤติกรรมประชาธิปไตย บุคคลจะเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ต้อง มีพฤติกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความเคารพ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความมีเหตุมี ผล (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) การปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับ เยาวชน เป็นสิ่งสำคัญมากในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย เพราะกลุ่มเยาวชนเหล่านี้ จะเติบโตเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยต่อไป การที่เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประชาธิปไตย จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติและต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาชุมชนและ สังคม เนื่องจากประชาธิปไตยมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกบริบทในสังคมและการดำเนินชีวิต อีกทั้ง เยาวชน ถือว่าเป็นช่วงวัยที่จะได้รับการชักนำไม่ว่าจะเป็นไปในทางที่ดี หรือในทางที่ไม่ดีได้ง่าย ดังนั้นการชักจูงให้เยาวชนมีจิตสำนึกประชาธิปไตย บุคลิกภาพหรือพฤติกรรมประชาธิปไตย ตั้งแต่แรกเริ่มเข้าสู่หน้าที่ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็จะทำให้เขาเหล่านั้น เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีจนสามารถเป็นต้นแบบในสังคม จากนั้นจึงค่อย ๆ ขยายผลไปยังผู้ใหญ่และ กลุ่มสังคมอื่นต่อไป การปลูกฝังให้เยาวชนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยต้องควบคู่ไปกับคุณธรรม ด้วย การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของเยาวชนจึงมี ความสำคัญไม่แพ้กัน โดยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมต่อการนำมาปรับใช้ในการพัฒนาตน คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้เป็นสัตว์บุรุษ หรือเป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคน เก่ง ประกอบด้วย 1. เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญูตา) 2. เป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญูตา) 3. เป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญูตา) 4. เป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญูตา) 5. เป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญูตา) 6. เป็นผู้รู้จัก ชุมชน (ปริสสัญญูตา) และ 7. เป็นผู้รู้จักบุคคล (บุคคลัญญูตา) (ที.ปา. (ไทย) 11/331/264)

จังหวัดอุทัยธานี เป็นจังหวัดที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพียง 257,503 คน ซึ่งในการเลือกตั้ง นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันอาทิตย์ที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2563 มีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง 151,673 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด อุทัยธานี, 2563) ซึ่งถือว่ามียอัตรส่วนไม่มาก ทั้งที่การเลือกตั้งครั้งนี้ เป็นการเลือกผู้แทนของตน เพื่อไปทำหน้าที่แทนตนในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง และการเลือกตั้งก็ถือเป็นพฤติกรรม ประชาธิปไตยที่สำคัญประการหนึ่ง ถือเป็นสัญลักษณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของสิทธิในอันที่จะมอบความไว้วางใจให้ผู้ ที่ตนเองเลือก เข้าไปใช้อำนาจแทนตนในการทำหน้าที่บริหารจัดการท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการของตนเอง การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดอุทัยธานี ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งไม่มาก

เท่าที่ควร แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในจังหวัดอุทัยธานีให้ความสำคัญกับการรักษาสีทึบและทำหน้าทีพืลเมืองที่ตืตามระบอบประชาธิปไตยไม่มากนัก

ด้วยเหตุผลข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี โดยมุ่งศึกษาว่า นักเรียนได้รับการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองมาอย่างไร มีพฤติกรรมประชาธิปไตยมากน้อยแค่ไหน การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยหรือไม่ และเป็นไปในทิศทางใด และหลักสัปปุริสธรรม 7 สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยได้อย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์และองค์ความรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาและเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับเยาวชนไทยอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ตืตามระบอบประชาธิปไตยไปด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองและระดับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ในพื้นที่อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี จาก 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอุทัยวิทยาคม จำนวน 943 คน โรงเรียนพุทธมงคลวิทยา จำนวน 125 คน และโรงเรียนหนองเต่าวิทยา จำนวน 28 คน รวม 1,096 คน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) กำหนดขนาด

กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคาดเคลื่อนในการประมาณไม่เกิน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย พระสงฆ์ที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 3 คน ผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 3 คน รวมทั้งหมด 12 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบปลายปิดแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการอบรมกล่อมเกลากทางการเมือง และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมประชาธิปไตย ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) และหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยแบบสอบถามการอบรมกล่อมเกลากทางการเมืองมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .816 และแบบสอบถามพฤติกรรมประชาธิปไตยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .808 ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ข้อมูลเชิงคุณภาพศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การอบรมกล่อมเกลாதงเมืองและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการกล่อมเกลาทงการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี โดยรวม

(n=285)

การกล่อมเกลาทงการเมือง	ระดับ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านสถาบันครอบครัว	3.41	0.86	มาก
2. ด้านสถาบันการศึกษา	2.84	0.70	ปานกลาง
3. ด้านสถาบันสื่อสารมวลชน	3.47	0.83	มาก
4. ด้านสถาบันศาสนา	3.26	0.88	ปานกลาง
5. ด้านกลุ่มเพื่อน	3.60	0.77	มาก
โดยรวม	3.32	0.53	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ได้รับการกล่อมเกลาทงการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.32$, S.D.=0.53) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกลุ่มเพื่อน ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.77) ด้านสถาบันสื่อสารมวลชน($\bar{X}=3.47$, S.D.=0.83) ด้านสถาบันครอบครัว ($\bar{X}=3.41$, S.D.=0.86) อยู่ในระดับมาก ด้านสถาบันศาสนา ($\bar{X}=3.26$, S.D.=0.88) และสถาบันการศึกษา ($\bar{X}=2.84$, S.D.=0.70) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี โดยรวม

(n=285)

พฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านความเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น	4.19	0.56	มาก
2. ด้านความสามัคคี	3.86	0.59	มาก
3. ด้านความมีเหตุมีผล	3.87	0.57	มาก
โดยรวม	3.96	0.49	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี มีพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.49) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.56) ด้านความมีเหตุมีผล ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.57) และด้านความสามัคคี ($\bar{X}=3.86$, S.D.=0.59) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

สรุปได้ว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ได้รับการกล่อมเกลາทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองกับพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยภาพรวม

ตารางที่ 3 แสดงการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองกับพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยภาพรวม

ตัวแปร	พฤติกรรมประชาธิปไตย	Sig.
การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง	.322**	.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองกับพฤติกรรมประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r = 0.322^{**}$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองกับพฤติกรรมประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์เชิงบวก

3. การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี พบดังนี้

1. ด้านธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ คือ ต้องปลูกฝังให้เด็กรู้จักเหตุผลในการอยู่ร่วมกันในสังคมและรู้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรเพื่อให้สังคมมีความสุข ต้องสอนเด็กให้รู้จักเหตุ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งผลและการที่จะได้รับผลอะไรย่อมมาจากเหตุนั้น สอนให้เด็กเข้าใจและตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ซึ่งจะทำให้พัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพได้ง่าย

2. ด้านอัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล คือ ควรปลูกฝังให้เด็กรู้จักผล และรู้จักการตั้งเป้าหมายให้เป็นเพราะจะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยอมรับความเป็นจริงของผลที่เกิดขึ้นและยอมรับในผลที่ตัวเองได้กระทำ และมีวิสัยทัศน์ที่คิดกว้าง มองไกล

3. ด้านอัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน คือ ต้องให้เด็กเรียนรู้ที่จะรับรู้สถานะของตนเองเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคม มีเป้าหมายในการดำรงชีวิต ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง และสร้างกระบวนการให้เด็กทำงานเป็นทีม โดยเน้นการทำงานตามภาระหน้าที่ในทีม

4. ด้านมัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ต้องทำให้เด็กมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความเพียงพอ พอใจในสิ่งที่มีอยู่ รู้พอดี พอประมาณ รวมถึงฝึกให้ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และสร้างวินัยและการวางแผนการเงินให้แก่เด็กโดยเริ่มต้นที่การทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกวัน

5. ด้านกาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล คือ ต้องฝึกทักษะให้เด็กรู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสถานที่ สร้างนิสัยความตรงต่อเวลา ทำให้เด็กมีความสามารถกำหนดสิ่งสำคัญที่

จะต้องทำก่อนหลัง รู้จักจัดลำดับภาระหน้าที่ของตน และควรฝึกฝนให้เด็กมีสติ รู้ว่าจะต้องทำอะไร ที่ไหน อย่างไร

6. ด้านปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักบริษัท คือ ฝึกให้เด็กรู้จักวิเคราะห์ชุมชนตามความเป็นจริง เรียนรู้และปฏิบัติตนเหมาะสมกับสภาพของสังคม ส่งเสริมให้เด็กเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมกับชุมชน หรือกลุ่มเพื่อนโดยเคารพกฎกติกา มารยาทในการอยู่ร่วมกันกับชุมชน

7. ด้านบุคลิกภาพ เป็นผู้รู้จักบุคคล คือ ฝึกให้เด็กยอมรับความคิดเห็นหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลูกฝังให้เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่เอาแต่ใจตนเอง ฝึกฝนให้เด็กวางตนให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ รู้จักการเลือกคบคนและแยกคนออกได้ว่าผู้นั้นควรคบหรือไม่ควรคบ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ต้องปลูกฝังให้เด็กรู้จักเหตุผลในการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เด็กเรียนรู้ที่จะรับรู้สถานะของตนเอง เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคม พอใจในสิ่งที่มีอยู่ รู้พอดี พอประมาณ รู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสถานที่ ส่งเสริมให้เด็กเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมกับชุมชนหรือกลุ่มเพื่อน โดยปฏิบัติตนเหมาะสมกับสภาพของสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 อภิปรายได้ว่าเป็นเพราะการทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาที่มีคะแนนระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถาบันการศึกษาแสดงบทบาทของตนเองในการอบรมกล่อมเกลานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ อุดมการณ์ และพฤติกรรมทางการเมืองไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งสถาบันการศึกษาเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่สำคัญในการอบรมกล่อมเกลาที่เป็นทางการ อยู่ระหว่างปฐมภูมิกับทุติยภูมิ เพราะนักเรียนส่วนมากจะใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษามาก รองจากครอบครัว ครูควรเพิ่มบทบาทหน้าที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีเจตคติ ค่านิยม และศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนสถาบันศาสนาอาจเป็นเพราะความเห็นของพระสงฆ์เองที่เห็นว่าพระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางโลก ควรเป็นหน้าที่ของรัฐในการดำเนินงานเกี่ยวกับการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์พร สลัสสี (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออก ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาได้รับการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษชพลณ์ บุญครอง และศิวัช ศรีโกคาญกุล (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นักศึกษามหาวิทยาลัย ขอนแก่นกับความตื่นตัวทางการเมือง ผล

การศึกษาพบว่า สถาบันการกล่อมเกลາทางการเมืองมีบทบาทต่อระดับความตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษาในระดับปานกลาง

2) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี มีพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนได้ปฏิบัติตามสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยที่เน้นสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค เคารพกฎกติกาของสังคม การยอมรับมติของเสียงส่วนใหญ่ มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและส่วนรวม ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคมสันต์ นาควังไทร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีระดับพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล พากเพียร (2560) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะทางด้านประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะทางด้านประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

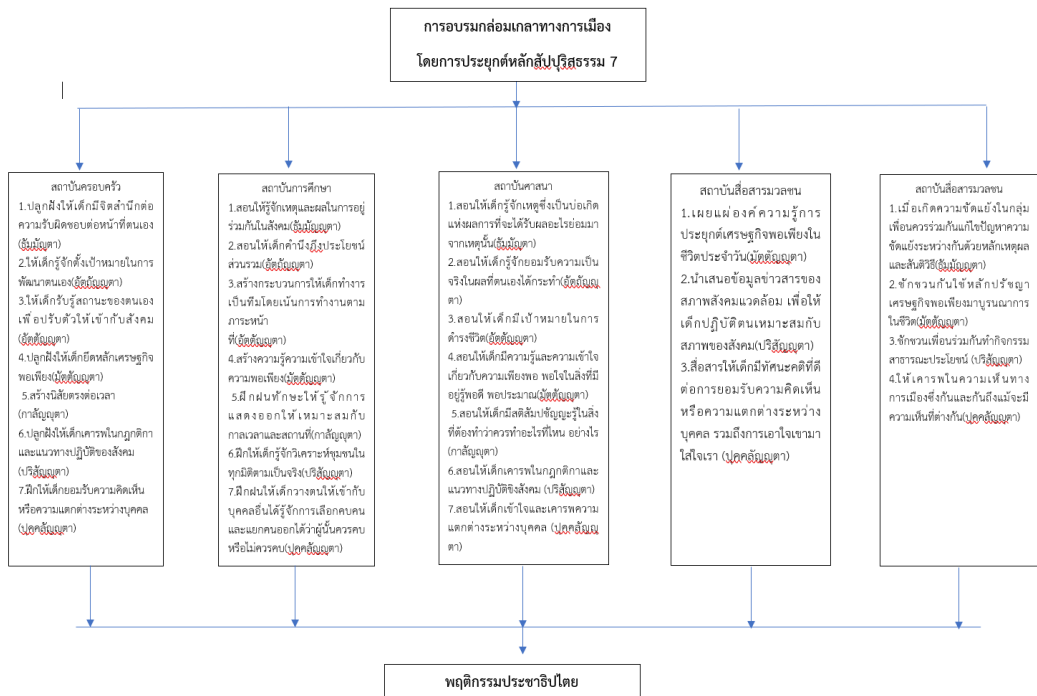
จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r = 0.322$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ เมื่อการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองเพิ่มขึ้น จะทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนเพิ่มขึ้นด้วย อภิปรายได้ว่า การอบรมกล่อมเกลາทางการเมือง คือ การให้ข่าวสาร ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติด้านการเมือง ทั้งแบบเป็นทางการ, ไม่เป็นทางการ, มีเจตนา และไม่เจตนาซึ่งเกิดจากการร่วมกันของโครงสร้างทางทัศนคติ และแบบแผนทางพฤติกรรมของปัจเจกชน ที่เกิดจากกลุ่มทางสังคมที่อาศัยอยู่ เมื่อสถาบันทางสังคมทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลາทางการเมืองไม่ว่าจะรูปแบบใด พฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ก็จะแสดงออกมาในรูปแบบนั้น นั่นคือ ถ้าสถาบันทางสังคมอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับสมาชิกของสังคม สมาชิกในสังคมนั้นก็จะมีพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชิต กันยาวรรณ และธรรมนิธย์ วราภรณ์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการอบรมกล่อมเกลາทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าการอบรมกล่อมเกลາทางการเมือง ส่งผลทางอ้อมต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยผ่านวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง

อุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ทุกสถาบันทางสังคมสามารถประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ไปใช้โดยการปลูกฝัง คือ พ่อแม่ทำเป็นต้นแบบให้ลูกดู พร้อมทั้งฝึกลูกให้เกิดเป็นนิสัย ครูอาจารย์นอกจากประพฤติตนเป็นต้นแบบให้นักเรียนแล้วยังต้องบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ให้เข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งในลักษณะของการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม สถาบันสื่อสารมวลชนต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่นำไปสู่การเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย สถาบันศาสนาต้องมีการจัดอบรมในเชิงรุกที่นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย และกลุ่มเพื่อนควรต้องช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันในการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการดำเนินชีวิตที่ช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถาบันทางสังคมทุกสถาบันมีอิทธิพลต่อการอบรมหล่อหลอมเยาวชนในลักษณะที่ต้องทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงกัน และหลักสัปปุริสธรรม 7 ก็ต้องทำในทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันทั้ง 7 ด้าน จึงจะสัมฤทธิ์ผลในการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาบุญเพ็ง สุตธมโม(จำปาสุข) และพระมหาสากล สุภรเมธี (2561) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่สมบูรณ์ 7 ประการ ได้แก่ การรู้จักเหตุ การรู้จักผล การรู้จักตน การรู้จักประมาณ การรู้จักเวลา การรู้จักชุมชน และการรู้จักบุคคล เป็นข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม จะสามารถควบคุมพฤติกรรมและพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจของตนเองได้ทำให้สังคมมนุษย์อยู่อย่างสงบสุขภายใต้กฎระเบียบวินัยของสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระแสงสุรีย์ คุณธรมโม(ทองขาว) และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 วิชาพระพุทธานุสา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดป่าจิตตสามัคคี) จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนทำการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นเรื่องราวตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ปรากฏว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี มีผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย อธิบายได้ว่า การอบรมกล่อมเกลาทางเมืองโดยนำหลักปรัชญาธรรม 7 ประการมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่องานที่ตนเอง (อัมมัญญา) ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง (อตัณณัญญา) รวมถึงให้เด็กรับรู้สถานะของตนเองเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคม (อตัณณัญญา) ปลูกฝังให้เด็กยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต (มัตตัญญา) ตรงต่อเวลา (กาลัญญา) เคารพในกฎกติกาและแนวทางปฏิบัติของสังคม (ปริสสัญญา) และยอมรับความคิดเห็นหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล (บุคคลัญญา)

2. สถาบันการศึกษา ควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอนให้นักเรียนรู้จักเหตุและผลในการอยู่ร่วมกันในสังคม (อัมมัญญา) คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม (อตัณณัญญา) สร้างกระบวนการให้นักเรียนทำงานเป็นทีมโดยเน้นการทำงานตามภาระหน้าที่ (อตัณณัญญา) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพอเพียง (มัตตัญญา) ฝึกฝนทักษะให้รู้จักการแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสถานที่ (กาลัญญา) ฝึกให้รู้จักวิเคราะห์ชุมชนในทุกมิติตามความเป็น

จริง(ปรีสัญญุตตา) ฝึกฝนให้วางตนให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ รู้จักการเลือกคบคนและแยกคนออกได้ว่าผู้นั้นควรคบหรือไม่ควรคบ(บุคคลัญญุตตา)

สถาบันสื่อสารมวลชน สามารถมีส่วนช่วยอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองให้กับเยาวชน โดยการเผยแพร่องค์ความรู้การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน(มัตตัญญุตตา) นำเสนอข้อมูลข่าวสารของสภาพสังคมแวดล้อม เพื่อให้เยาวชนปฏิบัติตนเหมาะสมกับสภาพของสังคม(ปรีสัญญุตตา) สื่อสารให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อการยอมรับความคิดเห็นหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา(บุคคลัญญุตตา)

สถาบันศาสนา สามารถมีส่วนช่วยอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองให้กับเยาวชนโดยสอนให้เด็กรู้จักเหตุ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งผล การที่จะได้รับผลอะไรย่อมมาจากเหตุนั้น(ธัมมัญญุตตา) ให้รู้จักยอมรับความเป็นจริงในผลที่ตนเองได้กระทำ(อตัลัญญุตตา) ให้มีเป้าหมายในการดำรงชีวิต(อตัลัญญุตตา) ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความเพียงพอ พอใจในสิ่งที่มีอยู่(มัตตัญญุตตา) ให้มีสติสัมปชัญญะ รู้ในสิ่งที่ควรทำว่าต้องทำอะไร ที่ไหน อย่างไร(กาลัญญุตตา) สอนให้เคารพในกฎกติกาและแนวทางปฏิบัติของสังคม(ปรีสัญญุตตา) และสอนให้เข้าใจและเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล (บุคคลัญญุตตา)

กลุ่มเพื่อน มีบทบาทในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน โดยเมื่อเกิดความขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนควรร่วมกันแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันด้วยหลักเหตุผลและสันติวิธี(ธัมมัญญุตตา) ชักชวนกันใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในชีวิต(มัตตัญญุตตา) ชักชวนเพื่อนร่วมกันทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์(ปรีสัญญุตตา) ให้เคารพในความเห็นทางการเมืองซึ่งกันและกันแม้จะมีความเห็นที่ต่างกัน(บุคคลัญญุตตา)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในเยาวชน ควรมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนและเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลาเยาวชนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่พึงประสงค์

2. สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และพร้อมให้การสนับสนุนทุกวิธีการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้สถานศึกษาได้แสดงบทบาทในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมให้นักเรียน ได้เรียนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ และปลูกฝังการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบสังคมของตนเอง

2. สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา ควรปลูกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เช่น การให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตย และปลูกฝังให้สมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม จัดกิจกรรมโดยเน้นให้เยาวชนเข้ามีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการในการพัฒนารูปแบบการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในนักเรียน หรือศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในเยาวชน หรือนำรูปแบบการอบรมกล่อมเกลางานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยไปศึกษากับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎพลณ์ บุญครอง และศิริวัช ศรีโคงกุล. (2562). นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นกับความตื่นตัวทางการเมือง. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(3), 94-119.
- กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา*. สืบค้น 9 กรกฎาคม 2564. จาก https://data.bopp-obec.info/emis/index_area.php?Area_CODE=610001&Area_CODE2=610001.
- คมสันต์ นาควังไทร. (2558). *พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรแม่สอด* (รายงานวิจัย). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พระครูใบฎีกาบุญเพ็ง สุตธมโม (จำปาสุข) และพระมหาสากร สุธรมณี. (2561). ศึกษาหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 1(2), 43-52.
- พระแสงสุริย์ คุณธมโม (ทองขาว) และคณะ. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 วิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนเทศบาล 7 (วัดป่าจิตตสามัคคี) จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 55-62.
- พิชิต กันยารวรรณ และธรรมนิธย์ วราภรณ์. (2560). การศึกษาการกล่อมเกลางานการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(2), 177-189.

- ไพศาล พากเพียร. (2560). การศึกษาคุณลักษณะทางด้านประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(2), 276-287.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์การเรียนรู้การเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ 3. (2558). *คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรณรงค์และเผยแพร่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองการปกครองไทย พ.ศ. 1762-2500* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอุทัยธานี. (2563). *ข้อมูลผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี*. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2564. จาก <https://www.ect.go.th/uthaithani/main.php?filename=index>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรีย์พร สลับสี. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออก. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 7(3), 379-403.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30, 607-610.

การศึกษาภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ตำบลแม่ทอม
อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา *

A STUDY OF TOEY PANAN HANDICRAFT WISDOM FOR CULTURAL TOURISM
MANAGEMENT OF KHLONG U-TAPAO WATERSHED COMMUNITY, MAE TOM
SUB-DISTRICT, BANG KLAM DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

๒๒๒๒๒๒๒๒

มนัสสวาส กุลวงศ์, นุชนัตร ภาพสมุทร์, ธิดาพร เรืองเรืองกุลฤทธิ์, สาลินี ทิพย์เพ็ง, ชญาดา เฉลียวพรหม
Manassawas Kullawong, Nootchanate Kansamut Tidaporn Ruangroengkulrit, Salinee Tippeng,
Chayada Chalaophrom

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Rajamangala University of Technology Srivijaya

Corresponding Author E-mail: nootchanate.k@mutsv.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันและศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ตำบลแม่ทอม รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขั้นตอนการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จำนวน 19 คน นำแนวคิดภูมิปัญญาไทย แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมและแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแนวทางการวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเถามีภูมิปัญญาการจักสานเตยปาหนันตั้งแต่สมัยอยุธยา ที่ตั้งใกล้แหล่งน้ำมีต้นเตยเป็นจำนวนมากเอื้อต่อการทำจักสาน เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ใช้ในพิธีกรรม เมื่อมีผลผลิตเหลือจึงขายทั้งในชุมชนและที่ห่างไกลถึงรัฐเคดาห์ งานจักสานเตยปาหนันมีมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถนนไฟฟ้าเข้ามามีบทบาทในชีวิตคนรุ่นใหม่ไปทำงานนอกพื้นที่การทำงานจักสานลดน้อย ปัจจุบันชาวบ้านร่วมกันตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันโดยมีการจัดการร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวลุ่มน้ำคลองอุตะเถา 2) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเถา มีแนวทางการจัดการ 5 ด้าน คือ (1) ด้านทรัพยากร (2) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (3) ด้านลูกค้าและนักท่องเที่ยว (4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (5) ด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

3) สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว แผนที่ท่องเที่ยว และสื่อประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาการจักสานเตยปาหนัน; การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; ชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเขตกลาง; ตำบลแม่ทอม

Abstract

This research aimed to study the wisdom of Toei Panan handicrafts and to study the cultural tourism management model of Khlong U-Tapao watershed community, Mae Tom Sub-districtm conducted by qualitative research, collecting data by using document studies, field data collection, observation and in-depth interviewing 19 key informants who were members of Toei Panan Weaving Community Enterprise and members of the Khlong U-Tapao Tourism Community Enterprise. The concept of Thai wisdom, the concept of cultural ecology and the concept of cultural tourism management were used as a guideline for analyzing the wisdom of Toei Panan handicrafts.

The results were found that 1) The community of Khlong U-Tapao, Mae Tom sub-district had the wisdom of Toei Panan handicrafts since the Ayutthaya period. The community's location was near a water source with large number of Toei Panan trees that were conducive to making Toei Panan weaving handicrafts for everyday use, such as mats and ritual objects. When there were surplus products, they were sold both in the nearby and far away communities such as Kedah. The work of Toei Panan weaving had continued until the electric road has played as a big role in people lives. The new generation went to work outside the area, resulting the decrease of basketry work. At the present, people in the community jointly set up the Toei Panan Weaving Community Enterprise Group, which has been managed together with Khlong U-Tapao Tourism Community Enterprise Group. 2) There were five management approaches, namely (1) resources (2) stakeholder participation (3) customers and tourists (4) tourism activities and (5) impacts of tourism 3) Creating tourism activities in order to enhance the community tourism by making a travel program, tourist map and public relations media.

Keywords: Wisdom of Toei Panan Weaving; cultural tourism management; U-Tapao Canal Watershed Community; Mae Thom Sub-district

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่นำรายได้สู่ประเทศไทย การระบาดของโรคติดต่อ โควิด 19 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงจำนวนมาก UNWTO (2020) รายงานว่า ไตรมาสที่ 1 ของปี 2563 รายงานว่านักท่องเที่ยวต่างชาติรวมถึงประเทศไทยลดลงถึง 80 เปอร์เซ็นต์ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับตัวโดยหันกลับมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่า และเกิดรายได้ รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องเปลี่ยนรูปแบบไปสู่การการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการมุ่งเน้นความเป็นมิตรกับชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวตอบสนองทั้งความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว ส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่เป็นผลผลิตของชุมชน ที่สร้างการ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) พลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน เชื่อมโยงกับ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการสร้างหลากหลาย ด้านการท่องเที่ยวรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูด นักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวคุณภาพในพื้นที่เมืองรองที่มีศักยภาพและกระจายเส้นทางท่องเที่ยวให้หลากหลายอย่างทั่วถึง เพื่อกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ และดึงดูด นักท่องเที่ยวคุณภาพจากทั่วโลกให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยง เป็นกลุ่มคลัสเตอร์ท่องเที่ยวตามศักยภาพของพื้นที่ การท่องเที่ยวลักษณะนี้ชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง มีแนวคิดการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งชุมชนต่าง ๆ ยังขาดความรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขาดการมีส่วนร่วมและขาดการประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมุ่งเน้นที่ต้องร่วมกันฟื้นฟูอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมภูมิปัญญา สร้างการรับรู้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมภูมิปัญญา มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนันลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งมี ศักยภาพที่เหมาะสมแก่การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนันยังขาดการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดทำข้อมูลด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมภูมิปัญญา การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยว เส้นทาง การท่องเที่ยวต้นแบบ ป้ายสื่อความหมาย ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมงานหัตถกรรมเตยปาหนันลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ที่เน้นการสร้าง

ศักยภาพของคน เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมโดยไม่ทำลายวิถีเดิมหรือทรัพยากรชุมชน ทั้งนี้ผลที่ได้จากงานวิจัยจะก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากเตยปาหนันในจังหวัดสงขลา เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันและศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ศึกษางานวิจัย ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงเป็นผู้มีอิสระทางความคิด จำนวนรวม 19 คน คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันผู้เกี่ยวข้อง 14 คน จำนวนนักท่องเที่ยว 5 คน การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมภาคเอกสาร เช่น หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แนวคำถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว มีการกำหนดประเด็นที่ทำการศึกษา ในระหว่างการสัมภาษณ์มีการจดบันทึก บันทึกเสียง ถ่ายภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาการจักสานเตยปาหนันของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตำบลแม่ทอม

ผลการวิจัยพบว่าภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันตำบลแม่ทอม มีปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคภูมิปัญญา คือภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการตั้งถิ่นฐาน มีทรัพยากรที่สามารถนำมาทำจักสาน ขณะเดียวกันชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้แม้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียด

1.1 ภูมินิเวศวัฒนธรรมกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง

ชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างในเขตตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ราบลุ่มตอนล่างของกลุ่มทะเลสาบสงขลาตอนนอกทะเลอ่าวไทย โดยมีคลองอู่ตะเภาเป็นลำน้ำสายหลัก มีหนองน้ำที่ชาวบ้านเรียกว่า “ทอม” หรือ “แม่ทอม” ในความหมายคำว่าแม่ทอมคือหนองน้ำมีขนาดใหญ่จนบรือไร ชาวบ้านให้ข้อมูลตรงกันว่าสภาพ

พื้นที่ในทอมเมื่อ 50 ปีก่อนนั้น เต็มไปด้วยป่าสาकु ต้นเตยชนิดต่าง ๆ ทั้งเตยแขง เตยหนาม ชนิดเตยหัวดำ เตยหัวมัน เตยหัวขาว บัว และปลานานาชนิด ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่จึงเอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานของผู้คน โดยตั้งบ้านเรียงรายไปตามลำคลองอยู่ตะเภา กระจายตัวออกไปตามชายฝั่งทะเล ในอดีตชาวบ้านจะอาศัยลำคลองอยู่ตะเภาในการสัญจรเส้นทางทิศเหนือไปยังชุมชนอื่นรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา เส้นทางสัญจรทิศใต้ไปยังอำเภอหาดใหญ่ สะเดา ปาดังเบซาร์จนถึงรัฐเคดาร์ (ประเทศมาเลเซีย)

ประวัติความเป็นมาของการตั้งหมู่บ้านชาวบ้านให้ข้อมูลตรงกันว่า ชุมชนย่านนี้ตั้งบ้านริมคลองอยู่ตะเภามาตั้งแต่สมัยอยุธยา “บริเวณตำบลแม่ทอมชาวจีนจะทำสวนส้มจุก(ส้มตรังกานู)...” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช, 2504) วิถีชีวิตของผู้คนย่านแม่ทอม ในอดีตเป็นสังคมแบบเกษตรประกอบอาชีพ ทำนา ทำน้ำตาลโตนด ทำสวนผลไม้ ค้าขายตามลำคลอง เลี้ยงสัตว์ ทำประมงพื้นบ้าน สัญจรทางน้ำเป็นหลัก เรื่องที่ใช้ส่วนมากเป็นเรือไม้ที่ต่อกันเองในหมู่บ้าน (มนัสवास กุลวงศ์, 2562) นอกจากนี้ชุมชนบริเวณลำคลองเหล่านี้ได้ร่วมกันสร้างสรรค์งานภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ด้านอาหาร ยารักษาโรค งานหัตถศิลป์และหัตถกรรมภูมิปัญญาการจักสานเตยปาหนัน จักสานจากไผ่ แกะหนังตะลุง เป็นต้น ชุมชนเหล่านี้ทำงานจักสานไว้ใช้ในครัวเรือนแทบทุกครัวเรือน เหลือแล้วจึงนำออกขาย โดยมีตลาดนัดวัดคูเต่าบ้านแม่ทอมเป็นพื้นที่สำคัญของการแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งคนในย่านลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภา

ภาพที่ 1 เตยปาหนันในทอมหรือหนองน้ำใหญ่ ภาพที่ 2 เตยปาหนันปลูกริมรั้วบ้านเพื่อกันเขต
ที่มา : มนัสवास กุลวงศ์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2565)

1.2 พลวัตภูมิปัญญาการจักสานเตยปาหนันในวิถีชีวิตคนแม่ทอม

ภูมิปัญญาการจักสานคือการนำวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเหล่านั้นมาทำเครื่องจักสาน เครื่องมือพื้นที่ชาวบ้านสามารถทำขึ้นใช้เองได้และมีเพียงไม่กี่อย่างซึ่งนับว่าเครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่มีเครื่องมือประกอบน้อยที่สุด ชุมชนลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตำบลแม่ทอม

อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนเดียวที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาการจักสานเตยปาหนันมานานนับตั้งแต่การตั้งชุมชนสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน ประโยชน์ใช้สอยตลอดจนรูปแบบการจักสานเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีพลวัตกล่าวคือ

1.2.1 ยุคล่าคล่อง เกียงป่อง หนึ่งลุง โนรา การค้า หัตถกรรมจักสานในวิถีชีวิตคนแม่athom (ก่อน พ.ศ.2520)

ยุคล่าคล่อง เกียงป่อง (ตะเกียงน้ำมันก๊าด) หนึ่งลุง โนรา การค้า จักสาน เป็นช่วงเวลาที่รุ่งเรืองของงานหัตถกรรมจักสานของคนแม่athom บ้านแม่athomเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งหนึ่งของชุมชนในกลุ่มทะเลสาบสงขลาที่เชื่อมต่อกับเมืองหาดใหญ่และไทรบุรี โดยมีท่าเรือตลาดนัดวัดคูเต่าแม่athomเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนทั้งสินค้า เช่น เรือใบของคนแถบคาบสมุทรมลายู พระน่าน้ำตาลโดนด คนสั้งหม้อน้ำหม้อดินเผามาค้าขาย ล่องไปจนถึงหาดใหญ่ ไทรบุรี บ้านแม่athomคูเต่าจึงคึกคักไปตลอดทั้ง 7 วัน 7 คืน นอกจากนี้สองฝั่งคลองอยู่ตะเภาจะมีโรงสีของคนจีนเป็นพื้นที่มีโรงมหรสพ โนรา-หนึ่งลุง (หนึ่งตะลุง) ศูนย์กลางการศึกษาเด็ก ในละแวกใกล้เคียงจะมาเรียนหนังสือและพักอยู่กับวัด ผู้คนจึงเดินทางมายังแม่athomจากทั่วสารทิศด้วยเรือยนต์โดยสาร ย่านนี้จึงเป็นแหล่งรวมสินค้าทั้งสินค้าเกษตร สัตว์เลี้ยง ประมง และงานหัตถกรรมต่างๆ (มนัสสวาส กุลวงศ์, 2561) งานจักสานเตยปาหนันในยุคนี้เป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่ขายดี ชาวบ้านทุกหลังคาเรือนในแม่athomสามารถจักสานได้

งานจักสานกับวิถีชีวิตคนแม่athom ส่วนใหญ่เป็นการจักสานข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน จึงมีทั้ง เสื่อ หมวกแบบมีฝาและไม่มีฝาใส่ของใช้กระจุกกระจิก ชิ้นขนาดใหญ่ใส่รวงข้าว ใส่ข้าวสาร ใส่เสื้อผ้า ตะกร้า ตะกร้อครอบปากว้าวเพื่อป้องกันมิให้วัวกินรวงข้าวยามที่ต้องเดินผ่านทุ่งนา กระเป๋าใส่ของไปโรงเรียน เป็นต้น ลายที่สานส่วนมากเป็นลายธรรมดาหรือขัดหนึ่ง ขัดสอง ลายตานกเป้ล่า ลายลูกแก้ว การจักสานเรียนรู้จากบรรพบุรุษสืบทอดกันมาหลายรุ่น ช่วงที่มีการจักสานมากที่สุดคือช่วงหมดฤดูฝนของภาคใต้คือช่วงเดือนมกราคมจนถึงพฤษภาคม ชาวบ้านจะเดินไปตัดเตยแถวริมคลองอยู่ตะเภา หรือหัวไร่ปลายนา บ้างก็ไปทางเรือเตยที่นิยมคือเตยหัวมันหรือหัวขาว จากนั้นนำมาตัดหนามออก แล้วผึ่งแดดไว้หนึ่งวัน เมื่อเตยนิ่มและแห้งจะนำมาผ่าเป็นเส้นตามขนาดที่ต้องการ มีดรวมกันอีกครั้งแล้วใช้สากตำข้าวเพื่อให้เส้นนิ่ม ภาชนะบางอย่างต้องใช้เส้นชนิดแห้งเป็นสีน้ำตาลจึงต้องผึ่งแดดซ้ำอีกครั้ง เมื่อว่างจากการทำนาทำสวนกลางวันก็นั่งจักสานอยู่ใต้ถุนเรือน หรือยามค่ำคืนจะจุดตะเกียงกระป๋อง ผู้เฒ่าผู้แก่จะนั่งล้อมวงสานเสื่อหรือภาชนะอื่น ๆ และสอนให้ลูกหลานไปพร้อมกัน เมื่อมีผลผลิตเหลือใช้แล้วจึงสานขายในชุมชนใกล้เคียง เช่น ขายคนมาจากต่างถิ่นพายเรือมาดูหนึ่งลุงโนราหรือหนึ่งนางเป้งในวัดคูเต่า นำไปขายในตลาดนัดคูเต่าหรือส่งขายกับผู้มารับซื้อในชุมชนแล้วนำไปขายต่อทั้งสงขลาหาดใหญ่หรือไกลถึงสะเดา ไทรบุรี เมื่อถึงช่วงเทศกาลงานบุญชาวบ้านจะร่วมกันทำจักสานถวายวัด เช่น งานทำบุญเดือนสิบ (ชิงเปรต) ชักพระทางน้ำ งานทำบุญทอดทอม งาน

สานภาชนะเพื่อตั้งภูมิเจ้าที่ชาวบ้านจะเรียกว่า บัตเตย สานเสื่อเพื่อใช้ในงานแต่งงานเพื่อใช้ในพิธีโนราโรงครู เป็นต้น

1.2.2 ยุคถนน ไฟฟ้าและโทรทัศน์ ระบบการศึกษา ก่อนลมหายใจเฮือกสุดท้ายงานจักสานเตยปาหนัน

หลังปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ความเจริญเริ่มแทรกตัวเข้ามายังพื้นที่ การมีถนนตัดเข้าพื้นที่ย่านแม่athom ตะเกียงกระป๋องหมดความสำคัญบ้านเรือนสว่างไสวด้วยไฟฟ้า ปี พ.ศ. 2525 เริ่มมีถนนเชื่อมต่อเข้ามาทุกสายของบ้านแม่athomปีเดียวกันนี้เองที่เรือเริ่มหยุดวิ่งรับส่งคน การคมนาคมทางบกเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตผู้คนย่านนี้มีรถสองแถวเข้ามาหมู่บ้าน เมื่อการคมนาคมเปลี่ยนนำไปสู่ค่านิยมทางการศึกษาของคนในหมู่บ้านที่นิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาในเมืองใหญ่ วัดคูเต่าที่เคยเป็นศูนย์กลางการศึกษาของตำบลปิดทำการ (มนัสवास กุลวงศ์, 2562) ในหมู่บ้านคงเหลือแต่ปู่ย่า ตายาย ที่ยังคงนั่งล้อมวงจักสาน ลูกหลานที่เรียนจบนิยมทำงานในเมืองมากกว่าการทำงานจักสาน เมื่อโทรทัศน์เริ่มเข้ามาสร้างความบันเทิงให้แก่แต่ละครัวเรือน พ.ศ. 2530 หนังสือ โนรา หนังสือแปง หมดความนิยม เสื่อเตย ภาชนะเตยที่เคยสานขายในงานวัด ในตลาดนัดคูเต่า ก็ไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไป ทำให้หัตถกรรมจักสานเตยปาหนันเริ่มน้อยลงจนเหลือเพียงผู้เฒ่าผู้แก่ไม่กี่ครัวเรือนที่สามารถสานได้ เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เสื่อในงานวัดก็หันไปนิยมซื้อเสื่อที่ทำจากเส้นพลาสติกซึ่งมีลวดลายสีสันและหาซื้อได้สะดวก การนั่งเสื่อเปลี่ยนมาเป็นโซฟา ภาชนะข้าวของเครื่องใช้ก็หันไปซื้อสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรม แม้กระทั่งตะกร้อครอบปากวักก็หมดความจำเป็น

ภาพที่ 3 บัตเตยปาหนันไหว้ภูมิเจ้าที่

ภาพที่ 4 ชั้นภาชนะใส่ข้าวของเครื่องใช้

ที่มา : มนัสवास กุลวงศ์ (ถ่ายเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2565)

1.2.3 ยุคแห่งการรื้อฟื้น สืบทอดลมหายใจภูมิปัญญาการจักสาน

ปัญหาการสืบทอดภูมิปัญญางานจักสานเตยปาหนันในกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา คือ จำนวนผู้จักสานเหลือน้อยลง ผู้ที่สานได้อายุเกิน 60 ขึ้นไป มีจำนวนไม่ถึง 10 คน จัดอยู่ในภาวะวิกฤตเสี่ยงต่อสูญหาย ต่อมา อาจารย์จากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยได้นำนักศึกษาไปเก็บข้อมูลและเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ จนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ต่อมา

ผู้สนใจนำสินค้าจักสานเตยปาหนันของกลุ่มน้ำคลองอุตะเถาไปร่วมแสดงงานสินค้าของจังหวัด (OTOP) ผู้นำชุมชนและชาวบ้านจึงลงความเห็นร่วมกันว่าควรจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 โดยใช้ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีสมาชิกจำนวน 14 คน มีจุดประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้สมาชิกซึ่งส่วนมากเป็นผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เพิ่ม ลดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาจักสานเตยปาหนันให้คงอยู่ ทางกลุ่มยังได้ดำเนินการบริหารจัดการร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวลุ่มน้ำคลองอุตะเถาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในชุมชนด้วย

2. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตยปาหนันเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเถา

1) ด้านทรัพยากร ชุมชนลุ่มน้ำคลองอุตะเถามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้น ควรรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม คือ ต้องมีการวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในชุมชนให้นานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ต้องไม่เก้นขีดความสามารถรองรับของชุมชนในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

2) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี โดยธรรมชาติของคนในชุมชนมีความมิตร พร้อมให้ความช่วยเหลือและต้อนรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาคม ได้แก่ ท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่athom สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา เป็นต้น ในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านอาชีพจักสานเตยปาหนัน ส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์จักสานเตยปาหนันมีมาตรฐานสามารถต่อยอดการตลาดในเชิงรุกเพื่อนำสินค้าออกจำหน่ายนอกพื้นที่ และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้สู่ครัวเรือนสร้างชุมชนเข้มแข็งและมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวในชุมชน ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตั้งแต่เริ่มต้น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวของชุมชน ควรสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยว ประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน และการประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวเป็นการสร้างรายได้กระจายสู่

ชุมชน โดยยึดหลักทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3) ด้านลูกค้าและนักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะในพื้นที่ที่ยังไม่มีความหลากหลายของกลุ่มนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่รู้จักเส้นทางท่องเที่ยว และขาดการประชาสัมพันธ์ ดังนั้น ควรกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน ที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน และมีความใส่ใจต่อผลกระทบที่มีต่อชุมชน และควรส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในจังหวัดและสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน เพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้มากขึ้นและสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียอัตลักษณ์ของชุมชน

4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ต้องคำนึงถึงศักยภาพในชุมชน คำนึงถึงศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของกายภาพ ระบบการบริการต่าง ๆ ความเปราะบางทางวัฒนธรรม และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ได้แก่ เรียนรู้การหาวัตถุดิบเตยปาหนันตามธรรมชาติ การเตรียมเส้นเตย การสานเตยในรูปแบบต่าง ๆ และการนำใบเตยมาทำเป็นภาชนะใส่ของว่าง ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก และมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามการคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชนควรมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับเยาวชน

5) ด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

5.1 การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้คนในชุมชนเพิ่มขึ้น และมีการลงทุนภายในชุมชนเพิ่มขึ้น ชุมชนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น คนในชุมชนมีอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว เช่น การขายอาหารท้องถิ่น อาหารทะเลสด อาหารทะเลแปรรูป ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์จักสานเตยปาหนัน สินค้าเกษตรกรรม เป็นต้น

5.2 เกิดการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์จักสานเตยปาหนันของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาเป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้ของผลิตภัณฑ์จักสานเตยปาหนัน มีคุณภาพและมีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ลวดลาย สีสน สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

5.3 เกิดความร่วมมือกันของคนในชุมชน การสำรวจชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคมของชุมชนก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมีส่วนร่วม และความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชน

3. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อหนุนเสริมแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา เกิดจากการร่วมกันวิเคราะห์และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและเลือกจุดที่จะสามารถศึกษาดูงาน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน โดยสามารถปรับใช้ตามสถานการณ์ โดยชุมชนได้ร่วมกัน ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตย ปาหนันของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 5 นั้งนำดีดล้อชมวิถีชาวนา ทุ่งคลองแหวะ ภาพที่ 6 กิจกรรม สาธิตการตัดเตยปาหนัน
ที่มา : นุชเนตร กาฬสมุทร (ถ่ายเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565)

ภาพที่ 7 สาธิตการทำเตยปาหนัน

ภาพที่ 8 แหล่งเรียนรู้เตยปาหนัน

ที่มา : นุชเนตร กาฬสมุทร (ถ่ายเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565)

ภาพที่ 9 ผลผลิตงานวิจัย : เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนหัตถกรรมเตยปาหนันลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

4. คุณค่าทางวัฒนธรรมสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว

ชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ใช้ศักยภาพของฐานทรัพยากรด้านภูมิปัญญาในการ สร้างสรรค์งานหัตถกรรมเตยปาหนัน ให้เกิดการสร้างนวัตกรรมเส้นทางท่องเที่ยวและ

โปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมจากเตยปาหนันเชิงวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึง องค์ความรู้ ภูมิปัญญา คุณค่า และวิถีของคนในชุมชน โดยชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการเรียนรู้ การจัดการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้และการจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน และสร้างจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกามิมีภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมเตยปาหนัน ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคภูมิปัญญาคือภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการตั้งถิ่นฐาน มีทรัพยากรที่สามารถนำมาทำจักสาน ขณะเดียวกันชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้แม้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีพลวัต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของภูมิปัญญาของเอกวิทย์ ณ ถลาง เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ว่าภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ ความคิด ความสามารถ ของบุคคลที่ได้จากผลการใช้สติปัญญาและประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในตัวคน การปรับตัว การดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดการความรู้และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และจัดเก็บองค์ความรู้ที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วณิศา ศิริวรสกุล และวัชรินทร์ อินทรพรม (2559) ที่ชุมชนสามารถมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชนของตนเอง ซึ่งการจัดการภูมิปัญญานั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่มองถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในการศึกษาของสันติภาพ ศิริวัฒนาไพบูลย์ (2553) ซึ่งชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดจนการสร้างสรรคภูมิปัญญาด้านงานจักสานอยู่ในระบบนิเวศวัฒนธรรมในแง่ของการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการดำรงชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนมีการรวมกลุ่มกันจักสานตลอดจนถ่ายทอดภูมิปัญญาการจักสานมาหลายชั่วอายุคน และยังสอดคล้องกับงานเขียนของ ยศ ตันติสมบัติ (2540) นิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่า มนุษย์มีการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) อย่างมีพลวัต ซึ่งชุมชนคนจักสานลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกามีการปรับตัวเองอย่างมีพลวัตเช่นกัน

2. ชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์สุดา พุฒจร (2556) พื้นที่ชุมชนสลักคอมมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ลักษณะพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ

ภาคเอกชน และสมาคมต่าง ๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านอาชีพจักสานเตยปาหนัน ส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์จักสานเตยปาหนันมีมาตรฐานสามารถต่อยอด การตลาดในเชิงรุกเพื่อนำสินค้าออกจำหน่ายนอกพื้นที่ และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีรายได้สู่ครัวเรือนสร้างชุมชนเข้มแข็งและมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทิน อินทพัตน์ (2563) การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก มีองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านผู้นำชุมชน ภาคเครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐสร้างสรรคเบาะชนนวัตกัที่ยวเพื่ให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องยึดความสมดุลทางวัฒนธรรมและวิถีชุมชนเป็นหลัก การปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษาและดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วยและได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเถา ได้แก่ เรียนรู้ การหาวัตถุดิบเตยปาหนันตามธรรมชาติ การเตรียมเส้นเตย การสานเตยในรูปแบบต่าง ๆ และการนำใบเตยมาทำเป็นภาชนะใส่ของว่าง ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพัชร ภูมิโรจน์ (2560) กิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้เยือนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชน เน้นความยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในกับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือน ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านบวกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเถา ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้คนในชุมชนเพิ่มขึ้น และมีการลงทุนภายในชุมชนเพิ่มขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า ภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเถาพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและผู้คนใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับพื้นที่อยู่อาศัย ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ จึงส่งผลให้ผู้คนเกิดการเรียนรู้ สร้างสมและถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ตลอดจนปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีพลวัต แม้จะมีปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อภูมิปัญญา หากการตระหนักรู้ของชุมชนในการมองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาจึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสืบสานภูมิปัญญาการจักสานและให้เป็นแหล่งเรียนรู้การจักสานของคนในชุมชน ต่อมา มีการต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าด้วยการสร้างนวัตกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวและโปรแกรมท่องเที่ยว

ชุมชนงานหัตถกรรมจากเตาเผาหินเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาควรมีบทบาทในการวางแผนเพื่อการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ชุมชนตั้งแต่ต้น ประชาชนในชุมชนควรจะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกันผลประโยชน์ที่ได้รับอาจจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน
2. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมประสานความร่วมมือ เพื่อเชื่อมโยงโอกาสสู่แผนการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาและเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถรับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*, 13(2), 25-46.
- ทิพย์สุดา พุฒจร. (2556). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชณินพนธ์ สาขาวิชาพัฒนศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นันทนลิน อินทพัฒน์. (2563). ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอก จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 39(2), 61-73.
- ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา. (2504). *ชีววัฒน์*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- มนัสवास กุลวงศ์. (2561). *พลวัตการประกอบสร้างความหมายของตลาดน้ำในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชณินพนธ์). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มนัสवास กุลวงศ์ และแผน เอกจิตร. (2562). การศึกษาภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมในกลุ่มทะเลสาบสงขลากับการพัฒนาคู่มือการชมจิตรกรรมฝาผนังเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดคูเต่า อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วณิศา ศิริวรสกุล และวัชรินทร์ อินทพรหม. (2559). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 11(1), 42-49.
- สันติภาพ ศิริวัฒนไพบูลย์. (2553). *นิเวศวัฒนธรรม: การเรียนรู้ความสมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับจิตวิญญาณ*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

การพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน*

THE DEVELOPMENT OF THAI BUDDHISTS AT PRESENT

รังสิยศ งามฤทธิ์, พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, สุมานพ ศิวารัตน์
 Rangsiyos Ngamrid, Phramaha Boonsri Nanavuddho, Sumanop Siwarat
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 Mahamakut Buddhist University
 Corresponding Author E-mail: pl.pl9999@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน 2. ศึกษาหลักพุทธธรรมส่งเสริมการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน 3. บูรณาการการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันด้วยหลักพุทธธรรม 4. นำเสนอแนวทางการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันด้วยหลักพุทธธรรม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสาร มีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 16 รูป/คน และจัดเสวนากลุ่มย่อย จำนวน 6 รูป/คน โดยนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปอภิปรายผลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันขาดการพัฒนาในหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชน ต้องใช้หลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อพัฒนาทางการศึกษา การปฏิบัติ การเผยแผ่ และการปกป้อง พระพุทธศาสนา โดยใช้หลักปัญญา 3 หิริ โอตตปปะ สัมปฐิธรรม 7 อัตตะ 3 และ อริยสัจจ 4 สามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ในแบบของ MAN MODEL ทั้งนี้ การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเป็นสิ่งที่สมควรเพราะทำให้เกิดการปรับทัศนคติพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน การได้ลงมือปฏิบัติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ว่าการใช้หลักพุทธธรรมเข้ามามีบูรณาการนับเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนได้อย่างสมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนา; พุทธศาสนิกชน; หลักพุทธธรรม; การบูรณาการ

Abstract

The objectives of the dissertation were as follows: 1. To study the development of Thai Buddhists at present, 2. To study the Buddhist principles supporting the development of Thai Buddhists at present, 3. To integrate the Buddhist principles in the development of Thai Buddhists at present, and 4. To propose a guideline on “A model for the development of Thai Buddhists at present with Buddhist principles”. The data of this documentary qualitative study were collected by in-depth interviewing 16 key informants who were experts in Buddhism and from 6 participants in focus group discussions, The data were analyzed, synthesized and then concluded and presented in a descriptive interpretation method.

The results of the study were found that at present the state of Thai Buddhists, lacked development and performing of Buddhists on these duties. Use Buddhist principles for integrate the development training, practice, propagation and protection by wisdom, Hiri and Ottatappa, Sappurisadhamma and Attha and Four Noble Truths. The body of knowledge obtained can be concluded into “MAN MODEL”. The integration of Buddhist principles is appropriate because adjust their attitude to realize the true duty of Buddhists, to lead them perform the Buddhist duty actively and effectively, Related agencies supported in various formats. It could be concluded that Buddhist principles integration is a method of complete developing Buddhist duties in all 4 dimensions.

Keyword: Development; Buddhists; The Buddhist principles; Integrate

บทนำ

ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาหรือความเป็นพุทธศาสนิกชนนั้น จำต้องมีความประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนา การนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ การร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการปกป้องพระพุทธศาสนา สัมกับความหมายของพุทธศาสนิกชนที่มีความหมายว่า คนที่ตกลงใจน้อมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำตัวประจำชีวิต ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เต็มใจที่จะปฏิบัติตามหลักธรรม คือ เว้นจากการทำความชั่ว ทำแต่ความดี และทำจิตใจให้หมดจดจากกิเลส ด้วยการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เพื่อขัดเกลาอบรมบ่มเพาะกาย วาจา ใจให้งดงามเรียบร้อย ให้สงบนิ่ง และให้พ้นจากความเศร้าหมองต่าง ๆ (แก้ว ชิตตะขบ, 2557) ดังพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตอนหนึ่งว่า “ทุกคนที่ถือตัวเป็นพุทธศาสนิกชนจะต้องศึกษาพระพุทธศาสนาตามภูมิปัญญา ความสามารถ และโอกาสของคนที่มียู่ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง กระทั่งขัดขึ้นในหลักธรรม เมื่อศึกษาเข้าใจแล้ว เห็นประโยชน์แล้ว ก็น้อมนำมาปฏิบัติทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการงานของตน เพื่อให้เกิดความสุข ความสงบร่มเย็น และความเจริญงอกงามในชีวิตเพิ่มพูนขึ้นเป็นลำดับ ตามขีดความสามารถปฏิบัติของแต่ละคน ถ้าชาวพุทธรู้ธรรมะ ปฏิบัติธรรมะอย่างถูกต้องทั่วถึงกันมากขึ้น ปฏิบัติการเบียดเบียนพระศาสนาให้เศร้าหมองน้อยลง เพราะทุกวันนี้ที่เกิดความเสียหาย ก็มีใช้ผู้ใดใครอื่นทำให้เราเป็นเรื่องราว ชาวพุทธผู้ไม่รู้และไม่ปฏิบัติตามทำขึ้นเกือบทั้งนั้น” (ยงยุทธ วัชรกุล, 2548)

จากพระบรมราโชวาท ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบถึงปัญหาของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันซึ่งประกอบไปด้วย พระภิกษุ อุบาสก และอุบาสิกา ว่ามีความบกพร่องในหน้าที่ของความเป็นพุทธศาสนิกชน 4 ด้าน คือ ขาดความรู้ ขาดการปฏิบัติ ขาดการเผยแพร่ และขาดการปกป้อง ในพระพุทธศาสนา ทำให้ความประพฤติเป็นไปในทางเสียหาย จึงควรที่จะพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ให้มีการทำตามหน้าที่ 4 ด้าน ดังกล่าว โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน และอาศัยทฤษฎีการพัฒนาแบบต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีแบบพึ่งพา (Dependency Theory) เป็นทฤษฎีที่เกิดจากปัญหาความด้อยพัฒนา (อิศารัตน์ เทพรัตน์, 2562) ซึ่งนักพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ก็พยายามหาความหลุดพ้นจากสภาพขาดการพัฒนา (ธงชัย สมบูรณ์, 2532) ประกอบเป็นแนวคิดในการวิจัย ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยจึงจำเป็นต้องรู้ถึงสภาพการพัฒนาของพุทธศาสนิกชนไทย และหลักธรรมต่าง ๆ ที่จะนำมาบูรณาการในการพัฒนา เพื่อให้งานวิจัยมีคำตอบในวิธีการที่จะพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมส่งเสริมการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อบูรณาการการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันด้วยหลักพุทธธรรม
4. นำเสนอแนวทางการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันด้วยหลักพุทธธรรม”

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสารและสัมภาษณ์ (Qualitative Documentary and Interview Research) โดยมีการค้นคว้าเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตและการพัฒนาของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน หลักพุทธธรรมต่าง ๆ และวิเคราะห์

ข้อมูลเพื่อนำมาบูรณาการในการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ด้านการศึกษา การปฏิบัติ การเผยแผ่ และการปกป้อง พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview) คัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติโดดเด่น เป็นผู้ประสบความสำเร็จ หรือมีการปฏิบัติการ ที่มีความสอดคล้องใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการปฏิบัติ ด้านการเผยแผ่ และด้านการปกป้อง พระพุทธศาสนา รวม 16 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 6 รูป/คน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ที่ประชุมกลุ่มได้ร่วมกันให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2. หน้าที่ของพุทธศาสนิกชนไทยในแต่ละด้าน ทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านการปฏิบัติ ด้านการเผยแผ่ และด้านการปกป้อง พระพุทธศาสนา 3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 16 รูป/คน และได้เข้าประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูลมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากการสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒินำมาสังเคราะห์หาองค์ความรู้จากการวิจัย เป็นการสรุปสาระสำคัญ และจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันของทั้งสองกระบวนการ โดยมีการแยกเป็นประเด็นเพื่อหาคำตอบของแต่ละคำถามและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน พบว่า

ปัจจุบันพุทธศาสนิกชนไทย ล้วนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน (พระเลิศพิพัฒน์ จันทบุญโญ, 2561) และยังขาดการพัฒนาตนเองในการทำหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชนทั้ง 4 ด้าน โดยมีการศึกษาพระพุทธรุศาสนาน้อยมาก ทำให้ขาดความรู้ในทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับการแสดงทัศนคติของ ภาณุพงศ์ คงเชื้อจิ้น (2563, ผู้อำนวยการกองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ว่า “ปัจจุบันพุทธศาสนิกชนไทยไม่เข้าใจในคำสอนของพระพุทธศาสนาควรให้พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันเห็นประโยชน์ของการศึกษาพระพุทธศาสนา” และสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของ พระมหาวิมล โชติธมโม พระธรรมวิทยากร ในการสนทนากลุ่ม ว่า “พุทธศาสนิกชนไทยยังขาด

การศึกษาที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ขาดความเข้าใจในพระพุทธศาสนา และมีการศึกษาอย่างไม่เป็นระบบ” (พระมหาวิมล โชติธมโม, 2563) มีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามคำสอนในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับการแสดงทัศนคติของ ดร.สัญญา พรหมฤๅษี ประธานกรรมการมูลนิธิเพื่อพระพุทธศาสนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ว่า “พุทธศาสนิกชนไทยมีการปฏิบัติตนยังไม่ถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงกลายเป็นผู้ทำลายพระพุทธศาสนาเสียเอง” (สัญญา พรหมฤๅษี, 2563) และสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของ นายบัญชายุทธ์ อังคะนาวิน หัวหน้างานทะเบียนที่ดินวัดร้าง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการสนทนากลุ่ม ว่า “พุทธศาสนิกชนไทยมีการไปหลงเชื่อและปฏิบัติตามคำสอนของพระสัทธรรมที่มีการปฏิรูป ของที่ไม่แท้จริง หรือมีการทำตัวไปกับคำสอนที่ผิด ๆ ขาดการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า” (บัญชายุทธ์ อังคะนาวิน, 2563) การเผยแพร่พระพุทธศาสนาไม่ชัดเจนเท่าที่ควรซึ่งโดยส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับการแสดงทัศนคติของ พระเทพปริยัติโมลี รองเจ้าคณะภาค 9 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ว่า “พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันยังขาดความรู้ในการเผยแพร่ พระสงฆ์ก็มีการเผยแพร่ในรูปแบบเก่า ๆ และไม่ต่อเนื่อง” (พระเทพปริยัติโมลี, 2563) และสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของ นายประพันธ์ ตันวัฒนา ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการสนทนากลุ่ม ว่า “พุทธศาสนิกชนไทยขาดการร่วมกันเผยแพร่พระพุทธศาสนาเพราะขาดความรู้ในทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ไม่มีการช่วยเหลือร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ ขาดความสนใจและความกระตือรือร้นในเรื่องนี้” (นายประพันธ์ ตันวัฒนา, 2563) การปกป้องพระพุทธศาสนายังคงมีอยู่น้อยมากแม้ในสังคมไทยจะมีองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและคอยปกป้องพระพุทธศาสนาอยู่ก็ตาม สอดคล้องกับการแสดงทัศนคติของ พระมหาไพโรวาลย์ วรณโณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ว่า “พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันยังขาดความคิดว่าการปกป้องพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของตน ขาดการเผชิญหน้า และไม่เห็นความสำคัญของการปกป้อง” (พระมหาไพโรวาลย์ วรณโณ, 2562) และสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของ ดร.ปวรุตม์ จิตติพงศ์ศิริกุล หัวหน้าฝ่ายอุทยานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการสนทนากลุ่ม ว่า “พุทธศาสนิกชนไทยขาดการปกป้องพระพุทธศาสนาเพราะไม่มีการประพฤติดนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและขาดการศึกษาในพระพุทธศาสนา ไม่มีทัศนคติที่ถูกต้องและไม่รู้ว่าภัยอาจเกิดกับพระพุทธศาสนาได้ทุกเมื่อ” (ปวรุตม์ จิตติพงศ์ศิริกุล, 2563)

2. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน พบว่า

ตามทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) ซึ่งเกิดจากการด้อยพัฒนาในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา ทำให้มีแนวคิดของการดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาจากปัญหาที่ประสบอยู่ (จิตรรัตน์ เทพรัตน์, 2562) ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดโครงสร้างการนำหลักพุทธธรรมมาส่งเสริมหรือบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ดังนี้

2.1 ด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา ใช้หลักพุทธธรรม คือ ปัญญา 3 ประกอบไปด้วย สุตมยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่ได้รับจากการฟังบรรยายธรรมต่าง ๆ จินตามยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากการใช้ความคิดพิจารณาให้เกิดความเข้าใจในระดับเหตุผล ภาวนามยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากการได้ประสบด้วยตัวเองตามประสบการณ์

2.2 ด้านการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ใช้หลักพุทธธรรม คือ หิริ ความละอายบาป และ โอตตัปปะ ความเกรงกลัวบาป (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

2.3 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใช้หลักพุทธธรรม คือ

- สัปปริสธรรม 7 ธัมมัญญุต (การรู้จักเหตุ) อัตถัญญุต (การรู้จักผล) อัตตัญญุต (การรู้จักตน) มัตตัญญุต (การรู้จักประมาณ) กาลัญญุต (ความรู้จักกาล) ปริสสัญญุต (การรู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุต (ความรู้จักบุคคล)

- อัตถะ หรือ อรรถ 3 หมายถึง ประโยชน, ผลที่มุ่งหมาย, จุดหมาย ประกอบด้วย ธิฏฐธัมมิกัตถะ (ประโยชน์ปัจจุบัน) สัมปรายิกัตถะ (ประโยชน์เบื้องหน้า) ปรมัตถะ (ประโยชน์สูงสุด) (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

2.4 ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ใช้หลักพุทธธรรม คือ

- อริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ (ความทุกข์) ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์) ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์) มรรคมรรค 8 มีดังนี้ สัมมาทิฐิ (การเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาวาจา (การเจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) สัมมาสติ (การระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (การตั้งจิตมั่นชอบ) (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

โดยหลักพุทธธรรมทั้งหมดที่นำมาบูรณาการให้เกิดผลสำเร็จในทุกด้านนั้น จะใช้เป็นเครื่องมือร่วมเข้ากับกระบวนการวิธีที่จะพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันให้บรรลุตามเป้าประสงค์ของทุกด้าน

ทั้งนี้ ได้กำหนดหลักพุทธธรรม อปริหานิยธรรม 7 เพื่อบูรณาการป้องกันปัญหาการดำเนินการให้บรรลุเป้าประสงค์สู่ความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย

- หมั่นประชุมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ
- บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ต้องมาประชุม และเลิกประชุมกันโดยพร้อมเพรียง หากให้มีการดำเนินการใด ๆ จะต้องทำกิจการนั้นโดยพร้อมเพรียงกัน
- ไม่ถ่มถ้อย และไม่บัญญัติสิ่งอื่นใดนอกเหนือจากที่เคยบัญญัติไว้แล้วในความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทั้ง 4 ด้าน
- รับฟังและให้ความเคารพผู้ที่มีประสบการณ์ นำสิ่งที่ท่านพูดไว้น่าไปปฏิบัติ
- จัดสร้างกระบวนการปกป้อง ดูแล ค้ำครอง พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ให้มีสภาพความพร้อมที่จะสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทั้ง 4 ด้าน ได้

- ให้ความเคารพ บูชานิยสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความจำ ปลุกเร้าให้เราทำความดี และไม่ละเลยพิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่อสถานที่สำคัญเหล่านั้นตามประเพณีที่ดั่งงาม

- จัดให้ความคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พุทธศาสนิกชนไทยที่มีการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ทั้ง 4 ด้าน ได้อย่างดี ซึ่งเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชนที่ดี

3. การบูรณาการการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันด้วยหลักพุทธธรรม พบว่าสามารถดำเนินการบูรณาการได้ ดังนี้

3.1 ด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม ปัญญา 3

- เป้าประสงค์ที่ 1 ปรับทัศนคติให้รู้ว่าการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน โดยทำให้เกิดการรับรู้รับฟังจากผู้อื่น (สุตมยปัญญา) มีการคิดพิจารณา (จินตามยปัญญา) และมีการร่วมทำกิจกรรมเพื่อให้ปัญญาเกิดจากการลงมือปฏิบัติ (ภาวนามยปัญญา) สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. ปลุกฝังให้เกิดการรับรู้ตั้งแต่วัยเด็กโดยได้รับการสอนหรือการบอกกล่าวจากบิดา มารดา ครู อาจารย์

2. จัดโครงการเพื่อเสริมสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนไทย เพื่อให้เกิดการใช้ความคิดพิจารณาเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน

3. จัดสร้างโครงการปรับทัศนคติ และส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจกับพุทธศาสนิกชนไทยถึงหน้าที่ของความเป็นพุทธศาสนิกชนโดยให้มีการร่วมทำกิจกรรม หรือลงมือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งให้เห็นเป็นรูปธรรม

- เป้าประสงค์ที่ 2 การทำให้ศึกษาพระพุทธศาสนา โดยทำให้เกิดการรับรู้รับฟังจากผู้อื่น (สุตมยปัญญา) มีการคิดพิจารณา (จินตามยปัญญา) มีการร่วมทำกิจกรรมเพื่อให้ปัญญาเกิดจากการลงมือปฏิบัติ (ภาวนามยปัญญา) และนำเอาวิธีการ ฟัง (สุตตะ) คิด (จินตะ) ถาม (ปุจฉา) เขียน (ลิขิต) มาเป็นเครื่องมือในการศึกษา สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. นำคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าสู่ระบบออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันได้เรียนรู้

2. ให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษาไทย ซึ่งเป็นการบังคับพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันให้มีการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาไทย

3. จัดให้มีการเรียนการสอนในหลายรูปแบบเพื่อเป็นทางเลือกให้กับพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน

4. จัดให้มีหลักสูตรระยะสั้นสำหรับวัยผู้ใหญ่

5. รัฐบาลต้องส่งเสริม สนับสนุน และรับประกันให้ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาแล้วมีงานทำและมีรายได้ที่ดี

6. ให้สิทธิพิเศษแก่ผู้เรียนพระพุทธศาสนา

7. บูรณาการศึกษาศาสนธรรมเข้ากับวิทยาการต่าง ๆ ในปัจจุบัน

- เป้าประสงค์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรผู้สอนพระพุทธศาสนา โดยทำให้บุคลากรผู้สอนพระพุทธศาสนามีการพัฒนาด้วย การรับรู้รับฟังจากผู้อื่น (สุตมยปัญญา) มีการคิดพิจารณา (จินตามยปัญญา) และนำเอาวิธีการ ฟัง (สุตตะ) คิด (จินตะ) ถาม (ปุจฉา) เขียน (ลิขิต) มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. จัดให้มีการอบรมและฝึกฝนบุคลากรผู้ที่จะมาสอนพระพุทธศาสนา

2. จัดให้ผู้สอนพระพุทธศาสนามีสวัสดิการ และค่าตอบแทนที่สูงเป็นพิเศษ

3.2 ด้านการปฏิบัติตน บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม หิริ โอตตัปปะ

- เป้าประสงค์ที่ 1 ปรับทัศนคติให้รู้ว่าการปฏิบัติตนตามคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน โดยทำให้เกิดการละอายต่อบาป (หิริ) และให้มีความเกรงกลัวต่อบาป (โอตตัปปะ) สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. ปลุกฝังให้เกิดการรับรู้ตั้งแต่วัยเด็ก

2. จัดให้ความรู้ อบรม หรือมีสื่อการสอนเข้าสู่โลกออนไลน์เพื่อสะดวกต่อการศึกษา และทำความเข้าใจ

3. จัดสร้างโครงการปรับทัศนคติ และส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจกับพุทธศาสนิกชนไทยถึงหน้าที่ของความเป็นพุทธศาสนิกชน และเรื่องบาป บุญ โดยให้มีการร่วมทำกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งให้เห็นเป็นรูปธรรม

- เป้าประสงค์ที่ 2 การทำให้ปฏิบัติตนตามคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยอาศัยพื้นฐานของการรับรู้ในเรื่องการละอายต่อบาป (หิริ) และความเกรงกลัวต่อบาป (โอตตัปปะ) สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกให้พุทธศาสนิกชนไทยเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการทำตนตามแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา

2. กำหนดบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดต่อคำสอนของพระพุทธศาสนา

3. จัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมพุทธศาสนิกชนไทยให้ปฏิบัติตนตามคำสอนในพระพุทธศาสนา

4. จัดให้พุทธศาสนิกชนไทยมีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเพื่อสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

5. สร้างบุคคลต้นแบบที่ดีงาม ได้รับการยอมรับจากสังคม เพื่อจูงใจให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

- เป้าประสงค์ที่ 3 การส่งเสริม ให้ความมียกย่อง และสนับสนุนพุทธศาสนิกชนไทยที่ปฏิบัติตนตามคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยอาศัยหลักพุทธธรรมพื้นฐาน คือ เกิดการละอายต่อบาป (หิริ) และมีความเกรงกลัวต่อบาป (โอตตัปปะ) สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

รัฐบาลมีการดำเนินการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนไทยที่ปฏิบัติตนตามคำสอนในพระพุทธศาสนาได้อย่างดี ให้มีสิทธิพิเศษ หรือมีการเชิดชูอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 ด้านการเผยแผ่ บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม สัปปุริสธรรม 7 และ อุดมคติ 3

- เป้าประสงค์ที่ 1 ปรับทัศนคติให้รู้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน โดยทำให้เกิดการรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับ 3 ประการ (อุดมคติ 3) และให้เห็นความสำคัญของการทำตามแบบ สัปปุริสธรรม 7 สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. ปลุกฝังให้เกิดการรับรู้ตั้งแต่วัยเด็ก

2. จัดสร้างโครงการปรับทัศนคติ และส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจกับพุทธศาสนิกชนไทยถึงหน้าที่ของความเป็นพุทธศาสนิกชน และหลักพุทธธรรม ดังกล่าว โดยให้มีการร่วมทำกิจกรรม หรือลงมือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งให้เห็นเป็นรูปธรรม

- เป้าประสงค์ที่ 2 การทำให้เผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องใช้หลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 และ อุดมคติ 3 มาเป็นแนวทางบูรณาการเข้าสู่พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ซึ่งสามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. จัดสร้างบุคคลต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้พุทธศาสนิกชนไทยเห็นเป็นแบบอย่าง โดยบุคคลต้นแบบนั้นควรเป็นผู้มีอำนาจและมีบริวารมาก เพื่อถ่ายทอดให้บริวารของตนเองได้ง่ายและเป็นจำนวนมากในคราวเดียว

2. การสร้างแรงบันดาลใจให้พุทธศาสนิกชนไทยเห็นคุณค่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนไทยมีความรู้ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

4. พัฒนาพุทธศาสนิกชนไทย ให้เป็นไปตามหลักพุทธธรรมที่กำหนดให้มีคุณสมบัติและความพร้อมที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา

5. สร้างทัศนคติพุทธศาสนิกชนไทยให้เกิดความรัก ความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา

- เป้าประสงค์ที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาช่องทางต่าง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 และ อุดมคติ 3 มาเป็นแนวทางบูรณาการ ได้ ดังนี้

1. จัดสร้างระบบออนไลน์ หรือให้มีการพัฒนาสื่อต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนไทยร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2. จัดให้มีรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. พัฒนาวัดในประเทศไทยให้เป็นสถานที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4. จัดให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ มีกิจกรรมในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

5. ให้มีการนำหลักสูตรพระพุทธศาสนาเข้าสู่การศึกษาภาคบังคับ

- เป้าประสงค์ที่ 4 การจัดตั้งเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีการนำหลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 และ อัตถะ 3 มาเป็นแนวทางปฏิบัติกับผู้เผยแผ่ และให้เครือข่ายเป็นศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญของแต่ละท้องที่ด้วย สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด อำเภอ ตำบล
2. จัดให้มีหลักสูตร หรือการอบรมพุทธศาสนิกชนประจำศูนย์การเผยแผ่ เพื่อส่งเสริมและให้ความรู้ถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง

3. สร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับวงการบันเทิง, กีฬา, ดนตรี หรือบุคคลที่สังคมให้ความสนใจ

3.4 ด้านการปกป้อง บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4

- เป้าประสงค์ 1 ปรับทัศนคติให้รู้ว่าการปกป้องพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน โดยทำให้เกิดการรับรู้ถึงการปฏิบัติตนตามอริยสัจ 4 สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. ปลุกฝังให้เกิดการรับรู้ตั้งแต่วัยเด็ก
2. จัดสร้างโครงการปรับทัศนคติ และส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจกับพุทธศาสนิกชนไทยถึงหน้าที่ของความเป็นพุทธศาสนิกชน โดยอาศัยหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4

- เป้าประสงค์ที่ 2 การทำให้เกิดการปกป้องพระพุทธศาสนาโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องใช้แนวทางอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยให้ปกป้องพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. การทำให้พุทธศาสนิกชนไทยมีการศึกษาพระพุทธศาสนา
2. การทำให้พุทธศาสนิกชนไทยมองเห็นภัยหาคขาดพระพุทธศาสนา และให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา โดยการนำหลักอริยสัจ 4 เป็นตัวขับเคลื่อน
3. ปลุกฝังความคิดความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนไทยให้หวงแหนในพระพุทธศาสนา

- เป้าประสงค์ที่ 3 การสนับสนุนพุทธศาสนิกชนไทยที่ปกป้องพระพุทธศาสนา โดยอาศัยหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 สามารถบูรณาการได้ ดังนี้

1. รัฐบาลและคณะสงฆ์มีการดำเนินการส่งเสริมพุทธศาสนิกชนไทยที่ปกป้องพระพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติตนตามอริยสัจ 4 ในการปกป้องพระพุทธศาสนา ให้มีสิทธิพิเศษ หรือมีการเชิดชูอย่างเป็นรูปธรรม

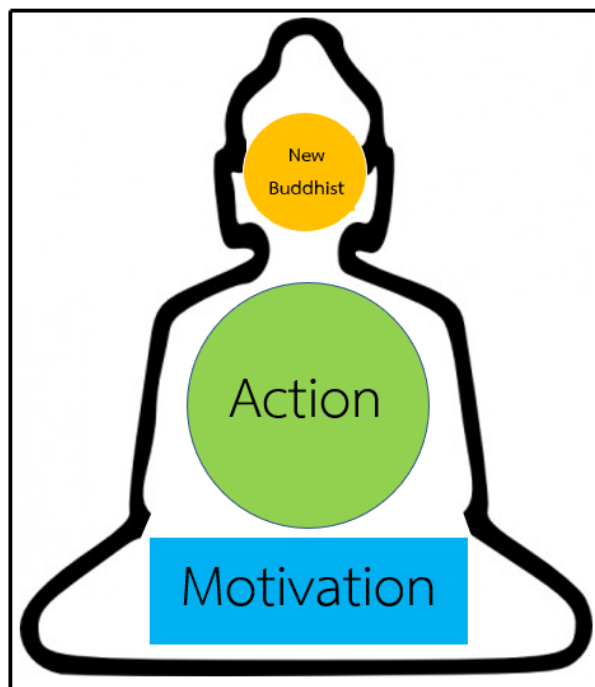
2. จัดให้เป็นบุคคลต้นแบบ และวิทยากรในการให้ความรู้และการดำเนินการปกป้องพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยทำให้พบว่าพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันต้องมีการพัฒนาในหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชนทั้ง 4 ด้าน เช่น พระภิกษุผู้ใกล้ชิดกับสภาพของพระพุทธรูปมากที่สุด ในทั้ง 4 ด้าน ก็ยังคงมีบางส่วนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ สบายสุข (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อข่าวสารพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักคำสอน มีบางส่วนเท่านั้นที่ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม และเรื่องที่เป็นวิกฤติศรัทธา ได้แก่ การประพาศติผิดในเรื่องชู้สาว การดื่มสุรา เพราะสร้างความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาโดยรวม เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า สังคมในปัจจุบันทำให้วิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากที่ควรจะเป็น ความเป็นพุทธศาสนิกชนไทยไม่เกิดความสมบูรณ์ เพราะขาดความรู้ในทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง กลายเป็นสังคมเสื่อมโทรม คนในสังคมจำนวนมากไม่รู้จักแยกแยะความดี ความชั่ว ป่วยให้กิเลส อบายมุข มีอำนาจครองตัว ครองใจมากขึ้นทุกที จนกระทั่งบ้านเมืองปั่นป่วน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2553) จึงพบว่าสมควรใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการเพื่อพัฒนาการทำหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชน เหตุผลเพราะการบูรณาการเป็นการประสานกลมกลืนกันของแผนกระบวนกร และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอภัย อภิชาโต (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน เช่น การประยุกต์หลักเบญจศีล และเบญจธรรมมาใช้ในสังคมปัจจุบัน จะสามารถควบคุมพฤติกรรมและพัฒนาทางร่างกายและจิตใจของตนเองได้สุจริต ก็จะทำให้สังคมมนุษย์อยู่อย่างสงบสุขภายใต้กฎระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ของสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากสภาพของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันที่ขาดการพัฒนาในหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ประกอบกับหลักพุทธธรรมต่าง ๆ ที่นำมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนา กับพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันได้ ส่งผลการสังเคราะห์ให้เกิดการสร้างจุดเชื่อมของพฤติกรรมพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันกับแนวทางการบูรณาการโดยใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาดำเนินการด้วย MAN Model

ภาพที่ 1 MAN Model

โดยมีจุดเริ่มต้นจากการทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะประพฤติปฏิบัติในหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชนทั้ง 4 ด้าน ซึ่งเป็นฐานของโมเดล คือ M (Motivation) โดยการเกิดแรงจูงใจนั้นเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันต้องมีเป็นอันดับแรก ได้แก่ การสร้างให้เกิดความรัก ความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา เพราะจะเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดความต้องการตอบสนองในสิ่งที่ตนรักและศรัทธา

เมื่อเกิดความรัก ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้ว แรงจูงใจที่จะทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนนั้นจะเป็นสิ่งตามมาซึ่งอยู่ในขั้นที่สองของโมเดล คือ A (Action) เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันเกิดการลงมือกระทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทั้งได้อย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ ได้แก่ การศึกษา การปฏิบัติ การเผยแพร่ และการปกป้อง ในพระพุทธศาสนา ด้วยการใช้วิธีบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน

เมื่อพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันมีการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนครบถ้วนทั้ง 4 ด้านได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์แล้ว ส่งผลให้เกิดพุทธศาสนิกชนไทยรูปแบบใหม่ในสังคม ซึ่งก็คือส่วนยอดสุดของโมเดล คือ N (New Buddhist) เป็นพุทธศาสนิกชนไทยที่มีการพัฒนาตนเองสู่การทำหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชนได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ ทั้ง 4 ด้าน โดยสมบูรณ์แล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สมควรเริ่มต้นพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยจากชุมชนกลุ่มย่อย ๆ ในแต่ละท้องถิ่นโดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและเห็นความสำคัญต่อการกระทำ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการขยายสู่ชุมชนต่อไปเป็นมหากศส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

สามารถใช้ได้กับพุทธศาสนิกชนไทยในทุกระดับชั้น และสามารถเพิ่มเติมโดยการจัดทำเป็นคู่มือในการประยุกต์ใช้ MAN Model ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย โดยผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจและมีความสำคัญไม่ต่างกัน ในหัวข้อต่อไปนี้

1. เรื่อง “การประยุกต์ใช้ MAN Model เพื่อสร้างศักยภาพพุทธศาสนิกชนไทยด้านการศึกษาพระพุทธรูปศาสนา”
2. เรื่อง “การประยุกต์ใช้ MAN Model เพื่อสร้างศักยภาพพุทธศาสนิกชนไทยด้านการปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธรูปศาสนา”
3. เรื่อง “การประยุกต์ใช้ MAN Model เพื่อสร้างศักยภาพพุทธศาสนิกชนไทยด้านการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา”
4. เรื่อง “การประยุกต์ใช้ MAN Model เพื่อสร้างศักยภาพพุทธศาสนิกชนไทยด้านการปกป้องพระพุทธรูปศาสนา”

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว ชิตตะขบ. (2557). *คู่มือพุทธศาสนิกชน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2532). *การศึกษาเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธิดารัตน์ เทพรัตน์. (2560). *ทฤษฎีการพัฒนา*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.Thaidarat00.wordpress.com/2011/11/16/ทฤษฎีการพัฒนา/>.
- บัญชายุทธ์ อังคะนวนิน (2563, 26 พฤษภาคม). หัวหน้างานทะเบียนที่ดินวัดร้าง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. [การสนทนากลุ่ม].
- ประพันธ์ ตันวัฒนา. (2563, 26 พฤษภาคม). ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. [การสนทนากลุ่ม].
- ปรุฑมภ์ ฐิติพงศ์ศิริกุล. (2563, 26 พฤษภาคม). หัวหน้าฝ่ายอุทยาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. [การสนทนากลุ่ม].
- พระเทพปริยัติโมลี (2563, 1 เมษายน). รองเจ้าคณะภาค 9. [สัมภาษณ์].

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *หลักชาวพุทธ : จุดเริ่มจุดรวม ที่มารวมกันรุ่งโรจน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์สวย.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพโรวดี วรณโณ. (2562, 13 ธันวาคม). [สัมภาษณ์].
- พระมหาวิมล โชติธมโม. (2563, 26 พฤษภาคม). พระธรรมวิทยากร. [การสนทนากลุ่ม].
- พระเลิศพิพัฒน์ จนทปญโญ. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(2), 1-9.
- พระอภัย อภิชาติ (ชูขุนทด). (2554). *การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาณุพงศ์ คงเชื้อจีน (2563, 30 เมษายน). ผู้อำนวยการกองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. [สัมภาษณ์].
- ยงยุทธ วัชรกุล. (2548). *องค์พุทธมามกะ/ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทโพสต์ พับลิชชิง.
- สัญญา พรหมฤๅษี (2563, 14 เมษายน). ประธานกรรมการมูลนิธิเพื่อพระพุทธศาสนา. [สัมภาษณ์].
- อนุรักษ์ สบายสุข. (2552). *ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อข่าวสารพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

**การสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo
 ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ***
**CREATING A FORECAST EQUATION FOR THE ADOPTION OF MYMO
 APPLICATION OF THE GOVERNMENT SAVING BANK CUSTOMERS
 AT SAM CHUK BRANCH, SUPHANBURI PROVINCE**
ลลลล ◊ ออออ

ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสรัยา สุภาพล, อัจฉรินทร์ ศรีสุข

Laddawan Someran, Soraya Supaphol, Oatcharin Srisuk

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Corresponding Author E-mail: laddawan.s@rmutsb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ทักษะ พฤติกรรม และการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo (2) ทักษะต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo และ (3) สร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้าของธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ใช้บริการแอปพลิเคชัน MyMo จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบบังเอิญ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ทักษะที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึกรู้ ด้านพฤติกรรม ส่งผลต่อส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี และพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ด้านเป้าหมาย ด้านความพร้อม ด้านสถานการณ์ ด้านการแปลความหมาย ด้านการตอบสนอง และด้านผลลัพธ์ที่ตามมา ส่งผลต่อส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะต่อการใช้เทคโนโลยี; พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี; การยอมรับใช้แอปพลิเคชัน

Abstract

Objectives of the research article were to study: 1) the attitude towards information technology usage, the information technology application behaviors, and the adoption of MyMo application, 2) the attitude towards information technology usage and the information technology application behaviors that affected the adoption of MyMo application, and 3) to create the forecast equation for the adoption of MyMo application of Government saving bank customers at Samchuk branch, Suphanburi Province. The samples were 400 customers of Government Savings Bank at Sam Chuk Branch in Suphanburi Province who used the MyMo application. They were selected by an accidental sampling technique. A questionnaire was used as a tool to collect data.

The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean and standard deviation. Multiple regression analysis was also used to analyze the data. The research results were found that the respondents had overall opinions on the attitude towards technology usage, the information technology application behaviors, and the adoption of the MyMo application by the Government Savings Bank were at a high level. The results of the hypothesis testing revealed that the attitude towards the use of information technology, including knowledge, affection, and behavior, affected the adoption of the MyMo application by the Government Savings Bank. The information technology application behaviors, namely: goals, readiness, situations, and interpretations, affected the adoption of the MyMo application by Government Savings Bank customers at a statistically significant level of 0.05.

Keywords: Attitude towards information technology usage; Information technology application behaviors; Adoption of application

บทนำ

ในปัจจุบันระบบการทำธุรกรรมทางการเงินของประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งถือว่ามี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ ที่ต้องการทำธุรกรรมการเงินด้วยความ สะดวกและรวดเร็ว ทำให้ผู้ให้บริการอย่างสถาบันการเงินได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการ ชำระเงินซึ่งจากเดิมที่ต้องใช้บริการหน้าเคาเตอร์ธนาคารหรือตู้ ATM ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลง ทางด้านเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อการทำธุรกรรมทางการเงิน ทำให้เกิดช่องทางในการ ให้บริการทางการเงินมากมาย เช่น การทำธุรกรรมการเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การทำ

ธุรกรรมผ่านทางโทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ต โดยการใช้แอปพลิเคชัน ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถที่จะโอนเงินหรือชำระค่าบริการต่าง ๆ ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ตได้ตลอดเวลา ส่งผลให้ผู้ใช้บริการต้องมีการปรับตัวในการทำธุรกรรมการเงินเพิ่มขึ้น อีกทั้งการให้บริการทางการเงิน โดยผ่านเทคโนโลยีสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐทางด้านเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่ต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้มีประสิทธิภาพและยังช่วยเพิ่มผลงานด้วยการใช้เวลาในการดำเนินงานที่น้อยลง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศได้ จึงได้มุ่งเน้นให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกิจกรรม รวมถึงกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคมของทุกภาคส่วน

บทบาทของเทคโนโลยีไม่ได้จำกัดอยู่ที่ระดับของธุรกิจเท่านั้นแต่ได้แผ่ขยายเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป การเพิ่มขึ้นของจำนวนธุรกรรมทางการเงินที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือมือถือโดยตรงมีอยู่เป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ว่าจะเป็นรับชำระค่าสินค้าหรือบริการ โดยโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร หลังจากตกลงซื้อสินค้าหรือบริการ การตัดค่าใช้จ่ายโดยตรงจากบัญชีบัตรเครดิต บัตรเครดิต แม้แต่การนำเงินเข้ากระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์ก่อนที่จะทำการหักชำระค่าสินค้าหรือบริการต่อไป ซึ่งธุรกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับบริการของธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้ จากรายงานข้อมูลการใช้บริการธุรกรรมทางธนาคารผ่านสื่อออนไลน์ของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า ยอดการใช้บริการธุรกรรมทางธนาคารพาณิชย์ผ่านสื่อออนไลน์ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2558 - 2562 แสดงให้เห็นถึงช่องทางการใช้บริการออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง (Internet Banking) และ ผ่านทางโมบายแบงก์กิ้ง (Mobile Banking) ของลูกค้าที่เปิดบัญชีมาเพื่อใช้บริการทางออนไลน์มีปริมาณเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี และจำนวนการทำธุรกรรมในการชำระเงินผ่านบริการธนาคารผ่าน Mobile Banking ที่เติบโตจาก 2.8 ร้อยล้านรายการในปี พ.ศ. 2561 เป็น 5.7 ร้อยล้าน รายการในปี พ.ศ. 2562 ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ.2562 การทำธุรกรรมชำระเงินผ่านบริการธนาคารผ่าน Mobile Banking มีจำนวนบัญชีผู้ใช้กว่า 1 ล้านบัญชีมูลค่า กว่า 7 แสนล้านบาทต่อมาในปี พ.ศ. 2562 การทำธุรกรรมชำระเงินผ่านบริการธนาคาร ผ่าน Mobile Banking มีจำนวนบัญชีผู้ใช้งานกว่า 6 ล้านบัญชี มูลค่ากว่า 1 พันล้านบาท ช่วงภายใน 1 ปี มีอัตราการเติบโตของบัญชี ถึง 6 เท่า เห็นได้ว่าคนไทยมีการเปลี่ยนพฤติกรรมมาทำธุรกรรมผ่าน Mobile Banking และ แท็บเล็ต มากขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563)

สถาบันการเงินทุกสถาบันได้เพิ่มบริการต่าง ๆ ผ่านทางโลก Cyber เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าเข้าไปใช้บริการผ่านเครือข่ายออนไลน์ เช่น การให้บริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง (Internet Banking) และโมบายแบงก์กิ้ง (Mobile Banking) เป็นต้น ซึ่งลักษณะการให้บริการในประเทศไทย มี 2 ลักษณะ คือ (1) เพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และ (2) เพื่อการทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคารโดยไม่ต้องเสียเวลาไปที่ธนาคาร การทำธุรกรรม

ทางการเงินผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟน (Smartphone) ในปัจจุบันได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะสะดวกและรวดเร็ว

ธนาคารออมสิน เป็นกลุ่มลูกค้าทั่วไปที่ประกอบไปด้วย กลุ่มเด็ก กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนทำงานใหม่ กลุ่มลูกค้าภาครัฐ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มฐานราก กลุ่มลูกค้าตามนโยบายรัฐ และกลุ่มสุดท้ายจะเป็นกลุ่มธุรกิจและสินเชื่อภาครัฐ ธุรกิจขนาดใหญ่และกลุ่มรัฐวิสาหกิจ ซึ่งถือว่าเป็นมีฐานลูกค้าที่กว้างมาก ธนาคารออมสินจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาแอปพลิเคชัน MyMo โดยการศึกษาทัศนคติการใช้งาน และพฤติกรรมการใช้งานของลูกค้า เพื่อให้ได้แนวทางการสร้างการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของธนาคารออมสินให้มากขึ้น ผลกระทบคือจะทำให้มีลูกค้าใช้บริการแอปพลิเคชัน MyMo มากขึ้น ลูกค้าจะได้รับความสะดวกรวดเร็วในการบริการมากขึ้นด้วย และเนื่องจากคณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่า อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอำเภอที่มีความหลากหลายของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายของธนาคารออมสิน ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานราชการ โรงงาน โรงสี และยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี คือ ตลาดสามชุกร้อยปี ที่มีพ่อค้าแม่ค้าและนักท่องเที่ยวมากมาย ทำให้มีลูกค้าที่เป็นผู้ประกอบการจำนวนมากที่ทำการผลิตและจำหน่ายสินค้าหลากหลาย จึงเป็นเป็นบริบทที่น่าสนใจในการศึกษา

การสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อธนาคารออมสินในการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาแอปพลิเคชัน ให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า และลูกค้าจะได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากการใช้บริการ อีกทั้งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของธนาคารออมสินและเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
- 3). เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ และมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับงานวิจัยนี้ คือ ลูกค้าของธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ใช้บริการแอปพลิเคชัน MyMo ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ W.G. Cochran ผู้วิจัยได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 และได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 385 คน และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยคำถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกณฑ์การให้คะแนนในส่วน of แบบสอบถามส่วนที่ 2 – 4 แบบสอบถามมีเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละระดับความคิดเห็น คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) และการแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย ความคิดเห็นในแต่ละด้าน ดังนี้ 4.50-5.00 (เห็นด้วยมากที่สุด) 3.50-4.49 (เห็นด้วยมาก) 2.50-3.49 (เห็นด้วยปานกลาง) 1.50-2.49 (เห็นด้วยน้อย) และ 1.00-1.49 (เห็นด้วยน้อยที่สุด) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทำโดย (1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item objective congruence index: IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 และ (2) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทุกด้านอยู่ระหว่าง 0.72 - 0.91 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ได้มีค่ามากกว่า 0.70 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ดังนั้น แบบสอบถามชุดนี้จึงมีความเที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่นจึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยได้

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง จากลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการที่ธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี และมีแอปพลิเคชัน Mymo ในโทรศัพท์สมาร์ทโฟน (Smartphone)

4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ทัศนคติต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศในภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านพฤติกรรม รองลงมา คือ ด้านความรู้สึก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านความรู้ ตามลำดับ

พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านสถานการณ์ รองลงมา คือ ด้านผลลัพธ์ที่ตามมา ด้านปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง ด้านความพร้อม ด้านการตอบสนอง ด้านการแปลความหมาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านเป้าหมาย ตามลำดับ

การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo โดยภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และ ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

การทดสอบสมมติฐานที่ 1: ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างน้อย 1 ตัวแปร ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter โดยมีการทดสอบเงื่อนไข คือ การตรวจสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.33 - 0.45 (r น้อยกว่า 0.80) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) และ ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.72 - 0.80 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 1.24

– 1.38 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ จึงนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้านาคารอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ	การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน			t	Sig.
	MyMo		β		
	B	SE			
ค่าคงที่ (a)	2.23	0.19	-	12.13	0.00
ด้านความรู้	0.14	0.04	0.17	3.46	0.00*
ด้านความรู้สึก	0.11	0.03	0.15	3.03	0.00*
ด้านพฤติกรรม	0.22	0.03	0.29	5.99	0.00*

Adjust R Square = 0.23 R Square = 0.24 R = 0.49 Durbin-Watson = 1.61

Adjust R Square = 0.23 R Square = 0.24 R = 0.49 Durbin-Watson = 1.61

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้านาคารอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยตัวแปรทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้ง 3 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 23.00 โดยพิจารณาจากค่า Adjust R Square เท่ากับ 0.23 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

การทดสอบสมมติฐานที่ 2: พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างน้อย 1 ตัวแปร ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้านาคารอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter โดยมีการทดสอบเงื่อนไข คือ การตรวจสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.11 - 0.41 (r น้อยกว่า 0.80) (กลยา วาณิชยบัญชา, 2550) และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.69 - 0.85 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor อยู่ระหว่าง 1.17 - 1.43 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ จึงนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านนครอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี สารสนเทศ	การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo			t	Sig.
	B	SE	β		
ค่าคงที่ (a)	1.49	0.26	-	5.65	0.00
ด้านเป้าหมาย	0.13	0.04	0.16	3.12	0.00*
ด้านความพร้อม	0.11	0.04	0.13	2.85	0.01*
ด้านสถานการณ์	0.12	0.03	0.18	3.88	0.00*
ด้านการแปลความหมาย	0.16	0.04	0.16	3.38	0.00*
ด้านการตอบสนอง	0.07	0.03	0.09	2.01	0.04*
ด้านผลลัพธ์ที่ตามมา	0.08	0.03	0.10	2.12	0.03*
ด้านปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง	-0.01	0.03	0.02	-0.47	0.63

Adjust R Square = 0.25 R Square = 0.26 R = 0.51 Durbin-Watson = 1.61

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเป้าหมาย ด้านความพร้อม ด้านสถานการณ์ ด้านการแปลความหมาย ด้านการตอบสนอง และด้านผลลัพธ์ที่ตามมาส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านนครอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วน ด้านปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านนครอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยตัวแปรพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศทั้ง 6 ด้าน รวมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 25.00 โดยพิจารณาจากค่า Adjust R Square เท่ากับ 0.25 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

3) สมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านนครอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านนครอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เป็น 2 สมการ ดังนี้

1) ทศนคติต่อการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านนครอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสร้างสมการ ดังนี้

$$Z_y = 0.17 (\text{ด้านความรู้}) + 0.15 (\text{ด้านความรู้สึก}) + 0.29 (\text{ด้านพฤติกรรม})$$

2) พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าย่านนครอมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสร้างสมการ ดังนี้

$$Z_y = 0.16 (\text{ด้านเป้าหมาย}) + 0.13 (\text{ด้านความพร้อม}) + 0.18 (\text{ด้านสถานการณ์}) + 0.16 (\text{ด้านการแปลความหมาย}) + 0.09 (\text{ด้านการตอบสนอง}) + 0.10 (\text{ด้านผลลัพธ์ที่ตามมา})$$

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลนี้ผู้วิจัยนำเสนอตามสมมติฐานการวิจัย 2 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

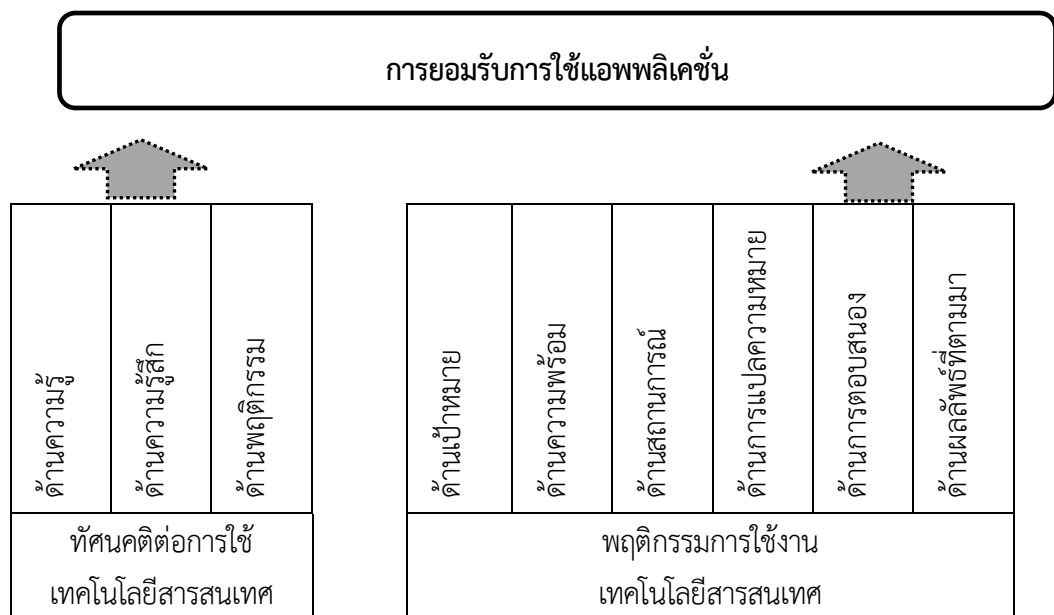
สมมติฐานที่ 1: ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างน้อย 1 ตัวแปรส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ทักษะการใช้เทคโนโลยี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึกรู้สึก และด้านพฤติกรรม ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ MyMo สอดคล้องกับผลงานการวิจัย จักรพงษ์ สีสานาศรี (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการทำธุรกรรมทางการเงินบนสมาร์ตโฟน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านทักษะที่มีต่อการทำธุรกรรมส่งผลต่อความตั้งใจการใช้งาน และส่งผลต่อการยอมรับการทำธุรกรรมทางการเงินบนสมาร์ตโฟน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คุณิตา เทพวงศ์ (2559) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชัน Bualuang Banking ของลูกค้าธนาคารกรุงเทพ ในเขตจังหวัดชลบุรี พบว่า ทักษะที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชัน Bualuang Banking ของลูกค้าธนาคารกรุงเทพในเขตจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัดน์ วงศ์ธงชัย และกาญจนา สุคันธสิริกุล (2557) ได้ศึกษา ปัจจัยด้านการรับรู้ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีบาร์โค้ดสองมิติ ของผู้ใช้งานกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย พบว่า ปัจจัยการรับรู้มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีบาร์โค้ดสองมิติของผู้ใช้งานกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชำนาญ เงินดี และ หทัยชนก วนิศรกุล (2562) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับระบบการชำระเงินด้วย QR Code ร้านมนต์นมสด สาขาเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับระบบการชำระเงินด้วย QR Code ร้านมนต์นมสด สาขาเชียงใหม่ ประกอบด้วย การรับรู้ความง่ายของการใช้งานระบบ การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานระบบ ความสะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลา และทัศนคติที่มีต่อการใช้งานระบบ QR Code ทั้งนี้มีสาเหตุจาก ผู้ใช้บริการมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานพนักงานของธนาคารออมสินว่าจะสามารถให้คำแนะนำ ให้ความรู้ และช่วยแก้ปัญหาในการใช้งานแอปพลิเคชัน MyMo แก่ผู้ใช้บริการได้เมื่อลูกค้าต้องการ เพราะธนาคารออมสินเป็นธนาคารเพื่อประชาชน กระจายสาขาให้บริการเกือบทุกอำเภอทั่วประเทศ จึงทำให้ลูกค้ามีทัศนคติที่ดีต่อแอปพลิเคชัน MyMo มีความชอบและมีความพึงพอใจในการใช้งาน อีกทั้ง ลูกค้ามีความยินดีที่จะให้ข้อเสนอแนะกับธนาคารเพื่อพัฒนาแอปพลิเคชัน MyMo ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ลูกค้าที่มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี จะมีแนวโน้มในการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ด้วย

สมมติฐานที่ 2: พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างน้อย 1 ตัวแปร ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเป้าหมาย ด้านความพร้อม ด้านสถานการณ์ ด้านการแปลความหมาย ด้านการตอบสนอง และ

ด้านผลลัพธ์ที่ตามมา ส่งผลต่อการยอมรับแอปพลิเคชันการยอมรับการใช้ MyMo สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ ธัญมาศ ทองมูลเล็ก และปรีชา วิจิตรธรรมรส (2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสังคมไทย การศึกษาครั้งนี้พบว่า พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสังคมไทย ลูกค้ายกใช้แอปพลิเคชัน MyMo คิดว่าแอปพลิเคชัน MyMo สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ตามความคาดหวัง สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าในการทำธุรกรรมทางการเงินได้ทุกสถานการณ์ อีกทั้ง สามารถใช้งานได้ง่ายมองเห็นได้ชัดเจน ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สายตา ทำให้ใช้งานได้ง่าย ทำรายการผิดพลาดน้อย จนทำให้มีความพึงพอใจทุกครั้งที่ใช้ใช้งานแอปพลิเคชัน MyMo จากเหตุผลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมการใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของลูกค้าส่งผลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชัน MyMo

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง การสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน สาขาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ได้องค์ความรู้ซึ่งสามารถแสดงได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการองค์ความรู้การสร้างการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน

จากภาพที่ 1 การศึกษานี้ได้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปรับกลยุทธ์ขององค์กรในการสร้างการยอมรับการใช้แอปพลิเคชันของผู้ใช้บริการ โดยการในการจัดทำกลยุทธ์ ผู้บริหารควร

ให้ความสำคัญกับตัวแปรทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม รวมถึงการให้ความสำคัญกับตัวแปรพฤติกรรมใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้บริการทุกด้าน ได้แก่ ด้านเป้าหมาย ด้านความพร้อม ด้านสถานการณ์ ด้านการแปลความหมาย ด้านการตอบสนอง และด้านผลลัพธ์ที่ตามมา เนื่องจากทั้งสองตัวแปรส่งผลเชิงบวกต่อการยอมรับแอปพลิเคชัน MyMo ของลูกค้าธนาคารออมสิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านความรู้ ธนาคารฯ ควรมีพนักงานให้คำแนะนำการใช้บริการแอปพลิเคชันกับลูกค้า เนื่องจากลูกค้าบางรายไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้งานแอปพลิเคชัน
2. ด้านความรู้สึก ธนาคารฯ ควรปรับปรุงแอปพลิเคชันให้เหมาะสมกับการใช้งานของลูกค้าของธนาคารออมสินทุกกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า และเกษตรกร เป็นต้น
3. ด้านพฤติกรรม ธนาคารฯ ควรสำรวจทัศนคติของลูกค้าเพื่อหาแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพแอปพลิเคชัน MyMo เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ
4. ด้านเป้าหมาย ธนาคารฯ ควรปรับปรุงแอปพลิเคชันให้มีการใช้งานที่ง่ายขึ้น ไม่ซับซ้อน พร้อมใช้ได้ตลอดเวลา เพื่อสะดวกต่อการใช้งานของลูกค้า และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตามที่คาดหวังไว้
5. ด้านสถานการณ์ ธนาคารฯ ควรมีการแจ้งเตือนลูกค้าล่วงหน้า หากระบบมีการปรับปรุงหรือพัฒนา เพื่อให้ลูกค้าได้วางแผนการทำธุรกรรมล่วงหน้า และไม่เกิดปัญหาความไม่พึงพอใจตามมาในภายหลัง
6. ด้านการแปลความหมาย ธนาคารฯ ควรมีการชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น วิธีการใช้งาน ขั้นตอนการเข้าระบบ เป็นต้น ให้ลูกค้าได้ทราบรายละเอียดอย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย สามารถเข้าใจให้ลูกค้าใช้งานแอปพลิเคชัน MyMo
7. ด้านความพร้อม ธนาคารฯ ควรประชาสัมพันธ์และจูงใจการใช้แอปพลิเคชันกับกลุ่มลูกค้าที่มีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันอื่น ๆ เพราะลูกค้ากลุ่มนี้มีความพร้อมและจะเข้าใจแอปพลิเคชันได้ง่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชัน MyMo และปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้แอปพลิเคชัน MyMo เพื่อนำผลไปพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันให้ดีขึ้น เพื่อให้ตอบสนองต่อการใช้งานแอปพลิเคชันของผู้ใช้งาน
2. ควรมีการขยายขอบเขตในการศึกษาให้ครอบคลุมธนาคารออมสินสาขาอื่น ๆ หรือธนาคารอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการศึกษาและวิเคราะห์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในทัศนคติต่อการใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศ พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน

3. ควรมีการศึกษารูปแบบของวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ผลของทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการยอมรับการใช้แอปพลิเคชัน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุณิตา เทพวงศ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชัน Bualuang mBanking ของลูกค้าธนาคารกรุงเทพ ในเขตจังหวัดชลบุรี. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*. 2(1), 1-9.
- จักรพงษ์ ลีลาธนาศิริ. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการทำธุรกรรมทางการเงินบนสมาร์ตโฟนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จิรวัดณ์ วงศ์ธงชัย และกาญจนา สิริกุล. (2557). ปัจจัยด้านการรับรู้ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีบาร์โค้ดสองมิติ ของผู้ใช้งานกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย. *Suranaree J. Soc. Sci*, 8(1), 37-54.
- ชำนาญ เงินดี และหทัยชนก วนิศกุล. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับระบบการชำระเงินด้วย QR Code ร้านมนต์นมสด สาขาเชียงใหม่. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 14(27), 170.
- ธนาคารออมสิน (2563). *ข้อมูลธนาคารออมสิน*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <https://www.gsb.or.th/personal/personals/>.
- ธัญมาศ ทองมูลเล็ก และปรีชา วิจิตรธรรมรส. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสังคมไทย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(2), 114-124.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา

ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย*

FACTORS AFFECTING ANXIETIES IN ENGLISH SPEAKING OF UNDERGRADUATE
STUDENTS AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY,
MAHAVAJIRALONGKORNRAJAVIDYALAYA CAMPUS

สนธิ วงปล่อมหิรัญ, พระมหาสาयัณห์ เปมสิโล, สำราญ ศรีคำมูล, จำรูญ พริกบุญจันทร์,

พระครูวินัยการโกวิท (บุญตอม ผากา)

Snit Wongplomhiran, Phramaha Sayan Pemasilo, Samran Srikammul, Jumroon picbunjan,

Phrakhuvinaiyakankovit (Buntom Phaka)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author Email: joe_snit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา 2. ศึกษาระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 102 คน จากประชากร จำนวน 227 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านผู้เรียน 2. ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้าพเจ้ายินดีที่ต้องเรียนภาษาเพิ่มเติมเป็นพิเศษอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้าพเจ้ารู้สึกตื่นเต้นและตัวสั่น เมื่อรู้ว่ากำลังจะถูกเรียกให้พูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; ความวิตกกังวล; นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study factors affecting anxieties in English speaking of students, 2. To study the level of anxieties in English speaking of undergraduate students in Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus. The research samples were 102 students, derived from 227 students who were studying in years 1-4. The research instrument used was questionnaire. The statistics used to analyze the data were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation.

The research results revealed that: 1. The factors affecting anxieties in English speaking of undergraduate students in Mahamakut Buddhist University MahavajiralongkornRajavidyalaya Campus, the overall score was at a high level. When considering in each aspect, it was found that all aspects were at a high level. When arranged in order which were shown as follows: The aspect of Educational Factors, the aspect of Family Factors and the aspect of Learners Factors. 2. The Anxiety level of English speaking of undergraduate students at Mahamakut Buddhist University MahavajiralongkornRajavidyalaya Campus was by overall at the high level. The item with the highest mean was I was pleased to learn languages additionally which was at a high level and the item with the lowest average score was the item of I felt excited and shaking, when knowing that they were about to be called to speak English in the class that was at a moderate level.

Keywords: Factors Affecting; Anxieties; Undergraduate Students

บทนำ

ภาษาต่างประเทศถือเป็นภาษาหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียน เพราะทั่วโลกยอมรับว่าเป็นภาษากลางในการสื่อสารของมนุษย์ก็คือ ภาษาอังกฤษ ปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารกับนานาชาติ เพราะถือว่าการ ภาษาศาสตร์ภาษาหนึ่ง ดังนั้นการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของประชากรในประเทศ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยให้การสื่อสารเกิดความเข้าใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ใน ประเทศไทยภาษาอังกฤษได้ถูกบรรจุไว้เป็นหนึ่งในวิชาหลักของทุกหลักสูตรและทุกระดับชั้น ตั้งแต่ปฐมวัยไปจนถึงการศึกษาตลอดชีวิต ภาษาอังกฤษยังมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเมื่อถูก นำมาใช้ในฐานะภาษากลางของอาเซียนโดยได้มีการบัญญัติกฎบัตรอาเซียนไว้ในข้อ 34 ที่ กำหนดให้ภาษาอังกฤษ เป็น “Working Language” ทุกคนจึงต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ตาม ความหมายของถ้อยคำว่าเป็นภาษาทำงานของคนในอาเซียน (สำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา, 2557) ดังนั้น ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสาร เพราะส่งผลต่อการประกอบอาชีพในอนาคต การแสวงหาโอกาสทางการศึกษาและด้านการค้าด้วยเหตุนี้ประเทศในอาเซียนจึงยิ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษของประชากรในประเทศของตนให้มีศักยภาพและสามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษได้มากยิ่งขึ้น

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการสื่อสารภาษาอังกฤษมีบทบาทในฐานะเป็นภาษาสากล การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน เป็นการพัฒนาทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ซึ่งทักษะทั้ง 4 ที่กล่าวมานั้น ทักษะการพูดเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นทักษะที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีความรู้ทางภาษาอย่างชัดเจน และเนื่องจากทักษะการพูดเป็นการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ และความรู้สึกในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน (ธวัชพร ต้นตระกูล, 2555) เช่นเดียวกับการศึกษาของเจนจิรา ชัยปานและคณะ (2556) ที่กล่าวว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารกับประชาคมโลกได้อย่างไร้ขีดจำกัดภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ในแขนงต่าง ๆ ดังนั้นการพัฒนาประเทศในทุกด้านให้มีความเจริญก้าวหน้าและทัดเทียมกับนานาประเทศในโลกจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาศักยภาพของประชากรของประเทศให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษมาโดยตลอดดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาของชาติกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับต่าง ๆ มาเป็นเวลานานเพื่อให้ประชากรของชาติสามารถสื่อสารกับนานาชาติด้วยภาษาอังกฤษทั้งทางด้านการฟังการพูดการอ่านและการเขียน

ปัจจุบันได้มีการปฏิรูประบบการศึกษาโดยสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และในหลักสูตรได้กำหนดให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนคือ ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารได้ซึ่งในที่นี้หมายถึงความสามารถในการฟังการพูดการอ่านและการเขียนภาษาต่างประเทศแต่ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลสังคมและประเทศเท่าที่ควรเมื่อต้องเผชิญกับความคาดหวังทางสังคมที่จะทำให้การศึกษามีบทบาทในการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลกก็ยิ่งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับการศึกษามากขึ้นปัญหาที่ถกเถียงกันมากในแวดวงการศึกษาคือเมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือในระดับปริญญาตรีแล้วก็ยังไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีเท่าที่ควรซึ่งปัญหานี้อาจเกิดจากหลายสาเหตุอาจเนื่องมาจากครูผู้สอนผู้เรียนสภาพแวดล้อมหรืออาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการพูดภาษาอังกฤษ (ธีราภรณ์ พลายเล็ก, 2554) จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับการพูดภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เนื่องมาจากหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ ดังการศึกษาของทนต์ชัย เยี่ยมสวัสดิ์ (2559) ที่กล่าวว่า ความวิตกกังวลในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลักได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน และสภาพแวดล้อม ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่ออุปสรรคในการพูดภาษาอังกฤษและการเรียนรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเมธา หมื่นประเสริฐ (2551) กล่าวว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในการสื่อสาร สาเหตุส่วนใหญ่มาจากตัวผู้เรียน ตัวผู้สอนและ กิจกรรมการสื่อสารภายในห้องเรียน ในด้านตัวผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกอาย หรือประหม่า เมื่อมีการพูดหรือออกเสียงผิด อีกทั้งพบว่าลักษณะของผู้สอนที่ชอบวิจารณ์ผู้เรียน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวล หลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมและมองไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ด้านกิจกรรมสื่อสารภายในห้องเรียน พบว่า ทำให้เกิดความวิตกกังวลในการเรียนภาษาของผู้เรียนเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ นอกเหนือปัจจัยดังกล่าวแล้วข้างต้น นักจิตวิทยาได้แบ่งปัจจัยส่วนตัวด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัย ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการสื่อสาร เช่นเดียวกับการศึกษาของพนิดา ตาสี (2552) พบว่า ความรู้สึกวิตกกังวล ความประหม่าเป็นเรื่องที่พบเห็นโดยปกติในการเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ซึ่งความรู้สึกกังวลในเรื่องการพูดนี้เป็นที่ยอมรับกันว่ามีส่วนต่อการแสดงออกต่อการพูดของผู้เรียน ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของเจนจิรา ชัยปานและคณะ (2556) พบว่า นักศึกษามีความวิตกกังวลหากสอบไม่ผ่านรายวิชาการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากและระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลอยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพันธ์ นุญญเขียว (2561) พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูง และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษคือความประหม่าในการสื่อสาร การประเมินผลเชิงลบความคาดหวังสูงความวิตกกังวลในการสอบและกลัวการสอบตกลักษณะของครูผู้สอนวิธีการสอนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนระดับความสบายใจเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาและแรงบันดาลใจและทัศนคติของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศนีย์ มากช่วยและคณะ (2561) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาเป็นผลจากหลายปัจจัยต่าง ๆ เช่นเด่นชัดคือคิดเสมอว่าเพื่อนร่วมชั้นมักจะพูดภาษาอังกฤษได้ดีกว่าตัวเองระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

จากงานวิจัยดังกล่าวปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น มีอิทธิพลและมีผลกระทบต่อความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียน ตลอดจนเป็นอุปสรรคในการฝึกพูดภาษาอังกฤษ จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนพบว่า นักศึกษาจำนวนไม่น้อยมีพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น สีหน้าตึงเครียด การพูดแผ่วเบา มือสั่น ปากสั่น เกิดความวิตกกังวล ประหม่า ท่า

ให้เกิดความไม่มั่นใจในตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษจนส่งผลให้การพูดภาษาอังกฤษไม่ก้าวหน้า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในเชิงนโยบายในการวางแผนพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพต่อไป และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ พร้อมทั้งอาจารย์สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาสามารถฝึกฝนพัฒนาการพูดได้ดียิ่งขึ้น และสามารถเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนว่า เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบของการวิจัย** เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นศาสตรบัณฑิตปี 1-4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 227 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นศาสตรบัณฑิตปี 1-4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 102 รูป/คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยประยุกต์มาจาก Foreign Language Classroom Anxiety Scale (FLCAS) ของ Horwitz et al., (1991) แบบวัดความวิตกกังวลในการเรียนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร และแบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการเรียนของพยอม ธัญรส (130-131) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้น สาขาวิชา และคณะ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มี 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านการเรียนการสอน จำนวน 24 ข้อ โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปหาค่าเฉลี่ย พร้อมกำหนดเกณฑ์การแบ่งความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 10 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบในการตอบแบบสอบถามและเข้าใจตรงประเด็น โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

4.2 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มี 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านการเรียนการสอน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยาย

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มีดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับมาก ได้แก่ ข้าพเจ้าชอบฟังในเวลาอาจารย์อธิบายเนื้อหาให้นักศึกษาในชั้นเรียน รองลงมา ได้แก่ ข้าพเจ้าชอบทำกิจกรรมการพูดภาษาอังกฤษแบบคู่กับเพื่อนนักศึกษา ข้าพเจ้าชอบทำกิจกรรมการพูดภาษาอังกฤษแบบเป็นกลุ่มกับเพื่อน ๆ ตามลำดับ และข้อที่มีระดับปานกลาง ได้แก่ ข้าพเจ้าชอบฟังอาจารย์สอนทั้งคาบเรียน โดยที่ไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะการพูด และปัจจัยด้านครอบครัวอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับมาก ได้แก่ ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเรียนภาษาอังกฤษเก่งกว่าผู้ปกครอง รองลงมา ได้แก่ ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้ามีความสามารถในการสื่อสารกับชาวต่างชาติโดยใช้ภาษาอังกฤษได้ ผู้ปกครองคาดหวังให้ข้าพเจ้าเรียนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ตามลำดับ และข้อที่มีระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ปกครองคาดหวังให้ข้าพเจ้าเรียนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษตามบุตรหลานของเพื่อนบ้าน ส่วนปัจจัยด้านผู้เรียนอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีระดับมาก ได้แก่ ข้าพเจ้าตื่นเต้นในขณะกำลังพูดภาษาอังกฤษ รองลงมา ได้แก่ ข้าพเจ้าอาสาทำกิจกรรมเกี่ยวกับภาษาอังกฤษก่อนเพื่อน ๆ เสมอ ข้าพเจ้ารู้สึกว้า เพื่อน ๆ พูดภาษาอังกฤษได้ดีกว่าตน ตามลำดับ และข้อที่มีระดับปานกลาง ได้แก่ ข้าพเจ้าไม่ชอบกิจกรรมเกี่ยวกับการพูดภาษาอังกฤษ

2. ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้อ ข้อที่มีระดับมาก ได้แก่ข้าพเจ้ายินดีที่ต้องเรียนภาษาเพิ่มเติมเป็นพิเศษ รองลงมา ได้แก่ ข้าพเจ้ารู้สึกอยากเรียนรายวิชาการพูดภาษาอังกฤษ แม้ว่าข้าพเจ้าจะชักซ้อมการพูดภาษาอังกฤษมาอย่างดี แต่ก็ยังรู้สึกวิตกกังวล ตามลำดับ และข้อที่มีระดับปานกลาง ได้แก่ ข้าพเจ้ารู้สึกตื่นเต้นและตัวสั่น เมื่อรู้ว่ากำลังจะถูกเรียกให้พูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

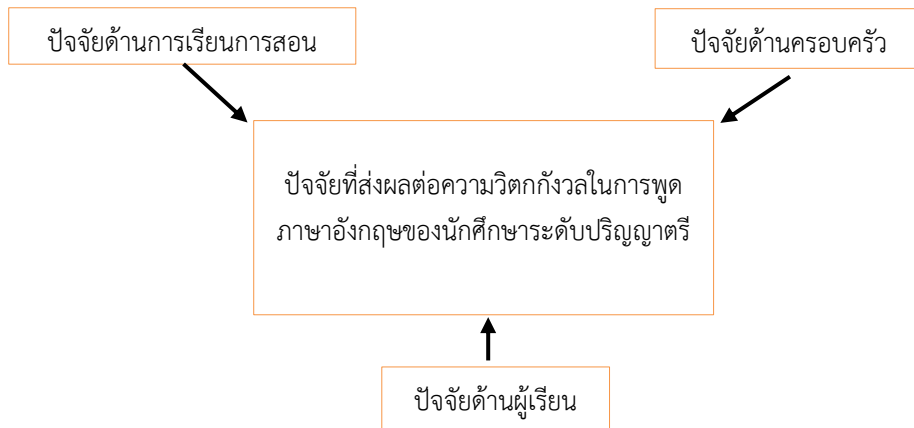
จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านการเรียนการสอน ผู้เรียนเกิดจากการไม่ชอบฟังอาจารย์สอนทั้งคาบเรียน โดยไม่มีโอกาสการฝึกฝนทักษะการพูด และไม่ชอบกิจกรรมการพูดภาษาอังกฤษหน้าชั้นเรียน รองลงมา คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่า บุตรหลานของตนเองจะต้องสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติได้ สามารถสอบในรายวิชาภาษาอังกฤษได้คะแนนดีเยี่ยม และต้องการให้ทำงานในสายงานที่ใช้ภาษาอังกฤษ ตลอดจนมาจากอิทธิพลของครอบครัวเพื่อนบ้าน และปัจจัยด้านผู้เรียน เนื่องมาจากผู้เรียนมีความกังวล ตื่นเต้น รู้สึกอาย ไม่มีความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ และไม่ชอบกิจกรรมเกี่ยวกับการพูดภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมลมาศ เกตุฉาย (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลต่อการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับครูผู้สอนภาษาอังกฤษเจ้าของภาษาของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุดเป็นปัจจัยด้านผู้เรียน คือ เจตคติ และรองลงมา คือ พฤติกรรมของนักศึกษาในการพูดสื่อสารกับครูผู้สอนเจ้าของภาษา โดยปัจจัยทั้ง 2 ด้าน แผลผลอยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยนุช อุดมเดียรติสกุล (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชน จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ สาเหตุมาจากปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านส่วนตัวผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศนีย์ มากช่วย และคณะ (2561) ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษมาจากปัจจัยด้านผู้เรียนมีผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนมีความกังวลประหม่ากระวนกระวายเกิดจากผู้เรียนไม่พร้อมมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอไม่มีสิ่งแวดล้อมกระตุ้นสิ่งเร้าที่อยากจะพูดภาษาอังกฤษและผู้เรียนไม่ได้อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ใช้ภาษาอังกฤษปัจจัยด้านการเรียนการสอนเกิดจากบุคลิกภาพการสอนของอาจารย์ และสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นสิ่งเร้าที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการแสดงออกทางการพูดภาษาอังกฤษภายในชั้นเรียนปัจจัยด้านครอบครัวมักคาดหวังว่านักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาภาษาอังกฤษต้องพูดได้เหมือนเจ้าของภาษาเนื่องจากครอบครัวได้รับอิทธิพลจากคนรอบข้างเครือญาติเพื่อนฝูงที่มีความสามารถพูดภาษาอังกฤษได้เหมือนเจ้าของภาษาจึงเกิดความคาดหวังว่าลูกของตนเองเรียนภาษาอังกฤษควรจะพูดได้เหมือนกัน

2. ระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักศึกษามีความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากหลายข้อ เช่น นักศึกษารู้สึกวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ นักศึกษารู้สึกประหม่า มักจะลืมสิ่งเตรียมมา พูดเสนอนักศึกษารู้สึกกระวนกระวาย เมื่อไม่เข้าใจทุกคำพูดที่อาจารย์พูดเป็นภาษาอังกฤษ และนักศึกษารู้สึกเครียดกับการสอบพูดภาษาอังกฤษเป็นต้น ความวิตกกังวลเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่พบเห็นได้ในบุคคลแต่ละคนต่างมีระดับความวิตกกังวลไม่เท่ากันความวิตกกังวลมีทั้งผลดีและผลเสีย โดยขึ้นอยู่กับระดับความวิตกกังวลว่าจะอยู่ในระดับใด ยิ่งนักศึกษามีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับมากเท่าใดกลับทำให้นักศึกษารู้สึกว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่ทำไต่ยากยิ่งทำให้ตนเอง ไม่มีความมั่นใจในตัวเองรู้สึกกระวนกระวาย และประหม่าอาการเหล่านี้ทำให้นักศึกษามีความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้นสรุประดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับงานวิจัยของศิริพันธ์ นุญญเขียว (2561) ได้ทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และสอดคล้องกับงานวิจัย เจริญรา ชัยปาน และคณะ (2556) ได้ทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ชั้นปี ที่ 4 พบว่า ผลการวิจัยระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล สาขาภาษาต่างประเทศ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2556 อยู่ในระดับมาก คือ นักศึกษามีความวิตกกังวลหากสอบไม่ผ่านรายวิชาการพูดภาษาอังกฤษ นักศึกษาจะตื่นเต้นหากต้องพูดภาษาอังกฤษโดยไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้า เมื่อนักศึกษารู้สึกประหม่ามักจะลืมสิ่งที่ตั้งใจจะพูด แม่นักศึกษาจะเตรียมตัวในการพูดมาอย่างดีแต่ยังรู้สึกวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ นักศึกษารู้สึกวิตกกังวลอย่างมาก เมื่อนักศึกษาถูกเรียกให้ตอบและให้พูดในชั้นเรียนวิชาการพูดภาษาอังกฤษ นักศึกษารู้สึกใจเต้นแรงและตัวสั่นเมื่อรู้ว่ากำลังจะถูกเรียกให้พูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียน นักศึกษารู้สึกกระวนกระวายและวิตกกังวลจนลืมสิ่งที่ตนเคยเรียนรู้มาหากต้องพูดในสถานการณ์ที่ ไม่คุ้นเคยในชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษารู้สึกกังวลเมื่อต้องตอบคำถามที่ไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้า นักศึกษามีความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเองเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียน เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

องค์ความรู้จากการวิจัย สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า เรียงลำดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านผู้เรียน ส่วนระดับความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ข้อที่มีระดับมาก ได้แก่ ข้าพเจ้ายินดีที่ต้องเรียนภาษาเพิ่มเติมเป็นพิเศษ และข้อที่มีระดับปานกลาง ได้แก่ ข้าพเจ้ารู้สึกตื่นเต้นและตัวสั่น เมื่อรู้ว่ากำลังจะถูกเรียกให้พูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีการวางแผนเพื่อส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษอย่างในการผลักดันให้นักศึกษาได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น
2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1 อาจารย์ควรจัดกิจกรรมที่เรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อลดความวิตกกังวลให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา มีการเสริมแรงทางบวก และส่งเสริมให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

2 อาจารย์ควรจัดหลักสูตรเสริมในการเรียนภาษาอังกฤษในส่วนทักษะการสื่อสารของนักศึกษาเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น และควรให้นักศึกษาได้มีโอกาสพูดกับเจ้าของภาษาโดยตรงและเป็นการลดความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษในปัจจัยอื่นๆ
2. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในกลุ่มประชากรอื่นๆ
3. ควรศึกษาวิจัยการเรียนการสอนที่มีผลต่อการลดความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- เกศนีย์ มากช่วยและคณะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3. ใน การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 9 (131-143). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เจนจิรา ชัยปาน และคณะ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากลชั้นปีที่ 4 (ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล). สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ทณัฐชัย เยี่ยมสวัสดิ์. (2559). ความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษ: องค์ประกอบผลกระทบ และแนวทางการแก้ปัญหา. วารสารสุทธิปริทัศน์, 30(95), 1-12.
- ธีราภรณ์ พลายเล็ก. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยและพัฒนา ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 3(3), 52-53.
- ธวัชร ตันตระกูล. (2555). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันโดยใช้บทฝึกการสนทนาภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.

- ปิยนุช อุดมเกียรติสกุล. (2559). กลยุทธ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเอกชนจังหวัดปทุมธานี. วารสารสืบเนื่อง การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3. “ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2 : บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้ สู่ความยั่งยืน” 17 มิถุนายน 2559 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, 4(1 2559), 844-848.
- พนิดา ตาสี. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- พยอม ธีรอรส. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมลมาศ เกตุฉาย. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่เป็นเจ้าของภาษา: กรณีศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 2 วิทยาลัยเทคนิคสตั๊ดทีบ (งานนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เมธา หมั่นประเสริฐ. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการสื่อสารของนิสิตเอกภาษาอังกฤษที่ศึกษาวิชาการพูดภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิรินันท์ นุญญเขียว. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 12(28), 231-242.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). มองสถิติและตัวชี้วัดทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Horwitz, et al (1991). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2): 125-132.

การบูรณาการมังคุดกับแนวคิดขยะเป็นศูนย์ ผ่านนวัตกรรมการรังสรรค์
ตำรับอาหารใหม่ เพื่อยกระดับรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชน
ในกระบวนทัศน์ทางธุรกิจยุคใหม่*

THE INTEGRATION OF MANGOSTEEN WITH THE CONCEPT OF ZERO WASTE
BY THE CREATIVE INNOVATION OF NEW CUISINES FOR COMMUNITY
ENTERPRISES' INCOME ELEVATION IN MODERN BUSINESS PARADIGMS

ลิตธิชัย สุขธรรมสถิต, อิงคยुทร พูลทรัพย์, ประติมา บุญเจือ

Sittichai Sukthumsatit, Ingkayut Poolsub, Pratima Bunchau

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Tawan-ok

Corresponding Author E-mail: sittichai_su@rmutto.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอวิธีการลดต้นทุนในการกำจัดกากมังคุด และวิธีการแก้ไขปัญหาผลิตภัณฑ์มังคุดกวนค้างสต็อกของวิสาหกิจชุมชน 2) นำเสนอตำรับอาหารใหม่ที่บูรณาการกับมังคุด 3) นำเสนอวิธีการเผยแพร่ตำรับอาหารใหม่ 4) แสดงสัมฤทธิ์ผลในการเพิ่มรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชนจากการขายผลิตภัณฑ์อาหารจากมังคุด กลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์อาหารจากมังคุด

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) วิธีการลดต้นทุนในการกำจัดกากมังคุด คือการใช้แนวคิด “ขยะเป็นศูนย์” (Zero Waste) โดยการผลิตตำรับอาหารที่ไม่หลงเหลือขยะ และวิธีการแก้ไขปัญหาผลิตภัณฑ์มังคุดกวน ค้างสต็อก คือการใช้แนวคิด “การจัดการสินค้าค้างคงคลัง” (Deadstock Management) ซึ่งสามารถจัดการผลิตภัณฑ์ค้างสต็อกให้ระบายออกไปได้ 2) ตำรับอาหารที่เกิดจากการบูรณาการกับมังคุด ได้แก่ น้ำพริกมังคุด ซอสมังคุด คัพเค้กมังคุด ข้าวเกรียบมังคุดกวน และ คูกี้มังคุดกวน 3) รูปแบบการเผยแพร่เพื่อการตลาดและธุรกิจยุคใหม่ คือ สารานุกรมตำรับอาหารในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) 4) รายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า จากน้ำพริกมังคุด และรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง จากซอสมังคุด เพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน; แนวคิดขยะเป็นศูนย์; สินค้าค้างคงคลัง

Abstract

The research article aimed: 1. To present the ways to reduce the community enterprise's disposal cost of mangosteen dregs and to solve the problem of the community enterprise's mangosteen paste remained in stock; 2. To present the new cuisines integrated with mangosteens, 3. To present the suitable genre for propagating the new cuisines in the modern marketing and business paradigms and 4. To present the fulfillment of the community enterprises' income elevation from the mangosteen OTOP sales and distribution. The research sites and the population of the study were the Ban Suan Rai Pa Community Enterprise and Ban Plai Klong Processing Community Enterprise. The study was the qualitative research consisting of interview, including knowledge transferring to communities for mangosteen food product development.

The results demonstrated that 1. The ways to reduce the community enterprise's disposal cost of mangosteen dregs was the concept of Zero Waste making the new cuisines generating no food waste, and to solve the problem of the community enterprise's mangosteen paste remained in stock was the concept of Deadstock Management helping release mangosteen paste remained in stock 2. New cuisines were mangosteen chili paste, mangosteen seasoning sauce, cupcake with mangosteen paste, cookie with mangosteen paste, and mangosteen pasted crisp; 3. The suitable genre for the new cuisines propagation was the encyclopedia in the e-book platform and 4. The total incomes of both Ban Suan Rai Pa Community Enterprise earned from mangosteen chili paste and Ban Plai Klong Processing Community Enterprise earned from mangosteen seasoning sauce were increased 10 percents.

Keywords: Community Enterprises; Concept of Zero Waste; Deadstock

บทนำ

มังคุดเป็นผลไม้ที่ได้รับสมญานามว่า “ราชินีแห่งผลไม้” (The Queen of fruits) มีถิ่นกำเนิดบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลไม้เศรษฐกิจส่งออกที่สำคัญของไทยส่วนใหญ่ ในประเทศไทยนิยมปลูกมังคุดบริเวณที่มีอากาศร้อนและชุ่มชื้นได้แก่บริเวณภาคใต้และภาคตะวันออกของประเทศไทย มังคุดเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดภายนอกประเทศ โดยการส่งออกมังคุดในปี 2562 มีปริมาณที่ 409,255 ตัน หรือมูลค่า 16,727.14 ล้านบาท (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้ากลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก,

2563) ส่วนการส่งออกมังคุดของไทยในรอบ 6 เดือนของปี 2563 มีมูลค่ามากกว่า 110,020 ล้านบาท โดยเป็นการส่งออกไปยัง ประเทศจีน และประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียน โดยมังคุดเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นด้วยคุณสมบัติที่เป็นผลไม้ที่มีประโยชน์ต่อร่างกายรวมทั้งมังคุดของไทยเป็นมังคุดที่มีคุณภาพดีรสชาดีอร่อย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2563) ในมังคุดมีสารอาหารที่เป็นประโยชน์หลายประการ อาทิเช่น มีสารต้านอนุมูลอิสระที่ช่วยชะลอการเสื่อมสภาพของร่างกาย ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกายแข็งแรง ช่วยป้องกันและบรรเทาอาการของโรคบางชนิด เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และช่วยยับยั้งแบคทีเรียในร่างกายได้อีกด้วย ในเนื้อมังคุดมีสาระสำคัญในกลุ่มของแคทีชิน (Catechin) และฟลาโวนอยด์ (Flavonoid) ซึ่งมีฤทธิ์ในการต่อต้านอนุมูลอิสระ ทำให้มีการแปรรูปเนื้อมังคุดและเปลือกมังคุดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งมีการนำเปลือกมังคุดมาผลิตเป็นเครื่องสำอางและเวชภัณฑ์อื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการนำเปลือกมังคุดมาใช้เป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์และรักษาแผลในช่องปาก (จิตรรัตน์ จันทร์ดอน, 2563) ส่วนในเปลือกมังคุดมีสารสำคัญหลายชนิด คือ สารแทนนิน (tannin) ที่มีสรรพคุณทางยาในการรักษาโรคต่างๆ เช่น บรรเทาอาการท้องเสีย ฆ่าเชื้อแบคทีเรีย สมานแผลต่าง ๆ และลดการอักเสบ และสารสำคัญในเปลือกมังคุดอีกชนิดหนึ่งคือ แซนโทน (Xanthones) ที่มีสารหลักคือ แอลฟา-แมงโกสติน (Alpha - mangosteen) ซึ่งมีฤทธิ์สำคัญในการต้านอาการอักเสบ การกำจัดเซลล์มะเร็ง (ศุภมาส กลิ่นขจร และคณะ, 2558) ในมังคุดยังมีเส้นใยอาหารที่สำคัญซึ่งพบในผลไม้ซึ่งเส้นใยอาหารนี้จะทำให้การย่อยในลำไส้เล็กและทำให้คอเรสเตอรอลในเลือดลดลงและลดการดูดซึมน้ำตาลของร่างกายอีกด้วย (สุนิสา ภาษศิริรักษ์และคณะ, 2558) หรือการใช้มังคุดเป็นยาสมุนไพรในครัวเรือน เช่น เปลือกมังคุดแห้งบดเป็นผงหรือหั่นเป็นชิ้นตากแห้งตำรับประทานเป็นยาแก้ท้องร่วง แก้บิด มูกเลือด หรือนำเปลือกสดมาฝนกับน้ำปูนใสใช้เป็นยาทาแก้แผลพุพอง ช่วยรักษาแผลสด เนื้อมังคุดก็มีสรรพคุณเป็นยาบำรุงกำลัง แก้อ่อนใน มีฤทธิ์เย็น (ณัฐธัญ เจริญศรีวิไลวัฒน์, 2562) ทำให้ในปัจจุบันมีการนำมังคุดมาบริโภคเป็นผลสดและการนำมังคุดยังผ่านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในแบบต่าง ๆ อาทิ น้ำมังคุด มังคุดกวน ซอสมังคุด ผลิตภัณฑ์ทางสุขภาพ เป็นต้น ทำให้เกิดการขยายโอกาสทางธุรกิจและวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดในภาคตะวันออก ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย และเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงมาก เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ปลูกผลไม้ที่สำคัญของประเทศไทย ปัจจุบันมีผลไม้ที่สำคัญกว่า 10 ชนิดที่ปลูกในจังหวัดจันทบุรีก่อให้เกิดรายได้จำนวนมากแก่จังหวัดจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีจึงเป็นเป้าหมายในการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายผลไม้สดและผลไม้แปรรูป เพื่อรองรับผลผลิตต่าง ๆ ที่จะออกสู่ตลาดตลอดฤดูกาลผลิต และยังเป็นแหล่งรายได้สำคัญให้แก่เกษตรกรและผู้ปลูกผลไม้และคนในท้องถิ่น นอกจากการจำหน่ายมังคุดเป็นผลสดแล้วทางเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรียังมีการแปรรูปมังคุดออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่ในวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด

จับทุรีเพื่อทำการศึกษาสำรวจ (pilot study) ทำให้ผู้วิจัยพบปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในวิสาหกิจชุมชนที่มีการแปรรูปมังคุดหลายประการ เช่น ในวิสาหกิจที่มีการผลิตน้ำมังคุดต้องมีการสกัดน้ำมังคุดจากเนื้อมังคุดสดหลังจากการสกัดน้ำมังคุดออกมาแล้วนั้นยังเหลือเนื้อมังคุดที่ถูกคั้นน้ำมังคุดออกไปทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ขยะอาหาร ซึ่งขยะอาหารนี้สามารถนำมาแปรรูปหรือใช้ประโยชน์ได้ หรือปัญหาสินค้าค้างคองคลังที่เกิดขึ้นในวิสาหกิจชุมชนที่แปรรูปมังคุดเนื่องจากวิสาหกิจชุมชนต้องจัดเก็บสินค้าที่แปรรูปจากมังคุดออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆแต่ไม่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปมังคุดเหล่านั้นได้เพราะเหตุการณ์โรคระบาด COVID-19 และสาเหตุจากพฤติกรรมของผู้บริโภคมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ไม่สามารถจำหน่ายได้

จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการนำการบริหารจัดการสินค้าค้างคองคลัง (Dead Stock) และการใช้แนวคิดขยะเป็นศูนย์ (zero waste) มาใช้เป็นแนวคิดหลักในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น โดยการคิดค้นตำรับอาหารใหม่ เนื่องจากตำรับอาหารไทยเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ และอาหารไทยมีความโดดเด่นในเรื่องรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์และจากผลสำรวจความคิดเห็นของอาหารที่มีรสชาติอร่อยจากการสำรวจในแต่ละครั้ง พบว่าอาหารไทยหลายชนิดได้รับความนิยมในลำดับต้นๆเสมอๆ เหตุผลสำคัญที่ทำให้อาหารไทยได้รับความนิยมเนื่องจากรสชาติของอาหารและวัตถุดิบที่นำมาใช้ประกอบอาหารนั้นมีคุณภาพและวัตถุดิบในอาหารไทยมักเป็นสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อร่างกายเมื่อรับประทานก็ทำให้สุขภาพแข็งแรง(นิจศิริ เรืองรังษี, 2542) ทางผู้วิจัยจึงมองเห็นถึงการแก้ไขปัญหาที่พบในวิสาหกิจชุมชนโดยการบูรณาการสืบสานรังสรรค์ตำรับอาหารใหม่กับแนวคิดขยะเป็นศูนย์และการบริหารจัดการสินค้าค้างคองคลัง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของวิสาหกิจในแต่ละชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อการลดต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารจากมังคุดสำหรับวิสาหกิจชุมชนด้วยแนวคิดขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste) และแนวคิดการจัดการสินค้าค้างคองคลัง (Deadstock Management)
2. เพื่อการยกระดับตำรับอาหารใหม่ ด้วยการบูรณาการกับมังคุด
3. เพื่อจัดทำสารานุกรมตำรับอาหารใหม่ที่มีการบูรณาการร่วมกับมังคุด
4. เพื่อการเพิ่มรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชนจากการขายผลิตภัณฑ์โอท็อปอาหารมังคุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือต่าง ๆ ในงานวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบไปด้วย เอกสารขั้นต้น (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร ต่าง ๆ หรือเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยบันทึกเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยตัวเอง เป็นต้น

1.2 การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

1.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะอาศัยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับการวิจัย โดยสังเกตการณ์ในวิสาหกิจชุมชนบ้านปลายคลองและบ้านสวนไร่ป่า

2. การตรวจสอบข้อมูล ในการศึกษาค้นครั้งนี้จะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายตารางจากการสำรวจให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่การดำเนินงานวิจัย ประกอบไปด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรีและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการมั่งคุดกับแนวคิดขยะเป็นศูนย์ ผ่านนวัตกรรมการรังสรรค์ตำรับอาหารใหม่ เพื่อยกระดับรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนในกระบวนการทัศน์ทางธุรกิจยุคใหม่ ผู้วิจัยได้มีประเด็นสำคัญในการนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

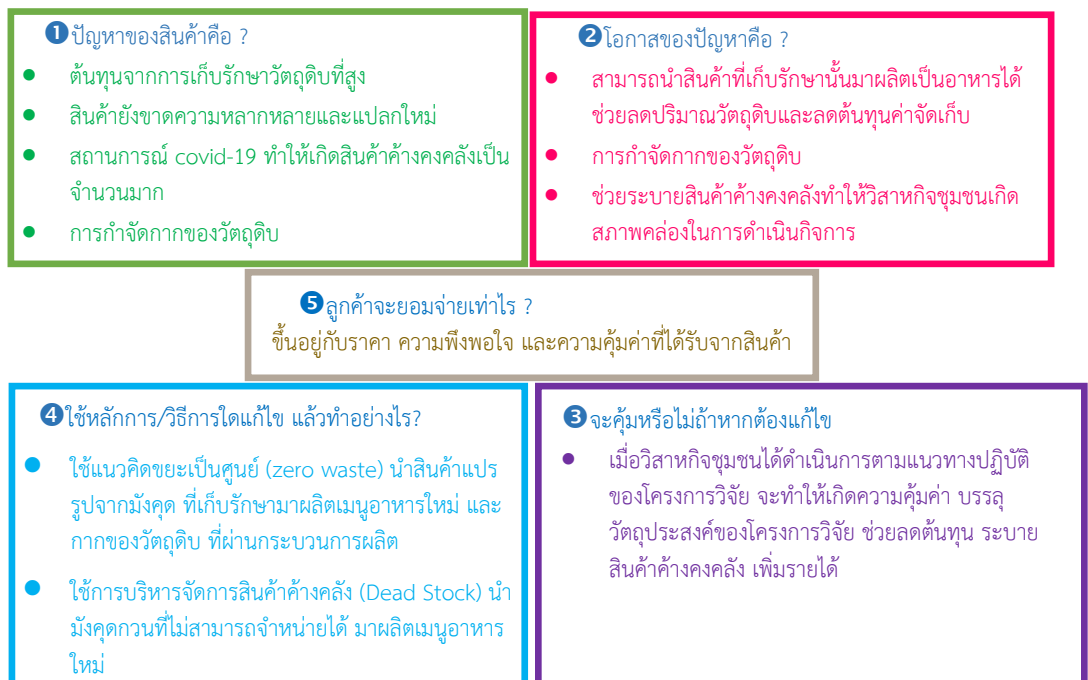
1. เพื่อการลดต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารจากมั่งคุดสำหรับวิสาหกิจชุมชนด้วยแนวคิดขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste) และแนวคิดการจัดการสินค้าค้างคองคลัง (Deadstock Management) ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาร่องและลงพื้นที่สำรวจวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งการใช้เครื่องมือในการวิจัยพบว่า ในระยะก่อน COVID - 19 ภาพรวมวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่วิจัยประสบปัญหา ด้านต้นทุนการจัดเก็บวัตถุดิบที่สูง เนื่องจากต้องมีการเช่าห้องเย็นเพื่อเก็บรักษาวัตถุดิบที่เป็นส่วนเกินจากความต้องการของตลาด และไม่ได้ถูกนำมาผลิต หรือขาย ทำให้วิสาหกิจชุมชน ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูง สำหรับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลองจาก

การลงพื้นที่ (วัฒนา ผลาพล, 2563) พบปัญหา คือ ต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบในแต่ละปีไม่เท่ากัน ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตในแต่ละปีไม่เท่ากัน และการนำวัตถุดิบ (เนื้อมังคุด) มาเก็บรักษาใน ห้องเย็นยังทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง และการผลิตในแต่ละครั้งต้องใช้แรงงานในการผลิต จำนวนมาก ส่งผลทำให้ต้นทุนด้านแรงงานการผลิตสูงขึ้น นอกจากนี้ปัญหาที่พบ ทางกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง มีสินค้าหลักคือ น้ำมังคุด 100% และในกระบวนการผลิต น้ำมังคุดนี้ทางกลุ่มวิสาหกิจเห็นว่า มีวัตถุดิบที่ผ่านกระบวนการคั้นน้ำมังคุดแล้ว ส่วนที่เหลือคือ กากของเนื้อมังคุด ทางวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลองได้ทดลองนำมาแปรรูป เป็นสินค้า อื่น ๆ เช่น มังคุดกวน มังคุดหยี แยมมังคุด แต่สินค้าที่ผลิตออกมายังไม่มีความเหมาะสมพอ สำหรับ วิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า (นงเยาว์ สีสุโข, 2563) พบปัญหาที่สำคัญ คือ ยอดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์เริ่มลดลงเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป และ ขาดทักษะทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนนี้มีสินค้าไม่หลากหลาย มี ตัวเลือกให้ผู้บริโภคน้อย ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า มีสินค้าหลัก คือ มังคุดกวน แต่ยังไม่มีความเหมาะสมพอเมื่อเทียบกับผู้ผลิตรายอื่น ส่วนการศึกษานำร่องและลงพื้นที่สำรวจ วิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา นำร่องและลงพื้นที่สำรวจวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งการใช้เครื่องมือใน การวิจัยต่าง ๆ ช่วงเกิดการระบาดของ COVID-19 พบว่า ทั้งสองวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหา รุนแรงกว่า ช่วงก่อน COVID-19 จากความต้องการซื้อที่ลดลง และธุรกิจของผู้จำหน่ายพึ่งพา อุปสงค์จากการท่องเที่ยวสูง และช่วงเวลาการเก็บมังคุดที่อยู่ในช่วง มี.ค.- พ.ค. ซึ่งเป็นช่วงที่มีการ ระบาดของ COVID-19 อย่างรุนแรงทำให้ยอดขายสินค้าของวิสาหกิจชุมชนลดลงปัญหาที่พบการ ระบาดของ COVID-19 เช่น วิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง พบปัญหา คือ โดยปกติ วิสาหกิจชุมชนนี้จะเดินทางมาจำหน่ายสินค้าตามงานแสดงสินค้าในจังหวัดต่าง ๆ แต่เมื่อเกิด สถานการณ์ COVID-19 การเดินทางไปยังสถานที่จัดแสดงสินค้าในจังหวัดต่าง ๆ ต้องถูกยกเลิก ไปส่งผลต่อยอดขายหลักของวิสาหกิจชุมชน เมื่อยอดขายลดลงการผลิตสินค้าหรือน้ำมังคุดจึง ลดลงด้วยส่งผลต่อปริมาณสินค้าที่เก็บในห้องเย็นมากขึ้น ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ส่วนวิสาหกิจชุมชน บ้านสวนไร่ป่า ใช้ระบบการจัดจำหน่ายโดยผ่านตัวแทนจำหน่ายรายใหญ่ ซึ่งในช่วงการระบาด COVID-19 พบปัญหาสำคัญคือ รายได้หลักของกลุ่มตัวแทนจำหน่ายรายใหญ่ มาจาก นักท่องเที่ยวต่างชาติ แต่จากสถานการณ์ COVID-19 ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้ามาใน ประเทศได้ สินค้าที่วางจำหน่ายในร้านของตัวแทนจำหน่ายรายใหญ่ ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า ถูกระงับการส่งสินค้ามาจำหน่ายในร้านค้าของตัวแทน จำหน่ายรายใหญ่ จึงมีผลกระทบกับปริมาณวัตถุดิบ ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการเก็บ รักษาวัตถุดิบในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น

การวิเคราะห์สุขภาพธุรกิจของชุมชน

ในขั้นตอนนี้เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลต่างๆจากการลงพื้นที่และการใช้เครื่องมือวิจัยชนิดต่าง ๆ สกัด pain point ของวิสาหกิจชุมชนในช่วงการเกิดสถานการณ์ COVID-19 สามารถสรุป pain

point ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลองและวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า มีปัญหาเดียวกัน คือ การแบกรับภาระต้นทุนในการเก็บรักษาวัตถุดิบ เนื่องจากต้องเสียค่าเช่าห้องเย็น กิโลกรัมละ 2 บาท และในส่วนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านสวนไร่ป่า ยังประสบปัญหา สินค้าค้างคองคลังจากกระบวนการผลิตที่ไม่สามารถจำหน่ายได้ ได้แก่ มังคุดกวน ทำให้เกิดปัญหาด้านทุนจมกับสินค้านี้ และวิสาหกิจชุมชนขาดสภาพคล่องในการดำเนินกิจการซึ่งสรุปผลได้ดังแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์สุขภาพธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนทั้งสองชุมชน

2. เพื่อการยกระดับตำรับอาหารใหม่ ด้วยการบูรณาการกับมังคุด ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่ออาหารแปรรูปจากมังคุดโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานคือ สำรวจความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่ออาหารแปรรูปจากมังคุด โดยใช้แบบสอบถามผู้บริโภคจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไป อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในการเก็บข้อมูลโดยสุ่มตัวอย่าง จาก 3 พื้นที่ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย คือ 1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก 2) ตลาดผลไม้เนินสูง 3) ซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพฯ ผลการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่ออาหารแปรรูปจากมังคุด จากการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่ออาหารแปรรูปจากมังคุด โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความต้องการบริโภคอาหารแปรรูปจากมังคุด มากที่สุดอันดับแรก ได้แก่ น้ำพริกมังคุด เป็นจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 รองลงมา ได้แก่ น้ำจิ้มมังคุด

จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ข้าวเกรียบม้งคุด จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 คูกี้ม้งคุด จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 คัพเค้กม้งคุด จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 และอื่น ๆ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0

อีกขั้นตอนหนึ่งคือ ผู้วิจัยได้นำผลสรุปจากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง พบปัญหาที่เกิดจากการกำจัดกากม้งคุดที่เหลือจากกระบวนการผลิต โดยมีต้นทุนการกำจัดขยะ คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาประเภทอาหารที่ผู้บริโภคนิยมรับประทาน จากงานวิจัยพบว่า ผู้บริโภคจำนวนมากมีความต้องการในการบริโภค น้ำพริก 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ (สิริมนต์ ชายเกตุและคณะ, 2553) ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดค้นสูตรอาหารและมีการหารือกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านปลายคลองจึงได้ข้อสรุปว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านปลายคลองควรที่จะพัฒนาสูตรผลิตภัณฑ์อาหารจากกากม้งคุดให้เป็น ซอสม้งคุด เพื่อเพิ่มโอกาสให้วิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตอาหารได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค (อุปสงค์ของตลาด) มากขึ้น ส่วนการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า พบปัญหาที่เกิดจากสินค้าค้างคองคลัง (Dead Stock) ที่ไม่สามารถจำหน่ายได้ จากวิกฤติการณ์ COVID-19 ทำให้วิสาหกิจชุมชนขาดสภาพคล่องทางการเงินเนื่องจากเงินลงทุนถูกดึงไปเป็นค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้าทำให้เกิดภาวะขาดสภาพคล่องทางธุรกิจ ในที่สุดทางผู้วิจัยจึงมีการปรึกษารื้อกับผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไร่ป่าจนได้ผลสรุปว่าควรผลิต น้ำพริกม้งคุด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาม้งคุดกวนที่อยู่ในคลังสินค้าและเพิ่มรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชนไร่ป่าด้วย ส่วนตำรับอาหารอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารได้ร่วมกับทั้งสองวิสาหกิจได้พัฒนาตำรับอาหารขึ้นเพิ่มเติม ได้แก่ เค้กม้งคุด คูกี้ม้งคุด ข้าวเกรียบม้งคุด

ภาพที่ 2 คณะผู้วิจัยและคุณวัฒนา ผลาผล

ภาพที่ 3 คณะผู้วิจัยและคุณนงเยาว์ สีสุโข

3. เพื่อการจัดทำสารานุกรมตำรับอาหารใหม่ที่มีการบูรณาการร่วมกับม้งคุด ผลการวิจัยพบว่าในวัตถุประสงค์ในข้อนี้ ทางผู้วิจัยได้มีการจัดทำสารานุกรมตำรับอาหารใหม่เพื่อเผยแพร่ผลงานตำรับอาหารจากม้งคุด โดยมีแนวคิดสำคัญ คือ การเผยแพร่ ตำรับอาหารที่เกิดจากการแนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่าง วัตถุประสงค์ที่มาจากผลไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของภาคตะวันออกอันได้แก่ม้งคุดซึ่งเป็นผลไม้ที่ได้รับสมญานามว่า ราชนิแห่งผลไม้ และแนวคิด “ขยะเป็นศูนย์” (Zero Waste) กับแนวคิด “การจัดการสินค้าค้างคองคลัง” (Deadstock Management) ซึ่ง

การคิดค้นตำรับอาหารเหล่านี้ได้รับการประสานจากทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้วิจัย เพื่อเป็นการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการลดปริมาณขยะอาหาร และค่าใช้จ่ายของสินค้าคงคลังจึงทำให้เกิดการบูรณาการนวัตกรรมจนเป็นสูตรอาหารทั้งสิ้นจำนวน 5 สูตรได้แก่ น้ำพริกมั่งคุด ซอสมั่งคุด คัพเค้กมั่งคุด ข้าวเกรียบมั่งคุดกวน และ คุกกี้มั่งคุดกวน ภายหลังจากได้ตำรับอาหารแล้วทางผู้วิจัยเริ่มการถ่ายทำ ทั้งภาพนิ่งและวิดีโอเกี่ยวกับการปรุงตำรับอาหารเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) นวัตกรรมตำรับอาหารที่มีการบูรณาการร่วมกับมั่งคุด

ภาพที่ 4 คุณวัฒนา ผลาผล

ภาพที่ 4 คุณนงเยาว์ สีสุโข

4. เพื่อการเพิ่มรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชนจากการขายผลิตภัณฑ์โอท็อปอาหารมั่งคุด ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างอาชีพและมีรายได้เพิ่มจากการบูรณาการอาหารจากมั่งคุดรวมถึงการนำขยะอาหาร (Food Waste) มาแปรรูปเพื่อการจัดจำหน่าย เพิ่มขึ้น 10% โดยผู้วิจัยใช้แนวทางการประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จากกลไกดูดซับเศรษฐกิจหมุนเวียนจากใช้คุณค่าของมั่งคุดของวิสาหกิจชุมชนมั่งคุดภาคตะวันออก ด้วยการวิเคราะห์ผลตอบแทนของการลงทุน (Return on Investment: ROI) และการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) ผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง

ตารางที่ 1 เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรชุมชนบ้านปลายคลอง

รายการ	ก่อนสถานการณ์ COVID-19 (ก่อน มกราคม 2563) (บาทต่อเดือน)	ช่วงสถานการณ์ COVID-19 (หลัง มกราคม 2563) (บาทต่อเดือน)
รายรับเฉลี่ย	30,000	30,000
รายจ่ายเฉลี่ย	20,000	20,000
หนี้สินเฉลี่ย	2,000	2,000
เงินออมเฉลี่ย	1,333	1,333

ที่มา: จากการสำรวจ

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยจากการสอบถามเกษตรกรชุมชนบ้านปลายคลอง จำนวน 40 ราย พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้มาจากการขายผลมั่งคุดสดให้กับห้าง (โรงรับซื้อผลไม้) ในช่วงฤดูกาล

เก็บเกี่ยว ช่วงปลายเดือนพฤษภาคม ต่อเนื่องถึงกลางเดือนมิถุนายน ประมาณ 20,000 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตามแม้ผลผลิตมังคุดในปี 2563 ช่วงสถานการณ์ COVID-19 เก็บเกี่ยวได้น้อยเนื่องจากติดลูกน้อยและอากาศแปรปรวน จึงทำให้ราคามังคุดในตลาดสูงขึ้น รายรับในช่วงก่อนและในสถานการณ์ COVID-19 จึงไม่ต่างกัน ด้านรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร ประมาณ 20,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในสวนช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ค่าจ้างแรงงานในช่วงเตรียมและระหว่างการเพาะปลูก 15,000 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 2 ค่า ROI ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง ก่อนและหลังพัฒนาผลิตภัณฑ์

รายการ	ก่อนพัฒนาผลิตภัณฑ์ (บาทต่อเดือน)			หลังพัฒนาผลิตภัณฑ์ (บาทต่อเดือน)			
	น้ำมังคุด 100%	มังคุดกวน	รวม	น้ำมังคุด 100%	มังคุดกวน	ซอสมังคุด	รวม
รายรับเฉลี่ย	42,000	20,000	62,000	75,833	21,933	30,233	128,000
ต้นทุนเฉลี่ย (1)	13,050	5,030	18,080	17,400	4,710	4,200	26,310
กำไรเฉลี่ย (2)	28,950	14,970	43,920	58,433	17,223	26,033	101,690
ROI (เท่า) = (2)/(1)	2.22	2.98	2.43	3.36	3.66	6.20	3.87

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ และคำนวณ

จากตารางที่ 2 ค่า ROI ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง ก่อนและหลังพัฒนาผลิตภัณฑ์มีความคุ้มค่าทางการลงทุนทางการเงิน เนื่องจากรายรับสูงกว่าต้นทุน นั่นคือ กลุ่มวิสาหกิจลงทุนด้วยเงิน 1 บาท ได้ผลตอบแทนกลับคืนมามากกว่า 1 บาท ช่วงสถานการณ์ COVID-19 เดือนพฤศจิกายน 2563 คือ ซอสมังคุด ขนาด 200 มิลลิลิตร เนื่องจากน้ำที่ได้หลังจากคั้นเป็นน้ำมังคุด 100% ในครั้งแรกแล้ว ยังมีเนื้อและความหวาน สามารถนำมาพัฒนาสูตรทำเป็นซอสมังคุด ไม่มีเนื้อสัตว์และวัตถุกันเสีย จดทะเบียนองค์การอาหารและยาแล้ว ในขณะนี้ยังไม่มีคู่แข่ง ได้ทำการทดลองตลาดโดยให้ลูกค้าลองทานแล้วได้รับตอบรับเป็นอย่างดี ผู้บริโภคนิยมอาหารประเภทน้ำพริกและเครื่องจิ้มในครัวเรือน ซอสมังคุดเป็นวัตถุดิบที่มีรสชาติดีทดแทนน้ำมะขามและน้ำกระเทียมดองได้ ซึ่งคาดว่าจะป็นรายได้ที่ดีอีกทางหนึ่ง หากมังคุดกวนไม่ได้รับการตอบรับในอนาคต

2. วิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า

ตารางที่ 3 เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรชุมชนบ้านสวนไร่ป่า

รายการ	ก่อนสถานการณ์ COVID-19 (ก่อน มกราคม 2563) (บาทต่อเดือน)	ช่วงสถานการณ์ COVID-19 (หลัง มกราคม 2563) (บาทต่อเดือน)
รายรับเฉลี่ย	100,000	30,000
รายจ่ายเฉลี่ย	30,000	30,000
หนี้สินเฉลี่ย	1,500	1,500
เงินออมเฉลี่ย	1,000	520

ที่มา: จากการสำรวจ

จากตารางที่ 3 จากการสอบถามเกษตรกรชุมชนบ้านสวนไร่ป่า จำนวน 40 ราย พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้มาจากการรับจ้างผลิตมังคุดกวนส่งขายห้างสรรพสินค้า ขายผลทุเรียน เมล่อน ให้เช่าเต็นท์ และรับจ้างทั่วไป ก่อนสถานการณ์ COVID-19 มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 100,000 บาทต่อเดือน แต่ช่วงสถานการณ์ COVID-19 รายได้ลดลงเหลือ 30,000 บาทต่อเดือน จากทุเรียน กล้วยฉาบ รับจ้างกวนผลไม้ตามฤดูกาล นานๆครั้ง

ตารางที่ 4 ค่า ROI ของวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า ก่อนและหลังพัฒนาผลิตภัณฑ์

รายการ	ก่อนพัฒนาผลิตภัณฑ์ (บาทต่อเดือน)		หลังพัฒนาผลิตภัณฑ์ (บาทต่อเดือน)		
	มังคุดกวน (100 กรัม)	รวม	มังคุดกวน (100 กรัม)	น้ำพริกมังคุด (80 กรัม)	รวม
รายรับเฉลี่ย	10,500	10,500	17,500	12,000	29,500
ต้นทุนเฉลี่ย (1)	5,280	5,280	6,510	5,895	12,405
กำไรเฉลี่ย (2)	5,220	5,220	10,990	6,105	17,095
ROI (เท่า) = (2)/(1)	0.99	0.99	1.69	1.04	1.38

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ และคำนวณ (ณัชภัทร พิษณุหมุตร์, 2563)

จากตารางที่ 4 ค่า ROI ของวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า ก่อนพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีผลิตภัณฑ์เดียว คือมังคุดกวน (100 กรัม) ไม่มีความคุ้มค่าทางการลงทุนทางการเงิน เนื่องจากกำไรต่ำกว่าต้นทุน แต่หลังพัฒนาผลิตภัณฑ์มีความคุ้มค่าทางการลงทุนทางการเงิน เนื่องจากรายรับสูงกว่าต้นทุน นั่นคือ กลุ่มวิสาหกิจลงทุนด้วยเงิน 1 บาท ได้ผลตอบแทนกลับคืนมา มากกว่า 1 บาท ช่วงสถานการณ์ COVID-19 เดือนพฤศจิกายน 2563 ผู้วิจัยได้เข้าไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ คือน้ำพริกมังคุด ขนาด 80 กรัม ทำให้กระบายสินค้าค้างคงคลังดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การลดต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารจากมังคุดสำหรับวิสาหกิจชุมชนด้วยแนวคิดขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste) คือ การนำสินค้าที่เป็นขยะอาหารหรือที่เรียกว่ากากของวัตถุดิบ ที่ผ่านการแปรรูปแล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับวิสาหกิจและช่วยลดปริมาณขยะอาหารให้น้อยลง ส่วนแนวทางการจัดการสินค้าค้างคงคลัง (Deadstock Management) ใช้แนวทางการนำมังคุดกวนที่ไม่สามารถจำหน่ายได้ มาผลิตเมนูอาหารใหม่ ทำให้สินค้าค้างคงคลังในคลังสินค้าลดน้อยลงและช่วยแปรรูปสินค้าที่กำลังจะหมดอายุให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และเพิ่มรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste) คือ แนวคิดการนำกลับมาใช้ใหม่และทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุด หลักการของขยะเหลือศูนย์ที่สำคัญ คือ การใช้วัตถุดิบการผลิตที่สามารถนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ให้มากที่สุด ลด

ปริมาณของเสียที่จะทิ้งให้เหลือน้อยที่สุด บริโภคให้พอดีและบริโภคสินค้าที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำมีการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตสินค้าใหม่ที่เหมาะสมการนำวัสดุกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ รมรณรงค์การใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ มีการนำขยะกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ ซึ่งการนำหลักการของขยะเหลือศูนย์ทำให้เกิดการลดปัญหาขยะที่มีจำนวนมากและทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น (สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นางนุช ภูพวก และกฤติยา ยวงวิชัย, 2562) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของร้านอาหารในกรุงเทพฯ พบว่า ร้านอาหารในเขตกรุงเทพฯ มีการนำขยะอาหารมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยลดปริมาณขยะและช่วยลดค่าใช้จ่ายของร้านอาหารต่าง ๆ และงานวิจัยของ (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ, 2562) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการอาหารส่วนเกินเพื่อลดปัญหาขยะอาหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย พบว่า การบริหารจัดการขยะอาหารหรือขยะอินทรีย์เป็นขยะที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย มีการกำจัดขยะอาหารในหลายรูปแบบทั้งการแปรรูปขยะอาหารเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หรือการคัดแยกขยะเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและทำลาย ทำให้ประเทศไทยมีการรณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะและการลดปริมาณขยะอาหารให้น้อยที่สุดด้วย

การยกระดับตำรับอาหารใหม่ ด้วยการบูรณาการกับมังคุด ในประเด็นนี้เป็นการบูรณาการแนวคิดในการคิดค้นตำรับอาหารโดยอาศัยความร่วมมือซึ่งมีการคิดค้นและพัฒนาตำรับอาหารโดยอาศัยแนวคิดแนวคิดขยะเป็นศูนย์ และแนวคิดการจัดการสินค้าค้างคงคลังโดยทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง มีสินค้าหลักคือ น้ำมังคุด ซึ่งกระบวนการผลิตน้ำมังคุด เกิดสิ่งที่เหลือจากการคั้นน้ำมังคุดแล้ว คือกากของมังคุด ทางวิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลองได้ทดลองนำมาแปรรูป เป็นสินค้าอื่น ๆ แต่สินค้าที่ผลิตออกมายังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ส่วนวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า พบปัญหา คือ ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจคือ มังคุดกวนมียอดขายในปีที่ผ่านมาลดลงอย่างมากเนื่องจากความต้องการบริโภคมังคุดกวนของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป และสถานการณ์ COVID-19 ทำให้ผู้ที่เคยรับผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจไปจำหน่ายหยุดการรับผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย ส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญของวิสาหกิจชุมชนไร่ป่าคือ ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการเก็บรักษาวัตถุดิบในผลิตมีระยะเวลายาวนานขึ้นและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาเหลือตกค้างในคลังสินค้าเป็นจำนวนมากซึ่งทางผู้วิจัยได้สรุปแนวทางแก้ไขของทั้งสองวิสาหกิจได้คือ การคิดค้นบูรณาการตำรับอาหารจากมังคุดโดยโจทย์สำคัญคือการนำวัตถุดิบของทั้งสองวิสาหกิจมาสร้างเป็นตำรับอาหารใหม่ที่น่าสนใจและตรงกับความต้องการผู้บริโภคมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พงษ์เทพ เกิดเนตร และวิชชุดา ถาวโรจน์, 2559) ที่ทำการศึกษาการผลิตน้ำมังคุดเข้มข้นพร้อมดื่มโดยเทคนิคการระเหยภายใต้สุญญากาศ มีผลสรุปว่า การนำผลมังคุดมาแปรรูปเป็นน้ำผลไม้ทำให้สามารถสร้างมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรให้กับเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้นและลดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากข้อจำกัดของการเก็บรักษาสินค้าทางการเกษตรอีกทางหนึ่ง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการยกระดับโซ่คุณค่าที่เหมาะสมของการพัฒนาตำรับอาหารใหม่จากมังคุดแปรรูป ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1) การยกระดับตัวผลิตภัณฑ์ (Product Upgrading) ใช้แนวทางกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ การวิจัยตลาดเพื่อวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์จากมังคุดส่วนที่เป็นกากเหลือจากการผลิตและส่วนที่เป็นสินค้าค้างคลัง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และช่วยระบายสินค้าออกจากคลังสินค้า พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพมาตรฐานสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค โดยได้ผ่านการจดทะเบียนจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)

2) การยกระดับกระบวนการผลิต (Process Upgrading) มีแนวทางกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ การวางกรอบทิศทางของวิสาหกิจชุมชนเพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในระยะยาวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และมีการวางแผนธุรกิจภายใต้แนวคิดการพัฒนาโซ่คุณค่าเพื่อยกระดับมูลค่าเพิ่ม

3) การยกระดับสถานะในโซ่คุณค่า (Function Upgrading) ใช้แนวทางกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตและการตลาดที่สามารถเข้าถึงและสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกผ่านกลไกการประชุมเพื่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การยกระดับสู่โซ่คุณค่าใหม่ (Channel Upgrading) มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมต่อระหว่างเกษตรกรผู้ผลิต วิสาหกิจชุมชน ภาควิชาพันธุ์ธุรกิจ จนถึงผู้บริโภคคนสุดท้าย อันจะก่อให้เกิดระบบการค้าที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องภายใต้โซ่คุณค่า โดยมีแนวทางกลยุทธ์ ได้แก่ การเชื่อมโยงธุรกิจกับภาควิชาพันธุ์ธุรกิจและหน่วยงานรัฐเพื่อการจัดหาปัจจัยการผลิต ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ใหม่ช่วยการลดต้นทุน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูป เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการยกระดับการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน

โดยหลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย จนสามารถแยกรายละเอียดของ network value chain ของผลิตภัณฑ์ทั้ง 2 ชนิด ดังแสดงในรูป

ตารางที่ 5 ระบบกลไกของนวัตกรรมการพัฒนาและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารใหม่จากกากอาหารมังคุด วิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง

ต้นน้ำ: เกษตรกร	กลางน้ำ: วิสาหกิจชุมชนแปรรูปบ้านปลายคลอง	ปลายน้ำ: ลูกค้า/ตลาด
Network Value Chain เดิม		
-	ผลิตภัณฑ์อาหารใหม่จากกากมังคุด	ราคาขายกากมังคุด
-	กากมังคุด : ไม่มีค่าใช้จ่าย	กากมังคุด : ไม่มีค่าใช้จ่าย
Network Value Chain ใหม่		
-	ผลิตภัณฑ์อาหารใหม่จากกากมังคุด	ราคาขาย
-	ซอสมังคุดและพริก : 32 บาทต่อขวด 200 ml	ซอสมังคุดและพริก : 50 บาทต่อขวด 200 ml
	กำไรเฉลี่ยต่อราคาขาย	กำไร 18 บาทต่อขวด เท่ากับ 36%

ตารางที่ 6 ระบบกลไกของนวัตกรรมการพัฒนาและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารจากมังคุด กวนวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า

ต้นน้ำ : เกษตรกร	กลางน้ำ : วิสาหกิจชุมชนบ้านสวนไร่ป่า	ปลายน้ำ : ลูกค้า/ตลาด
Network Value Chain เดิม		
-	ผลิตภัณฑ์อาหารใหม่จากมังคุดกวน	ราคาขายมังคุดกวน
-	มังคุดกวน : 350 บาทต่อกิโลกรัม	มังคุดกวน : 500 บาทต่อกิโลกรัม
Network Value Chain ใหม่		
-	ผลิตภัณฑ์อาหารใหม่จากมังคุดกวน	ราคาขายน้ำพริกมังคุด
-	น้ำพริกมังคุด : 29 บาทต่อกระปุก 80 กรัม	น้ำพริกมังคุด : 40 บาทต่อกระปุก 80 กรัม
	กำไรเฉลี่ยต่อราคาขาย	กำไร 11 บาทต่อขวด เท่ากับ 27.50%

ข้อเสนอแนะ

การเตรียมความพร้อมหรือการเผชิญหน้ากับภาวะวิกฤตในกรณีต่าง ๆ ทั้งโรคระบาด ภัยธรรมชาติหรือภาวะวิกฤตอื่น ๆ จากงานวิจัยเรื่องการบูรณาการมังคุดกับแนวคิดขยะเป็นศูนย์ ผ่านนวัตกรรมการรังสรรค์ตำรับอาหารใหม่ เพื่อยกระดับรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนในกระบวนการ ทศน์ทางธุรกิจยุคใหม่ พบว่าการวางแผนหรือการเตรียมการแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ ของวิสาหกิจชุมชนยังไม่มีเตรียมความพร้อมหรือ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดสภาวะ วิกฤตต่างๆทำให้ภายในวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถปรับตัวหรือมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาต่างๆได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะโดยการให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนทั้งสองชุมชนคือวิสาหกิจบ้าน ปลายคลองและวิสาหกิจชุมชนไร่ป่า

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2563). *กรมเจรจาฯ เผย FTA ดันส่งออกมังคุดไทยขยายตัว ต่อเนื่อง*. สืบค้น 30 กันยายน 2563, จาก <https://www.dtn.go.th/th/news>.
- ณัชภัทร พิษณุมธุรม. (2563). *ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จากกลไกอุตสาหกรรมมังคุด จากใช้คุณค่าของมังคุดเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนมังคุด ภาคตะวันออก* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.).
- ณัฐธัญ เจริญศรีวิไลวัฒน์. (2562). *การพัฒนาเจลไวต์อุนหภูมิที่บรรจุสารสกัดจากเปลือกมังคุด สำหรับแผลในปาก* (รายงานผลการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ. (2562). *แนวทางการบริหารจัดการอาหารส่วนเกินเพื่อลด ปัญหาขยะอาหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ (สสส.).

- ธิดารัตน์ จันทร์ดอน. (2563). มังคุดราชินีแห่งผลไม้. สืบค้น 5 ตุลาคม 2563, จาก <https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/>.
- นนุช ภูวก และกฤติยา ยวงนิชัย. (2562). การจัดการขยะมูลฝอยของร้านอาหารในกรุงเทพฯ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นงเยาว์ สีสุโข. (2563, 19 ตุลาคม). ประธานวิสาหกิจชุมชนไร่ป่า จังหวัดจันทบุรี [บทสัมภาษณ์].
- นิจศิริ เรืองรังษี. (2542). เครื่องเทศ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์เทพ เกิดเนตรและวิชชุดา ถาวโรจน์. (2559). การผลิตน้ำมันคุดเข้มข้นพร้อมดื่มโดยเทคนิคการระเหยภายใต้สุญญากาศ (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- วัฒนา ผลาผล. (2563, 19 ตุลาคม). ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านปลายคลอง จังหวัดจันทบุรี [บทสัมภาษณ์].
- ศุภมาส กลิ่นขจร และคณะ. (2558). การผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากมังคุด. วารสารวิชาการเกษตร, 33(2), 190-204.
- สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2559). ZERO WASTE ขยะเหลือศูนย์เป็นจริงได้หรือแค่ฝัน. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2563, จาก <http://adeq.or.th/zero-waste-> เป็นจริงได้.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้ากลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก. (2563). ศักยภาพและอนาคตของมังคุดราชินีผลไม้ไทย. นนทบุรี: กระทรวงพาณิชย์.
- สิริมนต์ ขายเกตุ และคณะ. (2553). การบริโภคน้ำพริกของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), 2(3), 64-79.
- สุนิสา ภาษิตรักษ์ และคณะ. (2558). การพัฒนาผลิตภัณฑ์นมชนิดเมื่อดื่มมังคุด. วารสารวิจัยไร่ไพพรรณี, 9(2), 31-40.

* Received January 27, 2022; Revised February 22, 2022; Accepted February 22, 2022

Abstract

Objectives of this research were to create and assess the model for learning resources management of small-sized schools under the Office of Basic Education Commission. The research was conducted in 4 phases as follows: Phase I, studied by using a questionnaire. The samples were 616 administrators and academic teachers were obtained by several steps at random and in-depth interviews with 3 model schools. Phase II created a Model. The results of analysis, content, questionnaires, in-depth interviews and examined by 15 experts based on average level of suitability and possibility. Phase III experimented with the model. The target group was 1 small school by specific selection. Phase IV, evaluated the model by using the model assessment form with educational personnel and 15 people involved in the experimental school. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation and qualitative data were analyzed by content descriptive interpretation.

Results were that the management model of learning resources of small-sized schools Under the Office of the Basic Education Commission consisted as follows: 1) Natural learning resources. 2) Personal learning resources. 3) Place for learning resources and 4) Learning resources that were media and technology, activities, and traditions. There were elements of learning resource management. The results were: 1) planning consisted of policy and work plan formulation, survey and project determination. 2) Practice consisted of operations and in - process evaluation. 3) Assessment consisted of collecting information on results of operations and reporting of performance

Keywords: Model; Management; Learning resources of small-sized schools.

บทนำ

การพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุขและมีสติปัญญา โดยเริ่มจากความเป็นตัวตนของตนเอง จะทำให้การเรียนรู้เกิดได้ตลอดเวลา การสัมผัสกับแหล่งข้อมูลข่าวสารสิ่งรอบตัวอยู่เสมอ และเรียนรู้ตลอดชีวิตนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ส่งผลให้สังคมเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” (Learning Society) การนำเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษามาเป็นเครื่องมือในการมาประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ของผู้เรียนในรูปแบบใหม่ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาหาความรู้ฝึกปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2553) การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจน

เป็นเครื่องมือและเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการวางรากฐานการพัฒนาชีวิตและการประกอบอาชีพให้ทุกคนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รู้จักแสวงหาและสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใด ๆ ที่จะใช้พัฒนาชีวิตคนให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากกว่าการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ทำให้การศึกษา มีบทบาทและความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของคนและสังคม โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเพื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นภารกิจของสถานศึกษาโดยตรง ขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต จึงจำเป็นต้องทบทวนและออกแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี การศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล (รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, 2551) การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ควรจัดการศึกษาในลักษณะเปิดห้องเรียนสู่โลกกว้างให้สิ่งรอบข้างเป็นครู เปิดโลกทัศน์ของเด็กให้กว้าง ให้ทุกคนได้สังเกต ได้คิด ได้ถามได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากสิ่งที่อยู่รอบตัว ได้ยินกับหู ได้ดูกับตา และได้สัมผัสด้วยตนเองรวมทั้งได้ปลดปล่อยพลังสมองของผู้เรียนปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด แผนการศึกษาชาติกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) มุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการรับรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ แผนฯ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษาสภาวะการณ์ และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษ ที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมยุค 4.0 และนำผลการติดตามประเมินแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2552 -2559 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในปัจจุบันการเรียนรู้ในห้องเรียนส่วนใหญ่ไม่เพียงพอต่อความต้องการโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก ในการพัฒนาผู้เรียนให้ทันยุคสมัยการเปลี่ยนแปลง เพราะความรวดเร็วทางการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทำให้เด็กในยุคใหม่จำเป็นต้องมีสมรรถนะที่แตกต่างไปจากยุค ที่ 19 และ 20 ดังนั้นการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนไปจากเดิม (วิจารณ์ พานิช, 2556) โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของครูนั้น วัฒนธรรมการสอนของครูจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฒนธรรมของการให้เด็ก

ใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างผลการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีครูควรมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะแนวทาง เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และบางครั้งอาจจะต้องเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนด้วย (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561) การจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้เหมาะสม ที่จะทำให้เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง ที่จะสร้างความสุขและความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีการยกย่องให้กำลังใจแก่ผู้ที่กระทำความดี มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) ที่ดีต่อกัน ส่งเสริมให้มีความก้าวหน้า สร้างสภาพแวดล้อม เกี่ยวกับอาคารสถานที่ให้น่าอยู่ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อสถานที่ศึกษา รวมทั้งยอมรับฟังและให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหา ปัจจัยความพึงพอใจนี้ จะเป็นสิ่งที่สัมพันธ์ (Relate) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง (ยรรยง โตจินดา , 2543) สถานศึกษาจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุด ในอันที่จะทำหน้าที่สร้างและพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ ยังผลให้โรงเรียนต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่การศึกษากำหนด และให้ได้รับการพัฒนาในทุกด้านตามความสามารถที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสังคม เป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นแบบอย่างในด้าน “คุณภาพ” ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและรูปแบบที่ใช้ในการบริหารโดยเน้นเป้าหมายหลักคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และหากนำองค์ประกอบและรูปแบบในการบริหารมาใช้จนประสบผลสำเร็จแล้วจะเรียกได้ว่า เป็นการบริหารที่มีประสิทธิผล ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันหมายถึง ความมีชื่อเสียงและการยอมรับ อีกทั้งความภาคภูมิใจของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทุกฝ่ายเกิดความพยายามที่จะรักษาระดับมาตรฐานคุณภาพ และยังมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน มั่นคง เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรที่เพียงพอในการบริหารจัดการทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ขาดไม่ได้เพื่อส่งเสริมและยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทุกมิติให้สอดคล้องกับสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทุกภาคส่วนต้องช่วยกัน ปรับปรุงพัฒนา ส่งเสริมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ครอบคลุมวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา สืบเนื่องจากสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ปี 2550 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับ 3.04 ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาในอนาคต สถานศึกษาควรนำแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทั้งในและนอกสถานศึกษามาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (จิตติพงษ์ ศรีแผลง, 2560)

จากหลักการเหตุผล และความจำเป็นดังกล่าว เพื่อให้ตอบสนองต่อหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคคลในวงการศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการนำเอาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริหารและครูผู้สอนในการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามแนวทางปฏิกิริยกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่สำคัญที่สุดคือ ความมุ่งหวังที่จะให้ผู้บริหารมีการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด รวมถึงให้ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ขาดโอกาสในการเรียนรู้ ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ที่มีอยู่มาเสริมสร้างความรู้เสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ตนเอง ภายใต้ข้อจำกัดของความขาดแคลนในทุกประเภท ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ รายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพปัจจุบัน ปัญหา การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ศึกษาปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตตรวจราชการที่ 14 3) ศึกษา Best Practice สถานศึกษาด้านแบบ 4) รวบรวมข้อมูล 5) สังเคราะห์องค์ประกอบ และ 6) สรุปผล กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูวิชาการ จำนวน 616 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน และสถานศึกษาด้านแบบ 3 แห่ง เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่

ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การสร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กและคู่มือรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ โดยเป็นการประมวลประเด็นข้อมูลที่ได้รับจากระยะที่ 1 มาสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อร่างองค์ประกอบหลักของรูปแบบ การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลักของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ จำนวน 15 คน การร่างรูปแบบและจัดทำคู่มือประกอบการดำเนินการตามรูปแบบ และการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฯ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ จำนวน 9 คน

3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบฯ 1 แห่ง โดยทดลองใช้ตามคู่มือรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ คือ สถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 14 จำนวน 1 แห่ง ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก และยินดีจะเข้าร่วมด้วยความ สัมผัสใจ โดยการสร้างความเข้าใจและชี้แจงให้ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาที่ทดลองใช้ การทดลองใช้รูปแบบ และสรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยทดลองใช้ ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ในภาคเรียนที่ 1/ 2565 ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2564 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2564 ตัวแปรที่ศึกษา คือ ผลที่ได้จากการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ จำนวน 7 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตในการใช้รูปแบบ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบ โดยเป็นแบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ประเมินรูปแบบโดยจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 ประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กโดยสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ

4.3 ปรับปรุงรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะและข้อสังเกตที่ได้จากการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบยิ่งขึ้น ในลักษณะหลอมรวมบูรณาการ และประยุกต์ใช้เพื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ “รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การตรวจให้คะแนน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลของการวิจัย 4 ประเด็น รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจากแบบสอบถามและผลการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ และ 4) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อ เทคโนโลยี กิจกรรม และประเพณี ซึ่งสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน สถานศึกษาต้องมีการกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือนโยบายการศึกษาของชาติ รวมถึงการตั้งเป้าหมายการดำเนินงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการดำเนินงาน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบงาน ตลอดจนการกำหนดโครงการ กิจกรรมเพื่อให้นักเรียนและครูเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา 2) ด้านการปฏิบัติ สถานศึกษาควรมีการกำหนดวิธีการวัดผลและเครื่องมือในการวัดผลก่อนการดำเนินงานตามโครงการของการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมของการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการวัดและประเมินผลระหว่างดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ มีการจัดแหล่งเรียนรู้ออกเป็นหมวดหมู่ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกสถานศึกษา การเชิญวิทยากรที่มีความรู้

ความสามารถ ตลอดจนความเชี่ยวชาญเฉพาะกิจกรรม และ 3) ด้านการประเมินผล สถานศึกษา ควรกำหนดการวัดและประเมินผล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการทำงาน แหล่งเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือในการประเมินผล และการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลของการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอก สถานศึกษา โดยการสังเกต การสัมภาษณ์การตรวจผลงาน และการทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ก็คือ แบบสังเกต แฟ้มสะสมงาน และแบบทดสอบ มีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการประเมิน โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ ตามองค์ประกอบของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ หลักการในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนขนาดเล็กฯ ประกอบด้วย 4 หลักการ 1) หลักความรับผิดชอบ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายร่วมมือกันรับผิดชอบในการบริหารแหล่งเรียนรู้ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ขนาดเล็ก 2) หลักการบูรณาการ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีการบูรณาการการบริหารแหล่ง เรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก 3) หลักการมีส่วนร่วม โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบในการการบริหารแหล่งเรียนรู้ของ โรงเรียนขนาดเล็ก 4) หลักการใช้เครือข่าย โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีการประสานงานกัน อย่างต่อเนื่องและมีความสม่ำเสมอ โดยใช้เครือข่ายบุคคลและเครือข่ายเทคโนโลยี ซึ่งปรากฏผล คือ รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3) ด้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ และ 4) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อและเทคโนโลยี กิจกรรม ประเพณี โดยมีการบริหารแหล่งเรียนรู้ ดังนี้ 1)การวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและ แผนงานการดำเนินงาน การจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือนโยบายการศึกษาของชาติ การตั้งเป้าหมายการดำเนินงาน การสำรวจและจัดทำทะเบียน การ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการดำเนินงาน การกำหนดผู้รับผิดชอบงาน และการกำหนดโครงการ/ กิจกรรม 2)การปฏิบัติ ประกอบด้วย การดำเนินงานตามโครงการ และการวัดและประเมินผล ระหว่างดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม และ 3)การประเมินผล ประกอบด้วย การแต่งตั้ง คณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน การสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงาน การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลของการดำเนินงาน และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ ในสภาพ จริง โดยผลการประเมินก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ขนาดเล็กฯ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมผลการประเมิน อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 55.38 ส่วนผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยรวมผลการประเมิน อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก คิดเป็นร้อยละ 94.87 และเมื่อพิจารณาโดย

ภาพรวม พบว่าจำนวนข้อที่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาทั้งหมด จำนวน 13 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 ระดับคุณภาพ ดีมาก

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามขั้นตอนเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 5.00) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กระบวนการในการนำรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้มีขั้นตอนการปฏิบัติชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.40) ส่วนความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบนี้นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ และมีความเป็นไปได้ที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ ($\bar{X}$ = 5.00) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับได้ ($\bar{X}$ = 4.47) และสำหรับความเป็นประโยชน์โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบมีประโยชน์ต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}$ = 5.00) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การดำเนินการตามรูปแบบมีความชัดเจนและผลที่ได้จากการดำเนินการตามรูปแบบแต่ละขั้นตอน มีประโยชน์สำหรับสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.47)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อและเทคโนโลยี กิจกรรม ประเพณี รองลงมาคือ ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ หรือทรัพยากรธรรมชาติ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล นั้นอาจเนื่องมาจาก ด้านการวางแผน สถานศึกษาต้องมีการกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินงาน

แหล่งเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือนโยบายการศึกษาของชาติ รวมถึงการตั้งเป้าหมายการดำเนินงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการดำเนินงาน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบงาน ตลอดจนการกำหนดโครงการ กิจกรรมเพื่อให้นักเรียนและครูเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติ สถานศึกษาควรมีการกำหนดวิธีการวัดผลและเครื่องมือในการวัดผลก่อนการดำเนินงานตามโครงการของการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมของการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการวัดและประเมินผลระหว่างดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ มีการจัดแหล่งเรียนรู้ออกเป็นหมวดหมู่ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกสถานศึกษา การเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนความเชี่ยวชาญเฉพาะกิจกรรม และด้านการประเมินผล สถานศึกษาควรกำหนดการวัดและประเมินผล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือในการประเมินผล และการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลของการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยการสังเกต การสัมภาษณ์การตรวจผลงาน และการทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ก็คือ แบบสังเกต แฟ้มสะสมงาน และแบบทดสอบ มีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการประเมิน โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นกระบวนการสำคัญของการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญา ประเสริฐไทย (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการดำเนินเนนการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารและครูทุกคน ได้มีการกำหนดนโยบายวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และจุดประสงค์ การเรียนรู้โดยบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ รวมถึงการสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้โดยจัดทำเป็นทะเบียนแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ สืบเนื่องจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ทำให้ทุกโรงเรียนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการพัฒนาและ ปฏิรูปโรงเรียนทั้งระบบ อาจเป็นเพราะในกระบวนการวางแผนการจัดแหล่งเรียนรู้มีนโยบายกำหนด จากหน่วยงานต้นสังกัดที่ชัดเจน อีกทั้งสถานศึกษาได้มีการวิเคราะห์หลักสูตร การสำรวจแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น เพื่อให้โรงเรียนมีข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าประกอบด้วย 4 ด้าน 3 องค์ประกอบ 52 ตัวบ่งชี้ มีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ และ 4) ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อและเทคโนโลยี กิจกรรม และประเพณี เมื่อผู้เชี่ยวชาญ

ได้พิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ได้ 4 ด้านหลัก 3 องค์ประกอบ 52 ตัวบ่งชี้ ได้แก่องค์ประกอบที่ 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินงาน การจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือนโยบายการศึกษาของชาติ การตั้งเป้าหมายการดำเนินงาน การสำรวจและจัดทำทะเบียน การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการดำเนินงาน การกำหนดผู้รับผิดชอบงาน และการกำหนดโครงการ/กิจกรรม 2) การปฏิบัติตามแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การปฏิบัติในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การดำเนินงานตามโครงการ และการวัดและประเมินผลระหว่างดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม และ 3) การประเมินผลการดำเนินการการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน การสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงาน การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลของการดำเนินงาน และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน เพราะองค์ประกอบข้างต้นเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของของ เบญจมาศ สหเดช (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ในภาพรวมการบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก มี 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการปรับปรุงแก้ไข ส่วนด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ วุฒิไกร คำแฝง (2557) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้วยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนกุ๊กกาสิงห์ประชาสรรค์ อำเภอกะชัง วิทยังจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยปรากฏว่าการวิจัยแบบมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน การดำเนินงาน จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน 18 กิจกรรมย่อย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและกำหนดประเด็น ในการพัฒนา มี 5 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 2 สร้างทีมงานและพัฒนาศักยภาพทีมงาน มี 2 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนแบบมีส่วนร่วม มี 3 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินงานตามแผนและปรับปรุงพัฒนา มี 4 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและสรุป มี 2 กิจกรรมย่อย และขั้นตอนที่ 6 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มี 2 กิจกรรมย่อย

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสภาพจริง พบว่า ด้านที่ 2 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ที่ทดลองใช้ พบว่า จำนวนข้อที่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาทั้งหมด จำนวน 13 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 ระดับคุณภาพ ดีมาก นั้นอาจเนื่องมาจาก การกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลทั้งในและนอกสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการและ

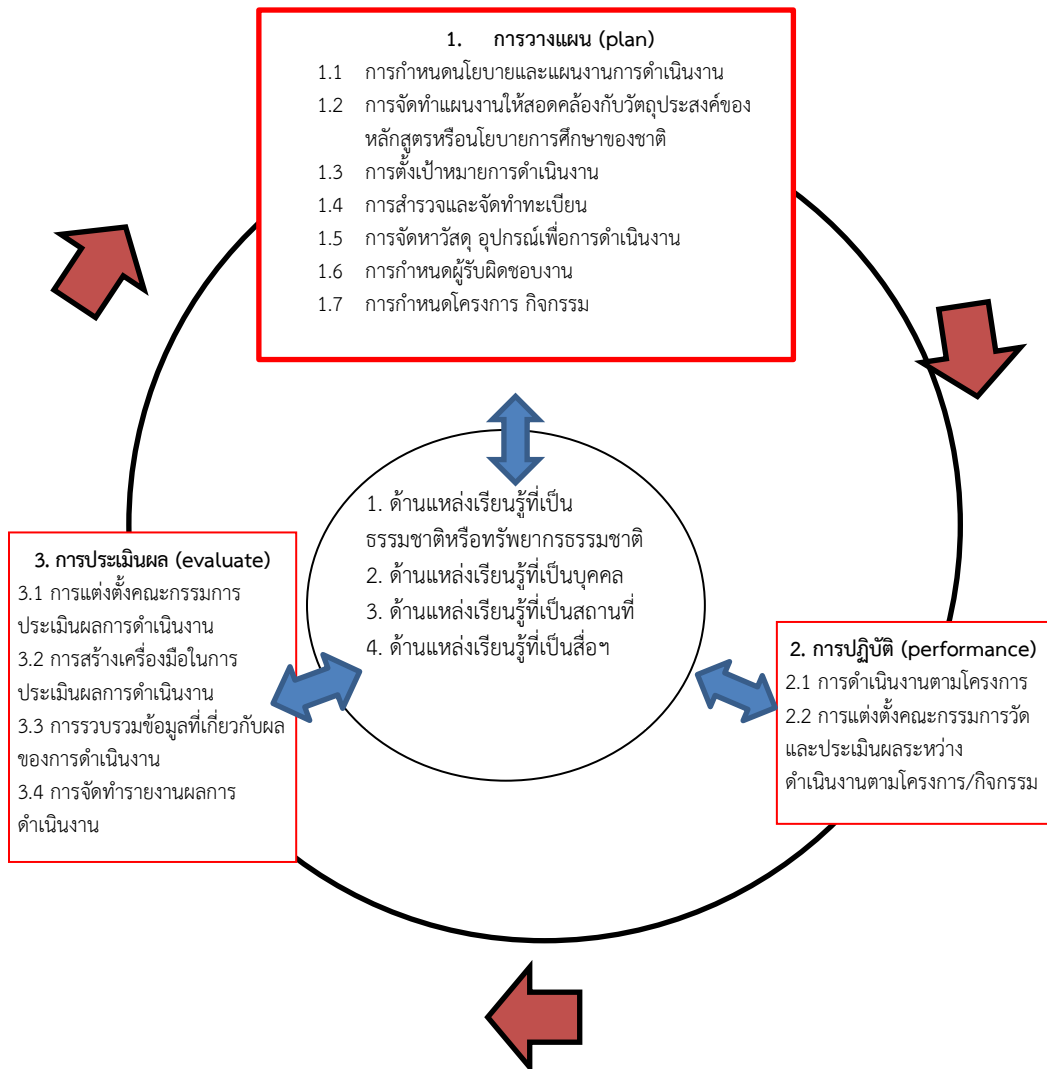
บริบทของสถานศึกษา จากการวิเคราะห์สภาพ จุดเด่น โอกาส อุปสรรค และจุดที่ต้องการพัฒนา การกำหนดผู้รับผิดชอบงานแหล่งเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลทั้งในและนอกสถานศึกษาโดยกำหนดให้มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ให้มีบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาและตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาหรือผู้แทนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินตามกิจกรรมหรือโครงการอย่างน้อย 1 คน และการกำหนดโครงการ กิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนและครูเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลทั้งในและนอกสถานศึกษาโดยคำนึงถึง เป้าประสงค์ของโครงการหรือกิจกรรมโดยใช้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวมผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน นั้นเนื่องมาจากเป็นผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลของการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ ประกอบด้วย ปัญหา และอุปสรรคการนำรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนยังขาดการบริหารจัดการที่ดี เกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ การสร้างความตระหนักและกระตุ้นครูและบุคลากรในโรงเรียนในการทำงาน อีกทั้งยังขาดการเสริมแรงและการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน และการติดตามงานไม่ต่อเนื่อง ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการรายงานผลข้อมูลการวัดผลและประเมินผลผ่านทางสื่อเพื่อเป็นข้อมูลในการสืบค้นและอำนวยความสะดวกไม่หลากหลาย การวัดและประเมินผล มีการรายงานผลที่ล่าช้า และไม่หลากหลายรูปแบบ และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ ประกอบด้วย สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ตั้งคณะทำงานด้านการสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จัดให้มีการสร้างเครื่องมือในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องต้องสร้างความตระหนัก กระตุ้น ให้เห็นความสำคัญ และความร่วมมือจากชุมชน วิทยากรภายนอก หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้

และควรจัดอบรมปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ และวิธีการประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปได้ว่างานวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการนำเอาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริหารและครูผู้สอนในการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามแนวทางปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาโดย ความมุ่งหวังที่จะให้ผู้บริหารมีการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด รวมถึงให้ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ขาดโอกาสในการเรียนรู้ ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อเสริมสร้างความรู้ เสริมสร้างประสบการณ์ ภายใต้อำนาจของความคิดในทุกประเภท ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ ด้านที่ 2 ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ด้านที่ 3 ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ และ ด้านที่ 4 ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อและเทคโนโลยี กิจกรรม ประเพณี มีองค์ประกอบการบริหารประกอบด้วย 1) การวางแผน โดยการกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินงาน การจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือนโยบายการศึกษาของชาติ ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ การตั้งเป้าหมายการดำเนินงาน การสำรวจและจัดทำทะเบียนด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ การจัดทรวัด อุปกรณ์เพื่อการดำเนินงาน การกำหนดผู้รับผิดชอบงาน และการกำหนดโครงการ/กิจกรรม 2) การปฏิบัติ โดยการดำเนินงานตามโครงการ และการวัดและประเมินผลระหว่างดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม และ 3) การประเมินผล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน การสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงาน การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลของการดำเนินงาน และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กให้สอดคล้องกับหลักสูตร และบริบทของสถานศึกษา
2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้หรือฐานการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่อเนื่องอย่างมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง

3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นหัวใจสำคัญที่จะขับเคลื่อนการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ

4. ควรนำรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1 การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

2. การนำผลวิจัยเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในการจัดทำแผนดำเนินการ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

3. ควรนำรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปปรับใช้กับกลุ่มเป้าหมายสถานศึกษาอื่นนอกเหนือจากสถานศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา ประเสริฐไทย. (2555). *การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(1), 57-72.
- จิตติพงษ์ ศรีแผลง. (2560). *แผนปฏิบัติการโรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา*. สกลนคร: โรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจมาศ สหะเดช. (2550). *การบริหารแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- วุฒิไกร คำแฝง. (2557). รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนกุ๊กกาสิงห์ประชาสรรค์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด (วิทยานิพนธ์ กศ.ม). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2553). การพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-)วันที่ 28-29 ธันวาคม 2553 ณ โรงแรมนครแพร่ทาวเวอร์จังหวัดแพร่.แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2551). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542- 2551). กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ตาตาพับลิเคชั่น.
- ยรรยง โตจินดา. (2543). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

ค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายใน ชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด*

UPPER ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' VALUES IN MATHEMATICS LEARNING IN CLASSROOM USING LESSON STUDY AND OPEN APPROACH

อนุชา โคยะทา, นฤมล ช่างศรี

Anucha Koyata, Narumon Changsri

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: changsri_crme@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายภายใต้บริบทของชั้นเรียนที่ใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 43 คน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จากโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบในโครงการพัฒนาครูด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 จนถึงปัจจุบัน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การสัมภาษณ์ครูผู้สอนและผู้สังเกต วิเคราะห์จากการสังเกตชั้นเรียน และใบกิจกรรมของนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 และวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) และกรอบแนวคิดของ Barkatsas et al. (2019)

ผลการศึกษาพบว่าค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด นักเรียนให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ ค่านิยมเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหา วิธีการเรียนการสอน การเชื่อมโยงและคณิตศาสตร์นอกห้องเรียน และแนวคิดทางคณิตศาสตร์

คำสำคัญ: นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย; ค่านิยม; การเรียนรู้คณิตศาสตร์; การศึกษาชั้นเรียน; วิธีการแบบเปิด

Abstract

This study aimed to explore and analyze the upper elementary school student's values in their mathematics learning using Lesson Study and Open Approach. This is because values in mathematics learning is the fundamental requirement in facilitating effective learning. Therefore, it is importance for teachers to know their students' values. The researchers employed a survey research design using mixed mode methods. The target group consisted of 43 Grade 4 to Grade 6 students from one of elementary schools in Khon Kaen Province, a prototype school in a teacher development project with lesson study and open approach, from the academic year 2006 to present. The research instruments used in this study was comprised of values in their mathematics learning questionnaire, teacher interview protocol, video recording for classroom observation, and student worksheet. Data were collected during the second semester of academic year 2020 and analyzed using Barkatsas, Law, Seah, and Wong's (2019) framework.

The results revealed that upper elementary school student's values in mathematics learning in classroom using lesson study and open approach, students focused on the most important level is Valuing the problem solving process, learning approach, linkage with mathematics outside the classroom ideas.

Keywords: Upper elementary school students; Values; Mathematics learning; Lesson Study; Open Approach

บทนำ

ปัญหาพื้นฐานอย่างหนึ่งของชั้นเรียนคณิตศาสตร์ คือ การเรียนการสอนมุ่งเป้าไปที่การได้มาซึ่งความรู้โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับทางด้านอารมณ์ (Bishop, 1988) ซึ่ง Seah & Bishop, (2000), Pa & Tapsir (2013), Seah et al. (2016) พบว่า เจตคติ แรงจูงใจ ความวิตกกังวล ความเชื่อ และค่านิยม มีความเชื่อมโยงอย่างมากกับคุณภาพการสอนและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน แต่น่าเสียดายที่ค่านิยมดูเหมือนจะได้รับความสนใจน้อยที่สุด แม้ว่าจะเป็นพฤติกรรมด้านจิตใจที่มั่นคงมากที่สุด และยังส่งผลต่อความสนใจ ความคิด การเลือก และพฤติกรรมที่มีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน หากผู้เรียนได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่พวกเขาเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในเชิงบวก ดังนั้นสิ่งที่ผู้เรียนให้ความสำคัญในการเรียนรู้คณิตศาสตร์จึงส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ Bishop (1988, 2008) ดังนั้นการจัดการศึกษาผู้จัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมี

ความสามารถในเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ และถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการเรียนรู้ (นฤมล ช่างศรี, 2549) การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องเข้าใจในสิ่งที่นักเรียนรู้และจำเป็นต้องเรียนรู้ จากนั้นจึงท้าทายและสนับสนุนให้พวกเขาเรียนรู้ได้ดีขึ้น (National Council of Teachers of Mathematics, 2000)

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2546, 2557; Inprasitha, 2011) ได้นำเสนอนวัตกรรมทางการศึกษา 2 อย่าง เพื่อจะปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของครูทางด้านการสอนและการปรับปรุงพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างแรก คือ วิธีการสอนแบบใหม่ที่เรียกว่า “วิธีการแบบเปิด (Open Approach)” หัวใจของวิธีการสอนแบบนี้อยู่ที่การให้ความสำคัญกับเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยเฉพาะความแตกต่างทางด้านการคิด ครูจะสอนอย่างไรที่การคิดของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนได้รับความสำคัญ วิธีการภาคปฏิบัติที่ได้ปรับมาจากแนวคิดของประเทศไทยก็คือ การออกแบบกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ปัญหาปลายเปิดเพื่อสร้าง “สถานการณ์ปัญหา” ที่เปิดกว้างรองรับแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนให้ได้มากที่สุด นวัตกรรมอย่างที่สองที่ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ได้นำมาปรับใช้กับประเทศไทย คือ “การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)” นวัตกรรมนี้ใช้สำหรับพัฒนาการทำงานร่วมกันของครูเพื่อปรับปรุงและพัฒนาวิธีการแบบเปิดโดยตรง โดยทั่วไปครูไทยจะไม่ปรับปรุงหรือพัฒนาการสอนด้วยกัน เพราะถือเป็นเรื่องเฉพาะตัว แต่เนื่องจากการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดเน้นการแก้ปัญหาด้วยตัวเองของนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ใช้ปัญหาปลายเปิดเพื่อให้สถานการณ์ปัญหาสามารถรองรับแนวคิดของนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนที่จะมีต่อสถานการณ์ปัญหาที่สร้าง การสังเกตแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นจริง และการสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งครูคนเดียวไม่สามารถทำได้จึงจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยกัน

อีกทั้งจากการทำงานร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายส่วน เริ่มตั้งแต่การทำงานของคุณครูที่จากเดิมเป็นการทำงานแบบแยกส่วนกัน เปลี่ยนมาทำงานร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างสอนชั้นเรียนของตัวเองอีกต่อไป และในภาพรวมก็จะเป็นการทำงานร่วมกันทั้งโรงเรียนร่วมกันออกแบบจัดการเรียนรู้เน้นการคิดแก้ปัญหา ซึ่งสุดท้ายผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็ทำให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าอภิปรายให้ความเห็น แสดงเหตุผลของตัวเอง (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.), 2563)

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ และการที่ครูรู้ค่าค่านิยมใดที่มีความสำคัญสำหรับนักเรียนจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับ

ค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภายใต้บริบทของชั้นเรียนที่ใช้วัตรกรรมการศึกษาระดับชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อที่จะระบุค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และทำความเข้าใจว่าเมื่อนักเรียนมีส่วนร่วมกับคณิตศาสตร์ในระบบโรงเรียนแล้วค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นอย่างไร ภายใต้บริบทของชั้นเรียนที่ใช้วัตรกรรมการศึกษาระดับชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่จะเป็นแนวทางในการอำนวยความสะดวก เพิ่มประสิทธิภาพ และกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายภายใต้บริบทของชั้นเรียนที่ใช้วัตรกรรมการศึกษาระดับชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) ลักษณะที่สำคัญของการทำวิจัยเชิงปริมาณ คือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ส่วนลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมายของข้อมูล (Interpretation analysis) ใช้ในการพรรณนาและอธิบายเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากขึ้น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้ ประกอบไปด้วย นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งนักเรียนได้เรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวนทั้งหมด 43 คน

2.2. กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบไปด้วย 1) ทีมการศึกษาชั้นเรียน จำนวน 8 คน 2) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 คน

2.3 กลุ่มเป้าหมายในการบันทึกวีดิทัศน์ในระหว่างที่นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา จำนวน 3 ห้องเรียน

3. บริบทของโรงเรียนที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในโรงเรียนพื้นที่วิจัย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้วัตรกรรมการศึกษาระดับชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (Inprasitha, 2011)

มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 โรงเรียนได้มีการดำเนินโครงการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ในลักษณะของการทำโครงการแบบทั้งโรงเรียน (Whole School Approach) และมีองค์ประกอบของการปฏิบัติการสอนที่เน้นการบูรณาการการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดได้ 3 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี ช่างศรี (2555) ดังนี้

1) การจัดทีมการศึกษาชั้นเรียน ทีมการศึกษาชั้นเรียนในแต่ละระดับชั้นประกอบไปด้วยสมาชิกหลักอย่างน้อย 2 คน คือครูผู้สอนและผู้สังเกตซึ่งอาจเป็นครูประจำการหรือนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ประสานงานโรงเรียน นักวิจัย และผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ปฏิบัติการสอน สังเกตชั้นเรียน และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

2) การปฏิบัติการสอนรายสัปดาห์ตามขั้นตอนของการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ในการปฏิบัติการสอนรายสัปดาห์นั้นทีมการศึกษาชั้นเรียนมีแนวทางการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของทีมดังนี้

2.1) ขั้นการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาตามโครงสร้างหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ญี่ปุ่น แปลและเรียบเรียงโดยศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น วางเป้าหมายที่ต้องการได้หรือต้องการให้เกิดทั้งหน่วยการเรียนรู้และรายคาบ ออกแบบสถานการณ์หรือกิจกรรมที่จะใช้รวมถึงออกแบบสื่อการสอน วางลำดับการสอน เวลาที่ใช้ คำถามที่จะใช้ และประเด็นเพื่อการอภิปราย และการคาดการณ์แนวคิดและความยุ่งยากของนักเรียน

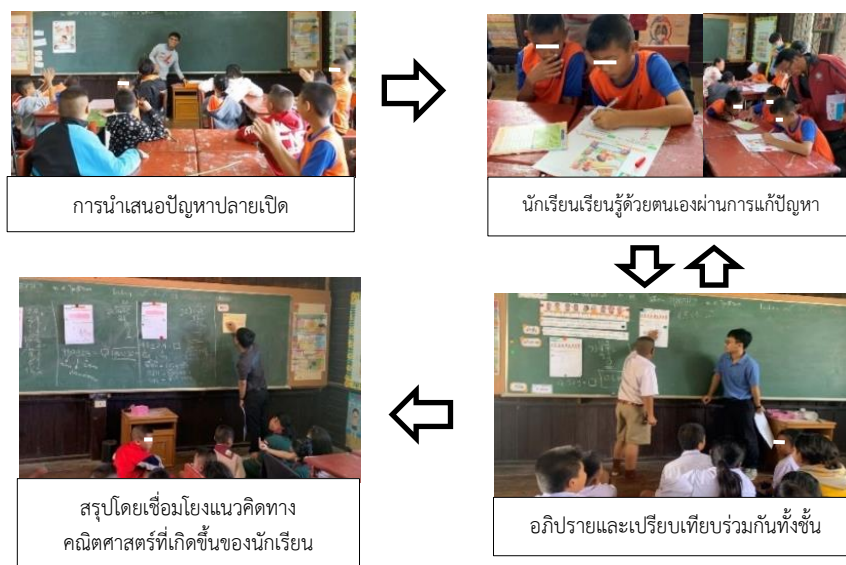
2.2) ขั้นการสอนในชั้นเรียนและการสังเกตการสอนร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน ครูผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ร่วมกันสร้างมาสอนจริงในชั้นเรียน โดยลำดับการสอนของครูดำเนินการตาม 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด โดยมีการศึกษาชั้นเรียนเข้าร่วมสังเกตชั้นเรียน ในการสังเกตจะบันทึกวิธีการคิดและการทำงานของนักเรียน รวมถึงบทบาทของครู ประเด็นปัญหา ข้อสังเกต และสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

2.3) ขั้นการสะท้อนผลร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียน ในการสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกันแต่ละทีมจะมีการสะท้อนผลในประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้และสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่พบเพื่อนำมาแก้ต่าง ๆ ที่ได้จากการสะท้อนผลไปปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนในครั้งต่อไป

3) การร่วมมือกับบุคลากรมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การแต่งตั้งให้มีผู้ประสานงานโรงเรียนและนักวิจัย การนิเทศติดตามจากผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย การสนับสนุนให้นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษาเข้าไปปฏิบัติการสอนร่วมกับครูในโรงเรียน การสนับสนุนให้โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการเป็นประจำ

ภาพที่ 1 ภาพแสดงการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาชั้นเรียน

ภาพที่ 2 ภาพแสดงการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้แบบสำรวจค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยแบบสำรวจค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้ระดับวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นการวัดแบบ Likert Scale มี 5 ระดับ ในการวิจัยในครั้งนี้ข้อมูลหลักที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ คือ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

การวิจัยในระยะที่ 1 สํารวจคํานิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย การวิจัยในระยะที่ 2 สัมภาษณ์ครูผู้สอน ที่มีการศึกษาชั้นเรียน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายในเชิงประวัติศาสตร์และบันทึกวิดีโอในชั้นเรียน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจคํานิยม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ โดยแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ให้ความสำคัญมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ให้ความสำคัญมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ให้ความสำคัญปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ให้ความสำคัญน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ให้ความสำคัญน้อยที่สุด

6.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยถอดโปรโตคอลจากบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนเพิ่มเติมในการที่จะยืนยันคํานิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในบริบทชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนวิธีการแบบเปิด

ผลการวิจัย

จากการสำรวจคํานิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายภายใต้บริบทของชั้นเรียนที่ใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด พบว่าคํานิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน 8 ประเภทตามแนวคิดของ Barkatsas et al. (2019) ดังนี้

1. คํานิยมเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาและความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.872 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมากที่สุด และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามกัน 0.872 เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของคํานิยมเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาและความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ สิ่งที่นักเรียนให้ความสำคัญระดับมากที่สุด คือ การแก้ปัญหา การเรียนรู้จากความผิดพลาด การทำความเข้าใจว่าเหตุใดวิธีการแก้ปัญหาของตนเองจึงไม่ถูกต้องหรือถูกต้อง การใช้แผนภาพเพื่อทำความเข้าใจคณิตศาสตร์ การรู้ขั้นตอนของการแก้ปัญหา

2. ค่านิยมเกี่ยวกับการเชื่อมโยงและคณิตศาสตร์นอกห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.925 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมากที่สุด และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของค่านิยมเกี่ยวกับการเชื่อมโยงและคณิตศาสตร์นอกห้องเรียนสิ่งที่นักเรียนให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ สถานการณ์ปัญหาที่ครูนำเสนอ การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง กิจกรรมคณิตศาสตร์นอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3. ค่านิยมเกี่ยวกับการปฏิบัติและการประเมินทางคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.455 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของค่านิยมเกี่ยวกับการปฏิบัติและการประเมินทางคณิตศาสตร์สิ่งที่นักเรียนให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ การทำงานคณิตศาสตร์ให้สำเร็จ

4. ค่านิยมเกี่ยวกับแนวคิดทางคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ย 4.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.826 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมากที่สุด และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของค่านิยมเกี่ยวกับแนวคิดทางคณิตศาสตร์สิ่งที่นักเรียนให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ การมองหาวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายเพื่อหาคำตอบ การมองหาคำตอบที่เป็นไปได้ การอภิปรายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ การตรวจสอบว่าที่คาดเดาคำตอบไว้ถูกต้องหรือไม่ การอธิบายวิธีแก้ปัญหาของตนเองในชั้นเรียน

5. ค่านิยมเกี่ยวกับข้อเท็จจริงพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ เท่ากับ 4.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.040 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของค่านิยมเกี่ยวกับข้อเท็จจริงพื้นฐานสิ่งที่นักเรียนให้ความสำคัญระดับมากที่สุด คือ การใช้ภาษาทางคณิตศาสตร์ (เช่น มุม รัศมี) การจดจำงานที่เคยทำ ข้อเท็จจริงทางคณิตศาสตร์ การรู้ตารางเวลา

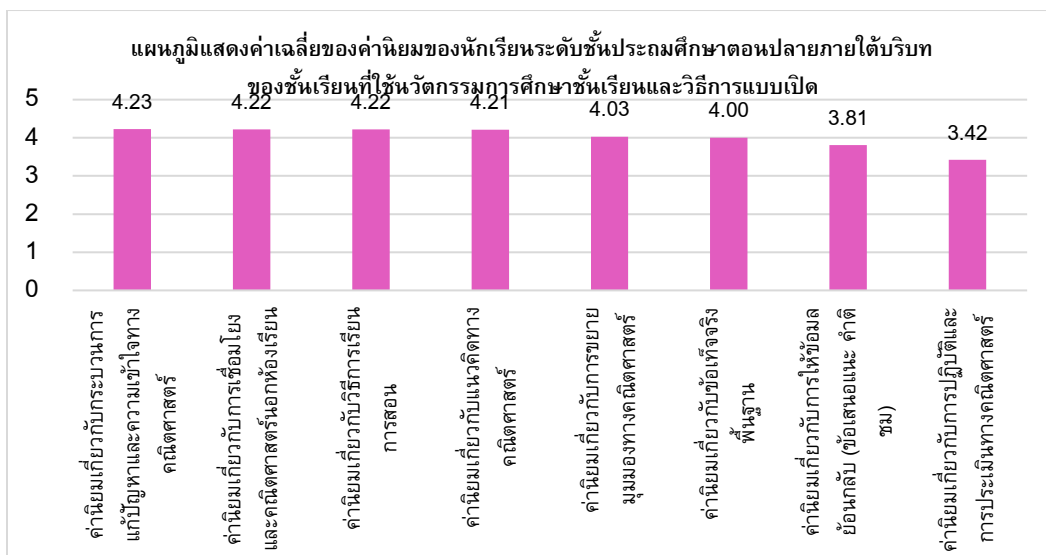
6. ค่านิยมเกี่ยวกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ (ข้อเสนอแนะ คำติชม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.017 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของค่านิยมเกี่ยวกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ (ข้อเสนอแนะ คำติชม) สิ่งทีนักเรียนให้ความสำคัญระดับมากที่สุด คือ การถามคำถามในห้องเรียน

7. ค่านิยมเกี่ยวกับการขยายมุมมองทางคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.011 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของค่านิยมเกี่ยวกับการขยายมุมมองทางคณิตศาสตร์ในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สิ่งทีนักเรียนให้ความสำคัญระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้จากการพิสูจน์ ค้นหา หรือตรวจสอบ (เช่น การตรวจสอบว่าในการหาคำตอบจะเท่าเดิม ถ้าตัวตั้งและตัวหาร คูณหรือหารด้วยจำนวนเดียวกัน) การมองหาคณิตศาสตร์ในชีวิตจริง

8. ค่านิยมเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอน (Learning approach) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.871 ซึ่งอยู่ในระดับให้ความสำคัญมากที่สุด และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ คล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาตามประเด็นย่อยของค่านิยมเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้สิ่งที่นักเรียนให้ความสำคัญระดับมากที่สุด คือ การอภิปรายทั้งชั้นเรียน การอภิปรายในกลุ่มย่อย การทำงานคณิตศาสตร์ด้วยตัวเอง การขยายแนวคิดโดยครู (ครูอธิบายเพิ่มเติมหลังจากนักเรียนอธิบายแนวคิด) และเห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนเมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) พบว่า นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเปลี่ยนการเรียนการสอนจากแบบเดิมที่มุ่งไปไปที่การได้มาซึ่งความรู้เปลี่ยนมาเป็นให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นพบและแก้ปัญหาที่ครูผู้สอนใส่ไว้ในตัวโจทย์และสถานการณ์ปัญหาในแต่ละคาบเรียน และที่สำคัญคือนักเรียนถูกฝึกแก้ปัญหาผ่านสถานการณ์ปัญหาที่สร้างมาจากโลกจริงหรือเกี่ยวกับชีวิตจริงของนักเรียนเรียนด้วยตนเอง โดยที่ครูไม่ได้ตัดสินว่าแนวคิดของนักเรียนว่าถูกหรือผิด ครูมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ดังนั้นจึงส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าที่จะทำ กล้าอภิปรายให้ความเห็น แสดงเหตุผลของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ส่งเสริมให้นักเรียนให้คุณค่าให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจึงมีความหลายทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนจากการอภิปรายแนวคิดร่วมกันในชั้นเรียน อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าและยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษานักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดจากค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ทั้ง 8 ประเภทพบว่าค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่นักเรียนให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ค่านิยมเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาและความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ค่านิยมเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอน ค่านิยมเกี่ยวกับเกี่ยวกับการเชื่อมโยงและคณิตศาสตร์นอกห้องเรียน และค่านิยมเกี่ยวกับแนวคิดทางคณิตศาสตร์ แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ยของค่านิยมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายภายใต้บริบทของชั้นเรียนที่ใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

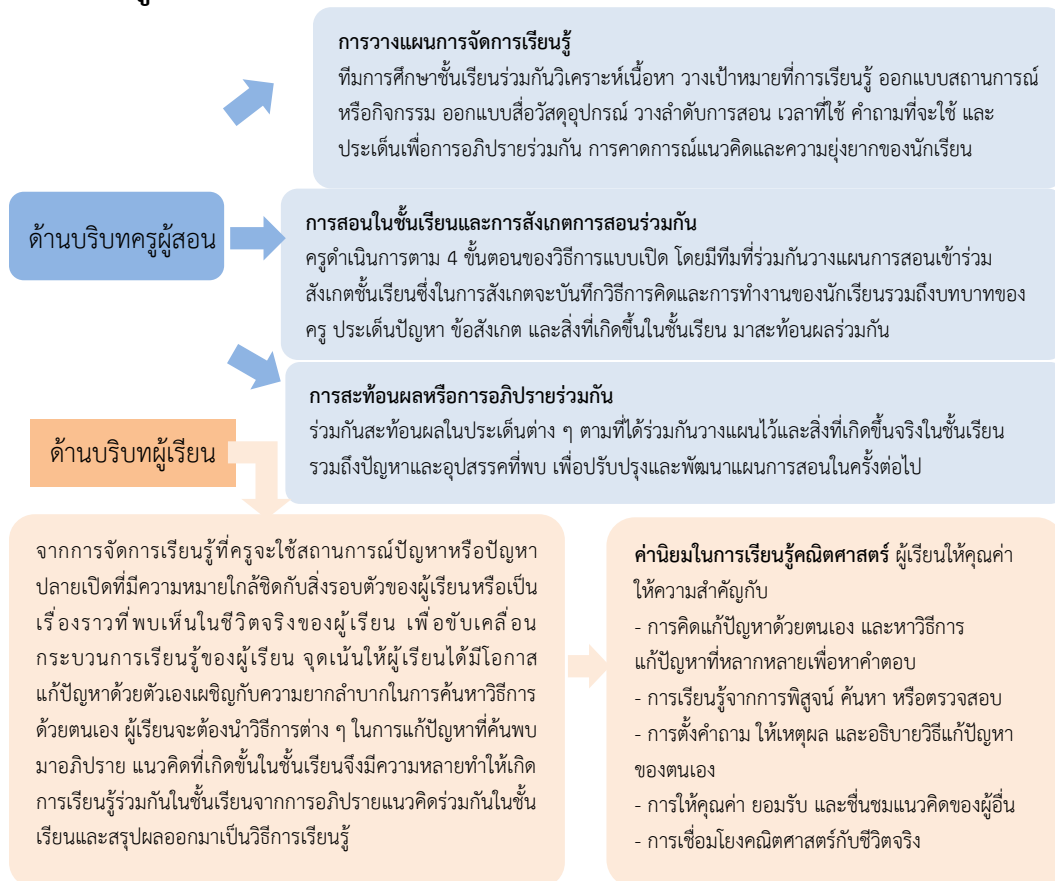
อภิปรายผลการวิจัย

ชั้นเรียนที่ใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด สามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นหา แก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยที่ครูไม่ได้ตัดสินว่าแนวคิดของนักเรียนว่าถูกหรือผิด ครูมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีปัญหาดด้วยตัวเอง จึงส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าที่จะทำ กล้าอภิปรายให้ความเห็น แสดงเหตุผลของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตัวเอง พร้อมทั้งจะแก้ปัญหายังไม่รู้จักในอนาคต ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ัญญา กาสรุณ (2556) กล่าวว่า การที่นักเรียนได้ทำการแก้ปัญหและทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดเตรียมมา ทั้งในลักษณะของการทำงานกลุ่ม การทำงานคู่ และการทำงานเดี่ยว ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการแก้ปัญหา การนำเสนอวิธีคิดของตนเองและเพื่อนในชั้น และการตั้งข้อสังเกต ซักถาม และประเด็นของการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จักทำงานร่วมกัน กล้าแสดงออก และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์

จากการสำรวจค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายภายใต้บริบทของชั้นเรียนที่ใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด พบว่า ผลการวิจัยเชิงปริมาณค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ไม่แตกต่างกันมากโดยนักเรียนให้คุณค่าให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดกับ การแก้ปัญห การเรียนรู้จากความผิดพลาด การทำความเข้าใจว่าเหตุใดวิธีการแก้ปัญหของตนเองจึงไม่

ถูกต้องหรือถูกต้อง การใช้แผนภาพเพื่อทำความเข้าใจคณิตศาสตร์ สถานการณ์ปัญหาที่ครูนำเสนอ กิจกรรมคณิตศาสตร์นอกห้องเรียน การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง การทำงานคณิตศาสตร์ให้สำเร็จ การมองหาวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายเพื่อหาคำตอบ การมองหาคำตอบที่เป็นไปได้ การอธิบายวิธีแก้ปัญหาของตนเองในชั้นเรียน การถามคำถามในห้องเรียน การเรียนรู้จากการพิสูจน์ ค้นหา หรือตรวจสอบ การอภิปรายทั้งชั้นเรียน การทำงานคณิตศาสตร์ด้วยตัวเอง การอภิปรายในกลุ่มย่อย และการขยายแนวคิดโดย อีกทั้งยังพบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เข้มทอง คตมรคา (2559) กล่าวว่า นักเรียนให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดกับการรู้ขั้นตอนในการแก้ปัญหา การสืบค้น การสืบเสาะหาความรู้ ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดกับการทำงานคณิตศาสตร์ให้สำเร็จ การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง การค้นหาวิธีการที่แตกต่างกันในการหาคำตอบที่แตกต่างกัน การอภิปรายคณิตศาสตร์ การอธิบายวิธีการแก้ปัญหาของตนเองในชั้นเรียน คำถามที่ครูใช้ และการทำงานที่ละขั้นตอน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ตีบจันทร์ สีละนวงศ์ (2561) กล่าวว่า นักเรียนให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดกับ สืบค้น การสืบเสาะหาความรู้ การทำงานคณิตศาสตร์ด้วยตัวเอง การใช้สื่อรูปธรรมเพื่อให้เข้าใจคณิตศาสตร์ การค้นหาคณิตศาสตร์ในชีวิตจริง การอธิบายวิธีการแก้ปัญหาของตนเองในชั้นเรียน การอภิปรายคณิตศาสตร์ การอภิปรายในกลุ่ม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 4 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเป็นเพื่อพัฒนาชั้นเรียนในระยะยาว เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ครูสามารถนำข้อมูลค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนไปเป็นแนวทางในการพัฒนาออกแบบกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากศึกษาครั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน ในชั้นเรียนนั้นจะประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ดังนั้นควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนและค่านิยมในการสอนของครู

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย (บางส่วน) จากศูนย์ความเป็นเลิศด้านคณิตศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประเทศไทย และศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). (2563). *ปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน เลิกท่องจำความรู้มุ่งสู่การฝึกแก้ปัญหาด้วยตัวเอง*. สืบค้น 17 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.eef.or.th/tsqp-23-07-20/>.
- เข็มทอง คตมรดา. (2559). *ค่านิยมนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนคณิตศาสตร์ในบริบทชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ตีบจันท์ สีละนวงศ์. (2561). *การศึกษาค่านิยมของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนให้ความสำคัญในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ในโรงเรียนประถมศึกษา* วิทยาลัยครูปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธัญญา กาสรุณ. (2556). *การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเกี่ยวกับการสอนคณิตศาสตร์ของครูในโรงเรียนต้นแบบการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2546). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนโดยเน้นกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- _____. (2557). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน Processes of Problem Solving in School Mathematics*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤมล ช่างศรี. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางคณิตศาสตร์ของครูและบทบาทการสอนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์: กรณีศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2555). *ความเชื่อที่ครูตระหนักเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนภายใต้บริบทการพัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- Barkatsas, et al., (2019). The Valuing of Mathematics Learning in Schools: A Gendered Perspective. *International Journal on Emerging Mathematics Education*, 3(1), 41-56.
- Bishop, A. J. (1988). *Mathematical enculturation: a cultural perspective on mathematics education*. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- _____. (2008). Teachers 'mathematical values for developing mathematics thinking in classrooms: Theories, research and policy. *The Mathematics Educator*, 11(1/2), 79-88.
- Inprasitha, M. (2010). One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand: Designing Learning Unit. In *Proceedings of 45th Korean National Meeting of Mathematics Education* (pp. 193-206). Korea: Dongkook University.
- _____. (2011). One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand: Designing a Learning Unit. *Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia*, 34, 47-66.
- National Council of Teachers of Mathematics. (2000). *Principles and standards for school mathematics*. Reston, VA: NCTM.
- Pa, et al. (2013). Analysis of Instruments Measuring Values of Mathematics Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 90, 449–457.
- Seah, et al. (2016). What would the mathematics curriculum look like if values were the focus?. *For the Learning of Mathematics*, 36(1), 14–20.
- Seah, W. T., & Bishop, A. J. (2000). *Values in mathematics textbooks: A view through two Australasian regions*. Paper presented at the 81st Annual Meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA.

Knowledge Center: กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนใน
จังหวัดนครสวรรค์*
จังหวัดนครสวรรค์*

MONASTRY MANAGEMENT PROCESS AS COMMUNITY LERANING CENTER IN
NAKHONSAWAN PROVINCE

อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ

Akkaradecha Brahmakappa, Rattiya Nua-amnat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: rattitik.prom@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ ผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 60 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็น 2) ค้นหาองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน 3) วางแผนเพิ่มค่าองค์ความรู้ของชุมชน 4) จัดทำปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน 5) กำหนดระเบียบการให้บริการและจัดระเบียบทุนทางสังคมของชุมชน และ 6) เชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนอื่นโดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: Knowledge Center; กระบวนการจัดการวัด; ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

*Received April 17, 2022; Revised May 7, 2022; Accepted May 9, 2022

*Received September 11, 2021; Revised November 21, 2021; Accepted November 22, 2021

Abstract

Objectives of this research were to propose monastery development process and management as the community learning center in Nakhon Sawan Province. Methodology was the qualitative research collect data from documentary, from 60 key informants and 9 participants who were experts in focus group discussion, non-participatory observation and data was also analyzed by descriptive interpretation.

Findings were that the monastery management as the community learning centers in Nakhonsawan Province had 6 steps: 1) organizing a community forum for brainstorming 2) finding new knowledge in the community 3) planning to increase the community's knowledge value 4) creating a calendar of community learning activities 5) establishing service regulations and organizing social capital for the community and 6) network with other community learning centers, especially learning centers related to livelihood according to the sufficiency economy philosophy

Keywords: Knowledge Center; Process and Management on Temple; Community Learning Center

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติสถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดซึ่งเป็นสถาบันศาสนาและเป็นสถาบันหลักในชุมชนสังคมมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย และมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดความรู้คู่คุณธรรมเพื่อนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ขณะที่การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีขึ้นเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระวัชร เทวสิรินาโค (เลขาลักษณ์), (2563)

ในอดีตวัดเป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา ช่วยปลูกฝังคุณธรรมสั่งสอนให้คนเป็นคนดี ยังมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม และวิถีชีวิตของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะนอกจากจะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุ สามเณรแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับ

ศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก พระองค์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาโรงเรียนสำหรับราษฎรขึ้นเป็นครั้งแรกที่วัดมหรณพาราม กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ราษฎรได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับใหม่เช่นเดียวกับบรรดาบุตรหลานของเจ้านายและขุนนางที่เรียนอยู่ในวัง และได้ให้ความช่วยเหลือการจัดการศึกษาตามหัวเมืองของคณะสงฆ์ ปัจจุบันระบบการศึกษาและสภาพทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงส่งผลให้คนในสังคมห่างไกลจากวัดมากขึ้น และก่อให้เกิดผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม ทำให้บทบาทของวัดเปลี่ยนแปลงไปด้วยในสายตาของคนในสังคม แม้ว่าบทบาทของวัดจะยังคงสภาพของการเป็นผู้ให้ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น หลักสูตรและการสอนของโรงเรียนก็มีความแตกต่างและมีความห่างไกลจากศาสนามากขึ้น ทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมได้ถูกลดบทบาทในการเรียนรู้ลง พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางปัญญาที่เคยให้คำแนะนำ คำสั่งสอน และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนก็มีการแสดงออกในบทบาทที่แตกต่างไปจากเดิม ปัญหาความเห็นต่างของคนในสังคมยังส่งผลให้เกิดความไม่ลงรอยกันของคนในสังคม การเปิดพื้นที่วัดให้ชุมชนและสังคมเข้าไปร่วมกระบวนการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติเด่นของพระสงฆ์คือ “การเป็นนักฟังที่ดี” (Mindful Listening) เพราะดำรงความเป็นกลางระหว่างผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่าง ๆ เพื่อลดช่องว่าง และสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้น วัดและสังคมจะต้องสมานฉันท์ให้ความร่วมมือร่วมใจและประสานสัมพันธ์อยู่คู่กันตลอดไปมนุษย์มีการเจริญเติบโตและต้องเรียนรู้นับตั้งแต่ปฏิสนธิตราบจนสิ้นชีวิตการเรียนรู้ก่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ และบางครั้งเกิดผลในทางเสื่อมและความเสี่ยง (สุนน อมรวิวัฒน์, 2546)

เพราะเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรทำการศึกษาในเรื่องนี้เพราะไม่ว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร วัดยังคงเป็นสถาบันที่หล่อหลอมคนในสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความรู้ การจะเริ่มบทบาทใหม่ หรือปรับปรุงบทบาทเก่าในรูปแบบใหม่ (วินัย มีมากและคณะ, 2564) วิธีการเรียนรู้จึงควรบูรณาการกันไปในเมื่อวัดยังถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หากวัดมีรูปแบบและกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนก็จะส่งให้สามารถกล่อมเกล่าจิตใจ ปลูกฝังการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความขัดแย้งที่สังคม ชุมชนให้ดีขึ้นได้ ประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความมั่นคงในพุทธศาสนามีความเลื่อมใสศรัทธา ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ยึดมั่นต่อวัฒนธรรมประเพณีโดยเฉพาะชุมชนต่าง ๆ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เนื่องมาจากวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นการใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำมาสู่การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบสาน การสืบทอดทางภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชนทั้งในเรื่องการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

สามารถพึ่งตนเองได้และก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจศึกษา “Knowledge Center: กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์” เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับวัดและชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research โดยใช้วิธีทฤษฎีวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเกณฑ์ที่สำคัญประกอบด้วย 1) ความจริง (Authenticity) 2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) 3) การเป็นตัวแทน (Representativeness) และ 4) ความหมาย (Meaning) (Scott, 1990) ความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลในเอกสารที่นำมาวิเคราะห์โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ประจำปี 2560-2564 แนวคิดการจัดการความรู้, แนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการ, หลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัดวัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจาก 12 วัดจาก 32 วัด ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัด จำนวน 7 วัด วัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน 9 วัดและวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น จำนวน 16 วัด ของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 60 รูป/คน

2.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ผู้วิจัยกำหนดการประชุมความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) อย่างรอบด้านด้วยความละเอียดถี่ถ้วน จำนวน 9 รูป/คน

2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริม สนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้ง

3. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และระยะเวลาของการวิจัยโดยให้สิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำเสนอเฉพาะข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลอนุญาตให้นำเสนอเท่านั้น หากผู้ให้ข้อมูลต้องการไม่เปิดเผยรายชื่อผู้วิจัยจะไม่นำเสนอชื่อ และนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลนั้น แต่จะนำเสนอในภาพรวม และทำลายเอกสารบันทึกย่อยระหว่างการเก็บข้อมูลหลังจากการเขียนรายงานเสร็จสมบูรณ์แล้ว

ผลการวิจัย

กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บริบทการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า วัดในจังหวัดนครสวรรค์นั้นมีการสะสมแหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วนอกจากวัดจะมีการค้นหาค้นคว้าบุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้อาวุโสในชุมชนหมู่บ้าน ที่มีความรู้ มีภูมิปัญญา หรือได้รับการยกย่องเชิดชูให้เป็นปราชญ์ชุมชนหรือปราชญ์ท้องถิ่น เช่นที่วัดคลองคาง อำเภอเมืองนครสวรรค์ หรือที่วัดบางมะฝ่อ อำเภอโกรกพระที่มีการรวบรวมบุคคลที่มีองค์ความรู้ในเรื่องของการนวด ทั้งนวดด้วยน้ำมัน การจับเส้น หรือการใช้ความร้อนประคบตามสูตรหลวงปู่อินทร์ที่เรียกว่า “การเหยียบฆ่า” เป็นต้น ขณะเดียวกันยังมีบางวัดยังมีการสะสมวัตถุสิ่งของทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น ที่วัดจันเสน อำเภอตาคลี หรือพระบรมธาตุเจดีย์ที่วัดเกยไชยเหนือ อำเภอชุมแสง หรือที่วัดสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ที่เป็นเจดีย์สมัยสุโขทัยก็สามารถที่จะศึกษาเรียนรู้ได้ที่วัดวรนาถบรรพต พระอารามหลวง และที่วัดท่าพระเจริญพรต อำเภอเมืองนครสวรรค์ หรือการศึกษาอันร่ายหลวงพ่อเดิมที่วัดหัวถนนเหนือ ตำบลหัวถนน อำเภอท่าตะโก เป็นต้น ในส่วนของเรื่องประเพณีหรือวัฒนธรรมที่ประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น มีการถ่ายทอดและเรียนรู้ผ่านภาพถ่าย เอกสาร หรือเนื้อหาความรู้ที่มีการจดจารหรือบันทึกเป็นเอกสาร เป็นใบลาน หรือสมุดข่อยที่มีเนื้อหาความรู้ ข้อมูล หรือเรื่องราว หรือสิ่งที่จัดเก็บได้จากแหล่งที่มาของความรู้ พร้อมนำมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ มีการจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่ออำนวยความสะดวกทำความเข้าใจของผู้ที่มาเยี่ยมชมและพร้อมต่อการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ พระสวรรค์ หรือสุขภาพจิตของแต่ละบุคคล เช่น ทักษะในการทำงาน ความคิด ทักษะคิด และทั้งความรู้ที่ขัดแย้งที่สามารถถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธีต่าง ๆ

กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ควรที่จะมีการจัดเวทีประชาคม วัดต่าง ๆ จะต้องมีการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นให้เป็นไปตาม “หลักบวร” ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าการจัดการหรือการสร้างศูนย์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนและผู้ที่สนใจ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้รู้เท่าทันกับสถานการณ์รอบด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 2 ควรที่จะมีการจัดกิจกรรมสร้างองค์ความรู้ใหม่ของชุมชน โดยวัดที่มีหรือเป็นที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะต้องมีการค้นหาองค์ความรู้ใหม่ทั้งที่เกิดจากการคิดค้นพัฒนาจากคนในชุมชน หรือเกิดจากการพัฒนากิจกรรมชุมชน หรือการรับความรู้จากวิทยากรภายนอกชุมชนเพื่อมาเติมเต็มให้คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ โดยเฉพาะองค์ความรู้ที่จะมีส่วนขับเคลื่อน พัฒนา หรือยกระดับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนเพิ่มค่าองค์ความรู้ของชุมชน หลายวัดในจังหวัดนครสวรรค์ควรจะเปิดพื้นที่ของลานวัดให้เป็นลานค้าชุมชน ทั้งนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้ที่สนใจได้นำสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ของฝาก ของที่ระลึก และอื่น ๆ มาเปิดจำหน่ายในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่สนใจที่มาศึกษาเรียนรู้ได้เลือกซื้อหา ถือเป็นการสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน และเป็นการยกระดับและพัฒนากลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจในเชิงพื้นที่อีกทางหนึ่งด้วย

ขั้นตอนที่ 4 ควรที่จะมีการจัดทำปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยในวัดที่มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะต้องมีการจัดทำปฏิทินงานประเพณี 12 เดือนของชุมชน และปฏิทินที่เป็นฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชนชาติพันธุ์ในท้องถิ่น เพื่อที่จะให้มีการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนาและการแสดงออกถึงภูมิปัญญา เป็นต้นว่า เรื่องอาหาร เสื้อผ้า เครื่องประดับ และอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 5 ควรที่จะมีการกำหนดระเบียบการให้บริการบุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชน และการจัดระเบียบความหลากหลายของทุนทางสังคมของชุมชนที่จะเปิดให้ผู้สนใจทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้มาเยี่ยมชมหรือศึกษาเรียนรู้ ยกเว้นในบางวัดที่อาจจะมีโบราณวัตถุหรือสิ่งของที่มีมูลค่าทั้งทางจิตใจหรือราคา ก็อาจจะมีการกำหนดตารางเวลาในการเข้าเยี่ยมชม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ รวมถึงการกำหนดระเบียบการให้บริการบุคคลภายนอกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ขั้นตอนที่ 6 ควรที่จะมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนอื่นโดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามพันธกิจของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายเผยแผ่ โดยจะต้องมีการประชุม สัมมนาทั้งในระดับคณะสงฆ์ตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันอยู่เสมอ ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

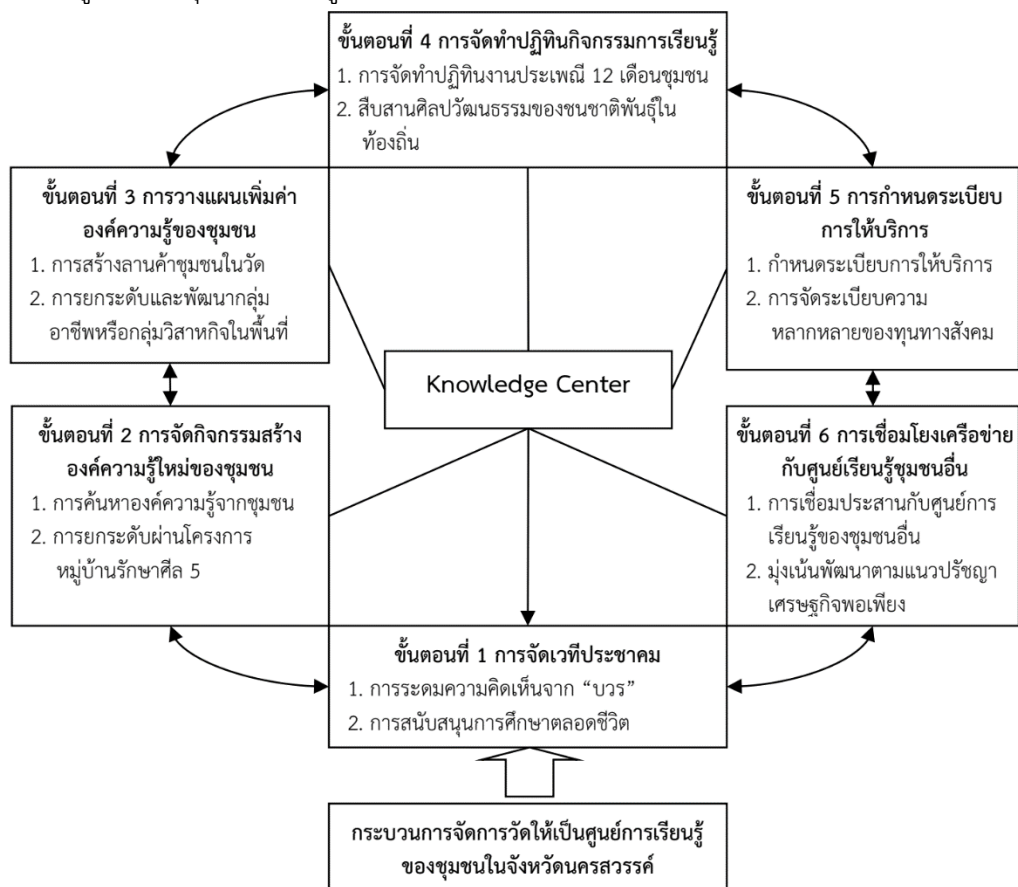
กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิด 2) ค้นหาองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน คิดเห็น โดยแนวคิดและวิธีการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมเชิงพุทธ สามารถนำไปสู่การพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านพฤติกรรมสุขภาวะเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการสร้างพลังทางสังคม (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2558) 3) วางแผนเพิ่มค่าองค์ความรู้ของชุมชน 4) จัดทำปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน 5) กำหนดระเบียบการให้บริการ และจัดระเบียบทุนทางสังคมของชุมชน และ 6) เชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนอื่น โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับศูนย์การเรียนรู้เมืองเพชรมีชัยเคลื่อนพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดยมีรูปแบบการขับเคลื่อนพัฒนาที่ดำเนินควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นความรู้อยู่เดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน สัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ (สุวุฒิ วรวิทย์พนิต และคณะ, 2560)

กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ สอดคล้องการพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ร่วมกิจกรรมในวัตรกรรมชุมชนได้อย่างไม่แบ่งแยก เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดทักษะในการดำเนินชีวิตโดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้บนหลักการพึ่งพาตนเอง ปรับวิธีคิด นำมาปฏิบัติและพัฒนาต่อยอดจากหลากหลายความคิดร่วมกัน และเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรม (จันทร์ศรี สิมสินธุ์ และคณะ, 2555) การเรียนรู้โดยการปรับแนวคิด สาธิตให้ดู เรียนรู้ชุมชนอื่น นำมาปฏิบัติพัฒนาต่อยอด การค้นหาความถนัดโดยการเรียนรู้สิ่งเดิม เสริมสร้างสิ่งใหม่ การสร้างเครือข่าย การพัฒนาต่อยอดความรู้ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการปลูกฝังวิถีชุมชนบนความพอเพียง (มานิตย์ ซาซโย, 2555)

นอกจากนั้นบทบาทของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ บรรยายภาคการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรมีกิจกรรมที่หลากหลาย การวิเคราะห์องค์ความรู้ในชุมชน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ การประเมินผล และปรับปรุง (พิทักษ์ กาวิวัน, 2561) การประสานร่วมมือกันอย่างกลมกลืนระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน โดยอาศัยปัจจัยนำเข้า คือ 1) แหล่งความรู้ได้แก่องค์กรชุมชนและสื่อ 2) แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่คนและกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีกระบวนการเรียนรู้หลายรูปแบบ แล้วนำมาลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความรู้ในตัวคน สังคมเป็นพลังปัญญา การนำแนวคิดที่ประสบผลสำเร็จแล้วมาปรับใช้และพัฒนาให้เหมาะสม (พุทธ มุ่งมาจน และคณะ, 2556) ส่งผลให้กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ of ชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็น 2) ค้นหาองค์ความรู้ใหม่ in ชุมชน 3) วางแผนเพิ่มค่าองค์ความรู้ of ชุมชน 4) จัดทำปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้ of ชุมชน 5) กำหนดระเบียบการให้บริการและจัดระเบียบทุนทางสังคม of ชุมชน และ 6) เชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนอื่นโดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

Knowledge Center: กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ในเชิงนโยบายคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยวัดต่าง ๆ จะต้องมีการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยวัดต่าง ๆ จะต้องยกระดับกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน พัฒนาด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ทั้งการยกระดับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การพัฒนาด้านการพัฒนาสัมมาชีพ การสร้างสามัคคีธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขและเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันในสังคม

2. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยวัดต่าง ๆ จะต้องยกระดับกระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนเป็นผู้มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือการขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์

3. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์โดยวัดต่าง ๆ จะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกคน ทุกฝ่ายในการดำเนินงานหรือการขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิหรือความเห็นที่ถูกต้อง สัมมาสังกัปปะหรือความคิดที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ดำเนินงานหรือการขับเคลื่อนพัฒนาจะต้องมีการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยอาศัยศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนให้มีความเข้มข้นมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในปัจจุบันหรืออนาคต เป็นต้นว่า

1. การยกระดับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียนผ่านศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.ว.)

2. การยกระดับโครงการเกษตรวิถีพุทธหรือเกษตรแบบธรรมชาติ และการฝึกอบรมการแปรรูปสินค้าเกษตรหรือการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษวัสดุเหลือใช้ในชุมชนหมู่บ้าน

3. การยกระดับโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนเป็นผู้มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนหมู่บ้านเกิดความเข้มแข็งและสันติสุข

4. การยกระดับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ พัฒนา สิ่งแวดล้อมในครอบครัว ชุมชนและสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ศรี สิมสินธุ์ และคณะ. (2559). นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารบริหารการศึกษา*, 12(1), 83-94.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(1), 940-958.
- พระวัชร เทวสิรินาโค (เลขาลักษณ์). (2563). บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 7(9), 30-39.
- พิทักษ์ กาวิวัน. (2561). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการศึกษาลดชีวิตเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชนเกษตรกรรมในเขตพื้นที่สูง. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 10(2), 240-252.
- พุทธ มุ่งมาจน และคณะ. (2556). การบูรณาการรูปแบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนราชธานีโอศก จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเสนอรูปแบบใหม่ของชุมชนแห่งการเรียนรู้. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 18(3), 45-55.
- มานิตย์ ชาศิโย. (2555). รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในศูนย์ตุ้มโฮมลูกหลานบ้านเหล่าลิง. *วารสารวิจัย มข*, 2(3), 283-297.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2546). *วิธีการเรียนรู้: คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุฤดี วรวิทย์พินิตและคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(2), 1657-1674.
- Scott, J., A. (1990). *Matter of Record, Documentary Sources in Social Research*. Cambridge: Polity Press.

୩୩୩ ୪୪୪

* Received November 10, 2021; Revised December 24, 2021; Accepted December 25, 2021

Abstract

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจของไทยในยุคอุตสาหกรรม 4.0 รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาใช้ และผลสำเร็จจากการนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาใช้โดยมุ่งศึกษาในกลุ่มองค์กรธุรกิจขนาดเล็กในภาคอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 309 คน จาก 5 บริษัทในภาคอุตสาหกรรม โดยใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ 16 ท่าน และการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านต่าง ๆ 10 ท่าน

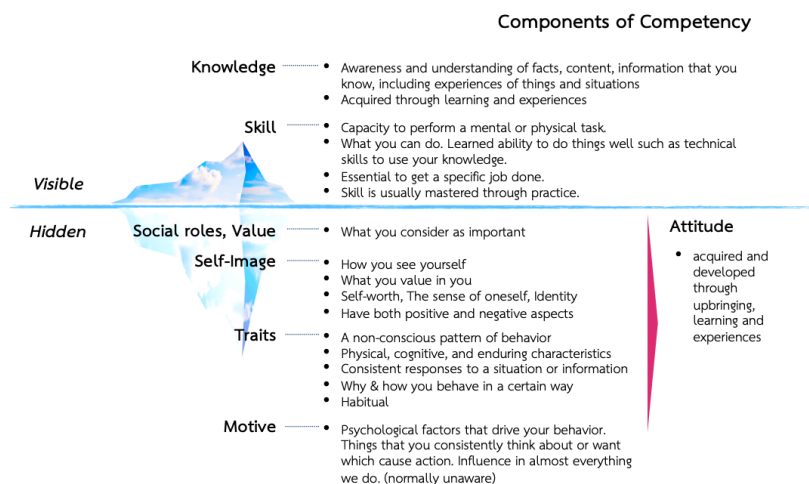
ผลการวิจัยพบว่าองค์กรทั้ง 5 มีและใช้กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่าง ๆ ในองค์กรอย่างสม่ำเสมออยู่แล้วและนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมให้สามารถพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ให้ได้ดียิ่งขึ้นผ่านเครื่องมือต่าง ๆ 4 ชนิดคือ (1) กฎระเบียบของบริษัท (2) วัฒนธรรมองค์กร (3) กิจกรรมการสวดมนต์ และ (4) กิจกรรมสันทนาการอื่น ๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาใช้ได้แก่ความมุ่งมั่นและความร่วมมือของเจ้าของกิจการและทีมงาน ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาใช้สามารถช่วยเพิ่มสมรรถนะทุนมนุษย์ในองค์กรได้

คำสำคัญ: มรรค 8; สมรรถนะ; ทุนมนุษย์; การปฏิวัติอุตสาหกรรม

Introduction

In the effort to thrive through the 4th industrial revolution, or Industry 4.0, business entities are facing numerous challenges as the transition involves not only revamping new technologies but also redesigning business strategy, and most importantly, enhancing Human Capital Competency to accommodate the changes. Currently, Thai business leaders and scholars have expressed concern that there is still a large competency gap before Thailand's labor force is competent for the challenge. This competency gap is driven by the speed and the complexity of the changes brought by Industry 4.0. Due to the rapid pace of technological changes in this era, knowledge and skills have become obsolete faster. Employees need to adapt faster, and companies need to react to these challenges faster than ever. In some cases, traditional in-house human resources development activities are becoming inadequate and cannot develop a competent workforce at a fast enough rate. In other cases, employees are not welcoming changes nor learning fast enough.

To cope with these problems, many businesses around the world have shown interest in incorporating Dhamma principles, such as the mindfulness principle, into the development of human capital to promote present moment awareness, improve workplace discipline, decrease human errors, and boost employee morale. The research team has observed and worked with five Thai companies that have been rigorously incorporating the Noble Eightfold Path, the first and foremost teaching of Lord Buddha, into its daily routine through various vehicles, including meditation and daily chanting. Although each company's approach differs in detail, all have claimed to achieve good progress in enhancing their Human Capital Competency, especially in the attitude aspect.

Figure; 1 McClelland's Iceberg Model of Competency
(Spensor & Spensor, 1993)

According to McClelland (1974), competency is the underlying characteristic of an individual that influences what one does and leads to one's performance. It is a combination of knowledge, skills, and underlying attitude that exists in different levels of consciousness. Knowledge and skills are visible, most conscious, and relatively easy to develop. On the other hand, Attitude, which are considered behavioral components, are more hidden, less conscious to the person possessing them, and more difficult to assess and develop. Interestingly a strong relationship does exist between the visible ones and the hidden ones. Hidden components such as attitudes directly influence each individual's usage

of knowledge and skills. For example, an individual who values honesty has a tendency to use a truth-telling negotiation style when negotiating with business counterparts. As such, to release the full potential of an individual, all components of competency need to be considered and steered in the appropriate direction.

To improve their worker's potential, businesses typically use various Human Resource Development activities, which according to Leonard Nadler (1991), is a series of planned and organized activities, namely Education, Training and Development, designed to bring about behavioral changes. Education is the process of increasing general knowledge and understanding relating to a particular area that aims to prepare an individual employee for an identified job function. Training activities aim to improve job-related performance of an individual employee. Development is defined as an activity focused on the growth of an individual employee toward his personal potential, but not related to any specific job function (Nadler & Nadler, 1991). With a modern definition, Human Resource Development can be summarized as a continuous process that is designed, planned, and executed by an organization to help and empower its employees to: (1) Develop the employee's capabilities required to perform their current and future work functions. (2) Develop the employee's general capabilities and enable them to grow as an individual toward their full potential, (3) Develop a desirable work environment and organizational culture with a collaboration mindset and positive attitudes. These efforts aim to create direct benefits to the employees at an individual level, an organizational level, community level, or ultimately the whole of humanity. Undoubtedly, learning is at the core of all these Human Resource Development efforts (Werner et al., 2012).

To further enhance competency and improve learning, many people have turned to non-conventional tools, including Dhamma. The Noble Eightfold Path, the first and foremost teaching of Lord Buddha, depicts a practical middle pathway that leads to the cessation of all Dukkhas of life and to attaining Nirvana, and therefore is a line of conduct to be followed by everyone. The Noble Eightfold Path was explained in various discourses in various ways. Both Suttanta-piṭaka and Abhidhammapiṭaka explain this as a practice of eight components, which are constituted by three collections or divisions. (Gnanaloka, 2019).

Wisdom (ปัญญา)	1. Right View	สัมมาทิฐิ	ความเห็นถูก,เห็นชอบ
	2. Right Thought	สัมมาสังกัปปะ	ความดำริชอบ
Moral Virtue (ศีล)	3. Right Speech	สัมมาวาจา	คำพูดชอบ
	4. Right Action	สัมมากัมมันตะ	การงานชอบ
	5. Right Livelihood	สัมมาอาชีวะ	การเลี้ยงชีพชอบ
สมาธิ (Samadhi Concentration)	6. Right Effort	สัมมาวายามะ	ความเพียรชอบ
	7. Right Mindfulness	สัมมาสติ	การระลึกชอบ
	8. Right Concentration	สัมมาสมาธิ	ความตั้งมั่นชอบ

Figure: 2. The Three Divisions of Noble Eightfold Path
(Phra Brahmgunabhorn, 2019)

The Wisdom Division groups the enlightened worldview based on insight into the truth and laws of nature. The Moral Virtue Division is directly concerned with society and shows the character of the social responsibility of the individual toward society. The Samadhi Concentration Division concerns the development of mental qualities and is responsible for the earnestness, resolution, and steady progress in treading the ethical path. (Phra Brahmgunabhorn, 2007). These three divisions are interdependent. They must all be practiced to obtain the Eight Noble Path's goal. In a more practical way, they can be expressed as the three instructions, namely: (1) not to do evil, (2) to cultivate goodness, and (3) to purify the mind. (Phra Brahmgunabhorn, 2007) From this definition, the success of applying Dhamma into business setting would not only create economics benefits potential for organization, but also yield benefit to the society, through instilling Dhamma in the heart of people.

Thus, this leads to the topic of this research: The Noble Eightfold Path Application for Human Capital Competency Enhancement in Thailand Industry 4.0, focusing on the small and medium enterprises in the industrial sector.

Research Objectives

1. To study the current Noble Eightfold Path application to enhance Human Capital Competency by business entities in Thai Industry 4.0.
2. To study the factors affecting the Noble Eightfold applications to enhance Human Capital Competency by business entities in Thai Industry 4.0.
3. To study the results of applying the Noble Eightfold Path to enhance Human Capital Competency in business entities in Thai Industry 4.0

Methodology

1. The research is a mixed method, starting with a quantitative method of survey questionnaire. Then, it is followed by a series of qualitative methods: document research, in-depth interviews, and focus group discussion.

2. The sample size of the quantitative research for each company is calculated using Yamane's (1973) formula, using an allowable error of 5%:

$$n = N / (1 + Ne^2)$$

Where n = sample size required

N = number of people in the population

e = allowable error (%)

$$\text{Therefore, } n = 1,352 / (1 + 1,352 \times (0.05)^2) = 309$$

Therefore, a total of 309 survey questionnaires was distributed to the across the five participating companies according to its calculated sample size.

For the qualitative research approach, the Snowball sampling technique was used to sample interviewees. Each executive was asked to identify a few of their employees to be participating as in-depth interview informants using five criteria: direct involvement, length of practice, consistency, diversity, and willingness to participate. Finally, 16 informants were identified. Also, 10 experts were selected for focus group discussion using Snowball technique.

3. Research instruments includes survey questionnaire, interview guide, and focus group discussion presentation. The survey questionnaire was a closed-ended type with an open remark at the end. The questionnaire is divided into an introduction section and five survey sections. The Introduction provides the objectives of the study. Section 1 is a general inquiry on the demographic data of the respondents. Section 2 consists of 15 questions to collect independent

variables on the levels of Human Capital Development activities conducted within the company. Section 3 consists of 24 questions to collect independent variables on the current application of the Noble Eightfold Path within the company. Section 4 consists of 15 questions to assess the level of Human Capital Competency within the company. Lastly, Section 5 aims to collect open remarks and comments. The survey questionnaire was checked by 5 experts for validity and precision of the questions. The summation of IOC is 0.90, indicating a good level of acceptance. The tryout was done by 36 respondents. The overall survey questionnaire Cronbach's Alpha is 0.965, while each section's Cronbach's Alpha ranges above 0.798, showing reasonably high consistency and fit for actual use. For the in-depth Interview, the research team developed a semi-structured interview guide, consisting of two parts. The first part is a list of survey questions as described earlier, to confirm and to gain more understanding of the survey results. The second part of the interview is to gain further insights with follow-up questions. For the focus group discussion, the research team prepared a short presentation to present research findings, and a semi-structured discussion guide to obtaining additional insights.

4. For data collection, the survey questionnaire was distributed to the respondents in the morning before work shifts. Most respondents finished the questionnaire within 20 minutes. The in-depth interview was organized as a semi-structured interview, which took approximately 45-60 minutes per session. Focus Group discussion was conducted at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, with 10 subject matter experts joining in person or through VDO call. The discussion took approximately 90 minutes.

5. Quantitative research results were processed into a spreadsheet format, and then statistical analysis was performed using the SPSS application. Key statistical analyses conducted include Descriptive statistics, Pearson Correlations, and Regression Coefficient. For other narrative data, such as In-depth interview data, analytical induction technique was used.

Results

1. Current Application of the Noble Eightfold Path

In general, businesses already have Human Resources Development efforts in place, consisting of training, development, and education. Their application of the Noble Eightfold Path is to support the existing measures in enhancing human capital competency. The five participating companies are applying the Noble Eightfold Path through four key measures:

1.1 Using company regulations that adhere to the Noble Eightfold Path: For example, ‘No mobile phone on factory floor’ policy fosters Concentration and discourages accident rate caused by distraction and lack of focus.

1.2 Developing organization culture and environment that allows the employees to practice the Noble Eightfold Path more conveniently, and guides members of ‘dos and don’t’: For example, the company provides employee lockers to keep personal belongings before entering shop floor to prevent theft and create orderliness on the factory floor, thus encouraging Moral Virtue.

1.3 Organizing daily morning chanting session, for 20-30 minutes, to cultivate Concentration. The informants mentioned that chanting is one of the most practical activity to apply the Noble Eightfold Path, thanks to its ability to accommodate various levels of practitioners, its scalability, its minimal needs for tools and environment. Daily group activity also helps creating sense of unity.

1.4 Regularly offering other non-work-related development activities such as meditation sessions, alms offering activity, Dhamma talk, and donation activity to further develop all divisions of the Noble Eightfold Path.

2. Factors Affecting the Application of the Noble Eightfold Path

In all five companies, the application of the Noble Eightfold Path was initiated by the owner. Apart from the initiation, owners also have direct power and choices over facilities preparation, budget allocation, work hours scarification and the choice of making each activity ‘voluntary’ or ‘mandatory’. Therefore, views toward the Noble Eightfold Path, the involvement and the commitment level of the owner play an important role effecting how each company design and implement their efforts. Other factors such as nature of business, current

business situation, problems aiming to fix, and educational background of workers also have direct effects on the approaches and pace each company uses.

3. Results of Applying the Noble Eightfold Path

Table 1. Pearson Correlation Analysis of Survey Result (Sig. = 0.000)

	Knowledge	Skill	Attitude
Training	0.341	0.424	0.299
Development	0.365	0.466	0.454
Education	0.429	0.431	0.406
Moral Virtue (Sila)	0.573	0.624	0.530
Concentration (Samadhi)	0.606	0.609	0.587
Wisdom (Panya)	0.630	0.587	0.588

Pearson Correlation analysis shows positive relationships between all independent variables and dependent variables. However, the correlations are especially high and significant between Knowledge and Wisdom, between Skill and Moral Virtue, and between Attitude and Concentration, Wisdom.

Table 2. Regression Analysis Result on Knowledge

Predictor	Unstandardized	Coefficients	Z Coefficient		
Variables	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	1.079	0.157		6.875	0.000
Sila	0.196	0.070	0.205	2.795	0.005
Wisdom	0.234	0.077	0.216	3.041	0.003
Panya	0.397	0.056	0.406	7.1000	0.000

R = 0.683, R Square = 0.466, Standard Error of the Estimate = 0.5504

Table 3. Regression Analysis Result on Skill

Predictor	Unstandardized	Coefficients	Z Coefficient		
Variables	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.700	0.167		4.186	0.000
Sila	0.317	0.075	0.314	4.244	0.000
Wisdom	0.184	0.082	0.161	2.243	0.026
Panya	0.276	0.060	0.268	4.632	0.000

R = 0.675, R Square = 0.455, Standard Error of the Estimate = 0.5864

Table 4. Regression Analysis Result on Attitude

Predictor Variables	Unstandardized Coefficients B	Std. Error	Z Coefficient Beta	t	Sig.
(Constant)	1.455	0.166		8.679	0.000
Sila	0.099	0.074	0.100	1.323	0.187
Wisdom	0.319	0.082	0.287	3.909	0.000
Panya	0.314	0.059	0.312	5.287	0.000

R = 0.656, R Square = 0.431, Standard Error of the Estimate = 0.5839

The regression analysis shows that (1) the application of Wisdom in an organization can be a good prediction of the level of Knowledge in an organization, (2) the application of Mora Virtue and Wisdom in an organization, can be a good prediction of the level of Skill in an organization, and (3) the application of Concentration and Wisdom in an organization can be a good prediction of the level of Attitude in an organization.

According to the interviews, the informant perceived three levels of effects from the application of the Noble Eightfold Path: individual level, organization level, and social level. At the individual level, the informants perceived an increase in anger management ability among the employees. They seem to become more patient and acceptable to changes. They also become more focused and with more disciplines, thus, leading to improve in work quality. Some have demonstrated better logic, better memory and faster learning capabilities.

At an organization level, the accident rate, theft incidents and narcotics problems have dropped substantially. Moreover, the informant perceived that the organization has more effective internal communications, better employee relationships, resulting in better teamwork and less workplace conflicts. The company's culture seems to be shifting toward accepting different opinions and accepting to changes, that some are experiencing a growth in sales despite COVID19 pandemic.

Interestingly, the informants also mentioned many employees have demonstrated the appreciation of Dhamma that they started research more about Buddhism after work hours, and invite family and friends outside of work to practice Dhamma, creating positive effects into the society.

Discussion

Comparing the key findings of this study to the other referenced studies, we can see that the most obvious similarities lie in the desired quality of the Industry 4.0 workforce. While Forbes Magazine puts the most important quality of the future workforce as the “ability to learn, unlearn and relearn” (Warrell, 2014), driven by attitudes such as willingness to learn, and courage to embrace change, the executives of the participating companies referred to it as “a faster learning ability” and “a better adaptability to change.” Though different in wording, all seem to agree that workforce of the future needs to learn new skills quickly to can catch up with rapid technological changes. In order to achieve that, not only physical and cognitive skills are required, but also the underlying positivity to change attitudes. As such, there seem to be opportunities for Dhamma to play an important role in enhancing human competency if applied appropriately to business contexts.

Body of knowledge

In general, business organizations already have Human Resources Development efforts (training, development, and education.) in place, customized to fit their own needs and use them on a regular basis. The application of the Noble Eightfold Path, as a non-conventional measure, to business settings is not to replace the existing Human Resource Development efforts but rather to support the existing measures in cultivating sustainable Human Capital Competency. While the traditional Human Resources Development activities are vital in enhancing the ‘hard skills’ aspects, such as the science and technical knowledge of new technologies, which leads to an increase in Knowledge, Skills, and Attitude, the Noble Eightfold Path empowers Human Resources to embrace those hard skills more effectively and further enhance Human Capital Competency to a higher level. The combined use of the two concepts provides a holistic approach that would allow organizations to better equip themselves for the new challenges brought by Industry 4.0.

To integrate Dhamma principles seamlessly and effortlessly into a business setting, the Noble Eightfold Path is grouped into three divisions: Moral Virtue (Sila), Concentration (Samadhi), and Wisdom (Panya). Then, the three divisions are

applied through the lenses of organization elements, namely: (1) company rules and regulations, (2) organization culture and environment, and (3) non-work-related development activities including chanting, and meditation sessions. Firstly, companies can design and enforce rules and regulations that align with Dhamma principles to guide their overall direction. Secondly, they can cultivate their organizational culture and create working environments that support the practice of Dhamma. Third, they can organize practical daily activities, such as daily chanting, to enable daily practice routines for their members. Lastly, they can organize other non-work-related development activities, such as meditation classes, offering events, and socially responsible activities, to further enhance the practice among their members. By using organizational elements as a tool, rather than imposing Dhamma principles as is, ensures that the application of Dhamma principles fits into the company's business operation context, to avoid psychological resistance that may arise from different religious and political points of view, and also to conform to the country's legal framework.

Apart from an increase in Human Capital Competency, additional benefits exist in uplifting an interest in Buddhism among the participants. Some of the participating employees have indicated that they desire to expand their knowledge in Dhamma and participate in other Buddhist activities, such as meditation, that otherwise would have never been in their interests. This excellent opportunity to introduce Buddhist wisdom to those in need should be further cultivated. Therefore, successfully finding a practical approach in applying Dhamma into the workplace might present a new approach in delivering Dhamma into the modern world, contributing to the development of world peace through inner peace. (Phrarahbhavanavisudh, 2007)

Recommendations

To successfully apply the Noble Eightfold Path into a business setting, it is crucial to start with clear vision and policy. Firstly, it is key to position the Noble Eightfold Path as additional measures to accompany traditional Human Resources Development activities in cultivating sustainable Human Capital Competency in a timely manner, not as a replacement. Secondly, the Noble Eightfold Path needs to be applied through the lenses of organizational elements, rather than imposing

Dhamma principles as-is, to ensure that the principles fit into the company's business operation context, to avoid psychological resistance that may arise from different religious and political points of view, and to conform to the country's legal framework. The organizational elements suggested by this study are (1) company rules and regulations, (2) organizational culture and environment, and (3) non-work-related development activities, including chanting and meditation.

At the execution level, it is important to keep in mind that there is no "one-size-fits-all" solution. The Noble Eightfold Path can be applied to business settings using various vehicles, depths, and speeds depending on each entity's objectives, environments, and situations. Each company needs to find its balance of activities and pace that fits its situation. Moreover, the effort of applying the Noble Eightfold Path is not a one-way process. Instead, it is a journey where every member in the organization needs to learn together, collect feedbacks, and make adjustments along the way. Moreover, direct involvement and commitments of the executives has shown to be important, especially at the beginning. Further on along the journey, it is helpful to develop an execution team with the same passions and interests to ensure that continuous efforts and integration across all employee levels.

Lastly, here are some suggestions for future researches: (1) expand to cover service industry businesses, (2) expand to cover multi-religion environment and take into account non-Buddhist members, (3) investigate other organization elements that can be used as tools to apply the Noble Eightfold Path, using frameworks such as McKinsey 7S Framework, and (4) investigate further to understand how the application of the Noble Eightfold Path leads to increased interest in Buddhism among the participating members and creating positive effects to the society.

References

- Gnanaloka, V. M. (2019). *The Noble Eight-fold Path as Mundane Path and as a Constituent of Supramundane Path* (Research Paper). Sri Lanka: The 5th International Buddhist Conference.
- Mcclelland, D. C. (1974). *Testing for competence rather than for Intelligence*. USA: American Psychologist.

- Nadler, L. & Nadler, Z. (1991). *Developing Human Resources* (3rd Edition). San Francisco: Jossey-Bass.
- Phra Brahmaganabhorn. (2007). *Some Basic Concepts of Buddhism. in Phra Brahmaganabhorn Vision of the Dhamma, A Collection of Buddhist Writings in English*. Thailand: Wat Nyanavesakavan.
- _____. (2019). *Education Dictionary of Buddhism Vols. 34*. Thailand: The Foundation of Peace.
- Phrarajbhavanavisudh. (2007). *Tomorrow the World Will Change*. Thailand: Tawandhamma Foundation.
- Spencer, L. M. & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. Canada: John Wiley & Son, Inc.
- Werner, J M. & DeSimone, R L. (2012). *Human Resource Development* (6th Edition). USA: South-Western
- Warrell, M. (2014). *Learn Unlearn And Relearn: How To Stay Current And Get Ahead*. Retrieved January 30, 2020, from <https://www.forbes.com/>.

การพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย*

SYSTEMATIC STRUCTURAL DEVELOPMENT FOR SANGHA ADMINISTRATION STRENGTH IN THAI SOCIETY

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, สุรพล สุธะพรหม,
จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง

Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhisar, Surapon Suyaporn,
Chamnong Adiwattanasit, Watchari Chansin, Sumalee Boonruang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ ศึกษาศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท พัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมาย และพระธรรมวินัย และการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย เป็นการศึกษาแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์โดยตรง และส่วนที่เป็นกฎหมายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับพระสังฆาธิการในฐานะผู้ปกครองคณะสงฆ์ 2) แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ฯ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านงบประมาณ และด้านสถานที่ตั้ง 3) แอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) นี้ ประกอบด้วยเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ (1) กุลบุตรผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบท (2) พระภิกษุและสามเณร (3) พระสังฆาธิการ (4) ผู้ดูแลระบบ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยผ่านเว็บไซต์ www.sanghadata.com 4) กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม เริ่มต้นจากทีมนักวิจัยเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมเครือข่ายทางสังคมให้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกับกลุ่มเป้าหมายคือ พระภิกษุสามเณรในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดของพระภิกษุสามเณรในพื้นที่ และสามารถควบคุมพระภิกษุสามเณรให้อยู่ใน

* Received January 6, 2023; Revised February 24, 2023; Accepted February 24, 2023

พระธรรมวินัย และนโยบายของคณะสงฆ์ได้ ส่งผลให้คณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในการปกครอง

คำสำคัญ: การพัฒนา; โครงสร้างเชิงระบบ; การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

Objectives of this research article were to synthesize the laws for the administration of the Sangha, study the Sangha Help Center for Law and Disputes, and to develop an operating system based on laws and discipline and the development of a social network for sangha governance of the Thai Sangha, conducted by mixed research methods of 4 types of research: documentary research; quantitative research qualitative research and action research.

The results of the study revealed that 1. The law for the administration of the Sangha was divided into two parts, namely the first part was the law directly related to the administration of the Sangha and another part was the law related to the administrative monks who rules directly. 2. Guidelines for the establishment of the Sangha Help Center, consisting of the administrative structure roles, duties, budget, and location 3. Application of Sangha Data Management System: (SDMS) consisted of helping administrative instrument consisted of 1) Young children who were prepared to be ordained, 2. Monks and novices 3. Administrative Monks 4. System Administrators. Users can access content and activities through the website. www.sanghadata.com, 4. Social Network Development Mechanism Starting from a team of researchers to play a role in promoting social networks to play a role in mentoring. encouragement education about the law to the target group who were the monks and novices in the area, to reduce the problem of offenses committed by monks and novices in the area and to be able to control monks and novices to be in the discipline and policies of the Sangha Administration. As a result, the Sangha would be strong and sustainable in government.

Keywords: Development; Systematic Structural; Sangha Administration

บทนำ

การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรรวมของประเทศไทย กรณีการใช้เงินผิดประเภท ดังปรากฏเป็นภาพข่าวพระสงฆ์ทั่วประเทศไม่รู้รายละเอียดและแหล่งที่มาของเงิน การขาดความรู้เกี่ยวกับระบบการเงินและบัญชี จึงนำไปสู่การปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ไม่หวังดี จึงนำไปสู่การบริหารการเงินที่พร่องพลาดทำให้เกิดคดีความ กรณีเงินทอนวัด และนำไปสู่การจำคุกคุมขังพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา (พระประจักษ์ มหาบุญโญ (เมฆหมอก), 2561) รวมไปถึงกรณีวัดกัลยาณมิตร กับภาพข่าว “จำคุก 3 ปี “เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร” ทุบโบราณสถาน” (ข่าวไทยพีบีเอส, 2562) วัดกับการบริหารการก่อสร้างผิดกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติโบราณสถาน (อาจณรงค์ พุ่มงาม, 2562) การฟ้องร้องพระสงฆ์ที่ไม่ติดป้ายอนุญาตวัดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่หรือจัดทำสถานที่ให้สูบบุหรี่ “แจ้งจับเจ้าอาวาสวัดตั้งเมืองน่าน.ขอหาไม่ติดป้ายเขตปลอดบุหรี่” (บริษัท เนชั่น บรอดแคสติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน), 2565) การถูกร้องเรียนกรณีวัดปล่อยควันไฟจากเตาเผาศพ “ชาวบ้านนครราชสีมา ร้องรัฐฯแก้ปัญหา “ควันเผาศพ” หลังเดือดร้อนนานกว่า 20 ปี. ชาวบ้าน 3 ชุมชนในเขตเทศบาล ต.จอหอ อ.เมืองนครราชสีมา” (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2565) การที่อุปัชฌาย์รับผู้หาหนึ่คดีบวช โดยขาดการตรวจสอบ หรือเครื่องมือช่วยตรวจสอบที่ชัดเจน และถูกจับในภายหลัง ดังปรากฏเป็นภาพข่าว เช่น (ข่าว-1) “ตำรวจถือหมายศาลจับพระหนึ่คดีมาบวชนาน 10 ปี” (บางกอก โพสต์, 2565) จับผู้ก่อเหตุร่วมปล้นทอง หลังหนึ่คดีไปบวชกว่า 6 ปี (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2565)

จากประเด็นข้อพิพาททั้งกฎหมายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ต่อวัด พระสงฆ์ และพระพุทธศาสนา ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีข้อบกพร่อง และเสียโอกาส จากสิทธิ์พึงได้ตามกลไกของระบบ และการเสียโอกาสในการบริหารจัดการวัดด้วยสาเหตุจากข้อพิพาทนั้น จากสาเหตุที่ยกมาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการศึกษากลไกทางกฎหมาย เพื่อเป็นชุดความรู้ ออกแบบเครื่องมือ หรือกลไกเพื่อป้องกัน แก้ไขอย่างเป็นระบบ การมีตัวแทนที่ทำหน้าที่ “นิติการสงฆ์” ที่รู้ทั้งกฎหมายและธรรมวินัย ซึ่งจะเป็นกลไกให้คณะสงฆ์แก้ไขข้อพิพาททางกฎหมายได้ รวมไปถึงระบบ Application ที่จะช่วยให้การคัดกรองศาสนทายาทอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทเร็ว ตรวจสอบได้ และเป็นประโยชน์ในองค์กรรวม รวมไปถึงเครือข่ายการเรียนรู้ การใช้ นับจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็งได้ในศตวรรษนี้

ความต้องการ/คาดหวังจากการศึกษาวิจัย มีความต้องการผลอันพึงได้ เป็น (1) ชุดความรู้ อันเกิดจากการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายในองค์กรรวม ได้ชุดความรู้ คู่มือ และชุดฝึก ที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบคลุมรอบด้านเพื่อการบริหารวัด และกิจการพระพุทธศาสนา (2) หน่วยจัดตั้งนิติการสงฆ์ องค์กรหรือหน่วยจัดตั้งภายใต้กรอบของภาระงานของสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด พระนครศรีอยุธยา (3) ได้ระบบปฏิบัติการอันเป็นกลไกเพื่อการบริหารพระธรรมวินัย และกลไก

ทางกฎหมาย ในชุดปฏิบัติการที่ชื่อว่า Application พระอุปัชฌาย์ ช่วยคัดกรองผู้มาบวช ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของพระธรรมวินัยและกฎหมายภายในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (4) ขยายผลสร้างเครือข่ายเป็นการสร้างกลไกเชิงปฏิบัติ เพื่อการรู้ สร้างองค์กร ใช้เครื่องมือในรูปแบบเครือข่ายในเขตคณะสงฆ์ไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์กฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์
2. เพื่อศึกษาศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
3. เพื่อพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
4. เพื่อการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง ดังนี้

1.1 นโยบายภาครัฐ นโยบายคณะสงฆ์ และบริบทต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อการปกครองคณะสงฆ์ในสังคมไทย

1.2 รวบรวมข้อกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

1.3 แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

2. การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการสำรวจความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 การสำรวจความคิดเห็นของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อการพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

2.2 การสำรวจความพึงพอใจของพระสังฆาธิการผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.3 ประมวลความคิดเห็นในรูปแบบของข้อมูลทางสถิติ ระบบสารสนเทศ และพัฒนาไปสู่ประเด็นการพัฒนานวัตกรรมเชิงพุทธในเชิงนโยบาย

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นฐานการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเชิงพุทธในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น กลุ่มข้าราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นักกฎหมาย นักวิชาการศาสนา เป็นต้น เพื่อสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย รวมถึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์และยืนยันการพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น เพื่อสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย การพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย และการพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมดำเนินการพัฒนา เป็นการพัฒนานวัตกรรมเชิงพุทธ ได้แก่ 1) การสังเคราะห์กฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ 2) (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย 3) ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัย ร่วมกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การร่วมดำเนินการ เป็นการนำนวัตกรรมเชิงพุทธ ได้แก่ ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยไปทดลองใช้ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนที่ 4 การร่วมรับผลประโยชน์ โดยคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ได้รับฐานข้อมูลด้านปกครองคณะสงฆ์ของวัดในเขตปกครองของตน ส่งผลให้การบริหารจัดการวัดในเขตปกครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้พระสงฆ์ฆาติการที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมในการใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญในการสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์กฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์

1.1 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์โดยตรง อาทิเช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม เป็นต้น ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่เป็นกฎหมายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับพระสงฆ์ฆาติการในฐานะผู้ปกครองคณะสงฆ์ อาทิเช่น กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม รวมถึงพระธรรมวินัย เป็นต้น ส่วนกฎหมายที่พระสงฆ์ฆาติการควรรู้หรือควรทราบ แบ่งออกเป็น 3 สถานะคือ สถานะที่หนึ่ง ในฐานะพระสงฆ์ฆาติการเป็นเจ้าพนักงาน สถานะที่สอง ในฐานะผู้บริหารองค์กรสงฆ์ และ สถานะที่สาม ในฐานะพระภิกษุสงฆ์

1.2 สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ มี 2 ลักษณะ คือ 1. มีสภาพที่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น 2) มีสภาพไม่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น บางกฎหมายมีสภาพบังคับใช้เฉพาะนักบวชในทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดความเลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติ เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับคณะสงฆ์ดำเนินการปรับปรุง

และพัฒนากฎหมายต่าง ๆ ให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วย

1.3 กฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน ได้แก่ 1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ 2. พัฒนานองค์ความรู้พระสังฆาธิการ โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระสังฆาธิการ 3. คณะสงฆ์กำกับติดตามผลการนำกฎหมายมาบังคับใช้กับพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง 4. เพิ่มเติมกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง ที่เอาผิดพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดโลภวิชชะ 5. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้ชัดเจน และนำไปใช้อย่างเท่าเทียม 6. เพิ่มเติมกฎหมายที่สนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร 7. เพิ่มเติมกฎหมายที่รองรับพระวินยาธิการ 8. เพิ่มเติมกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดลหุโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยไม่ต้องลาสิกขา 9. ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จากรวมศูนย์ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร 10. ปรับปรุงกฎเกณฑ์ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 11. จัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์เป็นการเฉพาะ 12. ผลักดันพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์และวิธีพิจารณาคดีสงฆ์โดยเฉพาะ

2. ผลการศึกษาศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

2.1 การปกครองคณะสงฆ์ไทยเจ้าอาวาสส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีความรู้ทางโลกและทางธรรม บริหารแบบยึดหยุ่น ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริต พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการศึกษาทางโลกค่อนข้างต่ำ เจ้าอาวาสขาดความรู้ในการบริหาร ถึงแม้ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงขาดงบประมาณสนับสนุน และหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ไม่เพียงพอ

2.2 แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ฯ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านงบประมาณ และด้านสถานที่ตั้ง

2.3 สามารถจัดทำ (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย (ระเบียบคณะสงฆ์จังหวัด)

2.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย ควรเป็นศูนย์ที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำด้านพระธรรมวินัยและกฎหมายแก่คณะสงฆ์ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรบรรจุในแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายปกครองของมหาเถรสมาคม ควรจัดตั้งศูนย์ฯ ครอบคลุมทุกจังหวัดอย่างน้อยจังหวัดละ 1 ศูนย์ และจัดตั้งสภาศูนย์ฯ แห่งประเทศไทย

3. ผลการพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

3.1 ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายคณะสงฆ์ ปัจจุบันคือ ระบบการปกครองตามลำดับชั้น เช่น เจ้าคณะจังหวัดปกครองพระสงฆ์และใช้ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้อำนาจแก่เจ้าคณะจังหวัดได้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัย ประกอบด้วย 1. บุคลากรทางด้านกฎหมายไม่เพียงพอ แนวทางแก้ประกาศรับสมัครบุคลากรโดยหาแรงจูงใจที่ดีที่จะมีผู้มาสมัคร 2. ขาดการตรวจสอบอย่างชัดเจน แนวทางแก้ต้องสร้างระบบ และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ 3. สถานที่ไม่มีความเหมาะสม แนวทางแก้ต้องจัดหาที่มีความเหมาะสมแก่การเดินทาง น่าจะเป็นวัดที่มีความเหมาะสม โดยทางศูนย์ต้องมีความใช้จ่ายให้เหมาะสม 4. มีเทคโนโลยีอุปกรณ์ต่างๆไม่เพียงพอ แนวทางแก้ต้องจัดหาอย่างเร่งด่วน เพราะสำคัญมากต่อยุคปัจจุบัน

3.2 แอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) นี้ ประกอบด้วยเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ 1. กุลบุตรผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบท 2. พระภิกษุและสามเณร 3. พระสังฆาธิการ 4. ผู้ดูแลระบบ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมต่างๆ ได้โดยผ่านเว็บไซต์ www.sanghadata.com ผู้ใช้งานและผู้ดูแลระบบสามารถติดต่อสื่อสารได้ด้วยเครื่องมือการสื่อสารที่ระบบจัดไว้ให้ เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) ห้องสนทนา (Forum) กระดานถาม-ตอบ (Chat) เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเก็บบันทึกข้อมูลของกุลบุตรผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบทและพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้อง เช่น พระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ติดตามและประเมินผลการจัดเก็บข้อมูลของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ 1. การออกแบบแผนภาพบริบท (Context Diagram) และ 2. ออกแบบหน้าจอแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS)

3.3 ผลการประเมินการทดลองใช้ระบบปฏิบัติการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย พบว่า 1. ผลการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นว่าควรเพิ่มเมนูในการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ใบรับรองแพทย์ และใบรับรองหนี้สิน เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน ผู้วิจัยจึงปรับปรุงแก้ไข เป็น เพิ่มเมนูในการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ใบรับรองแพทย์ และใบรับรองหนี้สิน ท้ายคำขอพบ 2. ผลการประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 88.6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก 3. พระสงฆ์มีความพึงพอใจที่มีต่อแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System:

SDMS) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.855) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 11 ข้อ จาก 16 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 15. คำศัพท์ที่ใช้มีความคุ้นเคยและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย

4. ผลการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย

4.1 สภาพทั่วไปในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย พบว่า เครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วย ขรวาาส พุทธศาสนิกชน หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน เครือข่ายทางคณะสงฆ์ด้วยกันเอง ซึ่งทุกเครือข่ายช่วยกันทำงานอย่างเหนียวแน่น สนับสนุน อุปถัมภ์กันตามกำลังศรัทธา เน้นการบอกกล่าวกันด้วยวาจา เชิญชวนกันปากต่อปาก จึงส่งผลให้การพัฒนาเครือข่ายมีน้อย ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาได้มีการพัฒนาและเรียนรู้ระบบสังคมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ โดยเน้นในส่วนที่เป็นการส่งเสริมการทำมาหากิน ช่วยเหลือสังคม และพัฒนาชุมชน ฯลฯ

4.2 ผลลัพธ์และความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีบางวัดเท่านั้นที่ใช้เครือข่ายทางสังคมอย่างเป็นประโยชน์ ส่วนความคาดหวังจากเครือข่ายทางสังคม พบว่า เครือข่ายควรมีการปรึกษาหารือกัน และทำงานกันเป็นทีม

4.3 กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย เริ่มต้นจากทีมนักวิจัยเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ให้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกับกลุ่มเป้าหมายคือ พระภิกษุสามเณรในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดของพระภิกษุสามเณรในพื้นที่ และสามารถควบคุมพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในพระธรรมวินัย และนโยบายของคณะสงฆ์ได้ ส่งผลให้คณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในการปกครอง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์โดยตรง เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กับส่วนที่เป็นพระสงฆ์ในการในฐานะผู้ปกครองคณะสงฆ์ เช่น กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม รวมถึงพระธรรมวินัย เป็นต้น ส่วนกฎหมายที่พระสงฆ์ในการควรรู้หรือควรทราบ

แบ่งออกเป็น 3 สถานะคือ สถานะที่หนึ่ง ในฐานะพระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงาน สถานะที่สอง ในฐานะผู้บริหารองค์กรสงฆ์ และ สถานะที่สาม ในฐานะพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการควรมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงในฐานะต่างๆ ที่แตกต่างกัน เพราะอาจส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระวีระชาติ ธีรสิทฺโธ (เพ็งแจ่ม) และพระมหามิตร จิตฺตปญฺโญ (2562) ที่กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน นอกจากอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยแล้วยังต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายต่างๆ ทางบ้านเมือง สถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมสงฆ์ปัจจุบันทำให้เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม เหมาะสมต่อสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยหรือไม่ เพราะเหตุใดกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการทำงานและการใช้ชีวิตของพระสงฆ์จึงเกิดขึ้น ข้อดีของการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ก็คือในยุคสมัยปัจจุบันการลงโทษพระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ในอดีตพบว่าบทบัญญัติลงโทษพระสงฆ์ที่กระทำความผิดทั้งในด้านกระบวนการและเนื้อหาไม่ประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่กระบวนการไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสภาพบังคับและเนื้อหาในการลงโทษก็เบาบางทำให้พระภิกษุที่กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัว ส่วนข้อเสียของการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีผลเสียต่อการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบันได้แก่ เมื่อนำมาบังคับใช้กับพระสงฆ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายได้ทำร้ายพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์มาแล้วและการบังคับใช้กฎหมายบางฉบับได้ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยซึ่งจะอาจเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอนาคต

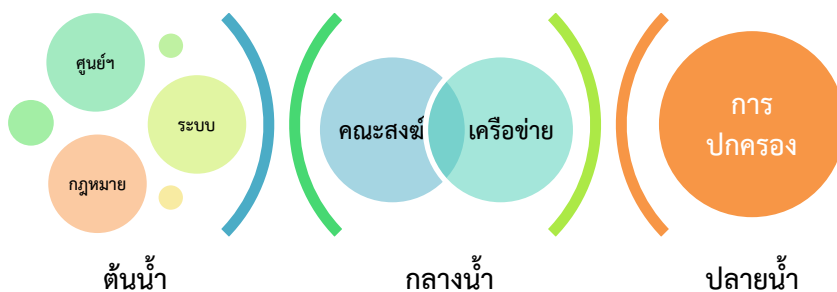
2. สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ มี 2 ลักษณะ คือ 1. มีสภาพที่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น 2. มีสภาพไม่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น บางกฎหมายมีสภาพบังคับใช้เฉพาะนักบวชในทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดความเลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติ เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับคณะสงฆ์ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายต่างๆ ให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิทธินิติธาดา (2559) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานภาพทางกฎหมายของวัดที่มีได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์” ผลของการวิจัยพบว่า สถานภาพความเป็นนิติบุคคลของวัดในพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นและเป็นผลจากบทบัญญัติตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ที่บัญญัติว่า วัดมีสองอย่าง ได้แก่ (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (2) สำนักสงฆ์ และในวรรค สองบัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยสถานภาพ

ความเป็นนิติบุคคลของวัดใน พระพุทธศาสนานั้น เป็นนิติบุคคลในทางกฎหมายมหาชน ซึ่งแตกต่างจากความเป็นนิติ บุคคลของศาสนสถานในศาสนาอื่นที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน โดยมีความแตกต่างทั้งในเรื่องของการจัดตั้งและการสิ้นสุดของนิติบุคคลซึ่งเป็นไปโดยผลของ กฎหมาย การใช้อำนาจมหาชน ในการดำเนินงานของวัด ความสัมพันธ์กับนิติบุคคลอื่น ในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน และวัตถุประสงค์ที่มุ่งต่อประโยชน์ของมหาชนหรือประโยชน์ สาธารณะ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพความเป็นนิติบุคคลของวัดและสำนักสงฆ์ เกิดขึ้นจากการที่ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรคณะสงฆ์ ต่างมีความเห็นร่วมกันว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ย่อมต้องหมายถึงวัดทั้งสอง อย่างคือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางคำ พิพากษาของ ศาลฎีกาซึ่งได้มีคำวินิจฉัยว่าวัดหรือสำนักสงฆ์ที่แม้จะมีได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมา แต่เมื่อได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายแล้ว ก็มีสถานะเป็นนิติบุคคล อย่างไรก็ตามต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6065/2554 กลับแนวทาง คำพิพากษาเดิมเสีย โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นความเป็นนิติบุคคลของวัดว่า วัดที่ จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลได้ต้องได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วเท่านั้น ซึ่งคำวินิจฉัย ดังกล่าวนี้อาจทำให้วัดที่มีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ไม่มีสถานภาพ เป็นนิติบุคคล เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินการ ทั้งในด้านสิทธิ หน้าที่ การทำนิติกรรมสัญญา การฟ้องคดี การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ รวมทั้งสถานภาพ ของเจ้าอาวาส

3. กฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน ได้แก่ 1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ 2. พัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการ โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระสังฆาธิการ 3. คณะสงฆ์นำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้กับพระภิกษุสามเณรอย่างเคร่งครัด 4. เพิ่มเติมกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง ที่เอาผิดพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดโลกวัชระ 5. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้ชัดเจน และนำไปใช้อย่างเท่าเทียม 6. เพิ่มเติมกฎหมายที่สนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร 7. เพิ่มเติมกฎหมายที่รองรับพระวินยาธิการ 8. เพิ่มเติมกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดลหุโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยไม่ต้องลาสิกขา 9. ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จากรวมศูนย์ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร 10. ปรับปรุงกฎเกณฑ์ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 11. จัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์เป็นการเฉพาะ 12. ผลักดันพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์และวิธีพิจารณาคดีสงฆ์โดยเฉพาะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเวศน์ มหารัตนสกุล (2563) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย” ผลของการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของศาสนาพุทธในประเทศไทย ด้านการจัดการวัดเชิงพุทธ ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสวัดในการบูรณาการหลักการบริหารกับหลักพุทธธรรม ด้านการบริหารการ

ปกครองคณะสงฆ์ในกิจกรรมสงฆ์โดยแท้ยึดพระธรรมวินัย ยึดกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม ด้านบทบาทหน้าที่พุทธบริษัท มีการศึกษาพระธรรมวินัยให้รู้แจ้งเห็นจริงก่อนเผยแผ่ ปัจจุบันเป็นแบบตั้งรับแทนที่จะจาริกไปเผยแผ่ การเสื่อมของพุทธศาสนาเกิดจากพุทธบริษัทส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเนื้อหาหลักพุทธธรรม และ 3) แนวทางที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์
2. เพิ่มเติมกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง ที่เอาผิดพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดโลภวิชชะ
3. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้ชัดเจน และนำไปใช้อย่างเท่าเทียม
4. เพิ่มเติมกฎหมายที่สนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร
5. เพิ่มเติมกฎหมายที่รองรับพระวินยาศึกษา

6. เพิ่มเติมกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดหลุโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยไม่ต้องลาสิกขา
 7. ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จากรวมศูนย์ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร
 8. ปรับปรุงกฎเกณฑ์ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ**
1. จัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์เป็นการเฉพาะ
 2. ผลักดันพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์และวิธีพิจารณาคดีสงฆ์ โดยเฉพาะ
 3. พัฒนาการความรู้พระสังฆาธิการ โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระสังฆาธิการ
 4. คณะสงฆ์นำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้กับพระภิกษุสามเณรอย่างเคร่งครัด
- ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป**
1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนากฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์
 2. ควรศึกษาการพัฒนาระบบเชิงโครงสร้างเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์
 1. ควรศึกษากลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวไทยพีบีเอส. (2562). *จำคุก 3 ปี "เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร" ทูปโบราณสถาน*. สืบค้น 25 เมษายน 2562, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/279543>
- เนชั่น บรอดแคสติ้ง คอร์ปอเรชั่น. (2565). *แจ้งจับเจ้าอาวาสวัดดังเมืองน่าน .ข้อหาไม่ติดป้ายเขตปลอดบุหรี่*. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.nationtv.tv/news/378479543>
- บางกอก โพสต์. (2565). *ตำรวจถือหมายศาลจับพระหนัดคีมาบวชนาน 10 ปี*. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.posttoday.com/social/local/533489>
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2563). *ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(7), 273-285.
- พระประจักษ์ มหาปัญญา (เมฆหมอก). (2561). *การจัดทำบัญชีเพื่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในอำเภอมะนังศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 256-266.
- พระวีระชาติ อีรสีห์ (เพ็งแจ่ม) และพระมหามิตร ฐิตปัญญา. (2562). *การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน. วารสารธรรมทรรศน์*, 19(3), 255-264.

- พระสิทธินิติธาดา. (2559). สถานภาพทางกฎหมายของวัดที่ได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์. วารสารรามคำแหง, 5(1), 53-81.
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2565). จับผู้ก่อเหตุร่วมปล้นทอง หลังหนีคดีไปบวชกว่า 6 ปี. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/293304>
- _____. (2565). ชาวบ้านนครราชสีมา ร้องรัฐฯ แก้ปัญหา "ควั่นเผาศพ" หลังเดือดร้อนนานกว่า 20 ปี. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/172948>
- อาจณรงค์ พุ่มงาม (2562). เปิดแฟ้มเรื่องร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดิน ทวงคืนพื้นที่โบราณสถาน. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 12(1), 83-89.

การสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน*
SANGHA ADMINISTRATIVE LAW SYNTHESIS FOR SANGHA ADMINISTRATION
STRENGTH AT PRESENT TIME

พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), จ्ञานงค์ อติวัฒนสิทธิ์,
วัชรินทร์ ชาญศิลป์, สุรพล สุธะพรหม, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Phrakhruwinaithorn Ek Jinavamso, Phraudomsittinayok (Kumphol Kunungkaro),
Chamnong Adiwattanasit, Watchari Chansin, Surapon Suyaporm, Termsak Thongin
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลกฎหมาย ศักยภาพกฎหมาย และแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมาย และนำเสนอกฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์โดยตรง อาทิ เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม เป็นต้น ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่เป็นกฎหมายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับพระสังฆาธิการในฐานะผู้ปกครองคณะสงฆ์ อาทิเช่น กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม รวมถึงพระธรรมวินัย เป็นต้น 2. ศักยภาพและแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ มีสภาพที่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ และมีสภาพไม่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น 3. กฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง ได้แก่ การปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ การพัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการ โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระสังฆาธิการ และคณะสงฆ์กำกับติดตามผลการนำกฎหมายมาบังคับใช้กับพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การสังเคราะห์; กฎหมาย; การปกครองคณะสงฆ์

* Received January 6, 2023; Revised February 24, 2023; Accepted February 24, 2023

Abstract

Objectives of this research article were to explore and collect laws, to study the legal situation and ways to solve legal problems. and to propose the Sangha Law for the Sangha Administration strength in modern times, conducted with the mixed research methods; documentary research; qualitative research and action research.

The results of the research revealed that 1. Laws relating to the administration of the Sangha at present are divided into 2 parts: the first part is the law directly related to the administration of the Sangha, such as the Sangha Act, the Ministerial Regulations, the Sangha Sangha Rules, etc. The second part It is part of the law of the Sangha concerning the administrative monks as the rulers of the Sangha, such as the rules of Sangha Supreme Council, the regulations of Sangha Supreme Council including Dhamma and Vinaya, etc. 2. Conditions of law and guidelines for solving problems were conditions that were both conducive and not conducive to the administration of the Sangha that were needed to be revised 3. Sangha law for strong Sangha administration, namely the update of the Sangha Act and in line with the current situation through a public hearing, development of knowledge of the monks by establishing a college of monks and the Sangha continually supervises and monitors the results of the law being enforced on monks and novices.

Keywords: Synthesis; Law; Sangha

บทนำ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ใช้บังคับ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 รวม 4 ฉบับ ตามลำดับ รวมไปถึงกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ คำสั่ง ในส่วนกฎหมายสงฆ์ ซึ่งคณะสงฆ์หาได้อยู่ในสังคมสงฆ์อย่างเดียวไม่ ยังมีฝ่ายราชอาณาจักรซึ่งมีกฎหมายต่างๆ อีกมากมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงถือได้ว่ามีนิติสัมพันธ์กันในด้านทางกฎหมาย คณะสงฆ์จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าใจโครงสร้างและระบบทางกฎหมายของบ้านเมืองพร้อมกันควบคู่กันไปด้วย เพื่อป้องกันการกระทำที่ละเมิดกฎหมายซึ่งเป็นการผิดและมีโทษบังคับใช้ ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายอาญา เช่น กรณีเงินทองวัด ความผิดเกี่ยวกับศาสนา ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ เช่น ที่ดิน ที่ธรณีสงฆ์ และพระราชบัญญัติต่างๆ

เช่นพระราชบัญญัติกรมศิลปากร ในส่วนการอนุรักษ์โบราณสถาน พระราชบัญญัติกรมป่าไม้ พระราชบัญญัติอาคาร เป็นต้น ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรง จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีความสำคัญเพราะเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในด้านการปกครองการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และเป็นกลไกการขับเคลื่อน อันทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ส่วนรวม จากประเด็นที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาในเบื้องต้น ว่ากฎหมายเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ทั้งของราชอาณาจักรและศาสนจักร (แสวง อุดมศรี, 2559) ซึ่งการอยู่ร่วมกันของบุคคลเป็นจำนวนมากในสังคมขนาดใหญ่ ย่อมจะมีความขัดแย้งกระทบกระทั่งกันเกิดขึ้นทั้งในด้านความคิด การพูดและการกระทำ ถ้าผู้มีอำนาจรับผิดชอบสูงสุดในแต่ละสังคม มีคุณธรรมประจำใจไม่เพียงพอ หรือไม่เข้าใจ เรื่องที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง มุ่งแต่จะใช้อำนาจเป็นธรรม ความขัดแย้งกระทบกระทั่ง ดังกล่าวก็จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ

พระพุทธศาสนาซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา สถาบันสงฆ์มีโครงสร้างในการปกครองรวมถึงพระราชบัญญัติที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความเกี่ยวพันกับราชอาณาจักรในเชิงโครงสร้างทางการปกครอง ในการใช้กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายพระสงฆ์ 10 ฉบับ ในกฎหมายตราสามดวง ทำให้สภาพของฝ่ายอาณาจักรกับฝ่ายศาสนจักรแยกจากกันไม่ได้ ฝ่ายรัฐก็ต้องการให้ศาสนาเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ในขณะที่ฝ่ายศาสนจักรก็ต้องการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลืออุปถัมภ์จากฝ่ายรัฐ ดังนั้น จึงมาถึงขั้นที่ต้องมีกฎหมายออกมาเป็นกรอบขอบเขตแนวทางในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ โดยสมัยก่อนก็อาจจะเป็นกฎต่างๆ ที่พระมหากษัตริย์อาจใช้พระราชอำนาจในการดำเนินการต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ขึ้นใช้บังคับ จนกระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 ขึ้นใช้บังคับเพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงและใช้บังคับจนกระทั่งมีการออกกฎหมายฉบับปัจจุบันขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ใช้บังคับ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2-4) พ.ศ. 2535 รวมไปถึงกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ คำสั่ง ในส่วนกฎหมายสงฆ์ ซึ่งคณะสงฆ์หาได้อยู่ในสังคมสงฆ์อย่างเดียวไม่ ยังมีฝ่ายราชอาณาจักรซึ่งมีกฎหมายต่างๆ อีกมากมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงถือได้ว่ามีนิติสัมพันธ์กันในด้านทางกฎหมาย คณะสงฆ์จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าใจโครงสร้างและระบบทางกฎหมายของบ้านเมืองพร้อมกันควบคู่กันไปด้วย คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลกฎหมาย สังเคราะห์ข้อมูลกฎหมายนำเสนอชุดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งประโยชน์ที่จะพึง

ได้รับเป็น 1) องค์ความรู้ใหม่ด้านกฎหมายคณะสงฆ์ 2) ได้โครงสร้างเกี่ยวกับกฎหมายในการจัดตั้งกองนิติการสงฆ์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายข้อพิพาทในด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน 3) เครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งต่อไปให้กับ 1. คณะสงฆ์ 2. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด 3. มหาเถรสมาคม/วัดทั่วประเทศ 4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการช่วยกันขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืนต่อไป

จากความเป็นมาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเชิงโครงสร้างในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน เพื่อขับเคลื่อนวางโครงสร้างเกี่ยวกับกฎหมายในการจัดตั้งกองนิติการสงฆ์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายข้อพิพาทในด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาสภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์
3. เพื่อนำเสนอกฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง 1) ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน 2) สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ 3) กฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น กลุ่มข้าราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นักกฎหมาย นักวิชาการศาสนา เป็นต้น เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านกฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุค

ปัจจุบัน รวมถึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์และยืนยันการสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น เพื่อสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 สำรวจและรวบรวมข้อมูลกฎหมาย สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ ร่วมกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำหนังสือ “กฎหมายที่พระสังฆาธิการควรทราบ” โดยมีเนื้อสาระที่เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัย นำมาจัดทำเป็นหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอนแก่นักศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ได้รับฐานข้อมูลด้านปกครองคณะสงฆ์ของวัดในเขตปกครองของตนส่งผลให้การบริหารจัดการวัดในเขตปกครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้พระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมในการใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญในการสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ **ส่วนที่หนึ่ง** เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์โดยตรง ประกอบด้วย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ประมวลกฎหมายอาญา ประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชกฤษฎีกาพระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พระราชบัญญัติควบคุมการใช้เครื่องเสียง กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พระราชบัญญัติการสาธารณสุข รวมถึงระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น **ส่วนที่สอง** เป็นส่วนที่เป็นกฎหมายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ การแต่งตั้ง การให้ดำรงตำแหน่ง การถอดถอน เช่น กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม มติมหาเถรสมาคม ข้อบังคับมหาเถรสมาคม ประกาศมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช รวมถึงพระธรรมวินัย

1.2 กฎหมายที่พระสังฆาธิการควรรู้หรือควรทราบ แบ่งออกเป็น 3 สถานะคือ **สถานะที่หนึ่ง** ในฐานะพระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงาน ต้องรู้กฎหมายทุกสถานะที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มหาเถรสมาคม เป็นต้น **สถานะที่สอง** ในฐานะผู้บริหารองค์กรสงฆ์ จึงควรรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติเทศบาล พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายราชการ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มหาเถรสมาคม **สถานะที่สาม** ในฐานะพระภิกษุสงฆ์ จึงควรรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระธรรมวินัย ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์

2. สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์

2.1 สภาพกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันมี 2 ลักษณะ คือ 1. มีสภาพที่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงมาต่อเนื่อง การให้อำนาจสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น 2. มีสภาพไม่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น บางกฎหมายมีสภาพบังคับใช้เฉพาะนักบวชในทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดความเลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติ กฎหมายมีลักษณะบังคับให้คณะสงฆ์บริหารงานแบบรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง บางกฎหมายมีลักษณะบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ขาดกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิพระภิกษุสามเณร ขาดกฎหมายที่ลงโทษพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่เป็นโลกวัชระ อาทิเช่น การดื่มสุรา เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับคณะสงฆ์ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา

กฎหมายต่างๆ ให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วย

2.2 แนวทางในการแก้ไขปัญหามหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันมี 8 แนวทาง ได้แก่ 1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 2. สร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมายให้แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไปทราบ 3. แยกอำนาจรัฐกับศาสนาให้ชัดเจนขึ้น 4. ทบทวนกฎระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนต่างๆ ที่มีรายละเอียดมาก ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า 5. ออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิของพระภิกษุสามเณรให้ทัดเทียมประชาชนชาวไทย 6. จัดสถานที่สำหรับควบคุมความประพฤติของพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดเล็กน้อย หรือ ถูกกล่าวหาคดีต่างๆ แทนการให้ลาสิกขา 7. ให้คณะสงฆ์มีอำนาจตัดสินสูงสุด 8. จัดตั้งกองนิติการสงฆ์เป็นการเฉพาะ

3. กฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

กฎหมายที่ควรมี หรือควรเพิ่มเติม เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง ได้แก่ 1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ 2. พัฒน่องค์ความรู้พระสังฆาธิการ โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระสังฆาธิการ 3. คณะสงฆ์กำกับติดตามผลการนำกฎหมายมาบังคับใช้กับพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง 4. เพิ่มเติมกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง ที่เอาผิดพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดโลภวิชชะ 5. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้ชัดเจน และนำไปใช้อย่างเท่าเทียม 6. เพิ่มเติมกฎหมายที่สนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร 7. เพิ่มเติมกฎหมายที่รองรับพระวินยาธิการ 8. เพิ่มเติมกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดลหุโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยไม่ต้องลาสิกขา 9. ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จากรวมศูนย์ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร 10. ปรับปรุงกฎเกณฑ์ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 11. จัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์เป็นการเฉพาะ 12. ผลักดันพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์และวิธีพิจารณาคดีสงฆ์โดยเฉพาะ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์โดยตรง เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กับส่วนที่เป็นพระสังฆาธิการในฐานะผู้ปกครองคณะสงฆ์ เช่น กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหา

เถรสมาคม รวมถึงพระธรรมวินัย เป็นต้น ส่วนกฎหมายที่พระสังฆาธิการควรรู้หรือควรทราบ แบ่งออกเป็น 3 สถานะคือ สถานะที่หนึ่ง ในฐานะพระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงาน สถานะที่สอง ในฐานะผู้บริหารองค์กรสงฆ์ และ สถานะที่สาม ในฐานะพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการควรมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงในฐานะต่างๆ ที่แตกต่างกัน เพราะอาจส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระวีระชาติ ธีรสิทฺโธ (เพ็ญแจ่ม) และพระมหามิตร ฐิตปญฺโญ (2562) ที่กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน นอกจากอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยแล้วยังต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายต่าง ๆ ทางบ้านเมือง สถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมสงฆ์ปัจจุบันทำให้เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม เหมาะสมต่อสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยหรือไม่ เพราะเหตุใดกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการทำงานและการใช้ชีวิตของพระสงฆ์จึงเกิดขึ้น ข้อดีของการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ก็คือในยุคสมัยปัจจุบันการลงโทษพระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ในอดีตพบว่าบทบัญญัติลงโทษพระสงฆ์ที่กระทำความผิดทั้งในด้านกระบวนการและเนื้อหาไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่กระบวนการไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสภาพบังคับและเนื้อหาในการลงโทษก็เบาบางทำให้พระภิกษุที่กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัว ส่วนข้อเสียของการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีผลเสียต่อการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบันได้แก่ เมื่อนำมาบังคับใช้กับพระสงฆ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายได้ทำร้ายพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์มาแล้วและการบังคับใช้กฎหมายบางฉบับได้ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยซึ่งจะอาจเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอนาคต

2. สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ มี 2 ลักษณะ คือ 1. มีสภาพที่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น 2. มีสภาพไม่เอื้อต่อการปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น เช่น บางกฎหมายมีสภาพบังคับใช้เฉพาะนักบวชในทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดความเลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติ เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับคณะสงฆ์ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายต่างๆ ให้ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสิทธินิติธาดา (2559) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานภาพทางกฎหมายของวัดที่ได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์” ผลของการวิจัยพบว่า สถานภาพความเป็นนิติบุคคลของวัดในพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นและเป็นผลจากบทบัญญัติตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ที่บัญญัติว่า วัดมีสองอย่าง ได้แก่ (1) วัดที่ได้รับพระราชทาน

วิสุคามสีมา (2) สำนักสงฆ์ และในวรรคสอง บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยสถานภาพความเป็นนิติบุคคลของวัดในพระพุทธศาสนานั้น เป็นนิติบุคคลในทางกฎหมายมหาชน ซึ่งแตกต่างจากความเป็นนิติบุคคลของศาสนสถานในศาสนาอื่น ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน โดยมีความแตกต่างทั้งในเรื่องของการจัดตั้งและการสิ้นสุดของนิติบุคคลซึ่งเป็นไปโดยผลของกฎหมาย การใช้อำนาจมหาชนในการดำเนินงานของวัด ความสัมพันธ์กับนิติบุคคลอื่น ในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน และวัตถุประสงค์ที่มุ่งต่อประโยชน์ของมหาชนหรือประโยชน์ สาธารณะ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพความเป็นนิติบุคคลของวัดและสำนักสงฆ์ เกิดขึ้นจากการที่ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรคณะสงฆ์ ต่างมีความเห็นร่วมกันว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ย่อมต้องหมายถึงวัดทั้ง สอง อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางคำ พิพากษาของ ศาลฎีกาซึ่งได้มีคำวินิจฉัยว่าวัดหรือสำนักสงฆ์ที่แม้จะมีได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมา แต่เมื่อได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายแล้ว ก็มีฐานะเป็นนิติบุคคล อย่างไรก็ตามต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6065/2554 กลับแนวทาง คำพิพากษาเดิมเสีย โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นความเป็นนิติบุคคลของวัดว่า วัดที่ จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลได้ต้องได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วเท่านั้น ซึ่งคำวินิจฉัย ดังกล่าวนี้อาจส่งผลทำให้วัดที่มีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ไม่มีสถานภาพ เป็นนิติบุคคล เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินการ ทั้งในด้านสิทธิ หน้าที่ การทำนิติกรรมสัญญา การฟ้องคดี การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ รวมทั้งสถานภาพ ของเจ้าอาวาส

3. กฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน ได้แก่ 1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์ 2. พัฒนานองค์ความรู้พระสังฆาธิการ โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระสังฆาธิการ 3. คณะสงฆ์กำกับติดตามผลการนำกฎหมายมาบังคับใช้กับพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง 4. เพิ่มเติมกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง ที่เอาผิดพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดโลกวิฆะ 5. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้ชัดเจน และนำไปใช้อย่างเท่าเทียม 6. เพิ่มเติมกฎหมายที่สนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร 7. เพิ่มเติมกฎหมายที่รองรับพระวินยาธิการ 8. เพิ่มเติมกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดลหุโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยไม่ต้องลาสิกขา 9. ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จากรวมศูนย์ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร 10. ปรับปรุงกฎเกณฑ์ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 11. จัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์เป็นการเฉพาะ 12. ผลักดันพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์และวิธีพิจารณาคดีสงฆ์โดยเฉพาะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2563) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย” ผลของการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของศาสนาพุทธในประเทศไทย ด้านการจัดการวัดเชิงพุทธ

ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสวัดในการบูรณาการหลักการบริหารกับหลักพุทธธรรม ด้านการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ในกิจกรรมสงฆ์โดยแท้ยึดพระธรรมวินัย ยึดกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม ด้านบทบาทหน้าที่พุทธบริษัท มีการศึกษาพระธรรมวินัยให้รู้แจ้งเห็นจริงก่อนเผยแผ่ ปัจจุบันเป็นแบบตั้งรับแทนที่จะจาริกไปเผยแผ่ การเสื่อมของพุทธศาสนาเกิดจากพุทธบริษัทส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเนื้อหาหลักพุทธธรรม และ 3) แนวทางที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผ่านการทำประชาพิจารณ์
2. เพิ่มเติมกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง ที่เอาผิดพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดโลกวัชระ

3. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้ชัดเจน และนำไปใช้อย่างเท่าเทียม

4. เพิ่มเติมกฎหมายที่สนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร

5. เพิ่มเติมกฎหมายที่รองรับพระวินยาศึกษา

6. เพิ่มเติมกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดหุโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยไม่ต้องลาสิกขา

7. ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จากรวมศูนย์ เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร

8. ปรับปรุงกฎเกณฑ์ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์เป็นการเฉพาะ

2. ผลักดันพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองแผนกคดีสงฆ์และวิธีพิจารณาคดีสงฆ์ โดยเฉพาะ

3. พัฒนาการความรู้พระสังฆาธิการ โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระสังฆาธิการ

4. คณะสงฆ์กำกับติดตามผลการนำกฎหมายมาบังคับใช้กับพระภิกษุสามเณรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนามาตรฐานกฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

2. ควรศึกษาการพัฒนาระบบเชิงโครงสร้างเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

3. ควรศึกษากลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2563). ปัจจัยการบริหารที่เกื้อหนุนการคงอยู่ของพุทธศาสนาในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(7), 273-285.

พระวชิระชาติ อธิสัทธ (เพ็งแจ่ม) และพระมหามิตร ฐิตปญโญ. (2562). การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน. *วารสารธรรมทรรศน์*, 19(3), 255-264.

พระสิทธินิติธาดา. (2559). สถานภาพทางกฎหมายของวัดที่มีได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์. *วารสารรามคำแหง*, 5(1), 53-81.

แสวง อุดมศรี. (2559). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. นนทบุรี: หจก.นิติธรรมการพิมพ์.

กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ ที่เข้มแข็งในสังคมไทย*

SOCIAL NETWORK DEVELOPMENT MECHANISM FOR SANGHA
ADMINISTRATION STRENGTH IN THAI SOCIETY

ณณณ ◆ ๐๐๐๐

พระครูธรรมธรรสฐาพร ปภสสโร, พระราชวัชรสารบัณฑิต(ประสาร จันทสารโร),
พระครูพิศิษฐ์ไพเราะชาณ, ประเสริฐ ธิลา, สุมาลี บุญเรือง, อภิญาญา ฉัตรช่อฟ้า
Phrakhrudhammathon Sathaporn Papassaro, Phra Rajvajasarabundit (Prasarn Chanthasaro),
Phrakhrupisitprachanat, Prasert Thilao, Sumalee Boonruang, Apinyar Chatchorfa
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ศึกษาผลลัพธ์และความคาดหวัง
นำเสนอกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการวิจัยแบบ
ผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า 1. เครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย
ฆราวาส พุทธศาสนิกชน หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน เครือข่ายทางคณะสงฆ์ด้วยกันเอง ซึ่ง
ทุกเครือข่ายช่วยกันทำงานอย่างเหนียวแน่น สนับสนุน อุปถัมภ์กันตามกำลังศรัทธา เน้นการ
บอกกล่าวกันด้วยวาจา เชิญชวนกันปากต่อปาก จึงส่งผลให้การพัฒนาเครือข่ายมีน้อย 2.
เครือข่าย ส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีบางวัดเท่านั้นที่ใช้เครือข่ายทางสังคม
อย่างเป็นประโยชน์ ส่วนความคาดหวังจากเครือข่ายทางสังคม คือ เครือข่ายควรมีการ
ปรึกษาหารือกัน และทำงานกันเป็นทีม 3. กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครอง
คณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย เริ่มต้นจากทึมนักวิจัยเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมเครือข่าย
ทางสังคม ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และสำนักงาน
ยุติธรรมจังหวัด ให้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย
กับกลุ่มเป้าหมายคือ พระภิกษุสามเณรในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดของพระภิกษุ
สามเณรในพื้นที่ และสามารถควบคุมพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในพระธรรมวินัย และนโยบายของ
คณะสงฆ์ได้ ส่งผลให้คณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในการปกครอง

คำสำคัญ: กลไกการพัฒนา; เครือข่ายทางสังคม; การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

This research article aimed to study general conditions, study results and expectations and to present a mechanism for developing social networks for the administration of the Sangha, conducted with the mixed research methods of 3 types of research: documentary research; qualitative research and action research.

The results of the research revealed that 1. The existing social network of the Sangha consisted of lay people, Buddhists, government agencies, private organizations, and the Sangha network among themselves. All networks work together to support and patronize each other according to their faith. They focused on telling each other verbally, invited each other by word of mouth. As a result, there was little network development. 2. Most networks were not as successful as they should be. Not all monasteries made good use of social networks. The expectation from social networks was that networks should discuss the matters and work together as teams. 3. Mechanisms for social network development for strong sangha governance in Thai society starting with a team of researchers took a role in promoting social networks, consisting of provincial Administrative Monks, Provincial Buddhism Office and the Provincial Justice Office to play a consultative role encouraging education about the law to the target group that was monks and novices in the area to reduce the problem of offenses committed by monks and novices in the area and to be able to control monks and novices to be in the discipline and policies of the Administrative monks. As a result, the Sangha was strong and sustainable in government.

Keywords: Development Mechanism; Social Networks; Sangha

บทนำ

โครงสร้างการบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ไทยส่วนภูมิภาค รวมศูนย์อยู่ที่จังหวัด ซึ่งเจ้าคณะจังหวัด จึงทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียว โดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงาน ทีมงานหรือมีองค์กรมารองรับเพื่อการสนับสนุนงานบุคลากร สนองงานไม่เพียงพอเพื่อการสนับสนุนภารกิจ และไม่มีองค์กรตรวจสอบการทำงาน การบริหารจัดการแบบรวมศูนย์อำนาจทางการบริหาร (พระเทพปริยัติเมธี, 2561) ไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง ในเรื่องเดียวกันนี้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส มีอำนาจสูงสุด ในการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียว จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง เป็นผลให้กิจการคณะสงฆ์ไร้ประสิทธิภาพ เพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผล

นั้นยิ่งยาก ทั้งในการบริหารงานแล้วยังขาดการร่วมมือร่วมคิดและรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย จึงทำให้พระสังฆาธิการมีงานล้นมือ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกลไกการบริหารงานทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายโดยตามกรอบแผนปฏิบัติการระยะสั้น 5 ปี (2560-2564) ระยะสุดท้าย พ.ศ. 2564 เน้นในเรื่องการบริหารกิจการพระพุทธศาสนามีความสภาพด้วย 1) ระบบบริหารจัดการเครือข่ายที่ทันสมัย 2) ศาสนบุคคลมีความรู้ความสามารถ 3) ประชาชนมีศรัทธา 4) มีผู้เข้ามาศึกษาพระธรรมและนำคำสอนไปปฏิบัติ 5) พระพุทธศาสนามั่นคง ยั่งยืน

ขณะเดียวกัน พระสังฆาธิการผู้ปกครองจำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถทางการบริหารจัดการที่ถือเป็นเรื่องของศาสตร์ และจำเป็นต้องมีทักษะความเชี่ยวชาญทางการบริหารจัดการเฉพาะตนซึ่งถือเป็นเรื่องของศิลป์ เมื่อนำทั้งสองส่วนมาผนวกเข้ารวมกันจะส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 เป็นการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาหรือทำงานร่วมกัน 3 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสระบุรี ต้องมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นด้วยดี ดังแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาได้กำหนดไว้ 4 แนวทาง คือ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา 2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน 3) พัฒนาระบบการศึกษารูปธรรม 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบันและในอนาคตหรือศตวรรษที่ 21 ในยุคสมัยใหม่ 4.0 เน้นการพัฒนาบุคคลทำงานแบบเป็นทีมมีการทำงานเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมกัน ทำงานแบบการก่ออิฐแต่ละก้อนมาต่อกันเป็นกำแพงโดยการประสานอิฐแต่ละก้อนเข้ากันอย่างเป็นระบบระหว่างเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ไม่ใช่เป็นเพียงการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันเท่านั้น ต้องมีการลงมือทำกิจกรรมการสัมมนา ฝึกอบรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันเป็นการรวมกลุ่มแบบเฮโลสาระพา มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์ควรมีกลไกการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้มีระบบที่แน่นชัดและให้สอดคล้องกับแผน ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565-2569) เป็นการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรพระพุทธศาสนาด้วยการบูรณาการกระบวนการทำงานทุกด้านของคณะสงฆ์ต่อไป

หลังจากที่คณะสงฆ์ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 โดยมุ่งเน้นผลการดำเนินการตามพันธกิจ 7 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และการพัฒนาพุทธมณฑล เมื่อเจาะจงไปที่การสาธารณูปการ ซึ่งมีปัญหาмаาระดับหนึ่ง และยังไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาที่ถูกจุด ถูกที่ ถูกทาง ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดที่ขาดประสิทธิภาพ ปัญหางบประมาณสำหรับการก่อสร้าง การปฏิสังขรณ์ การพัฒนาที่ไม่ได้รับการ

ส่งเสริมจากภาครัฐ รวมถึงการสนับสนุนด้านศาสนสถาน ส่งเสริม สนับสนุนและอนุรักษ์พุทธศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาวัดและศาสนสถานให้เป็นสถานที่เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจของคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน และสภาพปัญหาการขาดความรู้ในด้านการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ การเร่งรัดให้ผู้รับผิดชอบจัดทำเอกสารสิทธิ์ของวัดให้เป็นระบบ เป็นต้น หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขปัญหายังคงมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมพระ และสังคมไทยโดยส่วนรวมด้วยเช่นกันดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย เพื่อศึกษาผลลัพธ์และความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำเสนอกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาผลลัพธ์และความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทย ดังนี้
 - 1) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอกด้านการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทย
 - 2) รวบรวมข้อมูลกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
 - 3) กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น กลุ่มข้าราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นักกฎหมาย นักวิชาการศาสนา เป็นต้น เพื่อสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย รวมถึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์และยืนยันกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทยในสังคมไทย

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น เพื่อสังเคราะห์กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย และกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทยในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมดำเนินการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการฝึกอบรมหลักสูตรกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทย ร่วมกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การร่วมดำเนินการ เป็นการนำนวัตกรรมเชิงพุทธไปทดลองใช้ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ จัดตั้งกองนิติการประจำจังหวัด และนำระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยไปทดลองใช้กับคณะสงฆ์ ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์

ขั้นตอนที่ 4 การร่วมรับผลประโยชน์ โดยคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ได้รับฐานข้อมูลด้านปกครองคณะสงฆ์ของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ส่งผลให้การบริหารจัดการวัดในเขตปกครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้พระสงฆ์ที่เกี่ยวของได้มีโอกาสเข้าร่วมในการใช้วัดกรรมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญในกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย

เครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันของคณะสงฆ์ คือ ฆราวาส พุทธศาสนิกชน หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน เครือข่ายทางคณะสงฆ์ด้วยกันเอง เครือข่ายทางสังคม ที่ควรมีคือ บ้าน วัด โรงเรียนและราชการ ชุมชนที่อยู่ใกล้วัด เข้ามาช่วยเหลือวัด เช่นการทำบุญในวันสำคัญเป็นต้น การสื่อสารทางออนไลน์เช่นเฟสบุ๊ค ช่วยประชาสัมพันธ์วัดให้รู้จักกว้างขวางขึ้น สื่อสารมวลชนต่างๆ ช่วยสนับสนุนในการเผยแพร่ของวัด หน่วยงานราชการ เข้ามาช่วยสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่นทางงบประมาณ เป็นต้น เครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นจะมีการช่วยกันทำงานอย่างเหนียวแน่น ตลอดจนทุกภาคส่วนจะช่วยกันสนับสนุน อุปถัมภ์กันตามกำลังศรัทธา ผลงานจึงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม แต่จะเป็นการบอกกล่าวกันด้วยวาจา เชิญชวนกันปากต่อปาก ซึ่งเท่ากับยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ตรงนี้น่าจะได้รับการพัฒนาเป็นระบบ Technology มาสู่วงการคณะสงฆ์ โดยผู้บังคับบัญชาสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีการพัฒนาและเรียนรู้ระบบสังคมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ โดยเน้นในส่วนที่เป็นการส่งเสริมการทำความดี ช่วยเหลือสังคม พัฒนาชุมชน ฯลฯ

2. ผลลัพธ์และความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีบางวัดเท่านั้นที่ใช้เครือข่ายทางสังคมอย่างเป็นประโยชน์และวัดส่วนใหญ่ ยังให้เครือข่ายทางสังคมเข้ามาใช้อย่างเต็มที่สักเท่าไร และความคาดหวังจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ต้องมีความร่วมมือกันมากกว่านี้เพราะปัจจุบันการมีเครือข่ายทางสังคมมากเท่าไรทำให้เป็นที่รู้จักและเผยแพร่ที่ดีเยี่ยม

ปัจจุบันเครือข่ายต่าง ๆ ส่วนใหญ่เน้นไปที่การบูรณาการในการจัดกิจกรรมร่วม ผลลัพธ์จึงเกิดในลักษณะของการจัดศาสนพิธี วันสำคัญต่าง ๆ แต่ความคาดหวังที่แท้จริง อยากให้เป็นไปในลักษณะช่วงเหลือแบ่งเบาภาระของเจ้าอาวาส ในลักษณะการเป็นที่ปรึกษาหรือไวยาวัจกร

ไม่ใช่กระทำการแทนทั้งหมด รวมทั้งการช่วยวางระบบการบริหารจัดการวัด ซึ่งปัจจุบันวัดหลายวัดถูกวางระบบโดยยึดศูนย์กลางที่ เจ้าอาวาส เป็นหลัก เมื่อเจ้าอาวาสสมรณภาพหรือเปลี่ยนแปลง ก็จะมีปัญหาในการสานต่องาน ระบบการบริหารจัดการที่ดีต้องไม่ยึดที่ตัวบุคคลเป็นหลัก

3. กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของสังคมไทย

กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย เริ่มต้นจากทีมนักวิจัยเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ให้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกับกลุ่มเป้าหมายคือ พระภิกษุสามเณรในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดของพระภิกษุสามเณรในพื้นที่ และสามารถควบคุมพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในพระธรรมวินัย และนโยบายของคณะสงฆ์ได้ ส่งผลให้คณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในการปกครอง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงกลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ไทย เครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันของคณะสงฆ์ คือ ฆราวาส พุทธศาสนิกชน หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน เครือข่ายทางคณะสงฆ์ด้วยกันเอง เครือข่ายทางสังคม ที่ควรมีคือ บ้าน วัด โรงเรียนและราชการ ชุมชนที่อยู่ใกล้วัด เข้ามาช่วยเหลือวัด เช่นการทำบุญในวันสำคัญเป็นต้น การสื่อสารทางออนไลน์เช่นเฟสบุ๊ค ช่วยประชาสัมพันธ์วัดให้รู้จักกว้างขวางขึ้น สื่อสารมวลชนต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนในการเผยแพร่ของวัด หน่วยงานราชการ เข้ามาช่วยสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่นทางงบประมาณ เป็นต้น เครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นจะมีการช่วยกันทำงานอย่างเหนียวแน่น ตลอดจนทุกภาคส่วนจะช่วยกันสนับสนุน อุปถัมภ์กันตามกำลังศรัทธา ผลงานจึงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม แต่จะเป็นการบอกกล่าวกันด้วยวาจา เชิญชวนกันปากต่อปาก ซึ่งเท่ากับยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ตรงนี้น่าจะได้รับการพัฒนาเป็นระบบ Technology มาสู่วงการคณะสงฆ์ โดยผู้บังคับบัญชาสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีการพัฒนาและเรียนรู้ระบบสังคมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ โดยเน้นในส่วนที่เป็นการส่งเสริมการทำความดี ช่วยเหลือสังคม พัฒนาชุมชน ฯลฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของโชติ บดีรัฐ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา" ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารงานของพระ

สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 3 ด้าน มีผลดังนี้ ในการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ในการบริหารภาระงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และกำหนดโทษผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และในการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 3 ด้าน มีผลดังนี้ ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำ โดยใช้คนตรงกับความรู้และความสามารถในการบริหารภาระงาน มุ่งบริหารอย่างประหยัด คำนึงและสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และในการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น 3) ศักยภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 3 ด้าน มีผลดังนี้ ในการบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงาน และแก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงาน ในการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง 4) สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารคน การบริหารภาระงาน และการบริหารองค์กร ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 3 ด้าน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง โดยวิธีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจจริยธรรมคุณธรรมและให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา และตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป

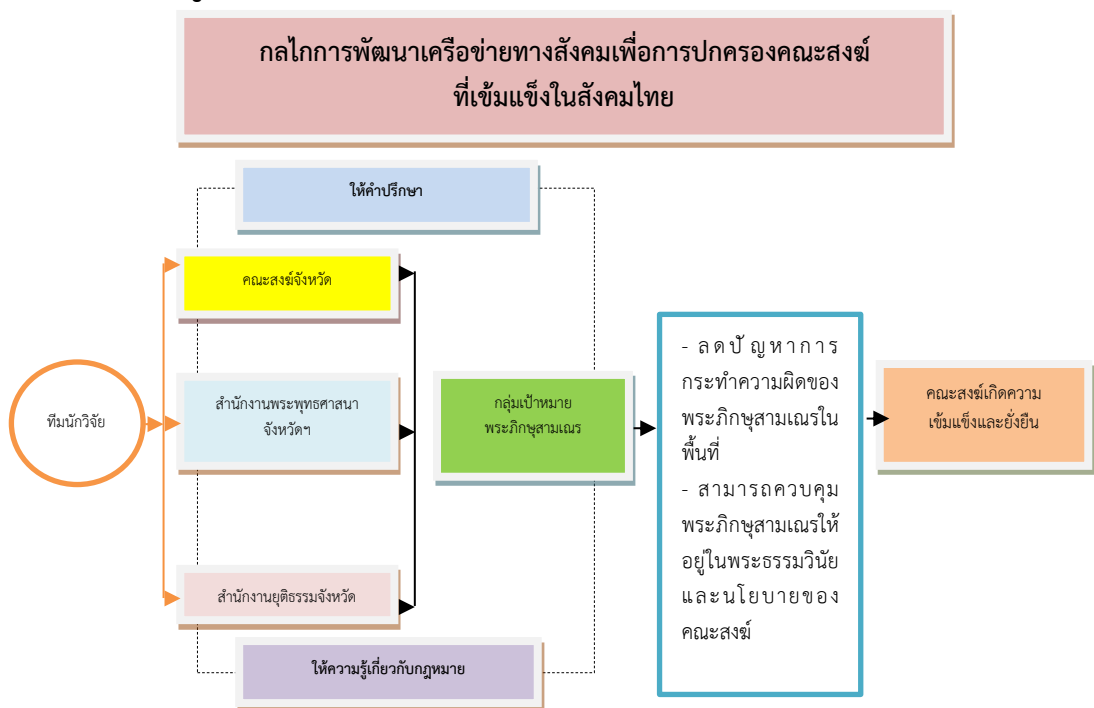
2. ผลลัพธ์และความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีบางวัดเท่านั้นที่ใช้เครือข่ายทางสังคมอย่างเป็นประโยชน์และวัดส่วนใหญ่ ยังให้เครือข่ายทางสังคมเข้ามาใช้อย่างเต็มที่สักเท่าไร และความคาดหวังจากเครือข่ายทางสังคมของคณะสงฆ์ต้องมีความร่วมมือกันมากกว่านี้เพราะปัจจุบันการมีเครือข่ายทางสังคมมากเท่าไรทำให้เป็นที่รู้จักและเผยแพร่ที่ดีเยี่ยม ปัจจุบันเครือข่ายต่าง ๆ ส่วนใหญ่นำไปเพื่อการบูรณาการในการจัดกิจกรรมร่วม ผลลัพธ์จึงเกิดในลักษณะของการจัดศาสนพิธี วันสำคัญต่างๆ แต่ความคาดหวังที่แท้จริง อยากให้เป็นไปในลักษณะช่วงเหลือแบ่งเบาภาระของเจ้าอาวาส ในลักษณะการเป็นที่ปรึกษาหรือไวยาวัจกร ไม่ใช่กระทำการแทนทั้งหมด รวมทั้งการช่วยวางระบบการบริหารจัดการวัด ซึ่งปัจจุบันวัดหลายวัดถูกวางระบบโดยยึดศูนย์กลางที่ เจ้าอาวาสเป็นหลัก เมื่อเจ้าอาวาสสมรณภาพหรือเปลี่ยนแปลง ก็จะมีปัญหาในการสานต่องาน ระบบการบริหารจัดการที่ดีต้องไม่ยึดที่ตัวบุคคลเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมธ) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2" ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการ

ปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอุปทานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 มีการส่งเสริมให้มีความเข้มงวดกวดขันในพระวินัย ตลอดจนทั้งกฎและระเบียบและกฎหมายบ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง โดยให้ยึดปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็ให้มีการผ่อนผันอนุโลมอาศัยหลักพรหมวิหารธรรมและพระวินัยเป็นที่ตั้ง มิให้มีการตัดสินด้วยอำนาจแห่งอคติ แต่ให้คำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธบัญญัติโดยใช้วิธีการ “เข้มงวด กวดขัน ผ่อนผัน และอนุโลม” ตามลำดับสถานการณ์ต่างๆ ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอุปทานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 1) ด้านการปกครองพระภิกษุสามเณรควรมีการกระจายอำนาจการปกครองภายในวัดไปยังกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดเช่น มีกรรมการบริหารวัด ที่สามารถบริหารจัดการวัด ร่วมกับเจ้าอาวาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการบริหารจัดการวัดควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบได้อย่างไม่ยุ่งยาก 3) ควรดำเนินการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ

3. กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย เริ่มต้นจากทีมนักวิจัยเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ให้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกับกลุ่มเป้าหมายคือ พระภิกษุสามเณรในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดของพระภิกษุสามเณรในพื้นที่ และสามารถควบคุมพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในพระธรรมวินัย และนโยบายของคณะสงฆ์ได้ ส่งผลให้คณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในการปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้งสุธมโม) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ หลักอุปทานิยธรรม 7 ดังนี้ 1) ด้านหมั่นประชุมเนืองนิตย์ พระสังฆาธิการส่วนภูมิภาคตั้งแต่เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด จนถึงเจ้าอาวาส ควรจะมีการประชุมตามมติของเถรสมาคม ถือว่าเป็นการประชุมรับนโยบาย ปรีกษา แนะนำ แก้ไขทุกปัญหา ทุกระดับ เป็นแนวทางเดียวกันตลอดสาย ควรจะมีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบด้วย ควรจะมีการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่องในหมู่ผู้บริหารพระสังฆาธิการ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม ต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรทำหรือทำผิด ผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรจะต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง 4) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น ควรให้ความเคารพและให้เกียรติกันตามอาวุโส เพื่อความสามัคคีกันในกลุ่มคณะสงฆ์ 5) ไม่ลุอำนาจตนหาความยากที่เกิดขึ้น การเสียสละกัฏฐิ การมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นกัฏฐิ เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความลุอำนาจตนหาที่จะเกิดขึ้นในจิตได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่พระ

สังฆาธิการทุกระดับขึ้นการปกครองควรประพฤติปฏิบัติอยู่ 6) ยินดีในเสนาสนะ ควรดูแลเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อย 7) สพรหมจารีผู้มีศีลดีงามยังไม่มาขอให้มา ควรมโนบายเข้มงวดในการรับผู้เข้ามาบวช ตามกฎระเบียบพระอุปัชฌาย์ สำหรับแนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการได้ดังนี้ 1) การวางแผน : ผู้บริหารควรจะมีการวางแผนการปกครองอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปรึกษาผู้บริหารเพื่อวางแผนให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด 2) การจัดองค์การ: จัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารงาน มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ 3) การสั่งการ: พระสังฆาธิการ เป็นเจ้านักงานของรัฐ มีหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม 4) การประสานงาน: พระสังฆาธิการ ควรจะมีการประสานงานติดต่อกับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ร่วมมือร่วมใจกันทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดี ในเขตพื้นที่นั้น ๆ 5) การควบคุม: พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมทรัพยากรการปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง ให้เป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในแต่ละวัด ผู้ปกครองควรจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า กลไกการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย เริ่มต้นจากที่มณฑลวิชัยเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ให้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกับกลุ่มเป้าหมายคือ พระภิกษุสามเณรในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการกระทำความผิดของพระภิกษุสามเณรในพื้นที่ และสามารถควบคุมพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในพระธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรออกระเบียบว่าด้วย การพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
2. คณะสงฆ์ร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
3. คณะสงฆ์ร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบให้ชัดเจน และนำไปใช้อย่างเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดอบรมพระสังฆาธิการและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
2. จัดสถานที่สำหรับการพบปะและเปลี่ยนเรียนรู้อะหว่างเครือข่าย
3. จัดกิจกรรมระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
2. ควรศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
3. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

โชติ บดีรัฐ. (2555). *การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.

- พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ). (2557). รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการบริหารนิยม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม). (2557). การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติเมธี. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ในเชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์. พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครอง คณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย*

DEVELOPMENT OF LAWS AND DHAMMAVINAYA APPLICATION FOR SANGHA ADMINISTRATION STRENGTH IN THAI SOCIETY

พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ, พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต, วัชรินทร์ ชาญศิลป์,
ก่าพล ศรีโท, จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า

Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrakhrasangkharak Ekkalak Achito, Watchari Chansin,
Kampol Sritho, Chamnong Adi wattanasit, Apinyar Chatchorfa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

ระบบปฏิบัติการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง ประเมินการทดลองใช้ระบบปฏิบัติการ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายคณะสงฆ์ ปัจจุบันคือ ระบบการปกครองตามลำดับชั้น 2) แอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) นี้ ประกอบด้วยเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ 1) กุลบุตร ผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบท 2) พระภิกษุและสามเณร 3) พระสังฆาธิการ 4) ผู้ดูแลระบบ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยผ่านเว็บไซต์ www.sanghadata.com 3) ผลการประเมินการทดลองใช้ระบบปฏิบัติการ พบว่า ประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 88.6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก พระสงฆ์มีความพึงพอใจที่มีต่อแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.855) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 11 ข้อ จาก 16 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 15. คำศัพท์ที่ใช้มีความคุ้นเคยและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย

คำสำคัญ: การพัฒนา; ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัย; การปกครองคณะสงฆ์

* Received January 6, 2023; Revised February 25, 2023; Accepted February 25, 2023

Abstract

This research article aimed to review the knowledge of operating systems, developing an operating system for a strong Sangha administration and to evaluate the operating system trial, conducted with the mixed research methods of 4 types of research: documentary research; quantitative research, qualitative research and action research.

The research results revealed that 1. Sangha legal operating system is currently hierarchical administrative system 2. Application of Sangha Data Management System, SDMS consisted of facilitating tools, namely, 1) family children who wish to ask for ordination, 2) Monks and novices 3). Sangha Administrators 4) System Administrators. Users can access various activities through the website. www.sanghadata.com 3. The results of the operating system experimental evaluation was found that the efficiency of the Sangha Data Management System (SDMS) database application in general was at a high level of 88.6 percent. When considering each aspect, it was found that all aspects were effective at the high level. The monks were satisfied with the application of the Sangha Data Management System (SDMS) as a whole at high level ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.855.), when considering each aspect, it was found that 11 items out of 16 items were at high level. The item 15 was at highest level. The vocabulary used is familiar and can be followed easily.

Keywords: Development; Legal Operating System; Discipline; Sangha

บทนำ

ในพระไตรปิฎกมีข้อกำหนดหรือบทบาทของพระอุปัชฌาย์ ที่ชี้ว่าอุปัชฌาย์ต้องทำหน้าที่ในการคัดกรอง คัดเลือก อบรม สั่งสอน และพัฒนาทรัพยากรบุคคลในศาสนา “ภิกษุทั้งหลายยังไม่มีพระอุปัชฌาย์ ไม่มีผู้คอยตักเตือน พร่ำสอน จึงนุ่งห่มไม่เรียบร้อย มีมารยาทไม่สมควร” (วิ. มหา. (ไทย) 4/64/79.) ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นได้ว่าพระอุปัชฌาย์จึงเป็นด่านหน้าในการคัดกรอง คัดกรอง สมาชิกกุลบุตรชาวพุทธที่จะเข้ามาบวช หรือให้บวชเป็นศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา ถ้าการคัดกรองคนได้ดี มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้ศาสนาได้คนที่มีประสิทธิภาพต่อการรักษาและสืบพระพุทธศาสนาได้ด้วย ดังปรากฏในงานวิจัย เช่น แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพและปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อ การปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ (พระครูถาวร กิจจารักษ์, 2560) หรือในงาน บทบาทของพระอุปัชฌาย์ (สมภาร พรหมทา, 2538) ซึ่งข้อมูลจะชี้ให้เห็นว่าพระอุปัชฌาย์ เป็นกลไกเบื้องต้นในการคัดกรองคนเข้ามาบวช ที่มีความสำคัญ

และจำเป็นต่อระบบการบวชในพระพุทธศาสนา ทั้งจะเป็นเครื่องมือในการรักษาและสืบอายุพระพุทธศาสนาได้ด้วย แต่ในทางกลับกัน การที่อุปัชฌาย์ (หรือผู้บริหารคณะสงฆ์/เจ้าอาวาส) มีเกณฑ์ กลไก และเครื่องมือในการคัดกรองน้อย และไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ด้วยคัดเลือกเพียงคนเดียว หรือละเลยการคัดเลือกไปเสียก็มี รวมไปถึงการปลอมแปลงเอกสาร ในกรณีให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติช่วยยืนยันทะเบียนประวัติอาชญากรรมของผู้มาขอบวช หรือคดี ทั้งมีความล่าช้า ดังที่ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้เสนอเป็นข้อมูลในเรื่องกลไกตรวจสอบล่าช้า ที่เริ่มจากวัด พระอุปัชฌาย์ ส่งมาสำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาส่งไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งนับเป็นกลไกที่ล่าช้าและไม่ครอบคลุม ซึ่งส่งผลต่อจำนวนผู้บวชด้วย รวมทั้งมีภาพข่าวว่าในปัจจุบันพระอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาสรับผู้ต้องหาหนีคดีบวช รับคนที่มีปัญหายาเสพติด หรือมีคดีเกี่ยวกับยาเสพติด โดยขาดการตรวจสอบ หรือการขาดเครื่องมือช่วยตรวจสอบที่ชัดเจน และถูกจับในภายหลัง ดังภาพข่าว “ตำรวจถือหมายศาลจับพระหนีคดีมาบวชนาน 10 ปี” (บางกอก โพสต์, 2565) จับผู้ก่อเหตุร่วมปล้นทอง หลังหนีคดีไปบวชกว่า 6 ปี (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2565), 18 ลัคนบวชหนีคดี ไม่พ่นมือตำรวจกองปราบ (ไทยรัฐออนไลน์, 2565) จากข้อมูลที่ปรากฏสะท้อนว่ากลไกการบวช หรือการรับสมาชิกเข้ามาบวชมีปัญหา ที่จำเป็นต้องแสวงหาชุดความรู้ สู่การสร้างมาตรการหรือแนวทางในการเข้าไปช่วยเหลือ หรือจัดการในการรับคนเข้ามาบวช คัดกรอง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญว่าควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาระบบปฏิบัติการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพัฒนาเป็น Platform/Application พระอุปัชฌาย์ เพื่อช่วยเป็นเครื่องมือและกลไกในการคัดกรอง เลือกรับ ตรวจสอบ ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ และเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในองค์กรรวมต่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็งได้

ความต้องการ/คาดหวังจากการศึกษาวิจัย มีความต้องการผลอันพึงได้ เป็นระบบปฏิบัติการอันเป็นกลไกเพื่อการบริหารพระธรรมวินัย และกลไกทางกฎหมาย ในชุดปฏิบัติการที่ชื่อว่า Application/Platform พระอุปัชฌาย์ เพื่อช่วยคัดกรองผู้มาบวช ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของพระธรรมวินัยและกฎหมายภายในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เชื่อมโยงข้อมูลกับ (ก) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ข) ระบบสาธารณสุข/โรงพยาบาล (ค) สถาบันการเงินเครดิตบูโร (บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด-National Credit Bureau (ง) คณะสงฆ์/สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (จ) หน่วยงานสาธารณสุข/กรมสุขภาพจิต (ฉ) ระบบทะเบียนราษฎร /เลขบัตรประชาชน โดยทั้งหมดมีฐานข้อมูลเชื่อมโยงกันเพื่อการตรวจสอบข้อมูลในรูปแบบของ Platform/Application

(1) **สำนักงานตำรวจแห่งชาติ** คดีความของผู้มาขอบวช (ราชโกโต ลี/ภุสโส ลี เป็นไท/ไม่ต้องโทษ) ตรวจสอบได้ เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ ลดขั้นตอนในการตรวจสอบ เกี่ยวกับคดี

อาชญากรรมของผู้มาบวช เป็นการทำงานเชิงเครือข่ายระหว่างกัน ทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อใช้ข้อมูลในฐานเดียวกัน

(2) ระบบโรงพยาบาล หรือระบบสาธารณสุข โรคต้องห้ามในการบวช โดยวินิจฉัยเกณฑ์ในเรื่องโรคที่ห้ามบวช หรือไม่พึงบวช อันเนื่องด้วยโรคติดต่อร้ายแรง เช่น เอชไอวี โรคไวรัสที่มีพฤติกรรมแพร่ระบาดเร็ว เช่น โควิด 19 หรือโรคอื่นใด ฯลฯ

(3) สถาบันการเงิน เครดิตบูโร (บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด-National Credit Bureau) พันธะผูกพันเชิงภาระหนี้สิน (กูชิสโล่ / เป็นไท/อนโนสิ ไม่เป็นหนี้) อันหมายถึงความเป็นหนี้ ภาระเชิงหนี้สิน ผูกพัน หรือความเป็นไท ในเชิงสภาพกาย และจิตอันสัมพันธ์กับเกณฑ์ตามพระธรรมวินัย ฯลฯ

(4) ระบบวัด/คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด/แห่งชาติ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับอภิภรณ์สงฆ์ เช่น หนี้อภิภรณ์มาบวชอีกที่หนึ่ง มาบวชอีกจังหวัดหนึ่ง ฯลฯ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์จะต้องมีทะเบียนประวัติของผู้บวช และสีกไว้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันทั้ง 4-5 ส่วนงาน เพื่อการตรวจสอบ เช่น เคยต้องอภิภรณ์จากวัดใด อย่างไร ใครเป็นพระอุปัชฌาย์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ควรเป็นข้อมูลที่พระอุปัชฌาย์สามารถตรวจสอบได้ ด้วยกลไกเชิงระบบ ซึ่งไปเชื่อมและสอดคล้องกับระบบของคณะสงฆ์ในองค์กรรวม

(5) กรมสุขภาพจิต ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ จิตเภท ฯลฯ อันเนื่องด้วยเพศสภาพ หรือเพศสภาวะไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดอันไปสัมพันธ์กับความเป็นชาย เพศชาย หรือความเป็นคนมีองค์ ทรงเจ้า (ปุริโส สิว/เพศสภาพกับเพศสภาวะไม่สอดคล้องกัน/ มนุโส สิว) ความเชื่อต่อความเป็นมนุษย์ไม่สอดคล้องกับภาวะความเป็นนักบวช บางคนบวชเข้ามาแล้ว เป็นเทพ มีองค์ เป็นร่างทรง เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ในการบวชในพระพุทธศาสนา

(6) ระบบทะเบียนราษฎร์ เลขบัตรประชาชน 13 หลัก/ (มนุโส สิว / ความเป็นมนุษย์ที่ชาติคล้อยกับชาติพันธุ์/ประเทศ)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อทบทวนองค์ความรู้ด้านระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ไทย
- 2) เพื่อพัฒนาระบบปฏิบัติการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
- 3) เพื่อประเมินการทดลองใช้ระบบปฏิบัติการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง 1) ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ ในปัจจุบัน 2) สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ 3) กฎหมายคณะสงฆ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น กลุ่มข้าราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นักกฎหมาย นักวิชาการศาสนา เป็นต้น เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านกฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน รวมถึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์และยืนยันการสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น เพื่อสังเคราะห์กฎหมายเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 สำรวจและรวบรวมข้อกฎหมาย สภาพกฎหมายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกฎหมายสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ ร่วมกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำหนังสือ “กฎหมายที่พระสังฆาธิการควรทราบ” โดยมีเนื้อสาระที่เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัย นำมาจัดทำเป็นหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอนแก่นักศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ได้รับฐานข้อมูลด้านปกครองคณะสงฆ์ของวัดใน

เขตปกครองของตนส่งผลให้การบริหารจัดการวัดในเขตปกครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมในการใช้วัดกรรมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญในการพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ผลการทบทวนองค์ความรู้ด้านระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ไทย

1.1 เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นการผนวกเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม เพื่อใช้ในงานจัดเก็บ บันทึก และประมวลผลข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง และสามารถส่งผลลัพธ์ของการทำงานไปยังผู้ใช้ที่อยู่ห่างไกลได้อย่างรวดเร็ว และสะดวก นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศยังมีบทบาทที่สำคัญในทุกวงการ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกด้านความเป็นอยู่ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การแพทย์ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การเมือง ตลอดจนการวิจัยและการพัฒนาต่าง ๆ

1.2 ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายคณะสงฆ์ ปัจจุบันคือ ระบบการปกครองตามลำดับชั้น เช่น เจ้าคณะจังหวัดปกครองพระสงฆ์และใช้ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้อำนาจแก่เจ้าคณะจังหวัดได้

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัย ประกอบด้วย 1) บุคลากรทางด้านกฎหมายไม่เพียงพอ แนวทางแก้ประกาศรับสมัครบุคลากรโดยหาแรงจูงใจที่ดีที่จะมีผู้มาสมัคร 2) ขาดการตรวจสอบอย่างชัดเจน แนวทางแก้ต้องสร้างระบบ และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ 3) สถานที่ไม่มีความเหมาะสม แนวทางแก้ต้องจัดหาที่มีความเหมาะสมแก่การเดินทาง น่าจะเป็นวัดที่มีความเหมาะสม โดยทางศูนย์ต้องมีความใช้จ่ายให้เหมาะสม 4) มีเทคโนโลยีอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอ แนวทางแก้ต้องจัดหาอย่างเร่งด่วน เพราะสำคัญมากต่อยุคปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัย มาจากการปกครองและการตัดสินใจของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลต่อการปกครองสงฆ์เมื่อออกเป็นกฎ คณะสงฆ์ทั้งหมดต้องปฏิบัติตาม ดังนั้นระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมาย ของคณะ

สงฆ์ในปัจจุบันมีระบบพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ใช้งานระบบ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ระบบพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีระบบปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล ใช้งานระบบ เจ้าคณะส่วนกลางสั่งเจ้าคณะภาค เจ้าคณะภาคสั่งเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัดสั่งเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอสั่งเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะตำบลสั่งเจ้าอาวาส

2. ผลการพัฒนาระบบปฏิบัติการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

แอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) นี้ ประกอบด้วยเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ 1) กุลบุตรผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบท 2) พระภิกษุและสามเณร 3) พระสังฆาธิการ 4) ผู้ดูแลระบบ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยผ่านเว็บไซต์ www.sanghadata.com ผู้ใช้งานและผู้ดูแลระบบสามารถติดต่อสื่อสารได้ด้วยเครื่องมือการสื่อสารที่ระบบจัดไว้ให้ เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) ห้องสนทนา (Forum) กระดานถาม-ตอบ (Chat) เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเก็บบันทึกข้อมูลของกุลบุตรผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบทและพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้อง เช่น พระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ติดตามและประเมินผลการจัดเก็บข้อมูลของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ 1) การออกแบบแผนภาพบริบท (Context Diagram) และ 2) ออกแบบหน้าจอแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS)

3. ผลการประเมินการทดลองใช้ระบบปฏิบัติการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

3.1 ผลการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นว่าการมีเมนูในการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ใบรับรองแพทย์ และใบรับรองหนี้สิน เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน ผู้วิจัยจึงปรับปรุงแก้ไข เป็น เพิ่มเมนูในการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ใบรับรองแพทย์ และใบรับรองหนี้สิน ท้ายคำขอบวช

3.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 88.6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

3.3 พระสงฆ์มีความพึงพอใจที่มีต่อแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.855) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 11 ข้อ จาก 16 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 15 คำศัพท์ที่ใช้มีความคุ้นเคยและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

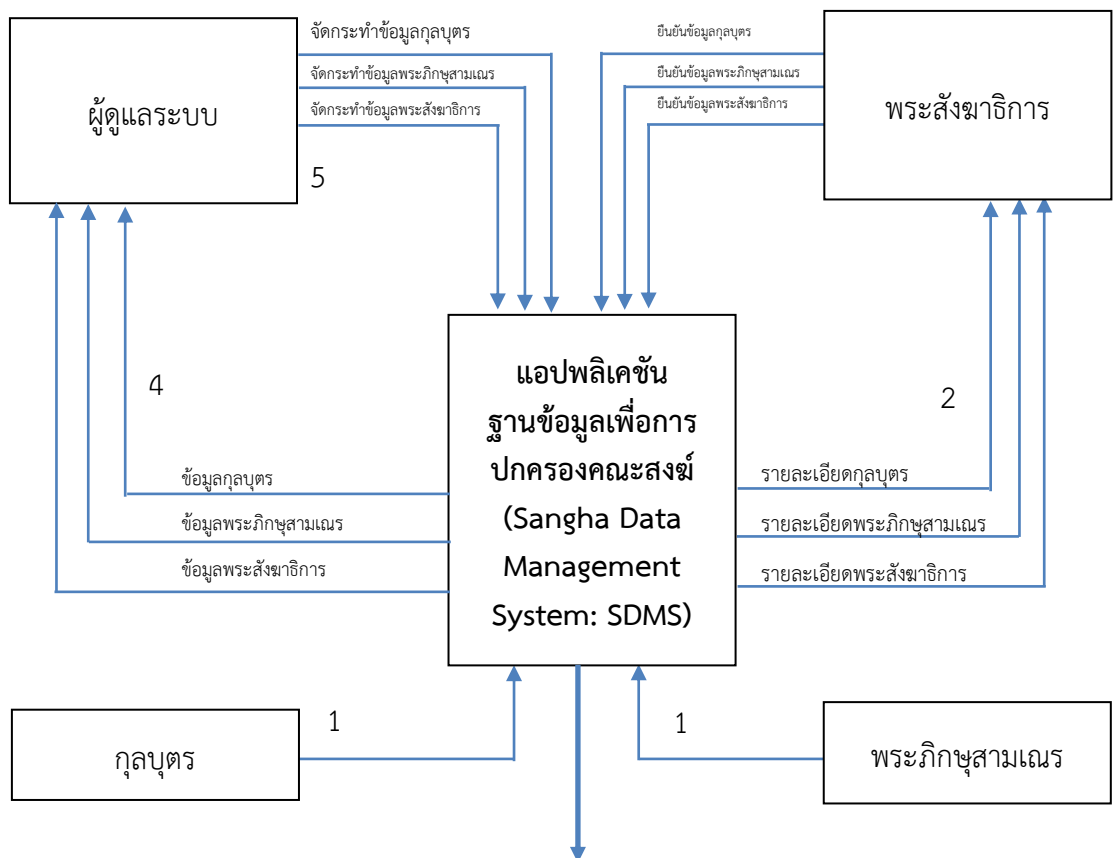
1. ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายคณะสงฆ์ ปัจจุบันคือ ระบบการปกครองตามลำดับชั้น เช่น เจ้าคณะจังหวัดปกครองพระสงฆ์และใช้ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้อำนาจแก่เจ้าคณะจังหวัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระวีระชาติ ธีรสิทฺโธ (เพ็งแจ่ม) และพระมหามิตร วุฒิปญโญ (2562) ที่กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน นอกจากอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยแล้วยังต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายต่างๆ ทางบ้านเมือง สถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่องานสงฆ์ปัจจุบันทำให้เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม เหมาะสมต่อสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยหรือไม่ เพราะเหตุใดกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการทำงานและการใช้ชีวิตของพระสงฆ์จึงเกิดขึ้น ข้อดีของการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ก็คือในยุคสมัยปัจจุบันการลงโทษพระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ในอดีตพบว่าบทบัญญัติลงโทษพระสงฆ์ที่กระทำความผิดทั้งในด้าน กระบวนการและเนื้อหาไม่ประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่กระบวนการไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสภาพบังคับและเนื้อหาในการลงโทษก็เบาบางทำให้พระภิกษุที่กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัว ส่วนข้อเสียของการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีผลเสียต่อการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบัน ได้แก่ เมื่อนำมาบังคับใช้กับพระสงฆ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายได้ทำร้ายพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์มาแล้วและการบังคับใช้กฎหมายบางฉบับได้ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอนาคต

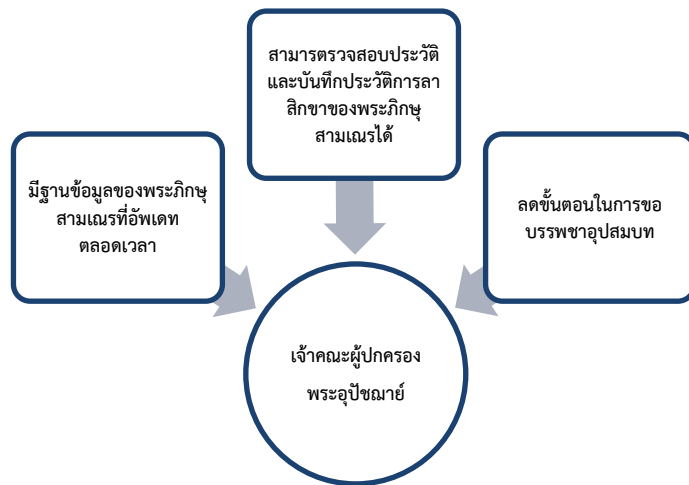
2. แอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) นี้ ประกอบด้วยเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ 1) กุลบุตรผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบท 2) พระภิกษุและสามเณร 3) พระสังฆาธิการ 4) ผู้ดูแลระบบ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงเนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยผ่านเว็บไซต์ www.sanghadata.com ผู้ใช้งานและผู้ดูแลระบบสามารถติดต่อสื่อสารได้ด้วยเครื่องมือการสื่อสารที่ระบบจัดไว้ให้ เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) ห้องสนทนา (Forum) กระดานถาม-ตอบ (Chat) เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเก็บบันทึกเป็นของกุลบุตรผู้ประสงค์จะขอบรรพชาอุปสมบทและพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้อง เช่น พระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ติดตามและประเมินผลการจัดเก็บข้อมูลของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ 1) การออกแบบแผนภาพบริบท (Context Diagram)

และ 2) ออกแบบหน้าจอแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS)

3. พระสงฆ์มีความพึงพอใจที่มีต่อแอปพลิเคชันฐานข้อมูลเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ (Sangha Data Management System: SDMS) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.855) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 11 ข้อ จาก 16 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 15. คำศัพท์ที่ใช้มีความคุ้นเคยและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี สุภาเอื้อง (2562) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันติดตามผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” ผลของการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ มีประโยชน์ สามารถเก็บข้อมูลงานที่ส่งได้ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ การกำหนดรหัสผู้ใช้และรหัสผ่าน ในการตรวจสอบผู้เข้าใช้ระบบ ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.90) และการควบคุมให้ใช้งานตามสิทธิ์ผู้ใช้ได้อย่างถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้งานระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
2. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรออกนโยบายให้คณะสงฆ์ทุกจังหวัดใช้งานระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทยให้มีความเสถียรและปลอดภัย
2. ควรพัฒนาระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทยให้ครอบคลุมทุกมิติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
2. ควรศึกษาประสิทธิภาพการใช้งานระบบปฏิบัติการเชิงกฎหมายและพระธรรมวินัยเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2565). 18 ลัคนาขบขันคดีไม่พ่นมือตำรวจกองปราบ. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1495736>
- บางกอก โพสต์ จำกัด (2565). ตำรวจถือหมายศาลจับพระหนึ่คดียาเสพติดมา 10 ปี. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.posttoday.com/social/local/533489>
- พระครูถาวรกิจจารักษ์. (2560). แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพและปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 399-406.
- พระวีระชาติ อธิสัทโธ (เพ็งแจ่ม) และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ. (2562). การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน. วารสารธรรมทรรศน์, 19(3), 255-264.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราตรี สุภาเอื้อง. (2562). การพัฒนาเว็บไซต์แอปพลิเคชันติดตามผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมภาร พรหมทา. (2538). บทบาทของพระอุปัชฌาย์. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2(2), 2-4.
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2565). จับผู้ก่อเหตุร่วมปล้นทอง หลังหนีคดีไปบวชกว่า 6 ปี. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565, <https://news.thaipbs.or.th/content/293304>

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26^{*}
FACTORS AND INDICATORS FOR THE ROLE OF MONKS
IN THE 26th BUDDHIST CENTURY

พระมหาอำคา วรปัญญา (สุขแดง), ยุพาพร ยุภาศ, ภักดี โพธิ์สิงห์

Phramaha Amka Worapanyo (Sukdaeng), Yupaporn Yupas, Phakdee Phosing

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author E-mail: Phramahaamka999_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สร้างและตรวจสอบ พร้อมทั้งยืนยันความสอดคล้อง กลมกลืนโมเดลองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้ย่อยบทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 35 ท่าน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามพระสงฆ์ภาค 10 จำนวน 480 รูป กลุ่มตัวอย่างใช้ เกณฑ์ไม่น้อยกว่า 20 เท่าของตัวแปร วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และโมเดล ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันจำนวน 15 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบ มี 4 มิติ 16 ตัวบ่งชี้หลัก และ 145 ตัวบ่งชี้ย่อย ดังนี้ (1) การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ 1.1) การเป็นเนื่อานุบุญของประชาชน 1.2) การเป็นผู้นำศาสน พิธี 1.3) การบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี 1.4) การกระตุ้นทางปัญญา (2) การ สงเคราะห์สังคม 2.1) การสงเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม 2.2) การเสริมสร้างวัดขึ้นใจ 2.3) การเป็น ที่ปรึกษาในสภาวะทุกข์ 2.4) การส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ (3) มิติการพัฒนาชุมชน 3.1) การส่งเสริมชุมชนศิลป 5 ประชาเป็นสุข 3.2) การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน 3.3) การส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่น 3.4) การสร้างเครือข่ายชุมชน (4) มิติการเป็นศูนย์รวมจิตใจ 4.1) การพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส 4.2) การสร้างแรงบันดาลใจ 4.3) การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคออนไลน์ และ 4.4) การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในยุคปกติใหม่

คำสำคัญ: องค์ประกอบ; ตัวบ่งชี้; บทบาทพระสงฆ์; พุทธศตวรรษที่ 26

Abstract

This research aimed to study, create, check, and confirm the harmony of model factors, leading indicators, and sub-indicators for the role of monks in the 26th Buddhist century, conducted with mixed research methods. The qualitative research collected data and information from document analysis and interviewing of 35 key informants who were experts. The quantitative research collected data and information from 480 monks with a questionnaire in the Sangha Administrative Region 10 administrative area using a criterion of not less than 20 times the variables. Analysis of average, standard deviation and confirmed factoring analysis (CFA) by 15 experts.

The results of the research showed that the factors had 4 dimensions, 16 leading indicators and 145 sub-indicators as follows: 1) spiritual leadership consisting of 1.1) being the people's field of merit, 1.2) ordinance leadership, 1.3) conflict management through Buddhist peaceful methods, 1.4) wisdom stimulation. (2) social assistance consisting of 2.1) assistance by kindness, 2.3) mental vaccine reinforcement, 2.4) promotion of public welfare work, (3) community development dimension consisting of 3.1) community promotion with 5 precepts for people's happiness, 3.2) promotion and conservation of community arts and culture, 3.3) promotion of the local innovations, 3.4) making of the community network, (4) the dimension of being the center of the mind consisting of; 4.1) the development of Wat Pracha Rat Sangsuk, Happiness Creating Monastery, People, State, by 5S's activities, 4.2) making of inspiration, 4.3) spreading religion in the online era and 4.4) promotion of health by the Buddhist way of life in the new average era.

Keywords: Factors; Indicators; The Role Monks; 26Th Century Buddhist

บทนำ

ภูมิหลังการเกิดขึ้นทุกศาสนาในโลกนี้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อแก้ปัญหาสรรพทุกข์ของมวลมนุษยชาติ (ประเวศ วะสี, 2557) เห็นได้จากตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระปฏิปทา พุทธจริยา และพุทธกิจ ที่ทรงกระทำเป็นแบบอย่างแก่พุทธบริษัท เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ บรรลุประโยชน์ 3 อย่าง คือ 1) ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) 2) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถะ) และ 3) ประโยชน์ร่วมกัน (อุภยัตถะ) ในปัจจุบัน (ทิวธรรมมิกัตถะ) ได้แก่ ประชาชนมีปัจจัย 4 ดำรงชีพ อนาคต (สัมปรายิกัตถะ) ได้แก่ มีปัญญาและจิตใจที่มีความสุข และเกิด

ประโยชน์สูงสุด (ปรมัตถะ) ได้แก่ ความสุขจากนิพพาน มีจิตใจปลอดโปร่งผ่องใสเบิกบานอยู่เสมอ เพราะปราศจากกิเลส เป็นจุดหมายสำคัญในการสถาปนาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงจนสืบทอดมาถึงปัจจุบัน คือ พุทธศตวรรษที่ 26 (พ.ศ. 2501- พ.ศ. 2600) (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.), 2551) และได้แผ่ขยายไปทั่วโลก หนึ่งในนั้นคือประเทศไทย หรือดินแดนแหลมทองในอดีตที่เริ่มแผ่เข้ามาในราวพุทธศตวรรษที่ 3 (พ.ศ. 303) (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2554) พระพุทธศาสนากับสังคมไทยจึงมีประวัติร่วมกันที่ยาวนาน และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตผู้คนส่วนใหญ่ตั้งแต่เกิดจนตาย จากการสำรวจปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาอยู่ร้อยละ 93 หรือประมาณ 64 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ในฐานะเป็นสถาบันหลักของชาติ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 67 ว่า “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือ พึงส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา การเผยแผ่หลักธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

ปัจจุบันแม้ว่าประชาชนไทยส่วนใหญ่จะนับถือพระพุทธศาสนาก็ตาม กลับพบว่า บทบาทพระสงฆ์มีความสำคัญกับสังคมน้อยลงไม่เหมือนในอดีต จากบทวิเคราะห์ของไข่มุกอุทัยวาลี (2537) ได้ชี้ให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงในช่วงครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ 25 (พ.ศ. 2440) เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อกลไกบทบาทของพระสงฆ์ลง ทั้งด้านการศึกษา และจารีตหลักสังคม นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นสู่เส้นทางของการเสื่อมสลาย พระไพศาล วิสาโล ยังเห็นว่า สมัยก่อนพระสงฆ์ไม่ได้มีบทบาททางธรรมอย่างเดียว แต่ยังมีบทบาททางโลกด้วย เช่น นำพัฒนาชุมชน เป็นผู้ไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้ง ต่อมาเมื่อ “โลก” กับ “ธรรม” ได้ถูกแยกจากกัน ในปลายพุทธศตวรรษที่ 25 ที่รัฐนำเอาระบบการศึกษาไปอยู่นอกกำแพงวัด พระสงฆ์หรือฆราวาสบางกลุ่ม ก็มีแนวโน้มที่จะไม่สนใจสังคม โดยมองว่า การปฏิบัติสมณกิจในวัดเป็นเรื่องพระสงฆ์ ส่วนการใช้ชีวิตทางโลกเป็นเรื่องฆราวาสไป ทั้ง ๆ ที่ส่วนตัวกับส่วนรวมไม่สามารถแยกจากกันได้ ผวนวกกับปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม (เดชทัต ปิกขานนท์ และชีษ จุฬราช, 2563) ปัญหาวงจรชั่วร้ายของชีวิตและสังคมมนุษย์ “โง่ จน เจ็บ” ซึ่งเกิดจากมูลรากกิเลสที่เป็นกับดักขัดขวางการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ตัณหา (ความต้องการไม่สิ้นสุด) มานะ (ความถือตน) และทิฐิ (การยึดถือความคิดตนเป็นใหญ่) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2561) เป็นโรคกิเลสที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจมนุษย์ ส่งผลให้เกิดปัญหาภายนอกอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาภัยคุกคามที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งภัยคุกคามได้ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุล (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560)

พระสงฆ์ในฐานะเป็นพลเมืองสังคมที่มีศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว คือ เป็นสาวกพระพุทธเจ้า และเป็นเนื้อนาบุญที่บุคคลเคารพบูชา (นิภาภรณ์ แสงสว่าง และคณะ, 2557) จะมีวิธีการอย่างไรในการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชน ทั้งการปฏิบัติสมณกิจส่วนตนและส่วนรวม โดยเริ่มต้นจากการปฏิบัติสมณกิจในกิจวัตร 10 อย่างก่อน เช่น บิณฑบาต กวาดลานวัด ปลง

อาบัติ ฯลฯ (พุทธทาส ภิกขุ, 2544) และขยายไปสู่การปฏิบัติสมณกิจอีก 6 อย่าง ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) ตามกรอบพระธรรมวินัยและความคาดหวังของสังคม (พระราชปัญญารังษี (วีระเวส พาเจริญ), 2553) เพื่อรองรับกับความท้าทายใหม่ ๆ ภายใต้บริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนไป ตามที่ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2563) แสดงให้เห็นว่า “เมื่อโลกเปลี่ยน คนต้องปรับทั้งภายในตนเองและความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และการเตรียมพร้อมสู่โลกหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)” นอกจากนี้ ยังรวมถึงการปรับบทบาทจากฝ่ายรับ มาเป็นการให้คืนกับชุมชนและเชื่อมโยงกับสังคมมากขึ้น (บุญทัน ดอกไธสง, 2561) โดยมุ่งเน้นการพัฒนา “จิตใจ และปัญญา” เพื่อให้ประชาชนศรัทธาและนำหลักธรรมไปปฏิบัติ เกิดเป็นความสุขมวลรวมของคนในชาติ (คณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา มหาเถรสมาคม, 2560) บนฐานการอาศัยเกื้อกูลกันของรัฐ บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน หรือ “รัฐ บ ว ร” ได้แก่การเป็นที่พึ่งบรร สอนธรรมะ นำปฏิบัติ ปรีกษาดี มีส่วนช่วยสังคม บำบัดทุกข์ผู้ประสบภัย ให้ความช่วยเหลือทางกาย บำรุงขวัญและกำลังใจ (พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทโท และพระคณะ, 2564) ถือว่าเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมของพระสงฆ์ บุญทัน ดอกไธสง ได้ให้หลักคิดสำคัญไว้ว่า “พระสงฆ์ต้องเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือชุมชน ด้วยการแปลงพระไตรปิฎกเป็นโลกียทรัพย์เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้ได้ และแปลงเป็นอริยทรัพย์เพื่อช่วยชาวบ้านให้พ้นทุกข์ด้วย เป็นหน้าที่พระสงฆ์ ต้องทำด้วยจิตเมตตา” สัมภาษณ์ บุญทัน ดอกไธสง, (2564) ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงย้ำเตือนให้พระสงฆ์นึกถึงอุปการคุณของชาวบ้านที่อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคหบดีผู้อุปถัมภ์ บำรุงเธอด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัชบริวาร ถือว่าเป็นผู้มีอุปการะมาก ข้อที่เธอทั้งหลายแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์ บริสุทธื บริบูรณ์ ครบถ้วน แก่พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ถือว่าเธอทั้งหลายก็มีอุปการะมาก ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิต ต่างพึ่งพาอาศัยกันและกันอยู่” (ขุ.อิติ (ไทย) 25/107/486)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น การวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการนำเสนอบทบาทพระสงฆ์ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติสมณกิจทั้งสองส่วน คือ การปฏิบัติสมณกิจส่วนตนและการปฏิบัติสมณกิจส่วนรวม ภายใต้บริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนไปตามกรอบพระธรรมวินัยและความคาดหวังของสังคมในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาจิตใจ และปัญญา ต่อยอดไปสู่พุทธศตวรรษที่ 27, 28, 29 ผ่านองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ที่มองเห็นอย่างเป็นรูปธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง บนฐานความร่วมมือของ “รัฐ บ ว ร” โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ประโยชน์ส่วนตน (อัตตัตถะ) ประโยชน์ส่วนรวม (ปรัตถะ) และประโยชน์ร่วมกันทั้งสองส่วนคือพระสงฆ์และสังคมส่วนรวม (อุภยัตถะ) ทั้งในปัจจุบัน อนาคต และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้อย่อยบทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้อย่อยบทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อยืนยันความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้อย่อยบทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยผู้เชี่ยวชาญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้อย่อยบทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ด้วยการวิเคราะห์เอกสารและหลักฐาน (Document) และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (In-depth interview) จำนวน 35 รูปหรือคน คัดเลือกพระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านพระพุทธศาสนา ในลักษณะเผชิญหน้ากับแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเพื่อค้นหาความรู้ที่เป็นความจริง

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสร้างและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้อย่อยบทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ประชากร คือ พระสงฆ์ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 ประกอบด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ นครพนม ยโสธร มุกดาหาร และอำนาจเจริญ จำนวน 20,755 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนพระสงฆ์ในเขตพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 จำนวน 480 รูป ได้มาโดยใช้เกณฑ์ไม่น้อยกว่า 20 เท่าของตัวแปร ตามข้อเสนอแนะของ Costello & Osborne (2005) จึงกำหนดอัตราส่วน 30 ตัวอย่าง ต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ (30 เท่าของกลุ่มตัวอย่าง X 16 ตัวแปรสังเกตได้) ใช้การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์และตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ใช้การวิเคราะห์ Confirm Factoring Analysis (CFA) ตามเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลของสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช (2555)

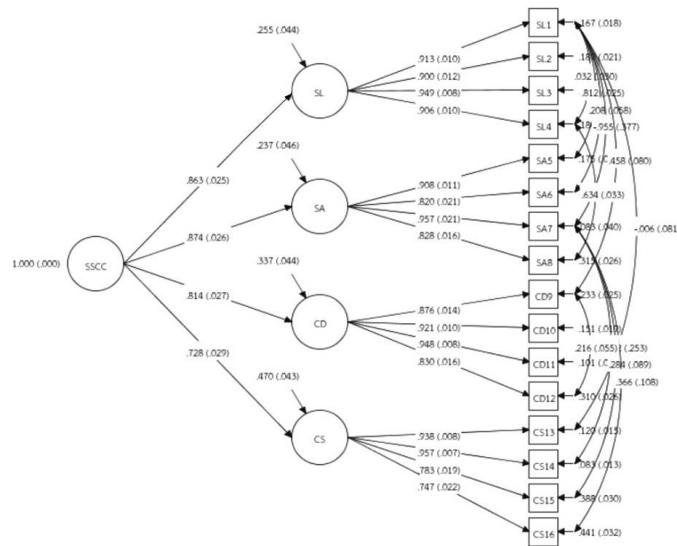
ระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อยืนยันความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้อย่อยบทบาทพระสงฆ์ใน

พุทธศตวรรษที่ 26 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ (Expertise) จำนวน 15 ท่าน ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ตรวจสอบ ประเมินและยืนยัน จะไม่มีการเผชิญหน้าโดยตรงกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีอิสระอย่างเต็มที่ในการ แสดงความคิดเห็น ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ ในการพิจารณาคำตอบ กำหนดเกณฑ์ตามแนวคิดของ Best (1981)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบมี 4 มิติ ประกอบด้วย 16 ตัวบ่งชี้หลัก และ 145 ตัวบ่งชี้ย่อย โดยสังเขป ดังนี้ (1) มิติการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มี 4 ตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 1.1) การเป็นนอานาบุญของประชาชน 1.2) การเป็นผู้นำศาสนพิธี 1.3) การบริหารจัดการความ ขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี 1.4) การกระตุ้นทางปัญญา และมี 39 ตัวบ่งชี้ย่อย (2) มิติการ สงเคราะห์สังคม มี 4 ตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 2.1) การสงเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม 2.2) การ เสริมสร้างวัคซีนใจ 2.3) การเป็นที่ปรึกษาในสภาวะทุกข์ 2.4) การส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ และมี 37 ตัวบ่งชี้ย่อย (3) มิติการพัฒนาชุมชน มี 4 ตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 3.1) การส่งเสริมชุมชน ศีล 5 ประชาเป็นสุข 3.2) การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน 3.3) การส่งเสริม นวัตกรรมท้องถิ่น 3.4) การสร้างเครือข่ายชุมชน และมี 27 ตัวบ่งชี้ย่อย (4) มิติการเป็นศูนย์รวม จิตใจ มี 4 ตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 4.1) การพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส 4.2) การ สร้างแรงบันดาลใจ 4.3) การเผยแพร่ศาสนธรรมในยุคออนไลน์ 4.4) การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธ ในยุคปกติใหม่ และมี 42 ตัวบ่งชี้ย่อย

2. ผลการสร้างและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ พิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 480 รูป พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ที่อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มี ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.94 - 4.46 จากนั้นนำตัวบ่งชี้ ที่ผ่านเกณฑ์ระดับมากขึ้นไป จำนวน 145 ตัว บ่งชี้ย่อย ไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อหาค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้และตรวจสอบโมเดล องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ จากการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 โดยมีค่า $\chi^2 = 68.648$, $df = 44$, $P - Value = 0.501$, $CFI = 0.997$, $TLI = 0.993$, $SRMR = 0.023$, $RMSEA = 0.035$ และ $\chi^2/df = 1.560 < 2$ แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบและตัว บ่งชี้มีความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน คือ อยู่ระหว่าง 0.559 - 0.917 แสดงผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษ ที่ 26 ดังภาพที่ 1

$\chi^2 = 68.648$, $df = 44$, $P - \text{Value} = 0.501$, $CFI = 0.997$, $TLI = 0.993$, $SRMR = 0.023$
 $RMSEA = 0.035$ และ $\chi^2/df = 1.560 < 2$

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์เชิงยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์
 ในพุทธศตวรรษที่ 26

3. ผลการยืนยันความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ที่พัฒนาขึ้นโดยพิจารณาจากค่าตอบของผู้เชี่ยวชาญและค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป 2) ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และ 3) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 1.50 ลงมา ถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันสูง มีความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.14 – 4.64 ค่ามัธยฐาน ระหว่าง 4.00 – 5.00 ค่าฐานนิยม ระหว่าง 4.00 – 5.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายความว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบ มี 4 มิติ คือ มิติการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (SL) มิติการสงเคราะห์สังคม (SA) มิติการพัฒนาชุมชน (CD) และมิติการเป็นศูนย์รวมจิตใจ (CS) โดยเรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้หลัก ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ มิติการสงเคราะห์สังคม (SA) ได้แก่ ตัวบ่งชี้หลักด้านการเป็นที่ปรึกษาในสภาวุฑ์ (SA7) มีค่าเท่ากับ 0.957 มิติการเป็นศูนย์รวมจิตใจ (CS) ได้แก่ ตัวบ่งชี้หลักด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (CS14) มีค่าเท่ากับ 0.957 เช่นเดียวกัน รองลงมา คือ มิติการเป็นผู้นำทาง

จิตวิญญาน (SL) ได้แก่ ตัวบ่งชี้หลักด้านการบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี (SL3) มีค่าเท่ากับ 0.949 และน้อยที่สุด คือ มิติการเป็นศูนย์รวมจิตใจ ได้แก่ ตัวบ่งชี้หลักด้านการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในยุคปกติใหม่ (CS16) มีค่าเท่ากับ 0.747 โดยรวมแล้วองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทั้งหมด พบว่า มีค่าน้ำหนักอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มีรายละเอียด ดังนี้

1. การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงถึง การเป็นผู้นำศีลธรรมของสังคมที่อยู่บนพื้นฐานการพัฒนาศักยภาพของบุคคลจากภายในสู่ภายนอกบนฐานศีล สมาธิ และปัญญา โดยการพัฒนาความเป็นผู้ที่เติบโตในความเชื่อ ความศรัทธาต่อคุณธรรม ความถูกต้องดีงามเป็นพื้นฐาน และด้วยความเข้มแข็งแห่งศรัทธานั้นได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนชีวิตให้กระทำการที่ถูกต้องและเป็นคุณประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้หลัก คือ 1) การเป็นเนืองนิตย์ของประชาชน 2) การเป็นผู้นำศาสนพิธี 3) การบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี และ 4) การกระตุ้นทางปัญญา โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระพุทธิสาสน์ พานิชโกไคยนันท์ (2561) พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในฐานะการเป็นผู้นำทางจิตวิญญานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ผู้นำเชิงสัญลักษณ์ การเผยแผ่ การพัฒนาสังคม และผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าการบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี มีค่าน้ำหนักมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่าพระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการสร้างสันติสุขให้เกิดสันติภาพ เกิดความสงบเรียบร้อยของคนในสังคมอยู่อย่างไม่เบียดเบียนกัน เกิดภาวะที่เป็นสุข สงบจากกิเลส ซึ่งเป็นสาเหตุความขัดแย้ง จากการวิจัยของพระครูประโชติรัตนกร รตนโชโต (น้อยศิริสุข) (2558) พบว่า การสร้างสันติภาพนั้นต้องประกอบด้วยการรักษาศีล (ศีล 5) สมาธิ เมตตา กรุณา ขันติ ภาวนาปัญญา เพื่อก้าวข้ามรากเหง้าของความขัดแย้ง ที่เกิดจากการทุจริต ทิฎฐิ ความยึดถือความเห็นของตนเองเท่านั้น การบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี ซึ่งพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุญญากร) (2547) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พระพุทธศาสนามีพระศนะต่อความขัดแย้งในระดับโลกวิสัยจัดเป็นความทุกข์ และเป็นธรรมชาติที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) ของบุคคลและสังคมอย่างหนึ่ง ส่วนในระดับโลกุตระ จัดเป็นสภาวะที่ไร้ความขัดแย้ง สำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งมาจากการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยภายใน ได้แก่ กุศลมูล อกุศลมูล ตัณหา ทิฎฐิ และมานะ ผวนกับปัจจัยภายนอก ได้แก่ ข้อเท็จจริง ความสัมพันธ์ ผลประโยชน์ ค่านิยม และโครงสร้างที่บิดเบี้ยว ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงนำชุดสันติวิธีมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง ดังปรากฏในอธิกรณสมณะ ประกอบด้วยการเจรจาตนเอง การไกล่เกลี่ยด้วยคนกลาง การตั้งคณะกรรมการไต่สวน การพิจารณาตัดสินโดยสังฆสภา ซึ่งกลยุทธ์ประกอบด้วย การตัดสินโดยการเจรจา การใช้เสียงข้างมาก การโน้มน้าว การประนีประนอม เป็นต้น จากผลการวิจัยของประสิทธิ์ กุลบุญญา (2557) ยังพบว่า การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี จะต้องเริ่มจากตนเองก่อน ด้วยการเรียนรู้จิตของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในการขจัดความขัดแย้ง

จากนั้นจึงจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคล ครอบครัว และส่วนรวม เพื่อให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ด้วยหลักเมตตาธรรม

2. การสงเคราะห์สังคม หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงถึง การดำเนินการทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ หรือกลุ่มคนที่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นชาติ และผู้ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ มีปัจจัยที่จำเป็นในการครองชีพ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ ช่วยให้ได้รับการศึกษา ให้มีความสามารถในการพัฒนาสังคม มีความเจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในชีวิต ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้หลัก คือ 1) การสงเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม 2) การเสริมสร้างวัคซีนใจ 3) การเป็นที่ปรึกษาในสภาวะทุกข์ และ 4) การส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ทั้งนี้ มีความเป็นไปได้ว่าศาสนาเพื่อสังคม (Engaged Buddhism) เป็นบทบาทสำคัญอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ ซึ่งพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2530) ให้ทรงสนะไว้ว่า พระพุทธศาสนามีหน้าที่หลัก คือ แก้ไขปัญหาชีวิตของมนุษย์ ทั้งส่วนเฉพาะบุคคลและหน้าที่ต่อสังคม พระสงฆ์จึงเป็นตัวแทนและเครื่องปรากฏของศาสนาที่จะต้องดำรงมั่นในสมณกิจส่วนตน (อัตตัตถะปฏิบัติ) และสมณกิจส่วนรวม (ปรตถะปฏิบัติ) ที่องค์กรคณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญจากการศึกษาของณัชพล ศิริสวัสดิ์ (2564) ได้นำเสนอ บทความวิจัย เรื่อง การศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผลการศึกษา พบว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีความสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางพุทธศาสนาและนโยบายทางสังคมเข้ามาร่วมสนับสนุน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 และการสนองพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก โดยมีสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นแกนกลางดำเนินงาน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการสงเคราะห์สังคมเป็นรายด้าน พบว่า ตัวบ่งชี้หลักด้านการเป็นที่ปรึกษาในสภาวะทุกข์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด อาจเป็นเพราะการสงเคราะห์สังคม ในด้านการเยียวยาจิตใจผู้ที่อยู่ในห้วงความทุกข์นั้นมีความสำคัญ เป็นการช่วยเหลือให้เขาเหล่านั้นผ่านพ้นวิกฤตด้วยธรรมะ เข้าใจความทุกข์ที่เกิดขึ้น และใช้ปัญญาไตร่ตรองสามารถคลายทุกข์ได้ด้วยตนเอง จากการศึกษาของโสริช โพธิแก้ว (2540); โสริช โพธิแก้ว (2535) พบว่า การให้คำปรึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการที่อาศัยหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน เพื่อดึงคนที่อยู่ในความมืดให้ออกมาสู่ความสว่าง เป็นเหมือนสะพานจิตใจเชื่อมโยงมนุษย์เข้าหากัน ศิลปะในการให้คำปรึกษาจึงเป็นทักษะที่มีประสิทธิภาพอันหนึ่งที่มนุษย์พึงมี เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยอาศัยวิปัสสนากรรมฐานอันเป็นวิถีทางสู่บุคลิกภาพที่สมบูรณ์ สมานและการเปลี่ยนระดับจิตจากมิจฉาทิฐิ สู่สัมมาทิฐิ สติและวิปัสสนา ซึ่งเป็นวิถีทางสู่การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2538) ได้ให้ทรงสนะไว้ว่า การให้คำปรึกษาเป็นการแนะแนวที่จะให้บุคคลสามารถช่วยเหลือตนเองได้

โดยทั่วไปคนทั้งหลายยังพึ่งตนเองได้ไม่เต็มที่ หรือมีระดับการพึ่งตนเองยังไม่สมบูรณ์ จึงต้องการผู้มาชี้แนะให้คำปรึกษา เมื่อช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ก็ต้องมีผู้ช่วยให้พึ่งตนเองได้ โดยใช้ภาษาและกิจกรรมเข้ามาช่วย ถือเป็นหน้าที่ของการแนะแนวหรือให้คำปรึกษา จากผลการศึกษาของพระสุภาพ สุภาโว (2561) ระบุว่า พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการให้วัดเป็นแหล่งปลอดภัยปลอดภัย ควรนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคให้แก่ประชาชน และควรมีบทบาทในการบำบัดเยาวชนและประชาชนผู้ติดยาเสพติด เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2540) ได้เขียนอธิบายถึงพุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎกของพระพุทธเจ้าเพื่อมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ได้รับการสอนมากที่สุด เป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ให้คำปรึกษา จากผลการวิจัยของประทีป พิชทองหลาง (2556) พบว่า รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติในการปรึกษา ทั้งส่วนของผู้ให้การศึกษา และผู้ขอรับการปรึกษา พึ่งตั้งอยู่บนฐานของความเป็นกัลยาณมิตร คือ ปรัตถโฆสะ และโยนิโสมนสิการ ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างศรัทธา 2) สนทนาเปิดใจ 3) เสริมธรรมเสริมปัญญา และ 4) แสวงหาสันติ

3. มิติการพัฒนาชุมชน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงถึง กระบวนการรวมกำลังกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับพระสงฆ์ในฐานะผู้มีส่วนร่วมเพื่อช่วยกันปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ และผสมผสานเข้าเป็นวิถีของชุมชน ทำให้ประชาชน สามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าได้อย่างเต็มที่ โดยองค์ประกอบมิติการพัฒนาชุมชน มี 4 ตัวบ่งชี้หลัก คือ 1) การส่งเสริมชุมชนศิลป 5 ประชาเป็นสุข 2) การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน 3) การส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่น และ 4) การสร้างเครือข่ายชุมชน โดยรวมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิมลปัญญาคุณุต (บุญทา อินต๊ะปัญญา) (2560) พบว่า กระบวนการพัฒนาตนเองตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ ประกอบด้วย 1) กระบวนการพัฒนาตนเองตามหลักพุทธจิตวิทยา 2) กัลยาณมิตรของครูในโรงเรียนวิถีพุทธ และ 3) ภาวการณ์ตื่นรู้ โดยโมเดลที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการศึกษา เรื่อง รูปแบบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ของพระจำลอง พิลานันท์ (2563) ในมิติการพัฒนาชุมชน ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เช่น การส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สุจริตแก่ประชาชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้ใช้วงจร “PDCA” ประกอบด้วย วางแผนพัฒนา (P : Plan) ทดลองปฏิบัติตามแผน (D : DO) ตรวจสอบความก้าวหน้า (C: Check) และพัฒนาปรับปรุงต่อยอดอยู่เสมอ (A : Act) เข้ามาขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการนำนโยบายไปปฏิบัติและบรรลุตามแผนที่ตั้งไว้ จากการศึกษาของพระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ (ทุนผลงาม) (2560) พบว่า บทบาทพระสงฆ์โดยพื้นฐานมี 2 ด้าน คือ คັນถุระ และวิปัสสนาธุระ ในการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ จะอยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัย

หรือใช้พระธรรมวินัยเป็นข้อกำหนด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวบ่งชี้หลักด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด อาจเป็นเพราะการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่มีศรัทธาชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ย่อมทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการคิดค้น ปรับปรุง และพัฒนาต่อยอดสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์และเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยขั้นตอน วัฒนธรรม ประดิษฐ์ และคณะ (2561) ได้วิจัย เรื่อง พุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชน ส่งผลทางบวกต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใน 4 ด้าน คือ 1) พัฒนากายให้เป็นสุข 2) พัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมอย่างมีความสุข 3) พัฒนาจิตใจเข้าถึงความสุข และ 4) พัฒนาปัญญาโดยใช้ความสุขทำสิ่งที่สร้างสรรค์ ชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรม มีความสำคัญทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

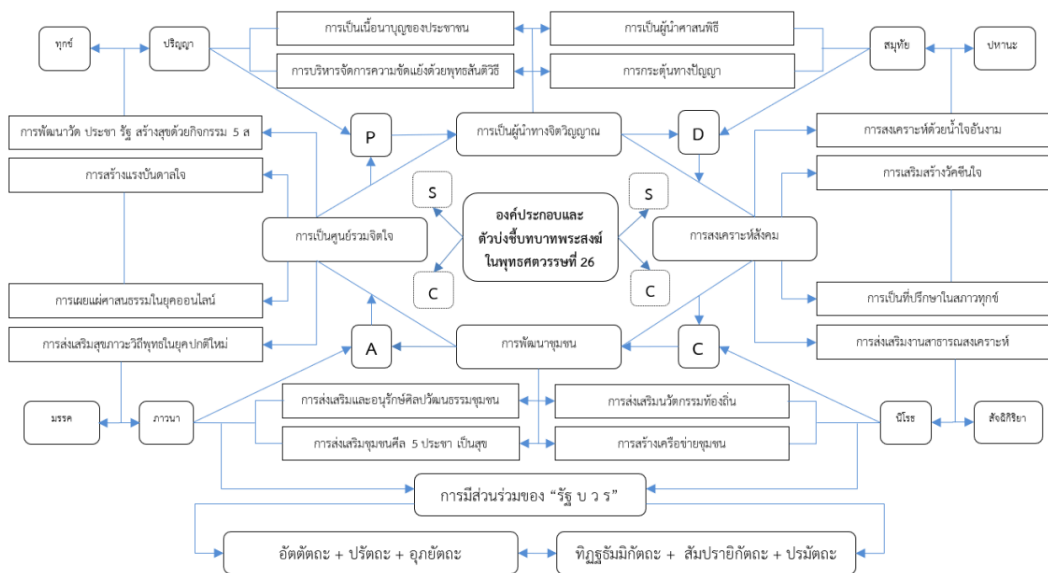
4. มิติการเป็นศูนย์รวมจิตใจ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงถึง การเป็นตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจ และเป็นศูนย์กลางของความเคารพศรัทธาพุทธศาสนิกชน ผ่านการปฏิบัติศาสนกิจด้านต่าง ๆ อาทิ ส่งเสริมให้ประเพณีปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้หลัก คือ 1) การพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การเผยแผ่ศาสนธรรมในยุคออนไลน์ และ 4) การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในยุคปกติใหม่ โดยรวมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวบ่งชี้หลักด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดทางทางพระพุทธศาสนาที่มีความเชื่อว่าการสร้างแรงบันดาลใจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามได้ เห็นได้จากการศึกษาของอัมพร ภาวศุทธิ์ (2563) พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจภายในตนเองของพระพุทธเจ้าด้วยความเพียร และโยนิโสมนสิการ โดยมีปัจจัยเชิงสาเหตุจากการอบรมเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความเชื่อในสังสารวัฏและการแสวงหาทางพ้นทุกข์ เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้วทรงสร้างแรงบันดาลใจแก่สาวกโดยถ่ายทอดองค์ความรู้ซึ่งเป็นข้อเท็จจริง และประสบการณ์ที่ทรงค้นพบ ทำให้สาวกเกิดความมั่นใจในเป้าหมายจากการมีแบบอย่างหรือบุคคลตัวอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจขึ้นภายในตนเอง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดแรงบันดาลใจ มุ่งมั่นในการทำงานและการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ยังเห็นว่า “แรงบันดาลใจ” เป็นแรงที่สื่อถึงความสุข พลังอำนาจ และความหวัง หากใครมีแรงบันดาลใจในสิ่งใดแล้ว เป็นไปได้ที่การทำงานหรือความสนใจในสิ่งนั้นจะถูกผลักดันให้เกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรมค่อนข้างแน่นอน จึงมีแนวโน้มที่คนจะต้องการแรงบันดาลใจเพื่อทำสิ่งที่ใฝ่ฝันหรือต้องการให้เป็นจริง

สำหรับตัวบ่งชี้หลักด้านการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในยุคปกติใหม่ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ทั้งนี้ มีความเป็นไปได้ว่า เป็นเรื่องอุบัติการณ์ใหม่ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด -19) ในปัจจุบัน ส่งผลให้การดำเนินชีวิต

ของพระสงฆ์ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ต้องป้องกันตนเอง สวมหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่างทางสังคม ล้างมือด้วยสบู่และน้ำสะอาด หรือเจลแอลกอฮอล์ ยังรวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือพิธีกรรมบางอย่างเพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่เสกน้ำหมาก ขากน้ำมนต์ พ่นน้ำลาย เจิมหน้าผาก บ้าน ร้าน ห้าง รถ เป็นต้น การปรับเปลี่ยนนี้เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ต้องพึงระวังอย่างมาก มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางการกระทำและการใช้ชีวิตประจำวันของพระสงฆ์เพื่อป้องกันการติดเชื้อ องค์ประกอบหลักที่ได้รับการเน้นมากที่สุดคือการป้องกันตนเองและผู้อื่นจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรค ซึ่งประกอบด้วยการสวมหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่างทางสังคม และการล้างมืออย่างสม่ำเสมอ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพิธีกรรมอาจเป็นการปรับเปลี่ยนสิ่งที่เป็นปกติในชีวิตประจำวัน เช่น การหลีกเลี่ยงการสวมหน้ากากน้ำมนต์หมาก การพ่นน้ำลายหรือเจิมหน้าผากที่สาธารณะ เป็นต้น การปรับเปลี่ยนนี้เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ต้องพึงระวังอย่างมาก เนื่องจากการรักษาสุขภาพของพระสงฆ์ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องส่วนตัว แต่ยังเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของชุมชนทั้งหมดในวัฒนธรรมพุทธที่มีอยู่อย่างกว้างขวาง การสื่อสารและการฝึกฝนเรื่องการป้องกันโรคที่เหมาะสมก็เป็นสิ่งสำคัญที่พระสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในยุคปกติใหม่นี้ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาบุญเลิศ อินทปัญโญ และคณะ (2563) นำเสนอว่า การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในยุคปกติใหม่ (New normal) ได้แก่ การทำวัตรเช้า-เย็น การลงพระปาฏิโมกข์งานมงคลและอวมงคล การออกบิณฑบาต การมาทำบุญที่วัดของประชาชน การเรียนบาลีนักธรรม แผนกสามัญ และโรงเรียนการกุศลภายในวัด การไปปฏิบัติศาสนกิจนอกวัด รวมถึงการปฏิบัติตนเมื่อต้องเปิดวัดท่องเที่ยวให้ปลอดภัย จะต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น สวมหน้ากากผ้า/หน้ากากอนามัย การรักษาระยะห่างทางสังคม การล้างมือด้วยสบู่และน้ำสะอาด หรือเจลแอลกอฮอล์บ่อย ๆ ไม่สัมผัส ตา ปาก จมูก เป็นต้น นอกจากนี้ พระมหาอำคา วรปัญโญ และยุภาพร ยุภาศ (2564) ยังเห็นว่า การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในยุคปกติใหม่ทั้งสุขภาวะทางร่างกาย พฤติกรรม อารมณ์ จิตใจ สังคม และปัญญา มีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม การสนับสนุนจาก “รัฐ บวร” และนโยบาย ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อพระสงฆ์และประชาชน ทำให้ชุดพฤติกรรมการใช้ชีวิตหลาย ๆ อย่างต้องเปลี่ยนไป จากการศึกษาของพระครูศรีปริยัติวิธาน (พระมหาแมน คุปตรสี/ทองวิจิตรต์) (2563) พบว่า โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด -19) เป็นโรคที่มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว และไม่มีท่าทีว่าจะสงบลง จะต้องศึกษาให้รู้ เข้าใจถึงผลกระทบ สาเหตุ วิธีการป้องกัน และวิธีการรักษาตามแนวทางของอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) “ทุกข์” เป็นขั้นแฉ่งปัญหา โดยใช้หลัก “ปริยญา” จะต้องทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต 2) “สมุทัย” เป็นขั้นวิเคราะห์ และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา โดยใช้หลัก “ปหานะ” จะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป 3) “นิโรธ” เป็นขั้นบอกภาวะที่ปราศจากปัญหา อันเป็นจุดหมาย โดยใช้หลัก “สัจฉิกิริยา” จะต้องชี้ให้เห็นว่าการ

แก้ปัญหาเป็นไปได้ และ 4) “มรรค” เป็นขั้นกำหนดวิธีการ ขึ้นตอน และรายละเอียด โดยใช้หลัก “ภาวนา” จะต้องลงมือแก้ปัญหา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสุขภาวะให้เป็นสุขในยุคปกติใหม่ได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้วยสถิติ Confirmatory Factor Analysis พบว่า องค์ประกอบมี 4 มิติ 16 ตัวบ่งชี้หลัก และ 145 ตัวบ่งชี้ย่อย มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างต่อบทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จะต้องอาศัยแนวทางของอริยสัจ 4 บุรณการกับังจระ “PDCA – Model” ได้แก่ ทุกข์ (Suffering) คือ ปัญหา โดยใช้ ปัญญา (Comprehended) ทำหน้าที่กำหนดรู้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อการวางแผนอย่างเป็นระบบ (P : Plan) สมุทัย (The Cause of Suffering) คือ สาเหตุของปัญหา โดยใช้ปหานะ (Abandonment) ทำหน้าที่แก้ปัญหา โดยการตั้งสมมติฐาน ค้นหาสาเหตุของปัญหา เพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (D : DO) นิโรธ (The Cessation of Suffering) คือ การศึกษาวิธีแก้ปัญหา โดยใช้ สัจฉิกิริยา (Realization) ทำหน้าที่ศึกษาให้รู้ และเข้าใจถึงวิธีการแก้ปัญหา เพื่อตรวจสอบวิธีการหรือแนวทางพัฒนาที่ถูกต้อง (C: Check) และมรรค (The Path Leading to the Cessation of Suffering) คือ วิธีการแก้ปัญหา โดยใช้หลัก ภาวนา (Development) ทำหน้าที่กำหนดแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาต่อยอดอยู่เสมอ (A : Act) โดย

อาศัยการสนับสนุนจากองค์กรคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อน “S-S-C-C – Model” ประกอบด้วย การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (S : Spiritual Leadership) การสงเคราะห์สังคม (S : Social Assistance) การพัฒนาชุมชน (C: Community Development) และการเป็นศูนย์รวมจิตใจ (C: Center of Soul) เกิดประโยชน์สูงสุดทั้ง 3 ส่วน คือ 1) ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) พระสงฆ์เข้าใจบทบาทการปฏิบัติสมณกิจส่วนตนที่เชื่อมโยงกับสมณกิจส่วนรวมในการช่วยเหลือสังคม เช่น แปลงพระไตรปิฎกเป็นโลกียทรัพย์เพื่อ “สร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรม” และอริยทรัพย์เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้พ้นทุกข์ “รัฐ บ ว ร” เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน 2) ประโยชน์สังคม (ปรตถะ) ประชาชนได้รับความสุขจากการเป็นที่พึ่งของพระสงฆ์ทั้งในยามปกติและยามวิกฤตชีวิต ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การเป็นที่พึ่งบรรเทาทุกข์ นำปฏิบัติกรรมฐาน บำบัดทุกข์ ได้รับความช่วยเหลือทางกาย และบำรุงขวัญทางใจ 3) ประโยชน์ร่วมกัน (อุภยัตถะ) พระสงฆ์ องค์กรทางศาสนา และทุกภาคส่วนสังคม มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการทำงานในลักษณะ “จับจุด ก่อไฟ ใส่เชื้อ เกื้อกูล แสงจุดร่วม สวงจุดต่าง ผสมงาน ผสานใจ” ร่วมมือกันขับเคลื่อนโครงสร้างการพัฒนาประเทศ ด้วยพุทธบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ในปัจจุบัน คือ พุทธศตวรรษที่ 26 และต่อยอดไปสู่อนาคตในพุทธศตวรรษที่ 27, 28, 29 ต่อไป และเกิดประโยชน์อีก 3 ส่วน คือ 1) ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี “กินอิ่ม นอนอุ่น” มีกำลังอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4 อันเป็นเหตุเกื้อหนุนการดำรงสมณกิจให้เกิดปกติสุขทั้งทางโลกและทางธรรม 2) ประโยชน์ในอนาคต (สัมปรายิกัตถะ) ประชาชนเกิดศรัทธานำหลักธรรมไปปฏิบัติเกิดปัญญาและความสุขมวลรวมร่วมกันในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (Gross National Happiness : GNH) และ 3) ประโยชน์สูงสุด (ปรมัตถะ) เป็นรากฐานสำคัญเพื่อก้าวข้ามปัญหาที่เป็นกีดขวางขัดขวางการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสมดุลทั้งทางวัตถุและจิตใจ และก้าวข้ามกับดักมูลรากความชั่วร้าย ที่เกิดจากตัณหา มานะ และทิฐิ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือความสุขจากนิพพาน มีจิตใจปลอดโปร่งผ่องใสเบิกบานอยู่เสมอ เพราะปราศจากกิเลส กล่าวโดยสรุป คือ “S-S-C-C – Model” ใช้แนวทาง “อริยสัจ 4 + PDCA – Model” เดินหน้าขับเคลื่อนให้บรรลุ “ประโยชน์ 3 ส่วน” บนฐานความร่วมมือของรัฐบาล สถาบันครอบครัว องค์กรศาสนา และชุมชนทุกภาคส่วน เกิดเป็นพลัง “รัฐ บ ว ร” เข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ที่สร้างและพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ องค์กรคณะสงฆ์ สามารถนำ

องค์ประกอบ 4 มิติ 16 ตัวบ่งชี้หลักและ 145 ตัวบ่งชี้ย่อย ไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนบทบาทพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2. องค์คณะสงฆ์ ควรมีมาตรการในการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทชุมชน สังคมที่เปลี่ยนไปภายใต้กรอบกฎหมาย จารีตประเพณี กฎมหาเถรสมาคม และพระธรรมวินัย

3. องค์คณะสงฆ์ ควรนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ไปเป็นเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้ในกำหนดนโยบาย กิจกรรม แผนงาน เชิงบูรณาการร่วมกับชุมชน และสังคม ที่สอดคล้องกับบทบาทพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจส่วนตน และส่วนรวม ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในระดับประเทศและระดับโลก

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยต่อยอดเจาะลึกในแต่ละองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้ย่อย บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ในด้านต่าง ๆ เพื่อกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุนการดำเนินการได้อย่างเหมาะสมกับวิถีชุมชนและบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนไป

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ในพุทธศตวรรษที่ 26 ในทุกระดับชั้นยศ ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น

3. ควรมีการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทพระสงฆ์ที่เป็นภาพรวมของคณะสงฆ์ทั้งประเทศ เนื่องจากบทบาทพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มีบริบทที่แตกต่างกันในบางประเด็น แต่เหมือนกัน คือ บทบาทภายใต้กรอบกฎหมาย จารีตประเพณี กฎมหาเถรสมาคม และพระธรรมวินัย เพื่อนำข้อค้นพบไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ. (2561). *พุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไข่มุก อุทาวลี. (2537). *การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ในเมืองเชียงใหม่ ในระยะครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 25* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา มหาเถรสมาคม. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ปี 2560 – 2561*. สืบค้น 18 ตุลาคม 2564, จาก

<http://www.buddhism4.com/web/download/communication-reform-project-final-communication.pdf>.

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2554). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์*. กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.
- ณัชพล ศิริสวัสดิ์. (2564). การศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10,(3), 265-277.
- เดชทัต ปักขานัย และชัช จุลราช. (2563). ความเสื่อมในอดีตและอนาคตของศีลธรรม. *วารสาร ศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 6(1), 114-124.
- นิภาภรณ์ แสงสว่าง และคณะ. (2557). *สังฆะเพื่อสังคม: บทเรียนบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนและสังคม*. นนทบุรี: พี.ซี.เค. ดีไซน์ จำกัด.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2561). *การจัดการเชิงพุทธ 5G*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประทีป พิฆทองกลาง. (2556). *รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2557). *พุทธธรรมกับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน จำกัด.
- ประสิทธิ์ กุลบุญญา. (2557). ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 5(1), 19-40.
- พระครูประโชติรัตนกร รตนโชโต (น้อยศิริสุข). (2558). *สันติภาพเชิงพุทธ: แนวคิดและบทบาทการสร้างสันติภาพของพระสงฆ์ไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิมลปัญญานุกุต (บุญทา อินต๊ะปัญญา). (2560). *กระบวนการพัฒนาดนตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้* (ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีปริยัติวิธาน (พระมหาแมนคุปตรสี/ทองวิจิตร). (2563). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4. *วารสารศิลปะการจัดการ*, 4(3), 521-536.
- พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทโท, พระมหาเกษญา กิตติโสภณ และพระปลัดระพิน พุทธิสาโร. (2564). *รูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม*. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 150-159.

- พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ (ทุนผลงาม). (2560). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมจังหวัดเชียงใหม่* (ดัชนีพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจำลอง พิลานันท์. (2563). *รูปแบบประสิทธิผลการบริหารคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2530). *สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สหประชาพานิชย์.
- _____. (2538). *พุทธศาสตร์กับการแนะแนว*. กรุงเทพฯ: กองทุนคุณธรรมเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม.
- พระพุทธิสาสน์ พานิชโกไคยนันท์. (2561). *รูปแบบพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ. (2563). *คู่มือการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในยุค New Normal*. กรุงเทพฯ: หจก.นิติธรรมการพิมพ์.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญกร). (2547). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำคา วรปญโญ และยุภาพร ยุภาศ. (2564). การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(2), 455-469.
- พระราชปัญญารังษี (วีระเวส พาเจริญ). (2553). *บทบาทที่คาดหวังและที่เป็นจริงของพระสงฆ์ไทยที่มีผลต่อความยึดมั่นในศาสนาของพุทธศาสนิกชน* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาการบริหาร กลุ่มวิชาพัฒนาสังคม). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 – 2564 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา มหาเถรสมาคม. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุภาพ สุภาโว. (2561). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช*. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*. 5(3), 655-671.
- พุทธทาสภิกขุ. (2544). *คำสอนผู้บวชพรชาเดียว* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.). (2551). ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). การพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้น 22 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/26-SustainAbleDevelopment.pdf>
- _____. (2562). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 53). กรุงเทพฯ: ม.เอเซียอาคเนย์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). สรุปผลสำรวจจำนวนพระภิกษุ สามเณร ประจำปี 2563 ที่มีอายุ 1 พรรษาขึ้นไป (ภาค 10). กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กลุ่มกิจการคณะสงฆ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). เผยผลสำรวจสถานะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต. สืบค้น 20 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N21-09-61-1.aspx>.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). Thailand 4.0 ขับเคลื่อนอนาคตสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. สืบค้น 19 ตุลาคม 2564, จาก <https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000368.PDF>
- สุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช. (2555). โปรแกรม Mplus กับการวิเคราะห์ข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). โลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน. สืบค้น 20 ตุลาคม 2564, จาก <https://drive.google.com/file/d/1AmaGwWGnLV6aS2AM7RCRX5bixKANLQN4/view>.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- โสรัช โพธิ์แก้ว. (2534). จิตศึกษากับชีวิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2540). แนวคิดจิตวิทยาการปรึกษาและทักษะจากประสบการณ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ภาวศุทธิ. (2563). กระบวนการสร้างแรงบันดาลใจในพุทธศาสนา. วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(3), 353-367.
- Best, J.W. (1981). *Research in Education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice. Hall Inc.

Costello, A.B. & Osborne, J.W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment Research and Evaluation*, 10(7), 1-9.

กบฏผู้มีบุญในภาคอีสาน พ.ศ.2444-2445*

THE REBEL OF MERIT IN THE NORTHEASTERN REGION.1901-1902

กำพล ศรีโฑ

Kampol Sritho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: S.Kampol2509@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องกบฏผู้มีบุญหรือผีบุญในภาคอีสาน พ.ศ.2444-2445 เป็นการศึกษาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของไทยที่สำคัญเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เรื่องราวของกบฏที่สืบเนื่องกันมาในเวลายาวนาน กบฏผีบุญหรือผู้มีบุญกระทำโดยประชาชนในวงพื้นที่กว้างและเป็นจำนวนมาก ภาคอีสานเป็นภาคที่มีกบฏมากกว่าทุกภาคของประเทศไทย ในเขตมณฑลอีสาน มณฑลอุดรและมณฑลนครราชสีมา และฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง พวกกบฏผู้มีบุญมีวิสัยขยายความเชื่อเพื่อให้คนเข้าร่วมกลุ่มให้มากที่สุด ซึ่งโอกาสที่เกิดการกบฏเช่นนี้น้อยมากในสังคมชานา โดยอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไทยมาทำการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มการเมืองต่างๆ ในอดีตในแง่ความสัมพันธ์ทางการเมือง ระบบการเมือง กระบวนการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง รวมถึงการใช้อำนาจ การหาการสนับสนุน และความชอบธรรม ในบทความนี้จะศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มผู้มีบุญที่อาศัยลักษณะความเชื่อทางศาสนาและอำนาจทางการเมืองในสังคมมาทำการจัดตั้งองค์กรทางการเมือง เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐบาลส่วนกลางที่เข้าไปจัดการเปลี่ยนแปลงสภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหัวเมืองอีสาน

คำสำคัญ: กบฏผู้มีบุญ; รัชกาลที่ 5; มณฑลอีสาน

* Received October 27, 2021; Revised November 13, 2021; Accepted November 13, 2021

Abstract

The study on the rebel of merit or spirit of merit in Northeastern region 2011-2012 was a study of important event in Thai history. The event that occurred during the reign of King Rama V. For a long time, rebellious spirits or merits committed by people in a wide area and a large number of people in the Northeastern region was the region with more rebellions than all regions of Thailand along the Northeastern of Isan Udon and NakhonRatchasima and on the left bank of the Mekong River. The man of merit or Phumeebun had the way of expanding his beliefs to get people to join the group as many as possible. The likelihood of such rebellion was very low in the peasant society based on Thai historical data to study the political behavior of various political groups in the past. In terms of political relations, the political system, the process of political power struggle, including the use of power, seeking support and legitimacy. This article focused on studying the political behavior of meritorious groups based on their beliefs to use religious and political power in society to form a political organization to oppose the central government's power from managing the change in the political, economic, social and cultural conditions of Northeastern region.

Key word; The Rebellion of Merit; King Rama V; Northeastern Region

บทนำ

จากการสืบค้นทางประวัติศาสตร์ช่วงต้นของยุคกรุงศรีอยุธยาเช่นการศึกษาประวัติศาสตร์ แบ่งยุคประวัติศาสตร์ตามแบบประวัติศาสตร์จารีตที่ใช้ราชธานีแบบนครรัฐหรือรัฐใหญ่น้อยที่กระจายตัวกัน แล้วใช้ข้อสรุปแบบอำนาจรัฐส่วนกลางว่าเป็นอาณาจักร (สุนทร ชูตินธรานนท์, 2526) เมื่อศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่ในสถานะที่ไม่มั่นคง ย่อมจะนำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพในการควบคุมเครือข่ายนครรัฐที่ตนเองปกครองอยู่ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเอกสารพบว่า ความพยายามในการยึดอำนาจที่ไม่สำเร็จและกลายเป็น“กบฏ”เกิดขึ้นอยู่หลายครั้งในจำนวนนั้น 2 ครั้งแรก ยังคงไม่ถึงเป็นกบฏขานาหรือ“กบฏไพร่”(สุนทร ชูตินธรานนท์, 2526) การก่อกบฏในราชสำนักกรุงศรีอยุธยาครั้งแรกนั้น จากการสำรวจเอกสารพบว่า นักประวัติศาสตร์หลายท่านเรียกว่ากบฏญาณพิเชียรซึ่งเกิดขึ้นในสมัยพระมหาธรรมราชา แต่ในประเด็นสำคัญที่นักวิชาการไม่ถือว่าเป็นกบฏไพร่อาจจะเพราะตัวผู้นำกบฏคือญาณพิเชียรมีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลสำคัญในราชสำนักและเคยเป็นภิกษุสงฆ์มาก่อน ในส่วนนี้มีระบุไว้ว่า “เอกสารส่วนใหญ่เรียกญาณพิเชียรว่าขุนโกหกและความในพงศาวดารฉบับสมเด็จพระพนรัตน์เรียกว่าพระยาพิเชียร คำว่าขุนหรือพระยาย่อมสะท้อนให้เห็นว่าญาณพิเชียรนั้นมีศักดิ์เหนือ

ชาวบ้านหรือสามัญชนธรรมดาทั่วไป (สุนทร ชุตินทรานนท์, 2526) ส่วนการก่อกบฏในราชสำนักกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองนั้น ผู้เขียนพบว่าเป็นการก่อกบฏของข้าหลวงหรือขุนนางในราชสำนักอีกเช่นกันจึงยังไม่สามารถนับเป็นกบฏไพร่ได้ โดยมีนักประวัติศาสตร์ให้ความเห็นว่า “กบฏธรรมเถียรเกิดขึ้นในสมัยพระเพทราชา พ.ศ. 2241 ผู้นำกบฏครั้งนี้เป็นข้าหลวงเดิมของเจ้าฟ้าอภัยทศ (บางฉบับเรียกพระขวัญ) พระอนุชาสมเด็จพระนารายณ์ กระทำการปลอมตัวเป็นเจ้าฟ้าอภัยทศ หลอกลวงชาวชนบทให้เข้าเป็นพวก กบฏครั้งนี้เกิดขึ้นในแขวงนครนายก แต่ก็กินบริเวณถึงสระบุรี ลพบุรีด้วย” (สุนทร ชุตินทรานนท์, 2526) ผู้เขียนจึงสรุปว่าทั้งสองเหตุการณ์ข้างต้นเป็นการก่อกบฏขึ้นของกลุ่มขุนนางในราชสำนัก และมีได้มีจุดกำเนิดที่ยึดโยงกับไพร่หรือประชาชนแต่อย่างใด

ในมุมมองของผู้เขียนนั้น กบฏไพร่เกิดจากการต่อต้านหรือปฏิเสธอำนาจรัฐของประชาชน จนเกิดการรวมกลุ่มภายใต้แบบแผนทางความคิดหรือวัฒนธรรมร่วมและแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เช่นเหตุการณ์กบฏที่มีผู้นำชื่อบุญกว้าง ได้นำสมัครพรรคพวกเข้ายึดครองหัวเมืองต่างๆ ในภาคอีสาน โดยอาศัยแบบแผนทางความคิดหรือวัฒนธรรมร่วมในท้องถิ่นเป็นตัวแปรสำคัญในการก่อกบฏ เช่นการที่นายบุญกว้างนั้นเป็นผู้มีวิชาคุณทางไสยศาสตร์ สามารถใช้อำนาจจิตเหนือธรรมชาติในการกำราบเจ้าเมืองและขุนนางในเมืองให้สยบยอมต่ออำนาจ หลายนายเรียกการก่อกบฏในลักษณะนี้ว่า “กบฏผู้มีบุญหรือผีบุญในภาคอีสาน” การกระทำของนายบุญกว้างนั้นทำให้ผู้เขียนบทความเห็นว่า การเกิดกบฏชาวนาของนายบุญกว้างเป็นหนึ่งในรูปแบบของกระบวนการโต้กลับทางการเมืองที่รัฐพยายามรวมศูนย์อำนาจเอาไว้ จนเกิดปฏิกิริยาโต้กลับทางการเมืองจากท้องถิ่น และมีการพัฒนารูปแบบต่อไปจนเกิดเป็นกบฏชาวนาหรือกบฏผู้มีบุญในเวลาต่อมา ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนได้ค้นเอกสารเกี่ยวกับเหตุการณ์กบฏพบว่า กบฏผู้มีบุญหรือผีบุญหรือผู้วิเศษ เกิดขึ้นในมณฑลอีสานระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2444 จนถึงราวเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2445 (คมขำ สินธุรัตน์, 2535) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 การเกิดกบฏครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงและสำคัญทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์หนึ่งทางภาคอีสาน เพราะเกิดหลายแห่งในช่วงเวลาใกล้เคียงกันและขยายขอบเขตออกไปเป็นวงกว้างในเวลาอันรวดเร็ว เข้าสู่ท้องที่ข้างเคียงอันได้แก่ มณฑลอุบลราชธานีและมณฑลนครราชสีมาและฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงก็มีผู้ตั้งตนเป็นผู้วิเศษอยู่ในท้องที่ต่างๆ เช่นเดียวกัน (ไพฑูรย์ มิกุล, 2542) ซึ่งการเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในลักษณะเดียวกันและเกิดขึ้นพร้อมๆ กันหลายจุดนั้น ย่อมเป็นภาพสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองระหว่างรัฐรวมศูนย์อำนาจ ซึ่งในกรณีนี้คือกรุงเทพมหานครฯ กับหัวเมืองต่างๆ ในภาคอีสาน โดยมีเอกสารที่อธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการที่ผีบุญหรือผู้มีบุญใช้ในการก่อกบฏดังนี้

ภาพที่ 1 : ขบวนการกบฏผู้มีบุญ : กับพัฒนาการของรัฐไทย

ที่มา : ภูมิวัฒน์ นุกิจ (2561)

สำหรับวิธีการของผู้มีบุญส่วนใหญ่ที่ใช้เพื่อระดมผู้คนจนหลายแห่งได้คนมากพอที่จะต่อต้านอำนาจรัฐ แต่หลายแห่งก็ถูกปราบลงเสียก่อนที่จะต่อต้านอำนาจรัฐ สรุปได้ดังนี้ การปล่อยข่าวลือ คำพยากรณ์ ผู้ปล่อยข่าวคือ หมอลำและผู้ที่มาประกาศตัวเป็นผู้มีบุญกับชาวบ้านที่ได้ฟังแล้วบอกต่อ หมอลำเป็นผู้สร้างความบันเทิงให้กับชาวอีสานมานานมาก เหมือนกับนักร้องปัจจุบัน แต่หมอลำทำได้มากกว่านักร้อง เพราะเนื้อหาหรือตัวสารที่ถูกส่งผ่านไปถึงผู้ฟังไม่ใช่แค่การเกี่ยวพาราสีความรัก หรือนิทานสนุกๆ เท่านั้น แต่ยังมีเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์ยากของชาวอีสาน โจมตีคนไทยว่าใจร้ายและสาปแช่งคนไทยให้ตาย (“ผู้ไทยใจฮ้าย ตายสิ้นบ่หลอ”) หรือไม่ก็ปลุกระดมไล่คนไทย “ไล่ไทยเอาดินคืนมา..ฆ่าไทยเสียให้หมด”(นงลักษณ์ ลิ้มศิริ, 2524)

จากเอกสารข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ในมณฑลภาคอีสานนั้น ยังคงมีชุดรูปแบบทางความคิดหรือรูปแบบวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจากศูนย์กลางซึ่งก็คือกรุงเทพมหานครฯ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐรวมศูนย์อำนาจกับท้องถิ่น ยังคงดำเนินไปในรูปแบบของการใช้อำนาจหรือรัฐอำนาจนิยม และมีระยะห่างของช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบทเป็นอย่างมาก ประกอบกับความทุกข์ยากของประชาชนและการเข้าถึงพื้นที่อย่างยากลำบากของส่วนกลาง ทำให้ประชาชนรวมตัวกันก่อการขึ้นมา

ยุทธการปล่อยข่าวลือเพื่อสร้างแนวร่วมปลุกสำนึกให้ชาวอีสานบางส่วนต่อต้านอำนาจรัฐและเกิดความหวังว่าจะมีสังคมใหม่ที่ดีกว่าสังคมที่เขาเป็นอยู่ในขณะนั้นเนื่องจากการแตกตื่นต่อคำพยากรณ์ไปทั้งภาคอีสาน ทางกรมไทยจึงให้พระยาสุรเดชวิเศษฤทธิศาสตร์ทศวิไชย ข้าหลวงพิเศษช่วยตรวจราชการระบับปราบปรามผู้ตั้งตัวเป็นผู้วิเศษหรือผู้มีบุญในมณฑลอีสาน รวบรวม

ข้าวลือหรือคำพยากรณ์ต่างๆ โดยสอบถามจากผู้ใหญ่บ้านและราษฎรตามระยะทางจากนครราชสีมาถึงอุบลราชธานี สรุปรายเล่าลือ (ไพฑูริย์ มีกุล, 2542) ได้ดังนี้

1. กรวดแร่ที่ข้างวัดหนองเลา หนองข่า แขวงเมืองเสลภูมินั้น ถ้าใครไปนำเข้าพิธีก่อพระเจดีย์ทราย ระฤกษ์ผู้มีบุญบูชาไว้แล้ว ถึงวันอาทิตย์ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีฉลูตรีศก ศักราช 1263 ตรงกับวันที่ 23 มีนาคม ร.ศ.120 (ตรงกับปฏิทินแบบปัจจุบัน พ.ศ.2445) กรวดแร่นั้นจะกลายเป็นเงินทอง

2. ข้าวที่ลือว่าตัวไหม 1 หมู 1 กระบือเขาตุ้ 1 สามอย่างนี้ ถ้าแม้ว่าผู้ใดมีไว้ กรวดแร่ของผู้นั้นจะไม่กลายเป็นเงินทองให้ตามประสงค์ กับสิ่งของเหล่านั้นจะกลับกลายเป็นโทษด้วย กล่าวคือ ตัวไหมจะกลายเป็นงู และเงือกถอดเขี้ยวขบกัดเจ้าของ หมูและกระบือเขาตุ้จะกลายเป็นยักษ์เที่ยวกินคน

3. รากไม้ที่อยู่ตามฝั่งน้ำซึ่งเป็นฝอยละเอียด 1 ฟักเขียว 1 ดอกจาน 1 (ทองกวาว) 1 ของ 3 อย่างนี้จะกลายเป็นของมีประโยชน์ กล่าวคือ รากไม้ที่อยู่ตามฝั่งน้ำเป็นฝอยละเอียดนั้น จะกลายเป็นไหมให้เก็บมาไว้จะได้ไม่ต้องลำบากเลี้ยงไหมต่อไป ฟักเขียวจะกลายเป็นช้าง ราษฎรพากันตื่นตื่นซื้อมาเก็บรักษาไว้เป็นอันมาก ดอกจานจะกลายเป็นครั่งสำหรับย้อมไหม ราษฎรได้พากันเก็บรักษาไว้ทุกบ้าน

4. ข้าวลือว่าถึงวันอาทิตย์ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีฉลูตรีศก ศักราช 1263 ตรงกับวันที่ 23 มีนาคม ร.ศ.120 จะเกิดลมพายุจัด จนตัวคนก็อาจปลิวไปกับลมได้ และจะมีด 7 คืบ ให้หาไม้สั้นฟ้า(คือไม้เพกา) มาไว้สำหรับจะได้จุดไฟเอาไธรรยแสงในเวลาที่จะมีด 7 วัน 7 คืบ และให้ปลุกต้นสิ่งใด(คือกอดะไคร้) ไว้ที่บันไดเรือน เมื่อเวลาลมพายุพัดมาจะได้ยึดเหนี่ยวกอดะไคร้ ถ้าไม่เช่นนั้นตัวคนจะปลิวไปกับลมนั้น

5. เงินของราษฎรที่มีอยู่จะกลายเป็นเหล็ก ให้พากันจัดแจงซื้อของเสียให้สิ้น เพื่อจะได้ไม่เป็นการเสียเปล่า

6. หญิงสาวที่ยังไม่มีสามีให้ไปเที่ยวหาสามีเสีย และให้คิดเอาสินสอดแก่ชายเพียง 1 อัฐ 1 โสฬส (1 อัฐ = 1.56 สตางค์, 1 โสฬส = 0.78 สตางค์, 1 อัฐ 1 โสฬส = 2.34 สตางค์) เท่านั้น ถ้าหญิงใดจะหาชายที่ยังไม่มีภรรยาไม่ได้ จะยอมเป็นภรรยาชายที่มีภรรยาก็ได้ แต่ต้องเสียอัฐให้แก่ภรรยาเดิม(คือภรรยาหลวง) 4 อัฐ เป็นค่าซื้อสามีแก่กัน ถ้ามีฉะนั้นยักษ์จะกินเสียทั้งสิ้น (ไพฑูริย์ มีกุล, 2542.)

กบฏผู้มีบุญอีสาน 2444-2445 เกิดขึ้นเพราะราษฎรไม่พอใจการเก็บภาษีส่วยจากชายฉกรรจ์คนละ 4 บาท ประกอบกับการเกิดภัยแล้งติดต่อกันหลายปี ประกอบกับการที่ขุนนางท้องถิ่นไม่พอใจการปฏิรูปการปกครองที่เอาอำนาจไปจากพวกเขาแล้วยังเอาผลประโยชน์ คือ ภาษีที่เขาเคยได้ส่วนแบ่งมากไปจากพวกเขาด้วย (สมิตรา อำนวยสุข, 2549) ซึ่งผู้เขียนได้ตรวจสอบช่วงเวลาพบว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น รัฐบาลกำลังเผชิญกับการคุกคามจากรัฐมหาอำนาจในซีกโลกตะวันตกประกอบไปด้วยอังกฤษและฝรั่งเศส ทำให้ไทยต้องเสียดินแดนใน

ส่วนของฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขงไปเป็นจำนวนมาก จากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ทำให้เหล่าหัวเมืองมองว่าศูนย์กลางของรัฐไทยนั้นกำลังอ่อนแอลง โดยมีการปฏิบัติการปกครองเป็นตัวเองให้เกิดการต่อต้านอำนาจรัฐจากเจ้าเมืองที่สูญเสียอำนาจและผู้เสียผลประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นยังมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แร้นแค้นยากจน ขาดการใส่ใจดูแลและการแก้ปัญหาจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ประชาชนจึงหันไปเข้าหาผู้มีบุญ ซึ่งเป็นผู้นำในการต่อต้านอำนาจรัฐและต้องการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ โดยใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองเป็นวิธีทางออกในการแก้ปัญหา การจำแนกกลุ่มของกบฏผู้มีบุญนั้น ผู้เขียนได้ทำการสำรวจเอกสารพบว่าการจำแนกไว้โดยใช้เป้าหมายทางการเมืองเป็นเกณฑ์ดังนี้ กลุ่มผู้มีบุญอีสานที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2444-2445 มีจำนวนร่วมร้อยคน แยกเป็นกลุ่มมากมายกระจายอยู่ทั่วไปในเขตหัวเมืองอีสาน แต่ละกลุ่มต่างก็มีหัวหน้าของตนเอง มีความอิสระ เป้าหมายตลอดจนวิธีดำเนินงานที่เป็นของตนเอง ซึ่งอาจแบ่งกลุ่มผู้มีบุญอีสานเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ (สมิตรา อำนวยสุข, 2549)

1. มีเป้าหมายทางการเมือง เป็นกลุ่มที่มีความรู้สึกที่เป็นปรีชาและต่อต้านรัฐบาล จึงถูกปราบปรามและลงโทษอย่างรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต มักพบในเขต 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานีและศรีสะเกษ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ทูลสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เกี่ยวกับการเริ่มแผนการของกบฏผู้มีบุญอีสานว่า ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2442 โดยมีหมอลำ ที่มาจากทางฝั่งตะวันออก ตั้งแต่เมืองสีทันดร นครจำปาศักดิ์ พิบูลมังสาหารและเดชอุดม โดยแยกเป็นสายดังนี้ (สมิตรา อำนวยสุข, 2549)

สายที่1 ไปทางเดชอุดมและอุษัณห์

สายที่2 ไปทางศรีสะเกษและสุรินทร์

สายที่3 ไปทางเขมรราช อำนาจเจริญ เกษมสีมา และอุบลราชธานี

สายที่4 มาจากทางเหนือลงมาบ้านผาสีตอน กันทรวิชัย หนองเลา วาปีปทุม หนองข่า พยัคฆ์พิสัย กาศสินธุ์ และเสลภูมิ

ในประเด็นนี้ผู้เขียนพบว่าการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นในเรื่องของพระโพธิสัตว์ตามคติของไตรภูมิพระร่วง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเกิดกสิณ ซึ่งเป็นยุคที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ทำให้พระศรีอารยเมตตรัยลงมาจุติเพื่อช่วยเหลือสัตว์โลก ดังนั้นจึงมีเหล่าผู้มีบุญเป็นจำนวนมากที่อ้างว่าตนเองเป็นโพธิสัตว์กลับชาติมาเกิด ใช้คำกลอนพื้นเมืองของภาคอีสานถ่ายทอดถ้อยคำออกมาในลักษณะของหมอลำ จนประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเข้ากับกลุ่มผู้มีบุญเป็นจำนวนมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

พวกหมอลำได้กระจายไปตามที่ต่างๆทั่วผืนดินอีสาน ข้อความที่หมอลำเป็นการสรรเสริญผู้มีบุญว่ามาจากทิศตะวันออก ซึ่งหมายถึงองค์แก้ว ผู้ตั้งตัวเป็นผู้มีบุญอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และในขณะเดียวกันก็กล่าวร้ายต่อคนไทยเป็นต้นว่า “ข้าวลือท้าวลำน้าโขงจนถึงหนองข่า

เมื่อมีผู้มีบุญมาเกิดแล้ว ชาวไทยที่อยู่แถบนี้จะถึงแก่ความตายด้วยอำนาจอิทธิฤทธิ์ของผู้มีบุญ” เนื่องจากหมอลำใช้คำกลอนพื้นเมืองของภาคอีสานที่มีประชาชนชอบฟังอยู่แล้ว จึงเกิดความเลื่อมใสและหลงเชื่อในอุบายของผู้มีบุญ เมื่อราษฎรเชื่อมากๆ เข้า พวกหมอลำก็ตั้งตนเป็น “องค์” มีชื่อต่างๆ และตั้งคนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นองค์ เพื่อให้ช่วยออกอุบายชักจูงให้ประชาชนเชื่อต่อๆ กันไป พวกที่ตั้งเป็นองค์เป็นชั้นระดับหัวหน้าจะแต่งกายผิดไปจากคนอื่น คือ “นุ่งห่มผ้าขาวจีบ ห่มครองอย่างพระหรือสามเณรแล้วมีเทียนชี้ฝั่งหนัก 1 บาท ถือเป็นเทียนชั้น 5 ชั้น 8 เป็นของสำหรับไหว้ครูอาจารย์ของพวกผีบุญ” (สุมิตรา อำนวยสุข, 2549)

ในส่วนที่สองนั้นเป็นกลุ่มผีบุญที่เคลื่อนไหวโดยไม่ได้หวังผลในการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง หากแต่เป็นปฏิกิริยาทางสังคมเพื่อช่วยเหลือหรือจรรโลงสังคมเอาไว้ โดยมีการใช้ความเชื่อในเรื่องของพระศรีอาริยมฤตยและผู้มีบุญตามฐานคติแบบไตรภูมิ มาเป็นเงื่อนไขสำคัญในการรวบรวมประชาชนเพื่อช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก มีเอกสารดังนี้

2. ไม่มีเป้าหมายทางการเมือง บรรดาผู้มีบุญที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2444-2445 ส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในกลุ่มนี้ จะพบเห็นได้ทั่วไปเกือบทุกจังหวัดทางภาคอีสาน เป็นกลุ่มที่เกิดจากความเชื่อศรัทธาเป็นสำคัญ ไม่มีการกระทำที่รุนแรงละเป็นอันตรายเท่าใดนัก ผู้นำมีจุดมุ่งหมายแค่ต้องการที่จะช่วยเหลือผู้คนในสังคมให้พ้นจากความเดือดร้อนและความทุกข์ยาก ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองที่ต้องการอำนาจ หรือมีการกระทำที่สื่อให้เห็นว่าคิดร้ายต่อแผ่นดินแต่อย่างใด หากคิดแต่ตนเองมีฤทธิ์เดชแตกต่างจากมนุษย์ธรรมดา หรือไม่ก็อ้างตนเองว่าได้รับมอบหมายจากเทวดา พระอินทร์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาช่วยคุ้มครองประชาชนทั่วไป ไม่มีการสะสมกำลังคนหรือเสบียงอาหาร เมื่อถูกจับกุมหรือถูกปราบปรามก็จะสลายตัวได้ง่าย (สุมิตรา อำนวยสุข, 2549)

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการรวมกลุ่มพลังทางการเมืองของผู้มีบุญเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐนั้นได้กระทำเป็นขบวนการที่จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยลักษณะความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับบุญและอำนาจทางการเมืองมาระดมความสนับสนุนจากประชาชน กลุ่มกบฏผู้มีบุญนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อปลดปล่อยความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนแล้ว ยังมีเป้าหมายทางการเมืองภายในที่จะปลดปล่อยดินแดนหัวเมืองอีสานและดินแดนแถบสองฝั่งแม่น้ำโขงให้เป็นอิสระจากการปกครองของไทยและฝรั่งเศสอีกด้วย โดยมีแนวคิดที่จะตั้งอาณาจักรใหม่ในดินแดนดังกล่าวนั่นเอง ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนคิดว่าเป็นเรื่องที่น่ายกย่องพฤติกรรมการเมืองของกลุ่มพลังการเมืองนี้ที่พยายามนำและกระตุ้นประชาชนให้ทำการทำหาย คัดค้าน และต่อสู้กับอำนาจรัฐบาลกลางที่มีความแตกต่างในทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม และถูกปราบปรามอย่างรวดเร็วในที่สุด

สาเหตุของกบฏผู้มีบุญอีสาน

1. สาเหตุด้านภูมิศาสตร์ดินแดนภาคอีสานเป็นพื้นที่แห้งแล้งกันดาร ประชาชนพลเมืองในอดีตดำรงชีวิตอยู่อย่างอดอยากแร้นแค้น อดคัด ขาดแคลน ขาดการศึกษา เส้นทางทาง

คนนาคมไม่มี การปกครองดูแลจากภาครัฐเป็นไปไม่ทั่วถึงราษฎรอยู่กระจัดกระจายไร้ที่พึ่ง(สมมาตร ผลเกิด, 2552) ดังนั้นเมื่อมีผู้อ้างตนว่าเป็นผู้มีบุญหรือผู้วิเศษ จูติมาจากสวรรค์จะมาช่วยเหลือให้พ้นจากความอดอยากยากจนได้ ชาวบ้านก็เข้าหาสมัครเป็นบริวาร เมื่อมีคนเข้ามาจำนวนมากขึ้น ผู้มีบุญก็มีใจกำเริบคิดตั้งตนเป็นใหญ่ ตั้งตนเป็นอิสระและต่อต้านอำนาจรัฐ ด้วยการก่อความวุ่นวายเกิดการจลาจล สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ รัฐต้องใช้กำลังเข้าปราบปราม การกระทำของผู้เรียกตนเองว่านักบุญหรือผู้มีบุญก็เลยกลายเป็นผีบุญ (สมมาตร ผลเกิด, 2552) ผลที่สุดถ้าเป็นเหตุการณ์ที่ร้ายแรงก็เข้าข่ายเป็นกบฏ อันเป็นที่มาของกบฏผีบุญ นอกจากนี้ประเด็นในเรื่องของภูมิศาสตร์ยังสามารถส่งผลต่อชุดรูปแบบทางความคิดได้ดังนี้ ในนิวศตวรรษตามธรรมชาติเหล่านี้คนโบราณเชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ที่ควบคุมการใช้ทรัพยากรให้อยู่ร่วมกันโดยมีการกำหนดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ล่วงล้ำไม่ได้และให้ใช้ทำพิธีกรรมตามประเพณีในฤดูกาลที่เกี่ยวข้องเท่านั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้จะทำหน้าที่ปกป้องรักษาและคุ้มครองมนุษย์เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีความผูกพันอยู่ร่วมกับอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งที่คนในท้องถิ่นเข้าใจร่วมกันและจดจำรวมทั้งเล่าสืบต่อกันมา (ศรีศักดิ์ วลลิภดล, 2554 ; อ้างใน พิมพวดี เอี่ยมธูรพจน์, 2556) ดังนั้นสภาพทางภูมิศาสตร์นอกจากส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจแล้วยังมีอิทธิพลต่อแนวความคิดและวัฒนธรรมของประชาชนอย่างมากด้วยเช่นกัน

2. การรุกรานจากชาติตะวันตกการเมืองภายนอกประเทศ ได้แก่ การขยายอำนาจอย่างน่ากลัวของจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสสู่อินโดจีน ยึดเวียดนามใต้ไปปกครอง ต่อมาเข้ายึดเขมรซึ่งเป็นประเทศราชของไทยปลายสมัยรัชการที่ 4 ต่อมาก็ยึดสิบสองจุไทยใน พ.ศ.2431 ยึดฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในพ.ศ.2436 สมัยรัชกาลที่ 5 ที่ฝรั่งเศส จะขยายอำนาจเข้ามาในภาคอีสาน สนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส 3 ตุลาคม 2436 ทำให้ไทยไม่สามารถมีกำลังทหารในรัศมี 25 กิโลเมตรทางฝั่งขวาและภายใน 25 กิโลเมตรนี้ ข้าราชการไทยไร้อำนาจแม้แต่จะเก็บภาษีอากร อำนาจรัฐบาลลดถอยลงมาก และฝรั่งเศสได้กลายเป็นมหาอำนาจที่นำเกรงขามขึ้นมาแทนที่รัฐบาลไทย (ไพฑูรย์ มิกุล, 2542) ผลจากการรุกรานของชาติตะวันตกนั้น ทำให้เครือข่ายหัวเมืองสำคัญต่างๆในภาคอีสาน ที่คุมอำนาจทางการทหารไว้ เริ่มปฏิเสธและต่อต้านอำนาจของกรุงเทพมหานครในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการเกิดกบฏผู้มีบุญนั้น ผู้เขียนมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของปฏิกริยาโต้กลับทางการเมืองที่หัวเมืองในภาคอีสานมีต่อกรุงเทพมหานครฯ ด้วยเช่นกัน

3. อิทธิพลจากความเชื่อตามฐานคติไตรภูมิจากแนวคิดเรื่องพระศรีอารียเมตตรัยและเอกะบุรุษโดยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอารียเมตตรัยเป็นเนื้อหาในส่วนที่อยู่ในส่วนของพุทธทำนายซึ่งเป็นเนื้อหาในส่วนที่เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธศาสดาดำเนินไปเป็นระยะเวลากว่า 5,000 ปีตามพุทธทำนายนั้นจะกล่าวถึงกลียุคที่กำลังจะเกิดขึ้นในช่วงกึ่งพุทธกาลและพระศรีอารียเมตตรัยจะแบ่งภาคลงมาเกิดเพื่อช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนจนสามารถผ่านพ้นยุคสมัยไปได้ (นรพัชร เสาธงทอง, 2559) ประชาชนที่เชื่อเกี่ยวกับการลงมาช่วยเหลือของพระศรี

4. ปัญหาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประชาชนการเกิดขึ้นของขบวนการผู้มีบุญหรือที่เราเรียกกันว่าบุญผู้มีบุญ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในยุคสมัยใดก็ตาม ผู้นำทางการเมืองที่ลุกขึ้นก่อนการต่อต้านอำนาจรัฐ จะใช้ความเชื่อของประชาชนในเรื่องของพระศรีอารียเมตตรัยมาเป็นเครื่องมือในการสร้างอุดมการณ์ร่วมกันของชาวบ้าน เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและสร้างการเมืองทางการเมืองในอนาคตต่อไป ทั้งนี้แนวคิดในเรื่องของผู้มีบุญและการเกิดขบวนการผู้มีบุญจะมีความสัมพันธ์กันกับการใช้อำนาจรัฐไม่เป็นธรรม ประชาชนได้รับความยากลำบากในการดำรงชีพ ประเด็นดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเห็นว่เกิดเกลียดชังตามพุทธทำนายและรอคอยพระศรีอารียเมตตรัยมาช่วยเหลือ (นรพัชร เสาธงทอง, 2559) ส่วนสภาพทางเศรษฐกิจของราษฎรนั้นขึ้นอยู่กับการทำงาน ทำไรเป็นหลัก บางปีฝนตกไม่ถูกต้องตามฤดูกาล บางปีฝนแล้ง บางปีฝนตกมากเกินไปจนเกิดน้ำท่วมราษฎรทำนาไม่ได้ผล จึงส่งผลให้ราษฎรขาดสนเงินตรา (สมชัย ภัทรธนานันท์, 2554) นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าการที่ฝรั่งเศสและไทยแผ่อำนาจจากการปกครองเข้าไปในท้องถิ่น ในบริเวณลุ่มน้ำโขงนั้น ส่งผลทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญในภาคอีสาน โดยเฉพาะการค้าวัวควายซึ่งเป็นธุรกิจที่สำคัญในภูมิภาคมีเจ้าเมืองตามหัวเมืองใหญ่่น้อยได้รับความกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก การค้าวัวควายมิลดความสำคัญยั้งค้าแบคราวานมาจนถึงศตวรรษที่ 20 แต่ตลาดในเขมร ญวน ลดลงหลังอินโดจีนตกเป็นของฝรั่งเศส ผู้เขียนพบเอกสารสนับสนุนแนวคิดตามข้อความต่อไปนี้ “ผลมาจากไทยได้ออกกฎเกณฑ์ต่างๆ เช่น ราษฎรต้องเสียทรัพย์สินทำตัวพิมพ์รูปพรรณสัตว์ที่คนครอบครองซึ่งได้มาด้วยความลำบาก แต่กรมการต่างเมืองก็ยังมีช่องทางที่จะฉ้อโกงปรับเอาได้อีก และยังต้องสูญเสียตลาดรับซื้อวัวควายในประเทศเขมรและประเทศลาวไปหลายแห่งเนื่องจากดินแดนดังกล่าวตกไปอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส แม้ว่าพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสรรพสิทธิประสงศ์ จะออกประกาศตักเตือนราษฎรในปี พ.ศ.2442 นั้นแล้ว แต่ก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงกรมการและเจ้าหมื่นนายหมวด ซึ่งล้วนแต่เป็นคนเก่าที่เคยทำราชการมาแบบวิธีเก่า

ให้ใช้ตามวิธีใหม่ได้ ผลจึงตกอยู่กับราษฎรตามเดิม ทำให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ค่อนข้างอัตคัดขัดสนมาก”(สมชัย ภัทรธนานันท์, 2554) ผู้เขียนจึงสรุปว่าเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการเมืองและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ประกอบกับการสูญเสียผลประโยชน์ของบรรดาหัวเมืองต่างๆ ทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะการณดังกล่าวขาดที่พึ่ง เมื่อมีบุคคลอ้างตนว่าเป็นผู้วิเศษจะมาแก้ไขความยากจนได้ จึงเกิดความหวังและหันเข้าไปเป็นพรรคพวกด้วยเชื่อว่าคำพยากรณ์ในลายแทงที่พวกผีบุญกล่าวอ้างจะเกิดขึ้นจริง

5. ปัญหาจากโครงสร้างทางการเมือง ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างอำนาจรัฐส่วนกลางกับดินแดนในปกครองรอบนอก ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันดังกล่าวได้ดำรงสืบมาและกลายเป็นปัจจัยสำคัญของการต่อต้านอำนาจรัฐไทยในภาคอีสานในเวลาต่อมา ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้ของ สส. อีสานในสภาหรือการลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังอาวุธของชาวนาเราอาจกล่าวได้ว่าการผนวกอีสานซึ่งเป็นหัวเมืองชั้นนอกเข้ากับราชอาณาจักรสยามเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างระบบอาณานิคมภายใน (internal colonialism) (สมชัย ภัทรธนานันท์, 2554) ผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดระบบอาณานิคมภายในเป็นแนวคิดที่อธิบายสาเหตุของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สม่ำเสมอเท่าเทียมกัน (uneven development) ภายในรัฐ และความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองในมิติต่างๆ เช่น มิติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคต่างๆ หรือมิติของความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น

ปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5

1. ผลจากการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินประเด็นการเมืองภายในเริ่มปี พ.ศ.2440 เป็นต้นมา ผลจากการปฏิรูปการปกครองรัฐบาลไทยได้ยกเลิกตำแหน่งอาชญาสี่ อันประกอบด้วยตำแหน่งเจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์และราชบุตร (จารุบุตร เรืองสุวรรณ, 2524) แล้วแต่งตั้งผู้ว่าราชการเมือง ปลัดเมือง ยกกระบัตรเมืองและผู้ช่วยราชการเมืองขึ้นแทน ซึ่งข้าราชการตำแหน่งดังกล่าวมีการแต่งตั้งมาจากส่วนกลางให้มาดำรงตำแหน่งต่างๆ ในทางอีสานมีบางตำแหน่งยังให้ขุนนางท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งแต่ส่วนกลางจะเป็นผู้แต่งตั้งและตำแหน่งที่คนอีสานดำรงอยู่มักจะอยู่ต่ำกว่าหรือมีอำนาจน้อยกว่าขุนนางจากส่วนกลาง ยิ่งส่วนกลางส่งคนมาเก็บภาษีต่างๆโดยตรง ยิ่งทำให้ขุนนางท้องถิ่นไม่พอใจยิ่งขึ้น เพราะผลประโยชน์ที่เคยได้รับลดลงมาก เช่น ภาษีส่วย หรือเรียกในตอนนั้นว่า “เงินชำระราชการ” ทำให้ผู้เสียประโยชน์เกิดความไม่พอใจจึงต่อต้านอำนาจทางการเมือง เช่น ที่เมืองโขงเจียม ท้าวแสงอุปฮาด ท้าวเพชร และท้าววรบุตร จึงหนีไปตั้งตนเป็นผู้มีบุญที่บ้านนาพระบาง แขวงเมืองนครเพ็งในลาวของฝรั่งเศส (ไพฑูรย์ มีกุล, 2542) ผู้เขียนพบว่าผลจากความขัดแย้งทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่ารัฐมหาอำนาจในโลกตะวันตก ซึ่งในกรณีนี้คือประเทศฝรั่งเศส เปิดโอกาสให้กลุ่มกบฏผู้มีบุญลี้ภัยเข้าไปในเขตปกครองของตน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและ

รัฐบาลฝรั่งเศสอยู่ในสถานะที่ไม่ค่อยจะมั่นคงเท่าใดนัก สภาวการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความสลับซับซ้อนทางการเมือง เป็นผลให้เกิดการก่อกบฏขึ้นตามมา

2. การสูญเสียผลประโยชน์ด้านการจัดเก็บภาษีการปฏิรูปการปกครองในรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ไม่ได้มีจุดประสงค์เพียงเพื่อควบคุมอำนาจทางการเมืองเข้าสู่ศูนย์กลางที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น หากแต่รวมไปถึงการปฏิรูปทางการคลังด้วย (สุวิทย์ อธิศรีสวัสดิ์, 2549) นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงการจัดเก็บส่วยซึ่งในอดีตมีการเก็บเป็นสิ่งของ มาเป็นเก็บเงินรัฐชูปการอย่างเดียว และในช่วงเวลาที่กรมพิชิตปรีชากรทรงเป็นข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวท้าว พระองค์ทรงประกาศ “ห้ามมิให้เจ้าเมืองเก็บส่วยจากไพร่โดยไม่มีกำหนดอัตราและไม่มีใบเสร็จให้เป็นคู่มือแก่ผู้จ่ายเงินเหมือนดังแต่ก่อน” ครั้นถึง พ.ศ. 2442 พระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมสรรพสิทธิฯ ประสงค์ทรงออกประกาศให้เพิ่มการเก็บเงินราชการจากชาวยุทธ ซึ่งเดิมให้เก็บคนละ 3.5 บาทต่อปี ให้เก็บเพิ่มเป็นปีละ 4 บาท (ไพฑูรย์ มีกุล, 2542) ปี พ.ศ. 2444 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการเก็บเงินค่าราชการ โดยกำหนดให้แบ่งเงินค่าราชการให้กำนันตามจำนวนชาวยุทธคนละ 16 อัฐ (25 สตางค์) ค่าเขียนใบเสร็จคนละ 1 อัฐ (1.5 สตางค์) ต่อฉบับ นอกนั้น (86.33%) ให้ส่งเป็นเงินกลางส่วนกรมการเมืองผู้ใหญ่จะได้รับส่วนแบ่งเป็นรายปี (สุวิทย์ อธิศรีสวัสดิ์, 2557) การที่รัฐบาลกลางกำหนดให้กรมการเมืองปฏิบัติตามระเบียบของทางการอย่างเคร่งครัดส่งผลให้กรมการเมืองบางส่วนเกิดความไม่พอใจในการปกครองแบบใหม่ของรัฐบาลเนื่องจากทำให้รายได้ลดลง ดังที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมหลวงสรรพสิทธิฯ ประสงค์ทรงรายงานไว้ว่าผู้มีบุญ “บางคนเป็น ขุน หมื่น พัน หนายและคนที่ประสงค์หากินทางเป็นช่องเก่าๆ อันเวลานี้ไม่มีอำนาจ” ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้เขียนสรุปได้ว่าการสูญเสียผลประโยชน์ในด้านของการจัดเก็บภาษีนี้นั้น ทำให้กลุ่มขุนนางเก่าในหัวเมืองต่างๆ ที่เคยได้รับผลประโยชน์คิดเอาใจออกห่างจากรัฐบาล บางคนไปตั้งตัวเป็นหัวหน้าพวกผีบุญหรือคอยให้การสนับสนุนอย่างลับ ๆ

3. ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจากสภาวะทางสังคมของมณฑลอีสานโดยทั่วไปไม่ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมขาดความกระตือรือร้น ขาดการศึกษา กลายเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญาในสายตาของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง จึงมักถูกข่มเหงและถูกขูดรีดเก็บค่าราชการซ้ำซ้อนกันหลายครั้ง ใครไม่มีเงินจ่ายก็ถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานโยธา (เดช บุณนา, 2524) เกิดเป็นเหตุทำให้ราษฎรเกิดความไม่พอใจรัฐบาล จึงเป็นเหตุให้ผู้มีบุญชักจูงได้ง่าย หรือทำการกิดขวางในรูปของกบฏผู้มีบุญขึ้น แต่สำหรับผู้นำท้องถิ่นที่สูญเสียผลประโยชน์เรื่องราวได้และกำลังคนซึ่งตกไปอยู่ในมือของรัฐบาลกลางแทน ต้องเผชิญกับความยุ่งยากทางเศรษฐกิจและสูญเสียตำแหน่ง การงานที่ไม่มือนาคตในระบบใหม่ ขุนนางท้องถิ่นบางส่วนจึงจะเข้าร่วมเป็นผู้นำในการกบฏเพื่อหวังจะได้กลับสู่ระบบเก่าอีก

ผลของกบฏผู้มีบุญ

1. การตั้งกองตำรวจขึ้นในภาคอีสาน เนื่องจากเดิมการจับโจรผู้ร้ายเป็นหน้าที่ของจำเมือง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันจับ บางทีผู้ใหญ่บ้าน กำนันก็เกณฑ์ชาวบ้านตามจับโจรขโมยวัวควายชาวบ้าน แต่เกิดกบฏผู้มีบุญ 2444-2445 รัฐบาลเห็นว่ากลไกเดิมไม่พอ จึงมีนโยบายจัดตั้งตำรวจอาชีพในส่วนภูมิภาคขึ้น โดยจ้างร้อยเอกปาหุรีลิน ชาวเดนมาร์ก มาเป็นครูฝึกชายฉกรรจ์ในอีสาน ให้เป็นตำรวจและสร้างสถานีตำรวจขึ้นด้วย นับเป็นตำรวจชุดแรกของประเทศไทย จำนวนของตำรวจที่ผลิตรุ่นแรกมี 800 คน ส่งไปประจำ 27 เมืองกับ 5 ตำบลในอีสานใต้ การฝึกตำรวจรุ่นแรกเริ่มในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2445 ซึ่งเป็นเวลาหลังรบชนะกบฏที่บ้านสะพือใหญ่เพียงเดือนเดียว (นงลักษณ์ ลัมศิริ, 2524)

2. การสร้างระบบการศึกษาแบบกรุงเทพ การที่ชาวบ้านหลงเชื่อตามคำเล่าลือตามหมอลำ และตามจดหมายลูกโซ่มากมาย เพราะชาวบ้านไม่มีการศึกษาจึงหลงเชื่อเรื่องเหล่านี้ การเข้ามาจัดตั้งโรงเรียนแบบกรุงเทพฯ สอนภาษาไทยทั้งพระภิกษุ สามเณร และเด็กๆ ไม่ให้พระเณรเรียนอักษรธรรมและตัวอักษรไทยน้อยแบบอีสานที่เคยเรียนแต่ก่อน การศึกษาแบบกรุงเทพฯ นี้ได้ขยายไปทั่วประเทศ ผลคือคนไทยมีตัวเขียนแบบเดียวกันทั้งประเทศซึ่งก็มีผลดีด้านการสื่อสาร แต่มีผลเสียคือทำให้คนรุ่นหลังอ่านคัมภีร์และเอกสารด้วยอักษรแบบเก่าไม่ออก ภูมิปัญญาดั้งเดิมก็ถูกละทิ้งไปอย่างน่าเสียดาย

3. ทำให้รัฐบาลให้ความสนใจมณฑลภาคอีสานมากขึ้น มีการส่งเจ้านาย ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มาตรวจราชการภาคอีสานบ่อยขึ้น มีการส่งข้าราชการมาช่วยพัฒนาอีสานเป็นครั้งแรก คือพนักงานเกษตรมาให้คำแนะนำด้านการเกษตรทั่วไป การระดมราษฎรเพื่อสร้างทำนบ มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาป้องกันและรักษาโรคระบาด ความสนใจที่จะพัฒนาภาคอีสานของรัฐบาลก็เกิดขึ้นนับตั้งแต่เกิดกบฏผู้มีบุญครั้งนั้นเป็นต้นมา

สรุป

กบฏผู้มีบุญหรือกบฏผีบุญในปี พ.ศ.2444-2445 เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและครอบคลุมภาคอีสานของไทย กบฏผู้มีบุญหรือกบฏผีบุญเกิดขึ้นในเขตมณฑลอีสาน มณฑลอุดรและมณฑลนครราชสีมา(กระจายใน 14 จังหวัดในปัจจุบัน) ตามท้องที่ต่างๆในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันเป็นผลมาจากการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสเข้ามาในดินแดนไทย ทำให้ฐานะรัฐบาลไทยตกต่ำหลังจากทำสนธิสัญญา พ.ศ.2436 และการพยายามที่จะขยายอำนาจจากส่วนกลาง ไปยังส่วนภูมิภาค ของรัฐบาลไทย โดยการจัดการปกครองแบบเทศาภิบาล รวมอำนาจอยู่ที่กระทรวงมหาดไทย การเปลี่ยนแปลงการเมืองในช่วงนี้ ทำให้ผู้ปกครองท้องถิ่นต่างๆ ต้องสูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ที่เคยได้รับมาแต่ก่อน อันเนื่องมาจากรัฐบาลเข้าไปจัดการการปกครองให้เหมาะสมกับกาลสมัย และประชาชนต้องประสบความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ และไม่พอใจข้าราชการท้องถิ่นที่ฉ้อโกงและเรียกเงินส่วยอย่างไม่เป็นธรรม ประกอบกับประชาชน

ส่วนใหญ่ขาดการศึกษา และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ล้าหลัง ไม่พร้อมที่จะรับวัฒนธรรมที่รัฐบาล บังคับให้ปฏิบัติตามได้เป็นเหตุให้เกิดกบฏผู้มีบุญขึ้น โดยมีเป้าหมายที่สร้างอาณาจักรใหม่ที่ไม่ขึ้น ต่อไทยและฝรั่งเศส ต่อมาฝ่ายรัฐบาลก็ดำเนินการปราบปรามผู้มีบุญกลุ่มนี้ได้สำเร็จ กบฏผู้มีบุญ หรือกบฏผีบุญภาคอีสานที่เกิดขึ้นเกิดในสมัยรัชการที่ 5 จึงเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญเหตุการณ์หนึ่งของภาคอีสาน

ผู้เขียนวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เห็นว่าจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับ ฝรั่งเศสและการเมืองภายในของไทยที่ฝ่ายปกครองกดขี่ชุดรีดภาษีจากราษฎร โดยมีการปฏิรูป การปกครองเป็นตัวเร่งให้เกิดการต่อต้านอำนาจรัฐจากผู้สูญเสียอำนาจ และผู้เสียผลประโยชน์ที่ เกิดจากการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ประการต่อมา มีสาเหตุมาจากปัญหาด้าน เศรษฐกิจ ประชาชนในภาคอีสานมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แร้นแค้น ยากจน ขาดการใส่ใจดูแล แก้ปัญหาจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ซ้ำยังถูกเจ้าหน้าที่กดขี่ข่มเหงได้รับความเดือดร้อนขาดที่ พึ่งพา เมื่อมีบุคคลอ้างตนว่าเป็นผู้วิเศษจะมาช่วยแก้ไขให้พ้นจากความยากจนก็เกิดความหวังหัน เข้าไปเป็นพรรคพวกโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และประการสุดท้ายเป็นสาเหตุทางสังคมซึ่งเกิดจาก การที่ประชาชนมีฐานะยากจน ขาดการศึกษา ขาดความรู้ จึงถูกฝ่ายปกครองกดขี่ ชุดรีดภาษี ผู้ ที่ไม่มีเงินจ่ายก็ถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานโยธา เมื่อถูกบีบคั้นด้านจิตใจมากขึ้นจึงหันไปพึ่งพา พวกผีบุญ ด้วยหวังจะช่วยให้ช่วยปกป้องให้รอดพ้นจากการกดขี่ของฝ่ายบ้านเมืองโดยขาด วิจารณ์ญาณ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์กบฏผีบุญเกิดขึ้นซ้ำรอยอีกในอนาคต ผู้บริหาร บ้านเมืองจะต้องเร่งขจัดความจน การศึกษา การเอาผิดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง และต้องทำการ พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ทัดเทียมกับภาคอื่นๆ จึงจะสามารถป้องกันการลุกฮือขึ้น ต่อต้านอำนาจรัฐได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. แนวคิดในเรื่องของ “การสร้างรัฐในอุดมคติ” โดยตามหลักการของไตรภูมิแล้วจะ ให้ความสำคัญแก่ตัวปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งจริยธรรมและเปี่ยมไปด้วยอำนาจของบุญบารมี โดยยุคสมัยดังกล่าวนั้นเป็นยุคของพระศรีอาริย์เมตตรัยซึ่งเป็นดินแดนแห่งความสงบสุขและได้ ฉายภาพของรัฐในอุดมคติขึ้นมา ทำให้ประชาชนต่างเร่งสร้างบุญบารมีประกอบแต่ความดีงาม เพื่อให้ได้ไปเกิดในดินแดนของรัฐในอุดมคติซึ่งเป็นยุคของพระศรีอาริย์เมตตรัย

2. แนวคิดในเรื่องของ “ราชาปราณู” ซึ่งตามหลักการของไตรภูมินั้นจะเน้นไปที่การ เกิดขึ้นของผู้นำที่มีลักษณะของเอกะบุรุษ ที่ดำรงไว้ซึ่งจริยธรรมอันดีงาม มีความรอบรู้ สามารถ นำพารัฐของตนให้เจริญรุ่งเรืองและในยามเกิดวิกฤติสามารถนำพารัฐให้ก้าวข้ามวิกฤติการณ์ ต่างๆ ได้

3. แนวความคิดในเรื่องของภูมิรัฐศาสตร์ โดยเกี่ยวข้องในประเด็นที่เกี่ยวกับดินแดนชาย ขอบของทวีป ซึ่งในยุคสมัยดังกล่าวนั้นบริเวณคาบสมุทรอินโดจีนอยู่บนเส้นทางการค้าและการ

เดินเรือ ส่งผลให้รัฐมหาอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่อังกฤษและฝรั่งเศสพยายามที่จะขยายอิทธิพลและเข้าแทรกแซงการเมือง

เมื่อพิจารณาถึงบริเวณที่เคยเกิดเหตุการณ์ขบวนการผู้มืบุญ จะพบว่า เหตุการณ์ดังกล่าวยังคงมีการเล่าขานสืบต่อกันมา แต่เพียงกลุ่มบางคนบางกลุ่มเท่านั้นที่รับรู้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ นั่นอาจจะเป็นเพราะมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของสังคม ทำให้เรื่องราวของขบวนการผู้มืบุญเลื่อนหายไปตามกาลเวลา ดังนั้นพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์ขบวนการผู้มืบุญขึ้น ต้องหันมาสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตน ด้วยการจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลที่ยังคงเหลืออยู่ในพื้นที่ พร้อมกับเผยแพร่และสร้างความเข้าใจกับสถานการณ์ดังกล่าวกับผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งถือว่ามีคุณูปการต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของต้นสืบต่อไป

เรายังไม่ทราบว่าบริเวณที่เคยเกิดเหตุการณ์ของขบวนการผู้มืบุญหรือผีบุญนั้น มีการตกทอดหรือส่งผ่านอุดมการณ์ของขบวนการผู้มืบุญสู่ชาวบ้านหรือไม่ มีการแสดงออกมาในรูปแบบไหน และส่งผลทั้งในเชิงลบและเชิงบวกจากอุดมการณ์ดังกล่าวอย่างไร ซึ่งเป็นปัญหาให้ผู้สนใจเรื่องราวที่ส่งต่อจากประวัติศาสตร์อีสานได้ศึกษาเพื่อหาคำตอบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คมขำ สินธูรัตน์. (2535) *ประวัติศาสตร์การปกครองไทยสมัยสุโขทัยถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475*. บุรีรัมย์: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2524). *อีสานปริทัศน์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์เดช บุณนาค. (2524). *ชล ร.ศ.121*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นงลักษณ์ ลิ้มศิริ. (2524). *ความสำคัญของกบฏหัวเมืองอีสาน พ.ศ. 2325-2445* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นรพัชร เสางทอง. (2559). *อิทธิพลของไตรภูมิพระร่วงกับปรากฏการณ์ทางการเมืองของไทย*. กรุงเทพฯ: รายงานรวมบทความวิจัยสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 3 ปี 2559 เล่มที่ 2 กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์.
- พิมพ์ดี เอี่ยมธูรพจน์. (2556). *แนวคิดรูปแบบของไทย ผ่านภูเขาแห่งความศรัทธาตามรอยการวิเคราะห์ของเพลโต. หน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย*, 9, 284-301.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2542). *กบฏผู้มืบุญเมืองกาฬสินธุ์ ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

- ภูมิวัฒน์ นุกิจ. (2551). ขบวนการกบฏผู้มีบุญ: กับพัฒนาการของรัฐไทย. สืบค้น 31 สิงหาคม 2564, จาก <https://annop.me/7210/>
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2526). กบฏไพร่ สมัยอยุธยา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. (2549). กบฏผู้มีบุญอีสาน 2444-2445 กับจดหมายลูกโซ่ฉบับแรกของเมืองไทย. สืบค้น 31 สิงหาคม 2564, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_8986
- _____. (2557). ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488 เล่ม 2. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมชัย ภัทรธนานันท์. (2554). ทฤษฎีการลุกฮือของชาวนากับการวิเคราะห์. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 12(1), 75-107.
- สมมาตร เกิดผล. 2552 กบฏผีบุญ : กระชกสะท้อนสังคมไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1), 20-30.
- สุมิตรา อำนวยศิริสุข. (2549). กบฏผู้มีบุญในมณฑลอีสาน พ.ศ.2444-2445. สืบค้น 31 สิงหาคม 2564, https://www.silpa-mag.com/history/article_8986.

ผู้นำกับพรหมวิหาร 4*

FOUR BRAHMAVIHARA EXECUTIVES

สิทธิโชค สิทธิเจริญ, อรทัย เกื้อเสนาะ, ธนวัฒน์ สนิทกุล,
สรिता เสือทัพ, นันทพันธ์ คคคง

Sittichok Sittijarern, Orathai Kueasano, Thanawat Sanitgool,
Sarita Sueathap, Nanthaphan Kodkong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Sittichok2955@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการนำเอาหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้กับองค์กรเพื่อให้เข้ากับผู้นำ การเป็นผู้นำที่ดีตามหลักธรรมคำสอนและผู้นำกับพรหมวิหาร 4 ที่พึงมีต่อลูกน้องและองค์กร โดยการจำแนกหลักพรหมวิหาร 4 ออกเป็นข้อ ๆ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยแต่ละข้อจะสะท้อนให้เห็นถึงตัวผู้นำ ผู้นำต้องเห็นความสำคัญของทุกคนในองค์กร ทั้งด้านหน้าที่การงาน การอยู่ร่วมกันอย่างสมานสันติในองค์กร โดยไม่แบ่งแยกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือลำเอียงไปทางใดทางหนึ่งทุกคนต้องเสมอภาคต่อกัน การส่งเสริมการทำงาน ให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้นการนำหลักพรหมวิหาร 4 เข้ามาประยุกต์ใช้กับผู้นำ ในการบริหารอำนาจ การรู้จักสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ สิ่งที่ทำให้ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาได้รับความเป็นธรรม ทำงานตามความสามารถที่เหมาะสมและในสิ่งที่ตนเองถนัด เพื่อให้ได้ทำงานที่ออกมามีประสิทธิภาพได้รับการชื่นชมและรางวัลตอบแทนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานต่อไป

คำสำคัญ: พรหมวิหาร4; ผู้นำ; การบริหาร

Abstract

This article aimed to synthesize the concept and theory of applying the 4 Brahma Vihara principles to the organization in order to match the leaders who demonstrate good leadership in accordance with the teachings and leadership with the 4 Brahma Viharas towards their subordinates and organizations. By categorizing the four principles of Brahma Vihara into verses, namely Metta,

* Received October 22, 2021; Revised November 1, 2021; Accepted November 1, 2021

Karuna, Mudita, Upekkha, each verse reflects the leader. Leaders must recognize the importance of everyone in the organization. There should be peaceful coexistence in the organization without separating any party or being biased in any way. Everyone must be equal to each other even in job promotion to achieve their goal. Therefore, the 4 Brahma Vihara principles is applied to the leaders in power management to know what to do and what not to do. Fair treatment should be imposed to subordinates so they can work according to their abilities and in what they are good at. In order to achieve work efficiency, they should be appreciated and rewarded for their morale so they will continue to work.

Keywords: Brahma Vihara 4; leader; Administration

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้นำมีความจำเป็นต่อการนำพาลูกน้องให้ประสบความสำเร็จ เป็นบุคคลที่มีอำนาจอิทธิพล ในการบังคับบัญชา การมอบหมายงานการกำกับดูแลให้เป็นไปตามจุดประสงค์เป้าหมายขององค์กร ผู้นำเป็นผู้ประสานความต้องการของบุคคล ความต้องการของงาน และความต้องการขององค์กร เข้าด้วยกัน (เนตร์พัฒนา ยาวีราข, 2552) ซึ่งผู้นำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันผู้นำถือว่ามี ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะด้วยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นการพิสูจน์บทบาทผู้นำ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ ชูสอน, 2557)

จะเห็นได้ว่าผู้นำมีความสำคัญในทุก ๆ ภาคส่วน การเป็นผู้นำได้นั้นนอกจากจะมีความรู้ ความสามารถแล้วสิ่งที่ควรมีอีกอย่างหนึ่งนั่นก็คือ การเป็นมิตร ซึ่งการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นหลักธรรมหลักในการต้องมีคุณธรรมประกอบด้วยเมตตา มีความรัก มีความปรารถนาดี ไม่ตรีจิต คิดช่วยเหลือให้ผู้อื่นประสบแต่ประโยชน์ และ มีความสุขโดยทั่วกัน มีความกรุณา หรือ ความสงสาร ด้วยการคิดจะ ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเดือดร้อน ทั้งร่างกายและจิตใจ ใน ภาวะที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์ และเป็น การช่วยเหลือที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนใครรวมทั้ง ตนเอง มีเมตตา ความพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีอันเป็นความคิด รู้สึก เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีความก้าวหน้ามีความสุข และมีอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือการวางใจเป็นกลางโดย พิจารณาข้อเท็จจริง เมื่อตัดสินใจในเรื่องใดแล้วควรพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญา มีเหตุผล ถูกต้องและเที่ยงธรรม อันเป็นการรักษาความถูกต้องให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เพื่อผดุงไว้ ซึ่ง ความถูกต้องการมองตามเป็นจริง โดยวางจิต เรียบเสมอมั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่ บุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบพร้อมที่ จะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไป ตามความเที่ยงธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

ในส่วนความหมายของการบริหารบุคลากร ถือว่าเป็นภารกิจของผู้บริหารทุกคนและของผู้ชำนาญการด้านบุคลากรโดยเฉพาะที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากรเพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลา ที่จะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์การ การปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาขั้นต้นที่จะต้องปฏิบัติงานให้เป็นตัวอย่าง ไปตามระเบียบแบบแผนที่ทางการได้กำหนดไว้ เพื่อให้บุคลากรต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองทำงานด้วยความสบายใจ อยู่ในระเบียบวินัยและสามารถทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการได้ การปกครองที่ดีนั้น ต้องออกมาในรูปแบบหรือผลลัพธ์ที่ บุคลากรทุกคนต้องได้รับความร่มเย็นเป็นสุข ความเสมอภาคในการทำงานทุก ๆ ภาคส่วน และในขณะเดียวกันก็อุทิศกำลังกาย กำลังใจ ให้เกิดผลดีแก่การทำงานโดยรวมตลอดถึงการปรับใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารบุคลากร ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมเพื่อเป็นแนวปฏิบัติหน้าที่ในตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างตัวอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ผู้บริหารที่มีอำนาจมากมายมีทั้งคุณและโทษแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา หากขาดซึ่งคุณธรรมแล้วย่อมจะสั่งการลงโทษหรือให้คุณประโยชน์ต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นพิเศษไม่ควรที่จะทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ทำลายขวัญและกำลังใจลูกน้องที่ทุ่มเทในการทำงาน คุณธรรมในการเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารประกอบด้วยพรหมวิหาร 4 มีความยุติธรรมต้องไม่ลำเอียงมีความเที่ยงตรงต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเท่าเทียมกันเช่นแบ่งงานมอบหมายให้อย่างเหมาะสมมิใช่ให้งานเฉพาะคนที่ประจบสอพลอหรือเอาอกเอาใจปราศจากอคติหรือความลำเอียง เช่น ลำเอียงเพราะความรักความกลัว หรือ ความไม่รู้ มีปมวิจาสสร้างความรู้สึกที่ดีๆแก่ผู้ฟังแก่ลูกน้อง การรู้จักสร้างพระเดชและพระคุณอันจะเป็นสิ่งที่สร้างความรักและสร้างความศรัทธาแก่ลูกน้อง เอาใจเขามาใส่ใจเรา ต้องเข้าใจว่าเขากำลังคิดอะไรรู้สึกอย่างไรให้เกียรติและให้การยอมรับให้ความเป็นธรรม รับฟังอย่างเข้าอกเข้าใจ

สภาพสังคมปัจจุบันนี้มีปัญหามากมายเกิดความแตกแยกและวุ่นวายอยู่ทุกวัน เป็นเพราะว่าทุกคนละเลยหลัก ศีลธรรมอันดีงามทางศาสนาและกระทำในสิ่งตรงกันข้ามคือขาดความรักขาดความเมตตา อิจฉาริษยากัน นินทาว่าร้าย เบียดเบียนและรังแกกัน เห็นแก่ตัว ถืออภิสิทธิ์อำนาจบาตรใหญ่ และมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ต่างคนต่างก็ถือ ความคิดของตนเป็นใหญ่อยู่ตลอดเวลา จนก่อให้เกิดความแตกแยก ถ้าหากว่าทุกคนในสังคม หันหน้ามาสนใจและใส่ใจ นำเอาหลักธรรมทางศาสนา และเรียนรู้จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา สังคมที่เราอยู่ปัจจุบัน จะมีความสุขสงบสุขน้อยอย่างมาก ถ้าหากว่าสมาชิกในสังคมแต่ละคนได้นำเอาหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาใช้ภาวะผู้นำ เป็นศิลปะอย่างหนึ่งและเป็นความสามารถส่วนตัวของบุคคลในการนำพาและจูงใจเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนให้ทำงานด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและก่อให้เกิดความสงบสุขและร่มเย็นแก่องค์กรต่อไป ในการบริหารนั้นมีหลายหมวด เช่น พรหม

วิหารธรรมหรือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ 4 ประการ เป็นหลักธรรมเพื่อให้เกิดความรัก ความหวังดี ประารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นทุกข์ แล้วแสดงความยินดีในความก้าวหน้าของผู้อื่นและมีความยุติธรรมในการให้รางวัลและลงโทษ ผู้บริหารที่ใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นแนวทางการบริหาร ย่อมเป็นศูนย์รวมใจ ร่วมงานและสามารถจัดการให้งานการปฏิบัติหน้าที่ลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนั้นการที่การทำงานทุกอย่างจะบรรลุผลสำเร็จก็ต้องเป็นไปตามหลักการ คือ ตามเหตุปัจจัยของมัน ซึ่งพูดสั้นๆ ว่า ตามธรรมนั่นเอง เพราะฉะนั้น ธรรมหรือหลักความจริง และหลักการจึงเป็นตัวตัดสินขั้นสุดท้ายด้วยเหตุนี้ผู้นำจึงต้องเป็นผู้มีใจธรรมเป็นผู้ถือหลักการ เป็นใหญ่ และเข้าใจชัดเจนในหลักการ

ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว การประยุกต์ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของบุคลากร เหมือนกระจกเงาที่สะท้อนพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงาน ที่ลืมหืมหรือวางเฉย ละเลย และเพื่อปลูกจิตสำนึกในการมีความเมตตา กรุณาต่อกัน โดยมีจิตสาธารณะทำเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อสืบสานสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

กวี วงศ์พุ่ม (2535) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำหมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่มเปรียบเสมือนแกนของกลุ่มเป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง

2. ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำ ทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย

3. ผู้นำหมายถึง บุคคลที่สมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคม มิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

4. ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะอย่าง คือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

5. ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาท หรือพฤติกรรมการเป็นผู้นำ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าแนวคิดส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนและสมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ภายในต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ในการนี้จะมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือมากกว่าถูกกำหนดหรือยอมรับให้เป็นผู้นำ เนื่องจากจะมีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ จากบุคคลอื่น ๆ ของกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือลูกน้องหรือผู้ปฏิบัติ สำหรับความหมายของภาวะผู้นำเกือบทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพล ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้นำ

พยายามจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามในกลุ่มหรือบุคคลอื่นๆ เพื่อให้มีทัศนคติ พฤติกรรมและอื่นๆ ไปในทิศทางที่ทำให้จุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์กรประสบความสำเร็จ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผู้นำคือกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์กรเป็นเป้าหมาย

ประเภทของผู้นำ

จากการจำแนกประเภทของผู้นำ อาจจำแนกโดยอธิบายให้เห็นถึงการเกิดผู้นำว่าเกิดขึ้นได้ 2 ประเภท คือ

1. จำแนกโดยสถานการณ์และโดยตำแหน่ง

2. จำแนกโดยลักษณะในการบริหารซึ่งมี 3 ประเภทซึ่งจะเน้นที่พฤติกรรมของผู้นำเป็นสำคัญว่าผู้นำควรมีพฤติกรรม อย่างไร

ผู้นำแบบใช้พระเดช หมายถึง ผู้นำที่ยึดเอากฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็นที่ตั้ง

ผู้นำแบบใช้พระคุณ หมายถึง ผู้นำที่มีอำนาจและศิลปะในการที่จะสามารถจูงใจให้บุคคลทั้งหลายทั้งปวงปฏิบัติตามที่ตนประสงค์

ผู้นำแบบสัญลักษณ์ หมายถึง ผู้นำที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ของผู้อยู่ในฐานะตำแหน่งที่ควรแก่การเคารพนับถือถ้าพิจารณาผู้นำแบบใช้พระเดชจะพบว่า ตรงกับประเภทของภาวะผู้นำคือ ผู้นำประเภทนิเสธ ส่วนผู้นำโดยตำแหน่งก็มักจะมีพฤติกรรมแบบผู้นำแบบใช้พระเดช เป็นส่วนมาก คือเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ก็มักยึดเอากฎหมายและระเบียบแบบแผนเป็นที่ตั้ง แต่ก็มีบ้างที่ใช้พระคุณ ส่วนผู้นำแบบใช้พระคุณนั้นตรงกับ ผู้นำประเภทปฏิฐานและผู้นำโดยสถานการณ์ เพราะเป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเลื่อมใสศรัทธา และเห็นอกเห็นใจผู้ร่วมงานเหมือนกันทั้งยังเป็นผู้นำที่อาจจะไม่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายอีกทั้งลักษณะของผู้นำ

มิทเชล และลาร์สัน จูเนียร์ (Michell & Larson, 1987) ได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ในการพิจารณาว่าผู้นำใดมีภาวะผู้นำหรือไม่ ได้แก่

ผู้นำเป็นกระบวนการ

มีระดับความถูกต้องของการใช้อิทธิพล

มีความสำเร็จของจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1. ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ ของการใช้อิทธิพล ผู้นำจะพยายามมีอิทธิพลเหนือผู้ตามเพื่อให้มีพฤติกรรมปฏิบัติงานตามต้องการ โดยมีจุดมุ่งหมายขององค์กรเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่เรื่องของบุคคลที่จะพึงมีภาวะผู้นำได้โดยที่ไม่ได้มีกระบวนการทำใดๆเป็นกระบวนการ (Process) ให้เกิดอิทธิพลต่อผู้อื่น ดังนั้นผู้นำทางการแต่งตั้ง เช่นผู้อำนวยการ ผู้บัญชาการ

อาจจะมีการผู้นำหรือไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะทั้ง 3 ประการหรือเปล่า ในทางตรงข้ามผู้ที่แสดงภาวะผู้นำอาจจะไม่เป็นผู้ที่เป็นแบบทางการ แต่มองประกอบ 3 ประการนั้น

2. ภาวะผู้นำนอกจากจะเป็นกระบวนการแล้ว ภาวะผู้นำจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อผู้ตามยอมให้ใช้อิทธิพลต่อตัวเขา ซึ่งโดยทั่วไปก็ต้องพิจารณาถึงระดับความถูกต้องของอิทธิพลที่ใช้ด้วยว่า ไม่ใช่เป็นการใช้อำนาจเข้าขู่เข็ญหรือบีบบังคับให้ทำตาม เพราะถ้าเป็นการเช่นนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นภาวะผู้นำได้

3. ภาวะผู้นำจะถูกอ้างถึงเมื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์กรประสบความสำเร็จ ดังนั้นหากผู้นำไม่สามารถนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว ก็ย่อมหมายถึงว่าผู้นำไม่ได้แสดงภาวะผู้นำหรือไม่มีความสามารถในการเป็นผู้นำนั่นเอง

คุณสมบัติของผู้นำ

คุณสมบัติของผู้นำควรประกอบด้วย

การครองคน การรู้จักการแบ่งปันถือเป็นน้ำใจที่ทุกคนต้องมีโดยเฉพาะหัวหน้างาน การทำให้ลูกน้องรักและอยากทำงานร่วม การพูดเป็นสิ่งสำคัญ พูดอย่างไรให้น่าฟังน่าเคารพ คำพูดที่ออกมาต้องมีความจริงใจ การประพฤติสิ่งที่เป็ประโยชน์ แต่ต้องไม่ใช่การทุจริต เอาผลประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นของตน การวางตนให้เหมาะสมกับวัย เพศ ยศ ตำแหน่ง ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสไว้ว่า “จงเตือนตนด้วยตนเอง” เพื่อเตือนตนเองให้รู้ว่า อะไรถูก อะไรผิด อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ และพยายามคอยสอดส่องดูโทษ ความผิดพลาด และข้อบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ ไม่ต้องให้ใครมาคอยเตือน พร้อมทั้งอย่ามัวไปคอยความจับผิดแต่คนอื่นหันมาดูความผิดพลาดของตนเองจะดีกว่า ความผิดพลาดในหน้าที่การงาน หน่วยงาน ก็จะไม่เกิดขึ้น หรือถ้าจะเกิดขึ้นก็เกิดขึ้นน้อย และเมื่อพบแล้วต้องใช้สติปัญญาแก้ไขความผิดนั้นให้หมดไป โดยไม่ทำความผิดขึ้นอีก

การครองงาน หลายคนอาจคิดว่าเป็นความขยันหมั่นเพียร แต่นั่นไม่เพียงพอเพราะความสำเร็จต้องประกอบกับความอดทน รู้จักการจัดการแก้ไขกับอุปสรรค ปัญหา และสามารถเป็นผู้นำได้ในยามวิกฤต รู้จักการใช้สติไตร่ตรอง ก่อนลงมือทำเสมอ และสิ่งสำคัญเมื่อคุณมีหน้าที่การงานที่ใหญ่โต คุณพึงมีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงานของตน ให้ตระหนักอยู่เสมอว่าซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน

ดังนั้นผู้นำนอกจากการวางตัวให้เหมาะสมกับบริบทแล้ว เราต้องรู้จักและเข้าใจ การเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนดีควบคู่การมีศีลธรรม สามารถนำหลักธรรมเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งคนไทยนั้นมีศีล มีธรรม มีปัญญาที่ถูกปลูกฝังกันมายาวนาน ดังนั้น หากเราขาดคนที่ครองตนด้วยศีลธรรมและปัญญาแล้ว องค์กรอาจจะขาดความรักสามัคคีและแตกแยกเป็นกลุ่มๆ ได้การใช้ชีวิตให้มีความสุขนั้นไม่ยาก เพราะทุกอย่างอยู่ที่ตัวเราเพียงแต่เราจะหามันเจอหรือไม่

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำในทางพระพุทธศาสนา

ผู้นำ ในความหมายทางพระพุทธศานานักวิชาการได้ให้ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม เป็นที่ยอมรับและนักวิจัยหลาย ๆ ท่านได้เสนอไว้ดังนี้ ความหมายของผู้นำ คือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งงาม ภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชัก นำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันสู่จุดหมายที่ตั้งงาม คุณสมบัติของผู้นำมีหลาย อย่างหลายด้าน แยกไปตามสิ่งที่ผู้นำจะต้องเกี่ยวข้อง คือ ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการที่จะไปเกี่ยวข้องหรือปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นทุกอย่างให้ถูกต้องและได้ผลดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำ หลักธรรมของผู้นำเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหาจริยธรรมของผู้นำ เนื่องจากเป็นหลักที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีแก่ผู้นำ ผู้ปกครองและผู้บริหารบ้านเมืองระดับต่าง ๆ ซึ่งผู้นำที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีหลักธรรมในการเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำที่ดีนั้น หมายถึงความเป็นผู้มีศักยภาพในตัวเอง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้และความสามารถ พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างชาญฉลาด และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามที่ไดวางเป้าหมาย เอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมสำคัญในการเป็นผู้นำไว้หลายหลักธรรมด้วยกัน เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 ธรรมาธิปไตย ราชสังคหวัตถุ 4 และ สปัจริยธรรม 7 เป็นต้นซึ่ง หลักธรรมดังกล่าวถือเป็นการสร้างเสริม การเป็นผู้นำ ให้เป็นผู้นำที่มี คุณธรรม จริยธรรม ในการบริหาร ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมได้อาศัย ธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการ กิจกรรมงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพื่อประโยชน์สุขแห่งหมู่คณะองค์กร สังคมอย่างมั่นคง และยั่งยืนตลอดไป การที่พระพุทธศาสนาเน้นคุณธรรมเป็นสำคัญเพราะถือว่าเมื่อผู้มีคุณธรรมแล้ว ประชาชนย่อมอยู่เป็นสุข คุณธรรมของการเป็นผู้นำนั้น เป็นหลักของการบริหารที่ดีเรียกว่า ธรรมาธิปไตย หมายถึง การบริหารโดยถือหลักธรรมเป็นใหญ่ กล่าวคือยึดหลักบรรทัดฐาน หลักการ และคุณธรรม เป็นแนวทางในการบริหาร และการบริหารนั้นต้องใช้ทั้ง พระเดช และ พระคุณ หรือใช้อำนาจและคุณธรรม ซึ่งจะทำให้ได้ทั้งน้ำใจ และผลของงานในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ มีลักษณะใช้ทั้ง พระเดช และ พระคุณ ดีเทียบหรือชี้ผิดถูกที่ควรดีหรือชี้ข้อผิดข้อถูกซึ่งหลักธรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ที่ ปรากฏในพระพุทธศาสนา ผู้นำสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยใช้ควบคู่กับกฎหมายรัฐธรรมนูญและระเบียบข้อบังคับของแต่ละสังคมองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อให้การบริหารลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1) หลักทศุติยาปณิกสูตร จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักทศุติยาปณิกสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่ง เป็นคัมภีร์ทางพุทธศาสนานั้นซึ่งในหลักธรรมดังกล่าวที่ได้กล่าวถึงหลักธรรมของการบริหารจัดการ ไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งได้นำนักวิชาการทั้งทางพุทธและนักวิชาการ

ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหาร จัดการทั่วไป ได้นำหลักดังกล่าวไปใช้ ในการบริหารจัดการ ดังกล่าว หลักการบริหารนี้ได้ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาตร ปฐม ปิณณาสก์ ซึ่ง พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นนักบริหารจัดการที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มี วิสัยทัศน์ มีการบริหาร จัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ได้มีนักวิชาการ ทางพุทธศาสนาได้อธิบาย ขยายความไว้เป็นจำนวนมาก จากเนื้อหาในพระไตรปิฎกดังกล่าว ทำให้เราเข้าใจได้ระดับหนึ่งของพระสูตรนี้ แต่ เพื่อที่จะเข้าใจในแนวคิดของทศตียปาปณิกสูตรมากยิ่งขึ้น ได้มีพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ท่านได้ กล่าวถึง ทศตียปาปณิกสูตร หรือปาปณิกธรรม 3 ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ว่า (ปาปณิกังคะ หลักพ่อค้า, องค์คุณของพ่อค้า - qualities of a successful shopkeeper or businessman) ประกอบด้วย

1) จักขุมา ตาตี (รู้จักสินค้า ดูของเป็น สามารถคำนวณราคา กะพุนแก่งกำไร แม่นยำ - shrewd)

2) วิรูโระ จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า - capable of administering business)

3) นิสสยสัมปันโน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย - having good credit rating) (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2011)

จากหลักการของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ดังกล่าวก็สอดคล้องกับสิ่งที่พระธรรม โกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงคำตรัสสองคัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน ทศตีย ปาปณิกสูตรว่า เกี่ยวกับคุณลักษณะ 3 ประการของนักบริหารที่จะช่วยให้นักบริหารทำ สำเร็จลุล่วง ไปได้ด้วยดี

1) จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรือ อนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดย อาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับ ภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิด หรือ ทักษะทางด้าน ความคิด

2) วิรูโระ หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ได้หรือเข้าใจใน งบการเงิน ที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ ในกรณีแพทย์ผ่าตัดตมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญ ในการ ผ่าตัดตมอง เป็นต้น คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญการด้านเทคนิค หรือ ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน

3) นิสยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทาง ที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้ พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น คุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำ ภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือทักษะทางด้าน มนุษย์สัมพันธ์ โดยคุณลักษณะทั้งสามประการมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับระดับ ของนักบริหารถ้านักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมาก คุณลักษณะข้อที่ 1 และ 3 มีความสำคัญมาก ส่วนข้อที่ 2 มีน้อยเพราะเขาสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถเฉพาะด้านได้สำหรับนักบริหารระดับกลาง คุณลักษณะทั้ง 3 ข้อมีความสำคัญพอ ๆ กัน นั่นคือ เขาต้องมีความชำนาญเฉพาะด้านและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ในขณะเดียวกันต้องมีปัญญาที่มองภาพกว้างและไกล เพื่อเตรียมตัว สำหรับเป็นนักบริหารระดับสูง นอกจากนั้นต้องมีความสามารถในการสื่อสาร ประสานงานในการ ถ่ายทอด นโยบายและยุทธศาสตร์จากผู้บริหารระดับสูงมาสู่การปฏิบัติในผู้บริหารและพนักงาน ระดับล่าง และนำผลการดำเนินงานที่ได้จากการปฏิบัติงานมาสรุปและนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูง (Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammacitto), 2006) ด้วยหลักการดังกล่าวของท่าน นั้นก็ได้มีคุณก่อตั้งดี ไชยรัศมีศักดิ์ ได้ให้ทัศนะต่อว่า ในหลักการของพุทฺธิปาปณิกสูตรนั้น สำหรับ หัวข้อหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญสุดของนักบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีความ Human Relation Skill หรือหลักนิสยสัมปันโน เพราะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้คนอยากเข้ามาร่วมงาน และทำงานให้ หากไม่มีมนุษยสัมพันธ์การบริหารคนก็ไปไม่รอด “หลักนิสยสัมปันโน เป็นหลักการสำคัญ ที่จำเป็นและ สำคัญมาก สำหรับนักบริหารคน เพราะถ้ามนุษยสัมพันธ์ไม่ดีก็ไม่มีใครอยากมาร่วมงาน หรือทำงาน ให้ เพราะการบริหารงานบริหารคน คือการดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จโดยร่วมกับคนอื่น หลักพุทฺธิปาปณิกสูตรที่ประกอบด้วย 3 หลักการ นั้นเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์หรือจักษุมา ถือว่าเป็นหลักการของนักบริหารที่ทันสมัยที่สุด เพราะการมองการณ์ไกล มีสายตาวินิจฉัยในการวิเคราะห์อนาคตทำให้นักบริหารนั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จ สามารถ แข่งขันอยู่รอดในธุรกิจได้ ขณะที่ วิธูโร หรือการจัดการธุรกิจ โดยมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เปรียบเทียบได้กับหลัก Competency ความสามารถที่จะเข้ามาสร้างสมดุลให้กับนักบริหารที่เป็น ผู้นำและหลักนิสยสัมปันโน เป็นความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยหลัก 3 ข้อควรมีอยู่ภายใน ของนักบริหาร และหากหลอมรวมกันก็จะเป็นภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพในการบริหารธุรกิจ กิจการ ให้ประสบความสำเร็จหรือผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ ไปได้

ดังนั้นผู้นำคือ ผู้ที่ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการทิศทางที่ผู้นำกำหนด เป้าหมายไว้ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันอยู่แล้ว เช่นเป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548)

แนวคิดเกี่ยวกับพรหมวิหาร 4

ความหมาย พรหมวิหาร 4 หมายถึง คุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐ เป็นธรรม เป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข โดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ดังนี้ ขั้นแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปใน สัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตาซึ่งมีอาการเป็น ความคิดเกื้อกูล ต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามี ความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติ ช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณาซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งนั้นได้เห็นเขามีสุขไม่ ทุกข์ ก็ พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตาซึ่งมีอาการพลอยยินดีและเมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปก็อุเบกขา คืออยู่เฉย ๆ (สมเด็จพระญาณสังวร, 2543)

พรหมวิหารคือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐหลัก ความ ประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะ เชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ นอกจากนี้ยัง กล่าวได้ว่า เป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่ที่ดูแลคนอื่นทุกระดับ ทั้งในทางโลกทาง ธรรมในทางโลกก็ นับตั้งแต่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้บริหาร เป็นต้น (ปิ่น มุทุกันต์, 2514 : 214-243)

องค์ประกอบ พรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา รวมเรียกว่าพรหม วิหาร 4 โดย (เกร็ดความรู้กับนิติธรรม) ดังนี้

1. เมตตา ความปรารถนาดีให้ผู้อื่นมีความสุขการมีไมตรีต่อผู้อื่นเป็นลักษณะของความมี เมตตาจิตที่ดีมีความเป็นเพื่อนความหวังดีไม่หวังร้ายต่อผู้อื่นเป็นสิ่งที่หัวหน้าต้องคำนึงถึงเป็น อย่างยิ่งเมื่อตนเองนั้นได้รับความสุขแล้วก็ควรมีจิตใจที่คิดจะทำให้ผู้อื่นได้รับความสุขกันบ้างทำ ให้บุคคลที่มีจิตใจที่คิดจะเปิดเพลงความปรารถนาดีให้แก่ผู้อื่นพร้อมกับความเกื้อกูลแก่กันจึง จำเป็นแก่การดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก

2. กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นผลทุกข์ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในทุกๆที่ล้วนมีแต่ผู้มีความ ทุกข์ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ทางกาย ความทุกข์ทางด้านจิตใจ และอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นภายใน องค์กร ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ไม่อยากเผชิญหน้าสู่ต่อไป เมื่อหัวหน้าทราบถึงปัญหาต้องคอย พุดคุยปรับทุกข์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขให้ความทุกข์นั้นเบาลงและหายไปและสามารถทำให้ ลูกน้องมีจิตใจที่เบิกบานพร้อมสู้กับปัญหาต่างๆที่เข้ามาในชีวิต

3. มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ความยินดีนั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ว่าบุคคลนั้นมีจิตใจที่ เป็นอย่างไรเมื่อลูกน้องประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน การเรียน หรือความรัก เมื่อ ลูกน้องประสบความสำเร็จก็ควรที่จะส่งเสริมยินดี และให้ลูกน้องทำงานในด้านที่ถนัด เพราะจะ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในตัวเอง และเขาจะสามารถทำงานนั้นออกมาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ เขาจะได้ภูมิใจกับคำชมและผลสำเร็จของงานที่ทำและนอกจากตัวลูกน้องจะสำเร็จแล้วนั้น ยังมุ่งไปสู่ความสำเร็จขององค์กรด้วยเช่นกัน

4. อุเบกขา การมีจิตใจที่เป็นกลางนั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวิสัยทัศน์การแก้ปัญหาของผู้นำว่ามีหลักธรรมาภิบาลมากน้อยเพียงใดไม่ควรเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดการกระทำผิดไม่ควรคิดว่าลูกน้องคนนี้เป็นคนสนิทหรือไม่สนิทการตัดสินเมื่อเกิดความผิดนั้นควรต้องตัดสินด้วยความเป็นธรรมยึดหลักความถูกต้อง ผิดก็ว่าไปตามผิด และสุดท้ายต้องบอกเหตุผลว่าผิดเพราะอะไรเพื่อให้ลูกน้องสำนึกผิด และเกิดการปรับปรุงตัว เพื่อที่จะไม่ให้ปัญหานี้เกิดขึ้นอีกและสามารถทำให้ลูกน้องสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างไม่มีปัญหา

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4

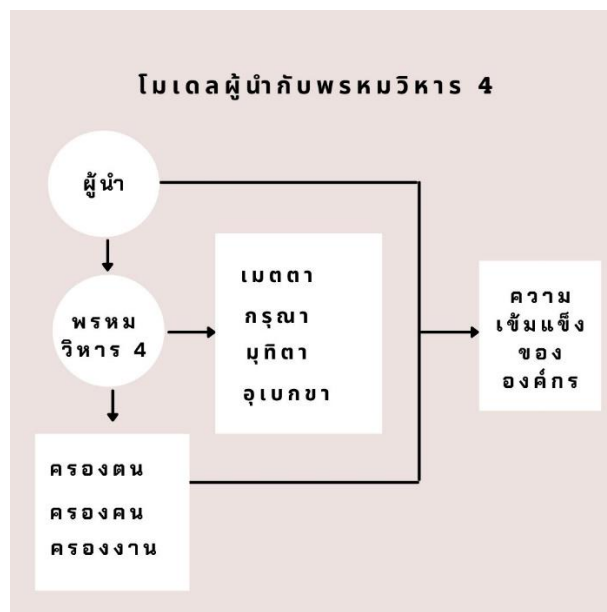
ด้านเมตตา คือ ผู้บริหารคอยหมั่นสังเกตและซักถามความเป็นอยู่ของประชาชน ผู้บริหารคิดวางแผน ระเบียบงาน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ผู้บริหารสามารถให้คำปรึกษาเสนอแนะวิธีการทำงานที่ถูกต้องแก่ลูกน้องผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีมิตรไมตรีต่อประชาชนผู้บริหาร รับฟังความคิดเห็นของลูกน้องด้วยความตั้งใจ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว ดังที่พระมหาบุญเรือน ปภังกร (พิลาพันธ์) (2556) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งสรุปผลการวิจัยว่า เมตตา เป็นหลักธรรมที่สำคัญในอันที่จะทำให้คนทั้งหลาย เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายไม่เบียดเบียนกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข และสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลก เป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ลดกิเลสลดปัญหา ขจัดทุกข์ให้เบาบาง มีความเห็นแก่ตัวน้อยลง เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่ทำให้หมดกิเลส หมดปัญหา ไม่มีอาสวะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ เป็นธรรมที่สะอาดบริสุทธิ์ มีผู้ให้และผู้รับ

ด้านกรุณา คือ ผู้บริหารไม่ทอดทิ้งลูกน้องเมื่อเกิดปัญหาควรร่วมด้วยช่วยกันแก้ปัญหา 2 ห้วยย่อมดีกว่าห้วยเดียว ผู้บริหารให้ความยุติธรรมกับลูกน้อง ทุกคนต้องมีความเสมอภาคกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ผู้บริหารช่วยเหลือในเรื่องส่วนตัวของลูกน้อง หลักคำสอนนี้จะช่วยเหลือคนที่ทุกข์ให้พ้นทุกข์ จะทำให้สังคมมีแต่ความสุข ไม่เอาเปรียบและไม่เห็นแก่ตัว ความกรุณาต่อเพื่อนร่วมสังคม เพื่อนร่วมโลก จะทำให้ผู้คนรักและสามัคคีกันทำให้มีการแสดงออกซึ่งความผูกพันในเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้คนให้ชุมชนมีความอนุเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังที่พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557) ได้ศึกษาการปรับใช้หลักพุทธจริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้การทำงานมีประสิทธิภาพ กล่าวถึงพรหมวิหาร 4 ในหนังสือ มณีแห่งปัญญา ตอนคุณธรรมสำหรับนักบริหาร สามารถสรุปความได้ว่า นักบริหารต้องมีพรหมวิหาร 4 คือ ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ 4 ประการ เพราะเมตตาจะทำให้ให้นักบริหาร รู้จักมองในแง่ดีของลูกน้องและจดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสม

ด้านมุทิตา (ความยินดี) คือผู้บริหารมีความเยือกเย็นมีเหตุผลมีอารมณ์สดชื่นแจ่มใสมีความเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือประชาชนตามความเหมาะสม ผู้บริหารมีความเต็มใจให้บริการ แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีเงื่อนไขหรือความลำเอียง ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริม ความคิดเห็นของลูกน้อง ผู้บริหารเปิดโอกาสโดยเท่าเทียมกันให้ลูกน้องได้แสดงความคิดเห็น ดังที่ พระจักรพงษ์ พลวโร (มงคล ชัยฤกษ์) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลัก พรหมวิหารธรรมของผู้บริหารเห็นของลูกน้องต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสามารถสรุปความได้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่ หรือผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข โดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ดังนี้ ขั้นแรกให้ ปฏิบัติ ด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปให้บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตาซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูล ต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเรามีความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ ให้ คือ กรุณาซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้นได้เห็นเรามีสุขไม่มีทุกข์ ก็พลอยยินดี บันเทิงใจ คือ มุทิตาซึ่งมีอาการพลอยยินดีและเมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปก็อุเบกขา คือ ดูอยู่เฉย ๆ

ด้านอุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) คือผู้นำวางใจเป็นกลางต่อสภาวะอันไม่น่าพอใจของประชาชนผู้บริหารพิจารณาปัญหา ในส่วนงานอย่างยุติธรรมยึดความถูกต้องเที่ยงธรรม โดยไม่มีอคติ ผู้นำตัดสินปัญหาโดยไม่มีอคติต่อประชาชนหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีอคติทุกคน ผู้นำปฏิบัติต่อลูกน้องทุกคนอย่างเท่าเทียมกันกันวางตนเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง (พระมหาสุทริชัย ฐิตชโย (ถาวรศีล), 2556)

องค์ความรู้ใหม่

สรุป

องค์กรจะประสบผลสำเร็จไม่ได้หากไม่มีคนทำงาน ในองค์กรแต่ละองค์กรต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความสามารถนั่นก็คือผู้นำที่คอยผลักดันและนำพาลูกน้องทำงานไปในทิศทางที่ถูกต้อง ตรงต่อความต้องการขององค์กร ผู้นำที่ดีไม่ใช่มีเพียงแค่ความรู้ความสามารถอย่างเดียว แต่ควรมีหลักธรรมทั้ง 4 ประการเข้ามาเป็นธรรมที่คอยเตือนใจนั่นก็คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

เมตตา คือ มีความปรารถนาดีให้ผู้อื่น คนที่อยู่ข้าง มีความสุข การที่หัวหน้าเอาใส่ใจดูแล สนับสนุนการทำงานของลูกน้อง ให้คำแนะนำด้วยความเมตตา และปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขในการทำงาน

กรุณา คือ ความสงสารที่เห็นคนอื่นประสบทุกข์จึงคอยช่วยเหลือเพื่อให้พ้นทุกข์ หากในการทำงานเกิดอุปสรรค หัวหน้าควรสอบถามปัญหา ชี้แนะแนวทางแก้ไข ไม่ปล่อยให้ลูกน้องแก้ปัญหาอย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง

มุทิตา คือ การชื่นชมยินดี เมื่อลูกน้องทำงานออกมาดี ประสบผลสำเร็จก็พลอยยินดี และมีรางวัลตอบแทนเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าเติมคนที่กำลังทุกข์ การรู้จักวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงาน ไม่เอนเอียง ให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน

ทั้ง 4 อย่างนี้เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้องค์กรประสบผลสำเร็จและเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กวี วงศ์พุม. (2535). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิเชษฐ์ สตุติโอ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*.

กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พิฑูร มลิวัลย์. (2528). *หลักธรรมสำหรับการปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2557). การปรับใช้หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้การทำงานมีประสิทธิภาพ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2548). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิน ดาต้าโปรดักส์.

ปิ่น มุฑากันต์. (2514). *แนวการสอนธรรมตามหลักสูตรนักธรรม ชั้นตรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

- พระจักรพงษ์ พลวโร. (2559). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของ ผู้บริหารเทศบาล ตำบลบ้านค่ายอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเรือน ปภังกร (พิลาพันธ์). (2556). วิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทธิชัย ฐิตชโย (ถาวรศิลป์). (2556). การนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (2552). ความหมายของภาวะผู้นำ. สืบค้น 16 ตุลาคม 2564, จาก http://www.kruinter.com/show.php?id_quiz=98&p=1&fbclid=IwAR0454sSPo9ahyIL7wUYg3881M1BYZOUR4PDcM-PTE7y0rx1mE—iTfXnHY
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2543). *รวมธรรมะ*. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ ชูสอน. (2557). *ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์น่านวิทยา.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2552). *ภาวะผู้นำและผู้นำกลยุทธ์ Leadership and Strategic Leader*. กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล กรู๊ป.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2011). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Sahathamnik.
- Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammacitto). (2006). *Buddha's Administration Methods*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Michell, T. R., & Larson, J. R. (1987). *People in Organizations: An Introduction to Organization Behavior* (3rd ed). New York: McGraw-Hill.

พระธรรมสิงหบุราจารย์ศึกษา: บทวิเคราะห์ด้วยแนวคิด

การเผยแผ่ธรรมะ และมรดกธรรม*

PERSPECTIVES OF PHRADHAMMASINGHABURACHAN'S LIFE: AN ANALYSIS OF THE CONCEPT, DISSEMINATION OF DHAMMA, AND DHAMMA HERITAGE

พระนรินทร์ โชติปาโล, พระวิชชกร ติสโรณ, พระณัฐภัทร กิจจกาโร

Phra Narin Jotipālo, Phra Wichukorn Tisarano, Phra Natthapat Kiccakāro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Lpja2552@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด การเผยแผ่ธรรมะ และมรดกธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมโฆ) อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 3 และอดีตเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี การศึกษาใช้วิธีค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า หลวงพ่อจรัญเป็นผู้มีความโดดเด่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางด้านการปฏิบัติธรรมด้วยสติปัญญา 4 ภายใต้แนวคิดที่จะสร้างคน เพื่อปลูกคนให้ตื่นสีกคนให้เป็นงาน หลวงพ่อเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระธรรมด้วยวิธีการฝึกอบรม คือ การสอนปฏิบัติธรรมและการบรรยายธรรมในเรื่องกฎแห่งกรรม ความกตัญญู ความมีน้ำใจ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และเรื่องมารยาท ผลงานของหลวงพ่อจรัญเผยแผ่ทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ เว็บไซต์ งานเขียน เช่น รายการชีวิตไม่สิ้นหวัง หนังสือกฎแห่งกรรม-ธรรมปฏิบัติ ฯลฯ ปรากฏเป็นผลงานนิพนธ์ บันทึกอัตชีวประวัติ ศาสนสถาน และศูนย์ปฏิบัติธรรมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ทำให้ได้เห็นประโยชน์ ในการเผยแผ่ธรรมะของหลวงพ่อจรัญ ดังต่อไปนี้ (1) ความรู้ในการปฏิบัติตามหลักธรรมที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน (2) ประโยชน์ของการฝึกจิตให้เกิดความสงบ เข้มแข็ง มีปัญญา เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีปกติสุข มีเมตตาปรานีต่อเพื่อนมนุษย์ รู้จักบุญคุณของผู้มีพระคุณ (3) การปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน สาธุชนทั้งหลายในสังคม

คำสำคัญ: พระธรรมสิงหบุราจารย์; มรดกธรรม; วัดอัมพวัน

*Received November 5, 2021; Revised November 12, 2021; Accepted November 15, 2021

Abstract

This academic article aimed to study ideology, dissemination, and Dhamma heritage respecting to Phra Dhammasinghaburachan (Charan Thitithammo), former priest advisor, region 3 and former abbot of Wat Amphawan. The study was conducted through documents, research, and participatory observation. The results indicated that Venerable Charan has been outstanding in his uniqueness of Dhamma dissemination (The Mindfulness Foundations) particularly encouraging human to handle their job properly. He had played an important role to disseminate the Dhamma by training through educating and preaching toward the Karmic law, the Gratitude, the Hospitality, the Regulatory and the social etiquette. His works publicly appeared on various media via televisions, radios, websites, and books, for instance, Cheevit Mai Sin Wang, Kod Hang Kam Dhamma Patibat, etc. It was clear that his works permanently constituted in literature, biography, religious site and also the current meditation center. The lesson learned from the study was to acknowledge his dissemination in a three-aspect; 1) His Dhamma practice was useful in daily life, 2) The benefit of his meditation could heal the mind to be calm, strengthen and wisely affected people to live peacefully, generously, and gratefully, 3) His lessons had impact on the youths and the others life throughout society.

Keywords: Phradhammasinghaburachan; Dhamma Heritage; Wat Amphawan.

บทนำ

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมโม) พระมหาเถระผู้เป็นนักปฏิบัติ นักพัฒนา เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับศิษยานุศิษย์ พุทธศาสนิกชน และสาธุชนทั้งหลาย ด้วยสืลาจารวัตรที่งดงาม เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม และสังคหวัตถุธรรม อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองตลอดชีวิต โดยเฉพาะงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่องการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน หลวงพ่อให้ความสนใจเป็นพิเศษได้เสาะแสวงหา ครูบาอาจารย์ เพื่อขอศึกษาและฝึกประพฤติปฏิบัติกับท่านหลายสำนัก จนมีภูมิรู้ภูมิธรรมที่จะสามารถเป็นกำลัง สืบทอดพระพุทธศาสนาได้แล้ว เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จึงได้เริ่มพัฒนาวัดและพัฒนาคน ด้วยการฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแก่พุทธศาสนิกชนที่สนใจทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะนักเรียนนิสิตนักศึกษา ซึ่งต่อไปจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมือง และยังฝึกอบรมปฏิบัติธรรมให้กับหน่วยงานราชการต่างๆ เป็นศูนย์พัฒนาจิตใจกำลังผลองทัพบก ทำ

ให้ชื่อเสียงเกียรติคุณของหลวงพ่อดีดจรรยาไปทั่วสารทิศมีผู้คนทั้งในและต่างประเทศสนใจมาปฏิบัติธรรมกันอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายทั้งปี

นับตั้งแต่หลวงพ่ोजรรณูเข้ามารับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จ.สิงห์บุรี ในปี พ.ศ. 2501 ท่านมีความวิริยะอุตสาหะทุกวิถีทางที่จะพัฒนาวัดให้มีความเจริญก้าวหน้า สบายะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ถึงแม้จะมีปัญหาอุปสรรคมากมาย หลวงพ่อก็พยายามแก้ไข ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ จนทำให้วัดอัมพวันเจริญรุ่งเรือง ด้วยการสร้างสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (ตามแนวทางสติปัฏฐานสี่) ให้เป็นศูนย์รวมจิตใจพุทธศาสนิกชน สร้างศาลา อาคารที่พัก ถาวรวัตถุ ห้องน้ำ และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม จนมีพุทธศาสนิกชนเข้ามาศึกษาปฏิบัติ ทั้งพระภิกษุ สามเณร พ่อค้า ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นจำนวนหลายแสนคน ท่านมุ่งมั่นสร้างคน สั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มาตลอดระยะเวลา 60 ปี

ภาพที่ 1 หลวงพ่ोजรรณูเข้ารับรักษาตัว หลังประสบอุบัติเหตุ 14 ตุลาคม พ.ศ.2521 ณ โรงพยาบาลสิงห์บุรี

พระเดชพระคุณหลวงพ่อมิปฏิบัติในการสนองคุณพระพุทธศาสนาและครูบาอาจารย์ อย่างชัดเจน หลังจากรอดตายจากอุบัติเหตุ 14 ตุลาคม พ.ศ.2521 ทำให้หลวงพ่ोजรรณูเกือบจบชีวิตในครั้งนั้น ท่านได้ตั้งปณิธานอย่างแรงกล้าว่าจะ “ใช้หนี้โลกมนุษย์ด้วยการเผยแผ่พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า” (พระราชสุทธินาถมณฑล, 2562) ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงเริ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับภิกษุสามเณร ทั้งยังเปิดสำนักวิปัสสนากรรมฐานสำหรับฆราวาสที่สนใจ โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติ หรือศาสนา ศิษยานุศิษย์ของท่านมีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและศาสนาอื่นๆ ผลงานของหลวงพ่ोजรรณูเป็นที่ประจักษ์ทั้งในหมู่ประชาชนคนไทย และชาวต่างชาติ ปีหนึ่ง ๆ มีผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และประชาชนทั่วไปนับหมื่นๆ คน นอกจากนั้นหลวงพ่ोजรรณูยังได้รับการยกย่องว่าเป็นพระภิกษุที่มีความสามารถอย่างเอกอุ คือ เป็นทั้งพระนักพัฒนาที่สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้พระพุทธศาสนา พระนักเทศน์ที่เข้าถึงจิตใจของคนทุกวัย และนักวิปัสสนากรรมฐานผู้มีความมอดมัน ท่านกล่าว

ว่า “อาตมาไม่เคยสอนใครไปสู่สวรรค์ นิพพาน แต่สอนกรรมฐานให้ระลึกรู้คุณคุณคน นึกถึงพ่อแม่ นึกถึงตนเอง และสงสารตัวเอง แค่นี้พอ” (คณะสงฆ์วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี, 2559) ตลอดเวลาที่ผ่านมาหลวงพ่ोजรัญได้รวบรวมเรียบเรียงหนังสือธรรมะที่มีคุณค่ายิ่งไว้เป็นจำนวนมาก แต่เล่มปีแจกหนังสือเป็นธรรมะวิทยาทานมากกว่า 1.5 แสนเล่ม คุณงามความดีนี้ทำให้ท่านได้รับการถวายเกียรติคุณมากมาย หลวงพ่ोजรัญทำให้คนไทยหลายแสนหลายล้านคนเข้าถึงธรรมะที่แท้ของพระพุทธเจ้า และทำให้คนไทยเข้าใจ “กฎแห่งกรรม” ดังที่ท่านกล่าวว่า “เหนือฟ้ายังมีฟ้า แต่ไม่มีอะไรเหนือกฎแห่งกรรม”

ด้วยผู้เขียนได้มีโอกาสถวายตัวเป็นศิษย์ ด้วยการเข้าบรรพชาอุปสมบทกับพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญธรรมสิงห์บุรีอาจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ตั้งแต่ในปี พ.ศ.2548 และได้โอกาสถวายงานพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญในหลายวาระ เริ่มตั้งแต่ ดูแลสถานที่ศาลาปฏิบัติธรรม ดูแลโครงการสามเณรใจเพชรร่วมกับยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ โครงการสู่ร่มกาสาวพัสตร์เพื่ออบรมพระนวกะในเขตอำเภอพรหมบุรี และมาเป็นวิทยากรดูแลผู้ปฏิบัติธรรมในวัดตามลำดับ ทำให้ได้เรียนรู้ แนวคิด การทำงานของพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญอย่างต่อเนื่อง แม้วันนี้พระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญจะละสังขารไปแล้ว (25 มกราคม พ.ศ. 2559) แต่ท่านยังคงมอบมรดกธรรมเป็นแบบอย่าง เป็นแนวทางให้ศิษยานุศิษย์ได้ดำเนินตามอย่างภาคภูมิใจ

แนวคิดการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมสิงห์บุรีอาจารย์

จากการสังเกตของผู้เขียน ทำให้ทราบว่า พระธรรมสิงห์บุรีอาจารย์มีผลงานที่เป็นที่ประจักษ์อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการสอนการปฏิบัติธรรม รายละเอียดดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติงาน

ในฐานะที่ผู้เขียนได้อยู่ถวายงานพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญมาตลอดสิบกว่าปี และยังคงสนใจศึกษาเดินตามรอยของพระอุปัชฌาย์ การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาจากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์จากบุคลากรภายในวัด เอกสาร งานวิจัย เพื่อจะวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติ สะท้อนแนวคิดในการทำงาน และการเผยแผ่ธรรมะเพื่อเป็นกรณีศึกษาต่อไป จากแนวคิดการทำงานด้วยการลงมือทำและการบรรยายของหลวงพ่ोजรัญ “ถ้าเข้าถึงพระศาสนาด้วยกรรมฐานจะขยันไม่พัก จะรับผิดชอบมากขึ้น คนที่เข้าถึงพระรัตนตรัยแล้ว จะมีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้” (พระเทพสิงห์บุรีอาจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม), 2545)

1) จะสนใจศึกษาหาความรู้ต่อไป คือ ปริยัติ

2) ต้องปฏิบัติให้ถึงขั้น ดันให้ถึงที่ ทำความดีให้ถึงขั้นปฏิบัติให้ต่อเนื่อง รักษาอารมณ์กรรมฐานตลอดเวลา ลมหายใจเข้ารู้ ลมหายใจออกรู้ คือ พองหนอ ยุบหนออยู่แล้ว ก็มีสติตามไปเท่านั้น

3) มีการปฏิสังขรณ์ มีอะไรหลุดตรงไหนในบ้าน หรือของส่วนรวม ต้องปรับปรุง ต้องซ่อมแซม นี่คือนิคุณธรรม อยากจะซ่อมทำให้สวยงาม อยากจะทำให้เรียบร้อย

4) ปฏิสันถาร มีการต้อนรับขับสู้ดีฟองาม มันจะเกิดมีตามในบุคคลที่นั่ง
กรรมฐาน

5) มีปฏิภาณไหวพริบ กรรมฐานทำให้คนมีไหวพริบดี คล่องตัวดี ไปไหน แคล่วคล่องว่องไว รวดเร็วทันใจ ถูกต้องเป็นธรรม ใจซื่อมือสะอาด ทำอะไรเฉียบขาดเป็นธรรม แก้ปัญหาชีวิตในครอบครัวได้ แถมจะมีปัญญาแก้ปัญหาชีวิตนอกประเด็นได้ ฯ

หรือจะเรียกคุณสมบัติดังกล่าวสั้นๆ ว่า แนวคิด 5 ป. คือ ปรีชาดี ปฏิบัติ ปฏิสังขรณ์ ปฏิสันถาร และปฏิภาณไหวพริบ ถ้าจะย่อรวมเหลือ 3 จะได้เป็นปรีชาดี ปฏิบัติ และปฏิเวธ เป็นแนวทางพัฒนาสติปัญญาให้เข้าถึงศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติหน้าที่และการอยู่ร่วมกันในสังคม พระสุรภาส ปภาโต ได้ศึกษาภาวะผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของธรรมสังฆบุรุษจารย์ว่ามีลักษณะเฉพาะคือ เป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามและ มีรูปแบบการสอนที่เป็นขั้นตอน (พระสุรภาส ปภาโต, 2559) กล่าวคือ

1) พระธรรมสังฆบุรุษจารย์ นอกจากจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ยังเทศนาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในด้านการเป็นผู้นำองค์กรที่ดีอีกด้วย ซึ่งผู้นำที่ดีนั้นจะต้องวางตนให้เหมาะสม สร้างความไว้วางใจแก่ผู้อื่น และพร้อมปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม เรียกได้ว่าเป็นผู้นำในองค์กรยุคโลกาภิวัตน์ที่ทันเหตุการณ์

2) พระธรรมสังฆบุรุษจารย์มีลีลาการสอนที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ได้แก่ สันติสนทนา (สอนให้เกิดความเข้าใจในแจ่มแจ้ง) สมาทพนา (สอนให้เกิดความเห็นคล้อยตาม) สมุตเตสนา (สอนให้เกิดความกล้าและความขยันในการปฏิบัติงาน) และสัมพันธสนา (สอนให้เกิดความสนุกสนานจนอยากจะรับมาปฏิบัติ)

อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวล้วนเป็นผลิตผลจากการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ด้วยท่านเองทั้งสิ้น นับได้ว่าแนวทางดังกล่าวเป็นแหล่งบ่มเพาะบุคลิกผู้นำ และศักยภาพของท่านให้พร้อมแก่การเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า เมื่อท่านเห็นประโยชน์ที่ได้รับ จึงน้อมนำแนวทางดังกล่าวมาสู่พุทธศาสนิกชนให้ได้ปฏิบัติตาม วัตถุประสงค์สำคัญก็เพื่อให้ชีวิตมีความสุขในปัจจุบันด้วยสติและการงานที่สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการปฏิบัติงานของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญเป็นที่ยอมรับในหลายมิติจนทำให้ได้รับการประกาศเกียรติคุณรับถวายปริญญาบัตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์หลายสาขา เช่น สาขาครุศาสตร์, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา, สาขาพระพุทธศาสนา, สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, ศาสนศึกษา และยังมีโล่รางวัลอีกมากมาย ในการประชุมครั้งที่ 12/2557 มหาเถรสมาคมได้มีมติแต่งตั้งให้พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญเป็นที่ยปรึกษาเจ้าคณะภาค 3

ภาพที่ 2 หลวงพ่อจรรย์นำปฏิบัติธรรมและให้พรส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

2. ด้านการสอนเรื่องการศึกษาปฏิบัติธรรม

พระธรรมสิงหบุราจารย์ใช้แนวทาง “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/1/23) กล่าวคือ แม้ในระยะเริ่มต้นจะประสบปัญหาด้านเงินลงทุนในการสร้างและบริหารจัดการวัดแต่ท่านก็ได้ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า เรื่องทรงหยิบใบประดู่ลาย 2-3 ใบขึ้นมา เรื่องนี้มีในอุทาหรณ์ว่า แม้พระองค์จะมีความรู้มากแต่พระองค์เลือกจะสอนเฉพาะสิ่งที่มีประโยชน์ที่เป็นไปเพื่อนิพพานเท่านั้น (ส.ม. (ไทย) 19/1101/613) ซึ่งได้แก่การสอนเรื่องไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ท่านจึงกำหนดแนวทางการสอนสู่การเจริญวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเสมือนเป็นมรดกธรรมชิ้นเอกของพระพุทธองค์ อาจารย์ของท่านคือพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ) สอนว่า กรรมฐาน คือ โรงงานฝึกจิตฯ มี 2 อย่าง คือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายเล่ม ทั้งพระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ), 2555) ท่านได้ดำเนินตามแนวทางของอาจารย์ตลอดมา

อานิสงส์ของการเจริญกรรมฐานของพระธรรมสิงหบุราจารย์จะทำให้ชีวิตรุ่งเรือง และจะรุ่งเรืองต่อไป ถึงลูกหลาน เพราะการเจริญกรรมฐานจะทำให้มีปัญญา แก้ไขปัญหาได้ รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ กตัญญูรู้คุณ เป็นแนวคิดในการสอนให้คนได้พัฒนาจิตของตนเอง ด้วยการเจริญกรรมฐาน ท่านตั้งใจมุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับ การพัฒนาคนเสมอมา ถ้าหากบุคคลใดใช้หลักวิธีการเช่นนี้ รับรองได้ว่าจะเจริญทั้งวัด เจริญทั้งบ้าน เจริญทั้งประเทศ ทุกมิติ ทุกเขตแดน มีทั้งวิชาความรู้ คุณความดี เดินทางไม่ผิดในกฎจรรยาชีวิต “รู้นอก รู้ใน รู้ตัว รู้กาลเทศะ รู้กาลเวลา รู้บาป รู้บุญ รู้คุณ รู้โทษ รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์” (พระราชสุทธานมมงคล (จรัญ ฐิตธมโม), 2543) ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยของ พระบุญจันทร์ คุตตจิตโต (2561) พบว่า พระธรรมสิงหบุราจารย์มีจุดเด่นด้านการเผยแผ่ธรรม ด้านบุคลิกลักษณะ และการปฏิบัติ

ตนเป็นแบบอย่าง อีกทั้งมุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดสภาวะดังนี้ คือ ระลึกชาติได้ เห็นกฎแห่งกรรม และเกิดปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิต ตรงตามที่ปรากฏในคำสอนของท่านว่า การเจริญสติปัฏฐาน 4 ทางสายเอกของพระพุทธเจ้า ถ้าทำได้จะเห็นผลได้ด้วยตนเอง ดังนี้ (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544)

1). ระลึกชาติได้จริง ระลึกได้ว่าเคยทำอะไรดี อะไรชั่วมาก่อน แต่ไม่ใช่ระลึกว่าเคยเป็นพ่อ ใครเป็นเมีย

2). รู้กฎแห่งกรรม เหนือฟ้ายังมีฟ้า แต่ไม่มีอะไรเหนือกฎแห่งกรรมได้ จะได้ใช้หนีเขาไปโดยไม่ปฏิบัติเสียทุกข้อหา

3). มีปัญญาแก้ไขปัญหาวินัย ไม่ใช่ไปหาหมอ ดู ไปหาพระรดน้ำมนต์ ฯ

การระลึกชาติเป็นเครื่องขจัดความสงสัยในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ เรียกว่า ปุพพเพนิวา-สานุสสติญาณ การรู้กฎแห่งกรรมเป็นการพิสูจน์เรื่องการเกิดและการตายของสัตว์ว่าเพราะกรรมอะไร เรียกว่า ทิพพจักขุญาณ ส่วนปัญญาที่แก้ไขปัญหาวินัย คือ อาสวักขยญาณ แม้ในขั้นตอนนี้ไม่ถึงกับตรัสรู้ธรรมได้ แต่การ เกิดปัญญาตอนนั้นก็เป็นการพันทุกข์ ณ ขณะจิตหนึ่ง ทั้ง 3 ข้อนี้รวมเรียกว่า วิชชา 3 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) ซึ่งเป็นความรู้แจ้งชนิดหนึ่งที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อผู้ปฏิบัติเข้าใจด้วยการพิสูจน์ดังนี้แล้วก็จะทำให้มุ่งแต่การบำเพ็ญกุศล และละเว้นจากอกุศลโดยอาศัยปัญญาที่ได้จากการเจริญกรรมฐานมาใช้แก้ปัญหาวินัย ซึ่งท่านเห็นว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าการรดน้ำมนต์

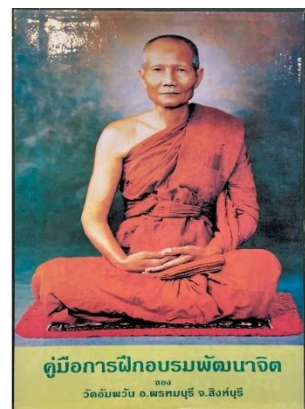
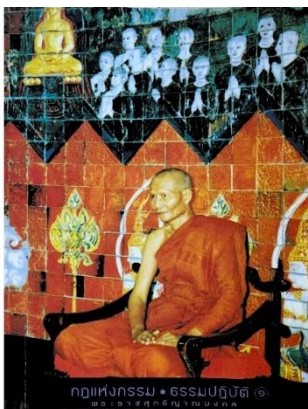
บทวิเคราะห์สะท้อนแนวคิดต่อพระธรรมสิงหบุราจารย์ศึกษา

การวิเคราะห์นี้เป็นการสะท้อนการเผยแผ่ธรรมะด้วยการสอนกรรมฐานในทางพระพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติธรรมแนวสติปัฏฐานตามแนวทางของพระธรรมสิงหบุราจารย์ที่โดดเด่น ภายใต้ประสบการณ์และสิ่งที่ผู้เขียนได้สัมผัสจากการสนองงานท่าน โดยการวางรากฐานสำนักปฏิบัติธรรมอย่างบูรณาการทั้งในรูปธรรมและนามธรรมได้อย่างลงตัว จนเป็นที่ยอมรับถึงขนาดได้รับคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบตามแนวสติปัฏฐานสูตร จากมหาเถรสมาคม โดยศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามคำริของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโมเถร) ซึ่งเป็นโครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สำนักปฏิบัติตามแนว สติปัฏฐานสูตร เพื่อเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปได้รับทราบถึงสถานที่ที่มีการอบรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีแนวทางการสอนที่ถูกต้องตรงตามพุทธประสงค์ และมีความสัปปายะในการปฏิบัติธรรม มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ การคัดเลือกจากสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543 ตามทะเบียนรายชื่อสำนักปฏิบัติธรรม ทั่วประเทศของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำนวนทั้งสิ้นกว่า 1,500 สำนัก นอกจากนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงแนวทางการเผยแผ่ธรรมะของพระธรรมสิงหบุราจารย์ จากประสบการณ์ของตนเอง โดยสิ่งที่ท่านมักจะเน้นย้ำเป็นประจำมีดังนี้

1) การปฏิบัติกรรมฐาน ต้องการให้มีปัญญา แก้ไขปัญหาได้ กรรมฐานคือหน้าที่และการทำงาน ต้องมีความรับผิดชอบ กรรมฐานเป็นพื้นฐานของชีวิต ทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง พุทธทาสภิกขุ เคยกล่าวไว้ว่า การทำงานคือการปฏิบัติธรรม หมายความว่า การทำงานในชีวิตประจำวัน สามารถไปด้วยกันกับการปฏิบัติธรรม เพราะการทำงานใดๆ ที่ประกอบด้วยความจิตที่ว่างจากโลกะ โทสะ โมหะ ย่อมเป็นการปฏิบัติธรรม (ศรียุดา อนุวาระวิภาค, 2551) หรือการปฏิบัติธรรมเอง ก็เป็นการทำงานอย่างหนึ่งด้วย เพราะถือว่าการปฏิบัติธรรมเป็นการทำงานทางจิตอย่างหนึ่งที่มีมุ่งสู่การละกิเลสโดยตรง พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ ให้วัดกาย วัดวาจา วัดใจ ทุกขณะจิต อย่างที่เวลาเดินจงกรมนี้เป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้ได้ อารูธ คือ ปัญญา อารูธนี้สำคัญมาก คือปัญญานั้นเอง

พระเดชพระคุณหลวงพ่อดั่งมหาวิทยาลัยทางจิตคอยช่วยเหลือผู้คน ให้แก้ไขปัญหาก็ให้ทุกท่านด้วยการแจกของจริง คือ กรรมฐาน ไม่ใช่แจกของปลอม เจริญกรรมฐานสะสมไว้เป็นหน่วยกิต เวลาสุขมันก็นั่งเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ แต่พอเวลามีปัญหาเดือดร้อน มันจะออกมาช่วยให้เกิดปัญญา แก้ไขปัญหาได้ตามจุดมุ่งหมาย

2) กฎแห่งกรรม คนที่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมจะสามารถอดทน ยอมรับต่อความทุกข์ยาก ความลำบาก ความผิดหวังเสียใจ ความขมขื่นต่อเคราะห์กรรมที่เกิดขึ้น ไม่ตีโพยตีพายว่าโลกไม่ยุติธรรม ทำดีแล้วไม่ได้ดีฯ ตรงตามหลักศรัทธา 4 ที่ว่า พุทธศาสนิกชนต้องเชื่อในสิ่งที่เป็เหตุเป็นผลเหล่านี้คือ กัมมสัทธา (เชื่อกฎแห่งกรรม) วิปากสัทธา (เชื่อเรื่องผลของกรรม) กัมมัสสกตาสัทธา (เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน) และตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) จึงจะพ้นจากความทุกข์ได้ ถ้าเราเจริญกรรมฐาน เราจะรู้กฎแห่งกรรมได้ตอนมีเวทนา คนไหนอดทนต่อเวทนาได้ สามารถกำหนดผ่านเวทนาได้ เราจะได้รู้ว่าทุกข์ทรมานที่ผ่านนั้น ไปทำกรรมอะไรไว้...นี่แหละท่านทั้งหลาย ทำให้มันจริง จะเห็นจริง ต้องเห็นจากตัวเราออกมาข้างนอก รู้ตัวว่าเรามีเวรมีกรรมประการใด ก็จะได้ใช้หนี้ โดยไม่ปฏิเสธทุกข้อหา จิตโอหสิกรรมได้ ยินดีรับเวรกรรมได้ โดยไม่มีปัญหาใดๆ (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544)

ภาพที่ 3 มรดกธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (เจริญ ฐานานุกรม)

ด้วยปณิธานที่จะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ทั้งหมดกับการสร้างคน ด้วยการนำคนสู่การปฏิบัติธรรม มรดกธรรมซึ่งเป็นคำสอนต่าง ๆ จึงได้รวบรวมเป็นหนังสือชุด ผลิออกมาเรื่อย ๆ เช่น หนังสือ กฎแห่งกรรม-ธรรมปฏิบัติ ปีละหนึ่งเล่มแจกทุกวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อ 15 สิงหาคมของทุกปี ซึ่งมีถึง 29 เล่มด้วยกัน นอกจากนั้นยังมีหนังสืออีกมากมายที่ถูกตีพิมพ์เพื่อเผยแผ่ เช่น ไบไบในกำมือ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ พุทโธโลยี คู่มือการฝึกอบรมพัฒนาจิต ฯลฯ

3) ท่านสอนว่า ความกตัญญูทุกเวที โดยผ่านวิธีคือกรรมฐานเป็นการใช้หนี้ข้าวและน้ำนมของแม่ได้ดีที่สุด หนี้บุญคุณที่ยิ่งใหญ่เหลือจะนับประมาณได้นั้น คือหนี้บุญคุณของมารดาบิดา ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จะสำนึกถึงพระคุณท่าน ดังพุทธสุภาษิตว่า “ความกตัญญูเป็นพื้นฐานของคนดี” (ธรรมสภา, 2540) ลูกที่นำพ่อแม่เข้าวัด เป็นอภิชาติบุตร พ่อแม่ไม่ได้ทำทานทำให้พ่อแม่ได้บำเพ็ญทาน พ่อแม่ไม่มีศีล ทำให้พ่อแม่ได้รักษาศีล พ่อแม่ไม่มีภวานา ทำให้พ่อแม่ได้สวดมนต์ไหว้พระปฏิบัติธรรม ดังนั้น มนุษย์เมื่อเป็นผู้มีจิตใจสูงก็ควรจะประพาศิตีมีความกตัญญูเป็นต้น และหลวงพ่อยังจัดงานวันกตัญญูขึ้นทุกวันที่ 15 เมษายน ช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน โดยนิมนต์พระเถระมาบังสุกุล เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารไทยธรรม แจกของให้ผู้สูงอายุ และสงฆ์พระพุทธรูปสำคัญ

คำสอนที่หลวงพ่อนั้นย้ำเรื่องความกตัญญูจากประสบการณ์ตอนที่ท่านบวชได้หนึ่งพรรษาแล้วคิดจะลาสิกขา ได้ยินเสียงประหลาดดังขึ้นมาว่า “...นะโมยังไม่ได้ ได้นะโมแล้วค่อยสึก...” หลวงพ่อก็มาแปลได้ในตอนหลังว่า นะโมแปลว่า “อ่อนน้อมถ่อมตน ปากก็หวาน ตัวก็อ่อน มือก็อ่อน นอบน้อมกตัญญู เชิดชูระเบียบ เปียบด้วยวินัย ตั้งใจศึกษานามาพันทุกข์ เป็นสุขอนันต์ เป็นหลักฐานสำคัญ” (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544)

4) กฎระเบียบกติกามารยาท ในการปฏิบัติธรรมต้องรักษาวินัยในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดซึ่งจะอยู่ในคู่มือการปฏิบัติธรรมและข้อที่ควรปฏิบัติระหว่างเข้าวัดปฏิบัติธรรมอีก 10 ประการ เช่น การตัดกังวลเกี่ยวกับคนรัก หน้าที่การงาน อย่าเล่นโทรศัพท์ อย่าอ่านหนังสือ อย่าพูดคุยกัน อย่าไปเดินซื้อของ อย่าเดินสำรวจวัด เดินให้สำรวม อย่าพะวงหรือจดจ่อกับการซื้อของทำบุญใส่บาตร อย่างนำทรัพย์สินของมีค่าติดตัวมาวัดเป็นภาระ ทำให้ไม่สมาธิ เป็นต้น ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคแสดงเหตุที่ผูกพัน หน่วงเหนี่ยวไม่ให้พะวง ไม่ปลอดโปร่งไว้ 10 ประการ (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2551) ถ้าผู้ปฏิบัติยังข้องติดอยู่ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเจริญสมาธิ เคล็ดลับการปฏิบัติธรรมไปสู่ความสำเร็จ (1) ศรัทธาต่อครูบาอาจารย์และแนวทางในการปฏิบัติ (2) มีความเพียรยังไม่ย่อท้อต่อความลำบาก (3) รักษาวินัยในการปฏิบัติให้เคร่งครัด (4) มีจิตใจที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว ไม่กลัวตาย (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2550) ซึ่งเป็นที่

ทราบดีสำหรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด จะรับรู้ได้ว่าทางวัดมีกฎระเบียบที่เข้มงวด ทั้งนี้ก็เพื่อความสวยงาม เป็นระเบียบ ฝึกอดทนทำให้มีผลการปฏิบัติธรรมก้าวหน้า

5) การให้ “ยิ่งให้อย่างได้ ยิ่งหวังยิ่งอด ยิ่งหวัง ยิ่งอด หมดไม่มา เราไม่หวัง เราไม่อด หมดก็มา” เป็นคำพูดติดปากของหลวงปู่ อำนวยความสะดวกด้วยการจัดเตรียมโรงทานและน้ำดื่มให้บริการฟรี สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ทางวัดมีโรงทาน 3 โรง โรงทานที่หนึ่ง เลี้ยงเฉพาะมาอบรม, โรงทานที่สอง เลี้ยงจำเพาะในวัด และโรงทานที่สามเลี้ยงตลอด 24 ชั่วโมงเลย การลงทะเบียนปฏิบัติธรรมที่วัดอัมพวันไม่มีค่าใช้จ่าย ขอแค่เพียงให้ตั้งใจปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง ตรงตามเรื่องที่มาในว่า “สมัยใด เมื่อบรรพชิตผู้มีศีลเข้าไปยังตระกูล พวกมนุษย์จัดของถวายตามความสามารถ ตามกำลัง สมัยนั้น ตระกูลนั้นชื่อว่าปฏิบัติปฏิบัติทาที่ยังสัตว์ให้เป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีโภคทรัพย์มาก”(อง.ปญจก. (ไทย) 22/199/339)

จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติทั้ง 5 ประการล้วนอยู่ในไตรสิกขาทั้งสิ้น ท่านสอนให้พุทธศาสนิกชนฝึกละกิเลสในด้านต่างๆ เช่น ให้ละโลกด้วยการให้ทาน ละทิฐิมานะด้วยการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และละความหลงด้วยการปฏิบัติกรรมฐาน ท่านใช้วิธีการอย่างง่ายมาเป็นข้อประพจน์ปฏิบัติเพื่อฝึกให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดีทั้งกาย วาจา และใจ และท่านมิได้สอนแต่เฉพาะการปฏิบัติกรรมฐานในแนวสติปัฏฐานเท่านั้น แต่ยังได้สอดแทรกธรรมะที่เป็นคิหิปฏิบัติอีกด้วย

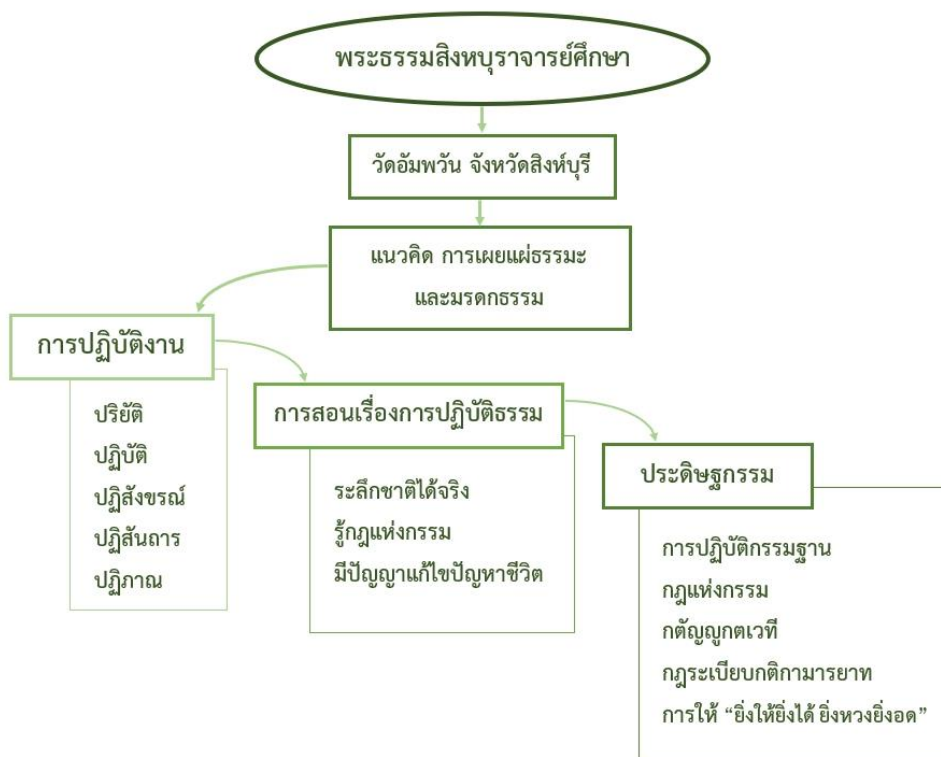
องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาแนวคิดในการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์มีหลายประการ แต่ผู้เขียนสามารถสรุปแนวคิดที่โดดเด่นมาได้ดังนี้

1. ท่านมุ่งผลสำเร็จไปที่การสร้างคนให้มีสติและสัมปชัญญะในเบื้องต้นโดยวิธีเจริญในมหาสติปัฏฐานสูตร วัตถุประสงค์เพื่อให้คนสามารถพัฒนาจิตของตนให้เป็นผู้มีศักยภาพเต็มที่ในการใช้ชีวิตส่วนตัวและการประกอบกิจการงาน การพัฒนาคนต้องเริ่มจากการพัฒนาจิตวิญญาณก่อนเพราะจิตที่ฝึกดีแล้วย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม จุดมุ่งหมายของการสอนเช่นนี้คือการมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยผู้สอนรับรู้ถึงความทุกข์และปัญหาของผู้เรียนแล้วนำกรณีเหล่านั้นมาเป็นบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกตนให้พ้นจากความทุกข์ด้วยตนเอง

2. แนวทางการสอนของพระธรรมสิงหบุราจารย์หลายครั้งเป็นการเทศน์สอนต่อพุทธศาสนิกชนผู้เป็นคฤหัสถ์ ส่งผลให้คำสอนของท่านมีลักษณะเชื่อมโยงกับเรื่องครอบครัว เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความสงบสุขภายในบ้าน เป็นต้น ทำให้หลักธรรมที่ถ่ายทอดออกมาเป็นลีลาการบรรยายที่กอรปด้วยอารมณ์ขันและเข้าใจได้ง่าย มีการยกเหตุการณ์และตัวละครที่เป็นสถานการณ์จริงที่บรรดาลูกศิษย์นำมาปรึกษาเพื่อหาทางแก้ไข ด้วยเหตุเหล่านี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังเพราะสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตของตนและเข้าใจในเนื้อหาจนสามารถนำไป

ปรับใช้ได้กับชีวิตปัจจุบันของตนได้ และผลลัพธ์ของการสอนเรื่องครอบครัวทำให้มีผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นฆราวาสจำนวนมากมาฝึกปฏิบัติในทุกๆ อาทิตย์ตามสถิติที่ได้บันทึกไว้

ภาพที่ 4 ถอดความรู้ แนวคิดและมรดกธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์

3. สติปัฏฐาน 4 เป็นแนวทางเจริญสติปัญญาตามที่ท่านเน้นเสมอมา เพราะการฝึกจิตตามแนวทางนี้ย่อมทำให้ผู้ฝึกได้ความสงบในเบื้องต้นและได้ปัญญาในตอนท้าย ความสงบจะทำให้ผู้ฝึกเกิดสมาธิซึ่งเสมือนเป็นกำลังผลักดันปัญญา เมื่อปัญญาเกิดก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ ท่านจึงเน้นให้การฝึกสติปัฏฐานเป็นแม่บทหลักของการพัฒนาความสงบและปัญญาในอันที่จะใช้เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาชีวิต ทั้งนี้ท่านมิได้เน้นที่การไปเกิดในโลกสวรรค์หรือสภาวะธรรมชั้นสูงแบบพระอริยเจ้าแต่ให้ความสำคัญกับเรื่องชีวิตปัจจุบันซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มนุษย์ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก การเผยแผ่ธรรมของท่านจึงทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบันของมนุษย์อยู่เสมอ

4. คำพูดของท่านที่ว่า “สวดมนต์เป็นยาทา วิปัสสนาเป็นยากิน” สะท้อนลำดับขั้นของการแก้ปัญหาโดยกล่าวถึงการสวดมนต์และการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน กล่าวคือ ท่านให้การสวดมนต์เป็นการเจริญสติเบื้องต้นเปรียบเทียบกับ การทนายรักษาโรคในระยะแรกที่ไม่ว่าสาเหตุเมื่อโรคเกิดพัฒนาจนรุนแรงแล้วผู้ปฏิบัติควรเจริญสติอย่างยิ่งยวดด้วยการภาวนา แปลว่าการกำหนดสติโดยวิปัสสนาย่อมให้อานิสงส์มากกว่าเมื่อเทียบกับการเจริญสติวิธีสวดมนต์

ท่านยังแนะนำอีกว่าถ้าคนใดสติและสมาธิยังไม่ดีให้เริ่มฝึกตั้งแต่การสวดมนต์แล้วค่อยปฏิบัติกรรมฐานในกาลต่อไป ท่านรู้จักรการบูรณาการการทำความดีให้กับสาธุชนให้เริ่มพัฒนาจิตได้อย่างมีทั้งศาสตร์และศิลป์ เมื่อเจริญสวดมนต์ทำกรรมฐานเสร็จก็จะแนะนำให้โอสถกรรมแล้วก็แผ่เมตตา อุทิศบุญกุศลให้กับผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

5. เป้าหมายสำคัญของการเจริญสติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของท่าน คือ “การอ่านตัวออก บอกตัวได้ ใช้ตัวเป็น เห็นตัวตาย คลายทิฐิ ดาริชอบ ประกอบกุศล เห็นผลอนันต์ เป็นหลักฐานสำคัญ”(พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544) วัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องการเน้นผู้ฝึกให้ทำความรู้จักตนเองผ่านการกำหนดสติและสัมปชัญญะ ซึ่งสติและสัมปชัญญะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติจดจ่อต่อเนื่องกับกายและใจของตนเอง ความต่อเนื่องนี้เองที่ทำให้ตนเองเรียนรู้สัจที่เป็นปัญหาของตนและรู้วิธีที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น สัมปชัญญะก็คือปัญญาที่พิจารณาเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมแก่ตนเอง การเจริญกรรมฐาน คือการแก้ไขปัญหาชีวิตได้ดีที่สุด จะเห็นได้ว่าคำสอนของท่านเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะต้องจำขึ้นใจเพื่อไม่ให้เกิดการปฏิบัติเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เมื่อมนุษย์เข้าใจตนเองแล้ว ต่อมาก็จะสามารถเข้าใจผู้อื่นและโลกได้ในที่สุด

การเผยแผ่ธรรมะโดยเฉพาะสติปัฏฐาน 4 ตามแนวแห่งมหาสติปัฏฐานสูตรที่พระธรรมสิงหบุราจารย์ได้น้อมนำมาสอนแต่พุทธศาสนิกชนนั้น สามารถสำเร็จประโยชน์ลงได้ด้วยดีเพราะท่านสามารถถ่ายทอดโดยใช้คำพูดที่เข้าใจได้ง่ายและสาธิตการปฏิบัติที่ชัดเจน มีตัวอย่างจากกฎแห่งกรรมจากประสบการณ์ของตัวท่านเองและของบุคคลอื่นที่สามารถมีหลักฐานอ้างอิงได้เป็นเป็นอุทาหรณ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตนเองไปสู่ผู้รู้ การรู้ที่ได้จากการเจริญสติคือการรู้จักตนเองอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาชีวิต การเทศน์สอนของท่านมีสอดแทรกตัวอย่างและอารมณ์ขันเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจด้วยอารมณ์ผ่อนคลาย ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เขียนได้รับจากการศึกษาแนวทางการสอนของท่าน

สรุป

พระธรรมสิงหบุราจารย์เป็นพระนักปฏิบัติและสอนวิชาวิปัสสนากรรมฐานอันได้แก่สติปัฏฐาน 4 ด้วยวิธีพองยุบ การปฏิบัติของท่านได้รับอิทธิพลจากสายวัดมหาธาตุโดยพระธรรมธีรราชมหามณี (โชดก ญาณสิทธิ) เมื่อท่านได้มีความชำนาญในการปฏิบัติแล้วจึงเปิดการสอนวิปัสสนากรรมฐานต่อไป การสอนของท่านจะอยู่ในกรอบของไตรสิกขาเพื่อให้ผู้ฟังเกิดสติปัญญาด้วยตัวเอง จุดมุ่งหมายของการสอนของท่านคือเน้นให้ผู้ปฏิบัติใช้สติและปัญญาของตนไปแก้ไขปัญหาชีวิตได้ ท่านไม่สอนให้คนปฏิบัติเพื่อมุ่งไปสวรรค์หรือนิพพานแต่ให้มีความสุขอยู่ในชีวิตปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในแง่ของการบริหารงานของท่านก็เป็นไปด้วยดีด้วยบุคลิกที่ชัดเจนและแน่นอน ท่านใช้ศาสตร์คือหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการแก้ทุกข์ผสมกับศิลป์คือการถ่ายทอดที่เปี่ยมด้วยอารมณ์ขัน นำธรรมะมาเทศน์สอนด้วยหวังให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายและไม่น่าเบื่อจนเกิดไปตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ท่านมีความกรุณาต่อฆราวาสโดยเน้นที่การเทศน์ในเรื่องการครอง

เรือน การทำงาน และความกตัญญูเป็นหลัก ดังนั้น พระธรรมสิงหบุราจารย์จึงเป็นพระนักปฏิบัติ และนักเทศน์ด้วยสติปัญญาที่สมควรได้รับรางวัลตามที่ได้กล่าวมา

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี. (2559). *ฐิตธัมมานุสรณ์ หนังสือที่ระลึกพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลสมวาร(100 วัน)*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งเรืองวิริยะพัฒนาโรงพิมพ์ จำกัด.
- ธรรมสภา. (2540). *พุทธศาสนสุภาษิต ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). (2545). *ใบไม้ในกำมือ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิลป์สยามบรรณภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ). (2555). *วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 1 เล่ม 1 (ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). (2544). *อนุสาสนีปาฏิหาริย์*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งเรืองวิริยะพัฒนาโรงพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2550). *ระเบียบปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ธนชัยรุ่งเรืองพัฒนา จำกัด.
- พระบุญจันทร์ คุดตจิตโต (จิมพละ). (2562). ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสอนกรรมฐานตามแนวสติปัญญา 4 โดยเน้นคำสอนเรื่องกรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 20(1), 101-108.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2551). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค (ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระราชสุทธีญาณมงคล. (2562). *กฎแห่งกรรม ธรรมปฏิบัติ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- พระสุรภาส ปภาโต (เหล่าเขตกิจ). (2559). *ภาวะผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรียุดา อนุวรรณวิภาค. (2551). *แนวคิดเรื่องการทำงานคือการปฏิบัติธรรมของท่านพุทธทาส (วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

“เที่ยวทิพย์แนวพุทธ” กับ “การเมืองปกติใหม่” ในยุคโควิด-19*
“THE BUDDHIST IMAGINARY TRIP” AND “THE NEW NORMAL POLITICS”
IN COVID-19 PERIOD

อภิชนา ฤชัย
Apichaya Ruechai
วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี
Phetchaburi Buddhist Collage
Corresponding Author E-mail: deawdao@yahoo.com

บทคัดย่อ

โรคโควิดทำให้ทั่วโลกเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นปกติใหม่เพื่อความอยู่รอด ทั้งรักษานามัยรูปแบบการเรียนรู้การทำงาน ปฏิสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง ไม่ว่าเพศวัยสาขาอาชีพใดล้วนได้รับผลกระทบ ในยามจำเป็นต้องอยู่หรือทำงานที่บ้านเช่นนี้จึงเกิดกิจกรรมออนไลน์แก้เหงาที่เรียกว่า “เที่ยวทิพย์” โพสต์ภาพสถานที่เที่ยวสมมติว่าได้ไปจริง แต่พุทธศาสนิกชนสามารถใช้ปัญญาพลิกแปลงการเที่ยวทิพย์เป็นอุบายนำมาซึ่งบุญกุศลได้จริงตามที่พระพุทธเจ้าทรงรับรองอันสงส์ไว้ไม่ไร้สาระหรือเพียงสนุกสนาน และแม้โควิดทำให้มีอาจเดินทางตามปกติแต่ก็ไม่ได้ทำให้หมดโอกาสแสวงบุญ เพราะการแสวงบุญตามพระไตรปิฎกไม่ใช่การท่องเที่ยวศาสนสถานขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเข้าใจทั่วไป แต่หมายถึงความตระหนักและใส่ใจในบุญอันเป็นสิ่งสำคัญและพึงปรารถนา ซึ่งเกิดได้ทุกวิถีทุกที่ทุกเวลา ชาวพุทธจึงหาประโยชน์จากวิกฤตินี้ให้เป็นช่วงเวลาแสวงบุญได้ และสมควรยิ่ง ด้วยการน้อมหลักธรรมมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับความลำบากที่ต้องเผชิญ เพราะได้ทั้งบุญและช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผ่านทุกอย่างได้ด้วยดี นอกจากนี้ ชาวพุทธในฐานะพลเมืองของชาติก็สามารถพัฒนาตนด้วยธรรมะและการศึกษาเพื่อรู้เท่าทันบุคคลและสถานการณ์ และเพื่อเปลี่ยนสังคมการเมืองเป็น “การเมืองปกติใหม่” นำไปสู่การเมืองทิพย์หรือการเมืองอุดมคติให้เกิดขึ้นจริงในอนาคต

คำสำคัญ: เที่ยวทิพย์แนวพุทธ; การเมืองปกติใหม่; ยุคโควิด-19

* Received November 10, 2021; Revised December 4, 2021; Accepted December 7, 2021

Abstract

The coronavirus pandemic had forced everyone around the world to change lifestyle to the new normal for their own survival; being sanitary, form of learning or working, and interacting with those around them. Regardless of the gender, age, career field were all affected. In times of need to stay or work at home like this, an online activity relieving loneliness, called “The Imaginary Trip” posting the tourism attraction pictures on social medias as if they actually visited, occurred. Buddhists could wisely turn this activity into a ruse that actually bring merit as the Buddha had guaranteed, not in vain or just for fun. Even though COVID had prevented us from traveling normally, pilgrimage opportunities were not stopped since pilgrimage according to the Tipitaka did not refer to travel to the religious sites and pray to sacred things like general understanding. Rather, it meant recognizing and paying attention to the importance and desirability of merit that could happen anyway, anywhere, anytime. Therefore, Buddhists could take advantage of this crisis as a time of making-merit, and it was very expedient to adopt the principles of Dhamma to adapt to the hardships they had faced because of not only gaining merit but also holding on the mind in addition to maintain ourselves to pass everything well. Moreover, Buddhists as the citizen of nation were able to develop themselves through Dhamma and education in order to be aware of people and situations and change political society to “A New Normal Political Society” that led to ideological politics in the future.

Keywords: Buddhist Imaginary Trip; New Normal Political Society; COVID-19 Period

บทนำ

ในยุคโควิดเช่นนี้ทุกคนต้องปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไปสู่วิถีปกติใหม่ (New Normal) ซึ่งแม้เราและคนรอบข้างอาจรู้สึกอึดอัดรำคาญใจกับโรคระบาดที่ยืดเยื้อยาวนาน ทั้งต้องระมัดระวัง การติดเชื้อ ต้องนํานางกลับมาทำที่บ้าน (Work from home) ต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยระบบออนไลน์ ฯลฯ ก็ยังทราบในใจกันดีว่าวันหนึ่งจะคลี่คลาย แต่เมื่อหันมาพบกับสภาพการเมืองอันน่าเบื่อหน่าย ที่ไม่ว่ายุคสมัยไหนก็มีแต่ความขัดแย้งมองไม่เห็นความสิ้นสุด ทำให้รู้สึกท้อแท้กับว่าทุกอย่างเข้ามาซ้ำเติมมิให้พบกับความสงบสุขได้เลย อย่างไรก็ตาม สำหรับพุทธศาสนิกชนนั้น มีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและสามารถประคับประคองตนให้ผ่านพ้นได้ทุกสถานการณ์ เช่น แม้ไม่อาจเดินทางไปไหนในระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19 แต่ก็แสวงบุญที่บ้านได้ เพราะการแสวงบุญแท้จริงแล้วคือการทำความดีให้ได้บุญ มิใช่การท่องเที่ยวขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอาจ

สนุกกับการแสวงบุญอย่างสร้างสรรค์ได้ตลอดเวลา เช่น เทียวทิพย์กิจกรรมแก้เหงาออนไลน์ก็พลิกแพลงให้เป็น “เทียวทิพย์แนวพุทธ” เป็นต้น ตลอดจนสามารถน้อมหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติ ขณะต้องใช้เวลาที่บ้านเพิ่มขึ้นให้ได้บุญกุศลและนำพาชีวิตรอดจากความลำบากนี้ไปได้ ซึ่งการปลูกฝังธรรมะควบคู่กับพัฒนาการศึกษานี้เองที่จะช่วยให้พลเมืองรู้เท่าทันบุคคลและสถานการณ์ อันเป็นรากฐานสำคัญของการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองเป็น “การเมืองปกติใหม่” ที่สงบสันติไร้ซึ่งการทุจริต และนำไปสู่การเมืองทิพย์หรือการเมืองอุดมคติที่ทุกคนใฝ่หาได้ในอนาคต

เทียวทิพย์แนวพุทธ

กิจกรรมในระหว่างสถานการณ์โควิดส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่อยู่ที่บ้านตามลำพัง อาทิ จัดห้อง อ่านหนังสือ ชมภาพยนตร์ วาดภาพ ฯลฯ การใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ก็พอจะเป็นช่องทางให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ต่างสถานที่ได้ ท่องไปยังโลกโซเชียลคลายเหงาได้ ซึ่งกิจกรรมออนไลน์ยอดนิยมในขณะนี้ก็คือ “เทียวทิพย์”

เทียวทิพย์ เป็นศัพท์ใหม่เกิดขึ้นในช่วงนี้ที่การระบาดของเชื้อไวรัสเกิดขึ้นเป็นเวลานาน ผู้คนไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันตามปกติต้องพยายามอยู่ในที่พักอาศัยของตน ทำงานที่บ้าน งดเดินทางท่องเที่ยวเพื่อลดการเสี่ยงสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ จึงเกิดกิจกรรมออนไลน์โพสต์ภาพสถานที่ที่ตนเองอยากไปหรือเคยไปแล้วลงในสื่อต่าง ๆ แล้วจินตนาการสนุกสนานประหนึ่งว่าได้ไปเยือนที่นั้นจริง กลายเป็นศัพท์โซเชียลว่า เทียวทิพย์ ซึ่งเป็นกระแสทำตามกันมากโดยเฉพาะหมู่วัยรุ่น

“ทิพย์” ปกติเป็นศัพท์ที่เทียบได้กับคำว่า “Clairvoyance” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 นิยามไว้ว่า ทิพย์ เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ของเทวดา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) กล่าวคือ เป็นการรู้ที่เหนือมนุษย์ มีสัมผัสพิเศษเป็นสิ่งวิเศษของเทวดา เช่น อิมทิพย์ รู้สึกปราศจากความหิว นึกปรารถนาสิ่งใดก็เหมือนได้รับประทานสิ่งนั้นและอิ่มได้ในบัดดล ซึ่งบางครั้งคนเราก็นำมาล้อเล่นกับผู้ที่ไม่ยอมรับประทานข้าวปลาอาหารว่าคนนั้นเขอิมทิพย์ เป็นต้น คำว่าทิพย์ในแง่ของกิจกรรมคลายเหงาในโลกออนไลน์นั้นมีความหมายอื่น ๆ อีกด้วย คือ ไม่มีอยู่จริง เพ้อเจ้อ คิดขึ้นเอง หรือแม้แต่สร้างเรื่องลวงโลกเป็นลักษณะของการแปรความหมายกว้างออก โดยขยายคำที่อยู่ข้างหน้าให้เพิ่มอรรถสยยิ่งขึ้น อาทิ รวยทิพย์ (ไม่ได้รวยจริง แต่สมมติใจตัวเองว่ามีทรัพย์สินร่ำรวยมาก) เมาทิพย์ (ไม่ได้ดื่มแอลกอฮอล์ แต่รู้สึกเมาไม่ได้สติราวกับดื่มจริง) เป็นต้น คล้ายกับคำว่า “มโน” ที่มีรากศัพท์มาจาก มนสฺ ซึ่งหมายถึงใจ (เปลื้อง ณ นคร, 2555) เป็นศัพท์โซเชียลใหม่ก่อนหน้านี้เช่นกันที่ความหมายเปลี่ยนไป หมายถึง อุปาทาน คิดเองเออเอง แต่การใช้คำนี้จะมีความหมายไปในทางลบมากกว่า

ในทางพระพุทธศาสนา คำว่า “ทิพย์” เป็นนามธรรมแสดงถึงภาวะสุขอย่างหนึ่งที่มีอยู่จริง และมีทั้งในต่างภพภูมิซึ่งสัมผัสรู้ได้เฉพาะตน (ปตฺจจตฺต) สัมพันธ์กับเรื่องของบุญกุศล บารมี

ความสุข ความงดงาม สิ่งวิเศษ สวรรค์ มิใช่คำล้อเล่นเลื่อนลอย คำนี้ปรากฏและมีความสำคัญในบริบทต่าง ๆ ตามการอ้างอิงในพระไตรปิฎก อาทิ

“ภิกษุเมื่อเจริญ กระทำให้มากซึ่งอิทธิบาท 4 อย่างนี้ ย่อมได้ยินเสียง 2 ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งอยู่ไกลและใกล้ ด้วยทิพย์โสตธาตุอันบริสุทธิ์ ล่วงโสตของมนุษย์” (ส.มหา. 31/1149/143)

“นันทกะ ก็แล อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม 4 ประการนี้ เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยอายุทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ เป็นผู้ประกอบด้วยวรรณะทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ เป็นผู้ประกอบด้วยสุขทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ เป็นผู้ประกอบด้วยยศทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ เป็นผู้ประกอบด้วยความเป็นใหญ่ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์. นันทกะ ก็เราได้ฟังแต่สมณะหรือพราหมณ์อื่น จึงกล่าวเรื่องนั้นหาไม่ได้ ความจริง เรารู้อย่าง เห็นเอง ทราบเอง จึงกล่าวเรื่องนั้น.” (ส.มหา. 31/1582/256)

“ชื่อว่า แก่พยายม (ยมสฺส รณฺโณ) ความว่า พญาเวมานิกเปรตชื่อว่า พญายม เวลาหนึ่ง เสวยสมบัติมีต้นกัลปพฤกษ์ทิพย์ อุทยานทิพย์ และเหล่านางพ่อนทิพย์ เป็นต้น ในวิมานทิพย์ เวลาหนึ่งเสวยผลของกรรม. พญายมผู้ตั้งอยู่ในธรรมราชา มีอยู่. และพญายมอย่างนั้น ก็ได้มีอยู่แต่พระองค์เดียว แต่ว่ามีอยู่ถึง 4 พระองค์ที่ประดุจทั้ง 4.” (อง.ติก. 34/457/157)

จากทั้ง 3 ตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภิกษุประพตติอิทธิบาท 4 เกิดทิพย์โสตธาตุจึงได้ยินเสียงทิพย์ พระอริยสงฆ์เจริญด้วยธรรมจึงเป็นผู้ประกอบด้วยอายุวรรณะสุขและยศอันเป็นทิพย์ พญายมทั้ง 4 องค์เสวยสมบัติในวิมานทิพย์ มีต้นกัลปพฤกษ์ทิพย์ อุทยานทิพย์และนางพ่อนทิพย์ก็เพราะเป็นผู้อยู่ในธรรมราชา สรุปได้ว่า ความเป็นทิพย์ของพวกท่านล้วนเป็นอันสูงส่งของ “บุญ” จากคุณงามความดีที่ได้ปฏิบัติมาทั้งสิ้น

ในชีวิตคนเราการทำคามดีสั่งสมบุญก็คือการสั่งสม “ทิพย์สมบัติ” ที่ส่งผลเป็นความสุขสบาย เพราะบุญเป็นที่พึงทั้งโลกนี้และโลกหน้า (สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, 2550) ระดับโลกียะจะทำให้เป็นผู้สุขกายสุขใจ การงาน การเงิน สุขภาพ ความรักดีงามในชาตินี้ และได้เสวยบุญบนสวรรค์ในชาติหน้า ระดับโลกุตระก็ต้องอาศัยการบำเพ็ญบุญเพื่อเข้าสู่กระแสพระนิพพาน ตามปรากฏในพระไตรปิฎก ดังนี้

“พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงแสดงสมบัติคือความเป็นพระราชาของเทพและมนุษย์ ที่บุคคลพึงได้ด้วยบุญญาณภาพ ด้วยคาถานี้อย่าง

นี้แล้ว... ทรงแสดงสมบัติคือพระนิพพาน จึงตรัสคานานี้ว่า สมบัติของมนุษย์ ความยินดีอันใดในเทวโลกและสมบัติคือพระนิพพานใด อริสฺสผลทั้งหมดนั้น อันบุคคลย่อมได้ด้วยบุญนิธินี้”(ขุ.ข. 39/9/312)

จากพระคาถาจะเห็นได้ว่า บุคคลผู้ปรารถนานิพพาน หรือจะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้นั้นก็เป็นผลจากการสั่งสมบุญเช่นกัน

คนทั่วไปยังเข้าใจผิดเรื่องบุญกันอยู่หลายประการ บางคนคิดว่าการได้มาซึ่งบุญเป็นเรื่องเฉพาะการทำกิจกรรมในวัดกับพระหรือทำดีเพื่อสังคม เช่น สวดมนต์ นั่งสมาธิ ตักบาตร ทำสังฆทาน ปล่อยนกปล่อยปลา ฯลฯ แต่ความจริงแล้ววิธีการสร้างบุญบารมีในพระพุทธศาสนามี 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ การบริจาคทาน การถือศีล และการเจริญภาวนา ซึ่งการทำทานสักเพียงใดก็ไม่อาจได้บุญมากเท่ากับการรักษาศีล และการรักษาศีลบริสุทธิ์เคร่งครัดเพียงใดก็ได้บุญเท่ากับการเจริญภาวนา ซึ่งการเจริญภาวนานั้นเป็นการสร้างบุญสูงสุดและได้บุญมากที่สุด (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องเหตุแห่งบุญและระดับของบุญไว้โดยละเอียด แม้กิจกรรมเล็กน้อยในชีวิตประจำวันที่ไม่คาดว่าเป็นบุญหรือกำลังก่อกรรมโดยไม่มีเจตนาอันก็มีอยู่มาก เบื้องต้นหากปรารถนาบุญแต่ยังไม่มีเวลาศึกษาหรือปฏิบัติจริงจึงจึงควรสำรวจกายวาจาใจเป็นสมาธิไว้เสมอ เพราะทุกการกระทำคือเหตุแห่งบุญและบาปที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิต การทำความดีละเว้นความชั่วเพื่อสั่งสมทียสมบัติจะทำให้ชีวิตดีงาม

กิจกรรมของชาวพุทธที่สร้างและสั่งสมบุญกุศลให้กับชีวิตนั้นมีมากมาย แม้เรื่องเล็กน้อยก็ริเริ่มพลิกแพลงให้เกิดบุญได้เช่นกัน อาทิ เทียวทิพย์ เป็นต้น วัยรุ่นโพสต์ภาพเที่ยวทิพย์ในโลกโซเชียลได้รับความสนุกคลายเหงา แต่ชาวพุทธใช้ปัญญา “เที่ยวทิพย์แนวพุทธ” โดยใช้เทคโนโลยีตามยุคสมัยให้เกิดบุญได้ง่าย ๆ เพียงแค่โพสต์ภาพพระพุทธรูป ภาพพระเกจิอาจารย์ วัดวาอาราม ศาสนวัตถุ ศาสนสถานหรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เคยได้เข้าร่วม แพนภาพสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป เช่น งานกฐิน งานบวช ปิดทองฝังลูกนิมิต เป็นต้น

เที่ยวทิพย์แนวพุทธนอกจากจะได้ความเพลิดเพลินแล้วยังได้บุญกุศลตามที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรับรอง เหตุแห่งบุญประการหนึ่งดังปรากฏในพระไตรปิฎก มงคลสูตรข้อที่ 29 คือ “บุญเกิดขึ้นได้จากการเห็นสมณะ” มีอานิสงส์ทำให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีสิริวรรณะดี ไม่มีโรคเกี่ยวกับดวงตาตลอดหลายพันชาติ มีดวงตามองใส และมีสมบัติในเทพและมนุษย์อีกด้วย (ขุ.ข. 39/6/199) ดังนั้น ในการเที่ยวทิพย์ชมประติมากรรมและศาสนสถาน จึงเกิดกระแสบุญขึ้นได้ในทุกกระบวนการนับตั้งแต่มีใจระลึกถึงพระ ขณะจินตนาการไปเที่ยววัด ปรารถนาไปทำบุญที่วัด เกิดขึ้นทุกห้วงขณะจิตที่เลือกรูปภาพและโพสต์ลงบนสื่อ ผู้พบเห็นก็ได้บุญเพราะพลอยมีใจระลึกถึงพระศาสนาไปด้วย อาจจุดประกายให้นึกอยากไปและวางแผนไปกราบสักการะถึงสถานที่แห่งนั้นในอนาคต อนึ่ง กระแสบุญยังเกิดขึ้นอีกทุกครั้งไม่ว่าจะกลับมาเปิดย้อนดูในครั้งใด

ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้การสร้างบุญทำได้ด้วยวิธีที่หลากหลายและสร้างสรรค์ ดังตัวอย่างบุญจากการพบเห็นสมณะนั้นเกิดขึ้นง่ายมากในสมัยนี้ เมื่อเที่ยวทิพย์ด้วยความปีติบนอบ น้อม บุญกุศลก็เกิดขึ้นทันทีโดยมิต้องออกแรงหรือใช้เวลาเดินทางไปถึงวัด และได้บุญเป็นทวีคูณ เมื่อแบ่งปันลงในช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้บุญจากการเห็นสมณะเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่า ชาวพุทธชนชายในบุญได้ไม่จำกัดวิธี แม้ในบางสิ่งที่ผู้คนอาจมองข้าม เช่น การส่งรูปดอกไม้สวัสดียามเช้าในแอปพลิเคชันไลน์ก็อาจเปลี่ยนเป็นส่งภาพพระพุทธรูปที่งดงามให้ได้ทั้งบุญทั้งมิตรภาพ หรือคิดหากิจกรรมอื่น ๆ ให้ได้บุญตามความสร้างสรรค์ เป็นต้น ก็จะรู้สึกสนุกกับบุญกุศลใกล้ตัวในชีวิตประจำวันได้อีกมาก

บุญกุศลมีอยู่รอบตัวจนกล่าวได้ว่า เราแสวงบุญได้ตามอำเภอใจปรารถนา ดังเช่นเที่ยวทิพย์แนวพุทธที่ไม่ใช่เรื่องไร้สาระแต่เป็นความฉลาดในการแสวงบุญอย่างหนึ่ง สถานการณ์โควิดอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทุกมุมโลก ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการที่ต้องขาดรายได้หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวที่ออกไปเยือนสถานที่ต่าง ๆ แต่ไม่ส่งผลต่อนักแสวงบุญที่แท้จริง แม้แต่น้อย และอาจเป็นช่วงเวลายกระดับจิตใจตนเองท่ามกลางสภาพุ่นวายของสังคมเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีได้ในวันข้างหน้าอีกด้วย

แสวงบุญบ้านเรา

ในยุคโควิดเราชาวพุทธก็ “แสวงบุญ” กันได้ที่ “บ้านเรา” เพราะการแสวงบุญที่แท้จริงนั้นทำได้โดยไม่ได้ออกจากสถานที่ แสวงบุญบ้านเรานั้นอาจเป็นคำที่ย้อนแย้งสำหรับใครหลายคน และตั้งคำถามในใจว่า ในเมื่อเดินทางไปไหนไม่ได้แล้วจะออกแสวงบุญได้อย่างไร? ซึ่งในที่นี่ยังคงยืนยันว่าเราสามารถแสวงบุญที่บ้านของเราเองได้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดกุศลจิต อาทิ อ่านหนังสือธรรมะ งดรับประทานเนื้อสัตว์ เป็นต้น

คำว่า “แสวงบุญ” ในพระไตรปิฎกนั้น มีนัยถึงความตระหนักในความสำคัญและใส่ใจในบุญกุศล ซึ่งผลบุญที่เกิดขึ้นก็เป็นบุญจากภาวะจิตงดงามในขณะนั้น กล่าวคือ การแสวงบุญจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งมีใจรักและเห็นคุณค่าของบุญจนบันดาลใจให้ลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้ได้บุญ ต่างกับแสวงบุญตามค่านิยมในปัจจุบันที่หมายถึงการท่องเที่ยวสักการะขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใน ศาสนสถานเพื่อความเป็นสิริมงคล อนึ่ง “จาริกแสวงบุญ” ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลังและสร้างความเข้าใจผิดเช่นเดียวกันนี้ให้กับคนในสังคมจำนวนไม่น้อย

การแสวงบุญสมัยพุทธกาล ดังตัวอย่างในพระสูตรต้นตปิฎกที่อนาถบดินทิตเศรษฐีคราวจุติเป็นเทพบุตรบนสวรรค์ ได้กล่าวชมพระเชตวันและเหล่าภิกษุ ดังนี้

“ในคำเหล่านั้น คำว่า อันสงฆ์ผู้แสวงบุญอยู่อาศัยแล้ว... ได้แก่ ที่หมู่ภิกษุพักอาศัยดีแล้ว. ครั้นกล่าวชมพระเชตวันด้วยคาถาแรกอย่างนี้แล้ว ต่อมาเทพบุตรเมื่อจะกล่าวชมอริยมรรค จึงได้กล่าวคำว่า กรรม.. วิชา... ธรรม.. ศีล...ชีวิตอดม... หมู่สัตว์ย่อมหมดจดด้วยสิ่งนี้

... สัตว์ย่อมบริสุทธิ์ด้วยมรรคที่ประกอบด้วยองค์ 8 นี้... มิใช่หมดจดด้วยโคตรหรือทรัพย์...พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยกกาย... จะบริสุทธิ์ในเพราะธรรมนั้นด้วยอาการอย่างนี้...” (ม.อ. 23/740/401-402)

จากพระคาถาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถานที่แสวงบุญของพระสงฆ์ ได้แก่ พระเชตวันซึ่งเป็นสถานที่อบรมเจริญปัญญาและเป็นทั้งที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์อยู่แล้ว แม้ท่านไม่ได้ออกจาริกแต่การแสวงบุญเกิดที่นั่น กล่าวคือ มีการกระทำอันมีจุดประสงค์ให้ได้บุญ ได้แก่ การศึกษาและฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ส่วนบุญกุศลที่ได้รับนั้น ได้แก่ บุญที่เกิดจากจิตที่พากเพียรต่อการศึกษาฟังธรรม และบุญที่เกิดจากจิตที่ได้เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริง ในทางตรงข้าม แม้จะเพียรจาริกไปแห่งหนใดบุญก็ไม่เกิด หากไม่ประกอบพร้อมด้วยการสร้างบุญและจิตที่ตระหนักในบุญและเข้าถึงธรรม

การแสวงบุญเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกขณะจิต เพียงคิดอ่านสิ่งใดโดยกอธิปขึ้นด้วยความตระหนักในบุญ หรือเพียงจิตจดจ่อกับลมหายใจเป็นสมาธิเพียงชั่วอึดใจในรอบวันก็เป็นบุญมหาศาลแล้ว ดังนั้น แม้สถานการณ์โควิดจะส่งผลให้เกิดการจำกัดการเดินทาง แต่ผู้เข้าถึงธรรมก็ย่อมประกอบกิจกรรมให้เกิดบุญที่บ้านได้ ไม่จำเป็นต้องดิ้นรนเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ดังที่ปฏิบัติตามกันมาในสังคม อันเป็นกระแสนิยมที่ผิดและแผ่ซึ่งความโลภในบุญอย่างมีอัตตาตัวตน

การแสวงบุญยังมีมิติของความมีฉันทะ คือ เห็นคุณค่าของการเจริญกุศล มิใช่เพราะต้องการบุญก็นับว่าเป็นผู้แสวงบุญ นอกจากผู้แสวงบุญจะมีลักษณะรักและพึงใจในสิ่งที่เรียกว่าบุญ หมั่นชวนชวนสร้างบุญกุศลในชีวิตด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้ว อาจมีความใส่ใจในรายละเอียด เช่น เหตุอันใดหรือการกระทำสิ่งใด เมื่อใดกับใคร อย่างไร จึงจะได้ผลบุญบารมีสูงสุดหรือมากน้อยต่างกันด้วย มิใช่สักแต่เพียงอยากได้บุญแต่ไม่ลงมือทำอะไรเลย หรือสักแต่ทำให้สำเร็จไปตามขั้นตอน ดังตัวอย่างตามปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก กล่าวไว้ว่า

“ท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเทวดา ได้กราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่าดังนี้ มนุษย์ทั้งหลายผู้จะบูชา เป็นผู้แสวงบุญ เมื่อจะทำบุญส่วนวิภูฏคามิ ให้ทานในที่ไหน จึงจะมีผลมาก. (พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า) บุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรค 4 จำพวก และผู้ตั้งอยู่ในผล 4 จำพวกนี้ชื่อว่าพระสงฆ์ เป็นผู้ตรง ดำรงอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา มนุษย์ทั้งหลาย ผู้จะบูชา สัตว์ทั้งหลายผู้แสวงบุญ เมื่อจะทำบุญส่วนวิภูฏคามิ ให้ทานในพระสงฆ์นี้ จึงจะมีผลมาก”(อภิ.ก. 81/1725/507)

พระคาถานี้แสดงให้เห็นว่า ท้าวสักกะหรือพระอินทร์เป็นตัวอย่างของผู้แสวงบุญโดยแท้ แม้ทำบุญก็ได้สักแต่เป็นไปตามกระบวนการ ท่านยังทูลถามพระพุทธเจ้าว่ามนุษย์ผู้ปรารถนาบุญทำทานใดจึงให้ผลมาก ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสอธิบายว่า หากให้ทานกับบุคคลที่ตั้งอยู่ในมรรคผล 4 จำพวกหรือพระสงฆ์ที่ดำรงอยู่ในศีลสมาธิปัญญาจะได้บุญมาก จะเห็นได้ว่าท่านเห็น

ประโยชน์ของการเจริญกุศล จึงพิจารณาถึงเหตุปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและปริมาณของบุญด้วย และถามพระพุทธรองค์เสียก่อนเพื่อนำมาเป็นแนวปฏิบัติให้เหมาะสม

ผู้แสวงบุญควรสร้างบุญด้วยสัมมาสติและปัญญา บางครั้งเราทำกิจกรรมต่าง ๆ เพราะต้องการบุญ แต่ความเข้าใจและเจตนาของแต่ละคนก็กลับเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ได้รับผลบุญต่างกันด้วยเช่นกัน อาทิ การบริจาคทาน จุดมุ่งหมายของการให้ทานก็เพื่อสลดความตระหนี่ถี่เหนียวให้เบาบางลงจากจิตใจและเป็นอนุสัยให้มีจิตรักการทำบุญสุนทานไปถึงชาติหน้าตลอดจนได้รับความสุขอันเกิดจากการเอื้อเฟื้อคนรอบข้าง แต่บางคนทำทานหวังความร่ำรวยหรือเพื่อหน้าตาในสังคมเช่นนี้ก็อาจกลายเป็นการสร้างบาปแก่ตนเอง สำหรับการสวดมนต์นั้น จุดประสงค์ของการสวดมนต์คือได้สรรเสริญพระพุทธรูปคุณพระธรรมคุณและพระสังฆคุณ เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ได้เปล่งแก้วเสียงถวายพระศาสนา ใช้ประสาทหูทั้งสองสดับฟังบทสวดอันเป็นมงคลแก่ชีวิต น้อมจิตให้ประทับในทุกถ้อยคำจนเกิดเป็นสมาธิ แต่น่าเสียดายที่บางคนสวดมนต์เพียงเสริมดวงชะตา สวดเพียงแต่ออกเสียงให้จบครบจำนวนบทไปเท่านั้นบุญจึงไม่ประจักษ์เต็มที่ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อเรารักในการแสวงบุญ นอกจากต้องรู้ว่าทำอะไรได้บุญแล้วก็ควรกระทำด้วยสติ ควรใช้ปัญญาไตร่ตรองและศึกษาอานิสงส์ของบุญด้วยว่าทำด้วยเจตนาอย่างไรจึงจะได้รับบุญกุศลคุ้มเวลาและแรงกายแรงใจมากที่สุด

สถานการณ์โควิดไม่สามารถปิดกั้นชาวพุทธจากการแสวงบุญได้ เพราะบุญเกิดขึ้นได้ทุกที่ผ่านทุกกิจกรรม เพียงอาศัยการกำหนดจิตใจ ใช้สติและปัญญาในการดำรงตนเท่านั้น ในทางกลับกัน การได้เวลาได้คิณมาจากการถูกจำกัดการเดินทาง ยังเป็นโอกาสที่ดีที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจะแสวงบุญที่บ้านเพิ่มขึ้น ด้วยการน้อมนำหลักธรรมต่าง ๆ มาใช้ในการครองใจตนตลอดจนใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอีกด้วย ตัวอย่างหัวข้อธรรมะที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องนํางานกลับมาทำที่บ้าน หรือผู้ที่อยู่กับบ้านอยู่แล้ว ตามแนวทางปกติใหม่มีดังนี้

เบญจศีล (ศีล 5)

1. ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํสมาธิยามิ	เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทํสมาธิยามิ	เว้นจากการลักทรัพย์
3. กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี สิกขาปทํสมาธิยามิ	เว้นจากการประพฤติดีกาม
4. มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทํสมาธิยามิ	เว้นจากการพูดเท็จ
5. สุราเมรยมชชพมาทภูฏานา เวรมณี สิกขาปทํสมาธิยามิ	เว้นจากการดื่มสุรายาเมา
- สำหรับใครหลายคนนั้น การได้อยู่ที่บ้านนับเป็นโอกาสทองในการถือศีล 5 ให้บริสุทธิ์

เพราะหลายอาชีพกระทบต่อศีลอย่างเลี่ยงไม่ได้ บางอาชีพเกี่ยวข้องกับชีวิตสัตว์ อาทิ ประมง ค้าสัตว์ เป็นต้น บางอาชีพอาจใช้คำพูดที่เนื้อหาไม่ตรงความจริง บางอาชีพต้องดื่มสังสรรค์กับลูกค้า ฯลฯ ในยามที่อยู่บ้านตามลำพังหรืออยู่ร่วมเฉพาะคนในบ้าน การที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นก็

ลดลงไปโดยปริยาย หากตั้งใจสมาทานศีล 5 ในช่วงเวลาเช่นนี้ศีลหลายของเราก็อาจผุดผ่องได้ง่ายขึ้น

อิทธิบาท 4 (ธรรมให้สำเร็จความประสงค์ 4 อย่าง)

1. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
2. วิริยะ เพียรหมั่นประกอบสิ่งนั้น
3. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น
4. วิมังสา หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมสู่ความสำเร็จ งานซึ่งยากกลับมาทำที่บ้านก็ต้องทำให้สำเร็จ ลุ่ลวงและแม่แต่งงานน้อยใหญ่ในบ้านก็ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อทำให้เสร็จลุ่ลวงเช่นกัน เมื่ออยู่บ้านแล้วควรสร้างความพอใจกับการอยู่บ้านและงานนั้นๆเสียก่อน ลงมือทำอย่างใส่ใจและประเมินคุณภาพสิ่งที่ตนทำ บางครั้งการอยู่บ้านไม่ต้องเสียเวลาเดินทางและค่าโดยสาร อาจทำให้มีเวลาพอที่จะจัดการได้ทั้งงานบ้านที่ค้างค้างและงานประจำ เมื่อบ้านเป็นระเบียบเรียบร้อย บรรยากาศและความสัมพันธ์ภายในบ้านอาจดีขึ้นด้วย นั่นก็เป็นผลพวงจากการน้อมหลักธรรมนี้มาประพฤติ

อปัณณกปฏิบัติ (ข้อปฏิบัติไม่ผิด 3 อย่าง)

1. อินทริยสังวร สำรวมอินทริย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
2. โภชนมัตตัญญูตา รู้จักประมาณบริโภคอาหารแต่พอควรไม่มากไม่น้อยเกินไป
3. ชาคริยานุโยค ทำความเพียรเพื่อชำระกายใจให้หมดจดไม่เห็นแก่การนอน

คุณธรรมข้อนี้เอื้อประโยชน์แก่การประพฤติธรรมข้ออื่นขณะอยู่บ้านได้มาก อินทริยสังวร คือการสำรวมกายใจให้สงบมิให้หลงไปตามอารมณ์ที่มากกระทบ ยุคสมัยนี้การอยู่ที่บ้านหาใช่ว่าจะไม่มีเครื่องล่อใจ เครื่องมือสื่อสารทั้งวิทยุโทรทัศน์และโทรศัพท์มือถือสามารถเข้าถึงได้ทันทีไม่ต้องเกรงใจผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน จึงควรจำกัดการใช้เพื่อมิให้เบียดเบียนเวลาทำงาน ในทำนองเดียวกัน ก็ต้องอดทนกับคนรอบข้างซึ่งมารบกวนได้ง่าย นอกจากนี้ โภชนมัตตัญญูตา การรับประทานอาหารขณะอยู่บ้านนั้นเป็นไปได้อย่างอิสระ จึงควรคุมปริมาณอาหารให้สมดุล หากทานน้อยจะทำให้วังเหงาไม่มีแรง ทานมากก็อึดอัดทำงานไม่ได้ และนำมาซึ่งความอ้วนและโรคภัยต่อสุขภาพ ข้อสุดท้าย ชาคริยานุโยค ประกอบความเพียรไม่เห็นแก่การนอน การพักผ่อนช่วยฟื้นฟูกำลังก็จริงแต่ต้องระวังเรื่องนี้มากกว่าปกติเช่นกัน เพราะบ้านมีบรรยากาศในการทำงานน้อยกว่าสำนักงาน ถ้าไม่ตั้งใจควบคุมการนอนของตนเองให้ดีก็ส่งผลต่อภาระงานที่รับผิดชอบได้

บุญกิริยาวัตถุ 3

1. ทานมัย บุญสำเร็จได้ด้วยการบริจาคทาน
2. สีลมัย บุญสำเร็จได้ด้วยการรักษาศีล
3. ภาวนามัย บุญสำเร็จได้ด้วยการเจริญภาวนา

การได้อยู่ที่บ้านในช่วงโควิดอาจจะมีเวลามากขึ้น นับว่าเป็นเวลาสงบได้ระลึกถึงทานศีล และภาวนา ในช่วงระบอบโควิดก็ทำให้ได้มีโอกาสแบ่งปันน้ำใจช่วยเหลือบุคลากรทางการแพทย์ ได้ระลึกถึงบุญกุศลที่ได้สั่งสมมา ได้ระลึกถึงศีลอย่างน้อยก็ศีล 5 ซึ่งอาจจะลุกขึ้นมาปฏิบัติได้ บริสุทธิ์ช่วงนี้ และอาจมีเวลามากพอในการนั่งสมาธิ ได้มากขึ้นอย่างน้อยก็เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและบุญกุศลจากการชำระใจให้ตั้งมั่น

หัวข้อธรรมทั้งหมดที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นเพียงแนวทางแสวงบุญและประดับประดาตนเอง ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิดที่ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่บ้าน นักแสวงบุญผู้ชาญฉลาดจะ ศึกษาเพิ่มเติมและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตของตน เพราะมีความเห็นตรงเห็นชอบแล้วว่า การแสวงบุญที่แท้จริงจะทำแห่งไหนเวลาใดด้วยกิจกรรมใดก็ได้เพราะบุญอยู่ที่ใจ ไม่ต้อง แสวงบุญทิพย์และไม่จำเป็นต้องจาริกเสาะหาจากที่ใดหากใจยังเป็นอกุศล สำหรับการเที่ยวทิพย์ แนวพุทธนั้นเป็นตัวอย่างหนึ่งของผู้รักในบุญที่นึกอะไรก็พลิกแพลงให้เป็นบุญได้เสมอ เราชาว พุทธสามารถแสวงบุญและสัมผัสสิ่งที่เป็นทิพย์ได้จริง เพราะบุญคือความเป็นทิพย์ ต้องถาม ตนเองก่อนว่าวันนี้คิดดีทำดีพูดดีแล้วหรือยัง

เมื่อเราปรารถนาบุญก็แสวงบุญในชีวิตด้วยการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีเพื่อให้ได้บุญ หากปรารถนาการเมืองทิพย์ก็ต้องน้อมธรรมะมาประพฤติปฏิบัติให้เป็นพลเมืองดีเพื่อสร้างแรง ขับเคลื่อนทางการเมืองเช่นกัน เพราะเราจะแสดงออกซึ่งการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง อย่างผู้มีคุณธรรมโดยจิตสำนึก และไม่ว่าในยุคสมัยใด สิ่งที่ได้จากปลูกฝังการประพฤติปฏิบัติตน ให้เป็นคนดีโดยนัยและพื้นฐานจิตใจนี้จะสร้างสรรค์สังคมการเมืองปกติใหม่ อันจะเปลี่ยนแปลง ไปสู่การเมืองทิพย์ที่ปรารถนาในวันข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน

การเมืองทิพย์

วันเวลาผ่านไปสักก็เดือนปีก็คงมีแต่คนปรารถนา “การเมืองทิพย์” ยุคโควิดทำให้คนเรา อยากเดินทางทิพย์สู่โลกแห่งจินตนาการชั่วคราวและทราบดีว่าวันหนึ่งจะผ่านไป แต่ความถวิลหา การเมืองทิพย์ก็ยังมักอยู่ทุกยุคทุกสมัย การเมืองทิพย์ที่ปราศจากการทุจริต ใฝ่ห่านักการเมือง เก่งและดี ความสามัคคีของประชาชน และอีกหลายความปรารถนา ที่แม้จะจินตนาการเป็นทิพย์ เพียงใด แต่ในความเป็นจริงกลับมีอาจหลีกเลี่ยงหนีสภาพความขัดแย้งวุ่นวายที่ฝังรากลึกในสังคมได้ เลย โดยเฉพาะในรอบสิบห้าปีที่ผ่านมา ที่แม้จะมีช่วงที่บ้านเมืองสงบอยู่บ้าง แต่ก็อาจสัมผัสสิ่ง ที่เรียกว่า “ร่มเย็น” ได้เหมือนดังสมัย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลย-เดชมหาราช บรมนาถบพิตร

การเมืองทิพย์สำหรับชาวพุทธที่ไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความหมายที่จะเป็นไปได้เลย เพราะอย่างน้อยชาวพุทธในเมืองพุทธอย่างเรามีธรรมะและกุศลจิตเป็นพื้นฐานในใจอยู่แล้ว การพัฒนาตนให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพด้วยธรรมะตลอดจนการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญมากเพื่อเตรียมพร้อม สังคมให้เริ่มเข้าสู่ภาวะการเมืองปกติใหม่ให้ได้อีกก่อน

การเมืองปกติใหม่

วิถีชีวิตแบบปกติใหม่ในยุคโควิดเกิดขึ้นได้จากการที่ทุกคนต่างร่วมมือเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตประจำวันของตัวเองเพื่อการอยู่รอด “การเมืองปกติใหม่” ก็เช่นเดียวกัน ย่อมต้องเกิดจากการที่ทุกคนไม่เว้นผู้หนึ่งผู้ใดต่างร่วมกันปลูกฝังธรรมะในจิตใจ มุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษาของตนเอง คนรอบข้าง และประชาชนทั้งหลายให้รู้เท่าทันบุคคลและสถานการณ์ เพื่อสร้างสังคมการเมืองทิพย์ที่ดี ที่ปรารถนา และก่อให้เกิดเป็นการเมืองปกติใหม่ที่ยั่งยืนในอนาคต

ไม่ว่าในสังคมไทยหรือสังคมโลก ต่างเรียกร้องการนำธรรมะเข้ามาปรับใช้ในการบริหารประเทศและองค์กรต่างๆ เพราะแม้การเมืองการปกครองจะมีลักษณะเหมาะสมเช่นประชาธิปไตยแต่การบริหารจัดการในความเป็นจริงอาจไม่ใช้การบริหารที่ดีก็ได้ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559) ตัวอย่างอาทิ “หลักธรรมาภิบาล” หรือ “Good Governance” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ธนาคารโลก (World Bank) เสนอขึ้นมารั้งแรก โดยมี UNPD หรือองค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาตินำมาเผยแพร่อย่างจริงจังทั่วโลก (พระธรรมโกศาจารย์, 2550) แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติที่มีความหมายกว้างครอบคลุมถึงคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมทางศาสนา ประกอบด้วยหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า (ธีระพล อรุณศิริกร, 2542) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ใช้ได้ดีทั้งกับภาครัฐและเอกชน สำหรับการปกครองในภาครัฐหมายถึงการบริหารจัดการที่ดีถูกต้องชอบธรรม ส่วนในภาคเอกชนคือการบริหารจัดการธุรกิจอย่างโปร่งใสด้วยจริยธรรม โดยประเทศไทยและหลายหน่วยงานในอารยประเทศต่างก็มีการนำมาปรับใช้และพัฒนาจนเกิดประสิทธิผล

การนำหลักธรรมหรือแนวคิดใด ๆ เช่น หลักธรรมาภิบาล มาปรับใช้กับการเมืองการปกครองนั้นเป็นสิ่งดี แต่จะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของทั้งผู้นำและพลเมืองในชาติ ในเมืองไทยหลักธรรมาภิบาลเริ่มเป็นที่สนใจในภาครัฐและเอกชนมานานกว่าสองทศวรรษ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่ประเมินว่าแนวคิดนี้เป็นเพียงมโนคติไม่สามารถใช้ได้จริง ซึ่งอาจเป็นทัศนะที่คับแคบแต่ก็ได้ผิดทั้งหมดเสียทีเดียว ต้องพิจารณาสาเหตุโดยปราศจากอคติ ด้วยการนำแนวคิดนี้ไปใช้แล้วไม่ประสบผลเท่าที่ควรเพราะอะไร อาทิ ตัวแนวคิดธรรมาภิบาลนั้นประจักษ์ในตัวอย่างแล้วว่าเป็นสิ่งดี แต่ผู้นำประเทศหรือองค์กรมีสำนึกและประยุกต์ใช้ได้ดีเพียงใด นำมาใช้โดยปราศจากจุดมุ่งหมายแอบแฝงหรือไม่ ประชาชนหรือลูกทิมเป็นคนมีคุณภาพมีฐานคุณธรรมจริยธรรมพอที่จะเข้าใจ ตลอดจนรับแนวคิดมาปรับใช้และต่อยอดเพื่อสังคมหรือองค์กรได้มากแค่ไหน ฯลฯ มิใช่โทษว่าเป็นเพียงนโยบายขยายฝันเสียทั้งหมด

การปลูกฝังธรรมะให้กับคนในชาติเพื่อขับเคลื่อนการเมืองปกติใหม่เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษา ประการแรก หากปรารถนาการเมืองทิพย์ก็ต้องสร้างการเมืองปกติใหม่ที่ประชาชนล้วนมีธรรมะในการดำรงชีวิตให้เกิดขึ้นเสียก่อน เพราะเมื่อประชาชนมีระดับจิตใจคุณธรรมจริยธรรมสูงเป็นทุนอยู่แล้ว การจะใช้หลักธรรมาภิบาลหรือ

หลักธรรมใด ๆ มาบริหารประเทศก็สัมฤทธิ์ผลได้ง่าย ประการที่สอง การศึกษาจะช่วยยกระดับสติปัญญาความรู้อันมีผลเป็นอย่างมากต่อคุณภาพของประชาธิปไตย เพราะการเมืองจะดีได้ ประชาชนต้องมีคุณภาพดีก่อน วิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดคือความดี ความถูกต้อง สิ่งใดคือความพึงพอใจส่วนบุคคล ดังที่ สุรพล สุยะพรหม (2558) ได้กล่าวถึงสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ขณะดำรงสมณศักดิ์ พระธรรมปิฎกมีใจความสำคัญอันน่าสนใจว่า

“ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน วาทะของลินคอล์นนี้เป็นการเตือนว่า คุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน ซึ่งต่างจากเดิมที่คุณภาพของประชาธิปไตยจะเป็นอย่างไรนั้นอยู่ในกำมือของผู้ปกครอง ดังนั้น ถ้าประชาชนมีคุณภาพดีประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย ถ้าประชาชนมีคุณภาพต่ำก็จะเป็นประชาธิปไตยอย่างเลว คุณภาพของประชาชนจึงขึ้นต่อการศึกษา โดยเน้นว่า เสี่ยงข้างมากนั้นตัดสินใจไม่ได้ เมื่อประชาชนจะต้องตัดสินใจจึงต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาเพื่อให้เสี่ยงข้างมากเลือกเอาสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นจริง ไม่ใช่เพียงเพราะความต้องการ”

ทัศนะของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์นี้สนับสนุนว่า ในสังคมประชาธิปไตย การปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจะควบคู่กับการศึกษาให้กับพลเมืองจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ トラบโดที่เสี่ยงข้างมากมีอาจนำมาตัดสินใจ เช่นเดียวกับที่พระอาจารย์สายวัดป่ารูปหนึ่งได้อุปมาความสัมพันธ์ของการเลือกตั้ง ความถูกต้อง ความเห็นแก่พวกพ้อง เป็นรูปธรรมเข้าใจง่ายว่า หากสังคมหนึ่งมีผึ้งอยู่ 40 ตัว มีแมลงวัน 60 ตัว ลงคะแนนเสี่ยงกันว่าจะระหว่างน้ำผึ้งกับอูจจาระสิ่งใดดีกว่ากัน ผลสรุปก็ทราบอยู่แล้วว่า น้ำผึ้งเป็นของดีมีประโยชน์ แต่คงไม่ใช่สิ่งที่ถูกเลือกเพราะมีไ่วิวี่ที่แมลงวันซึ่งมีเสี่ยงข้างมากนิยมชมชอบ กลายเป็นเรื่องของอคติลำเอียง จะเห็นได้ว่า การศึกษาสร้างปัญญาให้ประชาชนรู้เท่าทันบุคคลและสถานการณ์ แต่คุณธรรมจริยธรรมจะบ่มเพาะมาตรฐานจิตใจทำให้ตัดสินใจในสิ่งที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำหรับใช้พิจารณาญาณร่วมกันเสมอ

ไม่ว่าสังคมการเมืองการปกครองรูปแบบใดก็ตาม คุณภาพของผู้นำและพลเมืองในชาตินั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นักรัฐศาสตร์ทุกยุคสมัยต่างยังคิดค้นและแสวงหา “การเมืองอุดมคติ” อาทิ เพลโต (Plato) ที่เสนอแนวคิดอุดมรัฐไว้ในหนังสือ The Republic (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2557) เป็นต้น หรือรูปแบบการเมืองการปกครองที่ใช้ได้กับทุกสภาพสังคมซึ่งก็ยังไม่ปรากฏ มีแต่เพียงรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ตลอดจนช่วงเวลาของแต่ละสังคม อย่างไรก็ดี แม้จะค้นพบการเมืองในอุดมคติหรือเรียกให้ทันสมัยว่าการเมืองทิพย์ที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้แล้วนำมาใช้ แต่หากผู้ปกครองและพลเมืองไม่ดีก็ยังคงเกิดการทุจริตได้อยู่ดี ในทางตรงข้าม หากผู้บริหารและประชาชนมีการศึกษาและอยู่ร่วมกันด้วยคุณธรรมจริยธรรม ไม่ว่าจะใช้รูปแบบการปกครองแบบใดก็นำพาประเทศชาติไปได้ เป็นตรรกะที่พึงตระหนักอยู่แล้วว่า คุณภาพการเมืองไม่ว่าในสังคมใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้ปกครองและพลเมืองในชาติ

ชาวพุทธแสวงบุญด้วยการเป็นคนดีเพื่อสร้างบุญกุศล ชาวพุทธก็แสวงหาการเมืองทิพย์ หรือการเมืองอุดมคติด้วยการเป็นพลเมืองดีของชาติเพื่อสร้าง “สังคมการเมืองปกติใหม่” ให้เกิดขึ้นนั่นเอง เมื่อพลเมืองมีคุณภาพดีเพราะธรรมะเป็นบรรทัดฐานจิตใจอยู่แล้ว ก็ไม่ต้องต้องเพินหารูปแบบการเมืองการปกครองอุดมคติอื่นใด เพราะแต่ละคนก็เป็นจุดเริ่มต้นของการเมืองทิพย์ เป็นพลเมืองของชาติที่ใช้สิทธิ์เสรีภาพทางการเมืองด้วยธรรมะ ด้วยวิจรรณญาณแห่งความถูกต้อง มิใช่เพราะผลประโยชน์หรือความต้องการหรือพวกมากลากไป และจะแสดงออกทางการเมืองบนพื้นฐานของกฎหมายเพื่อทัดทานมิให้บ้านเมืองเป็นไปในทางที่ไม่เหมาะสม สามารถคัดเลือกผู้นำที่ดี โดยเฉพาะมิให้คนไม่ดีขึ้นมาครองอำนาจ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี 11 ธันวาคม 2512 ว่า

“ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อยจึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2512)

การเมืองปกติใหม่จะเกิดขึ้นเหมือนกับวิถีชีวิตปกติใหม่ในยุคโควิดได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับทุกคน หากนาคินี้กำลังมีผู้ค้านว่า การปลูกฝังธรรมะและการศึกษาในใจคนเพื่อขับเคลื่อนการเมืองปกติใหม่นั้นเป็นมโนคติเช่นเดียวกับกระแสวิจารณ์หลักธรรมาภิบาล สิ่งหนึ่งที่พึงระลึกคือ สังคมการเมืองปกติใหม่จะเกิดขึ้นก็ขึ้นอยู่กับท่านด้วยเช่นกัน..ว่าจะหันมาศึกษาธรรมะและพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการเมืองปกติใหม่หรือไม่? จะยินดีร่วมมืออย่างจริงจังจนเกิดการเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นปกติใหม่เพียงใด? เพราะสำนึกที่ต่างกันของแต่ละคนก็อาจทำให้ “การเมืองปกติใหม่” กลายเป็นการเมืองตามปกติ..เหมือนเดิม

สรุป

สถานการณ์โควิดนอกจากมอบบทเรียนแห่งอนิจจังแก่มวลมนุษย์แล้ว ยังมอบบโอกาสดีสำหรับหลายชีวิตเรียกว่าพลิกชะตากันได้ทั้งดีและร้าย ทำให้มนุษย์ใส่ใจกับการรักษาสุขอนามัยมากขึ้น ขณะที่ทำให้ชาวพุทธในยุคโควิด-19นี้แสวงบุญด้วยการใส่ใจกับการรักษากายกรรม วจีกรรมและมโนกรรมของตนให้บริสุทธิ์แม้ต้องอยู่หรือทำงานที่บ้าน ซึ่งนั่นก็คือได้แสวงบุญตามแนวทางของพระพุทธองค์ด้วยการทำความดีไม่ว่าเวลาใดแห่งหนใดด้วยเจตนาให้เกิดผลบุญอันเป็นที่รัก ไม่ใช่การท่องเทียวขอพรตามสถานที่ต่าง ๆ ด้วยความโลภในบุญตามกระแสนิยมปัจจุบัน ผู้แสวงบุญไม่ว่าคิดอ่านสิ่งใดก็ริเริ่มให้เป็นบุญได้ อาทิ การเที่ยวทิพย์ก็มีใช้เพียงกิจกรรมคลายเหงา แต่เลือกที่จะใช้ปัญญาโพสต์ภาพวัดวาอารามนำมาซึ่งอานิสงส์จริงอันเป็นบุญจากการ

ได้พบเห็นสมณะที่ยังความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย รวมถึงน้อมธรรมะมาปฏิบัติให้ได้บุญได้ อาทิ ศีล 5 อิทธิบาท 4 อปณกฺกปฏิบัติ 3 บุญกิริยาวัตถุ 3 ฯลฯ และยังช่วยประทับประคองชีวิตให้ผ่านความลำบากระหว่างการระบาดของเชื้อไวรัสนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้แสวงบุญผู้ตั้งมั่นอยู่ในความดีอยู่แล้วก็ถือเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งจะสามารถเปลี่ยนสังคมการเมืองที่มีแต่ความขัดแย้งและการทุจริตในทุกยุคสมัยให้เป็นสังคมการเมืองปกติใหม่อันงดงามได้ เพราะคุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนที่มีคุณธรรมและการศึกษาที่ช่วยให้รู้เท่าทันบุคคลและสถานการณ์ ยิ่งถ้าหวังการเมืองทิพย์หรือการเมืองอุดมคติในวันข้างหน้าเช่นนี้แล้วก็ต้องเร่งบ่มเพาะศีลธรรมในจิตใจของตนเองเสียก่อน เริ่มต้นง่ายๆโดยเพียรฝึกวิธีคิดให้กลายเป็นเรื่องบุญให้ได้ เช่น วันนี้จะไปเที่ยวทิพย์ที่ไหนให้ได้บุญกันดี? เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *มนุษย์กับสังคม ฉบับปรับปรุง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2557). *รัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: ธนภัทร.
- ธีรพล อรุณกลีกร และคณะ. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารจัดการกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เปลื้อง ณ นคร. (2555). *พจนานุกรมไทย-ไทย*, สืบค้น 3 ธันวาคม 2564. จาก <https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-pleang/> มโน
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550), พระพุทธศาสนากับธรรมาภิบาล. *พุทธจักร*, 61(8), 5-6.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2512). *พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.bedo.or.th/bedo/newcontent.php?id=74>
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2561). *พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมี. บุคส์ พับลิเคชั่นส์
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. (ม.ป.ป.). *บุญเป็นหลักใหญ่ในโลก*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- _____. (2550). *วิธีสร้างบุญบารมี*. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- สุรพล สุยะพรหม. (2558). *ความคิดทางการเมือง: ประชาธิปไตย ตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)*. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14340>

การรัฐประหารในประเทศเมียนมาร์*

MILITARY COUP IN MYANMAR

พระปูปะ หองสา

Ven.Poke Pha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Shin94243@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุการรัฐประหารในประเทศเมียนมาร์ตามที่คณะรัฐประหาร ประกาศในเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 2) เพื่อศึกษาความขัดแย้งของรัฐบาลเอ็นแอลดีกับกองทัพ 3) เพื่อศึกษาความขัดแย้งของรัฐบาลเอ็นแอลดีกับกลุ่มชาติพันธุ์

ผลการศึกษาพบว่า 1.การแย่งอำนาจทางการเมืองระหว่างพรรค NLD และ USDP โดย อองซาน ซูจี ผู้นำของพรรคเอ็นแอลดีกับรัฐบาลทหาร ซึ่งเป็นผู้นำของ USDP 2.ความไม่เป็นกลางขององค์กรอิสระ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นกลุ่มบุคคลที่แต่งตั้งโดยอองซานซูจี จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าขาดความเป็นกลาง 3. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรค NLD และกลุ่มชาติพันธุ์ เกิดจากการที่ อองซาน ซูจี ได้ละเมิดข้อตกลงที่เคยให้ไว้กับกลุ่มชาติพันธุ์และยังพยายามสลายอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ จนกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง 4.การแทรกแซงจากมหาอำนาจ ซึ่งในทางภูมิรัฐศาสตร์มองว่าความขัดแย้งในครั้งนี้คือผลมาจากสงครามตัวแทนระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา

คำสำคัญ: การรัฐประหารในเมียนมาร์; สงครามตัวแทน; กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

Objectives of this academic article were: 1. To study the causes of the coup in Myanmar according to the coup d'etat Announced on February 1, 2021 2. to study the conflicts of the NLD government with the military and 3. to study the conflicts of the NLD government with ethnic groups.

* Received October 11, 2021; Revised November 1, 2021; Accepted November 2, 2021

The results of the study showed that 1. The political power struggle between the NLD and the USDP by Aung San Suu Kyi, the leader of the NLD and the military government which is the leader of the USDP, 2. Neutrality of independent organizations. The Election Commission was a group appointed by Aung Sang Suu Kyi. It was criticized for lack of neutrality. 3. The conflict between the NLD and ethnic groups born from Aung San Suu Kyi has violated agreements that have been made with ethnic groups and had also tried to break down ethnic identity until it became the cause of conflict. 4. Intervention from the superpowers in geopolitics, this conflict is the result of a representative war between China and the United States.

Keywords: The coup in Myanmar; Representative War; Ethnic groups

บทนำ

การรัฐประหารครั้งล่าสุดในประเทศเมียนมาร์ ซึ่งเกิดขึ้นในวันรุ่งเช้าโดยประมาณตีสาม เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 และเป็นวันที่กำลังเตรียมประชุมสภาผู้แทนราษฎรทั้งมีกำหนดการเพื่อจะเลือกประธานาธิบดีที่มาจากตัวแทนสภาผู้แทนราษฎรด้วย ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ.2008 มาตรา 60 (ข) (2) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาผู้ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมดมารวมตัวกันอยู่ที่กรุงเนปิดอร์ (ประชาธิปไตยธิวกิจ, 2564) ซึ่งผู้เขียนได้ติดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆในเมียนมาร์พบว่าประมาณตีหนึ่งคณะรัฐประหารได้ตัดช่องทางการสื่อสารและสัญญาณอินเทอร์เน็ตในทุกช่องทาง ทำให้ประชาชนบางส่วนได้สลับมาใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตจากเครือข่ายของประเทศไทยในการติดต่อตามรัฐต่างๆ ชั่วคราว และในช่วงตีสามของวันเดียวกันนั่นเอง ผู้เขียนได้รับแจ้งจากผู้นำทางการเมืองของรัฐมอญว่า คณะทหารได้เข้าไปควบคุมตัวประธานาธิบดี อูเอนเมียตและผู้ปรักของรัฐบาล ซึ่งก็คือนาง อองซาน ซูจี ได้เป็นผลสำเร็จ แต่เหตุการณ์ทางการเมืองก่อนที่จะถึงขั้นตอนการรัฐประหารนั้น ผู้เขียนพบว่ามีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นก่อนหน้าอย่างสลับซับซ้อน ประกอบกับการตัดสินใจทางการเมืองที่ผิดพลาดบางประการ ส่งผลให้การเจรจาในวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2564 ซึ่งเป็นการประชุมระหว่างตัวแทนรัฐบาลทหารกับตัวแทนของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย NLD ที่กรุงเนปิดอร์ต้องประสบความล้มเหลวในการหาทางออกจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น จนกระทั่งในวันต่อมาคือวันที่ 29 มกราคม 2564 ผู้เขียนพบว่ามีการชุมนุมประท้วงการเลือกตั้ง(ที่ถูกเลือกโดยพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยNLD) ทั้งที่กรุงเนปิดอร์และกรุงย่างกุ้ง แต่ยังไม่มียางานผู้ได้รับบาดเจ็บและไม่มีรายงานการใช้ความรุนแรง

ในประเด็นแรกนั้นผู้เขียนจะนำเสนอสาเหตุหลักโดยการมุ่งประเด็นไปที่ประเด็นของความไม่โปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกเลือกโดยคนของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย NLD ซึ่งในความหมายนี้ก็คือพรรคของนางอองซานซูจี โดยมีเอกสารสนับสนุนดังนี้ ซึ่งเหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นดังกล่าวสาเหตุจะมุ่งไปที่คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือ (กกต) เท่านั้น โดยชี้ประเด็นว่าที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2008 มาตรา 398 (ก) ถูกแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี ภายหลังจากการจัดการเลือกตั้งแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งมีถูกร้องเรียนในการปฏิบัติงานย่อมจะต้องเป็นหน้าที่ของประธานาธิบดีในการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามมาตรา 400 (ก) ที่ได้รับรู้ว่าพรรคการเมืองใดได้ชัยชนะการเลือกตั้งได้จัดตั้งรัฐบาล พรรคการเมืองนั้นได้โอกาสในการจัดตั้งกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้เกิดการสานประโยชน์กันระหว่างพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้นการเอาผิดกับคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงค่อนข้างเป็นไปได้ยาก นี่ก็คือสาเหตุหลักที่แท้จริงและนำไปสู่การรัฐประหารที่สุด (รัฐธรรมนูญ 2008)

นอกจากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้เขียนยังพบว่ามีสาเหตุอื่นๆ อีกมากมาย ตั้งแต่พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) ได้ชัยชนะการเลือกตั้งเข้ามารับหน้าที่เป็นรัฐบาลในปี พ.ศ.2559 เป็นต้นมา รัฐบาลเอ็นแอลดีนำโดย นางอองซาน ซูจี กับตัวแทนทหารเมียนมาร์เกิดการไม่ลงรอยกันมาหลายครั้ง หลัก ๆ ก็คือการร่างพระราชบัญญัติที่ปรึกษาแห่งรัฐ โดยประธานสภาภายใต้การชี้นำของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย NLD ใช้กลไกทางกฎหมายในการกดดันฝ่ายตรงข้าม โดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้รัฐธรรมนูญ การตัดงบประมาณของกองทัพ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบว่ามีสาเหตุที่เกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้งรัฐบาลในรัฐยะไข่ และรัฐบาลพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย NLD ประกาศกองกำลังยะไข่ว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายและกล่าวหาผู้นำพรรคการเมืองยะไข่ว่าเป็นกบฏ ซึ่งผู้เขียนพบว่าการตัดสินใจในประเด็นปัญหาดังกล่าวนั้น ทำให้พรรคพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย NLD กับพันธมิตรทางการเมืองเริ่มเกิดปัญหภายใน ในประเด็นถัดมาผู้เขียนพบว่าปัญหาการสร้างอนุสาวรีย์ของนายพล อองซาน ในรัฐคะเรนนี้ ซึ่งผู้เขียนขอขยายความว่าในแต่ละรัฐนั้น ล้วนมีวีรบุรุษประจำเชื้อชาติของตนเองอยู่แล้ว การนำอนุสาวรีย์ของนายพลอองซาน (ซึ่งก็คือบิดาของนางอองซาน ซูจีมาสร้างในรัฐอื่นๆ ย่อมนำไปสู่ข้อขัดแย้งทางการเมืองตามมาในอนาคต) หรือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้อำนาจทางรัฐสภาแล้วเปลี่ยนชื่อสะพานนายพล อองซาน ในเมืองมอละเม็งซึ่งอยู่ในรัฐมอญ หรือปัญหาการแก้ พ.ร.บ. การเลือกตั้งของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย NLD ที่ถูกโจมตีว่าไม่มีความเป็นธรรมและปัญหาระหว่างประเทศเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

การแย่งอำนาจทางการเมืองระหว่างพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) และรัฐบาลทหารUSDP

1. ความขัดแย้งเชิงโครงสร้างการเมืองระหว่างพรรค NLD และ รัฐบาลทหาร USDP เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีการเปิดประชุมร่วมกันสองสภา เพื่อทำพิธีสาบานตนของประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีคนใหม่ได้แก่อู่อึนจ่อ ประธานาธิบดี ซึ่งถูกเสนอชื่อโดยสภาผู้แทนราษฎรเมียนมาร์ อู่อิมตส่วย รองประธานาธิบดีคนที่ 1 ซึ่งถูกเสนอชื่อโดยสมาชิกรัฐสภา ไควตาทองทัพพม่าและ อู่อเฮนรี บันทียู รองประธานาธิบดีคนที่ 2 ถูกเสนอชื่อโดยสภาชนชาติ ซึ่งมีการเปลี่ยนผ่านอำนาจการเมืองจากพรรคกึ่งพลเรือนกึ่งทหาร สู่อำนาจพลเรือนจากพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) นำโดย อองซาน ซูจี (พม่า, 2559) ซึ่งผู้เขียนนำปัญหาประเด็นสำคัญมานำเสนอตั้งแต่รัฐบาลของพรรคเอ็นแอลดี นำโดยนางอองซาน ซูจี เข้ามาดำรงตำแหน่ง เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2559 จนถึงวาระสุดท้าย เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยสำคัญของการรัฐประหารในครั้งนี้ จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้เขียนพบว่ารัฐบาลพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยกับกองทัพเริ่มมีปัญหาครั้งแรกในสภาคือการตราพระราชบัญญัติที่ปรึกษาแห่งรัฐของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย มีการถกเถียงกันกับฝ่ายกองทัพอย่างรุนแรงในสภา เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2559 ในวุฒิสภาและเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2559 ในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2559 นั้น ผู้เขียนพบประเด็นสำคัญในเอกสารของรัฐบาลดังนี้ ประธานาธิบดี อู่อึนจ่อ ลงนามประกาศใช้อย่างสมบูรณ์ โดยมีหน้าที่ประสานการทำงานระหว่างประธานาธิบดีและรัฐสภา และมีอำนาจเรียกประชุมวาระสำคัญ หรือวาระที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณของประเทศ โดยมีวาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี โดยฝ่ายกองทัพได้ยกข้อห้ามตามรัฐธรรมนูญ 2008 มาตรา 59 (จ) ที่ระบุไว้ว่า ห้ามผู้มีสิทธิคนต่างชาติหรือผู้มีลูกรับเป็นคนต่างประเทศเป็นประธานาธิบดี แต่ฝ่าย NLD ใช้ช่องว่างทางกฎหมายอธิบายว่าตำแหน่งนี้ไม่ใช่ตำแหน่งประธานาธิบดี แต่เป็นตำแหน่งที่ปรึกษาแห่งรัฐ โดยในทางกฎหมายแล้วตำแหน่งนี้มีอำนาจรองจากประธานาธิบดี แต่ในทางปฏิบัติตำแหน่งที่ปรึกษาแห่งรัฐนี้คุมทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ฝ่ายกองทัพจึงโจมตีพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยว่าเป็นเผด็จการทางรัฐสภา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมารัฐบาลเอ็นแอลดีกับฝ่ายกองทัพเริ่มเกิดการไม่ลงรอยกันนับว่าเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้ง นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบรายงานจากสำนักข่าวรอยเตอร์ระบุว่า ตำแหน่งที่ปรึกษาแห่งรัฐจะให้เสรีภาพแก่นางอองซาน ซูจี ในการประสานงานระหว่างกระทรวงต่างๆ องค์กร เครือข่ายและบุคคล และเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับฝ่ายบริหารด้วย ในขณะนี้สำนักข่าวบางแห่งได้นำเสนอในประเด็นการสะท้อนภาพของการแบ่งแยกระหว่างพรรคเอ็นแอลดีกับกองทัพ และการอยู่เหนือประธานาธิบดีอย่างที่นางอองซานซูจีเคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ อู่อองจีโยะ วุฒิสมาชิกจากพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) ระบุว่า ตำแหน่งดังกล่าวสะท้อนความนิยมในตัวนางอองซาน ซูจี และเป้าหมายหลักของวุฒิสภาในการรับรองตำแหน่งที่ปรึกษาแห่งรัฐ คือการเติมเต็ม

ความปรารถนาและผลประโยชน์ของประชาชน (Post Today, 2559) พรรคเอ็นแอลดีซึ่งนำโดยนางอองซาน ซูจีนั้น จัดตั้งขึ้นท่ามกลางการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยครั้งใหญ่ในประเทศเมียนมาร์ เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2531 ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ใหญ่ที่สุดที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนในประเทศเมียนมาร์มากที่สุด มีประวัติศาสตร์มาอย่างดึกดำบรรพ์และ ในเมื่อ ค.ศ. 1990, 2012, 2015 และ 2020 นี้ได้ชัยชนะการเลือกตั้งมาอย่างถล่มทลาย (สารานุกรมเมียนมาร์, 2564) ซึ่งรัฐบาลเอ็นแอลดีตั้งแต่ได้รับโอนอำนาจมาจากรัฐบาล เติ้ง เส่ง เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2559 เป็นต้นมาได้กำจัดฝ่ายตรงข้ามมาโดยตลอด เช่น เรียกกลับคืนเงินงบประมาณที่เหลือจากรัฐบาลก่อน ทำให้พรรคฝ่ายค้านยูเอสดีพีซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลทหารเสียหายต่อประชาชนมาก นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าการกำจัดกลุ่มตรงข้ามทางการเมืองซึ่งได้แก่พระสงฆ์คณะพิทักษ์ชาติที่เข้าใจกันว่ากองทัพหนุนหลังที่ชื่อว่า “มะกะตะ” รวมไปถึงการที่รัฐบาลเอ็นแอลดีได้เข้าตรวจสอบโครงการสร้างเมืองฉ่วยกุกีที่เขตเมียวดี ที่มีงบประมาณในการก่อสร้างอยู่ที่พันล้านดอลลาร์ ซึ่งเดิมเคยอยู่ในความดูแลของกองทัพเมียนมาร์ ล้วนทำให้กองทัพเสียผลประโยชน์และถือเป็นการคุกคามทางการเมือง

2. ความขัดแย้งจากปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้อีกปัจจัยสำคัญหนึ่งก็คือ ปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 29 มกราคมพ.ศ.2562 อู๋ อองจีโยะ วุฒิสมาชิกจากพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) ได้ยื่นญัตติการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ค.ศ.2008 ตามหมวด 12 ว่าด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในมาตรา 433 (ก) ระบุไว้ว่า “การแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องการแก้มาตราไหนบ้าง ต้องยื่นญัตติเป็นพระราชบัญญัติ” (BBC BURMESES, 2562) แต่พรรคเอ็นแอลดีไม่ได้บอกชัดเจนว่าแก้มาตราไหนบ้าง ซึ่งยื่นเฉพาะญัตติและจัดคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญจากพรรคอื่นๆ เมื่อคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ได้ศึกษารายละเอียดตามหมวดต่างๆ แล้วจึงเห็นควรที่จะมีมติให้แก้ไขหมวดหรือมาตราไหน ซึ่งจะถูกรตราเป็นพระราชบัญญัติ ส่วนพรรคฝ่ายค้านและกองทัพคัดค้านว่า กองทัพไม่เคยขัดขวางการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่กระทำของพรรคเอ็นแอลดีนั้น ไม่ดำเนินไปตามกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้อง (BBC BURMESES, 2562) ผู้เขียนพบคำอธิบายจากกลุ่มทหารว่าด้วยความไม่โปร่งใสในกระบวนการจึงทำให้ฝ่ายค้านและกองทัพไม่ยอมรับ จนนำไปสู่ความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ต่อมาฝ่ายกองทัพกับพรรคฝ่ายค้าน (ยูเอสดีพี) ได้ยื่นญัตติการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2 ญัตติ แต่ประธานรัฐสภาให้ไปร่วมกับญัตติของพรรคเอ็นแอลดี และให้คณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญพิจารณาไปพร้อมกันทีเดียว

ผู้เขียนพบเอกสารจากสื่อทางการเมืองภายในประเทศเมียนมาร์ได้นำเสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) กับตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์เอาไว้ดังต่อไปนี้ “ท่ามกลางบรรยากาศของการแก้ไขรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการกำลังดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญอยู่ เนื่องจากผู้แทนพรรคฝ่ายค้านยูเอสดีพีและกองทัพถอนตัวออกจากคณะกรรมการ ซึ่งการไม่ลงรอยกันระหว่างรัฐบาลเอ็นแอลดีกับฝ่ายกองทัพรุนแรงมาก

ยิ่งขึ้นทุกครั้ง เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 ซึ่งคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ยื่นพระราชบัญญัติการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับ 100 กว่า มาตราและ 3000 กว่าข้อ ซึ่งอภิปรายกันในรัฐสภาเรื่อยมาอย่างต่อเนื่อง ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2562 กองทัพส่งสัญญาณว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายนั้น ประเทศชาติสามารถตกอยู่ในภาวะอันตรายได้ (Voanews Burmese, 2563) นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพบประเด็นเพิ่มเติมคือ หลังจากคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญยื่นญัตติพระราชบัญญัติสองฉบับในรัฐสภาแล้ว ผู้นำจากพรรคการเมืองชาติพันธุ์ยะไข่กล่าวว่า พ.ร.บ.ทั้งสองฉบับนั้น ไม่เป็นไปตามความต้องการของชาติพันธุ์และนโยบายพรรคแอนแอลดีที่เสนอไว้เมื่อช่วงในการเลือกตั้ง ซึ่งทางพรรคการเมืองชาติพันธุ์ฉานกับยะไข่ยื่นข้อเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญกับคณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ 2,000 กว่าข้อ แต่เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วกลับไม่ใส่ให้แม้แต่ข้อเดียว (Voanews Burmese, 2563) ดังนั้นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญในครั้งนี้อย่างเห็นชัดว่า แก้ไขเพื่อความต้องการพรรคเอ็นแอลดีและนางอองซาน ซูจี จะได้นั่งเก้าอี้ประธานาธิบดีเท่านั้น ทำให้พรรคชาติพันธุ์ซึ่งเคยเป็นพันธมิตรที่ดีของนางอองซาน ซูจี รู้สึกผิดหวังในการตัดสินใจของนางอองซาน ซูจี เป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนพบเอกสารการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ค.ศ.2008 ตามหมวด 12 ในมาตรา 436 (ก) ระบุว่า “การแก้ไขรัฐธรรมนูญในมาตรานี้ คะแนนเสียงจากสมาชิกรัฐสภา 75 % กว่ายอมรับและต้องทำประชามติอีก ผู้มีสิทธิออกเสียง 50 % ขึ้นไปต้องยอมรับ ถึงจะแก้ไขได้” และในมาตรา 436 (ข) ระบุว่า “การแก้ไขรัฐธรรมนูญนอกจากในมาตรา 436 (ก) นี้แล้ว คะแนนเสียงจากสมาชิกรัฐสภา 75 % กว่ายอมรับถึงจะแก้ไขได้ (รัฐธรรมนูญ 2008, 2564) การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่สองนี้ไม่ได้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากฝ่ายกองทัพกับพรรคฝ่ายค้านคัดค้านอย่างรุนแรง ส่วนพรรคแอนแอลดีนั้น ทั้ง ๆ ที่รู้ยู่ว่าในการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่เขียนไว้ด้วยกองทัพและในมาตรา 436 (ก) และ(ข) ต้องได้คะแนนเสียงจากจำนวนสมาชิกรัฐสภา 75 % กว่าถึงจะแก้ไขได้และครั้นกองทัพไม่ยอมรับก็แก้ไขไม่ได้อยู่ดี แต่ฝ่ายพรรคแอนแอลดีก็ทำอยู่เฉย ในที่สุดก็ได้แค่ประวิงเวลาโดยใช้งบประมาณจากภาษีของประชาชน และเกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญของพรรคแอนแอลดีในครั้งนี้ไม่ได้ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทำเพื่อเอาชนะในการเลือกตั้งเท่านั้น

ความไม่เป็นกลางขององค์กรอิสระ

1. การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การรัฐประหารครั้งล่าสุดในประเทศเมียนมาร์ในครั้งนี้ คณะรัฐประหารได้กล่าวหาคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ 3 ข้อ อ้างรัฐธรรมนูญแล้วการยึดอำนาจในครั้งนี้เป็นความชอบธรรมไว้ 6 ข้อ ได้แก่ (ประกาศคณะรัฐประหาร, 2564)

1) คณะกรรมการการเลือกตั้งละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ต่อการแก้ไขปัญหาความแตกต่างของจำนวนรายชื่อผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2563

2) การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น มีการสวมสิทธิรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งกว่า 10 ล้านคน ซึ่งขัดต่อหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

3) การใช้กลไกทางรัฐสภาเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อพรรค NLD การหลีกเลี่ยงในการแก้ไขปัญหารายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และนอกจากการไม่ปฏิบัติตามคำเรียกร้องจากฝ่ายทหาร การเลื่อนประชุมสภาผู้แทนราษฎรและสภาชนชาติแล้วยังดำเนินการประชุมต่อตามลำดับ ถือเป็นการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2008 มาตรา 417 จนทำให้เกิดปัญหาความแตกแยกและความไม่สงบในประเทศ

4) ปัญหาดังกล่าวถ้าไม่รีบแก้ไขอาจจะยากต่อการเดินหน้าการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากความจำเป็นโดยต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามกฎหมาย จึงประกาศการฉุกเฉินตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ.2008 มาตรา 417

5) เพื่อการสะดวกต่อการตรวจสอบคะแนนเสียงและการดำเนินการอื่นๆ ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2008 มาตรา 418 (ก) โอนอำนาจและหน้าที่ทางนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการให้แก่ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ

6) การประกาศการฉุกเฉินมีผลทั่วประเทศ และตามมาตรา 217 ตั้งแต่วันที่ประกาศมีผลหนึ่งปี

2.2 การรื้อคณะกรรมการการเลือกตั้งเดิมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อพรรค NLD ผู้เขียนบทความแบ่งประเด็นในการนำเสนอออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1) ข้อผิดพลาดทางข้อมูลและรายชื่อผู้มาใช้สิทธิ ในการประกาศช็อกกล่าวหาของคณะรัฐประหารที่นำโดย พลเอกอาวุโส มิน อ่อง หล่าย ทั้ง 6 ข้อนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งเสียก่อน ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดตั้งโดยประธานาธิบดีจากพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย(เอ็นแอลดี) นำโดย นาง ออง ซาน ซูจี ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ.2008 มาตรา 398 (ก) พ.ร.บ. รัฐบาลสหภาพ มาตรา 9 (ง) และพ.ร.บ.คณะกรรมการการเลือกตั้ง มาตรา 3 จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2559 ดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เริ่มต้นด้วยการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2563 จนถึง 14 สิงหาคม 2563 ประมาณสามสัปดาห์ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2563 จนถึง 14 สิงหาคม 2563 ให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปดูและตรวจสอบรายชื่อ (ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง 28 มกราคม 2564) จากการที่ผู้เขียนเก็บข้อมูลจากอดีตประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับหมู่บ้านมาสามครั้ง พบว่าการจัดการเลือกตั้งครั้งนี้แม้ว่าจะไม่ขัดกับกฎหมายก็ตามแต่เกิดปัญหาในการปฏิบัติก็คือ รัฐบาลเอ็นแอลดีชุดนี้รื้อคณะกรรมการการเลือกตั้งเดิมทั้งหมดตั้งแต่ระดับมณฑลหรือระดับรัฐ และระดับอำเภอ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งชุดใหม่นี้ขาดความเชี่ยวชาญทั้งทางกฎหมายและทางประสบการณ์ นอกจากนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งชุดใหม่มียังลบล้างข้อมูลประชากรผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งเก่าทั้งหมดที่ กกด ชุดเดิมทำไว้ จึงเกิดข้อผิดพลาดทางข้อมูล เช่น ชื่อผู้ที่ไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้ง พระสงฆ์หรือนักบวชและผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ชุดเดิมได้ถอนชื่อดังกล่าวออกไปแล้ว แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD กลับใส่ชื่อผู้ที่เสียชีวิตให้สามารถใช้สิทธิได้ย่อมเป็นการเอื้อให้เกิดการทุจริตขึ้น การกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD ซึ่งถูกการวิพากษ์วิจารณ์จากพรรคการเมืองต่าง ๆ และนักวิชาการอย่างรุนแรง

2) การแก้ไข พ.ร.บ.การเลือกตั้งเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อพรรค NLD แม้ในช่วงกำลังลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเกิดการนำส่งส่วยหลายอย่าง ผู้ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นตัวแทนพรรคสามัคคีมอญ ในรัฐมอญ เมืองตานพยุสยัต นายออง เมียะ เสง์ กล่าวว่า การกระทำคณะกรรมการเลือกในครั้งนี้ เอื้อต่อพรรครัฐบาล(เอ็นแอลดี) อย่างเห็นได้ชัด แม้ทั้งการแก้ไข พ.ร.บ. การเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5) มาตรา 10 ก่อนที่รายงานผู้ย้ายถิ่นชาวพม่ามาทำงานที่รัฐมอญเกิน 180 วัน หรือ 6 เดือน ถ้าเขาต้องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เขตเขาทำงานอยู่ในรัฐมอญเขตใดเขตหนึ่งสามารถลงคะแนนเสียงได้ แต่รัฐบาล(เอ็นแอลดี) แก้ไข พ.ร.บ.การเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5) ในมาตรา 10 ว่า รายงานผู้ย้ายถิ่นชาวพม่ามาทำงานที่รัฐมอญเกิน 90 วัน หรือ 3 เดือน ถ้าเขาต้องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เขตเขาทำงานอยู่ในรัฐมอญเขตใดเขตหนึ่งสามารถลงคะแนนเสียงได้ ประเด็นนี้ทำให้พรรคการเมืองชาติพันธุ์คนพื้นเมืองเจอกับความท้าทายอย่างยิ่ง นอกจากนั้นในเอกสารได้กล่าวต่อว่า ผู้ที่อยู่ต่างประเทศ เช่นผู้ที่ไปทำงานกรีดยางหรือทำงานอื่นๆ อยู่ในต่างประเทศที่ไม่ได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีเป็นจำนวนมาก จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้เขียนพบว่าเฉพาะอำเภอตานพยุสยัตอำเภอเดียว ผู้ไปทำงานในต่างประเทศหลายหมื่นคน บางเขตเลือกตั้งในตัวเมืองเป็นเขตที่สนับสนุนพรรคเอ็นแอลดี ผู้ใหญ่บ้านแจกบัตร์เลือกตั้งให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงแทนผู้ที่ทำงานอยู่ในต่างประเทศ ผู้เฝ้าดูการเลือกตั้งจากตัวแทนพรรคต่างพบว่าประชาชนคนเดียวสามารถใช้สิทธิลงคะแนนเสียงได้หลายครั้ง ผู้ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงอายุไม่ถึง 18 ได้เข้าไปลงคะแนนเสียงก็มีเป็นต้น ดังนั้นผู้แทนพรรคสามัคคีมอญ เมืองตานพยุสยัต ยื่นหนังสือเรียกร้องให้นับคะแนนใหม่ แต่ฝ่ายคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD ไม่ยอมให้นับคะแนนใหม่และให้คะแนนเสียงเพิ่มสองพันคะแนนเสียงเป็นต้น

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้เขียนพบว่าในอำเภอ มุดง รัฐมอญก็เช่นเดียวกัน ก่อนที่ผู้แทนพรรคสามัคคีมอญชนะคนเดียวในสี่คน ตำรวจสายลับมาแจ้งว่าพวกท่านได้ชนะอยู่อีกสองที่นั่งไปตามหาดู ซึ่งผู้แทนจากพรรคสามัคคีมอญก็ไปสอบถามทันทีพอไปถึงคะแนนเสียงที่ยังไม่ได้นับเหลืออยู่สองถุง พอนับเสร็จตัวแทนพรรคสามัคคีมอญได้ชัยชนะเพิ่มอีกสองที่นั่งเป็นต้น นี่คือการเฉพาะในรัฐมอญแค่สองอำเภอเท่านั้น หลังจากการเลือกตั้งเสร็จสิ้นไป เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2563 ซึ่งพรรคการเมืองพันธมิตรฝ่ายค้าน 16 พรรครวมกันยื่นหนังสือเรียกร้องคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งกล่าวหาคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้ง

โดยพรรค NLD ว่าเปิดให้สิทธิผู้อยู่นอกเขตเลือกตั้งเกิน 90 วันมาใช้สิทธิได้ ถ้าต้องการลงคะแนนเสียงในพื้นที่เขตนั่นๆ หรือ ต้องการลงคะแนนเสียงในเขตตัวเองอยู่อาศัย สามารถแจ้งคณะกรรมการการเลือกตั้งในเขตนั่นได้ การกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD ทำให้รายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทับซ้อนกันจำนวนมาก และอีกประการหนึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง เปิดให้สิทธิผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปให้ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงก่อนวันเลือกตั้ง 2 สัปดาห์ทำให้เอื้อต่อการทุจริตในการเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรค NLD และกลุ่มชาติพันธุ์

1. การละทิ้งพันธมิตรของพรรค NLD เพื่อสานประโยชน์กับรัฐบาลทหาร ผู้เขียนพบว่าพรรคการเมืองของชาติพันธุ์ในแต่ละรัฐนั้นเกิดขึ้นพร้อมกับพรรคเอ็นแอลดีในช่วงวิกฤตทางการเมืองนักศึกษา ประชาชน และข้าราชการ ประท้วงครั้งใหญ่สู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศเมียนมาร์ เมื่อ พ.ศ.2531 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพรรคชาติพันธุ์ ผ่าน ยะไข่ มอญ และฉิ่น ได้กลายเป็นพันธมิตรกับพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยและร่วมต่อสู้ทางการเมืองร่วมกันกว่าเกือบ 30 ปี จนถึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยจากเอกสารของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมียนมาร์ระบุว่า เมื่อปี พ.ศ.2553 ในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2553 รัฐบาลทหารพลเอกอาวุโส ตานฉ่วย จัดการเลือกตั้งทั่วไปในรอบ 30 ปี เพื่อเตรียมสำหรับการถ่ายโอนอำนาจให้แก่รัฐบาลที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้อย่างเป็นทางการในการเลือกตั้งครั้งนี้ เนื่องจากนางอองซาน ซูจี ยังถูกกักขังอยู่ในบ้านพรรคเอ็นแอลดีไม่เข้ารับเลือกตั้ง เพราะเนื่องจากพรรคเอ็นแอลดีที่เป็นพันธมิตรไม่เข้ารับเลือกตั้ง พรรคชาติพันธุ์ ฉาน ยะไข่ มอญ และฉิ่น จึงรักษาสัญญาความเป็นพันธมิตรโดยไม่ยอมเข้าเลือกตั้งในครั้งนี้เช่นกัน แต่ในภายหลังเมื่อฝ่ายรัฐบาลเต็งเส่ง ได้เจรจากับนางออง ซาน ซูจี จนประสบผลสำเร็จแล้ว จึงมีข้อตกลงระหว่างกันจนเมื่อมีการเลือกตั้งซ่อม พ.ศ.2555 (ประชาไท, 2557) ผู้เขียนพบเอกสารจำนวนมากในเมียนมาร์ระบุว่า พรรคเอ็นแอลดีของอองซาน ซูจีได้ทอดทิ้งสัญญาที่เคยให้ไว้กับพันธมิตรพรรคชาติพันธุ์ทั้งหลายเพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์ทางการเมืองแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนพรรคการเมืองชาติพันธุ์ที่เป็นพันธมิตรกับพรรคเอ็นแอลดี เช่นพรรคสันนิบาตแห่งรัฐฉาน เพื่อประชาธิปไตย พรรคชาติพันธุ์ยะไข่ พรรคชาติพันธุ์มอญ และพรรคชาติพันธุ์ฉิ่น ที่ยังยึดมั่นในสัญญาที่อองซาน ซูจี เคยให้ไว้จึงอยู่ในสถานะที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการเลือกตั้ง ในประเด็นที่ต่อเนื่องกันนั้นผู้เขียนพบว่ากลุ่มหัวก้าวหน้าของกลุ่มชาติพันธุ์ตามรัฐต่างๆ ที่ได้เข้าไปศึกษาในเขตย่างกุ้ง(Yangon) ทำให้กลุ่มก้าวหน้าที่เคยได้รับการปลูกฝังแนวคิดทางการเมืองจากอองซานซูจี กลับมาตั้งพรรคการเมืองใหม่ที่เป็นตัวแทนของชาติพันธุ์ขึ้นเพื่อกลับเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งพร้อมคุณอองซานอีกครั้ง(โดยปล่อยให้พันธมิตรเดิมของตนเองอยู่ในสถานะที่ยากลำบากเพราะกลุ่มหัวก้าวหน้าที่สนับสนุนอองซาน ได้กลับมาตั้งพรรคการเมืองในเขตอิทธิพลของกลุ่มชาติพันธุ์จนเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งภายในเขตของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกันเอง)

ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของคุณองซานเพื่อสร้างความขัดแย้งให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ในครั้งนี้อาจเป็นบทเรียนที่ทำให้พรรค NLD ไม่ได้รับความไว้วางใจในสถานะพันธมิตรของกลุ่มชาติพันธุ์อีกต่อไป

2. ความไม่จริงใจของพรรค NLD ต่อพันธมิตร เมื่อพรรคเอ็นแอลดีชัยชนะการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2558 อย่างถล่มทลาย แต่ในรัฐยะไข่ที่พรรคชาติพันธุ์ยะไข่กลับได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาดและในรัฐฉานพรรคสันนิบาตแห่งรัฐฉานเพื่อประชาธิปไตยได้ชัยชนะลำดับที่สอง (voice of Myanmar, 2564 : ออนไลน์) เมื่อจัดตั้งรัฐบาลเรียบร้อยแล้วพรรคชาติพันธุ์ยะไข่และฉาน จึงเรียกร้องขอตำแหน่งผู้นำรัฐในเขตรัฐตนเอง แต่ฝ่ายพรรคเอ็นแอลดีของคุณองซานกลับปฏิเสธข้อเรียกร้องดังกล่าว บ่งบอกชี้ให้เห็นว่าพรรคที่เคยเป็นพันธมิตรมาเกือบ 30 ปี เช่นพรรค NLD ได้เปลี่ยนสถานะกลายเป็นฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมาร์

3. การทำลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์โดยพรรค NLD ผู้เขียนแบ่งประเด็นนำเสนอ ดังนี้

1) กรณีการสร้างรูปปั้นของนายพล อองซาน ผู้เขียนพบว่าการดำเนินการพรรคเอ็นแอลดีที่สร้างรูปปั้นของนายพลอองซาน บิดาของนาง อองซาน ซูจี ทุกอำเภอ ทุกสถานที่สำคัญทั่วประเทศไม่ว่าจะเป็นในศูนย์กลางและตามรัฐต่างๆ การกำหนดนโยบายในทางลับเช่นนี้เป็นสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ไม่ต้องการ เพราะเป็นการกลืนวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ แม้ว่ากลุ่มนักวิชาการทางการเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหนัก แต่ฝ่ายผู้นำพรรคเอ็นแอลดีกลับไม่ยอมฟังเสียงของนักวิชาการและกลุ่มชาติพันธุ์ และยังคงดำเนินการอย่างดำเนินการต่อเนื่อง ฝ่ายเยาวชนรุ่นใหม่ของชาติพันธุ์ส่วนใหญ่คัดค้านไม่ยอมรับรูปปั้นนายพลอองซาน เพราะชาติพันธุ์เองก็เขามีบรรพบุรุษของเขา ผู้เขียนพบการเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างอนุสาวรีย์นายพลอองซานดังนี้ ในรัฐคะเรนนี่ สหภาพเยาวชนรัฐคะเรนนี่ (Union of Karenni State Youth) เดินขบวนประท้วงต่อต้านการสร้างอนุสาวรีย์นายพลอองซาน เมื่อ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 นี้ ที่เมืองล้อยก่อ รัฐคะเรนนี่หรือรัฐกะยา เหตุการณ์ดังกล่าวได้มีการปะทะกันระหว่างตำรวจของรัฐบาลกับผู้ชุมนุม มีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวนมากและถูกจับกุมไปจำนวนหนึ่ง รัฐบาลท้องถิ่นรัฐคะเรนนี่ ยังคงผลักดันให้มีการสร้างอนุสาวรีย์นายพลอองซาน ที่ใช้งบประมาณในการสร้างประมาณ 80 ล้านจัต หรือประมาณ 1 ล้านกว่าบาท ที่ใจกลางเมืองล้อยก่อ เมืองเอกของรัฐคะเรนนี่ (Kantarawaddy Times, 2561 : ออนไลน์) เหตุผลที่สหภาพเยาวชนรัฐคะเรนนี่ไม่ต้องการให้สร้างอนุสาวรีย์นายพลอองซาน เพราะนายพลอองซาน บิดาของนาง อองซาน ซูจี มิได้มีคุณูปการต่อชาวคะเรนนี่ ที่สำคัญนายพลอองซาน มิใช่วีรบุรุษของชาวคะเรนนี่ เขาต้องการสัญญาปางโหลงที่นายพลอองซาน ให้ไว้กับชาติพันธุ์ เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2490 นักวิชาการพม่าบอกกับสื่อว่า มันมีข้อมูลที่น่าตกใจ รัฐคะเรนนี่ได้รับงบประมาณน้อยมากฉะนั้น เงิน 80 ล้านจัต ที่จะสร้างอนุสาวรีย์ (Kantarawaddy Times, 2561) มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบ โดยงบประมาณดังกล่าวนี้สามารถมาสร้างระบบสาธารณสุขหรือสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้แก่รัฐได้ประโยชน์มากกว่าการสร้างอนุสาวรีย์

2) กรณีการบังคับให้เปลี่ยนชื่อสะพานในรัฐมอญ จากโครงการสร้างสะพาน (สาละวิน- ชองซุน) ระหว่างเมืองมอละเม็งกับพลูจวน หรือ ชองซุน งบประมาณจากสมัยรัฐบาล เต็ง เส่ง เมื่อสร้างเสร็จในสมัยรัฐบาลนางอองซาน ซูจี ส.ส. จากพรรคเอ็นแอลดียื่นญัตติต่อสภา ซึ่งอ้างว่าสะพานนี้ย่อายกย่องนายพลอองซาน จากชื่อเดิมสะพานสาละวิน (ชองซุน) จึงเปลี่ยนเป็นชื่อสะพานนายพลอองซาน แต่การเปลี่ยนชื่อสะพานเท่านั้นพรรคเอ็นแอลดีใช้อำนาจทางสภา การกระทำเช่นนี้ชาวมอญเห็นว่าการบ่งบอกถึงเป็นสภาพเผด็จการ และทำเพื่อกดขี่ข่มเหงชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย (Seven Day Burmese, 2560) ทำให้ประชาชนชาวมอญ พระสงฆ์ มอญ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชาวปะโอะ ประมาณ 20,000 คน ไม่พอใจในการใช้อำนาจของนางอองซาน ซูจี จนเกิดการเรียกร้องเดินขบวนประท้วงในรัฐมอญอย่างรุนแรงเป็นครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ในรอบ 70 ปี

3) การเพิกเฉยของพรรค NLD ต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรัฐยะไข่ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2561 จนถึงกลางปี พ.ศ.2563 ประมาณหนึ่งปีกว่า กองทัพเมียนมาร์ไปรบกับกองทัพยะไข่ (ARAKAN ARMY) ในทางตอนเหนือและตอนกลางรัฐยะไข่ ถึงแม้ว่าฝ่ายกองทัพเมียนมาร์ยิงกราดใส่เข้าไปในหมู่บ้านชาวยะไข่ถึงคนเสียชีวิตมากมาย และการจับกุมใส่คุกชาวยะไข่ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีมูลเหตุกล่าวอ้างว่าผู้เกี่ยวข้องกับกองทัพยะไข่ ซึ่งทั้งกลุ่มมนุษยชน กลุ่มภาคประชาชน และพรรคเอ็นแอลดีไม่เคยระบุถึงความเจ็บปวดทรมานของชาวยะไข่เลย(สำนักข่าวเมียวดี, 2564 : ออนไลน์) นอกจากไม่เห็นใจชาวยะไข่แล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่ปรึกษาแห่งรัฐของนางอองซาน ซูจี ออกหนังสือประกาศ ประณามกองทัพยะไข่ที่เป็นหัวใจสำคัญของชาวยะไข่ว่าเป็นกลุ่มก่อการร้าย และทั้งจับกุมผู้นำทางการเมืองชื่อดังของชาวยะไข่ น.พ. เอ ออง กับ นักเขียน เวหิน ออง การกระทำของรัฐบาลเอ็นแอลดี เป็นการแสดงความโหดร้ายต่อชาวยะไข่ ซึ่งทำให้ชาวยะไข่เกิดความเจ็บปวดอย่างสุดหัวใจ เมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองขึ้น ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเจรจาและยากต่อการปรองดองทางการเมืองเพื่อแสวงหาทางออกในอนาคตด้วย

การแทรกแซงจากมหาอำนาจ

1. การแทรกแซงจากสหรัฐอเมริกา ดินแดนชายขอบทวีปยังคงมีสถานะในการเป็นพื้นที่ปิดล้อม เพื่อสกัดกั้นการเติบโตของประเทศจีนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือมหาอำนาจจากซีกโลกตะวันตกกำลังครอบงำประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อใช้ดินแดนชายขอบทวีปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการปิดล้อมไม่ให้ประเทศจีนมีทางออกสู่ทะเล ดังนั้นกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในแง่ของยุทธศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศไปโดยปริยาย (นรพัชร เสาวทอง, 2564)ผู้เขียนจึงพบประเด็น

เกี่ยวกับประธานาธิบดีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศนาง อองซาน ซูจี ใช้โอกาสในการหาเสียงก่อน กกต กำหนดหนึ่งเดือน และ ส.ส. พรรคแอนแอลดีใช้ประโยชน์ในการใช้เงินเยียวจากระบบไปแจกประชาชนเอง ไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องไปแจกเอง อีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อการเลือกตั้งซ่อม พ.ศ.2562 พรรค NLD ได้รับเงินบริจาคจากเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา 950 ล้านดอลลาร์ และ พ.ศ.2563 เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาสับสนุน กกต เงินจำนวน 46 ล้านดอลลาร์แต่ กกต ประกาศว่าไม่ได้รับ หมายความว่าพรรค NLD ได้รับเงินนั้นไว้ ดังนั้นเนื่องจากมีความสงสัยดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งพรรคพันธมิตรฝ่ายค้านได้เรียกร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2 ข้อ คือ

1) เรียกร้องให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อช่วงการเลือกตั้งและ จัดตั้งองค์กรตรวจสอบอิสระภายใน 7 วัน และ

2) โดยอำนาจและหน้าที่ขององค์กรอิสระนั้นภายใน 60 วัน 1) ตรวจสอบรายชื่อจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และบัตรเสียมีเท่าไร ทุกเขตเลือกตั้ง 2) มีการซื้อเสียงหรือไม่ 3) การใช้เงินจากภาครัฐหรือไม่ และ 4) การรับเงินบริจาคจากต่างประเทศหรือไม่ การเรียกรงของพันธมิตรพรรคฝ่ายค้านที่กล่าวมาทั้งหมด คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD กลับไม่ยอมดำเนินการแม้แต่ข้อเดียว กกต เห็นว่าพรรคการเมืองทั้งหลายนี้เป็นพรรคหนุนหลังทหารและเป็นสิ่งที่กีดกัน คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD จึงไม่ปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง

4.2 การแทรกแซงจากจีน ประเทศเมียนมาร์ได้ปิดประเทศมาตั้งแต่สมัยของพลเอกเน วิน ยึดอำนาจเมื่อพ.ศ.2504 จนถึงมีการเปลี่ยนระบอบการปกครองประเทศแบบประชาธิปไตย เมื่อพ.ศ.2554 ซึ่งปกครองโดยรัฐบาลทหารมาเป็นเวลานานประมาณ 49 ปี (อภิชาติ โสภาแดง, 2560 ; ออนไลน์) ในช่วงระยะเวลาที่ปิดประเทศอยู่นั้น ทุกรัฐบาลทหารที่ขึ้นมาปกครองประเทศเพื่อจะเอาตัวรอดต้องพึ่งพาประเทศจีนมาโดยตลอด ดังนั้นจีนจึงเป็นประเทศที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อประเทศเมียนมาร์มากมายมหาศาล และเป็นประเทศที่ป้องกันให้รัฐบาลทหารเมียนมาร์ในวงการเวทีโลกมาโดยตลอดเช่นกัน ผลประโยชน์จีนที่มีต่อเมียนมาร์นั้นมีสองส่วนก็คือ ผลประโยชน์ที่เป็นทางการกับฝ่ายรัฐบาล เช่น โครงการท่าเรือ皎皎ฉีวเป็นต้น และผลประโยชน์ที่ไม่เป็นทางการฝ่ายกลุ่มกองกำลังชาติพันธุ์ทางตะวันออกของประเทศเมียนมาร์ก็องกำลังเวแดงเป็นต้น และปัจจุบันทั้งกองกำลังยะไข่ (AA) ทางตะวันตกประเทศเมียนมาร์ ในรัฐยะไข่ซึ่งเป็นพื้นที่บริษัท (China International Trust Investment Corporation – CITIC) ของจีนได้สัมปทานในสมัยรัฐบาลเต็งเส่ง เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2558 กำลังทำโครงการสร้างท่าเรือน้ำลึก ในเมือง皎皎ฉีวอย่างใหญ่โตมโหฬาร ประมาณ 7.3 พันล้านดอลลาร์ (อภิชาติ โสภาแดง, 2560) เมื่อเอนแอลดีขึ้นมาเป็นรัฐบาล ซึ่งแก้ไขสัญญาตามรัฐบาลเต็งเส่ง ที่ทำข้อตกลงไว้จากจีนมีส่วน 85 เปอร์เซ็นต์และรัฐบาลเมียนมาร์มีส่วนแค่ 15 เปอร์เซ็นต์ เปลี่ยนเป็นจีนมีส่วน 70 เปอร์เซ็นต์และรัฐบาลเมียนมาร์มีส่วน 30 เปอร์เซ็นต์ จากงบการลงทุนประมาณ 7.3 หมื่น

ล้านดอลลาร์ เปลี่ยนเป็น 1.3 พันล้านดอลลาร์ (Isp Myanmar china desk, 2564 : ออนไลน์) ทำเรื่องนี้เพื่อใช้สำหรับการค้าระหว่างเมียนมาร์และจีน อีกทั้งยังใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าจากจีนไปอินเดีย จากจุดนี้สามารถลดระยะทางการขนส่งสินค้าจากฝั่งตะวันออกของจีนไปยังอินเดีย และฝั่งตะวันตกลงได้ถึง 5,000 กิโลเมตร เทียบกับเส้นทางเดิมที่ต้องอ้อมผ่านช่องแคบมะละกา นอกจากนี้ยังมีโครงการลงทุนด้านท่อส่งก๊าซและน้ำมันเพื่อเชื่อมต่อมายังท่าเรือ Kyaukpyu นี้ ตามบันทึกข้อตกลงความเข้าใจระหว่างบริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติของจีนกับกระทรวงพลังงานแห่งสหภาพเมียนมาร์ โดยมีกำหนดการแล้วเสร็จภายในปี 2013 ซึ่งท่าเรือแห่งนี้จะเปิดโอกาสในการขนส่งคอนเทนเนอร์ สินค้าทั่วไป รวมทั้งน้ำมันดิบและก๊าซ (อภิชาติ โสภางค์, 2560)

ภาพที่ 1 Myanmar.-Yatai International Holding Group (IHG)

นอกจากนี้ยังมีโครงการที่สำคัญของจีนในประเทศเมียนมาร์อีกโครงการหนึ่งก็คือโครงการเมืองใหม่ฉ่วยโก๊โก๊ โครงการนี้ซึ่งใช้งบประมาณ 15,000 ล้านดอลลาร์ และใช้พื้นที่ประมาณสามหมื่นเอเคอร์ (Isp Myanmar china desk, 2564) เมืองใหม่เขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองโก๊โก๊ และเขตนิคมอุตสาหกรรม อยู่ติดริมแม่น้ำเมย ห่างจากจังหวัดเมียวดีทางรถยนต์ประมาณ 14 ไมล์ ตรงข้าม อ.แม่สอด จ.ตาก โดยกลุ่มนักธุรกิจจีน (Yatai International Holdings Group) (หย่าไถ่) ทำสัญญาสัมปทานระยะยาวจากรัฐบาลเมียนมาร์ ผ่านเขตอิทธิพลของกองกำลังพิทักษ์ชายแดน BGF ขณะนี้อยู่ระหว่างการก่อสร้างเป็นโครงการเมกะโปรเจกต์ใหญ่สุดของกลุ่มทุนจีนที่ลงทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงการโก๊โก๊โดยรูปแบบจะเป็นทั้งเขตเศรษฐกิจเมืองใหม่ มีทั้งที่พักอาศัยหลากหลายรูปแบบ อาทิ บ้านเดี่ยว ตั้งแต่ระดับ

มูลค่าหลังละ 50-80 ล้านบาท เ็นเตอร์เทนเมนต์คอมเพล็กซ์ ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่- โรงภาพยนตร์ สนามบิน ศูนย์แสดงสินค้าชายแดน โกดังสินค้า ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ One stop service ฯลฯ เป็นต้น (อัศวิน พินิจวงศ์, 2562) โครงการเมืองใหม่ช่วยโกกโกนี้ นอกจากการทำโครงการที่เป็นทางการแล้ว เนื่องจากมีกระแสข่าวที่ออกมาข้างนอกก็คือกองกำลังพิทักษ์ชายแดน BGF เปิดการพนันคาสีโนอย่างใหญ่โต เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบเห็นเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2562 รัฐบาลเอ็นแอลดี ออกคำสั่งให้ระงับการทำงานไว้อย่างชั่วคราว

สรุป

เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD ไม่ยอมรับการเรียกร้องของพันธมิตรพรรคฝ่ายค้าน ไฟก็ลุกลามไปถึงกองทัพ ฝ่ายกองทัพก็แถลงข่าวต่อสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการผิดพลาดคณะกรรมการการเลือกตั้งในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ทั้งข้อมูลอย่างชัดเจนมาอย่างต่อเนื่อง การแถลงข่าวครั้งสุดท้ายของกองทัพก็คือ เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2564 ซึ่งโฆษกกองทัพเมียนมาร์แถลงว่า ความแตกต่างจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มาลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งนี้ห่างการอยู่จำนวน 10 กว่าล้านเสียงนั้น (BBC BURMESES, 2564) คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD ควรแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน แต่ฝ่ายคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD กลับไม่ยอมรับและเห็นว่าเป็นข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นจริง ในที่สุดเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2564 ตัวแทนกองทัพกับตัวแทนรัฐบาลเอ็นแอลดีจึงได้เปิดการเจรจากัน ฝ่ายกองทัพเรียกร้อง 4 ข้อ คือ 1) ตรวจสอบให้ความแตกต่างจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งห่างกันอยู่ 10 กว่าล้านนั้น 2) แต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งใหม่ซึ่งรัฐบาลกับกองทัพประนีประนอมกันเพื่อให้มีความยุติธรรม 3) ในช่วงระหว่างตรวจสอบอยู่นี้ใช้อำนาจและหน้าที่ของประธานาธิบดีที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญแล้วชะงักการประชุมสภาครั้งที่ 3 นี้ไว้ก่อน และ 4) ถ้าฝ่ายรัฐบาลไม่ทำตามข้อเรียกร้องทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมาข้างต้นกองทัพจึงต้องทำตามอำนาจและหน้าที่ให้ไว้ในรัฐธรรมนูญต่อไป (BBC BURMESES, 2564) ฝ่ายรัฐบาลเองก็อ้างทำตามรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD มีสิทธิในการตัดสินใจเด็ดขาดต่อผลการเลือกตั้ง เมื่อต่างฝ่ายต่างคนก็ไม่ยอมถอยกัน อ้างกันทำตามรัฐธรรมนูญทั้งสองฝ่าย ซึ่งการเจรจาในครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จสาเหตุที่กล่าวมาทั้งหลายเหล่านี้ ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาเกิดจากคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD จนทำให้ปัญหาในเชิงโครงสร้างของประเทศที่ไม่เท่าเทียมกันถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกครั้ง นำไปสู่เกิดการเปิดโอกาสให้ทหารกลับมายึดอำนาจ และทำให้เกิดความวุ่นวายภายในประเทศ ต่างฝ่ายต่างก็ไม่เลือกใช้เส้นทางการประนีประนอมด้วยสันติวิธี แม้ นาง ออง ซาน ซูจีเอง เคยกล่าวมาหลายครั้งว่า ฉันไม่เลือกเส้นทางที่ประชาชนต้องเสียเลือดเนื้ออีกต่อไป ฉันเลือกเส้นทางในการเจรจาปรองดองกันด้วยสันติวิธี แต่การตัดสินใจของรัฐบาลนาง

อง ซาน ซูจี ในครั้งนี้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการรัฐประหารการนองเลือดภายในประเทศเท่านั้น อาจจะนำไปสู่ความเป็นสงครามกลางเมืองได้

สาเหตุการรัฐประหารครั้งล่าสุดในประเทศเมียนมาร์ ดังที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหลาย เหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่กองทัพเมียนมาร์ที่รอจังหวะอยู่เสมอเพื่ออ้างความชอบธรรมในการยึดอำนาจ สาเหตุการผิดพลาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD ซึ่งทำให้จำนวนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งมีความแตกต่างกัน 10 กว่าล้าน ในเชิงลึกแล้วสาเหตุคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกแต่งตั้งโดยพรรค NLD ผิดพลาดในการเลือกตั้งนี้ ยังไม่ใช่สาเหตุที่ต้องทำการรัฐประหาร หากแต่รัฐบาลเอ็นแอลดีขึ้นมาปกครองประเทศ เมื่อพ.ศ. 2559 เป็นต้นมา กองทัพและพันธมิตรของกองทัพเนื่องจากต้องเสียผลประโยชน์มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการตรวจสอบโครงการสร้างเขื่อนมิตสง ที่รัฐกะฉิ่น แก่ไขสัญญาโครงการสร้างท่าเรือ น้ำลึกที่เมือง โจ๊กผิว รัฐยะไข่ และการสั่งให้หยุดโครงการสร้างเมืองใหม่ที่ฉ่วยไก๊ไก่ เมืองเมียวติ รัฐกะเหรี่ยงเป็นประเด็นสำคัญ นอกจากนั้นประเด็นที่การไม่ลงรอยในสภาและการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ส่วนสาเหตุรัฐบาลเอ็นแอลดีกดดันคณะสงฆ์พิทักษ์ชาติภาษาและศาสนา (มะกะตะ) และการที่ไม่ลงรอยกับกลุ่มชาติพันธุ์นั้นทำให้กองทัพมีแรงกระตุ้นในการก่อรัฐประหาร

เอกสารอ้างอิง

- นรพัชร เสาธงทอง. (2564). *การขูดคอคอดกระบี่กับภูมิรัฐศาสตร์ของไทย*. ปทุมธานี: รายงานรวมบทความวิจัยสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ ค.ศ.2008. (2551). หน้า 173-174
- รัฐธรรมนูญ 2008.(2564). ประกาศคณะรัฐประหาร, 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2564
- สารานุกรมเมียนมาร์. (2564) *๒๐๖๖๖๖๖๖*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/ZrinY>
- คณะกรรมการการเลือกตั้งสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์. (2563). *การเลือกตั้งทั่วไป 2563*. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, จาก <https://uec.gov.mm/pages.php?pagename>
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). *ย้อนรอย “รัฐประหาร” 3 ครั้ง ในเมียนมา*. สืบค้น 8 มีนาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/world-news/news-605366>
- ประชาไท. (2557). *พม่าเปิดประชุมทั้งสองสภา*. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, จาก <https://prachatai.com/journal/2016/03/64957>
- อภิชาติ ไสยาแดง. (2560). *การพัฒนาท่าเรือในประเทศเมียนมาร์*. สืบค้น 13 มีนาคม 2564, จาก http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=3100

- อัศวิน พิณีจวงษ์. (2562). เปิดโมเดลพัฒนา ‘โก๊กโก’ มังกรผงาดที่ริมเมย. สืบค้น 14 มีนาคม 2564, จาก <https://www.thansettakij.com/content/business/399600>
- Post Today. (2559). การร่างพระราชบัญญัติที่ปรึกษาแห่งรัฐ. สืบค้น 10 เมษายน 2564, จาก <https://search.posttoday.com/>
- BBC BURMESE. (2563). การแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2008. สืบค้น 12 มีนาคม 2564, จาก <https://www.bbc.com/burmese/burma-47126365>
- Voanews Burmese. (2563). การแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2008. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, จาก <https://burmese.voanews.com/a/myanmar-2008constitution-amendment-pyidaungsu-hluttaw-/5261968.html>
- Voice of Myanmar. (2564). การสมมนาการดับเผด็จการทหารและการสามัคคีพม่ากับชาติพันธมิตร. สืบค้น 12 มีนาคม 2564, จาก <https://web.facebook.com>
- Kantarawaddy Times. (2561). การประท้วงต่อต้านไม่รับรูปปั้นนายพล ออง ซาน. สืบค้น 13 มีนาคม 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=z_5iuV23KNo
- Seven day.news. (2560). การประท้วงไม่เอาสะพานนายพล ออง ซาน. สืบค้น 13 มีนาคม 2564, จาก <https://7day.news>,
- Nan Lwin Hnin Point. (2562). การประกาศเป็นกลุ่มก่อการร้ายกับ AA เกิดปัญหาต่อการทำ Bilateral. สืบค้น 13 มีนาคม 2564, จาก <https://burma.irrawaddy.com/news/2020/03/25/219033.html>
- Isp Myanmar china desk. (2562). โครงการสร้างเมืองใหม่ช่วยโก๊กโก. สืบค้น 13 มีนาคม 2564, จาก https://ispmyanmarchinadesk.com/special_issue/shwe-koakko/

การจัดการตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ออนไลน์*

SELF-MANAGEMENT FOR OPTIMIZING ONLINE LEARNING

๗๗๗◆๘๘๘

ณัฐกานต์ เลิศวิมลรัตน์, ปาจริย์ มาใบ, ปิยมาศ ธรรมโชติ,
ภาวิณี ทองขัน, นริศรา วงศ์สวัสดิ์, นันทพันธ์ คดคง
Nattakan Leatwimonrat, Pajaree Mabai, Piyamas Tammachot,
Pawinee Thongkhan, Narissara Wongsawad, Nanthaphan Kodkong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: nattakan27102542@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องการจัดการตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ออนไลน์ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายเกี่ยวกับการจัดการตนเอง การรับรู้และเข้าใจตนเอง รวมไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนที่ต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อสถานการณ์ ทั้งการจัดการตนเอง การเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิต โดยเฉพาะระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ผู้เรียนจึงต้องพัฒนาและจัดการตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการตนเอง; ประสิทธิภาพ; เรียนออนไลน์

Abstract

This academic article ‘Self-management for Optimizing Online Learning’ aimed to explain how to improve self-management, self-perception, and self-understanding, including personality development that is suitable for and conforms with the present environment that could lead to behavior change. Due to the situation of Coronavirus Disease 2019 pandemic, rapid changes had affected all sectors that have to adjust themselves to the changing situations. That was, they should adjust their self-management, learning, working, and living, especially, the education system has been changed to online platforms. Therefore, students

* Received October 16, 2021; Revised November 3, 2021; Accepted November 6, 2021

should develop and manage themselves to have readiness for efficient learning via online channels.

Keywords: Self-management; Efficiency; Online learning

บทนำ

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดด้วยมาตรการควบคุมโรค หลังจากที่ยกการกักกันคนทั่วโลกประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคระบาดร้ายแรงที่กระจายไปในหลายประเทศทั่วโลก โดยมีวิธีการรับมือการแพร่ระบาดของโรค คือ การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distance) เพื่อป้องกันการระบาดของเชื้อไวรัส และมาตรการนี้ยังส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะด้านการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้มีการนำระบบการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาปรับใช้ เพื่อดำเนินการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ทั้งการสอนแบบออนไลน์โดยผ่านระบบ Zoom, Meet และระบบอื่นๆ ตามความสะดวกของผู้สอนและผู้เรียน อีกทั้งยังมีการสอนแบบวิดีโอที่ผู้สอนสามารถอัดไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจสามารถทบทวนบทเรียนย้อนหลังได้ ทั้งนี้การเรียนออนไลน์ ยังส่งผลกระทบทางลบ ทั้งตัวผู้เรียนและสถาบันครอบครัวโดยตรง เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากความพร้อมและความไม่พร้อมในด้านอุปกรณ์การเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ด้านการศึกษาที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไทย ยังต้องอาศัยความสามารถในการรับมือกับปัญหาเหล่านี้จากรัฐบาล (ยง ภูวธรณ, 2563) ตัวอย่างข่าวการศึกษา เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2564 นายสมพงษ์ จิตระดับ นักวิชาการด้านศึกษา กล่าวว่า “ปัญหาใหญ่ของการเรียนออนไลน์ คือ ผู้เรียนทั่วประเทศโดดเรียนออนไลน์มากกว่า 20% ทำให้เห็นว่าการเรียนออนไลน์ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเครียด” ดังนั้น หากมีการประกาศเรียนออนไลน์ต่ออีก 1 ปี จะทำให้การศึกษาไทยเกิดความถดถอยทางการศึกษาและด้านสุขภาพจิตของผู้เรียน เนื่องจากระบบการศึกษาไทยเป็นระบบอนุรักษ์นิยมที่ติดกรอบ ตีกระเปาะ และความตระหนักรู้ของการแพร่ระบาดของโรคโคโรนา 2019 ทำให้การจัดการศึกษาในรูปแบบออนไลน์ยังไม่ตอบสนองกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

การเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาไทยมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ข้อดีของการเรียนออนไลน์ คือ ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา การเรียนออนไลน์ช่วยป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ตามมาตรการ Social Distancing ช่วยลดเวลาในการเดินทางไปยังสถานศึกษาทั้งผู้สอนและผู้เรียน และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ส่วนข้อเสียของการเรียนออนไลน์ คือ การเข้าถึงอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ที่มีอย่างจำกัด อุปกรณ์ไม่พร้อม ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอในการซื้ออุปกรณ์ รวมถึงปัญหาด้านการเรียนที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ผู้เรียนไม่มีสมาธิจาก

สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย การทำความเข้าใจในบทเรียนมีความยากมากขึ้น ส่งผลเสียด้านสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เรียน เกิดความขัดแย้งในตนเองทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียน ไม่มีเป้าหมายในการเรียน รวมถึงบุคลิกภาพในการเรียนที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ดังนั้น การจัดการตนเองมีความจำเป็นอย่างมากต่อผู้เรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตในปัจจุบัน และเพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและการควบคุมอารมณ์ของตนให้เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปรับเปลี่ยนระบบการสอนแบบออนไลน์

สถาบันการศึกษาปรับเปลี่ยนระบบการเรียนการสอนเพื่อให้เท่าทันต่อสถานการณ์ โดยการสร้างระบบเสริมการเรียนรู้ ด้วยการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยมีระบบ Learning Management System (LMS) คือ ระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถทบทวนบทเรียนย้อนหลังได้ตลอดเวลา ซึ่งระบบที่ดำเนินการอยู่จากเดิมที่เป็นระบบเสริมช่วยสนับสนุน ได้ปรับเปลี่ยนเป็นระบบหลักและใช้งานได้ทันที จากการสัมภาษณ์พิเศษ ผศ.ดร.วิรัช เลิศไพฑูรย์พันธุ์รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีปทุม เกี่ยวกับมาตรการรองรับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 2019 กล่าวว่า “สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 2019 เป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการเพิ่มการสอนรูปแบบออนไลน์ให้เสมือนกับการเรียนการสอนแบบปกติ” การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบอย่างมีคุณภาพ จำเป็นต้องมีความพร้อมในหลายด้าน เช่น ระบบการจัดการเรียนการสอน ระบบบริการ ทักษะและความพร้อมของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ รวมไปถึงความพร้อมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้ในอนาคต

จะเห็นได้ว่า การปรับเปลี่ยนระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อพัฒนาระบบเสริมการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเพิ่มทักษะการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การจัดการตนเอง

การจัดการตนเองในมุมมองศาสตร์ตะวันตก (ศิริวัฒน์ ครองบุญ และอัญชลี เทียรฆชาติ, 2558)

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการตนเองของ Kanfer and Gaelick (1986) กล่าวว่า จัดการตนเองเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล โดยมีความเชื่อว่าการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดๆ ต้องเกิดจากกระบวนการตัดสินใจ ประเมินผลดีและผลเสียของการกระทำในสิ่งนั้นๆด้วยตนเอง เห็นคุณค่า

ของสิ่งที่ปฏิบัติ เพราะเมื่อประเมินและตัดสินใจแล้วว่าพฤติกรรมนั้น ๆ มีคุณค่าก็จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการดำรงชีวิตและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการตนเองของ Browder and Shapiro (1985) กล่าวว่า การจัดการตนเองเป็นการประเมินความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเองตามความเป็นจริง การติดตามความก้าวหน้า และการสร้างแรงจูงใจเพื่อไปถึงเป้าหมายที่กำหนด โดยจะมีกระบวนการควบคุมตนเอง ตอบสนองต่อผลสะท้อนกลับ โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นรายบุคคล ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีทางการบริหารแนวใหม่ถือเป็น Innovation of Management คือ ทฤษฎีการจัดการตนเอง (Self - Managing Theory) โดยแนวคิดนี้ มองว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาตนเองได้ งานที่ดีจะต้องมีการวางแผนร่วมกันและงานที่ดีจะต้องมีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง

จะเห็นว่า แนวคิดการจัดการตนเองถือได้ว่าเป็นการประเมินความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเอง ซึ่งพื้นฐานการที่บุคคลจะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นต้องเกิดจากกระบวนการตัดสินใจและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ปฏิบัติลงไป ฉะนั้นมนุษย์ทุกคนล้วนมีศักยภาพในตนเอง รวมไปถึงสามารถพัฒนาตนเองได้ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การเรียนออนไลน์ในปัจจุบันจำเป็นต้องศึกษาระบบการเรียน ผู้เรียนรู้จักตนเอง ประเมินตนเองในทุกๆ ด้าน การตั้งเป้าหมาย การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้การเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับภาวะวิกฤตในปัจจุบัน

แนวคิดการพัฒนาบุคลิกภาพ

ทฤษฎี The big five : OCEAN โดยนักจิตวิทยา Robert McCrae มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพมนุษย์มีความคงที่และเน้นศึกษาเรื่องลักษณะนิสัย (Traits) และนักจิตวิทยา Paul Costa เน้นศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลและธรรมชาติของบุคลิกภาพ ทฤษฎีนี้มีที่มาจากทฤษฎีลักษณะนิสัย (Traits) ของ Gordon M. Allport (บิดาแห่งทฤษฎีบุคลิกภาพ) บุคลิกภาพเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตามวิวัฒนาการ การพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมจะทำให้สิ่งมีชีวิตสามารถเอาตัวรอดจากสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี นักจิตวิทยาได้พัฒนาเป็นทฤษฎี Five-Factor Model (FFM) ซึ่งอธิบายบุคลิกภาพในแง่ปัจจัยกว้างๆ ได้ 5 องค์ประกอบแบบทดสอบบุคลิกภาพ ได้แก่ OCEAN

1. บุคลิกภาพ O : Openness to Experience คือ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ เปิดใจกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการที่ผู้เรียนจะเรียนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องเปิดรับสิ่งใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สิ่งในอดีตบางอย่างไม่สามารถใช้ในการเรียนในปัจจุบันได้ เช่น การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีหรือระบบการส่งงานรูปแบบใหม่ จากการส่งงานที่สถาบันศึกษาเปลี่ยนเป็นการส่งงานผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น ดังนั้นจึงควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2. บุคลิกภาพ C : Conscientiousness คือ การมีจิตสำนึก ความมีวินัยในตนเอง การรู้จักหน้าที่ มีหลักการ เตรียมพร้อมอยู่เสมอ ชอบวางแผนมากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความสามารถในการตั้งเป้าหมาย การเรียนออนไลน์จึงเป็นรูปแบบของการเรียนที่ต้องมีวินัยอย่างมาก ต้องมีการกำหนดเป้าหมายของงานนั้นๆ เพื่อทำตามแบบแผนให้เกิดความสำเร็จ การวางแผนล่วงหน้า ควบคุมการกระทำของตนเองได้ เป็นส่วนที่จะช่วยให้เกิดผลสำเร็จในการเรียนมากขึ้น

3. บุคลิกภาพ E : Extraversion คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การแสดงตัว ชอบเข้าสังคม ช่างเจรจา เปิดเผยตัวเอง ในการเรียนออนไลน์จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากกว่าปกติ เนื่องจากไม่ได้มีการพบปะช่องทางแบบเดิม ผิดการเข้าสังคมบนโลกออนไลน์ ความเป็นมิตร มองโลกในแง่ดี แต่หากมี Extraversion ต่ำ หรือที่เรียกว่า Introvert แสดงว่าเป็นคนชอบเก็บตัว ไม่ชอบเข้าสังคม หรือเลือกอยู่กับบุคคลที่มีความชอบสิ่งเดียวกัน แบบนี้อาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคในการเรียนได้หรือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอาจจะเป็นไปได้ยาก

4. บุคลิกภาพ A: Agreeableness คือ ความเป็นมิตร เป็นผู้ที่นึกถึงใจผู้อื่น มองข้ามความจำเป็นส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือคนอื่น ในการเรียนออนไลน์ต้องมีการผูกมิตรและเป็นกันเองกับคนอื่น มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมทีมหรืองานที่ได้รับมอบหมาย นึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเสมอ เช่น ในการทำงานร่วมกัน ต้องมีการไว้วางใจเชื่อใจ หากมีส่วนใดที่ควรปรับจึงพูดคุยกันด้วยเหตุผล

5. บุคลิกภาพ N : Neuroticism คือ ความวิตกกังวล มีความหวั่นไหวทางอารมณ์สูง เจ้าอารมณ์ ด้านการวิตกกังวล เครียด และหงุดหงิดง่าย หากผลพบว่า Neuroticism สูง มีอาการเครียดง่าย ในการเรียนออนไลน์นั้นมีการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ อาจมีการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ หากมีNeuroticism ต่ำ จะค่อนข้างมั่นคงทางอารมณ์ มีสมาธิสูง บนโลกออนไลน์เป็นสิ่งที่ควรระวังอย่างมาก ทั้งในด้านการใช้ภาษาและคำพูด การควบคุมอารมณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

สรุปได้ว่า การเรียนออนไลน์ผู้เรียนต้องมีบุคลิกภาพที่ดี การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ เปิดใจกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ มีวินัยในตนเอง รู้จักหน้าที่ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สร้างความเป็นมิตร และควรลดความวิตกกังวลในตนเอง ซึ่งในการเรียนออนไลน์นั้นมีการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ อาจเกิดการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ ผู้เรียนจึงควรสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และการมีสมาธิและมีสติในตนเองอยู่ตลอดเวลา การมีบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ถือได้ว่าเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้เรียนสามารถรับมือจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในตนเองที่เกี่ยวข้องกับการเรียนออนไลน์ โดยทั่วไปแล้วความขัดแย้ง คือ การที่แต่ละฝ่ายไปด้วยกันไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการจริงหรือ ศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540) ความขัดแย้งเป็นความรู้สึกหรือ ปฏิกริยาของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความคิดเห็น ค่านิยมและเป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกัน เช่น การเรียนออนไลน์ที่พบเจอ จะเป็นปัญหาความขัดแย้งในตนเอง ในด้านของการจัดการเวลา ลำดับการทำงานก่อนและหลังซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญ หากไม่มีจัดลำดับความสำคัญที่ถี่ถ้วน อาจ ส่งผลต่อช่วงเวลาของการเรียน การทำงานที่ได้มอบหมาย และช่วงเวลาพักผ่อน ทำให้ ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลง เนื่องจากในการเรียนรูปแบบออนไลน์มีความเป็นอิสระสูง การ จัดการตนเอง ลำดับความสำคัญของเนื้อหาและงานที่ได้รับการมอบหมาย ดังนั้น จึงทำให้ผู้เรียน ออนไลน์แต่ละบุคคลได้รับความรู้ที่ไม่เท่ากันด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ ที่ขึ้นอยู่กับความสามารถใน การรับมือและมีวิธีจัดการ ซึ่งการจำแนกชนิดความขัดแย้ง ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1.ความ ขัดแย้งในตนเอง (intra-personal conflict or dilemma) ในการเรียนออนไลน์ถือว่าผู้เรียนมี ความเป็นอิสระสูงมาก ความตั้งใจและความรับผิดชอบที่สูงขึ้น อาจทำให้เกิดความขัดแย้งได้หาก ต้องการทำสองเรื่องในเวลาเดียวกัน เช่น ทางหนึ่งต้องเข้าเรียนออนไลน์ แต่ยังเปิดสื่อหรือสิ่งเร้า ที่ตนเองสนใจ จะทำให้ผู้เรียนขาดสมาธิและไม่จดจ่อกับบทเรียนได้อย่างเต็มที่ 2.ความขัดแย้ง ระหว่างบุคคล (inter-personal conflict) มักเป็นในเรื่องของการสื่อสารทางออนไลน์ที่สื่อสาร แล้วมีการตีความที่แตกต่างกัน หากสื่อความหมายถูกแต่ผู้อ่านตีความหมายผิด จะส่งผลต่องาน หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ที่ต้องมีการมาปรับ ความเข้าใจร่วมกันใหม่ 3.ความขัดแย้งภายในองค์กร (intra-organizational conflict) เป็นการ ขัดแย้งด้านกลุ่ม ความสนใจหรือความเห็นที่ต่างกันแม้ว่าจะเป็นการศึกษา ภายใต้สถาบัน เดียวกันก็ตาม อาจมีการใช้สื่อเข้ามามีส่วนร่วมแต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นยังไม่กว้างมากนัก 4. ความ ขัดแย้งระหว่างองค์กร (inter-organizational conflict) สังคม หรือระหว่างประเทศ เป็นความ ขัดแย้งที่มีวงกว้าง สื่อออนไลน์จึงถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะทำให้เห็นช่องโหว่ของระบบ การศึกษาที่มากขึ้น และพลังของสังคมออนไลน์จะช่วยผลักดันไปสู่การแก้ไขปัญหาและความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งความขัดแย้งในตัวบุคคลมีหลายบุคลิกภาพ (persona) ซึ่งส่วนใหญ่มาจาก อารมณ์ความรู้สึกและการอบรมสั่งสอน ได้แก่

1) Approach – Approach Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากบุคคลต้องเลือกทำ สิ่งใดในระหว่างตัวเลือกที่มีมากกว่า 1 ตัวเลือกและทุกตัวเลือกเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลทางบวก ในทาง การเรียนออนไลน์เกิดความสับสนสบายต่อผู้เรียน เนื่องจากกรณีที่ผู้เรียนมีความจำเป็นที่ต้องไป ทำหรือต้องจัดการก็สามารถทำควบคู่กันได้ในช่วงที่เรียนโดยที่ไม่ต้องขาดเรียนหรือเสียเวลา ในการทำรื้อนั้น ๆ

2) Avoidance – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทางเลือกทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่าขึ้นไป ซึ่งทางเลือกต่างๆ เหล่านั้นต่างก็ได้ผลที่ไม่น่าพอใจ ในการเรียนออนไลน์อาจจะต้องเลือกระหว่างการเรียนหรือการทำสิ่งอื่นที่ควบคู่ไปด้วยและอาจจะทำให้ผู้เรียนทำออกมาได้ไม่ดีทั้งสองอย่าง ด้านการเรียนผู้เรียนอาจจะเรียนไม่รู้เรื่องเพราะผู้เรียนไม่ได้จดจ่อหรือใส่ใจอยู่กับผู้สอน ส่วนสิ่งที่ทำควบคู่กันอาจจะออกมาไม่ดีเพราะผู้เรียนไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ซึ่งมีความกังวลที่เรียนไปด้วยและทำสิ่งนั้นไปด้วย

3) Approach – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทำในสิ่งที่เป็นทั้งผลทางบวกและผลทางลบ ในทางการเรียนออนไลน์สามารถทำให้ผู้เรียนช่วยเหลือครอบครัวได้ แต่ผู้เรียนต้องแบ่งเวลาระหว่างการเรียนและการช่วยเหลือครอบครัวให้เหมาะสม

สรุปได้ว่า ความขัดแย้งล้วนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งความขัดแย้งในตนเองที่เกี่ยวข้องกับการเรียนออนไลน์ เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่มีผลต่อการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตัวบุคคล เช่น ผู้เรียนมีความรู้สึกไม่อยากเรียนแต่จำเป็นต้องเรียน ผู้เรียนต้องช่วยเหลือครอบครัวและต้องเรียนในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ลำดับความสำคัญก่อนและหลังการวางแผนการใช้ชีวิต เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในการเรียนและให้เกิดความสมดุลมากขึ้น ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเรียน การทำงาน รวมไปถึงการใช้ชีวิต หากผู้เรียนสามารถจัดการความขัดแย้งในตนเองได้ จะทำให้ผู้เรียนสามารถทำดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ทฤษฎีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการนำหลักการและทฤษฎีต่างๆทางจิตวิทยาที่ผ่านการทดสอบมาแล้วนั้น ว่าได้ผลจริงมาใช้ในการศึกษาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยวิธีการอย่างเป็นระบบและเป็นวิทยาศาสตร์ การปรับพฤติกรรมมุ่งหมายที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยเราสามารถบังคับและควบคุมตัวเราเองได้ ให้ประพฤติปฏิบัติหรือกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม จึงถือได้ว่าได้บรรลุเป้าหมายของการปรับพฤติกรรมการปรับพฤติกรรม (อำนาจ วัดจินดา, 2560) ทฤษฎีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่นำมาเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ของผู้เรียน คือ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เป็นอย่างมาก การเรียนรู้หรือการสร้างความรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการนำประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมหรือสารสนเทศใหม่ที่ได้รับมาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม มาสร้างเป็นความเข้าใจของตนเอง ประกอบด้วยการที่แต่ละบุคคลนำประสบการณ์เดิม หรือความรู้

ความเข้าใจเดิมที่ตนเองมีมาก่อน มาสร้างเป็นความรู้ความเข้าใจที่มีความหมายของตนเองเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งแต่ละบุคคลอาจสร้างความหมายที่แตกต่างกัน เพราะมีประสบการณ์หรือความรู้ความเข้าใจเดิมที่แตกต่างกัน การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างมากกว่าการรับความรู้ ดังนั้น เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนจะสนับสนุนการสร้างมากกว่าความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ (Finding, 2562) ดังนั้น กลุ่มแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ จะมุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคล และเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในการสร้างความหมายตามความเป็นจริง ซึ่งในรูปแบบของการเรียนออนไลน์ ผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ นอกเหนือจากสิ่งที่ได้จากตำรา และมีความเป็นอิสระทางความคิด ส่งเสริมพฤติกรรมกรใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมไปจากเนื้อหาบทเรียนที่มี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และต่อยอดพฤติกรรมการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) จำแนกไว้ 6 ระดับ ได้ขยายการกำหนดจุดมุ่งหมาย การเรียนรู้ดังนี้

1. ความรู้ความจำ (knowledge) คือ ความสามารถในการระลึกเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มา ก่อน ประกอบด้วย ความรู้ศัพท์เฉพาะ ความรู้ข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง เป็นต้น การเรียนออนไลน์เป็นการเรียนที่ต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการเรียนทั้งระบบหรือเว็บไซต์ก็ใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องจึงทำให้เด็กต้องใช้ความรู้ในการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ที่เคยเรียนในห้องเรียนนำกลับมาใช้ในการเรียนออนไลน์อีกครั้ง

2. ความเข้าใจ (comprehension) คือ ความสามารถในการผสมผสานความรู้ความจำเป็นความคิดของ ตนเอง อาจขยายความออกไปอย่างสมเหตุสมผล สามารถอธิบายความโดยใช้ความคิดและคำพูดของตนเอง

3. การประยุกต์หรือการนำไปใช้ (application) เป็นความสามารถการนำสิ่งที่รู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ ใหม่ที่ไม่เคยเห็นหรือไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ในทางการเรียนออนไลน์คือ เมื่อเราเรียนในวิชาแรกเกิดปัญหาหรือติดขัดในเรื่องการเปิดกล้อง การพูดโต้ตอบอาจารย์แล้วไม่ได้ยินเราก็นำมาปรับใช้หรือเป็นวิธีแก้ไขปัญหาในการเรียนออนไลน์นั้นวิชาถัดไป

4. การวิเคราะห์ (analysis) คือ ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ อย่างชัดเจน การแบ่งเวลาเรียนและเวลาส่วนตัวให้เป็นสัดส่วนเพราะการเรียนออนไลน์คือการเรียนที่บ้านไม่ได้เป็นการเรียนในห้องเรียน การแบ่งเวลาให้เป็นสัดส่วนถือว่าสำคัญมากในการเรียนออนไลน์

5. การสังเคราะห์ (synthesis) คือ ความสามารถในการนำหน่วยย่อย ๆ มารวมเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้เห็นถึงโครงสร้างที่ชัดเจนหรือแปลกไปจากเดิม ในทางการเรียนออนไลน์ คือ การจัดการหรือวางแผนในการเรียนอย่างเป็นระบบมีการจดว่าวิชาไหนเรียนตอนไหนถ้าทำแบบนี้จะทำให้การเรียนออนไลน์ของเด็กมีโครงสร้างและเป็นระบบมากขึ้น

6. การประเมิน (evaluation) คือ ความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการต่าง ๆ การประเมินศักยภาพของผู้เรียนเองว่ามีความพร้อมในการเรียนมากน้อยเพียงใด

อุปกรณ์ เอกสารประกอบการเรียนต่างๆ เมื่อประเมินตนเองแล้วรู้ถึงข้อบกพร่อง ควรให้ทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ว่าเข้าเริ่มจัดการแก้ไขปัญหาย่างไรเพื่อให้การเรียนของเรามีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบกับการเรียนและตนเองอย่างมาก ดังนั้นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ถือเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะจะช่วยให้งานที่ได้รับมอบหมาย สำเร็จลุล่วงไปตามแผนงานที่ได้กำหนดเอาไว้ ถือเป็นหลักการหนึ่งที่ส่งผลให้การเรียนรู้แบบออนไลน์นั้นมีประสิทธิภาพการวางแผนก่อนที่จะกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการเพราะจะทำให้สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ การเรียนออนไลน์ก็เช่นเดียวกันหากมีการวางแผนและแบ่งเวลา การลำดับความสำคัญก่อนและหลังการเรียนออนไลน์ ความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายในแผนการเรียนที่วางไว้

การเรียนออนไลน์ให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ 1) การตั้งเป้าหมายเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ทำให้เรามีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เพราะการเรียนออนไลน์อาจทำให้เราเบื่อหน่าย รู้สึกไม่อยากเรียน แต่ถ้าผู้เรียนตั้งเป้าหมายก็就会有ความมุ่งมั่นในการที่จะทำความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ 2) การเตรียมอุปกรณ์การเรียนให้พร้อม รวมไปถึงสถานที่ การสร้างบรรยากาศในการเรียนส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี 3) การแบ่งเวลาและการวางแผนจัดทำตารางเรียน ลำดับความสำคัญก่อนและหลัง เพื่อให้ผู้เรียนบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อบริหารเวลาได้แล้ว การมีวินัยในตนเองและความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามารถควบคุมความประพฤติของตนเองให้ทำในสิ่งที่ควรกระตือรือร้นที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง 4) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น 5) การจดโน้ตจะช่วยให้สมองของผู้เรียนมีการคิดอยู่ตลอดเวลา ทำให้เข้าใจบทเรียนเร็วขึ้นและช่วยให้จดจ่อกับสิ่งที่เรียนนานยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ดีที่จะทำให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียน เมื่อเกิดสมาธิ ปัญญา ก็จะตามมา คือสามารถรับรู้และคิดตามจนเกิดเป็นความเข้าใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ 6) การทบทวนบทเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนอย่างและการฝึกฝนทักษะในการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การรู้จักฝึกฝนตนให้เป็นผู้ที่เฝ้าหาความรู้ รักการอ่านหนังสือ รู้จักคิด รู้จักพัฒนาตนเอง หาความก้าวหน้าในชีวิต มีความอดทน ขยัน ทุ่มเท และรู้จักวางแผนจัดการชีวิตของตนเอง เพราะความใฝ่รู้นำไปสู่ความสำเร็จ และ 7) การสร้างแรงจูงใจในการเรียน จะทำให้ผู้เรียนอยากเรียนมากขึ้น เช่น การจัดตารางพักผ่อนหลังจากเรียนเสร็จ การให้รางวัลตัวเอง เป็นต้น

ภาพที่ 1: การจัดการตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ออนไลน์

การจัดการตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดการตนเองถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยสิ่งที่ต้องรู้และเข้าใจเป็นอันดับแรก คือการรู้ตนเอง ว่ามีความถนัดความสามารถหรือความชอบในด้านใด ลำดับที่สองเป็นการรู้ผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น เพื่อที่จะเห็นถึงความแตกต่าง การเปรียบเทียบและปรับปรุง อันดับสุดท้ายเป็นการรู้ส่วนรวม เพื่อทราบแนวโน้มของส่วนรวมและสามารถ มีวิธีการรับมือหากสามารถจัดการตนเอง และทราบถึงจุดเด่น จุดด้อยของตนแล้ว จากนั้นคือการพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสม สามารถทราบได้ว่าบุคลิกภาพแบบใดเหมาะสมกับตนเองและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นระบบมากขึ้น ทำให้ทราบว่าตนเองเหมาะกับวิธีการอย่างไร จึงจะช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเสริมสร้างเทคนิค เช่น การกำหนดจุดมุ่งหมายวางแผนและลำดับความสำคัญ รวมทั้งการทบทวน ช่วยส่งเสริมให้การเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนมีการจัดการตนเอง การพัฒนาบุคลิกภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีการเข้าใจในตนเอง และเข้าใจการปฏิบัติต่อผู้อื่นและส่วนรวมมากขึ้น มีระเบียบลำดับขั้นตอนในการเรียนรู้และจัดการกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ส่งผลให้การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์เป็นการเรียนรู้ที่ไร้ความกังวลและเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับการเรียนรู้ในห้องเรียน และสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมจากการค้นคว้าหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เนื่องจากการเรียนรู้แบบออนไลน์สามารถเป็นการเรียนรู้แบบไร้ขีดจำกัดที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอช่วยให้ผู้เรียนสามารถเปิดรับความรู้ใหม่เพิ่มเติมได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้เขียนเห็นว่าการจัดการตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ออนไลน์ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการจัดทำบทความวิชาการ เพื่อที่จะเกิดการวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ว่าการจัดการตนเองมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดต่อผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิต จากนั้นจึงมีการวางแผนเพื่อหาแนวทาง ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งในการจัดการตนเอง การพัฒนาตนเอง พัฒนาบุคลิกภาพ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

การจัดการตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนออนไลน์ การจัดการตนเองถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ และการรู้จักตนเองได้เร็วจะสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนสามารถเข้าใจตนเอง ทราบจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เพื่อพัฒนาปรับปรุงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียน ทั้งด้านการพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ ในการเสริมสร้างเทคนิคและวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนออนไลน์ เช่น การตั้งเป้าหมายในการเรียนจะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจมากขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การวางแผนและการบริหารจัดการเวลา จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็ว การจัดลำดับความสำคัญก่อนและหลัง ผู้เรียนจะมีเวลาทบทวนบทเรียนและมีเวลาส่วนตัวเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้กับตนเอง การให้รางวัลตนเอง เป็นต้น ดังนั้นการจัดการตนเองจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- โชคชัย คงวรเกียรติ. (2560). เราเป็นคนแบบไหน รู้จักตัวเองมากขึ้นด้วยแบบทดสอบบุคลิกภาพ *The Big Five*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/674660>
- ยง ภูววรรณ. (2563). ผลกระทบจากการระบาดโควิด-19 . สืบค้น 15 ตุลาคม 2564, จาก <https://learningcovid.ku.ac.th/course/?c=7&l=4>
- ศิริวัฒน์ ครองบุญ และอัญชลี เทียรฆชาติ. (2558). การจัดการตนเองในมุมมองศาสตร์ตะวันตก. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 26(2), 237-244.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้ง การบริหารเพื่อสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดันฮอ แกรมมี.

- อำนาจ วัตจินดา. (2560). การปรับพฤติกรรม. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2564, จาก https://hrcenter.co.th/file/columns/hr_f_20170512_154857.pdf
- Finding. (2562). ทฤษฎีที่ช่วยด้วยการสร้างความรู้ของผู้เรียน. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก <http://www.finding.co.th/it-solutions/human-resources-hr/14-it-solutions/human-resources-hr/85-constructivist-theory.html>
- Kanfer, F. H., & Gaelick, L. (1986). *Self-management methods*. In F. Kanfer & A. Goldstein (Eds.), *Helping People Change: A Textbook of Methods* (3rd ed.). New York: Pergamon Press.
- Browder, D. M., & Shapiro, E. S. (1985). Applications of self-management to individuals with severe handicaps: A review. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 10(4), 200–208.

ปัญหาการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*

PROBLEMS OF PALI LANGUAGE STUDY OF THAI SANGHA AT PRESENT

พระครูวิกรมธรรมธัช (พีระ ปิยธมโม), เตื่อนใจ ผางคำ

Phrakhruwikromthammathach (Peera Phiyathammo), Tuenjai Phangkhram.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

Corresponding Author E-mail: tuenjaiphangkhram@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า สมัยปัจจุบันนี้เป็นยุคที่ผู้คนต้องดิ้นรนในการเลี้ยงชีวิตมากขึ้น เพราะ 1) จำนวนประชากรโลกและประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น 2) กระแสวัตถุนิยมแรงจากเหตุผลทั้ง 2 ข้อนี้ การปรับปรุงหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้มีผู้สนใจเรียนบาลีมากขึ้นนั้น ควรเน้นไปที่เยาวชนชาวพุทธทั้งหมดที่อยู่ในวัยศึกษา โดยเริ่มจากระดับมัธยมต้นจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้วย โดยสร้างแรงจูงใจ เช่น เมื่อเรียนหลักสูตรภาษาบาลีในโรงเรียนมัธยม จบมัธยมปลายแล้ว จะได้รับโควตาพิเศษให้เข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง ในประเทศไทย โดยกำหนดว่าต้องสอบผ่านระดับบาลีศึกษา ตามที่ทางโรงเรียนจัดสอบวัดผลเองสำหรับนักเรียนทั่วไป ส่วนสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เมื่อสอบ ปธ. 1-2 ได้ ก็ให้สิทธิ์ศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ฟรีในระดับปริญญาตรี ถ้าสอบประโยค 3 ได้ ให้ศึกษาฟรีในระดับปริญญาโท และถ้าสอบได้ ปธ. 6 ถึง 9 ให้ศึกษาฟรีในระดับปริญญาเอก หากมีการปรับปรุงหลักสูตร กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จะทำให้การศึกษาภาษาบาลีน่าสนใจมากขึ้น

คำสำคัญ: คณะสงฆ์ไทย; การศึกษา; ภาษาบาลี

* Received September 23, 2021; Revised October 11, 2021; Accepted November 1, 2021

Abstract

Objective of this article was to study the problems of studying the Pali language of Thai Sanghas at present. The results of the study were found that nowadays was the age which people need to struggle more to sustain life because 1) the overall world population and Thailand were increasing, 2) materialism current getting strong. From these two reasons, curriculum improvements to encourage more people to learn Pali. The focus should be on all Buddhist youths who were of school age, starting from the junior high school to the higher education, including novices of PhraPariyattidhamma schools by motivating. For example, after graduating from high school, letting them take a Pali language course. The special quota was to grant them to study in the famous institutions in Thailand by specifying passing the Pali level examination as the school organized for general schools, whereas the novices of PhraPariyattidhamma schools passed the exams for Pali. 1-2, given the right to study in both monastic universities for free at the bachelor's degree level, free at the master degree level if they passed Pali 3, and free at the Ph.D. level if they passed Pali. 6-9. If there was a course improvement, target audience determination, and the benefits that would be obtained clearly would create the Pali studies more interesting.

Keywords: Thai Sangkhas; Pali; At Present

บทนำ

ภาษาบาลี มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับพระพุทธศาสนาเนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ภาษาบาลีนั้นเดิมเป็นภาษาที่ประชาชนทั่วไปในอินเดียหรือชมพูทวีปใช้พูดกันทั่วไป ในการประกาศศาสนาพระพุทธเจ้าจึงได้เลือกใช้เป็นภาษาในการประกาศคำสอนของพระองค์ที่ได้ตรัสรู้มาเพราะจะสามารถเข้าถึงประชาชนส่วนมากในชมพูทวีป ในการประกาศศาสนายุคแรก ๆ การใช้ภาษาบาลีเป็นการใช้สื่อสารกันโดยพูดการสนทนาและท่องจำกันเท่านั้น หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ทรงปรินิพพานแล้วได้มีการสังคายนาพระธรรมวินัยให้เป็นหมวดหมู่เพื่อการท่องจำได้ง่าย จนถึงการสังคายนาครั้งที่ 5 คณะสงฆ์จึงได้มีมติกันว่าควรจะบันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อไม่ให้คำสอนของพระพุทธองค์ผิดเพี้ยนไปจากเดิมและคงความถูกต้องตลอดไป

ยุคของพระเจ้าอโศกมหาราชได้ปรึกษากับคณะสงฆ์ลงมติร่วมกันว่าจะส่งสมณทูตออกไปประกาศศาสนาในดินแดนต่าง ๆ เพื่อให้พระพุทธศาสนาแผ่หลายออกไป จึงได้ทรงส่งสมณทูตออกไป 9 สาย ในสายที่ 9 นี้ได้เดินทางมายังสุวรรณภูมิในประเทศไทยด้วยเมื่อ

พระพุทธศาสนาแผ่หลายออกไป ภาษาบาลีเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกคำสอนไว้นั่นเอง ฉะนั้นในประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงได้ส่งเสริมให้มีการศึกษาภาษาบาลีเกิดขึ้นอย่างจริงจัง รวมถึงประเทศไทยเมื่อเวลาผ่านไปสังคมเปลี่ยนไป ประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนาหรือที่เรียกว่า พุทธบริษัท ก็เปลี่ยนไปตามกระแสนิยม คือ กระแสวัตถุนิยมให้ความสนใจกับศีลธรรมคำสอนของพุทธศาสนาน้อยลง การบวชเรียนภาษาบาลีจึงน้อยลงทำให้วงการศึกษาของพระพุทธศาสนาได้รับผลกระทบอย่างมาก ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้

การศึกษาสมัยพุทธกาล

การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อไหร่และมีการจัดการศึกษากันในรูปแบบใด การที่จะทราบถึงระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนั้นต้องย้อนกลับไปดูการศึกษาของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลว่าในสมัยนั้นคณะสงฆ์มีรูปแบบการศึกษากันแบบไหนเพราะคณะสงฆ์ไทยนั้นเป็นคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเช่นกัน การจัดการศึกษาในสมัยพุทธกาล ผู้ที่เข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสามเณรผู้มีศรัทธาที่ได้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา บุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้วมีภารกิจที่ต้องทำสองประการ ประการแรก คือ คันถธุระ การศึกษาพระธรรมวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนเอาไว้ การศึกษาชนิดนี้นั้นเน้นภาคทฤษฎี ประการที่สอง คือ วิปัสสนาธุระ การเรียนพระกรรมฐานโดยเน้นลงไปที่การปฏิบัติทางกาย วาจาและใจ สำหรับการศึกษาที่เรียกว่า คันถธุระนั้น ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้น พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนสาวกเป็นประจำทุกวันด้วยการแสดงพระธรรมเทศนา คำสั่งคำสอนที่ทรงแสดงนั้น คือ ทรงสั่งสอนพระสัทธรรมเทศนาแก่พุทธบริษัทซึ่งมีเป็นประจำทุกวัน ผู้ที่ฟังก็มีทั้งพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์สำหรับพระภิกษุสงฆ์นั้น เมื่อได้ฟังพระสัทธรรมเทศนาของ พระพุทธเจ้าแล้วก็นำมาถ่ายทอดแก่สัททวิhariกและอันเตวาลิกตอ กันไป การศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้านี้เรียกว่า คันถธุระหรือการศึกษาพระปริยัติธรรม พระพุทธเจ้าทรงแสดงด้วยภาษาบาลี (พระมหาปริดา สกฤมโม, 2550)

พระธรรมคำสอนของพุทธเจ้า ที่ทรงสั่งสอนนี้ เรียกกันว่า สัตถุศาสน์ ซึ่งมีความละเอียดลึกซึ้งคัมภีรภาพ ดังในปฐมสมโพธิกถาแสดงพระพุทธประวัติไว้ตอนหนึ่งว่า หลังจากตรัสรู้แล้ว สัปดาห์ที่ 5 เมื่อครั้งประทับ ณ ภายในต้นอชปาลนิโครธหรือต้นไทร พระพุทธองค์ทรงพิจารณาถึงธรรมที่ได้ตรัสรู้มาทรงเห็นว่าเป็นธรรมที่มีความหมายสูงมละเอียด ก็ทรงบังเกิดความท้อพระทัยว่า จะมีสักกี่คนที่ฟังธรรมของพระองค์ที่ทรงตรัสสอนได้เข้าใจ พระทัยหนึ่งก็ทรงดำริในพระทัยว่า จะไม่แสดงธรรมแก่ใครเลย แต่ด้วยอาศัยพระมหากรุณาธิคุณ และพิจารณาถึงอภัยภัยของคนในโลกแล้ว ทรงเห็นว่ามี ความแตกต่างทางระดับสติปัญญาของคนแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม เปรียบเหมือนบัว 4 เหล่า พระพุทธองค์จึงทรงตรัสสอนพระทัยที่จะแสดงธรรมโปรดเหล่า

เวไนยนิกรเหล่านั้นให้รู้ถึงหลักธรรม แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตาม (พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), 2545)

การจัดการศึกษาในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่มีมีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบอย่างปัจจุบันนี้ การศึกษาในสมัยพุทธกาลแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แบบ คือ 1) การศึกษาในภาคทฤษฎี เรียกว่าคันถธุระ โดยมีพระพุทธเจ้าทรงสอนเอง ด้วยวิธีการแสดงธรรมเทศนา เนื้อหาในการศึกษา คือเรื่องหลักประพฤติปฏิบัติของภิกษุ ทั้งในเรื่องกฎระเบียบและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับสมาธิ และ 2) วิปัสสนาธุระ เป็นการลงมือปฏิบัติสมาธิที่ได้เรียนรู้ในภาคทฤษฎีจากพระพุทธองค์ แล้ว จึงสรุปว่าการศึกษาในสมัยพุทธกาลมีการจัดการเรียนการสอน 2 แบบคือภาคทฤษฎี คือ คันถธุระและภาคปฏิบัติ คือ วิปัสสนาธุระ

การจัดการศึกษาในสมัยหลังพุทธกาล

การจัดการศึกษาในสมัยพุทธกาลนั้นมีอยู่ 2 แบบ คือ ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เป็นการศึกษาที่มีจุดหมายอย่างเดียว คือ การเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต การศึกษาในสมัยนั้นยังไม่มีมีการจัดบันทึกใด ๆ เป็นการเรียนแบบปากเปล่า เรียกว่า มุขปาฐะ การเรียนแบบนี้ยังต่อเนื่องมาถึงสมัยหลังพุทธกาลคือ หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานพระสงฆ์พุทธสาวกซึ่งมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน ได้ทำการสังคายนารวบรวมพระธรรมและพระวินัยซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ รวมเรียกว่า พระไตรปิฎก ซึ่งมีทั้งหมด 84,000 พระธรรมขันธ์ จัดไว้เป็น 3 หมวด คือ หมวดพระวินัย หมวดพระสูตร และหมวดพระอภิธรรม (มาณพ พลไพรินทร, 2526) และยังสอดคล้องกับ กรมการศาสนา. (2526) ที่กล่าวว่า หมวดที่ 1 คือ พระวินัยมี 21,000 พระธรรมขันธ์เรียกว่า พระวินัยปิฎก ว่าด้วยเรื่อง ระเบียบ กฎข้อบังคับ ควบคุมกิริยามารยาท ของภิกษุสงฆ์มีทั้งข้อห้ามและขออนุญาต ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่สงฆ์ หมวดที่ 2 คือพระสูตร มี 21,000 พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระสูตรปิฎก ว่าด้วยเรื่องราวนิทาน ประวัติศาสตร์ที่พระพุทธองค์ ทรงสั่งสอนและทรงสนทนากับบุคคลทั้งหลายอันเกี่ยวกับ ชาดกต่าง ๆ ที่ทรงสอนเปรียบเทียบเป็นอุปมาอุปมัย เป็นต้น หมวดที่ 3 คือ พระอภิธรรมหรือปรมัตถะมี 42,000 พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยเรื่อง เฉพาะคำสอนที่เป็นแก่น เป็นปรมัตถ์ในรูปปรัชญาล้วน ๆ ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า พระธรรมวินัย ในครั้งแรกการศึกษายังคงทรงจำสืบทอดกันมาด้วยวิธี มุขปาฐะ คือ ทองจำด้วยปากเปล่า

เวลาล่วงเลยมาถึงการสังคายนาครั้งที่ 5 จึงมีการจารึกลงในใบลานไว้เป็นหลักฐานด้วยภาษาบาลีหรือภาษามคธ ทั้งนี้ด้วยเล็งเห็นว่าในภายหน้า บุคคลจะทรงจำพระไตรปิฎกไว้ไม่ได้ทั้งหมดและจากการที่พระไตรปิฎกได้ ถูกจารึกไว้ด้วยภาษาบาลีภิกษุสงฆ์สาวกโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายเถรวาท จึงหันมาศึกษาภาษาบาลีให้เป็นความรู้พื้นฐานก่อน จากนั้นจึงศึกษาพระไตรปิฎกต่อไป ทั้งนี้เพื่อรักษาพระธรรมวินัยดั้งเดิมของพระพุทธองค์ไม่ให้คลาดเคลื่อนหรือวิปลาสไปตามยุคตามสมัย การศึกษาสมัยหลังพุทธกาลนี้ เริ่มมีการจัดบันทึกเป็นตัวอักษรแล้วในการสังคายนา

ครั้งที่ 5 นั้นเอง เพื่อให้พระธรรมและพระวินัยที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนสืบทอดต่อไปอย่างถูกต้องตามพุทธพจน์มากที่สุด

ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้เจริญแพร่หลายไปยังนานาประเทศจึงมีการคัดลอกพระไตรปิฎกไว้เป็นภาษาของตน (พระมหาทองดี ปญาวชิโร, 2545) การเรียนพระไตรปิฎกยังคงเป็นไปแบบเดียวกันกับสมัยพุทธกาล หากแต่มีพระธรรมวินัยเป็นศูนย์รวมแทนพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรศึกษาอยู่กับพระอุปัชฌาย์อาจารย์ซึ่งเป็นผู้แตกฉานในพระไตรปิฎก เป็นที่เคารพนับถือของคณะสงฆ์และสาธุชนทั่วไป วิธีการเรียนก็จะเป็นไปตามแบบฉบับของท่าน มีพระคณาจารย์หลายรูปที่เป็นหลัก คือ พระมหากัสสปะ พระอานนท์ พระอุบาลี เป็นต้น ส่วนการศึกษาเล่าเรียนในเวลาต่อมานั้น มีการ วางระบบวัดกุ่มขึ้น ถ้าผู้ศึกษาเป็นพระภิกษุก็เรียนพระไตรปิฎกโดยตรง ถ้าหากเป็นสามเณร ท่านจะ ให้เรียนเฉพาะพระสูตรตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎกพร้อมอรรถกถา ยังไม่ให้เรียนพระวินัยปิฎก เมื่ออุปสมบทแล้วจึงให้เรียนพระวินัยปิฎก ดังหลักฐานซึ่งมีอยู่ตอนหนึ่งในคัมภีร์อรรถกถาพระวินัย สมันตปาสาทิกา เรื่องตติยสังคายนา กล่าวถึงการเรียนพระพุทธพจน์ของสามเณรตีสสะ ตีสสะทั้งที่ยังเป็นสามเณรศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์ทั้งหมด พร้อมทั้งอรรถกถาวันพระวินัยปิฎก ก็ในเวลาอุปสมบทแล้วยังไม่ได้พรรษาเลย ได้เป็นติปิฎกธร (ผู้ทรงไตรปิฎก) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536)

ตั้งแต่สมัยพุทธการเป็นต้นมาหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาและมีผู้มีศรัทธายอมรับนับถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นสรณะคือที่พึ่งสูงสุดและออกบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จากนั้นมาพระพุทธองค์ได้ทรงวางแผนการศึกษาไว้เป็น 3 ชั้น คือ ปรียัติปฏิบัติและปฏิเวธ ปรียัติเปรียบเหมือนแผนที่ชี้ทางที่จะให้ถึงแหล่งชุมทรัพย์ทางปัญญา ปฏิบัติเปรียบเหมือนการออกเดินทางค้นหาทรัพย์นั้นตามแผนที่ที่ชี้ทางให้ปฏิเวธ เปรียบเหมือนการเดินทางถึงจุดหมาย ขาดหลักใดหลักหนึ่ง ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2541) ซึ่งมีคำอธิบายดังนี้ คือ 1) ชั้นปรียัติได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย นับเป็นองค์ประกอบสำคัญโดยความ เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและการศึกษาเล่าเรียนปรียัติธรรมนั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎีซึ่งหมายถึง การศึกษาพระธรรมวินัยให้มีความรู้เป็นพื้นฐานโดยแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้งว่า คำสอนของพระพุทธองค์ที่จัดเป็นธรรมบทนั้นบ่งชี้ว่าด้วยเรื่องอะไร ถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาธรรม คำสั่งสอนมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิตจะทำอย่างไรและเมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไรเป็นต้น 2) ชั้นปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือนำมาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจาและใจ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นำเอาหลักธรรมที่เรารู้แล้วนั้นมาเป็นแนวทางแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตน และ 3) ชั้นปฏิเวธ ได้แก่ ผลของการปฏิบัตินั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระอริยบุคคล เป็นต้น ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชน ธรรมดาขึ้นมาเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุธรรมขั้นนั้น ๆ ตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัตินั้นไม่มีใครมา ยกย่องหรือแต่งตั้งให้แต่การยก

ฐานะดังกล่าวเป็นไปโดยอัตโนมัติหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือฐานะหรือตำแหน่งพระอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้จรรู้ได้ด้วยตนเองคือเป็นปัจจัยตั้ง

การศึกษาสมัยหลังพุทธกาล คือ หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าปรินิพพานและ ในช่วงแรก ๆ ยังเป็นการศึกษาแบบท่องจำตอกกันอยู่เช่นเดิม จนถึงสังคายนาครั้งที่ 5 ได้มีการจัดบันทึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าลงในใบลาน ซึ่งภาษาที่ใช้บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ ภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธองค์ทรงเลือกที่จะใช้ในการประกาศศาสนาตั้งแต่แรกแล้วนั่นเอง เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและเพื่อรักษาพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าให้คงเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา คณะสงฆ์ทุก ๆ ประเทศที่นับถือพุทธศาสนาเถรวาทจึงได้มีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาบาลี รวมทั้งคณะสงฆ์ไทยด้วย

ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน

การศึกษาพระปริยัติธรรม เริ่มต้นมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว ซึ่งเป็นการศึกษาจากพระพุทธเจ้าโดยตรงบ้าง จากพระสาวกบ้าง เป็นการเรียนแบบ “มุขปาฐะ” คือท่องจำด้วยปาก (กรมการศาสนา, 2527) หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว รูปแบบการศึกษาพระปริยัติธรรมได้เปลี่ยนไปจากเดิมกล่าวคือ ได้มีการศึกษาเล่าเรียนจากครูอาจารย์ในสำนักต่าง ๆ หลายสำนัก นอกจากจะมีสถานศึกษา คือ สำนักเรียนเกิดขึ้นแล้วก็ยังมีหลักสูตรสำหรับศึกษาเล่าเรียนอีกด้วย หลักสูตรที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาเล่าเรียน คือ พระไตรปิฎกซึ่งจัดเป็นวิชาหลักของการศึกษา ครั้นพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิประมาณ พ.ศ. 500 ซึ่งนำโดยพระโสณะ และพระอุตตระ และหลังจากนั้นตามประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่ทราบความเคลื่อนไหวใด ๆ อีกเลยจนกระทั่งถึงสมัยล้านนาเป็นต้นมาปรากฏว่าพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในดินแดนล้านนาได้มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมได้มีการศึกษากันอย่างจริงจัง

การศึกษาภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาสำคัญเพราะเป็นภาษาที่ใช้จดบันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้านั่นเอง การศึกษาภาษาบาลีที่เริ่มเห็นเด่นชัดคือในยุคสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น เป็นยุคเริ่มก้าวหน้าเพราะท่านผู้เป็นประมุขของประเทศในบางรัชกาลถึงกับทรงศึกษาภาษาบาลีและทรงมีความรู้จนถึงระดับแตกฉานในระยะเวลาสืบ ๆ มาจนถึงกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็ตีกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีก็ตีการศึกษา ภาษาบาลีมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพราะพระราชาธิบดีผู้เป็นประมุขในยุคนี้ ๆ ทรงเป็นพระราชอุปัชฌาย์ ทรงทำนุบำรุงยกย่องเชิดชู เพราะทรงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศ การศึกษา ภาษาบาลีจึงเป็นกุญแจสำหรับไขซึ่งพระศาสนธรรมอันบรรจุนอยู่ในภาษาบาลีจนสามารถนำออกแสดงได้เป็นภาษาของตน จึงเป็นกรณีพิเศษที่สำคัญประการหนึ่งของพระพุทธบุตรในพระพุทธศาสนา ทั้งในทางสั่งสอนและศึกษาเล่าเรียน ในอดีตกาลฉันทใด ในปัจจุบันกาลก็ฉันทนั้น (สนามหลวงแผนกบาลี, 2536) ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ทรงเป็นอุปถัมภ์ทรงทำนุบำรุงสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนพระ

ปรียัติธรรม และทรงยกย่องพระภิกษุ สามเณรที่เรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกบาลีให้มีฐานันดรตามฐานานุกรม รวมทั้งการพระราชทานพระบรมราชาูปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การอุปสมบทนาคหลวง การถวายนิยัตินิเทศ และพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์แก่พระภิกษุสามเณร และสำนักเรียนที่ดีเด่น เป็นต้น (พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติธมฺมรตโน) และ พระมหาทองดี ปัญญาชีโร, 2548)

การศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์นั้น ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อผลต่อบุคคลากรที่มีคุณภาพพร้อมไปด้วยคุณธรรม เพื่อสนองงานพระศาสนา ดังนั้น หลักเกณฑ์ของการคัดเลือกในแต่ละชั้นภูมิจึงมีความเข้มข้นทั้งในเนื้อหา รูปแบบและวิธีการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคคลากรที่มีคุณภาพเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริง ๆ ไว้รับใช้งานพระศาสนา ซึ่งการศึกษาพระปรียัติธรรม แผนกบาลีถือกันว่าเป็นบุญกุศลของผู้ศึกษาที่ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะของตนเล่าเรียนจนถึงสอบได้ในชั้นประโยคนั้น ๆ จึงให้การยกย่องรับโดยทั่วไป ทั้งผู้สอบผ่านในชั้นภูมินั้น ๆ ได้แสดงภูมิรูป ภูมิธรรม สมกับชั้นภูมิสมฐานะ ทำให้ศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้ใฝ่รู้ต่อ การศึกษา ยังคงอยู่แม้ในปัจจุบัน และเป็นความภาคภูมิใจของครูบาอาจารย์และญาติโยมทั้งหลายที่เห็นพระภิกษุสามเณร ศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกบาลี (สนามหลวงแผนกบาลี, 2543)

การศึกษาภาษาบาลีในปัจจุบันได้มีการจัดรูปแบบการศึกษาตามเป็นมาตรฐานการศึกษาในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาคณะสงฆ์ โดยการจัดตั้งเป็นโรงเรียนพระปรียัติธรรมแผนกบาลีขึ้นมีเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ เป็นผู้อำนวยการ และจัดตั้งบุคคลกรทางการศึกษาเหมือนกับโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั่วไป

พระสงฆ์ไทยกับปัญหาการศึกษาภาษาบาลี

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนบาลี ที่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนบาลีในปัจจุบัน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านครูสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและแรงจูงใจ 5) ด้านตัวของผู้เรียน 6) ด้าน สถานที่เรียน และ 7) ด้านการวัดผล จากปัญหาที่กล่าวมานี้ สาเหตุของปัญหาจริง ๆ คือ การเปลี่ยนแปลงของสังคม คือสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจาก สมัยพุทธกาล สมัยหลังพุทธกาล จนถึงสมัยที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาในเมืองไทยใหม่จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสังคมยังเป็นสังคมเกษตรกรรมสังคมเกษตรนี้ยังคงดำเนินมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หลังจากนั้นสังคมก็เริ่มเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม จนถึงเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาสังคมเข้าสู่สังคมเทคโนโลยี ปัจจุบันนี้ ความเจริญทางด้านวัตถุได้ครอบงำประชากรโลกทั้งหมดไว้ ไม่เว้นแม้แต่วงการสงฆ์

ปัจจุบันกระแสวัตถุนิยมรุนแรงมากในแต่ละสังคม ประชากรในแต่ละสังคมมุ่งแสวงหาเครื่องอำนวยความสะดวก ที่สร้างขึ้นจากเทคโนโลยีต่าง เครื่องอำนวยความสะดวกทั้งหลายสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในยุคนี้ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน โทรศัพท์ โทรทัศน์ เครื่องครัวประเภทต่าง รวมทั้งบ้านทั้งรถ สิ่งเหล่านี้ยังทันสมัย ยิ่งตอบสนอง

ความต้องการของมนุษย์ได้มากเท่าใด ราคาจึงแพง จากที่กล่าวมานี้ทำให้มนุษย์ต้องดิ้นรนมากขึ้นเพื่อให้ได้สิ่งเหล่านี้มา คุณค่าทางจิตใจ ความสำคัญทางด้านจิตใจเกือบจะหายไปจากมนุษย์รวมทั้งสังคมไทย เมืองไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา ปรากฏว่า คนไทยส่วนมากเป็นชาวพุทธแค่นั้นสำหรับคนบ้าน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทยกับด้อยค่าลงไป สิ่งของคนไทยนับถือมากกว่าพระพุทธศาสนาคือวัตถุนิยมของรวมทั้งเงินทอง แม้แต่การบวช ชาวพุทธถือว่าการบวชเป็นการทดแทนค่าน้ำนม ค่าข้าว ค่าน้ำที่มารดาบิดาเลี้ยงมา ถือว่าเป็นหน้าที่ของชายไทย เมื่ออายุครบบวชแล้วต้องบวช ตามคติความเชื่อดังกล่าว สังคมยุคเกษตรกรรม ชายไทยจะบวชอย่างน้อย 1 พรรษา หรือ 3 เดือนค่อยลาสิกขา แต่ทุกวันนี้การบวชก็เปลี่ยนไป การบวชในปัจจุบันนี้ นิยมบวชกัน 15 ถึง 30 วัน เพราะว่าผู้ที่บวชใจปัจจุบันนี้ส่วนมากต้องลางานจากบริษัท จากโรงงาน ถ้าทางบริษัทและโรงงานอนุญาตให้บวช จึงจะบวชได้ ระยะเวลาที่สามารถลาบวชนั้นจะไม่เกิน 30 วัน ถ้าเกินนั้นก็ต้องออกจากงาน

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คือ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาภาษาบาลีในประเทศไทย คนบวชหายาก ถึงบวชก็บวชไม่นาน ทั้งนี้เกิดจากการเปลี่ยนไปของยุคสมัยมนุษย์ให้ความสำคัญกับเรื่องจิตใจหรือเรื่องศีลธรรมน้อยลง แต่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่า เมื่อคนไม่นิยมบวชหรือบวชก็บวชไม่นาน ผู้ที่จะมาศึกษาภาษาบาลีเพื่อรักษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็น้อยลงถึงแม้หลักสูตรหลักสูตร ครูสอน สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น จะพัฒนาให้ดียังไง เมื่อคนไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความสำคัญ การเรียนการศึกษาภาษาบาลีก็ต้องพบกับปัญหาอยู่ตลอดเวลา

แนวคิดเสริมสร้างรูปแบบการศึกษาภาษาบาลี

การเสริมสร้างรูปแบบการศึกษาภาษาบาลี เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีวิวัฒนาการด้านมิติของภาษามาอย่างยาวนาน บรรดาภาษาทั้งหลายที่มีปรากฏอยู่ในโลก ภาษาบาลีหรือภาษามคธ จัดว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ ปรากฏเด่นอยู่ในตัวของภาษาและเป็นภาษาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรม ซึ่งปราชญ์ทั่วโลกให้การยอมรับว่าเป็นภาษาที่ละมุนละไม มีมิติโครงสร้างทางไวยากรณ์สละสลวย และเป็นภาษาที่ สื่อความหมายได้โดยตรง ไม่ต้องขยายความหรือมีการตีความหมายนำไปสู่การอธิบายความหมายใหม่ เพื่อไม่ให้คลาดเคลื่อนไปจากความหมายเดิม และเพื่อป้องกันสัทธรรมปฏิรูป (ธรรมปลอม) ที่จะพัวพันเกิดขึ้นในอนาคต การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี บุรพจารย์ได้ออกแบบระบบของการศึกษาไว้เพื่อเจียรไนผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรด้านบุคคลที่ทรงคุณค่า โดยผ่านกระบวนการของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจวบจนปัจจุบัน หากจะปรับเปลี่ยนเพื่อประยุกต์เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยปรับกระบวนการทัศน์ของหลักสูตร

เสียใหม่ จะกลายเป็นศาสตร์การศึกษาในอีกมิติหนึ่ง ที่มีความลุ่มลึกไม่แพ้ศาสตร์สาขาอื่นหรือ ยึดถือการศึกษาในมิติแบบเดิมไว้ (พระมหาวรพล วรพล (ม่วงสาว) และคณะ 2560)

สมัยปัจจุบันนี้ซึ่งเป็นยุคที่ผู้คนต้องดิ้นรนในการเลี้ยงชีพมากขึ้น เพราะ (1) ประชากร โลก รวมทั้งประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น (2) กระแสวัตถุนิยมแรง จากเหตุผลทั้ง 2 ข้อนี้การปรับปรุง หลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้ผู้สนใจเรียนบาลีมากขึ้นนั้น ควรเน้นไปที่เยาวชนชาวพุทธทั้งหมดที่อยู่ใน วันวันศึกษา เริ่มจากแต่มีวัยต้นจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมด้วย เมื่อมีกลุ่มเป้าหมายแล้วลำดับต่อไปการสร้างแรงจูงใจ เช่น เมื่อเรียนหลักสูตรภาษา บาลีในโรงเรียนจนมีวัยระดับปลายแล้วจะให้โควตาพิเศษให้เข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาดัง ระดับแนวทางในประเทศไทย โดยกำหนดว่าต้องสอบผ่านระดับบาลีศึกษา 3 ที่ทางโรงเรียนจัด สอบวัดผลเองสำหรับนักเรียนทั่วไป ส่วนสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เมื่อสอบ ปธ. 1-2 ได้ ก็ให้สิทธิ์ศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ฟรีในระดับปริญญาตรี ถ้าสอบประโยค 3 ได้ ให้ศึกษา ฟรีในระดับปริญญาโท และถ้าสอบได้ ปธ. 6 ถึง 9 ให้ศึกษาฟรีในระดับปริญญาเอก เป็นต้น

การเรียนการสอนภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยมีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนดังที่ กล่าวมานี้ คือการกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย เป็นเยาวชนชาวพุทธทั้งหมดในประเทศไทยที่ กำลังศึกษาตั้งแต่มีวัยจนถึงอุดมศึกษา โดยกำหนดผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับเพื่อเป็นแรงจูงใจ ทั้งนี้ผู้มีส่วนรับผิดชอบทั้งคณะสงฆ์ไทยต้องร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อกำหนดหลักสูตร ออกมาอย่างชัดเจน

สรุป

การจัดการศึกษาในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบอย่างปัจจุบันนี้ การศึกษาในสมัยพุทธกาลแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แบบ คือ 1) การศึกษาในภาคทฤษฎี เรียกว่า คันถธุระ โดยมีพระพุทธเจ้าทรงสอนเอง ด้วยวิธีการแสดงธรรมเทศนา เนื้อหาใน การศึกษา คือเรื่องหลักพระพุทธานุสสติของภิกษุ ทั้งในเรื่องกฎระเบียบและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับ สมาธิ และ 2) วิปัสสนาธุระ เป็นการลงมือปฏิบัติสมาธิที่ได้เรียนรู้ในภาคทฤษฎีจากพระพุทธองค์ แล้ว จึงสรุปว่าการศึกษาในสมัยพุทธกาลมีการจัดการเรียนการสอน 2 แบบ คือ ภาคทฤษฎี คือ คันถธุระ และภาคปฏิบัติ คือ วิปัสสนาธุระ การศึกษาสมัยหลังพุทธกาล คือ หลังจาก พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าปรินิพพานและในช่วงแรก ๆ ยังเป็นการศึกษาแบบท่องจำต่อกันอยู่เช่นเดิม จนถึงสังคายนาครั้งที่ 5 ได้มีการจัดบันทึกหลักธรรมลงใบลานเป็นภาษาบาลี ทำให้การศึกษา ภาษาบาลีของพระภิกษุสงฆ์เพื่อรักษาพระพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องสำคัญยิ่งสำหรับ คณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาททั่วโลก รวมถึงประเทศไทย การศึกษาภาษาบาลีในประเทศไทยได้รับการ นิยมเป็นอย่างมากในยุคแรก ๆ จนถึงยุคกลาง ๆ รัตนโกสินทร์

ในปัจจุบันนี้ความเจริญรุ่งเรืองทางเทคโนโลยีทำให้การเรียนการสอนภาษาบาลีไม่ได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชน เพราะต้องดิ้นรนในการดำรงชีวิตที่มากขึ้น ฉะนั้น ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาบาลี จึงควรปรับปรุงหลักสูตร และกำหนดเป้าหมายกลุ่มผู้ที่จะต้องเรียนบาลีและบาลีศึกษาให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อเรียนจบหลักสูตรบาลีตามระดับ ประโยค ปธ. ให้ชัดเจนทั้งบาลีและบาลีศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2526). *คู่มือบรรพชาอุปสมบท ฉบับกรมการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2527). *ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน์) และ พระมหาทองดี ปญญาชีโร. (2548). *การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี*. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2544). *ลัทธิทนต์ตตมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- พระมหาทองดี ปญญาชีโร. (2545). *คู่มือเปิดตำราเรียนบาลีสำนักศาสนศึกษาวัดเทพศิลา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาปรีดา สกกธมโม. (2550). *ความเป็นมาของภาษาบาลี*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2550, จาก www.balee.net/title.html - 8k.
- พระมหาวรพล วรพล (ม่วงสาว) และคณะ. (2560) แนวโน้มการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในประเทศไทย. *วารสาร Journal of Yanasangvorn Research Institute Vol.10 No.1 (January – June 2019)*.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. (2536). *พระสูตรและอรรถกถาแปล ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค*. เล่มที่ 3 ภาคที่ 1 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- มานพ พลไพรินทร์. (2526). *ปัญหาและความต้องการด้านการเงินโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ* (ปริญญาานิพนธ์. กศ.ม. การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สนามหลวงแผนกบาลี. (2536). *เรื่องสอบบาลี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2543). *เรื่องสอบบาลี*. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2541). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.

การรับมาตรการเยียวยาของประชาชนต่อการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19*

RECEIVING THE PEOPLE'S REMEDIAL MEASURES AGAINST THE PANDEMIC COVID-19 VIRUS

รุจิรา คงเกิด, เพ็ญยุพา อัสวภูมิ, วรกานต์ เทพนอก, ศิริลักษณ์ ขวัญมนต์, จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล

Rujira Khongkoed, Phenyupha Assawapum, Worakan Thepnok,

Sirilak Kwanmon, Chuthatip Pradipatnaruemol

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: rujira.01082542@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมาตรการเยียวยาที่ประชาชนได้รับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการได้รับการเยียวยาจากรัฐบาล พบว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดในประเทศไทยที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และผู้ประกอบการต่าง ๆ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นอย่างมาก ภาครัฐจึงได้ยกระดับการควบคุม และออกมาตรการในการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทางด้านมาตรการเงินเยียวยา ลดภาระค่าใช้จ่าย และการพักชำระหนี้ โดยมาตรการต่างๆที่รัฐบาล ได้เยียวยาประชาชนนั้น ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรได้รับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กล่าวถึง สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ ทั้งนี้รวมไปถึงการจัดสรรวัคซีนที่มีคุณภาพเพื่อนำมาฉีดให้กับประชาชน เงินที่ประชาชนได้รับและนำไปใช้จ่ายนั้น ก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจไทย ทั้งนี้ผลเสียของการดำเนินโครงการ คือมาตรการเยียวยาช่วยเหลือประชาชนอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เนื่องจาก ไม่สามารถกดออกมาเป็นเงินสดได้ ปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันคือรายได้ลดลง พอมีมาตรการเยียวยา ประชาชนมองว่าสามารถช่วยเหลือช่วงว่างงาน และช่วยบรรเทาผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ได้ ดังนั้น เมื่อสิ้นสุดโครงการประชาชนก็จะไม่ได้รับการเยียวยาต่อถึงแม้ว่าการแพร่ระบาดจะยังคงอยู่ รัฐบาลควรมีแผนการรองรับในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: มาตรการเยียวยา; การแพร่ระบาด; ไวรัสโควิด-19

Abstract

This academic article aimed to study the remedial measures that people have received from the COVID-19 pandemic, and to study the opinions of the people on the treatment of the government. It was found that the pandemic situation in Thailand had affected both the government, private sector, the public and various entrepreneurs which had greatly affected life, economy, society and politics. and measures to help continuously in terms of remedial measures reduce the burden of expenses and payment moratorium by various measures that the government has healed the people. It is a fundamental right that people should be entitled to under the Constitution of the Kingdom of Thailand, BE 2550 (2007), mentioning the right to receive public health services and welfare from the state. This includes allocating quality vaccines to be injected to people. The money that peoples received and spent it. Causing money to circulate in the Thai economy. However, the disadvantages of the implementation of the project was that the relief measures to help people may not be in accordance with the needs of the people because they cannot be withdrawn in cash the problem of crisis that affected daily life was the decrease of incomes. When there were remedial measures, people thought they could help during unemployment and help alleviate the impact on their lives. Therefore, at the end of the program, people will not continue to be healed even if the pandemic persists. The government should have a plan to support what will happen in the future.

Keywords: Remedial measures; Epidemic; Covid-19 virus

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน วันที่ 30 ธันวาคม 2562 สำนักงานสาธารณสุขเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ได้ออกประกาศอย่างเป็นทางการ พบโรคปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตลาด อาหารทะเลที่เมืองอู่ฮั่น โดยสาเหตุที่เป็นไปได้มากที่สุดในการติดต่อสู่คน คือการสัมผัสกับเนื้อสัตว์ประเภทต่าง ๆ ที่วางขายในตลาด และเนื่องจากเมืองอู่ฮั่นเป็นเมืองใหญ่ที่มีประชาชนอยู่หนาแน่น จึงทำให้การระบาดแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว มีผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมาก องค์การอนามัยโลกได้ออกมาระบุว่าไวรัสชนิดดังกล่าวคือ SARS-CoV-2 เรียกว่า COVID-19 (กรมควบคุมโรค, 2564)

สำหรับการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 รอบแรกในประเทศไทย พบผู้ป่วยต้องสงสัยรายแรกเมื่อ วันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2563 เป็นนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีนอายุ 74 ปี ซึ่งเดินทางมาจากนครอู่ฮั่น (กรมควบคุมโรค, 2563) และจากสถิติเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีการระบาดและมีจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด 19 จำนวน 1,537,310 คน จำนวนผู้รักษาหาย 1,393,902 คน คิดเป็นร้อยละ 91 (กรมควบคุมโรค, 2564) แม้ระบบควบคุมโรคของประเทศไทย มีการแยกผู้ป่วยที่ติดเชื้อหรือเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้อย่างรวดเร็ว และมีการตรวจเชื้อจากผู้ป่วยให้ได้อย่างรวดเร็ว แต่การระบาดในประเทศไทยก็ยังคง ดำเนินอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชน เช่น ตกงาน หรือถูก เลิกจ้าง สมาชิกครอบครัวต้องอยู่ห่างกัน และมีการรักษาระยะห่างทางสังคม เป็นต้น รวมถึงสัมพันธภาพในครอบครัวและชุมชนลดลง ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไปเกิดปัญหาการขาดรายได้ และชีวิตประจำวันที่ต้องปรับเปลี่ยนไป (บัญชา เกติมณี, และคณะ, 2563) จากสถานการณ์ที่ทวีความรุนแรงมียอดผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเร่งเยียวยาประชาชนด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยบรรเทาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเร่งด่วน และให้สอดคล้องกับกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบ เช่น บุคคลทั่วไป ลูกจ้างแรงงาน และผู้ประกอบการ เป็นต้น นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศภาวะฉุกเฉินของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่บ้าน รักษาระยะห่างทางสังคม สวมหน้ากากอนามัย และล้างมือบ่อย ๆ (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ส่งผลให้ประชาชนต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทั้งหมด

ดังนั้น รัฐบาลต้องทำให้ประชาชนเห็นและเชื่อมั่นว่าสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเน้นการเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดเป็นลำดับแรก และให้การช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ครอบคลุมทั้งบุคคลทั่วไป ลูกจ้างแรงงาน หรือผู้ประกอบการ เพราะเหตุนี้รัฐบาลควรเล็งเห็นความสำคัญในการออกมาตรการช่วยเหลือให้เป็นรูปธรรมมีประสิทธิภาพ ในส่วนของภาครัฐกิจ และเศรษฐกิจก็ต้องมีมาตรการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที ทันท่อสถานการณ์ เพื่อกระตุ้นให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว โดยคณะผู้เขียนได้ยกตัวอย่างมาตรการหรือโครงการของรัฐบาลที่ประชาชนใช้สิทธิ์เข้าร่วมมากที่สุด ซึ่งเป็นมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการหยุดงาน หรือขาดรายได้ เนื่องจากไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพและศึกษาถึงการดำเนินโครงการมาตรการเยียวยาหลักเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการได้ รวมถึงการแสดงความเห็นของประชาชนต่อการได้รับการเยียวยาจากรัฐบาล เมื่อประชาชนได้ศึกษาบทความนี้ประโยชน์ที่จะได้รับคือการรู้โครงการเยียวยาต่างๆที่รัฐจัดขึ้น รวมถึงรายละเอียดของโครงการ ข้อดี-ข้อเสียปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากประชาชนที่เราร่วมโครงการ

มาตรการเยียวยารัฐบาล

จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ยาวนานมากกว่า 1 ปี จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบรุนแรงขึ้น ต่อประชาชนและภาคธุรกิจอย่างทวีคูณ ทางภาครัฐจึงได้ยกระดับการควบคุมโควิด-19 ออกมาตรการในการช่วยเหลือทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้าน เงินเยียวยา ลดภาระค่าใช้จ่ายและหนี้ รวมถึง สวัสดิการการรักษาต่าง ๆ

ทำไมถึงต้องเยียวยาในช่วงโรคระบาดของไวรัสโควิด-19

เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 ที่ผ่านมา รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักรตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสั่งปิดสถานประกอบการหลายประเภทที่มีคนแออัดและเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด เช่น สนามมวย สนามกีฬา ผับ สถานบันเทิง โรงแรมรสพ นวดแผนโบราณ สปา ฟิตเนส และสถานบริการอื่น ๆ ผลกระทบที่ตามมาจากมาตรการดังกล่าวของรัฐบาลคือ ระบบเศรษฐกิจที่ประสบปัญหาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยิ่งหดตัวลงอย่างรุนแรงและรวดเร็ว (อิสร์กุล อุณหเกตุ, 2564) จากสภาพปัญหาและผลกระทบดังกล่าว ทางรัฐบาลจึงได้ออกมาตรการช่วยเหลือและเยียวยา ทั้งนโยบายการช่วยเหลือและการรักษาผู้ที่ติดเชื้อ นโยบายช่วยเหลือในการตรวจหาเชื้อโควิด-19 ให้แก่ประชาชนที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อ รวมถึงนโยบายเยียวยาทางเศรษฐกิจ เช่น โครงการคนละครึ่ง และโครงการเราชนะ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือและการเยียวยาจากภาครัฐเหล่านี้ดูจะไม่เพียงพอที่จะช่วยพลิกฟื้นความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในภาวะลำบากได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ในด้านการบริหารจัดการอาจยังไม่สามารถให้การช่วยเหลือและการเยียวยาได้อย่างครอบคลุมทุกกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ กล่าวคือ เป็นไปได้ว่ายังมีอีกหลายกลุ่มคนที่ถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลังจากนโยบายของรัฐเอง (สรวิศ หมา, 2564)

ดังนั้น เมื่อมีการระบาดขึ้นมามากแล้วมีการล็อกดาวน์เกิดขึ้น การดำเนินมาตรการเยียวยาก็จะเป็นทางเลือกประคับประคอง ให้ระบบเศรษฐกิจสามารถดำเนินไปตามความเหมาะสมและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนได้ เพื่อให้เกิดการบรรเทาหรือชะลอปัญหาดังกล่าว โดยสามารถใช้มาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ เยียวยา และชดเชยให้แก่ประชาชน ดังนั้นคณะผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบ จึงได้หยิบยกมาตรการหรือโครงการที่ประชาชนมีสิทธิ์เข้าร่วมและลงทะเบียนใช้สิทธิ์มากที่สุด คือ โครงการเราชนะ โครงการคนละครึ่ง โครงการเราไม่ทิ้งกัน โครงการ ม. 33 เรารักกัน โครงการจ่ายเงินเยียวยาให้กับผู้ประกันตน ตามมาตรา 33 มาตรา 39 และมาตรา 40 โครงการจ่ายเงินเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง 2,000 บาท และวัคซีนโควิด-19 โดยมีรายละเอียดดังนี้

โครงการเราชนะ

โครงการเราชนะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือด้วยการลดภาระค่าครองชีพให้แก่ประชาชน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยจะสนับสนุนวงเงินช่วยเหลือให้แก่ประชาชน วงเงินไม่เกิน 3,500 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นระยะเวลา 2 เดือน โดยวงเงินช่วยเหลือเพื่อลดภาระค่าครองชีพดังกล่าว จะก่อให้เกิดการนำไปใช้เพื่อการใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคที่จำเป็น และค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางอันจะก่อให้เกิดการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจไปในคราวเดียวกัน รายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2564)

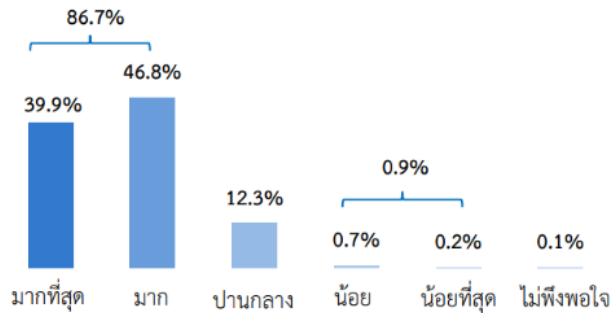
1.1 คุณสมบัติและรายละเอียด ดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสัญชาติไทย อายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป ไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ไม่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการ หรือไม่เป็นผู้มีเงินได้เกิน 300,000 บาท และไม่มีเงินฝากรวมกันทุกบัญชีเกิน 500,000 บาท

1.2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการเราชนะ ประชาชนร้อยละ 62.1 ระบุว่าเข้าร่วมโครงการเราชนะ ร้อยละ 37.9 ระบุว่าไม่เข้าร่วมโครงการฯ โดยให้เหตุผลที่ไม่เข้าร่วม 3 อันดับแรก คือ ไม่อยู่ในเงื่อนไขโครงการฯ เช่น เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 เป็นข้าราชการ เป็นผู้รับบำนาญ เงินฝากเกิน 500,000 บาท เป็นต้น ลงทะเบียนไม่ทัน และไม่เดือดร้อนเรื่อง ค่าใช้จ่าย สำหรับผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ร้อยละ 86.7 มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในระดับมาก - มากที่สุด ร้อยละ 12.3 ระบุว่าพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 0.9 ระบุว่าพึงพอใจน้อย - น้อยที่สุด และร้อยละ 0.1 ระบุว่าไม่พึงพอใจ นอกจากนี้ ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก ได้แก่ ให้ทุกคนได้รับสิทธิเสียเวลายา (ร้อยละ 51.4) เพิ่มวงเงิน (ร้อยละ 24.8) และให้เป็นเงินสด (ร้อยละ 13.1) ดังภาพที่ 1-2

ภาพที่ 1 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามความคิดเห็นต่อ “โครงการเราชนะ”

ที่มา: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564

ภาพที่ 2 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามความพึงพอใจ “โครงการเราชนะ”

ที่มา: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564

1.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับและข้อเสนอแนะต่อโครงการเราชนะ ให้ทุกคนได้รับสิทธิเยียวยา ร้อยละ 51.4, เพิ่มวงเงิน ร้อยละ 24.8 และให้เป็นเงินสด ร้อยละ 13.1 จะเห็นได้ว่าโครงการนี้มีการจำกัดสิทธิ์ไว้ซึ่งจะไม่ได้รับเงินเยียวยาหากไม่ลงทะเบียนตามเวลาที่กำหนดและไม่ได้รับทุกคนจะได้เฉพาะบางส่วนเท่านั้น การลงทะเบียน สมาร์ทโฟนและอินเทอร์เน็ตต้องเสถียรแน่นอนว่าการที่ประชาชนพร้อมใจลงทะเบียนในเวลาที่กำหนดเป็นจำนวนมาก ๆ จึงเกิดปัญหาเว็บที่ลงทะเบียนล่มทำให้เกิดเสียสิทธิ์ เงินที่ประชาชนได้รับจำนวน 3,500 บาท เป็นระยะเวลา 2 เดือน ถือเป็นการลดภาระค่าครองชีพของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ประชาชนได้นำส่วนนี้ไปใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคเพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์แบบนี้บางคนได้นำเงินส่วนนี้ไปต่อยอดธุรกิจให้กลับมาขายยอดขายดีกว่าเดิม

1.4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค โครงการเราชนะที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเยียวยาประชาชน มีข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคของโครงการเราชนะ

ข้อดี	ข้อเสีย	ปัญหาอุปสรรค
1. ประชาชนมีเงินใช้จ่ายยามวิกฤติ	1. ความไม่เท่าเทียมกัน จากการรับเงินที่ไม่ทั่วถึง เช่น กลุ่มเปราะบาง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติด	1.ระบบล่ม เนื่องจากมีผู้ลงทะเบียนเป็นจำนวนมาก
2. เป็นการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง	2. เงินที่ได้รับไม่สามารถกดออกมาเป็นเงินสดได้ ต้องใช้จ่ายผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตัง	2. ประชาชนประสบปัญหาในการยืนยันตัวใน แอปพลิเคชัน เป๋าตัง
3. ผู้ประกอบการร้านค้าสามารถขายสินค้าได้	3. เงินจำนวน 3,500 บาท ไม่เพียงพอในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบหนัก	3. ร้านค้าฉวยโอกาสขึ้นราคามากกว่าปกติ

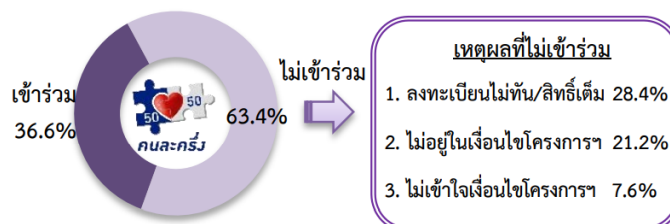
จากตารางที่ 1 ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า จากการที่รัฐจ่ายเงินให้กับประชาชนนั้นก็เพื่อเป็นการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ทำให้ไม่สามารถค้าขายได้ รัฐมองว่าเป็นการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ แต่ก็มีข้อเสียคือความไม่เท่าเทียมจากการรับเงิน เงินที่ประชาชนได้รับไม่สามารถกดออกมาเป็นเงินสดได้และไม่เพียงพอต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการกล่าวว่าเกิดปัญหาและอุปสรรคในการลงทะเบียนเนื่องจากเว็บล่ม ประชาชนประสบปัญหาในการยืนยันตัวใน และร้านค้าบางรายขึ้นราคาสินค้ามากกว่าปกติ

โครงการคนละครึ่ง

โครงการคนละครึ่ง เป็นการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน เนื่องจากการเป็นการร่วมจ่าย กลุ่มเป้าหมายจึงเป็นผู้ที่พอจะมีรายได้เพื่อมาร่วมจ่ายกับรัฐ ซึ่งเป็นการสร้างอุปสงค์ที่แท้จริง ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายย่อย โดยเฉพาะหาบเร่ แผงลอย รวมถึงผู้ผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โครงการคนละครึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของโครงการ คือ ระบบการใช้จ่ายด้วยแอปพลิเคชัน “เปาตัง” และ “ถุงเงิน” ที่ต้องลงทะเบียนและใช้ OTP รวมทั้งยืนยันตัวตนว่าเป็นเจ้าของโทรศัพท์จริง เพื่อประโยชน์แก่ผู้ใช้ให้มั่นใจว่าสิทธิจะไปถึงตัวของท่านจริง ไม่มีผู้อื่นมาใช้สิทธิแทน และมีการใช้จ่ายจริงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (กนิษฐา ศสกุล, 2563)

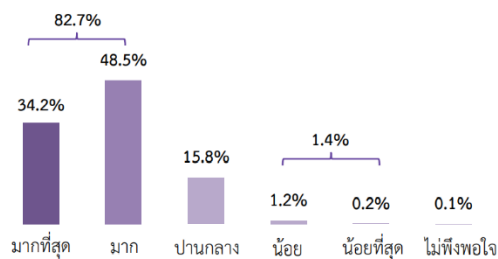
2.1 รายละเอียดและเงื่อนไขการลงทะเบียนโครงการคนละครึ่ง ดังนี้ คนที่ลงทะเบียนจะได้รับสิทธิส่วนลด 50% เฉพาะการซื้อสินค้ากับร้านที่ร่วมโครงการ และรัฐออกให้ไม่เกินวันละ 150 บาทต่อคน รวมยอดสูงสุดไม่เกิน 3,000 บาท ตลอดทั้งโครงการเงื่อนไขการลงทะเบียนโครงการคนละครึ่ง เป็นบุคคลสัญชาติไทยและมีบัตรประชาชน อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ต้องไม่เป็นผู้ได้รับสิทธิโครงการ “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” และหากลงทะเบียนใช้สิทธิโครงการ “คนละครึ่ง” แล้วจะไม่ได้รับสิทธิในการเข้าร่วมโครงการ “การซื้อปดมีคีน” (สถานีวิทยุ จส.100, 2563)

2.2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการคนละครึ่งประชาชนร้อยละ 36.6 ระบุว่าเข้าร่วมโครงการ คนละครึ่ง ร้อยละ 63.4 ระบุว่าไม่เข้าร่วมโครงการฯ โดยให้เหตุผลที่ไม่เข้าร่วม 3 อันดับแรก คือ ลงทะเบียน ไม่ทัน/สิทธิเต็ม ไม่อยู่ในเงื่อนไขโครงการฯ เช่น มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ใช้สิทธิ “ซื้อปดมีคีน” ไม่มีสัญชาติไทย เป็นต้น และไม่เข้าใจเงื่อนไขโครงการฯ สำหรับผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ร้อยละ 82.7 มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในระดับมาก - มากที่สุด ร้อยละ 15.8 ระบุว่าพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 1.4 ระบุว่า พึงพอใจน้อย - น้อยที่สุด และร้อยละ 0.1 ระบุว่า ไม่พึงพอใจ นอกจากนี้ ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก ได้แก่ ให้ทุกคนได้รับสิทธิเยียวยา (ร้อยละ 54.2) เพิ่มวงเงิน (ร้อยละ 28.1) และให้เป็นเงินสด (ร้อยละ 7.8) ดังภาพที่ 3-4

ภาพที่ 3 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามความคิดเห็นต่อ “โครงการคนละครึ่ง”

ที่มา: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564

ภาพที่ 4 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามความพึงพอใจ “โครงการคนละครึ่ง”

ที่มา: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

2.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับและข้อเสนอแนะต่อโครงการคนละครึ่ง ให้ทุกคนได้รับสิทธิเยียวยา ร้อยละ 54.2, เพิ่มวงเงิน ร้อยละ 28.1 และให้เป็นเงินสด ร้อยละ 7.8 จะเห็นได้ว่าโครงการนี้มีการจำกัดสิทธิไว้อย่างชัดเจนและไม่ได้รับทุกคนจะได้รับเฉพาะบางส่วนเท่านั้น สำหรับการเยียวยาที่รัฐบาลไม่ได้เป็นคนให้เงินเยียวยา 100% ทั้งนี้ การใช้จ่ายใช้สอยเงินส่วนนี้มีเงินของประชาชนรวมอยู่ด้วยครึ่งหนึ่งและของรัฐครึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ประชาชนได้รับการเงินช่วยเหลือจากรัฐ ทำให้สามารถนำมาจุนเจือครอบครัวได้ เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน และ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้เกิดเงินเวียนในประเทศ

2.4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค โครงการคนละครึ่งที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเยียวยาประชาชน มีข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคของโครงการคนละครึ่ง

ข้อดี	ข้อเสีย	ปัญหาอุปสรรค
1. เกิดเงินหมุนเวียนในประเทศ เนื่องจากคนใช้สิทธิ์เป็นจำนวนมาก	1. ประชาชนได้รับเงินไม่ถึงครึ่ง	1. ประชาชนมีปัญหาในการยืนยันตัวใน แอปพลิเคชัน เป้าตัง
2. ประชาชนได้รับเงินไว้ใช้จ่ายค่าอุปโภค-บริโภค	2. ขั้นตอนในการใช้จ่ายยุ่งยาก	2. คนขับรถส่งอาหารเดลิเวอรี่งานหาย ไม่มีรายได้ เพราะคนหันไปใช้สิทธิ์
3. ร้านค้าสามารถฟื้นตัวจากการหยุดขายของได้	3. ประชาชนบางส่วนไม่ได้รับสิทธิ์ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่พอจะมีรายได้เพื่อมารวมจ่ายกับรัฐขั้นตอนในการใช้จ่ายยุ่งยาก	3. ร้านค้าที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการขายไม่ได้

จากตารางที่ 2 ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า โครงการคนละครึ่งที่รัฐจัดทำขึ้นเป็นการช่วยเหลือประชาชนเพื่อให้ไว้ใช้จ่ายในการอุปโภค-บริโภค ร้านค้าที่ไม่มีรายได้ก็มีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากประชาชนมาใช้สิทธิ์จำนวนมากและเกิดเงินหมุนเวียนในประเทศแต่ก็มีข้อเสียเพราะประชาชนบางส่วนไม่ได้รับสิทธิ์ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่พอจะมีรายได้เพื่อมารวมจ่ายกับรัฐขั้นตอนในการใช้จ่ายยุ่งยาก คนขับรถส่งอาหารเดลิเวอรี่มองว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อคนกลุ่มนี้ เพราะ ไม่มีรายได้ เพราะคนหันไปใช้สิทธิ์ ร้านค้าที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการก็ขายไม่ได้

โครงการเราไม่ทิ้งกัน

เป็นโครงการที่รัฐบาล ให้เงินช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มหลัก ๆ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบ

อาชีพอิสระ แรงงาน และลูกจ้าง ชั่วคราว กลุ่มที่ 2 เกษตรกรได้สิทธิ์รับเงิน โดย 2 กลุ่มนี้ ได้รับเงินเยียวยาเดือนละ 5,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มที่มีความเปราะบาง ได้แก่ เด็กแรกเกิดถึง 6 ปี ผู้สูงอายุ และคนพิการ จ่ายเงินเยียวยารายละ 1,000 บาท จำนวน 3 เดือน (วิกานดา วรรณวิเศษ, 2564)

จะเห็นได้ว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงที่ประชาชนเริ่มได้รับผลกระทบปานกลางไปถึงมากจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 หรือโควิดระบดระลอกที่ 2 ซึ่งรัฐบาลได้ช่วยเหลือเยียวยาอย่างเต็มที่ให้กับผู้ที่ว่างงาน ตกงาน และผู้ที่ได้รับผลกระทบอื่น ๆ ให้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่นในภาวะที่กดดัน

3.1 รายละเอียดและเงื่อนไขการลงทะเบียนโครงการเราไม่ทิ้งกัน ดังนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทยอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ต้องได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีเงินเดือนต่อเดือนลดลงอย่างเห็นได้ชัด และไม่ได้เป็นผู้ประกันตนในมาตรา 33, 39, 40

3.2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการเราไม่ทิ้งกัน เมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 ทำให้รายได้จากที่เคยได้รับก็ลดลง และด้านการสอนทักษะอาชีพในช่วงสถานการณ์หลังโควิด เพื่อรองรับกับการว่างงาน เนื่องจากความต้องการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่ได้รับการตอบสนองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบมากนัก

3.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับและข้อเสนอแนะต่อโครงการเราไม่ทิ้งกัน ประชาชนได้รับเงินเยียวยาโดยรัฐบาลจัดสรรให้เป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ทำให้ผู้คนบางส่วนต้องหยุดทำงานหรือเป็นลูกจ้างที่โดนเลิกจ้างโดยส่งกีดงานนั้นโดยกะทันหันไม่ทันตั้งตัวเป็นส่วนหนึ่งของการขาดรายได้และไม่สามารถจะหางานใหม่ได้ในทันทีระหว่างที่รอตุลาการของการแพร่ระบาดโควิด-19

3.4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค โครงการเราไม่ทิ้งกันที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเยียวยาประชาชน มีข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคของโครงการเราไม่ทิ้งกัน

ข้อดี	ข้อเสีย	ปัญหาอุปสรรค
1. ประชาชนได้รับการช่วยเหลือและได้รับเงินเพื่อเยียวยา	1. ประชาชนไม่ได้รับสิทธิ์ที่ทั่วถึง เกิดความเหลื่อมล้ำ	1. ประชาชนเสียสิทธิ์ เพราะ ยืนยันตัวตนไม่สำเร็จ
2. ร้านค้ามีรายได้เพิ่มขึ้น	2. บางคนฉวยโอกาสรับสิทธิ์เข้าร่วมโครงการ	2. ระบบล่ม เนื่องจาก มีผู้ลงทะเบียนจำนวนมาก
3. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	3. รัฐบาลกำหนดสิทธิ์และจำนวนน้อยเกินไป	3. ประชาชนลงทะเบียนไม่ทัน เนื่องจาก เปิดลงทะเบียนช้าเกินไป

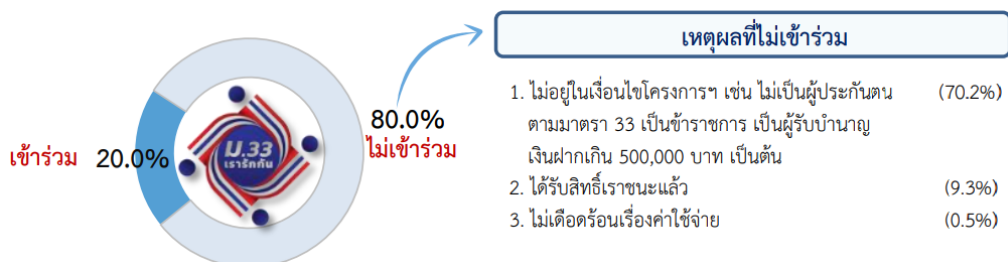
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบในช่วงวิกฤติ เป็นผลดีกับทุกคนที่ได้รับสิทธิ์ แต่ก็มีคนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงโครงการได้เนื่องจากปัจจัยที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการลงทะเบียนรับสิทธิ์ เช่น อยู่ในพื้นที่กันดาร ไม่มีสมาร์ตโฟน เป็นต้น ดังนั้น รัฐบาลควรตรวจสอบและให้การช่วยเหลือที่ทั่วถึงกับทุกคนที่ได้รับผลกระทบ

โครงการ ม. 33 เรารักกัน

โครงการ ม. 33 เรารักกัน เป็นหนึ่งในมาตรการเยียวยาต่อเนื่องของรัฐบาลเพื่อช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนในระยะเร่งด่วนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ระลอกใหม่ โดยเมื่อวานนี้ 5 พฤษภาคม 2564 เห็นชอบให้เพิ่มเงินช่วยเหลือผู้ประกันตนโครงการ ม.33 เรารักกัน โดยเพิ่มวงเงินช่วยเหลือให้อีกสัปดาห์ละ 1,000 บาท ระยะเวลา 2 สัปดาห์ (ฐานเศรษฐกิจ, 2564) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเยียวยาแบ่งเบาภาระค่าครองชีพของผู้ประกันตนมาตรา 33 ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยรัฐบาลจ่ายเยียวยารายละ 4,000 บาท แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มใช้สิทธิผ่านสมาร์ตโฟน และกลุ่มไม่มีสมาร์ตโฟน ใช้สิทธิผ่านบัตรประชาชนแบบสมาร์ตการ์ด

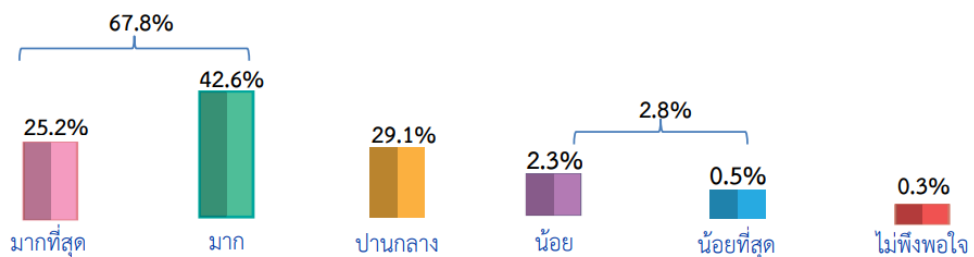
4.1 รายละเอียดและเงื่อนไขการลงทะเบียนโครงการ ม. 33 เรารักกัน ดังนี้ สัญชาติไทย เป็นผู้ประกันตน ม. 33 ไม่เป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับฐานข้อมูลกระทรวงการคลังไม่เป็นผู้ใช้สิทธิราชนະกับฐานข้อมูลกระทรวงการคลัง และ ไม่เป็นผู้มีบัญชีเงินฝากรวมทุกบัญชีเกิน 500,000 บาท ม. 33 เรารักกัน เป็นการสนับสนุนวงเงินสิทธิช่วยเหลือผู้ประกันตน ม. 33 จำนวน 4,000 บาทต่อคนโดยผู้ที่ได้รับสิทธิจะได้รับวงเงินผ่านแอปพลิเคชัน "เป๋าตัง" ครั้งละ 1,000 บาท โดยสามารถสะสมสิทธิใช้จ่ายถึงสิ้นสุดโครงการ

4.2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ม. 33 เรารักกัน ประชาชนร้อยละ 20.0 ระบุว่าเข้าร่วมโครงการ ม. 33 เรารักกัน ร้อยละ 80.0 ระบุว่าไม่เข้าร่วม โครงการฯ โดยให้เหตุผลที่ไม่เข้าร่วม คือ ไม่อยู่ในเงื่อนไขโครงการฯ เช่น ไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 เป็นข้าราชการ เป็นผู้รับบำนาญ เงินฝากเกิน 500,000 บาท เป็นต้น ได้รับสิทธิราชนະแล้ว และ ไม่ได้เดือดร้อนเรื่องค่าใช้จ่าย สำหรับผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ร้อยละ 67.8 มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในระดับมาก - มาก ที่สุด ร้อยละ 29.1 ระบุว่าพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 2.8 ระบุว่าพึงพอใจน้อย - น้อยที่สุด และร้อยละ 0.3 ระบุว่าไม่พึงพอใจ นอกจากนี้ ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก ได้แก่ ให้ทุกคนได้รับสิทธิเยียวยา (ร้อยละ 64.3) เพิ่มวงเงิน (ร้อยละ 22.2) และให้เป็นเงินสด (ร้อยละ 6.3) ดังภาพที่ 5-6

ภาพที่ 5 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามความคิดเห็นต่อ “โครงการ ม. 33 เรารักกัน”

ที่มา: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564

ภาพที่ 6 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามความพึงพอใจ “โครงการ ม. 33 เรารักกัน”
ที่มา: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564

4.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับและข้อเสนอแนะต่อโครงการ ม. 33 เรารักกัน ให้ทุกคนได้รับสิทธิเยียวยา ร้อยละ 64.3, เพิ่มวงเงิน ร้อยละ 22.2, ให้เป็นเงินสด ร้อยละ 6.3, ขยายระยะเวลาให้บริการ ร้อยละ 3.9 และ อยากให้เพิ่มร้านค้าเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 1.7 จะเห็นว่า โครงการนี้รัฐบาลเน้นการเยียวยาไปให้ผู้ทำประกันสังคม ม. 33 ซึ่งก่อนหน้านี้บางโครงการผู้ประกันตน ม. 33 ไม่สามารถเข้าร่วมได้ทั้งที่ได้รับผลกระทบเหมือนกับบุคคลอื่นเป็นเรื่องที่ดีที่รัฐให้ความสำคัญช่วยเหลือและเหลือนคนกลุ่มนี้ด้วยโดยคำนึงถึงผลกระทบที่บุคคลเหล่านี้ได้รับอย่างเห็นได้ชัด ปัจจุบันโครงการนี้ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ประชาชนได้รับเงินเยียวยาโดยที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งก่อนหน้านี้ผู้ประกันตน ม. 33 ไม่มีสิทธิในการเข้าร่วมโครงการเลยซึ่งเป็นผลดีที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับคนกลุ่มนี้และไม่เพิกเฉย

4.4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค โครงการ ม. 33 เรารักกันที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเยียวยาประชาชน มีข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคของโครงการ ม. 33 เรารักกัน

ข้อดี	ข้อเสีย	ปัญหาอุปสรรค
1. ประชาชนกลุ่มนี้ได้รับการช่วยเหลือและได้รับเงินเพื่อเยียวยา	1. ประชาชนไม่ได้รับสิทธิที่ทั่วถึงเพราะเงื่อนไขระบุชัดเจนเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับเงินเยียวยาในโครงการนี้	1. ผู้ประกันตน มาตรา 33 ไม่ได้รับสิทธิเนื่องจากไม่มีสมาร์ตโฟนแบบระบบสัมผัส
2. เงินเยียวยาสามารถนำไปใช้จ่ายในส่วนที่จำเป็นในการดำรงชีวิต	2. ผู้ประกันตนในมาตรา 39 และ มาตรา 40 ไม่ได้รับเงิน เนื่องจากไม่ได้อยู่ในเงื่อนไขที่รัฐกำหนด	2. ขั้นตอนการลงทะเบียนและใช้จ่ายยุ่งยากเกินไป ไม่สามารถออกมาเป็นเงินสดได้

จากตารางที่ 4 ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า โครงการม.33 เรารักกันเป็นการระบุงการช่วยเหลือที่ชัดเจน เป็นคนกลุ่มนี้เท่านั้นที่ได้รับแน่นอนว่าสิทธิในการเข้าร่วมโครงการหากไม่ได้เป็นผู้ที่ประกันตนม.33ก็ไม่สามารถได้สิทธิแน่นอนว่าเป็นเรื่องที่ดีสำหรับคนกลุ่มนี้เนื่องจากได้รับ

ผลกระทบเหมือน ๆ กันแต่คนที่ไม่มีสิทธิ์ในการเข้าโครงการบางกลุ่มก็ยังคงต้องการความช่วยเหลืออยู่ รัฐบาลควรจัดทำโครงการที่กระจายการช่วยเหลือที่ครอบคลุมที่ภาคส่วนอย่างเท่าเทียม

จ่ายเงินเยียวยาให้ผู้ประกันตน ตามมาตรา 33 มาตรา 39 และมาตรา 40

เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส "โควิด-19" ในประเทศไทย ส่งผลให้มียอดผู้ติดเชื้อทะลุหลักหมื่นต่อวัน จนรัฐบาลต้องออกประกาศมาตรการ "ล็อกดาวน์" และเคอร์ฟิวพื้นที่เสี่ยง เพื่อจำกัดการแพร่ระบาดที่กำลังลุกลามอย่างรวดเร็ว สำหรับที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีคำสั่งเร่งเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก เพื่อทดแทนรายได้ที่หายไปของประชาชนที่ต้องการเข้าถึงค่า ด้วยการสั่งให้ประกันสังคมจ่ายเงินเยียวยาให้ นายจ้างและผู้ประกัน ม. 33 ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการของรัฐ โดยจะเยียวยา 9 ประเภทกิจการ เช่น ก่อสร้าง, ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร, ศิลปะ บันเทิงและนันทนาการ, กิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ

5.1 รายละเอียดและเงื่อนไขการลงทะเบียนโครงการจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้ประกันตน ตามมาตรา 33, 39 และ 40 ดังนี้

1. สำหรับลูกจ้าง ม. 39, 40 พื้นที่ 13 จังหวัด ได้รับเงินเยียวยาคนละ 5,000 บาท ระยะเวลา 2 เดือน
2. สำหรับลูกจ้าง ม. 33 พื้นที่ 16 จังหวัด ได้รับชดเชยเงินเดือน 50% ของค่าจ้าง หากมีสัญชาติไทย ได้รับเพิ่มคนละ 2,500 บาท แต่ไม่เกิน 10,000 บาท ระยะเวลา 1 เดือน
3. สำหรับนายจ้าง ม. 33 พื้นที่ 16 จังหวัด ได้รับการเยียวยาค่าจ้างลูกจ้าง 3,000 บาท / ลูกจ้าง 1 คน รายละไม่เกิน 200 คน
4. สำหรับลูกจ้าง ม. 39, 40 พื้นที่ 16 จังหวัด ได้รับเงินเยียวยาคนละ 5,000 บาท ระยะเวลา 1 เดือน

5.2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้ประกันตน ตามมาตรา 33, 39 และ 40 สำหรับเงินเยียวยาที่รัฐบาลจัดสรรให้นั้นเพียงพอต่อการใช้จ่ายในช่วงเวลาสั้น ๆ ถือว่าช่วยได้มากพอสมควรสำหรับคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงแต่ในบางกลุ่มคนภาระในครอบครัวเยอะอาจจะไม่พอต่อการใช้จ่าย

5.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับและข้อเสนอแนะต่อโครงการจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้ประกันตน ตามมาตรา 33, 39 และ 40 ประชาชนกลุ่มนี้ผู้ที่ได้ทำประกันสังคมได้รับเงินเยียวยาโดยที่รัฐบาลจัดสรรให้ เป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งก่อนหน้านี้ผู้ประกันตน ม. 33 ม. 39 ม. 40 ไม่มีสิทธิ์ในการเข้าร่วมโครงการเลยซึ่งเป็นผลดีที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับคนกลุ่มนี้และไม่เพิกเฉย จะเห็นได้ว่าโครงการนี้รัฐบาลเน้นการเยียวยาไปที่ผู้ทำประกันสังคม ม. 33 ม. 39 ม. 40 ในพื้นที่สีแดงเข้ม โครงการนี้ไม่ได้ครอบคลุมกับผู้ประกันตน ม. 33 ม. 39 ม. 40 ทั้งหมด แต่เป็นการเยียวยาในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมาก

ที่สุด ในอนาคตรัฐบาลอาจจะทำโครงการที่ขยายพื้นที่และครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เดือดร้อนไม่ต่างกันสำหรับมาตรการเยียวยาของผู้ที่ทำประกันสังคม ปัจจุบันโครงการจะสิ้นสุดในเดือนกันยายนนี้

5.4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค โครงการจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้ประกันตน ตามมาตรา 33, 39 และ 40 ที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเยียวยาประชาชน มีข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้ประกันตน ตามมาตรา 33, 39 และ 40

ข้อดี	ข้อเสีย	ปัญหาอุปสรรค
1. ประชาชนกลุ่มนี้ได้รับการช่วยเหลือและได้รับเงินเพื่อเยียวยา	1. ประชาชนไม่ได้รับสิทธิ์ที่ทั่วถึงเพราะเงื่อนไขระบุชัดเจนเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับเงินเยียวยารวมถึงการจำกัดพื้นที่ในโครงการนี้	1. จะเห็นว่าโครงการนี้ก็ยังมีจำนวนสิทธิ์ของคนที่จะได้รับเงินเยียวยาและเงินชดเชยที่ชัดเจนผู้ที่ได้รับสิทธิ์นี้คือผู้ประกันตนม. 33 ม. 39 ม. 40 และจะได้รับเพียงบางจังหวัดแต่การระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้กระจายไปทั่วทุกจังหวัดทุกพื้นที่ล้วนได้รับผลกระทบโดยทั่วกัน
2. เงินเยียวยาสามารถนำไปใช้จ่ายในส่วนที่จำเป็นในการดำรงชีวิต		

จากตารางที่ 5 ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า มาตรการเยียวยาโควิดของผู้ประกันตน ในระบบประกันสังคม ม. 33 ม. 39 และ ม. 40 เป็นโครงการที่ดีเพื่อช่วยเหลือผู้ประกันตนทำให้ช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนจริงๆ แต่ก็ยังพบปัญหามีคนที่เข้าไม่ถึงพอสมควร เพราะความยุ่งยากลำบากและความล่าช้าของรัฐบาลนั่นเอง

6. จ่ายเงินเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง 2,000 บาท

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังกระทบถึงระบบการศึกษาอีกด้วย เพราะในสถานศึกษามีเด็กนักเรียนเป็นจำนวนมากรวมตัวกันอยู่ ซึ่งเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อได้เป็นอย่างดี และอาจนำไปติดคนในครอบครัวได้ ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดในปี 2021 นี้ มีเด็กนักเรียนหลายล้านคนที่ไม่สามารถไปโรงเรียนได้ ต้องทำการเรียนการสอนออนไลน์อยู่ที่บ้านแทน แต่ค่าเทอม และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ ด้วยเหตุนี้เอง จึงเป็นที่มาของเงินเยียวยานักเรียน 2,000 บาท มาตรการเยียวยาโควิดให้กับผู้ปกครองของรัฐบาล (ประชาธุรกิจ, 2564)

6.1 รายละเอียดและเงื่อนไขการลงทะเบียนโครงการจ่ายเงินเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง 2,000 บาท คุณสมบัติของนักเรียนรับเงิน นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 และกลุ่มอาชีวศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงสถานศึกษาเอกชนสังกัด ศธ. ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยโครงการให้ความช่วยเหลือ บรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา เป็นมาตรการช่วยเหลือในส่วนของการค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครอง โดยจะจ่ายเงินเยียวยานักเรียนให้คนละ 2,000 บาท ต่อนักเรียน 1 คน ซึ่งผู้ปกครองจะได้รับเงินเยียวยาแบบเต็มจำนวน ไม่มีการหักค่าใช้จ่ายใด ๆ

6.2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการจ่ายเงินเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง 2,000 บาท เงินเยียวยานักเรียน และผู้ปกครอง 2,000 บาท ตามที่รัฐบาลได้กำหนดเพื่อเยียวยาให้กับผู้ปกครองจากการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยคิดว่า หากมองเฉพาะตัวเงินที่ได้รับจะมีทั้งเพียงพอและไม่เพียงพอ ตามระดับฐานะของแต่ละครอบครัว เนื่องจากบางครอบครัวต้องหยุดงานมาดูแลลูก จัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามที่โรงเรียนกำหนด อาจทำให้ผู้ปกครองกลุ่มนี้ต้องขาดรายได้หลักไปเนื่องจากไม่ได้ไปทำงาน

6.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับและข้อเสนอแนะต่อโครงการจ่ายเงินเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง 2,000 บาท จะเห็นได้ว่า การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มียอดผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้นในทุก ๆ วันอย่างเห็นได้ชัดทำให้การเปิดภาคเรียนปีการศึกษา 2564 ถูกเลื่อนออกไปเป็นเดือนๆก่อนที่จะมีประกาศออกมาให้จัดรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการติดเชื้อในนักเรียนนักศึกษา สำหรับผู้ปกครองบางคนได้รับผลกระทบรายได้อาจไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายค่าไฟฟ้าที่สูงขึ้นจากการที่บุตรหลานเรียนออนไลน์ที่บ้าน การลดค่าเทอมก็เป็นการเยียวยาอย่างหนึ่งที่ช่วยแบ่งเบาค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองเช่นกัน

6.4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค โครงการจ่ายเงินเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง 2,000 บาทที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง มีข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคดังนี้

ตารางที่ 6 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคของโครงการจ่ายเงินเยียวยานักเรียนและผู้ปกครอง 2,000 บาท

ข้อดี	ข้อเสีย	ปัญหาอุปสรรค
1. เป็นการช่วยเหลือบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง	1. นักเรียนบางคนที่ได้รับเงินล่าช้า มีสาเหตุ เช่น นักเรียนย้ายโรงเรียน และโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุกวันดาร และ	1. ผู้ปกครองบางคนไม่สามารถรับเงินผ่านธนาคารได้ ไม่มีบัญชีธนาคารและไม่สามารถโทร
2. นำไปใช้จ่ายตามความจำเป็น ทั้งค่าไฟฟ้า ค่าอินเทอร์เน็ต ใน การเรียนออนไลน์	สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ในแต่ละพื้นที่	2. ผู้ปกครองต้องไปรับเงินด้วยตัวเอง ที่ไม่สามารถโอนเข้าบัญชีธนาคาร ผู้ปกครองที่อยู่ในพื้นที่สีแดงก็จะเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

จากตารางที่ 6 ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า การจ่ายเงินเยียวยาลดภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา เป็นการเยียวยาลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในช่วงระบาศโควิด-19 เพื่อแบ่งเบาภาระ ค่าใช้จ่าย ด้านการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครอง ในบางส่วนอาจยังไม่มีความพร้อมและอาจมีบางกลุ่มที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือตกหล่นเพราะอยู่ในพื้นที่ห่างไกลเกินไป รัฐบาลควรมีการตรวจสอบและเข้าถึงพื้นที่ได้ดีกว่านี้

วัคซีนโควิด-19

วัคซีนโควิด-19 ในโลกตอนนี้มีอยู่หลายประเภทและหลายยี่ห้อ ขึ้นอยู่กับว่าผลิวิธีไหนประเทศอะไรผลิตตัวไหนออกมาได้ ก็จะใช้วัคซีนตัวที่ผลิตนั้นฉีดให้กับประชากรในประเทศ แต่ก็

มีการรับวัคซีนจากต่างประเทศเข้ามาโดยวัคซีนที่มียุ่ทั่วโลกตอนนี้ มีอยู่ 4 ประเภท ได้แก่ (รณเย็น ศักดิ์ทองจีน, 2564)

1. วัคซีนชนิดสารพันธุกรรม ประกอบด้วย Pfizer และ Moderna ปัจจุบัน วัคซีนชนิดนี้มีประสิทธิภาพในการป้องกันโรคได้ประมาณ 95% ป้องกันการป่วยรุนแรงและป้องกันการเสียชีวิตได้ 100%

2. วัคซีนชนิดใช้ไวรัสเป็นพาหะ ประกอบด้วย Astra Zeneca มีประสิทธิภาพ ป้องกันอาการประมาณ 70-80% ป้องกันการเสียชีวิตได้ 100%, CanSinoBio มีประสิทธิภาพ ป้องกันอาการประมาณ 60%, Johnson and Johnson มีประสิทธิภาพป้องกันอาการประมาณ 64-72% และ Gamaleya ของรัสเซีย มีประสิทธิภาพป้องกันอาการประมาณ 90% รวมถึง วัคซีน Sputnik V ด้วย

3. วัคซีนที่ทำจากโปรตีนส่วนหนึ่งของเชื้อ ผลิตโดยการสร้างโปรตีนของเชื้อ ไวรัส ด้วยระบบ cell culture, yeast, baculovirus เป็นต้น แล้วนำมาผสมกับสารกระตุ้นภูมิ เมื่อฉีดเข้าสู่ร่างกายจะกระตุ้นให้ร่างกายสร้างแอนติบอดีต่อต้านโปรตีนสไปค์ของไวรัสโรคโควิด-19 วัคซีนที่มีใช้ในปัจจุบันคือ วัคซีน Novavax ซึ่งใช้ Matrix M เป็นตัวกระตุ้นภูมิ มีประสิทธิภาพป้องกันอาการประมาณ 60-90% ป้องกันการเสียชีวิตได้ 100%

4. วัคซีนชนิดเชื้อตาย วัคซีนที่มีใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ วัคซีนของบริษัท Sinovac และ Sinopharm มีประสิทธิภาพป้องกันอาการประมาณ 50-70% ป้องกันการเสียชีวิตได้ 100%

ประเทศไทยได้เตรียมการจัดหาวัคซีนให้กับประชาชนคนไทยมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2563 โดยมี คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาถึงคุณลักษณะของวัคซีน รัฐบาลได้วางแผน จัดหาวัคซีน เพื่อจะฉีดให้ประชาชน โดยวางแผนจะฉีดในประชาชนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มแรก ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคทางเดินหายใจเรื้อรัง โรคหัวใจ หรือ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และเจ้าหน้าที่ที่มีโอกาสสัมผัสผู้ป่วย ประเทศไทยได้เริ่มฉีด วัคซีนโควิด-19 ใน วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ปัจจุบันวัคซีนที่ประเทศไทยนำเข้ามาโดยผ่านการ อนุมัติทะเบียนวัคซีนป้องกันโควิด-19 จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ประกอบด้วย วัคซีนโควิดซิโนแวค วัคซีนโควิดแอสตราเซนเกา วัคซีนโควิดจอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน วัคซีนโค วิดโมเดอร์นา วัคซีนโควิดซิโนฟาร์ม และวัคซีนโควิดไฟเซอร์ ไบโอเอ็นเทค ดังนั้น แผนการที่จะ ฉีดวัคซีนโควิด-19 ให้ครอบคลุมประชากรคนไทยกลุ่มใหญ่ จะต้องอาศัยการบริหารจัดการฉีด วัคซีน ให้มีประสิทธิภาพ โดยต้องเกิดความร่วมมือกันระหว่างโรงพยาบาลภาครัฐและ โรงพยาบาลเอกชน และหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ และการควบคุมให้ได้ผลคงต้องอาศัยการบูร ณาการจากทุกภาคส่วน ตลอดจนการเคร่งครัดในการป้องกันตัวส่วนบุคคล ในมาตรการการสวม หน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่าง การใช้เจลแอลกอฮอล์ และประชาชนไม่ไปในสถานที่เสี่ยง สัมผัสบุคคลเสี่ยง ซึ่งจะทำให้การควบคุมการระบาดของ โควิด-19 ในประเทศไทยในอนาคตอัน

ใกล้กลับสู่ภาวะปกติ เพื่อให้พี่น้องประชาชนกลับมาใช้ชีวิตแบบปกติในลักษณะวิถีใหม่ ได้ต่อไป (สุรัชย์ โชคครชิตไชย, 2564)

7.1 รายละเอียดและเงื่อนไขการรับวัคซีนโควิด-19 ต้องมีรายชื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายผู้รับวัคซีน หรือลงทะเบียนผ่าน Line OA “หมอพร้อม” ด้วยตัวเองหรือให้ผู้อื่นลงทะเบียนแทนก็ได้ หากคุณเป็นผู้อยู่ในกลุ่มเป้าหมายผู้รับวัคซีน แต่ไม่สะดวกลงทะเบียนผ่านระบบมือถือ สามารถติดต่อโดยตรงกับโรงพยาบาลที่รักษาเป็นประจำ หรือ รพ.ส่งเสริมสุขภาพตำบล และ อสม.

7.2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมรับวัคซีนโควิด-19 ประชาชนส่วนใหญ่เมื่อได้รับวัคซีนครบถ้วนแล้วมีความกังวลลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ทำให้สะดวกต่อการเดินทางไปต่างจังหวัด

7.3 ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับและข้อเสนอแนะต่อการรับวัคซีนโควิด-19 จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยมีความสามารถในการฉีดวัคซีนได้รวดเร็วแต่ประสบปัญหาวัคซีนไม่เพียงพอ ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน

7.4 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค วัคซีนที่รัฐบาลจัดสรรขึ้นเพื่อฉีดให้กับประชาชน มีข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 7 ข้อดี-ข้อเสีย-ปัญหาอุปสรรคของรับวัคซีนโควิด-19

ข้อดี	ข้อเสีย	ปัญหาอุปสรรค
1. ประชาชนได้รับวัคซีน สามารถเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย การฉีดวัคซีนจะช่วยให้กระตุ้นร่างกายให้สร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัสและ ช่วยลดความรุนแรงหากติดเชื้อ ลดอัตราการเสียชีวิตได้	1. ประชาชนไม่สามารถเลือกยี่ห้อ วัคซีนฉีดได้ ต้องฉีดตามที่รัฐจัดสรรให้ 2. บางรายมีอาการแพ้หลังจากฉีดวัคซีน และถึงขั้นเสียชีวิต	1. ประชาชนบางกลุ่มไม่เข้ารับการฉีดวัคซีน เนื่องจากไม่มั่นใจในคุณภาพของวัคซีน

จากตารางที่ 7 ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า การที่รัฐจัดหาวัคซีนเพื่อนำมาฉีดให้กับประชาชนนั้นก็เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ช่วยลดความรุนแรงหากติดเชื้อ ลดอัตราการเสียชีวิตได้ แต่ประชาชนไม่สามารถเลือกยี่ห้อได้ซึ่งบางรายมีอาการแพ้หลังจากฉีดวัคซีน และถึงขั้นเสียชีวิต ทั้งนี้ประชาชนบางส่วนไม่มั่นใจในคุณภาพของวัคซีนทำให้ไม่ไปเข้ารับการฉีด

สรุป

ตั้งแต่เริ่มมีการระบาดของไวรัสโควิด-19 ระลอกแรกจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลมีมาตรการควบคุมการระบาดหลายระดับแล้วแต่สถานการณ์ ที่ล้วนส่งผลกระทบทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจถดถอยทั้งในวงกว้างหรือเฉพาะจุด เกิดผลกระทบทางสังคมมาอย่างรุนแรง ทั้งสำหรับคนทั่วไปและกลุ่มเปราะบาง เช่น นักเรียนและครูที่ต้องเรียน/สอนออนไลน์ ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางการเงินเฉียบพลันและอาจกลายเป็นผู้ยากจนเรื้อรัง แรงงานนอกระบบไม่อยู่ภายใต้ระบบคุ้มครองทางสังคม บัณฑิตจบใหม่ที่หางานไม่ได้ กลุ่มคนไร้บ้านที่มี

แนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้จำกัดขึ้น แม้คนเหล่านี้ จะได้รับการเยียวยาจากรัฐบาลเป็นระยะตั้งแต่ปีที่แล้ว แต่ก็มีความเสี่ยงเรื่องความเพียงพอของ ความช่วยเหลือโดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเปราะบางที่ ไม่อาจรองรับผลกระทบหลายระลอกได้ และ ยังมีผู้ได้รับผลกระทบบางกลุ่มที่ตกหล่นด้วย โดยมาตรการเยียวยาที่รัฐบาลจัดทำออกมาเป็น โครงการล้นแล้วช่วยเหลือประชาชนได้บางส่วนเท่านั้นซึ่งเน้นไปที่กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมาก ถึงมากที่สุดในพื้นที่ เว็บลงทะเบียนล้นเนื่องจากประชาชนเข้าลงทะเบียนพร้อมกันจำนวนมาก รวมถึงการไม่มีสมาร์ตโฟนคนกลุ่มนี้อาจจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเข้าไปช่วยเหลือ เยียวยาไม่ถึง ซึ่งประเทศไทยเคยเกิดโรคระบาดครั้งใหญ่ ในสมัยรัชกาลที่ 2 คือ อหิวาตกโรค หรือ โรคห่า เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ที่ลำไส้เล็ก ผู้ป่วยจะมีการท้องร่วงเป็นน้ำและ อาเจียนเป็นหลัก ต่อมาไข้หวัดใหญ่สเปน เข้าสู่ประเทศไทยในเดือนตุลาคมปี พ.ศ. 2461 โดย ที่มาของไข้หวัดใหญ่สเปนอาจคล้ายกับไข้หวัดนก และโรคโควิด-19 คือมีการแพร่เชื้อจากสัตว์มา สู่มนุษย์ และมีอาการคล้ายกับไข้หวัดทั่วไป ซึ่งโรคดังกล่าวประชาชนไม่ได้ให้ความสนใจมากนักทำ ให้เกิดผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญอยู่กับการแพร่ระบาดของไวรัสโค วิด-19 ทำให้ประชาชนตระหนักถึงการดูแลตนเองในด้านสุขภาพร่างกาย และรัฐบาลเองก็เร่ง ช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบนี้เพื่อให้ประเทศไทยกลับมาสู่สภาวะปกติ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ ศึกษาถึงวิธีดูแลสุขภาพดีเพื่อป้องกันโรคภัยต่าง คือ การนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ ดื่มน้ำ เยอะ ๆ ใส่หน้ากากอนามัยเมื่อออกไปที่สาธารณะ ล้างมือบ่อย ๆ ออกกำลังกายเป็นประจำ ทาน อาหารที่มีประโยชน์ ประชุมสุขภาพที่แออัด งดดื่มสุรา และการตรวจสุขภาพประจำปี เป็นประจำ ในอนาคตหากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังไม่เบาบางลงรัฐบาลควรจัดทำ โครงการช่วยเหลือเยียวยาให้ทั่วถึงกับผู้ที่ได้รับผลกระทบในแต่ละพื้นที่โดยมีเงื่อนไขของการเข้า ร่วมโครงการไม่ควรซับซ้อนคำนึงถึงความสะดวกเข้าถึงง่ายไม่ยุ่งยากจนเกินไปและประชาชนเอง ก็ต้องใส่ใจในการดูแลสุขภาพให้มากขึ้นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโร นา 2019 สำหรับประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2564). *รายงานโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2564). *สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง*. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/2017420210820025238.pdf>

- กนิตดา ศสกุล. (2563). โครงการคนละครึ่ง คืออะไร ? สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://ipricethailand.com/เทรนด์/ไลฟ์สไตล์/โครงการคนละครึ่ง คืออะไร?>
- กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับมาตรการช่วยเหลือเยียวยาของภาครัฐจากสถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา – 2019 (โควิด-19) พ.ศ. 2564, สืบค้น 23 กันยายน 2564. จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib12/2564/080664_13.pdf?
- ฐานเศรษฐกิจ. (2564). รัฐเยียวยา ม.33 รอบใหม่ ให้เพิ่ม 2,000 เช็ก "เงื่อนไข-คุณสมบัติ" ม.33 เรารักกัน ได้ที่นี่. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://www.thansettakij.com/general-news/478652>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). 5 ช่องทางลงทะเบียนฉีดวัคซีนโควิด 2564/2021 จอห์นไชน่าได้บ้าง. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2122730>.
- _____. (2564). เยียวยาผู้ประกันตน ประกันสังคม สรุปรัดๆ ม.33 ม.39 ม.40 ใครได้เงินเท่าไร วันไหนบ้าง. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/busineSs/economics/2166226>.
- _____. (2564). รัฐบาลยันวัคซีนหลักฉีดฟรี ส่วนวัคซีนทางเลือกเป็นความสมัครใจ. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2137200>.
- บัญชา เกติมณี และคณะ. (2563). แนวคิดและทิศทางการแก้ปัญหาโควิด-19. วารสารก้าวหน้าโลกวิทยาศาสตร์, 20(1), 1-12.
- ประชาธุรกิจ. (2564). ศธ. แจกแล้วเงินเยียวานักเรียน 2,000 บาท นักศึกษา ป.ตรี อาชีวะ ได้รับด้วย. สืบค้น 23 กันยายน 2564. จาก <https://www.prachachat.net/education/news-751920>.
- ร่มเย็น ศักดิ์ทองจีน. (2564). วัคซีนโควิด-19 มีกี่ชนิด อะไรบ้าง. สืบค้น 25 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.synphaet.co.th/วัคซีนโควิด-19/มีกี่ชนิด/อะไรบ้าง>
- วิกานดา วรณวิเศษ. (2564). มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ : โครงการคนละครึ่ง. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). ข้อมูลสำหรับการป้องกัน ตนเองจากโรค COVID-19 เอกสารเผยแพร่สำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สถานีวิทยุ จส.100. (2563). สำนักงานเศรษฐกิจการคลังชี้แจงวัตถุประสงค์ โครงการคนละครึ่ง. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://www.js100.com/en/site/news/view/95768>.

- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2564). *โครงการเราชนะ*. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://gnews.apps.go.th/news?news=76693>
- สุรัชย์ โชคครรชิตไชย. (2563). *โควิด-19: การระบาดระลอกใหม่ในประเทศไทยปลายปี 2563. วารสาร สมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*, 10(3), 1-2.
- สรวิศ หมา. (2564). *SDG Updates | โควิด-19 แพร่ระบาดไม่เลือกหน้า แต่ไทยให้ความช่วยเหลือครอบคลุมทุกคนในประเทศแล้วหรือยัง ?*. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/07/31/policies-discrimination-during-pandemic-in-thailand/>
- อิสร์กุล อุณหฤต. (2564). *SDG Insights | โครงการ 'เราชนะ' เพียงประทับประคองหรือจะปรับหน้าเศรษฐกิจไทย?*. สืบค้น 23 กันยายน 2564, จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/03/03/insights-wewin-campaign/>

ทางออกการป้องกันและการปราบปรามทุจริตในสังคมไทย*
SOLUTION TO PREVENT AND SUPPRESS CORRUPTION IN THAI SOCIETY

พระครูโภาสนนทกิตต์ (ศักดิ์ โอภาโส)
Phrakruopasnontakit (Sakda Opaso)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail.sakda_2543@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน นับเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ กระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตาม ตรวจสอบ การทุจริตหรือประพฤติมิชอบในภาครัฐ โดยให้ความรู้กับภาคประชาชน รวมถึงส่งเสริมสิทธิในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เสริมสร้างการบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กร ทุกภาคส่วน ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ

คำสำคัญ: การป้องกัน; การปราบปราม; ทุจริต

Abstract

The Corruption problem This is a problem that affects the economy, society and security of the country. The process of solving such problems is effective. Therefore, cooperation from all sectors is required. in order to seriously and continuously prevent and suppress corruption Promote participation of the public sector in monitoring and investigating corruption or misconduct in the government sector. by providing knowledge to the public sector as well as promote the right to know and access information in order to participate in the prevention and suppression of corruption. Strengthen the integration of working

*Received August 10, 2021; Revised August 14, 2021; Accepted August 24, 2021

together between government agencies and organizations. All sectors in the prevention and suppression of corruption in the government sector

Keywords: Prevention; Suppression; Corruption

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง “การทุจริต” “การคอร์รัปชัน” หรือ “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” มักเข้าใจกันง่าย ๆ ว่าหมายถึง “การโกง” นั่นเอง หรือ การไม่ซื่อสัตย์ สุจริต ของบุคคลกลุ่มหนึ่ง ที่ร่วมมือกันทำความชั่วโดยเจตนา มีการไตร่ตรอง วางแผนอย่างมีขั้นตอน หรือมีกระบวนการอย่างแยบยล คำว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” มีในสังคมไทยมาแต่โบราณ หมายถึง “การโกงประชาชนโดยไม่ให้ทางเห็น” ตั้งใจบิดเบือนข้อมูล ให้ผิดจากความเป็นจริง เพื่อให้ตนและพวกพ้องได้ประโยชน์ ดังนั้น “การโกง” จึงเปรียบเหมือน “มะเร็งร้าย” หรือ “มหันตภัยเงียบ” ที่คุกคามแอบแฝงอยู่ในสังคมมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน นับวันแต่จะมีกลเม็ดที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น มีผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นกระบวนการ จำนวนหลายฝ่าย หลายคนมากกว่าแต่ก่อน “การโกง” เกิดขึ้นได้อย่างไร ส่วนใหญ่เกิดจาก “ความโลภ” ของคนที่อยู่ใกล้ชิดหรือรู้เห็นช่องทางที่จะกอบโกยผลประโยชน์เข้าตนและพวกพ้อง ถ้าเป็นการ “โกงเงิน” ก็จะเริ่มจากผู้ถือเงินอาจเป็น “ฝ่ายเหรียญ” หรือ คนทำงานการเงิน ของแต่ละหน่วยงาน เห็นเงินแล้วเกิดกิเลสตัณหา อยากได้ ถ้าหากเป็นเงินก้อนใหญ่ มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ก็กระจายความเสี่ยงโดยแบ่งประโยชน์กัน ยิ่งประธาน / หัวหน้างานหรือระดับบริหาร ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ รู้เห็นเป็นใจ “การโกง” ก็ยิ่งทำได้แนบเนียน สารพัดวิธีการ หลากหลายขั้นตอน ในการหลอกลวงเพื่อตบตาประชาชน หรือคนอื่นซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่เสียผลประโยชน์ ทำอย่างไรได้เมื่อเหลือบไ้ในสังคมสุขหัวกันสุขเลือดเพื่อนพ้องน้องพี่ ก็มีแต่จะพอมซิดและเหี่ยวแห้งตายไปในที่สุด “มหันตภัยเงียบ” นี้แฝงอยู่ในทุกสังคม ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ และองค์การระดับโลก

“การทุจริตคดโกง มีผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไร” ในเมื่อ “การโกง” เป็น “มะเร็งร้าย” หรือ “มหันตภัยเงียบ” ที่คุกคามทุกสังคม มันจึงไม่ต่างอะไรจาก “สนิม”(การโกงที่กัดกร่อน”เหล็ก”(สังคม) หากปล่อยให้เวลาล่วงเลยนานเข้า โครงหลังคาบ้านหรืออาคารขนาดใหญ่ที่เป็นเหล็กก็จะผุกร่อนและสลายไปในที่สุด ดังสำนวนที่ว่า “สนิมเหล็กเกิดแต่เนื้อในตน” กัดกร่อนตัวเองจนไม่เหลืออะไร แล้วเราจะอยู่กันอย่างไร จะนิ่งเงียบเป็น”คุณเฉย”ทำตาปริบ ๆ โดยไม่ช่วยกันหาทางป้องกันหรือแก้ไขสถานการณ์ “มะเร็งร้าย”ที่กำลังคุกคามสังคม ก่อนที่ทุกอย่างจะสลายไปกว่านั้นอย่างนั้นหรือ

ในระดับประเทศ รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมักมีเรื่องราวฉาวโฉ่ “การทุจริต คอร์รัปชัน” เพราะมีคนหลายกลุ่มมาเกี่ยวข้องและหลายขั้นตอนการดำเนินงานทุกโครงการที่ใช้งบประมาณจำนวนมากซึ่งเป็นเงินภาษีจากประชาชนเจ้าของประเทศตัวจริง ทุกโครงการจึงยากแก่การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เราจึงได้ยินข่าวการทุจริตการสร้างโรงพักตำรวจทั่วประเทศ 396 แห่ง

และโครงการไทยเข้มแข็งอย่างมโหฬารของรัฐบาลชุดก่อน และข่าวเรื่องการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าวจำนวนหลายแสนล้านของรัฐบาลชุดปัจจุบัน โครงการบริหารจัดการน้ำจำนวน 3.5 แสนล้านที่กำลังดำเนินอยู่ก็ไม่ค่อยโปร่งใสสัก รวมทั้งโครงการพัฒนาโครงสร้างการคมนาคมของประเทศที่มีเม็ดเงินมหาศาลถึง 2.2 ล้านล้านบาทที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างน้อย ๆ ก็ค่าเปอร์เซ็นต์หรือที่เราเรียกว่าค่า “คอมมิชชั่น” จากเมื่อก่อนร้อยละ 10 ปัจจุบันกล่าวกันว่ากระเถิบสูงถึงร้อยละ 30-40 แสดงว่าการพัฒนาแต่ละโครงการตกถึงประชาชนหรือประชาชนได้รับประโยชน์จริงเพียงร้อยละ 60-70 ของเงินงบประมาณที่หว่านลงมาในแต่ละโครงการ นี่ยังไม่นับค่าใต้โต๊ะเพื่อให้ได้งานที่เราเรียกกันว่า ค่าฮั้ว และอาจมีเม็ดเงินส่วนอื่นอีกที่ทำให้ผลประโยชน์ของส่วนรวมเสียไป (อนุทิพย์ ธารทอง, 2548) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อไม่ให้ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงขึ้นในสังคมและประเทศชาติ

ทางออกการป้องกันการทุจริตในสังคม

ในปัจจุบันได้มีรายงานขององค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (transparency international -ti) ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993) ในประเทศเยอรมนี เป็นองค์การไม่มุ่งหวังผลกำไร และเป็นองค์กรภาคประชาสังคมระดับโลกโดยมีเครือข่ายใน 120 ประเทศทั่วโลก และได้มีดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน corruption perceptions index (cpi) และได้มีการพัฒนาโดย องค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ และมหาวิทยาลัย Gottingen ในประเทศเยอรมนี เพื่อจัดอันดับภาพลักษณ์คอร์รัปชันในประเทศต่างๆ ทั่วโลกเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ค่าคะแนนของ cpi เริ่มตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 10 คะแนน โดย 0 คะแนน เป็นคะแนนต่ำสุดหมายถึงภาพลักษณ์คอร์รัปชันสูงสุด ส่วน 10 คะแนน เป็นคะแนนสูงสุดหมายถึงมีภาพลักษณ์คอร์รัปชันน้อยสุดหรือมีความโปร่งใสสูงสุด

การอันดับความโปร่งใสของประเทศต่างๆ ในปี พ.ศ. 2563 นั้น ประเทศที่มีความโปร่งใสเป็นอันดับหนึ่งมี 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศเดนมาร์ก นิวซีแลนด์และสวีเดน ได้ 9.3 คะแนน ส่วนประเทศในเอเชีย ได้แก่ สิงคโปร์ อยู่ในอันดับที่ 4 ได้ 9.2 คะแนน สำหรับประเทศไทยนั้นอยู่ในอันดับที่ 80 ได้ 3.5 คะแนนจากทั้งหมด 10 คะแนน และเป็นการสำรวจจากทั้งหมด 180 ประเทศทั่วโลก

จากรายงานทำให้เห็นว่าประเทศไทยอันดับความโปร่งใสของประเทศไทยอยู่ในอันดับนั้นยังมีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการฉ้อราษฎร์บังหลวงอยู่มาก และเป็นปัญหาปัญหาที่เรื้อรังและหมักหมมมาอย่างยาวนานในสังคมไทย และเป็นปัญหาซึ่งยากต่อการแก้ไขได้ ซึ่งคำว่าทุจริตคอร์รัปชัน ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้คำนิยามความหมายไว้ ได้กล่าวถึง คำว่า “โดยทุจริต” “ว่าเป็นคำที่มีความหมายพิเศษที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (1) แสดงถึงมูลเหตุจูงใจให้บุคคลกระทำ “เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น” (อุษณี ภัทรมนตรี, 2548)

ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 นั้นได้บัญญัติว่า หมายถึง “การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในตำแหน่งหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ซึ่งนี้เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น”

สำหรับรูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยนั้น ได้นำเสนอไว้ว่ามี 15 ลักษณะ ดังนี้ คือ 1) การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เช่น การผูกขาด การให้สัมปทาน และการเรียกเก็บส่วนแบ่งอย่างผิดกฎหมาย โดยการสร้างความขาดแคลนเทียม เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำตาล 2) เครพโตเครซี (kleptocracy) เป็นการฉกฉวยทรัพยากรของรัฐมาเป็นของครอบครัวและอาจกระทำโดยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ 3) การมีผลประโยชน์ทับซ้อน สถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตัว และผลดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หรือการกระทำหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม 4) การใช้อิทธิพลทางการเมืองหาผลประโยชน์จากตลาดหลักทรัพย์ (ปั่นราคาหุ้นของตัวเอง) 5) ปกปิดการบริหารงานที่ไม่ถูกต้อง การปิดบังและให้การเท็จ 6) การใช้นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ อย่างมีอคติและลำเอียง 7) การใช้อิทธิพลทางการค้า แสดงบทบาทเป็นนายหน้าหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน จากการค้าต่างตอบแทน การแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรกับประเทศคู่ค้า 8) การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางมิชอบ การปลอมแปลงเอกสาร การฉ้อฉล การใช้กองทุนของรัฐ เพื่อไปหาผลประโยชน์ทางการเมือง 9) ไม่กระทำการตามหน้าที่ แต่ใช้ลัทธิพรรคพวกแทน เช่น การฮั้วประมูล 10) การให้และการรับสินบน การชู้เชี่ยบังคับและการให้สิ่งล่อใจ 11) การยอมรับของขวัญที่ไม่ถูกต้อง เช่น เชื้อของขบวนการค้ายาและสินบนมูลค่าสูง 12) ผู้บริหารประเทศทำตัวเป็นผู้อุปถัมภ์รายใหญ่ของประเทศ โดยการใช้นโยบายประชานิยม 13) ใช้อำนาจของตำรวจ ทหาร และข้าราชการในทางที่ผิด 14) ทุจริตการเลือกตั้ง ทั้งการซื้อเสียง และการทุจริตด้วยวิธีต่าง ๆ 15) การบริจาคเพื่อช่วยเหลือการณรงค์ที่ผิดกฎหมาย เช่น การบริจาคให้แก่นักการเมืองและพรรคการเมืองรัฐบาล เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2549)

ส่วนองค์ประกอบที่ทำให้ระบบทุจริตคอร์รัปชันมีโครงสร้างรากฐานอันแข็งแกร่งและดำรงอยู่ในปัจจุบันนั้น มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบต่างๆ คือ 1) ระบบการเมืองและระบบราชการมีเกราะกำบังที่แน่นหนา 2) ภาคประชาชนขาดความเข้มแข็งและขาดผู้นำในการต่อต้านคอร์รัปชันที่แข็งแกร่ง 3) ค่านิยมที่เป็นอุปสรรคฝังรากลึกในสังคม ค่านิยมของคนในสังคมที่เป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมคอร์รัปชัน เช่น ค่านิยมในสังคมอุปถัมภ์ 4) การขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ซึ่งปัจจุบันคนในสังคมยังขาดอุดมการณ์ และขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2547)

สำหรับแนวทางและวิธีการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันต่างประเทศ เช่น ประเทศฟินแลนด์ สิงคโปร์ ฮองกง เกาหลีใต้ นั้นพอสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ คือ 1) การออกกฎหมาย

การออกพระราชบัญญัติ การมีระบบนิติบัญญัติ ศาล และการบริหารจัดการที่ดี พร้อมทั้งยุทธศาสตร์ มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามอย่างใกล้ชิด 2) การสร้างค่านิยมของประชาชน และการเป็นสังคมที่เสมอภาค ไม่มีความแตกต่างทางชนชั้น 3) การให้เมืองคกรอิสระเป็นองค์กรที่มีอำนาจและมีบทบาทสูงในการปราบปรามคอร์รัปชันที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส พร้อมทั้งผู้พิทักษ์ความยุติธรรม 4) การทำให้รัฐมีความโปร่งใสและความเปิดเผย โดยการที่ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการเข้าไปมีส่วนร่วม 5) ความตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน 6) การกระจายอำนาจ คือการให้หลายองค์กรทำงานร่วมกันมากกว่าจะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่องค์กรเดียว 7) การให้ผู้หญิงมีบทบาทการตัดสินใจทางการเมืองสูง (วิทยากร เชียงกูล, 2549)

ส่วนแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในประเทศไทยได้นักวิชาการของประเทศไทย แนวทางในการแก้ปัญหการทุจริตคอร์รัปชันสรุปได้ ดังนี้ คือ 1) การตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นมาตรวจสอบ แต่ควรมีวิธีการคัดเลือกคนที่มีความสามารถ มีคุณธรรมที่เป็นกลางไม่อิงพรรคการเมืองเข้ามาทำงาน ให้งบประมาณและความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น 2) การส่งเสริมสื่อมวลชนให้มีอิสระในการตรวจสอบ เช่น มีการตั้งกองทุนวิจัยเพื่อสื่อมวลชน จะเกิดพลังสังคมในการตรวจสอบคอร์รัปชัน เพราะเครื่องมือที่หยุดยั้งคอร์รัปชันได้ชะงักที่สุดคือสื่อมวลชนที่อิสระ กล้าและสามารถตรวจสอบได้ 3) การออกจากโครงสร้างอำนาจเบ็ดเสร็จ เพราะการแก้ไขปัญหาสังคมที่ยากและซับซ้อนได้จะต้องเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแล้วจัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ 4) ปฏิวัติจิตสำนึก ปฏิวัติศีลธรรม จิตสำนึกใหม่และจิตสำนึกทางศีลธรรม จะพาให้ออกจากโครงสร้างที่ทำให้เกิดวิกฤติ คอร์รัปชันและวิกฤติศีลธรรมไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและสันติ (วิทยากร เชียงกูล, 2549)

นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยไว้ 3 แนวทางคือ 1) การปฏิรูปการเมือง ให้เป็นประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วมได้มากกว่าแค่การเลือกตั้ง ให้ประชาชนมีสิทธิและอำนาจในการจัดตั้งองค์กรอิสระที่เป็นกลางมาตรวจสอบและถอดถอนนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐที่ทุจริตคอร์รัปชันได้ 2) การปฏิรูปองค์กรด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบให้เป็นองค์กรอิสระ เลือกคนดี คนเก่งเข้ามาทำงาน รวมทั้งตราพระราชบัญญัติตั้งองค์กรอิสระเพิ่มขึ้น และเร่งปฏิรูปกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทุกระดับ ระบบราชการ การศึกษา และการสื่อสารมวลชนเพื่อให้กลไกทางกฎหมาย การศึกษาและระบบข้อมูลข่าวสารทำงานได้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เน้นความถูกต้องชอบธรรม 3) ประชาชน นักวิชาการ สื่อมวลชนต้องร่วมกันศึกษาทำความเข้าใจและเผยแพร่ความรู้ระบบเศรษฐกิจ ธุรกิจสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อน เพื่อให้รู้เท่าทันนักการเมืองมากที่สุด และสนับสนุนการรวมตัวของภาคธุรกิจ ภาคประชาชนทุกฝ่าย เป็นองค์กรผู้บริโภคและองค์กรเพื่อความ

โปร่งใสที่เข้มแข็ง ติดตามตรวจสอบการทำงานของทั้งภาครัฐและเอกชน (วิทยากร เชียงกุล, 2549)

ดังนั้น แนวทางหรือมาตรการแก้ไขปัญหาการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย นอกจากการใช้มาตรการทางด้านกฎหมายในการปราบปรามแล้ว มาตรการในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันโดยการให้ทุกภาคส่วนร่วมกันศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจและช่วยกันเผยแพร่ความรู้ทางด้านธุรกิจสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายและสลับซับซ้อนเพื่อให้รู้เท่าทันนักการเมืองในปัจจุบันได้ โดยให้สื่อมวลชน องค์กรอิสระ และองค์กรตรวจสอบภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะป้องกันการคอร์รัปชันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทางออกการป้องกันคอร์รัปชัน

ตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อคนทั้งประเทศ และส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจโดยตรงในฐานะองค์กรภาคเอกชนซึ่งมีอุดมการณ์ในการดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม โดยยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มตามหลักบรรษัทภิบาลที่ดี และหลักจรรยาบรรณ MFEC ตลอดจนนโยบายและแนวทางปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ มีการกำหนดนโยบายการป้องกันและต่อต้านการทุจริต การให้หรือรับสินบน (Anti-Corruption and Anti-Bribery Policy) ไว้ในนโยบายการกำกับดูแลการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ (Corporate Compliance Policy) ซึ่งสอดคล้องตามนโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี และจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจ (Corporate Governance and Business Code of Conduct) เพื่อยืนยันเจตนารมณ์ดังกล่าว บริษัทฯ จึงได้ประกาศเจตนารมณ์เข้าเป็นหนึ่งในแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน (Private Sector Collective Action Coalition Against Corruption หรือ CAC) มีหลักเกณฑ์ที่นำเสนอปรับปรุงดังกล่าวมีการเพิ่มหัวข้อ “จรรยาบรรณว่าด้วยการรับ การให้ของขวัญ ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งเราได้ถือปฏิบัติตามมติดอนุมัติดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน รวมถึงหลักเกณฑ์ในการทำธุรกรรมกับบุคคลในภาครัฐ/ภาคเอกชน” และกำหนดให้ฝ่ายบริหารนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวสื่อสารและถ่ายทอดให้พนักงานในองค์กรยึดมั่นในจริยธรรมอันดี ส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลกิจการขององค์กรรวมถึงแจ้งให้คู่ค้า รับทราบนโยบายในการทำธุรกิจขององค์กร และมอบหมายให้เลขานุการบริษัทนำ หลักเกณฑ์การกำกับดูแลกิจการฉบับปรับปรุงเผยแพร่เพื่อให้ผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายรับทราบจริยธรรมขององค์กรต่อไป

ผู้บริหารในองค์กร จัดให้มีสวัสดิการส่งเสริมให้พนักงานเข้าร่วมปฏิบัติธรรมโดยกำหนดให้พนักงานและผู้บริหารมีสิทธิในการลาเพื่อปฏิบัติธรรมประจำปี เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมอันดี พร้อมปรับปรุงหลักการกำกับดูแลกิจการประจำปี พร้อมแจ้งให้

พนักงานรับทราบและยึดเป็นหลักเกณฑ์ในปฏิบัติงาน และมีบทลงโทษในสำหรับพนักงานประพฤติตนในทางทุจริตคอร์รัปชัน และได้จัดส่งหนังสือแจ้งจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจขององค์กรไปยังสังคม เพื่อให้ทราบถึงระเบียบปฏิบัติของบริษัทในการดำเนินธุรกิจและการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กร

การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Transparency) การเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญถูกต้อง แม่นยำเพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียใช้ประกอบการตัดสินใจ บริษัทจึงมีนโยบายในการเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ทั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส ผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและมีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือการเปิดเผยข้อมูล

1) กำหนดให้คณะกรรมการมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการรายงานข้อมูลทางการเงิน และข้อมูลทั่วไปต่อผู้ถือหุ้น และผู้ลงทุนทั่วไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน โปร่งใส เชื่อถือได้ และทันเวลา โดยมีคำอธิบายอย่างมีเหตุผล พร้อมตัวเลขสนับสนุนทั้งในด้านผลการดำเนินงาน นโยบาย และแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนผลสำเร็จและอุปสรรคของกิจการ เปิดเผยในรายงานประจำปี ในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี และใน Website ทั้งภาคภาษาไทยและภาคภาษาอังกฤษเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ลงทุน ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทได้รับทราบสารสนเทศอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ข้อกำหนดตามเกณฑ์ของสำนักงานกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป โดยรายงานทางการเงินทุกฉบับจะได้รับการสอบทานหรือตรวจสอบจากผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัท คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการบริษัท

2) กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายการระหว่างกันอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการกำหนดราคาระหว่างกันกรณีการซื้อขายสินค้าระหว่างกัน เงินให้กู้ยืมแก่กิจการที่เกี่ยวข้องกัน เงินกู้ยืมจากกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ลูกหนี้ และเจ้าหนี้การค้าในกิจการที่เกี่ยวข้องกัน การลงทุนในกิจการที่เกี่ยวข้องกัน การค้าประกัน และการให้หลักประกันแก่กิจการที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อให้ผู้ลงทุนและผู้ถือหุ้นของบริษัทได้รับทราบข้อมูล และความโปร่งใสโดยละเอียด ภายใต้มาตรการการอนุมัติการทำรายการระหว่างกัน เมื่อบริษัทและบริษัทย่อยจะมีการดำเนินธุรกิจกับบริษัทที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจตามปกติและเงื่อนไขการค้าโดยทั่วไป เสมือนทำรายการกับบุคคลภายนอก (Arm's length Basis) ทั้งนี้หากมีรายการระหว่างกันที่เข้าเงื่อนไขรายการที่เกี่ยวข้องกันของบริษัทจดทะเบียนกับบริษัทย่อย หรือบริษัทร่วม ผู้มีอำนาจควบคุม หรือผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัทจะเป็นผู้พิจารณา และดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเปิดเผยรายการที่เกี่ยวข้องกันของบริษัทโดยครบถ้วนและเป็นไปตามระเบียบของ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมทั้งเป็นไปตามมาตรฐาน เรื่องการ

เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งกำหนดโดยสมาคมนักบัญชี และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์

3) กำหนดนโยบายกำกับดูแลในการป้องกันผู้บริหารและพนักงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลภายในของบริษัทไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือผู้อื่นโดยมิชอบ และกำหนดให้ผู้บริหารต้องรายงานการถือครองหลักทรัพย์ของบริษัททุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครอง ไปยังคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตามตลาดหลักทรัพย์ตามระเบียบ

4) เพื่อเป็นการเปิดเผยข้อมูลอย่างถูกต้องครบถ้วนและเชื่อถือได้กับผู้ลงทุน สถาบันการเงิน ผู้ลงทุน นักวิเคราะห์กำหนดให้ประธานกรรมการบริหาร และกรรมการผู้จัดการ หรือผู้บริหารที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเสนอสารสนเทศที่สำคัญ (เอมพีเค, 2564)

ทางออกการปราบปรามทุจริต

จากสถานการณ์การทุจริตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง และบทเรียนที่ได้รับจาก การแปลงยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งสองฉบับที่ผ่านมาสู่การปฏิบัติ จึงได้มีการริเริ่มแนวคิดในการปรับปรุงยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้สอดคล้อง กับสภาพปัญหาและสถานการณ์การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบัน โดยจะต้องสามารถตอบโจทย์ต่อปัญหาหรือสถานการณ์การทุจริตที่ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ต้องเผชิญอยู่จริง ต้องมีการคำนึงถึงบทบาทของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ องค์กรสาธารณะ สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติฯ การแปลงยุทธศาสตร์ชาติฯ ไปสู่การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติฯ ให้รัฐสภาและสาธารณชนได้รับทราบในทุกปีงบประมาณ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ในการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมาตรฐานความโปร่งใสในเทียบเท่าสากล

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ระดับคะแนนของดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) สูงกว่าร้อยละ 50 วัดอุปสรรคหลัก 1) สังคมมีพฤติกรรมร่วมต้านการทุจริตในวงกว้าง 2) เกิดวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) มุ่งต้านการทุจริตในทุกภาคส่วน 3) การทุจริตถูกยับยั้งอย่างเท่าทันด้วยนวัตกรรมกลไกป้องกันการทุจริต และระบบบริหาร จัดการตามหลักธรรมาภิบาล 4)การปราบปรามการทุจริตและการบังคับใช้กฎหมาย มีความรวดเร็ว เป็นธรรม และได้รับ ความร่วมมือจากประชาชน 5) ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทย มีค่าคะแนนในระดับที่สูงขึ้น ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์มีความครอบคลุมกระบวนการดำเนินงานด้านการป้องกัน ปราบปรามการทุจริต และประพฤตินมิชอบ โดยกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานหลักออกเป็น 6

ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 “สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต” ยุทธศาสตร์ที่ 2 “ยกระดับเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริต” ยุทธศาสตร์ที่ 3 “สกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบาย” ยุทธศาสตร์ที่ 4 “พัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุก” ยุทธศาสตร์ที่ 5 “ปฏิรูปกลไกและกระบวนการการปราบปรามการทุจริต” และยุทธศาสตร์ที่ 6 “ยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index:CPI) ของประเทศไทย” (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), 2564)

การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระยะ 5 ปีข้างหน้า จะเป็นการปฏิรูปกระบวนการ ดำเนินงานจากเดิม ไปสู่กระบวนการทำงานแบบบูรณาการทั้งระบบ โดยเริ่มจากการวางรากฐานทางความคิด ของประชาชนที่นอกจากตนเองจะไม่กระทำการทุจริตแล้ว จะต้องไม่อดทนต่อการทุจริตที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อีกต่อไป ประชาชนไทยต้องก้าวข้ามค่านิยมอุปถัมภ์และความเพิกเฉยต่อการทุจริตประเพณีนิยม เจตจำนงทางการเมืองของประชาชนที่ต้องการสร้างชาติที่สะอาดปราศจากการทุจริต จะต้องได้รับการสานต่อจากฝ่ายการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐ การขับเคลื่อนนโยบายที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันกลไกการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตต้องเป็นที่ได้รับความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นจากประชาชนว่าจะสามารถเป็น ผู้ปกป้องผลประโยชน์ของชาติและประชาชนได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรม และเท่าเทียม ทั้งนี้เพื่อยกระดับ มาตรฐานจริยธรรม คุณธรรม และความโปร่งใสของประเทศไทยในทุกมิติให้มีมาตรฐานตามอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 (United Nations Convention against Corruption:UNCAC) ภายในปี พ.ศ.2564

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). *กลเม็ดเด็ดพิชิตคอร์รัปชัน*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2549). *แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล : เปรียบเทียบไทยกับประเทศอื่น*. กรุงเทพฯ: สายธาร
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2549). *ทฤษฎีการคอร์รัปชัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.). สืบค้น 24 สิงหาคม 2565, จาก https://www.nacc.go.th/article_attach/Anti.pdf.
- อนุทิพย์ ธารทอง. (2548). *ไมโครโฟนตัวละแสนสี่ : ว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง*. สืบค้น 24 กันยายน 2565 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/Anutip/2013/11/16/enTry-1>
- อุษณี ภัทรมนตรี. (2548). *การตรวจสอบภายในสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- एमเฟ็ค. (2565). *การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.mfec.co.th/mfec-contact/>.

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา*

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHISM

พระปลัดพิชิต ธีรภโท, พระมหาภคญา กิตติโสภโณ

Phrapalad Pichit Dhīrabhaddo, Phramaha Krisada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pichityoma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอพุทธวิธีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (POSDC) คือ พุทธวิธีการวางแผน (P) พุทธวิธีการจัดองค์การ (O) พุทธวิธีการบริหารบุคลากร (S) พุทธวิธีการอำนวยการ (D) และพุทธวิธีการกำกับดูแล (C) ที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการปกครองและบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล เพื่อนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรมสำหรับการสรรหา (Recruitment) คือ ปาปนิกสูตร 3 ประการ หลักธรรมสำหรับการพัฒนา (Development) คือ ไตรสิกขา 3 ประการ และหลักธรรมสำหรับการรักษาพนักงาน (Retention) คือ สังคหวัตถุธรรม ธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ 4 ประการ มาเทียบเคียงและประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นการสรรหา พัฒนา และรักษาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถมากกว่าคุณธรรมจริยธรรม หากนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความคิด และจิตสำนึก ทรัพยากรมนุษย์ก็จะเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้องค์การมีความเจริญก้าวหน้าได้

คำสำคัญ: การจัดการ; ทรัพยากรมนุษย์; พุทธวิธี

Abstract

This academic paper aimed to present Buddhist methods of human resource management (POSDC), which are Buddhist methods of planning (P), Buddhist methods of organization (O), Buddhist methods of personnel management, staffing (S), Buddhist methods of administration, directing (D), and Buddhist methods. supervision, controlling (C) that the Buddha used to govern

* Received October 28, 2021; Revised November 11, 2021; Accepted November 12, 2021

and manage the affairs of the Sangha during the Buddha's time. To apply the principles of teachings in Buddhism, including principles for recruiting (Recruitment) is the three Papanika Sutras, Dharma principles for development. (Development) is the Threefold Principles and the principle for employee retention (Retention) is the Sangahavattudham which is a tool that binds the mind, compares and applies to human resource management in the modern era that focuses on recruiting, developing and retaining personnel to have knowledge and abilities rather than morality and ethics. If applying the principles of teachings in Buddhism, human resource management will create a balance between knowledge, thoughts and consciousness. Human resources will be resources with both physical and mental potentials. enabling the organization to progress.

Keywords: Management; Human Resource; Buddhist Methods

บทนำ

ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น “มนุษย์” เป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติ มีความสัมพันธ์ต่อเหตุปัจจัยต่าง ๆ และมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาตินั้น เมื่อมนุษย์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติได้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป สิ่งนั้นก็จักกลายมาเป็นปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่นต่อไป ดังนั้น ตามหลักทฤษฎีการบริหาร 4 M คือ 1) ทรัพยากรมนุษย์ (Man) ได้แก่ คนงาน พนักงาน หรือบุคลากรทั้งจากภายในและภายนอก 2) เงินทุน (Money) คือ เงินหรือทุน ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งจากเงินทุนภายในและภายนอก 3) วัสดุ (Material) ได้แก่ วัสดุสิ่งของ วัตถุดิบ ชิ้นส่วนอะไหล่ ผลิตภัณฑ์ บริการหรืออุปกรณ์อื่น ๆ และ 4) การจัดการ (Management) ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ทฤษฎีการบริหารทั้ง 4 ประการนี้ ถ้าวิเคราะห์ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะการผลิตหรือดำเนินการใดๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยคน ทั้งในด้านความคิด การวางแผน การดำเนินการ หรือจัดการทำให้เกิดการผลิตหรือกิจกรรมทางธุรกิจทุกรูปแบบ การจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จได้ เพราะเมื่อมนุษย์ได้รับการฝึกฝนอบรมและพัฒนาจนเกิดความเชี่ยวชาญในหน้าที่การทำงาน มีทั้งความรู้และคุณธรรม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ บุคคลนั้นก็จะกลายเป็นทรัพยากรสำคัญที่จะคอยควบคุม บริหารจัดการ และขับเคลื่อนอีก 3 M ที่เหลือให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป เมื่อผสมผสานระหว่าง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์” ตามทฤษฎีตะวันตกกับหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา” จึงเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกมาใช้

ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นการศึกษาหลักธรรมคำสอน เรื่องราว เหตุการณ์ ขั้นตอน วิธีการ และแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธเจ้า และพระสาวก ในการปกครอง คณะสงฆ์ในครั้งพุทธกาล และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสมัยพุทธกาล – ปัจจุบัน

“คณะสงฆ์” คือ ทรัพยากรมนุษย์ (Man) จัดเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 จัดอยู่ในศาสนบุคคลที่เป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งใน 4 องค์ประกอบของพระพุทธศาสนา คือ ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนธรรม ซึ่งเทียบได้กับหลักทฤษฎี 4 M คือ 1) ศาสนบุคคล (Man) ได้แก่ พระพุทธเจ้า ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา 1) ศาสนสถาน (Money) ได้แก่ ทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งก่อสร้างที่ไว้ทำสังฆกรรม และให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าไป เยี่ยมชม สักการบูชา และทำบุญ เพื่อนำเงินที่ได้มาเป็นทุนในการก่อสร้าง ซ่อมแซม บูรณปฏิสังขรณ์ต่อไป 3) ศาสนวัตถุ (Material) ได้แก่ วัสดุสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา เช่น พระพุทธรูป โต๊ะหมู่ ธรรมาส เป็นต้น และ 4) ศาสนธรรม (Management) ได้แก่ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก เป็นหลักการ วิธีการ แนวทาง และข้อปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ทั้ง 4 องค์ประกอบของพระพุทธศาสนา ศาสนบุคคล ถือว่ามีบทบาทสำคัญมากที่จะทำให้อีก 3 องค์ประกอบเกิดขึ้นได้ เพราะการสร้างศาสนวัตถุ ศาสนสถาน หรือการศึกษาศาสนธรรมและน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้นั้น จะต้องอาศัยศรัทธาจากตัวบุคคลช่วยกันสรรค์สร้าง ทั้งในด้านความคิด การวางแผน การดำเนินการ หรือจัดการทำให้เกิดขึ้น

เมื่อครั้งที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงออกผนวชเพื่อแสวงหาโมกขธรรมเป็นเวลา 6 เดือน จนตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ยังไม่มีทรัพยากรมนุษย์ (Man) คือ ศาสนบุคคลให้บริหารจัดการ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เกิดขึ้นนับจากวันที่พระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ แล้วทำให้โกณฑัญญะพราหมณ์เกิดดวงตาเห็นธรรม แล้วเปล่งวาจาออกมาว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นล้วนมีความดับไปเป็นธรรมดา” แล้วขอพบเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะ โดยทรงประทานพระวาจาว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” (วิ.มहा.(ไทย) 4/18/19-20, วิ.มहा.(ไทย) 1/18/23) จากพระวาจาที่เปล่งออกมา มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทไว้ชัดเจนว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” นั้นแสดงว่า พระพุทธองค์ทรงกำหนดวัตถุประสงค์ในการอุปสมบทให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้ปฏิบัติ ซึ่งการเกิดสังฆรัตนะขึ้น เป็นการแสดงว่ามีสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าจึงต้องทรงบริหารจัดการคณะสงฆ์ที่เป็นเหมือนทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา วิธีการที่

พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหารจัดการ 5 ประการ ของนักบริหาร ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ดังนี้

1. Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคตขององค์การ องค์การที่ดีมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ เรียกว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ 1) ขั้นการกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดพันธกิจ (Mission Statement) การพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอก การพิจารณาถึงจุดแข็งจุดอ่อนขององค์การ การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว พิจารณาประเมินทางเลือกกลยุทธ์ต่าง ๆ และการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน 2) ขั้นการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนประจำปี การกำหนดนโยบาย การจูงใจบุคลากรที่รับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากรให้แก่การดำเนินกลยุทธ์ต่างๆ การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ที่เน้นการทำตามกลยุทธ์ การกำหนดโครงสร้างองค์การที่มีประสิทธิภาพ การจัดเตรียมงบประมาณ รวมถึงการพัฒนาและการใช้ระบบการจัดการข้อมูล 3) ขั้นการประเมินผลกลยุทธ์ (Strategic Evaluation) จะเกี่ยวข้องกับการประเมินสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การทบทวนกลยุทธ์ที่ถูกนำไปใช้การประเมินระดับความสำเร็จของกลยุทธ์และแผน รวมถึงการปรับปรุงแก้ไข

พุทธวิธีการวางแผน หลังจากที่ได้พระพุทธรองค์ได้พระสาวกองค์แรก คือ พระโกณฑัญญะ พระองค์ก็ทรงวางเป้าหมายและวัตถุประสงค์การอุปสมบท ได้แก่ การบรรลุมรรค ผล นิพพาน ให้พระภิกษุที่เข้ามาอุปสมบทได้มีจุดมุ่งหมายในการประพฤติปฏิบัติ เมื่อพระองค์มีพระสาวก 60 องค์ พระองค์ก็ทรงวางแผนเพื่อประกาศพระศาสนาไปในทิศทางต่าง ๆ ด้วยพระรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายแยกย้ายกันจาริกไปตามทิศต่าง ๆ เพื่อประกาศพระศาสนา แม้พระองค์เองก็ทรงออกเดินทางไปประกาศพระศาสนาเช่นกัน โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจขององค์การคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน และทรงกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่ไปที่ผู้นำประเทศ ผู้นำศาสนา เจ้าลัทธิ และบุคคลสำคัญในยุคนั้น เพราะบุคคลเหล่านั้นมีบิรวารมาก หากทำให้ผู้เป็นดวงใจของปวงชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาได้ บิรวารทั้งหลายก็จะหันมาเลื่อมใสศรัทธาตามผู้นำของตน จนทำให้พุทธศาสนามีผู้คนนับถือศรัทธามากมายตามลำดับ นับว่าพระองค์ทรงเป็นนักวางแผนโดยแท้ แม้ในชีวิตประจำวันของพระองค์ก็ยังทรงวางแผนการประกาศพระศาสนาไว้ในพุทธกิจ 5 ประการ คือ

1.1 ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑปาตณฺจ คือ เวลาเช้า ทรงเป็นผู้นำหมู่พระภิกษุสงฆ์สาวก ออกบิณฑบาตเพื่อโปรดเหล่าเวไนยสัตว์ปวงชน ให้ได้บริจาคตาน อาหารบิณฑบาต ซึ่งยังหมู่ชนที่ได้พบเห็นได้เกิดความเคารพศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

1.2 สายณฺเฑ ฌมฺมเทสนํ คือ เวลาเย็น แสดงธรรมสั่งสอนประชาชน เพื่อพอกจิตใจของประชาชนผู้ได้สดับฟังพระธรรมคำสั่งสอนจากพระโอษฐ์ของพระพุทธองค์ ยิ่งความศรัทธาเลื่อมใสให้เกิดขึ้น และขอถึงซึ่งพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นจำนวนมาก

1.3 ปิโทะเส ภิกขุโฉวาทํ คือ เวลาค่ำ ประทานโอวาทแก่ภิกษุสงฆ์สาวกให้รู้ธรรมวินัย และให้กรรมฐานแก่พระภิกษุสงฆ์ และยังตอบคำถามแก่ภิกษุสงฆ์ที่มีวิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัยในธรรมและการปฏิบัติ

1.4 อพฺพมรตเต เทวปญฺหํ คือ เวลาเที่ยงคืน ตอบปัญหาเทวดา

1.5 ปจฺจุเสว คเต กาเล ภพฺพภพฺเพ วิโลกนํ คือ เวลาเข้ามิด ทรงตรวจดูอุปนิสัยของสัตว์ที่ควรบรรลुरुธรรมผู้มีอินทรีย์แก่กล้าแล้วเสด็จไปโปรดสั่งสอน (เอ็นพีเอการบัญชี, 2564)

2. Organizing หมายถึง การจัดองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิก และสายการบังคับบัญชาภายในองค์การ มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจเป็นกระบวนการของการกำหนดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างบุคคลและทรัพยากร เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง ลักษณะการแบ่งงานอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่ม หรือความร่วมมือ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ คือ 1) ความเชี่ยวชาญในงาน (Work specialization) 2) การจัดแผนงาน (Departmentalization) 3) สายการบังคับบัญชา (Chain of command) 4) ขนาดการควบคุม (Span of control) 5) การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจ (Centralization and decentralization) 6) การจัดรูปแบบอย่างเป็นทางการ (Formalization) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2550) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญต่อองค์การทั้งสิ้น

พุทธวิธีการจัดองค์การ ในสมัยพุทธกาลนั้น ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นศาสนาที่นับถือกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ การถือชนชั้นวรรณะตามหลักคำสอนศาสนาพราหมณ์จึงฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของคนสมัยนั้น ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงเข้าพระทัยถึงปัญหาการแบ่งชนชั้นวรรณะเป็นอย่างดี เมื่อได้ประกาศพระพุทธศาสนาขึ้น พระองค์จึงทรงวางระเบียบและจัดองค์การคณะสงฆ์ โดยเริ่มจากการจัดโครงสร้างองค์การให้มีความเสมอภาคกัน ด้วยการวางระเบียบการอุปสมบทให้สละชนชั้นวรรณะ และหันมาเคารพพรocha ใครอุปสมบทก่อนแม้ชั่วขณะเดียวก็ถือว่าผู้นั้นมีพรรษามากกว่า ผู้ที่อุปสมบทภายหลังถือว่ามีพรรษาน้อยกว่าต้องเคารพผู้ที่อุปสมบทก่อน

การจัดองค์การเช่นนี้ถือว่าเป็นการพลิกประวัติศาสตร์ เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทำให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการแบ่งชนชั้นวรรณะเข้ามาขออุปสมบทเป็นจำนวนมาก ทำให้องค์การคณะสงฆ์ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ภายหลังพระองค์ก็ทรงจัดองค์การด้วยการวางสายบังคับบัญชาและให้รับตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การอุปสมบท เริ่มจากพระองค์ทรงอุปสมบทให้ด้วยพระองค์เองก่อน แล้วมอบหมายให้พระสาวกรับตำแหน่งอุปัชฌาย์ทำหน้าที่อุปสมบทให้แก่กุลบุตรที่เข้ามา

ขออุปสมบท เมื่อคณะสงฆ์มีจำนวนมากขึ้นก็ทรงวางหน้าที่สงฆ์คัดเลือกอุปัชฌาย์และอุปสมบทกันเอง ผู้เข้ามาอุปสมบทนั้นมีความแตกต่างกันทางด้านตระกูล ชนชั้น อุปนิสัย ความคิด จิตใจ เป็นต้น หากไม่มีพระวินัยควบคุมความประพฤติให้เรียบร้อย ก็เกิดความวุ่นวาย ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใส พระพุทธองค์จึงทรงนำพระธรรมวินัยที่เป็นบันทัดฐานของสังคมมาเป็นหลักในการจัดองค์การคณะสงฆ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อความเรียบร้อยดังตามวัตถุประสงค์ในการบัญญัติวินัย 10 อย่าง คือ 1) เพื่อความเรียบร้อยดังตามแห่งสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3) เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก คือ เพื่อกำราบคนผู้ดื้อด้าน ประพฤติทราม 4) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม 5) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6) เพื่อบำบัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสังฆธรรม และ 10) เพื่ออนุเคราะห์วินัย คือ ทำให้มีบทบาทปฏิบัติสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์จัดระเบียบของหมู่ สนับสนุนความมีวินัยให้หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) พระองค์ทรงแบ่งหน้าที่และมอบหมายอำนาจไปตามความถนัดของแต่ละบุคคล ใครมีความถนัดด้านใดก็ให้ทำหน้าที่ด้านนั้นไป เช่น การที่ทรงยกย่องพระสาวกเป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ การแต่งตั้งพระพุทธรูปปฏิฐาน เป็นต้น เมื่อพระองค์ใกล้จะปรินิพพาน พระองค์ก็ทรงวางพระธรรมให้เป็นศาสดาแทนพระองค์ ให้เคารพในพระธรรม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการแย่งชิงกันเป็นพระศาสดา หลังจากพระพุทธองค์ทรงปรินิพพานไปแล้ว

3. Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน การนำกิจกรรมที่มีการกำหนดและวางรูปแบบอย่างมีระบบมาใช้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานให้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ส่วน คือ 1) การพัฒนาบุคคล (Individual Development) 2) การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) และ 3) การพัฒนาองค์การ (Organization Development) (พระมหากำพล คุณงกรโร, 2559)

พุทธวิธีบริหารบุคลากร บุคลากรในพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา การบริหารบุคลากรแบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ 1) แผนกพระภิกษุสงฆ์ 2) แผนกพระภิกษุณีสงฆ์ และ 3) แผนกอุบาสก อุบาสิกา ดังนั้น การสรรหาบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรนั้น จึงมีความแตกต่างกันไปตามแผนงาน ดังนี้

3.1 แผนกพระภิกษุสงฆ์ การสรรหาบุคลากรใหม่นั้น มีการกำหนดคุณสมบัติ 4 ประการ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ คือ คุณสมบัติของผู้จะบวชจะต้องเป็นมนุษย์เท่านั้น เป็นเพศชาย มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งนับตั้งแต่ในครมหารดาเป็นหลัก ไม่เป็นมนุษย์วิบัติ คือ ถูกตอน หรือเป็นบัณฑิต (กระเทย) ไม่ทำผิดร้ายแรง คือ มาตุฆาตปิตุฆาต หรือฆาตมารดา หรือบิดาของตน ไม่เคยทำผิดต่อพระพุทธศาสนามาก่อน เช่น ฆ่าพระอรหันต์ หรือเคยต้องอาบัติ

ปาราชิกมาแล้วตั้งแต่บวชครั้งก่อน หรือเมื่อก่อนขณะที่บวชอยู่ได้ไปเข้ารีตเดียรถีย์มา นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่ห้ามบวชเหมือนกัน จะบวชได้ก็ต่อเมื่อได้ทำให้ถูกต้องแล้ว คือ คนที่บิดามารดายังไม่ได้อนุญาต คนที่รับราชการที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากทางการหรือหน่วยงาน คนที่มีอาญาแผ่นดินติดตัวมา คนที่มีร่างกายพิการต่าง ๆ รวมถึงเป็นโรคเรื้อรังรักษาไม่หาย เป็นโรคติดต่อชนิดร้ายแรง โจรที่มีชื่อเสียงมาก่อน คนที่หนีหนี้มาบวช คนที่เป็นทาสผู้อื่น คนไม่มีอัฐบริวาร คนไม่มีพระอุปชฌาย์

2) ปริสสมบัติ หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ที่จะเข้าร่วมทำการอุปสมบทให้ คือ จะต้องเข้าประชุมสงฆ์ให้ครบตามจำนวน คือ ในมัธยมประเทศ หรือประเทศที่เจริญแล้ว และสามารถหาพระภิกษุสงฆ์ได้ง่าย กำหนดให้ต้องมีพระภิกษุสงฆ์เข้าร่วมสังฆกรรมอย่างน้อย 10 รูปขึ้นไป ส่วนในปัจจุบันประเทศ หรือประเทศที่เป็นชนบท หาภิกษุสงฆ์ในการเข้าร่วมสังฆกรรมได้น้อย กำหนดให้ต้องมีพระภิกษุสงฆ์เข้าร่วมอย่างน้อย 5 รูปขึ้นไป

3) สีสมาสมบัติ ภิกษุสงฆ์ที่เข้าร่วมในการให้อุปสมบทนี้ จะต้องประชุมทำสังฆกรรมพร้อมกันในสีมา หรืออุโบสถ หรือสมมติสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งกำหนดเป็นเขตสีมาเสียก่อน จึงทำการให้อุปสมบทได้ และต้องอุปสมบทในสีมาเดียวกันเท่านั้นจะแยกกันทำไม่ได้ แม้ในเขตชุมชนสงฆ์ หรือเขตสีมานั้นจะมีภิกษุสงฆ์ครบตามจำนวนที่กำหนดก็ตาม ถ้าภิกษุรูปใดมาไม่ได้จะต้องมอบฉันทะมาบอก มิเช่นนั้นการอุปสมบทนั้นก็ไม่ใช่สำเร็จ กลายเป็นสีมาวิบัติไป

4) กรรมวาจาสมบัติ คือ การสวดประกาศกรรมวาจาในท่ามกลางสงฆ์ เมื่อพระที่เป็นอุปชฌาย์ได้นำผู้ที่บวชเข้าไปในท่ามกลางสงฆ์แล้ว คณะสงฆ์ก็จะสมมติให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้ทำหน้าที่สวดตั้งญัตติประกาศเรื่องสังฆกรรมนั้นให้สงฆ์รับทราบ (คำเผดียงสงฆ์) เพื่อร่วมกันทำกิจนั้นต่อไป แล้วซักถามผู้นั้นถึงความพร้อมต่าง ๆ เช่น อันตรายกัธธรรมาและข้อห้าม เป็นต้น การสวดประกาศกรรมวาจาจะต้องให้ชัดถ้อยชัดคำ ออกเสียงอักขระถูกต้อง ให้สงฆ์ได้ยินโดยทั่วกัน ถ้าเห็นว่าผู้นั้นมีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถบวชได้ ท่านก็จะเรียกเข้าไปในท่ามกลางสงฆ์ แล้วสวดขอมติดต่อกณะสงฆ์ 3 ครั้ง (สวดอนุสาวนา) ถ้าสงฆ์ในที่นั้นฟังแล้วมีภิกษุรูปใดรูปหนึ่งไม่เห็นด้วยทักท้วงขึ้นมา ผู้นั้นก็จะบวชไม่ได้ แต่ถ้าสงฆ์ทั้งหมดนิ่งเงียบแสดงว่าทั้งหมดยอมรับการบวชนั้น

เมื่ออุปสมบทผ่านขั้นตอนการสรรหา ได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุเรียบร้อยแล้ว พระภิกษุต้องพัฒนาตนเอง โดยอาศัยหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล ได้แก่ ข้อห้าม ระเบียบ ข้อปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ 227 ข้อ 2) สมาธิ ได้แก่ การเจริญจิตภาวนา เพื่อพัฒนาจิตใจของตนให้สงบ ปราศจากกิเลส 3) ปัญญา ได้แก่ การเจริญปัญญา เพื่อพัฒนาความคิดของตนให้มีความรู้แจ้ง เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง รู้เท่าทันอารมณ์และกิเลสที่เกิดขึ้น (ที.ปา.(ไทย) 11/228/231)

3.2 แผนกพระภิกษุณีสงฆ์ การสรรหาบุคลากรใหม่นั้น มีการกำหนดคุณสมบัติ 4 ประการ เช่นเดียวกับกับพระภิกษุสงฆ์ แต่มีขั้นตอนที่สลับซับซ้อนกว่าพระภิกษุสงฆ์ คือ ก่อน จะได้รับการอุปสมบท กุลสตรีจะต้องผ่านขั้นตอนครุธรรม 8 ประการ คือ

1) ภิกษุณีแม่วบแล้ว 100 ปี ต้องทำอิวาท การลุกขึ้นต้อนรับ อัญชลี ธรรม และสามิจักรมแก่ภิกษุผู้บวชในวันนั้น นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

2) ภิกษุณีไม่พึงจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ นี่เป็นธรรมที่ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

3) ภิกษุณีพึงหวังธรรม 2 อย่าง จากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน คือ การถาม วันอุโบสถ กับการเข้าไปหาเพื่อรับโอวาท นี่เป็นธรรมที่ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

4) ภิกษุณีจำพรรษาแล้ว พึงปวารณาในสงฆ์ 2 ฝ่าย (ภิกษุสงฆ์ และ ภิกษุณีสงฆ์) ด้วยฐานะ 3 คือ ด้วยได้เห็น หรือด้วยได้ฟัง หรือด้วยนิกรังเกียจ นี่เป็นธรรมที่ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

5) ภิกษุณีที่ต้องครุธรรม (ต้องอาบัติสังฆาทิเสส) พึงประพฤตมานัตต์ ตลอดปักษ์ในสงฆ์ 2 ฝ่าย นี่เป็นธรรมที่ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

6) นางสิกขมานา (สตรีผู้ก่อนบวชเป็นภิกษุณี ต้องเป็นนางสิกขมานา แปลว่า ผู้ศึกษา) ได้ศึกษาสิกขาในธรรม 6 ประการตลอด 2 ปีแล้ว จึงควรแสวงหาอุปสมบทในสงฆ์ 2 ฝ่าย (คือก่อนจะบวชเป็นภิกษุณี จะต้องเป็นนางสิกขมานา 2 ปี ระหว่าง 2 ปี รักษาศีล 6 ข้อ ขาดไม่ได้ ศีล 6 ข้อ คือ ศีล 5 กับเพิ่มข้อที่ 6 อันได้แก่การเว้นบริโภคอาหารในเวลาวิกาล) นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพนับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

7) ภิกษุณี ไม่พึงด่า ไม่พึงบริภาษภิกษุด้วยปริยายใด ๆ นี่เป็นธรรมที่ภิกษุณีพึงสักการะเคารพ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

8) จำเดิมแต่วันนี้ไป ห้ามภิกษุณีว่ากล่าวสั่งสอนภิกษุ ไม่ห้ามภิกษุ กล่าวสั่งสอนภิกษุณี นี่เป็นธรรมที่ภิกษุณีพึงสักการะ นับถือ เคารพ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต (วิ.มหา. (ไทย) 7/2/320-326)

เมื่อกุลสตรีผ่านขั้นตอนการสรรหา ได้ปฏิบัติครุธรรม 8 (วิ.มหา.(ไทย) 7/2/320-326) และได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุณีเรียบร้อยแล้ว พระภิกษุณีต้องพัฒนาตนเอง โดยอาศัยหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล ได้แก่ ข้อห้าม ระเบียบ ข้อปฏิบัติของพระภิกษุณีสงฆ์ 311 ข้อ 2) สมาธิ ได้แก่ การเจริญจิตภาวนา เพื่อพัฒนาจิตใจของตนให้สงบ ปราศจากกิเลส 3) ปัญญา ได้แก่ การเจริญปัญญา เพื่อพัฒนาความคิดของตนให้มีความรู้แจ้ง เข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริง รู้เท่าทันอารมณ์และกิเลสที่เกิดขึ้น (ที.ปา. (ไทย) 11/228/231)

3.3 แผนกอุบาสก อุบาสิกา การสรรหาบุคคลากรใหม่นั้น มีการกำหนดคุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกา ไว้ 5 ประการ คือ

1) มีศรัทธา เป็นเบื้องต้น คือ มีความเชื่อ มีความมั่นใจในพระรัตนตรัย ความเชื่อนี้ต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ศรัทธางมงาย เพราะฉะนั้นจะเชื่อหรือมีศรัทธาก็ควรจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่ตนเชื่อด้วย เมื่อศรัทธาในพระรัตนตรัย ต้องรู้เข้าใจว่าพระรัตนตรัยคืออะไร มีความหมายอย่างไร การที่ศรัทธาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ยึดเอาเป็นที่พึ่งนั้น คือ ปฏิบัติอย่างไร

2) มีศีล อย่างน้อยตั้งตนอยู่ในศีล 5 ซึ่งจะทำให้มีชีวิตที่ดีงาม เป็นฐานสำหรับตนเองที่จะก้าวไปสู่การปฏิบัติเบื้องต้น พร้อมกันนั้นก็เป็นเครื่องช่วยเกื้อกูลสังคม เพราะว่าผู้ถือศีล 5 เป็นผู้ไม่เบียดเบียนคนอื่น แต่ดำรงชีวิตที่สุจริต ก็จะมีความปลอดภัย ถ้าทุกคนรักษาศีล 5 ได้ สังคมของเราก็จะร่มเย็นเป็นสุข มีความมั่นคงอย่างแน่นอน เป็นหลักประกันสันติสุขของสังคมที่มั่นใจได้ ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ เพราะคนในสังคมไม่ปฏิบัติตามหลักศีล 5

3) โอโถุหลวมคลิบะ แปลกันว่า ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล คือ ไม่มัวหวังผลจากความเชื่อถือนอกหลักพระพุทธศาสนา ที่เป็นความงมงาย ได้แต่หวังผลจากการดลบันดาลต่าง ๆ แต่ให้เชื่อกรรม คือ เชื่อการกระทำที่เป็นไปตามเหตุผล ให้หวังผลจากการกระทำด้วย ความเพียรพยายามของตน

4) ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา สังคมไทยมีความสับสนในเรื่องนี้มาก ซึ่งสาเหตุมาจากการขาดหลักธรรมข้อที่ 3 คือ ไม่ถือมงคลตื่นข่าว จึงมีความเชื่องมงาย แล้วไปแสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อที่ผิด และเกิดการปฏิบัติผิดแพร่หลายมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นค่านิยมและวัฒนธรรมที่ผิดเพี้ยนไปจากหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

5) กระทำบุญการในพระศาสนานี้ หมายความว่า ทำการชวนชวนทะนุบำรุงอุปถัมภ์พระสงฆ์ และกิจการพระพุทธศาสนาที่จะทำให้พระธรรมวินัยเจริญมั่นคงช่วยกันดำเนินกิจการและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกุศลแท้จริง ที่เป็นเรื่องถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ซึ่งจะทำให้ศีลธรรมเจริญงอกงาม มั่นคง และยั่งยืน (อง.ปญจก.(ไทย) 22/175/230)

4. Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ คือ ต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดัน และสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย ซึ่งต้องประกอบด้วย ความกล้าหาญ ความสามารถในการโน้มน้าวใจ และจังหวะเวลาในการตัดสินใจ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2544)

พุทธวิธีการอำนวยการ การอำนวยการขององค์การคณะสงฆ์นั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้หลักการอำนวยการ 4 ส. ดังนี้

1) สันทิสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา (elucidation and verification)

2) สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ (incitement to take upon oneself; inspiration towards the Goal)

3) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแก่งกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก (urging; encouragement; animation; filling with enthusiasm)

4) สัมปหังสนา ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ (gladdening; exhilaration; filling with delight and joy) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

พระพุทธเจ้าทรงมีภาวะผู้นำสูงมาก เพราะทรงสอนให้รู้ (ยถาวาที) ทำให้ดู (ตถากาโร) และอยู่ให้เห็น (ยถาวาที ตถากาโร) ทรงใช้อำนาจการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแรงจูงใจในการกระทำความดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย 3 ประการ (วิ.มหา. (ไทย) 1/39/28) ได้แก่ อัตตาธิปไตย ถือผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง โลกาธิปไตย ยึดทัศนะหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง และธรรมาธิปไตย ยึดธรรม คือ หน้าที่ ความถูกต้องเป็นสำคัญ

5. Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในองค์กร การกำกับดูแลต้องพิจารณาถึงหลักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ของ เอลตัน เมโย (Elton Mayo) 4 ประการ คือ 1) คนเป็นสิ่งที่มีชีวิต เรื่องของจิตใจ ขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญจะปฏิบัติต่อคนเหมือนเครื่องจักรไม่ได้ 2) รางวัลทางจิตใจ มีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน 3) ความสามารถในการทำงานของคน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย และ 4) อิทธิพลของกลุ่มมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน (สมคิด บางโม, 2538)

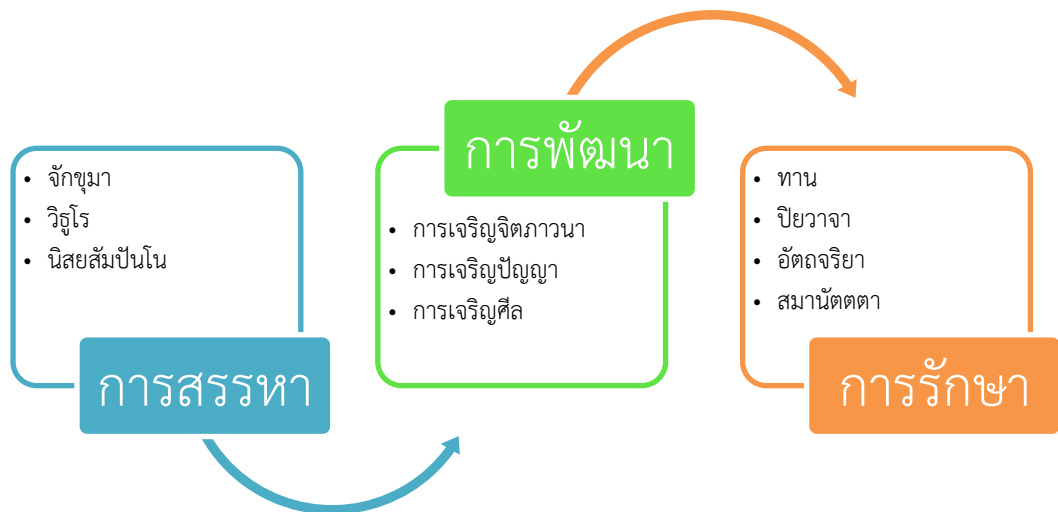
พุทธวิธีการกำกับดูแล พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง เมื่อพระองค์ทรงกำหนดวินัยที่ตน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ โครงสร้างองค์กร จัดสรรบุคลากร แบ่งภาระหน้าที่ และมอบหมายอำนาจแก่องค์กรคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน ให้คณะสงฆ์ได้ปกครองกำกับดูแลกันเองแล้ว พระองค์ก็ได้ทรงทอดทิ้งคณะสงฆ์แต่อย่างใด ยังทรงห่วงใยและคอยกำกับดูแลอยู่ตลอดเวลา เช่น เมื่อมีปัญหาขุนวายเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระองค์ก็ทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อใช้บริหารคณะสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ดีงาม

เป็นมาตรฐานแบบเดียวกัน การบัญญัติพระวินัยนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า เหมือนการบัญญัติกฎหมายของทางบ้านเมือง แต่จะบัญญัติเมื่อมีกรณี (อธิกรณ์) หรือปัญหาเกิดขึ้น พระองค์จึงทรงรับสั่งเรียกประชุมสงฆ์ ตรัสถามภิกษุผู้ก่อเหตุให้ถูกรับ ทรงชี้แจงโทษแห่งการประพฤติดิต แสดงอานิสงส์แห่งการสำรวม และทรงวางโทษ คือ ปรับอาบัติไว้หนักบ้าง เบาบ้าง พระองค์ทรงเป็นเหมือนพุทธบิดาที่มีความห่วงใยต่อพุทธบุตร เมื่อคณะสงฆ์เติบโตพอที่จะดูแลกันเองได้แล้ว ก็มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ปกครองกัน แล้วทรงคอยกำกับดูแลคณะสงฆ์อยู่ห่าง ๆ ซึ่งตรงกับพรหมวิหารธรรม ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ อันเป็นหลักธรรมที่เปรียบมารดาบิดาเหมือนพรหมณ์ของบุตรธิดา 4 ประการ คือ 1) เมตตา ความรักใคร่ ปราบปรามต้อยากให้บุตรธิดามีความสุข 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยเหลือบุตรธิดาให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อบุตรธิดาอยู่ดีมีสุข และ 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง คือ มีจิตเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง คอยดูแลอยู่ห่าง ๆ แบบห่วง ๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวหากไม่มีกิจอันสมควร (อง.ปญจก. (ไทย) 22/192/252) พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นพระศาสดา เป็นธรรมราชาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย พระองค์จึงทรงคอยดูแลเอาใจใส่ และคอยให้การสนับสนุนพุทธศาสนิกชนให้อยู่ดีมีสุข มีความเป็นอยู่ตามความเหมาะสมแก่สถานภาพ เช่น เมื่อครั้งที่พระองค์ทรงประทับอยู่ ณ พระเชตวัน เมืองสาวัตถี มีพระภิกษุปาไลยรัฐ จำนวน ๓๐ รูป เดินทางไปเข้าเฝ้า เมื่อจวนถึงวันเข้าพรรษา ไม่สามารถจะเดินทางให้ทันวันเข้าพรรษาที่พระเชตวันได้ จึงต้องจำพรรษา ณ เมืองสาเกต ในระหว่างทาง เมื่อถึงเวลาออกพรรษาทำปวารณาเสร็จแล้ว ก็รีบออกเดินทางไปเข้าเฝ้า พระผู้มีพระภาคทันที ทั้งที่ขณะนั้นฝนกำลังตกชุก ทำให้จ্বরเปียก แปรเปื้อนด้วยโคลนตมในระหว่างเดินทาง เมื่อเดินทางไปถึง พระองค์ทรงตรัสถามภิกษุเหล่านั้นว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอยังพอทนได้หรือ พอยังอดทนให้เป็นไปได้หรือ พวกเธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน จำพรรษาเป็นผาสุก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ” เมื่อทรงทราบถึงความลำบากของพระภิกษุทั้ง 30 รูปนั้น จึงทรงอนุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษาคบถ้วนไตรมาสสามารถรับผ้ากฐินได้ และภิกษุผู้ได้กรานกฐินจะได้อานิสงส์ 5 ประการ ภายในเวลาอานิสงส์กฐิน (นับจากวันที่รับกฐินจนถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4) คือ 1) ไปไหนไม่ต้องบอกลา 2) ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบสำหรับสามเณร 3) ฉันทนโภชนะได้ (รับนิมนต์ที่เขานิมนต์โดยออกชื่อโภชนะฉันทได้) 4) เก็บอธิเรกจีวรไว้ได้โดยที่ยังมิได้วิกัปและอธิฐาน โดยไม่ต้องอาบัติ 5) จีวรลากันเกิดขึ้น จักได้แก่ภิกษุผู้ได้กรานกฐินแล้ว (วิ.มหา. (ไทย) 5/306/145-145) เป็นการแสดงถึงความห่วงใยและคอยดูแลเอาใจใส่ของพระองค์ ซึ่งเปรียบเทียบกับได้กับราชสังคหวัตถุ 4 ธรรมของพระราชา อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน เป็นหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง ได้แก่ 1) สัสสมณะ ความฉลาดในการบำรุงประชาชนด้วยปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย 2) ปุริสมณะ ความฉลาดในการบำรุงข้าราชการ รู้จักส่งเสริมคนดีมีความสามารถ 3) สัมมาปาสะ ความรู้จักผูกผสานรวมใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ และ 4) วาขเปยยะ หรือวาจาเปยยะ ความมีวาจา

อันไพเราะ แผ่ด้วยเมตตา สุภาพนุ่มนวล ประกอบด้วยเหตุผล เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา (ส.ส. (ไทย) 15/351/110)

การประยุกต์พุทธธรรมเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทั่วไป

การจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยทั่วไปมีบทบาทหน้าที่และหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการ (พะยอม วงศ์สารศรี, 2540) ดังนี้

ภาพที่ 1 การประยุกต์พุทธธรรมเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทั่วไป

1. การสรรหา (Recruitment) เพื่อการสรรหาและเลือกทรัพยากรบุคคลให้เข้ามาทำงานในองค์กรอย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการ หลักการ คือ เลือกคนที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งที่สุดให้มาทำงานในองค์กร มิใช่เลือกคนที่วุฒิการศึกษาหรือค่าตัวสูงที่สุดมาทำงานเสมอไปแต่จุดที่เหมาะสมน่าจะอยู่ที่ตำแหน่งดังกล่าวมีการกิจและความคาดหวังอย่างไร หากได้คนเช่นนั้นเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวได้ถือว่า หน่วยงานสรรหาว่าจ้างได้ปฏิบัติหน้าที่ตรงตามเจตนารมณ์แล้ว

หลักธรรมสำหรับการสรรหา พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ใน ปาปณิกสูตร 3 ประการ (อง. ตก. (ไทย) 20/20/163-164) ดังนี้ 1) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล หรือเป็นผู้ที่มีสายตาที่เฉียบแหลม สามารถคัดเลือกคนที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งงานตรงตามที่ต้องการ 2) วิธูโร หมายถึง เป็นผู้ที่จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญด้านงานบุคคล รู้จักขั้นตอนวิธีการ ฯลฯ ในการสรรหาบุคลากรเป็นอย่างดี 3) นิสยสัมปันโน หมายถึง การเป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเชี่ยวชาญด้านประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนเข้ามาทำงานในองค์กรได้ รู้จักโน้มน้าวจิตใจ ติดต่oprะสานงาน และสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และความสามารถ (Capacities) ของบุคคลในสังคมหนึ่งหรือในองค์กรใด

องค์การหนึ่ง (สุภาพร พิศาลบุตร และคณะ, 2546) เป็นการวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อจัดให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้วิธีการฝึกอบรม การให้ความรู้และจัดโปรแกรมการพัฒนาพนักงาน ให้มีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพ (อำนาจ แสงสว่าง, 2540)

หลักการสำหรับการพัฒนา พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในไตรสิกขา 3 ประการ (ที.ปา. (ไทย) 11/228/231) คือ 1) การเจริญจิตภาวนา หรือการฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เป้าหมาย คือ การยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะของพนักงานในขณะนั้น ให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ ผู้ที่ผ่านการอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที 2) การเจริญปัญญา หรือการศึกษา (Education) เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศณคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุก ๆ ด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในแง่ของการแล้ว การศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต 3) การเจริญศีล หรือการพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน แต่มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการต้องการ การพัฒนาองค์การนั้นเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การเพื่อการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

3. การรักษาพนักงาน (Retention) เมื่อได้คนที่เหมาะสมมาทำงานแล้ว องค์การจะต้องมีมาตรการในการรักษาคนให้อยู่กับองค์การให้นานที่สุด หลักการ คือ ให้พนักงานมีความพึงพอใจต่อองค์การให้มากที่สุด โดยใช้มาตรการทางด้านการบริหารระบบค่าตอบแทน การพนักงานสัมพันธ์และการสรรหาว่าจ้าง ที่เหมาะสมเป็นพื้นฐานให้ประสานสอดคล้องกัน

หลักการสำหรับการรักษาพนักงาน พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุธรรม ธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ 4 ประการ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/42) คือ 1) ทาน การแบ่งปันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน องค์การจะต้องบริหารจัดการค่าตอบแทนประจำให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีการให้รางวัลพิเศษ โบนัส สวัสดิการตามสมควรแก่โอกาส เช่น เมื่อองค์การมีผลกำไรเพิ่มขึ้น ก็จัดสรรกระจายไปให้อย่างทั่วถึงตามความเหมาะสมที่บุคลากรควรจะได้รับ 2) ปิยวาจา การพูดด้วยความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ผู้บริหารจะต้องสั่งการ ชี้แจง หรือพูดคุยในที่ประชุมด้วยจิตที่มีความเมตตา มีความสุภาพไพเราะ น่าฟัง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุมีผล 3) อตถจริยา ช่วยเหลือทำประโยชน์แก่กัน องค์การที่ดีต้องทำงานเป็นทีม มีการ Training ฝึกกัน ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่พนักงาน คอยให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคลากร มีการแบ่งปันความรู้ทักษะ เทคนิควิธีการ และถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่พนักงาน 4) สมานัตตตา การมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย ผู้บริหารจะต้องวางตนให้เหมาะสม มีความเสมอดันเสมอ ปลายปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อบุคลากรทุกคน ให้ความเสมอภาค ปราศจากความลำเอียง

สรุป

“การจัดการทรัพยากรมนุษย์” คือ การดัดแปลงสภาพออกมาจากตัวมนุษย์เพื่อสร้างผลผลิตให้แก่องค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จ เมื่อนำมาผสมผสานกับหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา” จึงเป็นการนำหลักธรรมคำสอน เรื่องราว เหตุการณ์ ขั้นตอน วิธีการ และแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธเจ้า และพระสาวก ในการปกครองคณะสงฆ์ในครั้งพุทธกาลที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบัน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสมัยพุทธกาลเมื่อนำมาเทียบกับทฤษฎี POSDC คือ 1) Planning การวางแผน เทียบกับ พุทธวิธีการวางแผน พระองค์ทรงมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจขององค์การคณะสงฆ์ และทรงกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่ไว้อย่างชัดเจน 2) Organizing การจัดองค์การ เทียบกับ พุทธวิธีการจัดองค์การ พระองค์ทรงวางระเบียบและจัดองค์การคณะสงฆ์ ด้วยการวางระเบียบการอุปสมบทให้สละชนชั้นวรรณะ และหันมาเคารพพรocha ทรงจัดองค์การด้วยการวางสายบังคับบัญชาและให้รับตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ มีการมอบหมายงาน แบ่งหน้าที่และมอบหมายอำนาจให้ตามความถนัดของแต่ละบุคคล ใครมีความถนัดด้านใดก็ให้ทำหน้าที่ด้านนั้นไป 3) Staffing งานบุคลากร เทียบกับ พุทธวิธีการบริหารบุคลากร แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ 1) แผนกพระภิกษุสงฆ์ 2) แผนกพระภิกษุณีสงฆ์ และ 3) แผนกอุบาสก อุบาสิกา การสรรหาบุคลากรใหม่ ได้แก่ การอุปสมบท หรือการนับถือพระรัตนตรัย ส่วนการพัฒนาบุคลากรใช้หลักไตรสิกขา แต่ละแผนกงานนั้น การสรรหาและพัฒนา มีขั้นตอน วิธีการ ระเบียบข้อปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละแผนก 4) Directing การอำนวยการ เทียบกับ พุทธวิธีการอำนวยการ พระองค์ทรงใช้หลักในการสื่อสาร 4 ส. คือ (1) สันทติสนา ชี้แจงให้เห็นชัด (2) สมาทปนา ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ (3) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า และ (4) สัมปหังสนา ปลอบโยนใจให้สดชื่นร่าเริง การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เพราะมนุษย์มีจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด ดังนั้น จึงต้องอาศัยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความรู้ ความคิด และจิตสำนึก ทรัพยากรมนุษย์จึงจะเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพ ทำให้องค์การมีความเจริญก้าวหน้าได้

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีในการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).

- พระมหากำพล คุณงุโร. (2559). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2540). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. (2544). *วิสัยทัศน์ชนคลัง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- สมคิด บางโม. (2538). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2564). *องค์คุณของอุบาสกอุบาสิกา*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2564. จาก <http://dhamma.SericHon.us/> 2017/01/12/องค์คุณของอุบาสกอุบาสิ/.
- สุภาพร พิศาลบุตร และคณะ. (2546). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินต์ติ้ง.
- อำนวย แสงสว่าง. (2540). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.
- เอ็นพีเอการบัญชี. (2564). *พุทธกิจ 5 ประการ*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.npa-account.com/Vpage.php?name=พุทธกิจ%205%20ประการ>.

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม 7 ในการพัฒนาทุนมนุษย์ยุค AI ภายใต้การทำงานแบบปกติใหม่*

SAPPURISA-DHAMMA 7 APPLICATION FOR HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT OF THE AI ERA IN THE NEW NORMAL ENVIRONMENT

มัทนา เมฆตรง

Matana Mektrong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Mektrong.matana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการที่มุ่งประเด็นให้องค์กรต่าง ๆ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการนำเทคโนโลยีหรือปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้รวมถึงสถานการณ์โควิด-19 โดยมีแนวคิดที่ว่าองค์กรหรือหน่วยงานใดมีทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ย่อมเกิดความสำเร็จได้เปรียบทางธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามกลยุทธ์ที่วางไว้ การพัฒนาทุนมนุษย์โดยการอบรมพนักงานแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีหรือปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาองค์กรที่เหมาะสมในสภาวะการทำงานแบบปกติใหม่เช่นนี้ ประกอบกับการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมะที่ช่วยขัดเกลาคนธรรมดาให้กลายเป็นคนที่พึงปรารถนาของสังคม เปรียบได้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่การเป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพขององค์กร ประกอบไปด้วย 1) อัมมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล 3) อัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสสัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคัลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล องค์ประกอบทั้ง 7 ประการนี้ ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการเรียนรู้ วางแผน และเตรียมความพร้อมสำหรับองค์กรได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ได้ความต้องการที่ถูกต้อง และสร้างวิถีการพัฒนาที่เหมาะสม พร้อมรักษาบุคลากรหรือทุนมนุษย์ที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี ให้คงอยู่กับองค์กร และเติบโตได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม 7; ทุนมนุษย์; การทำงานแบบปกติใหม่

Abstract

This article aimed at raising awareness of the importance of human capital development in the face of economic and social changes. Also, the adoption of technology or artificial intelligence. with the idea that any organization has human capital with potential, knowledge and abilities that were ready with the change. It would have a business advantage over other organizations. This was a factor that encouraged the organization to achieve its goals according to the strategy as well as being a factor for the development of the organization. Training new employees or personnel using artificial intelligence or technology was a part of helping to develop good human capital and suitable for this new normal working environment. This is coupled with the preparation for human capital development according to Sappurisa-dhamma 7, consisting of 1) Dhammayuta, Knowing the law or knowing he cause 2) Atthanuta, Knowing the Meaning or knowing the purpose 3) Attanyuta, Knowing oneself 4) Mattanyuta, Moderation or Knowing how to be temperate, 5) Kalaññutta, Knowing the proper time 6) Parisanyutta, Knowing the assembly or Knowing the society and 7) Puggalanyuta, Knowing the Individual or Knowing the Individual differences These seven elements are important steps in learning, planning and preparing for the development of human capital within the organization as well to get the right needs and create appropriate development methods. It was important to focus on developing knowledge, skills and retaining personnel or human capital who are both smart and good employees to remain with the organization and grow sustainably.

Keywords: Sappurisa-dhamma 7; Human Capital; New Normal

บทนำ

ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นอีกหนึ่งตัวเร่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้ง องค์กรใดที่มีบุคลากรมีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี ย่อมจะได้เปรียบและเพิ่มโอกาสในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นกล่าวได้ว่าสิ่งจำเป็นอันยิ่งยวดในการรับมือทุก ๆ ความเปลี่ยนแปลง คือ การเตรียมกำลังคนหรือทรัพยากรบุคคลที่ค่อนข้างจะเตรียมได้ยาก เนื่องจากแต่ละส่วนมีการพัฒนา กำลังคนที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปแบบการทำงานแบบใหม่ หรือการทำงานในยุคปกติใหม่ หรือที่เรียกว่า New

Normal ยิ่งส่งผลให้การนำเทคโนโลยีหรือปัญญาประดิษฐ์ใหม่ ๆ ถูกสถานการณ์บังคับให้นำเข้ามาปรับใช้ภายในองค์กรมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีอิทธิพลสำคัญต่อการบริหารจัดการในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐกิจ รัฐวิสาหกิจ หรือแม้แต่หน่วยงานของภาครัฐ ทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากว่าในอดีตเป็นอย่างมาก เพราะการที่จะสามารถอยู่รอดได้ในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากองค์กรเหล่านั้นมีบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรได้เป็นอย่างดี (กิตติ มิลำเอียง, 2559)

ปัจจุบันทุกองค์กรต่างต้องช่วยกันรับมือ และอยู่ภายใต้แรงกดดันของการเปลี่ยนแปลงจากโรคระบาดที่รุนแรงในครั้งนี้ รวมทั้งการพัฒนาของเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดดจากในอดีต การรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน การใช้วิถีชีวิตแบบใหม่ ทำได้โดยการเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างศักยภาพด้านทุนมนุษย์ให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ระดับของสังคม ในว่าจะเป็นส่วนด้านของการศึกษา การอบรม การวิจัยและพัฒนาขององค์กร รวมทั้งกรอบแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ของรัฐบาลที่กำหนดขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายในประเทศ ภายใต้โมเดลไทยแลนด์ 4.0 โดยกำหนดเป้าหมายครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ 1) ความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า 2) ความอยู่ดีมีสุขทางสังคม 3) การรักษาสิ่งแวดล้อมในสังคมที่น่าอยู่ และ 4) การยกระดับคุณค่ามนุษย์ด้วยการพัฒนาคนไทย 4.0 เพื่อมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน นอกจากนี้ได้มีการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติภายใต้แผนพัฒนาและต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรม คือ การเตรียมความพร้อมของคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมไปถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ ที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) องค์กรจะพัฒนาก้าวไกลได้ จะต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์หรือทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญกับทุกองค์กรไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ก็ตาม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ถูกต้องนั้น ควรมีการศึกษา หาข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์ให้ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้ได้ความต้องการที่ถูกต้อง และสร้างวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม การพัฒนาทุนมนุษย์จึงต้องเตรียมพร้อมใน 3 ด้านควบคู่กัน คือ 1) ความพร้อมด้านบุคคลหรือมนุษย์ (Human) 2) ความพร้อมด้านเทคโนโลยี (Technology) และ 3) ความพร้อมด้านพันธมิตรทางธุรกิจ (Partnership) (โปรซอฟท์ เอชซีเอ็ม, 2561)

หากมองกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันทั้งโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแข่งขันกันเป็นผู้นำทางธุรกิจ ส่งผลกระทบให้องค์กรต่าง ๆ ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีศักยภาพให้เป็นปัจจัยสร้างความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยนั้น คือ ทรัพยากรมนุษย์ที่รอคอยการยกฐานะสู่การเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) ดังนั้น ในกระบวนการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทุนมนุษย์ จึงต้องอาศัย

วิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการวิเคราะห์เจาะลึกถึงคุณสมบัติสมรรถนะ อันประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ และ พฤติกรรม ที่จำเป็นต่อการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร และบริหารจัดการบ่มเพาะให้มีการปลูกฝังลงไปในทรัพยากรบุคคลขององค์กรผ่านกระบวนการจัดทำแผนที่นำทางการฝึกอบรม (Training Roadmap) ให้บุคลากรสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้และทักษะได้อย่างเชี่ยวชาญเพื่อการสร้างผลการปฏิบัติงานในระดับที่คาดหวังได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเรียนรู้และเข้าใจถึงสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สำหรับรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หรือกำลังเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน

ทั้งนี้จึงได้นำการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประกอบการอธิบายแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ยุค AI ภายใต้การทำงานแบบปกติใหม่ โดยนำหลักธรรมสัปปุริสธรรมซึ่งหมายถึงธรรมะของคนดีหรือนักปราชญ์ แต่ถ้าหากพิจารณาถึงแก่นของคำและเข้าใจให้ถ่องแท้แล้ว จะมีหมายความรวมถึงข้อธรรมะที่ช่วยขัดเกลาคนธรรมดาให้กลายเป็นคนที่พึงปรารถนาของสังคม เปรียบเทียบกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่การเป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพขององค์กรที่ต้องการทั้งคนเก่งและคนดี หลักสัปปุริสธรรมเป็นข้อธรรมะเบื้องต้นที่จะทำให้องค์กรและบุคลากรรู้ว่าอะไรควรทำ สิ่งไหนต้องทำ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ยิ่งไปกว่านั้น จะเป็นธรรมะที่ช่วยแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ให้ผ่านพ้นไปด้วยดี สัปปุริสธรรมประกอบไปด้วยข้อธรรมะทั้งหมด 7 ประการ ดังนี้ 1) ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล 3) อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสสัญญตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล องค์กรประกอบทั้ง 7 ประการนี้ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการเรียนรู้ วางแผนวิเคราะห์แต่ละองค์กรประกอบ และเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ได้ความต้องการที่ถูกต้อง และสร้างวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์และทุนมนุษย์

คำว่า ทุน (Capital) หมายถึง ของเดิมหรือเงินเดิมที่มีไว้ ลงไว้ กำหนดไว้ จัดตั้งไว้ เพื่อประโยชน์ให้งอกงาม เช่น มีความรู้เป็นทุน มีเงินเป็นทุน และคำว่า มนุษย์ (Human) คือ สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล สัตว์ที่มีจิตใจสูง (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554) สองคำนี้เป็นคำนามที่ยังไม่ได้มีการในพจนานุกรม พ.ศ.2554 ด้วยการประสมคำทั้งสอง คือคำว่า ทุน และ มนุษย์ เป็นคำใหม่ คือ คำว่า ทุนมนุษย์ ให้เกิดความหมายใหม่ แปลว่า การสะสมความรู้ ทักษะ และอื่นๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อผู้อื่น เช่น รายได้จากทุนที่ฝังอยู่ในตัวเอง ทุนมนุษย์มีความน่าสนใจตรงที่เป็นนามธรรมไม่สามารถแยกส่วนออกจากตัวคนนั้น ต่างจากทุนประเภทอื่น เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร เราสามารถมองเห็นตัวเครื่องจักร และเครื่องจักรนั้นสามารถแบ่งแยกออกมาเป็นส่วนได้ (Lynda & Ghoshal, 2003)

แนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์ มีรากฐานมากจากแนวคิดทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) ซึ่งกล่าวว่าองค์กรใดมีทรัพยากร (Resource) และความสามารถ (Capability) ที่แตกต่างจากองค์กรอื่น 4 ลักษณะ ที่ทำให้องค์กรนั้นได้เปรียบในการแข่งขัน (Barney, 1991) ได้แก่

1. ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรนั้นต้องมีคุณค่า (Value) การเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า เพื่อนำมาสร้างคุณค่า ต้องเริ่มจากตัวมนุษย์เองก่อน โดยให้แสดงศักยภาพ ความสามารถของตนเองออกมา และนำไปใช้ให้ตรงกับงานที่มีความถนัด เกิดเป็นความชำนาญกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งให้อิสระทางความคิด และการตัดสินใจอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน เพื่อคิดผลงานที่สร้างสรรค์ ต่อจากนั้นเมื่อมนุษย์ได้รับการสร้างคุณค่าก็จะเป็นผลให้ปฏิบัติงานเกิดคุณค่า ทำงานได้อย่างรวดเร็วมีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นสิ่งที่หาได้ยาก (Rarity) การเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่หายาก แล้วนำมาทำการฝึกอบรมและการพัฒนาทำให้มนุษย์เก่งมีความรอบรู้ มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสบการณ์จากการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทำให้มีความคิดก้าวไกลล้ำหน้าผู้อื่น คิดเป็นระบบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ดี เป็นทุนมนุษย์ที่หาได้ยาก เป็นผลทำให้องค์กรมีบุคลากรที่เป็นจุดเด่นแตกต่างจากคู่แข่ง

3. มีความยากลำบากต่อการลอกเลียนแบบจากคู่แข่ง (Imitability) การเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่ลอกเลียนแบบได้ยาก ซึ่งมีลักษณะที่อดทนต่อทุกสถานการณ์ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีจิตวิทยา ปรับตัวเก่งเข้ากับผู้อื่นง่าย ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มาพัฒนาช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง จะทำให้พนักงานจงรักภักดีต่อองค์กร ซื่อสัตย์ และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีที่จะช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร มาทำงานเป็นปกติสม่ำเสมอ ก็ถือได้ว่าองค์กรมีบุคลากรหรือทุนมนุษย์ที่ยากต่อการเลียนแบบ ซึ่งองค์กรอื่นไม่สามารถเปรียบเทียบได้

4. ไม่สามารถหาทดแทนได้จากที่อื่นหรือภายนอกองค์กร (Non-Substitutable) การเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่สามารถหาทดแทนได้จากที่อื่นนั้น เกิดขึ้นได้จากการอบรมและพัฒนาจากภายในองค์กรในการมอบความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ จากหัวข้อดังกล่าวข้างต้นทั้ง 3 ลักษณะ เพื่อรวบรวมทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพ เหมาะสมสำหรับเป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจต่าง ๆ

หลายองค์กรต่าง ๆ เริ่มนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่การทำงานของมนุษย์เพราะนอกจากจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าแล้วยังมีต้นทุนในการดูแลระยะยาวที่ต่ำกว่า ในขณะที่หลายองค์กรส่งเสริมให้บุคลากรของตนเองใช้เทคโนโลยีทำงานให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตน เป็นการให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีให้ประสานกันมากที่สุด เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีคุณประโยชน์ในด้านที่ต่างกัน ซึ่ง 3 ส่วนสำคัญที่เทคโนโลยีไม่สามารถแทนที่ได้คือ 1) Social Intelligence ความฉลาดทางสังคม หรือความสามารถในการเข้ากับคนอื่นได้ดี และทำให้คนอื่นให้ความร่วมมือ 2) Emotional

Intelligence ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตนเองบริหารจัดการต่าง ๆ ได้ และ 3) Intellectual Intelligence ความสามารถทางปัญญา ความคิดริเริ่ม

ดังนั้น มนุษย์ หรือ ทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรควรเป็นสิ่งสำคัญที่เล็งเห็นให้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง แม้เกิดสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้องค์กรมีความก้าวหน้าอยู่เสมอ ทั้งในส่วนของทักษะในการทำงาน ตลอดจนทักษะอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการทำงาน เช่น ทักษะการปรับตัว ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะในการบริหาร ทักษะในการนำเสนอ เป็นต้น และยิ่งไปกว่านั้นในยุคปกติใหม่เช่นนี้ หลายองค์กรต่างก็ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่ไม่คุ้นเคย ไปจนถึงทักษะทางเทคโนโลยีที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการทำงานมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้พนักงานได้ก้าวหน้าทันโลก และยังสามารถพัฒนาทักษะอื่น ๆ เพื่อต่อยอดการทำงานให้มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้พนักงานมีศักยภาพที่ไม่เฉพาะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นประโยชน์ให้กับพนักงานในระยะยาวได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทุนมนุษย์หัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กร

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง หลายองค์กรจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการสร้างคน และพัฒนาคนเพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการเสริมทักษะให้คนให้มีทักษะและประสบการณ์เก่ง 3 ด้าน ได้แก่ “เก่งงาน เก่งคน และเก่งความคิด” เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงความเปลี่ยนแปลง และเข้าใจถึงทักษะที่จำเป็นในการทำงานในยุคปกติใหม่หรือ New Normal มนุษย์เมื่อได้รับการพัฒนาจะมีความรู้เพิ่มขึ้น มีความคิดที่ก้าวไกล เข้าใจตนเองและเข้าใจองค์กร ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์ต่อองค์กรของตน และสังคมโดยรวม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาทุนมนุษย์ คือ กระบวนการในการพัฒนาตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ มีความสามารถไปจนถึงมีทักษะในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งบุคลากรยังเกิดการพัฒนาศักยภาพด้วย โดยการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรนั้นอาจทำได้หลายวิธี ตั้งแต่การฝึกอบรม การศึกษาผ่านการเรียนการสอนที่จริงจัง การออกไปดูงานนอกองค์กร ไปจนถึงการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งเมื่อพนักงานได้รับการพัฒนาแล้วก็สามารถเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ส่งผลให้องค์กรพัฒนาและประสบความสำเร็จตามไปด้วย

การพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับองค์กร คือ การปรับเปลี่ยนจากงานจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) สู่งานบริหารทุนมนุษย์ (Human Capital Management) โดยมองการใช้บุคลากรเสมือนกับการบริหารการลงทุน บุคลากรในองค์กรไม่ได้เป็นเพียงทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปซึ่งอาศัยเพียงการจัดการเพื่อประโยชน์สูงและประหยัดสุดเท่านั้น แต่บุคลากรเป็นสินทรัพย์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ (Value added) ผ่านทางการ

ฝึกอบรมและเสริมสร้างประสบการณ์ ทั้งในเรื่องความรู้ ทักษะความชำนาญในงาน และการปรับทัศนคติ ทำให้สามารถยกระดับศักยภาพ และขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน และคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ

อย่างไรก็ตาม องค์กรที่จะได้เปรียบและยั่งยืนได้ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องเรียนรู้ได้ดีกว่าและเร็วกว่า (Marquardt, 1996) ได้รวบรวมองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ผู้นำต้องให้ความสำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ

1. พลวัตการเรียนรู้ (Learning Dynamics) มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุด โดยการเรียนรู้นั้นประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ ระดับการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ และทักษะและวินัยในการเรียนรู้
2. การปรับเปลี่ยนองค์กร (Organizational Transformation) มีมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านวิสัยทัศน์องค์กร ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านกลยุทธ์องค์กร
3. การเสริมอำนาจบุคคล (People Empowerment) สมาชิกขององค์กรจะเป็นแกนหลักขององค์กรแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นผู้นำข้อมูลและปรับเปลี่ยนข้อมูลให้เกิดเป็นความรู้ที่มีคุณค่าสำหรับบุคคลและองค์กร
4. การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ความรู้ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรมากกว่าทรัพยากรด้านการเงิน ที่ตั้ง การตลาด หรือทรัพย์สินอื่น ๆ ความรู้เป็นทรัพยากรหลักที่ใช้ในการทำงาน โดยที่ประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยี การปฏิบัติการ ระบบต่าง ๆ และขั้นตอนการทำงานขององค์กรล้วนมาจากพื้นฐานของความรู้และความชำนาญทั้งสิ้น
5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Technology Application) เทคโนโลยีเป็นลักษณะที่สำคัญในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ หากองค์กรใดมีความสามารถด้านเทคโนโลยีก็จะสามารถก้าวล้ำหน้าองค์กรอื่น ๆ คุณลักษณะนี้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้บนพื้นฐานของเทคโนโลยี และระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานด้วยอิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาทุนมนุษย์จึงต้องเตรียมพร้อมใน 3 ด้านควบคู่กัน (โปรซอฟท์ เอชซีเอ็ม, 2561) คือ 1) ความพร้อมด้าน Human คือ สิ่งที่ทุกองค์กรต้องเตรียมคือเรื่องของ knowledge management วัฒนธรรมองค์กรที่เป็นหนึ่งเดียว การสร้าง environment เพื่อให้เกิดความคิดแปลกใหม่ พัฒนาไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและองค์กร 2) ความพร้อมทางด้าน Technology คือ การเพิ่มขีดความสามารถเพื่อรองรับการแข่งขันที่รวดเร็ว 3) ความพร้อมด้าน Partnership ถือเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรยุคใหม่เช่นกัน คือการมองหาพันธมิตรผนึกกำลังร่วมกับพันธมิตรเพื่อสร้างแนวคิดหรือผลิตสิ่งใหม่ ๆ ให้สามารถแข่งขันในตลาดได้

การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุค AI กับสถานะการทำงานแบบปกติใหม่

การพัฒนาหรือการอบรมพนักงานยังคงเป็นสิ่งจำเป็นอยู่เสมอ トラบเท่าที่พนักงานคนนั้น ๆ จะเข้ามาเป็นหนึ่งในฟันเฟืองในการขับเคลื่อนองค์กร แม้ในยุคที่เชื้อไวรัสโควิด-19 กระจายไปทั่วโลก ไม่ได้หมายความว่าตลาดแรงงาน การจ้างงานจะหยุดขับเคลื่อน การจ้างงานแม้จะมีน้อยลงแต่ก็ยังคงมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์ หรือพนักงานที่มีประสบการณ์มาแล้วแต่ต้องย้ายสายงานด้วยความจำเป็นต่าง ๆ เช่น สายงานเก่าต้องปิดตัวลงไปเพราะพิษเศรษฐกิจ หรือพัฒนาตัวเองจนสามารถสร้างผลตอบแทนข้ามสายงานได้ดีขึ้น ไม่ว่าจะแบบใด เมื่อเข้ามาอยู่ในองค์กรใหม่ ที่มีการวางระบบระเบียบเป็นแบบแผนไว้แล้ว ก็จำเป็นต้องรับการอบรมเพื่อให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน สิ่งนี้แม้เป็นยุคความปกติใหม่หรือ New Normal ก็ไม่อาจจะเลี่ยงได้ การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงต่อไปก็คือ จะปรับตัวเรื่องการอบรมพนักงานตามแนวคิดความปกติใหม่อย่างไร (New Normal Training) หลังจากที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เข้ามาเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่สำคัญ โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. การปฐมนิเทศด้วยตนเองผ่านระบบดิจิทัล การปฐมนิเทศถือเป็นกระบวนการเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพราะหากเริ่มต้นได้ถูกต้องย่อมทำให้ทำงานได้อย่างไม่ผิดพลาด ยุคก่อนการปฐมนิเทศแต่ละครั้งเป็นเรื่องใหญ่ขององค์กร และยิ่งองค์กรใหญ่เท่าไรก็ยิ่งวาระในการจัดปฐมนิเทศพนักงานใหม่ได้น้อยเท่านั้น ยุคดิจิทัลนี้หลายองค์กรเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการมาเป็นการปฐมนิเทศด้วยตนเองผ่านระบบดิจิทัลเพื่อให้พนักงานทำความเข้าใจตลอดจนเรียนรู้องค์กรและการทำงานเบื้องต้นด้วยตัวเอง เพื่อลดการเสียเวลา โดยพนักงานใหม่สามารถที่เรียนรู้ที่ไหนหรือเมื่อไรก็ได้ ทำให้องค์กรไม่ต้องเสียเวลามากในเรื่องการปฐมนิเทศเบื้องต้น

2. เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังเข้ามามีบทบาทในส่วนของสังคม ในฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ยุคปัจจุบันเองก็เริ่มนำเอา AI มาใช้กันบ้างแล้ว โดยเฉพาะในระดับองค์กรใหญ่ อย่างที่เราเห็นได้ชัดและง่ายที่สุดนั่นก็คือการนำเอาระบบ Chatbot มาใช้กับระบบถาม-ตอบอัตโนมัติในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารทรัพยากรบุคคล หรือที่ Advance มากขึ้นก็คือการเริ่มนำเอาเทคโนโลยี VR-Virtual Reality มาใช้กับการ Training พนักงานในบางสายงาน เพื่อจำลองสถานการณ์ความเป็นจริง หรือข่าวการพัฒนาล่าสุดที่บางองค์กรเริ่มพัฒนา AI ให้สามารถวิเคราะห์แยกแยะคลิกของผู้สมัครงานได้เบื้องต้น ถึงบุคลิก ลักษณะ และความเหมาะสมต่อองค์กร เป็นต้น

3. การนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการอบรม การอบรมแบบเดิม ๆ ที่เป็นห้องเรียนมีพนักงานใหม่เป็นผู้เรียนและพนักงานเก่าเป็นผู้สอนอาจไม่เหมาะสมอีกต่อไป แต่จะเปลี่ยนเป็นรูปแบบอื่นได้จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือช่วย เทคโนโลยีจะทำให้การอบรมนั้น

ง่ายขึ้นด้วยต้นทุนที่ต่ำลง มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม หรือ Social Distancing Policy ทำให้การพบปะกันเป็นกลุ่มใหญ่ไม่นิยม การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เช่น การอบรมผ่าน Online หรือการอบรมแบบ On Demand ก็ทำให้พนักงานได้เข้าใจเนื้อหาได้เช่นกัน และผลจากสภาพเศรษฐกิจ ด้วยสถานการณ์เศรษฐกิจที่ตกต่ำลงเพราะพิษของเชื้อไวรัสโควิด-19 การประหยัดทรัพยากรเป็นสิ่งที่ทุกองค์กรทำเป็นเรื่องปกติไปแล้ว การอบรมพนักงานก็เช่นกัน การอบรมครั้งเดียวและสามารถใช้กับผู้เรียนได้หลายคน ทั้งยังเข้าถึงได้จากทุกที่เพียงมีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ก็นับเป็นการประหยัดทรัพยากรได้ดีทางหนึ่ง เพื่อเป็นการเพิ่มทุนปัญญาให้แก่องค์กร

4. ทักษะที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Soft Skill) การอบรมพนักงานไม่เพียงแต่เป็นเรื่องเนื้อหาของการทำงานเท่านั้น ด้วยยุคที่คนเราพบปะกันแบบซึ่งหน้านั้นมีน้อยลงแต่การพูดคุยระหว่างบุคคลติดต่อสื่อสารอย่างไรก็ยังมีต่อไป การพัฒนาทักษะที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นแม้จะทำได้ไม่ง่าย แต่หากมีตัวอย่างให้พนักงานที่อบรมได้เห็นภาพและเสียงก็ทำให้เกิดความเข้าใจได้ไม่น้อย อีกหนึ่งไอเดียที่น่าสนใจมาประยุกต์ใช้ได้ก็คือการแชร์ประสบการณ์การใช้ทักษะเหล่านี้กันในห้องเรียน ว่าพบเจอปัญหาอย่างไรแก้ปัญหาได้อย่างไร ก็เป็นหนึ่งแนวทางของการอบรมในยุคชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งสอดคล้องกันกับการพัฒนาทุนสังคมภายในองค์กร

5. ทักษะที่จะพัฒนาตัวเองอย่างไม่หยุดยั้ง การอบรมไม่เพียงแต่เป็นการสอนเนื้อหาของการทำงานเท่านั้น แต่เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กร ปลูกฝังทัศนคติที่ดีที่จะทำให้พนักงานพัฒนาตัวเองได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วพนักงานในองค์กรก็จะมีแต่ผู้เชี่ยวชาญทำงานที่เกิดคุณค่าสูงต่อองค์กรได้มากขึ้น ดังนั้นเพื่อให้พนักงานปรับตัวเข้ากับความปกติใหม่ได้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถมากขึ้น มีความเข้าใจเนื้อหาของงานในเชิงลึก ทำให้เกิดทุนอารมณ์ขึ้นภายในตนเอง เกิดความตระรู้ได้ด้วยตนเอง

เตรียมความพร้อมพัฒนาทุนมนุษย์กับหลักสัปปริสธรรม 7

“มนุษย์ทุกคน” ล้วนอยากเป็นคนดี อยากเป็นคนเก่ง อยากมีโอกาสพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกาย และทางด้านจิตใจ อยากจะพัฒนาความก้าวหน้าของชีวิตตนเอง สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาดังกล่าว คือการเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาศักยภาพตนเองให้พร้อมรับการสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต หรือกำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ ณ ปัจจุบัน เพื่อให้รู้จักบทบาท เข้าใจถึงหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งจะปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและใส่ใจ กล่าวคือรู้เท่าทันตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการบริหารจัดการพัฒนาคนหรือมนุษย์ซึ่งมีอยู่มากมาย เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ยังคงใช้ได้กับทุกสถานการณ์ โดยการยึดหลักการอยู่ร่วมกัน และรู้เท่าทันโลกตามหลักสัปปริสธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ มี 7 ประการ ดังนี้

1. ฉันทัญญตา (Knowing The Law, Knowing The Cause) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้ว่าอะไรเป็นสาระ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎแห่งธรรมชาติ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล การบริหารจัดการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กร ผู้บริหารและบุคลากร จำเป็นต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน รวมถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง เพื่อทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด กล่าวคือ ทราบถึงสาเหตุของการเกิดโรคระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 สิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วิธีการดำเนินชีวิต รูปแบบการทำงาน และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ควรต้องรู้และเข้าใจถึงสถานการณ์ พร้อมกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินธุรกิจต่อไป ว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติหน้าที่ หรือดำเนินกิจการงานต่าง ๆ อย่างไร เพื่อพัฒนาองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดศักยภาพ ด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น ในข้อหลักธรรมนี้จะกล่าวอธิบายถึงสาเหตุความเป็นมาของปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเหตุอันเนื่องมาจากเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้องค์กรจึงต้องสร้างความรับรู้ ความเข้าใจกับพนักงานถึงเหตุและผลที่ตามมาของสถานการณ์ในปัจจุบันให้เห็นอย่างชัดเจน

2. อัตถัญญตา (Knowing The Meaning, Knowing The Purpose) ความเป็นผู้รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นซึ่งสืบเนื่องมาจากการกระทำตามหลัก การบริหารจัดการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กร ผู้บริหารและบุคลากรจำเป็นต้องพิจารณาถึงวิธีการที่ทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร และรู้ถึงประโยชน์ขององค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อองค์กร ซึ่งหมายถึงการมีแผนงานที่ดี การเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม การวางแผนทีวเคราะห์ผลกระทบต่าง ๆ ได้อย่างรอบครอบและถี่ถ้วนครบทุกด้าน กล่าวคือ เมื่อทราบถึงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปการรู้ถึงผลของเหตุที่เกิดขึ้นและยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น ถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตหรือดำเนินกิจการต่อไป เนื่องด้วยไม่สามารถใช้ชีวิตได้ปกติเหมือนแต่ก่อนตามมาตรการของรัฐบาลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดรูปแบบการทำงานแบบปกติใหม่ หรือเรียกว่า New Normal

3. อัตตัญญตา (Knowing Oneself) ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักฐานะ ภาวะเพศ ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป กล่าวคือ การบริหารจัดการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กร ผู้บริหารและบุคลากรจำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์กรที่บริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความแตกต่างจะทำให้องค์กรเป็นเลิศมีประสิทธิภาพและมั่นคงถาวร ทั้งนี้ภายใต้การทำงานแบบปกติใหม่ จะปรับตัวเรื่องการอบรมพนักงานตามแนวคิดความปกติใหม่อย่างไร (New Normal Training) หลังจากที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เข้ามาเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่สำคัญ

4. มัตตัญญตา (Moderation, Knowing How To Be Temperate) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ กล่าวคือ การบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการ

ต้องรู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ชีตความสามารถขององค์กร ชีตความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร นอกจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพ การรักษาและสร้างความผูกพันต่อองค์กรก็มีความสำคัญ แม้การรักษาธุรกิจให้อยู่รอดเป็นเรื่องสำคัญ แต่การดูแลพนักงานในองค์กรให้อยู่ดีมีสุขและรอดไปด้วยกัน ก็ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจ คนทำงานให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนมากที่สุด การปรับเปลี่ยนของรูปแบบผลตอบแทนและสวัสดิการของพนักงาน โดยเน้นความสมดุลในการทำงานและสุขภาพองค์รวมในเชิงป้องกัน (employee well-being) ส่งผลถึงการออกแบบสวัสดิการต่าง ๆ ให้ยืดหยุ่นมากขึ้น อันสอดคล้องกับยุคสมัย และพนักงานในแต่ละเจนเนอเรชันที่เปลี่ยนไป

5. กาลัญญตา (Knowing The Proper Time) ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ กล่าวคือ จะต้องเข้าใจถึงระยะเวลาอันเหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรด อะไรควรทำ หรือช่วงเวลาใดที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยวิเคราะห์จากอุปสงค์ และอุปทานต่าง ๆ

6. ปริสัญญตา (Knowing The Assembly, Knowing The Society) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้กิจที่ประพัตต่อชุมชนนั้นว่าควรดำเนินการอย่างไร กล่าวคือ การบริหารจัดการจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตรและคู่แข่ง การสร้างสรรค์หรือการประสานงานกับกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร เข้าถึง เข้าใจ และพัฒนาเป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสาธารณชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

7. บุคคลัญญตา (Knowing The Individual, Knowing The Different Individuals) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ถึงความสามารถของบุคคล เพื่อที่จะได้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการ กล่าวคือ เปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนาและบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถและภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคให้แก่บุคลากรในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

และที่สำคัญทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในองค์กรนั้น จะต้องพร้อมรับกับการปรับตัวให้เท่าทันกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เทคนิคหรือเครื่องมือวิธีการต่าง ๆ ของการบริหารจัดการเตรียมความพร้อมพัฒนาทุนมนุษย์ในเชิงของหลักพุทธธรรมนั้นมีเครื่องมือที่สำคัญอยู่ด้วยกัน 3 คือ 1) การพัฒนาทางด้านกายภาพ ประกอบไปด้วย การพัฒนาบุคลิกภาพ การสร้างค่านิยมหลัก รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีเอกภาพ 2) การพัฒนาทางด้านวาจา ประกอบไปด้วย การพัฒนาทางด้านทักษะ

การสื่อสาร เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน และ 3) การพัฒนาทางด้านจิตใจ ประกอบไปด้วย การพัฒนาด้านความสามารถด้านระดับสติปัญญา (IQ: Intelligence Quotient) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ (EQ: Emotional Quotient) และด้านความสามารถสู่ความสำเร็จ (AQ: Advancement Quotient หรือ Adversity Quotient)

ดังนั้น การนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นฐานความคิด เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทุนมนุษย์ภายในองค์กร ให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ให้มีความเจริญเติบโตทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ด้วยวิธีการบริหารและพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบโครงสร้างและการบริหารองค์กร ทั้งในรูปแบบขององค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจ โดยมีหน้าที่บริหารมนุษย์ที่ปฏิบัติงานในระบบทั้งหมด ซึ่งก็คือพนักงานทุกคนในองค์กร องค์กรที่จะบรรลุผลสำเร็จได้อย่างต่อเนื่อง องค์กรนั้นควรจะต้องมีทั้งระบบโครงสร้างและการบริหารบุคลากร พัฒนาทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ (ดาวิช ศรีธัญรัตน์, 2562)

กล่าวโดยสรุป คือ เมื่อปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ได้นำมาสู่ความปกติใหม่ อันหมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคย โดยรูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการบริหารจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัว พัฒนาตนเอง พัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพร้อมรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ ให้เกิดข้อได้เปรียบและความยั่งยืนได้ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาให้ถูกต้องและเหมาะสมภายใต้หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งประกอบไปด้วย 1) อัมมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล 3) อัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสสัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล เมื่อองค์กรและพนักงานเป็นผู้รู้ทั้ง 7 ประการนี้ ก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพให้ดีขึ้นยิ่ง ซึ่งเป็นธรรมที่แสดงถึงหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก

สรุป

“ทุนมนุษย์” ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานทุกประเภท ดังนั้นการพัฒนาทุนมนุษย์จึงเป็นการลงทุนเกี่ยวกับมนุษย์ในระยะยาว อันจะเพิ่มมูลค่าของบุคลากรทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ศักยภาพของคน รวมทั้งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรให้สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาที่เป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอโดยไม่คำนึงว่าทำแล้วจะกำไรหรือขาดทุนและทุกองค์กรควรทำคือ การพัฒนา

บุคลากรทุกระดับอย่างจริงจังโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทุกหน่วยงาน และที่สำคัญต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง หน่วยงานต้องระบุเป็นนโยบายในการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจนว่า พนักงานในแต่ละระดับควรได้รับการส่งเสริมความรู้ในด้านใด ทั้งนี้ การพัฒนาทุนมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จนั้น องค์กรต้องมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของมนุษย์ เชื่อว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด ซึ่งนอกจากที่องค์กรต้องการพัฒนาแล้วองค์กรยังต้องดูแลให้โอกาสแสดงความสามารถในด้านต่าง ๆ ด้วย

สิ่งสำคัญที่องค์กรยุคใหม่จะต้องเร่งดำเนินการคือ การสร้างความทันสมัยและความคล่องตัว รวมถึงการเตรียมพร้อมปรับตัวและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือทุนมนุษย์ให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการปรับกระบวนการความคิดแบบองค์รวมในเชิงบูรณาการ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีวิสัยทัศน์ในการมองการณ์ไกล กล้าทำและผลักดันการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใด ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางของกระแสสังคมโลก และสังคมรอบข้างได้อย่างเหมาะสม

อ้างอิง

- กิตติ มิลำเอียง. (2559). การสรรหาและคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ในองค์การภาครัฐยุคใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 8(1), 149.
- ดาวิชา ศรีธัญรัตน์. (2562). ระบบงานทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2561). *HR Tech 2018* ขับเคลื่อนทุนมนุษย์ด้วยเทคโนโลยี. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-148839>.
- โปรซอฟท์ เอชซีเอ็ม. (2561). *องค์กรยุคใหม่ พัฒนาทุนมนุษย์ 3 ด้าน*. สืบค้น 14 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.prosofthcm.com/Article/Detail/16738>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *การพัฒนาที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พฤทธิพงศ์ จักกะพาก. (2564). การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 361-362.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- Barney, J. B. (1991). Firm Resources & Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.

- Graton, L. & Ghoshal S. (2003). Managing Personal Human Capital: New Ethos for the “Volunteer” Employee. *European Management Journal*, 21(1), 1-10.
- Marquardt, M.J. (1996). *Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York: McGraw-Hill.

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ไทย ในยุค NEW NORMAL*

BUDDHIST GOOD GOVERNANCE FOR LIFE QUALITY PROMOTING OF THAI SME LABOR IN NEW NORMAL ERA

รัตนา ตฤณารังสี, พัชรารณ สันติเสวี, วีรภัทร สภากาญจน์

Ratana Trissanarungsee, Patcharaporn Santisevi, Weerapat Sapakarn

สภาองค์กรนายจ้าง เอส.เอ็ม.อี แห่งประเทศไทย

S.M.E. Employers' Confederation of Thailand (ECOT)

Corresponding Author E-mail: wcs.ratana@gmail.com

บทคัดย่อ

แรงงานคือทรัพยากรที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดย่อม แรงงานที่ดีจะมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีผลต่อเนื่องมาจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และในยุค New Normal ที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ดังนั้น การบริหารจัดการและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานจึงมีความจำเป็นโดยแท้ เพราะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานและประโยชน์ขององค์กร

คำสำคัญ: พุทธธรรมาภิบาล; การส่งเสริมคุณภาพชีวิต; แรงงาน SME ไทย; ยุค New Normal

Abstract

The labor was the most important resource of any business operation especially for small and medium businesses. The good workers must have the potential to work which resulted from having a good quality of life in new normal era. Therefore, managing and promoting the quality of life of workers is absolutely necessary. It affected the efficiency of operations and the benefits of the organization.

Keywords: Buddhist Good Governance; Life Quality Promoting; Thai SEM Labor; New Normal Era

* Received September 28, 2021; Revised October 29, 2021; Accepted November 1, 2021

บทนำ

แรงงานเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง เนื่องจากเป็นกลไกที่ทำให้ธุรกิจทุกระดับดำเนินไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีผลประกอบการอยู่ในระดับต้นของประเทศ ที่จะส่งต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ มีผลกระทบกับหลายส่วนด้วยกัน เช่นแรงงาน ผู้ประกอบการ ภาครัฐ และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นวิสาหกิจที่ผู้ประกอบการจำนวนมากต่างให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก มีการจ้างงานตั้งแต่ 15 – 200 คน และจำนวนทรัพย์สินถาวรตั้งแต่ 30 – 200 ล้านบาท (ราชกิจจานุเบกษา, 2545) ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการธุรกิจได้ด้วยเงินทุนไม่สูงมาก ที่ผ่านมามีรายงานว่ามีการจ้างงานสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมาก จำนวน 6,643,539 อัตรา คิดเป็นร้อยละ 38.28 ของวิสาหกิจทั้งประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) และมีเงินทุนหมุนเวียนในระบบเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้นมาโดยลำดับ

ปัจจุบันภาครัฐได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรม SME และผลักดันส่งเสริม SME เป็นวาระแห่งชาติ โดยมีธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ มุ่งเน้นให้ SME สามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งภายใต้บริบทการแข่งขันทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงของแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งให้ความสำคัญกับการยกระดับขีดความสามารถของ SME ให้เติบโตเข้มแข็ง และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากลผ่านแนวคิดการสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้าและบริการควบคู่ไปกับการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการ SME ในด้านต่างๆ เพื่อให้ SME สามารถก้าวขึ้นมาเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) นโยบายของรัฐบาลที่ให้ SME เป็นวาระแห่งชาติและยุทธศาสตร์ของกระทรวงที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและส่งเสริม SME ที่ผ่านมา รัฐบาลได้สนับสนุนให้มีแหล่งเงินทุนสำหรับผู้ประกอบการ SME ที่ประสบปัญหาทางธุรกิจ เพื่อให้ผู้ประกอบการ SME กลุ่มดังกล่าวยังมีโอกาสในการดำเนินธุรกิจต่อไป จึงได้ออกมาตรการช่วยเหลือและพัฒนาผู้ประกอบการ SME ด้านการเงิน รวมทั้งมาตรการด้านอื่นๆ เพื่อยกระดับไปสู่ยุค 4.0 ที่มีศักยภาพ โดยการจัดโครงการสินเชื่อผ่านธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ไทยคู่ฟ้า, 2546)

ในยุคที่เรียกว่า New Normal หลายประเทศทั่วโลกประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจซบเซาเนื่องจากเกิดการกีดกันการค้าระหว่างประเทศ มีการนำเอาเครื่องจักรกลและระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาช่วยในการทำธุรกิจ ส่งผลต่อธุรกิจหลายประเภท แต่ธุรกิจที่ยังดำเนินการต่อไปได้โดยที่ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ก็น่าจะเป็น

หนี้ไม่พันธุกิจ SME หรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความยืดหยุ่น มีความคล่องตัวในการบริหารและดำเนินการด้วยเงินทุนที่ไม่สูงมากนัก อีกทั้งยังสามารถเริ่มได้ด้วยตนเองสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมีคุณภาพ สวยงาม และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลส่งผลให้ธุรกิจ SME สามารถสร้างระบบเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศต่อไปได้ แต่ทว่าปัญหาต่างๆ ที่พบเห็นกันบ่อยก็คือ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ปัญหาทางการเงิน ปัญหาด้านการตลาด ต้นทุน วัตถุดิบและแรงงานต่างด้าว (สุชน ทิพย์ทิพากร, 2558) ซึ่งต่างก็เป็นปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ตก ซึ่งปัญหาหลักๆ ก็คือปัญหาของการบริหารโดยที่ขาดการนำเอาหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการกันอย่างจริงจัง จนก่อให้เกิดผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและประชาชนซึ่งต้นเหตุก็มาจากการบกพร่องทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้ทำหน้าที่ในองค์กร นอกจากนี้ยังพบว่า การไม่เข้าใจกฎหมายการใช้หลักนิติธรรม การทำงานไม่ตรงเวลา การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้งบประมาณที่ไม่เหมาะสม (รมณีย์ วงษา, 2559) ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเป็นแบบงูเห่าวนรอบไปไม่รู้จบสิ้น เมื่อการบริหารงานด้านธุรกิจขาดการนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้อย่างจริงจัง ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็คือ การขาดเสถียรภาพการจ้างงาน แรงงานมีรายได้ไม่คงที่ แรงงานไทยมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐาน จนต้องหันมาประกอบอาชีพนอกระบบ นอกกฎหมายที่เห็นว่าการก่อให้เกิดรายได้และผลตอบแทนมากกว่า ซึ่งได้แก่ การค้าของเถื่อน การค้ายาเสพติด การค้าสัตว์และพืชสวนพันธุ์ การค้าประเวณี การลักลอบ ตัดไม้ทำลายป่า การพนัน การค้ามนุษย์ (วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ, 2557) ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจมวลรวมของประเทศ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานไทย ที่จะนำไปสู่ปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ด้วยเหตุนี้การนำเอาหลักพุทธธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ไทยในยุค New Normal จึงเป็นทางออกที่ดีที่จะสามารถแก้ไขปัญหาคอนคุณภาพชีวิตของแรงงาน ที่จะส่งผลต่อเนื่องไปยังประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และเศรษฐกิจมวลรวมของประเทศชาติต่อไป

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME

คุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดีหรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพซึ่งหมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดีดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันสังคมและธรรมชาติมีความพร้อมและสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์ (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2533) คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล (Koffka, 1978) การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ นั่นคือการที่จะกล่าวได้ว่า

ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ก็ต่อเมื่อประชาชนในครอบครัวหรือชุมชนนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วนทุกประการซึ่งเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดไว้นั้น สามารถแปรเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้น ๆ (กรมพัฒนาชุมชน, 2558)

วอลตันได้เสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นถึงเรื่องของคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงาน ทุกประเภท ที่ใช้มีวัฏจักรในการดำรงชีวิตด้วยการทำงานเพื่อให้ได้ค่าจ้างและนำมาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งทฤษฎีนี้มีสาระสำคัญอยู่ 8 ประการ ประกอบด้วย (Richard, 1973)

- 1) การให้สิ่งตอบแทนเพียงพอและยุติธรรม
- 2) สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ
- 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน
- 4) โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตน
- 5) การบูรณาการทางสังคมหรือทำงานร่วมกัน
- 6) ประชาธิปไตยในองค์กร
- 7) ความสมดุลระหว่างหน่วยงานกับชีวิตส่วนตัว
- 8) ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

จากทฤษฎีของวอลตันข้างต้น เป็นทฤษฎีที่มุ่งถึงคุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการทำงาน เพราะมนุษย์ทุกคนเกิดมาต้องทำงานในตำแหน่งที่ต่างๆ กันออกไปเพื่อเลี้ยงชีพ คุณภาพชีวิตดังกล่าวคือความต้องการได้รับการตอบสนองจากสังคมหรือนายจ้าง เพื่อผลตอบแทนที่คุ้มค่า ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มากไปกว่านั้นคือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับจากสังคม และการอยู่อย่างเป็นสุขตลอดระยะเวลาในชีวิตการทำงานนั่นเอง

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ยุค New Normal

ยุค New Normal หรือยุควิถีชีวิตใหม่ เป็นยุคที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำรงชีวิตในรูปแบบใหม่ เนื่องจากการระบาดของไวรัส Covid19 ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่พร้อมกันทั่วโลก กิจกรรมที่เคยทำมาแต่เดิมเช่นการทำงาน การเดินทาง กิจกรรมทางการเมือง การแพทย์ ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด ต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ล้างมือบ่อยๆ นาน 20 วินาที เช็ดมือด้วยแอลกอฮอล์ฯ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจและบริการต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเปิดระบบลงทะเบียนออนไลน์ การใช้ระบบซื้อขายและบริการทางออนไลน์ สิ่งนี้ เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อเราจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้จึงได้กลายเป็น New Normal ในสังคม (สถาบันส่งเสริมความ

ปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน, 2564) ยุควิถีชีวิตใหม่มีการปรับเปลี่ยนในหลายมิติได้แก่

1. การ Work From Home การอยู่ในบ้าน พร้อมทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆ ภายในที่อยู่อาศัยของตนเอง ส่งผลต่อความต้องการที่พักอาศัยที่เปลี่ยนไปจากเดิม ที่อาศัยในพื้นที่ที่มีขนาดเล็กอาจจะไม่เพียงพอ จำเป็นต้องการมีพื้นที่ที่สามารถทำอะไรได้หลายหลากมากยิ่งขึ้น
 2. การดำเนินการทางธุรกิจธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ Online Business ด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง จนส่งผลทำให้ระบบการสั่งซื้อสินค้าและบริการ ระบบการขนส่งระยะสั้น และการจัดส่งแบบรวดเร็ว จะเป็นที่ต้องการ และความสำคัญมากยิ่งขึ้น
 3. การเรียน Online Learning/Entertainment การอยู่ในบ้าน สิ่งสำคัญในการพัฒนาและการค้นหาตัวตน สิ่งหนึ่งก็คือ การหาความรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตัวเอง
 4. การแพทย์และสาธารณสุข (ที่ปรึกษา) Online Medical Consulting ให้ความสำคัญกับการลงทุนทางด้านสาธารณสุขของประเทศมากกว่าเดิม ระบบสาธารณสุขจะมีแพลตฟอร์มด้านสุขภาพเป็นบริการพื้นฐาน และการป้องกันความเจ็บป่วยจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น
 5. การ Deglobalization เพื่อพึ่งพาการผลิตในประเทศมากขึ้น เนื่องจาก อุตสาหกรรมฐานการผลิตต่าง ๆ ของประเทศต้องหยุดชะงัก รวมไปถึงการขนส่งต่างๆด้วย อีกทั้งการนำเข้าจากอุตสาหกรรมหลายแห่งในต่างประเทศที่เป็นฐานการผลิต จึงหยุดชะงักตามไปด้วย
- ดังนั้น ยุค New Normal ในสังคมไทย จึงเป็นยุคที่ทุกคนต้องประสบกับการดำเนินชีวิตในวิถีใหม่ ในมิติของแรงงาน SME ไทยก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในสังคมได้ ต้องมีการพัฒนาสภาพกายและใจให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง นายจ้างเองก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการบริหารงานใหม่ มีการส่งเสริมแรงงานให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจต่อไป

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ไทย

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ไทย ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีหรือองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 8 ประการข้างต้น ได้แก่ หลักพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าใช้พัฒนาและส่งเสริมสาวกให้มีคุณภาพชีวิตในการครองสมณเพศที่ดี เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในด้านกาย ให้มีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง ส่งเสริมเรื่องของสุขอนามัย ส่งเสริมและพัฒนาด้านศีลคือให้มีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันและรักษาศีล จนเกิดการพัฒนาจิตใจให้ผ่องใส และนำไปสู่ปัญญา ทำให้คุณภาพชีวิตของพระสาวกในสมัยพุทธกาลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีบรรลุผลในการบวชในพระพุทธศาสนา และหลักภavana 4 นี้ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและแรงงานได้ จึงถือได้ว่าหลักภavana 4 นี้ เป็นหลักพุทธธรรมาภิบาลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี

ภavana 4 คือการเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา ได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

1. กายภavana การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกว้างขวางกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2. สีลภavana การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

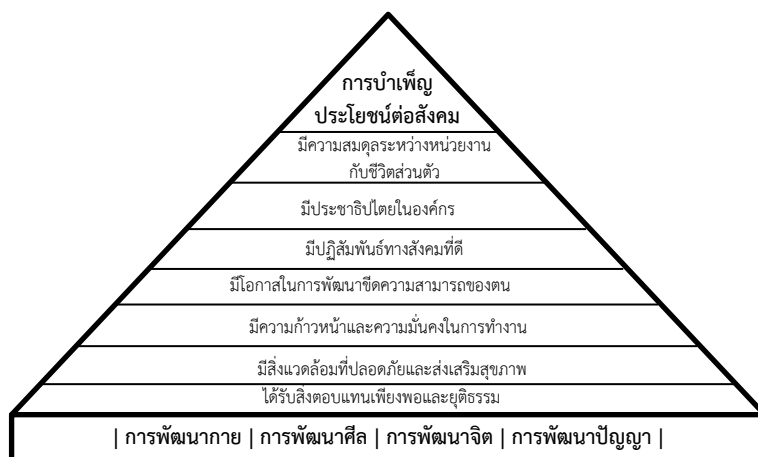
3. จิตภavana การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภavana การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

การนำเอาหลักภavana 4 มาใช้ในการพัฒนาร่างกายให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ส่งเสริมพัฒนาให้มีระเบียบวินัย ส่งเสริมพัฒนาจิตใจให้มีจิตภาวะที่ดี และพอกพูนปัญญาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องจะสามารถส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ไทย ให้ดียิ่งขึ้นได้

องค์ความรู้ใหม่

พุทธธรรมาภิบาลที่ได้เสนอข้างต้น ได้แก่หลักภavana 4 ที่เป็นการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา ให้แรงงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี กล่าวคือมีสุขภาพกายที่ดี มีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่วัฏจักรในการดำรงชีวิตที่ดีดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

สรุป

หลักพุทธธรรมาภิบาลมาใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงาน SME ไทย เป็นการนำเอาหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานโดยมีสาระสำคัญดังนี้คือ กายภาวนา ส่งเสริมร่างกายให้มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อหน้าที่ และส่งเสริมให้แรงงานได้มีปัจจัยพื้นฐานทางด้านกายภาพที่สมบูรณ์ สีสภาวนา ส่งเสริมด้านศีลธรรม จริยธรรมให้มีความประพฤติที่ถูกต้องตามระเบียบวินัยขององค์กร ประเพณีวัฒนธรรม องค์กร การอยู่ร่วมกันการทำงานเป็นทีม จิตภาวนา ส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจ ให้มีสภาพจิตใจที่ดี อารมณ์ดี มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส ปัญญาภาวนา ส่งเสริมด้านปัญญา การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ เมื่อนำหลักพุทธธรรมาภิบาลข้างต้นมาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตจะสามารถพัฒนาแรงงานให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์ขององค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง เรื่อง กำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม. (2545, 20 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 93 ก. หน้า 17.
- กรมพัฒนาชุมชน. (2558). *การพัฒนาหมู่บ้านอีสานเขียวแบบผสมผสานสนับสนุนโครงการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง*. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน.
- ไทยคู่ฟ้า. (2564). *รัฐบาลเสริมแกร่ง SMEs สนับสนุนเงินกู้ 78,000 ล้านบาท*. สืบค้น 1 มีนาคม 2564, จาก <https://www.sanook.com/money/543455/>.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2553). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน : พุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- รมณีย์ วงษา. (2559). *สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 3(1), 17.
- วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ. (2557). *มุมมองเศรษฐกิจไทย: ไม่เป็นทางการ*. *วารสารวิทยาการ จัดการ*, 1(1), 20.

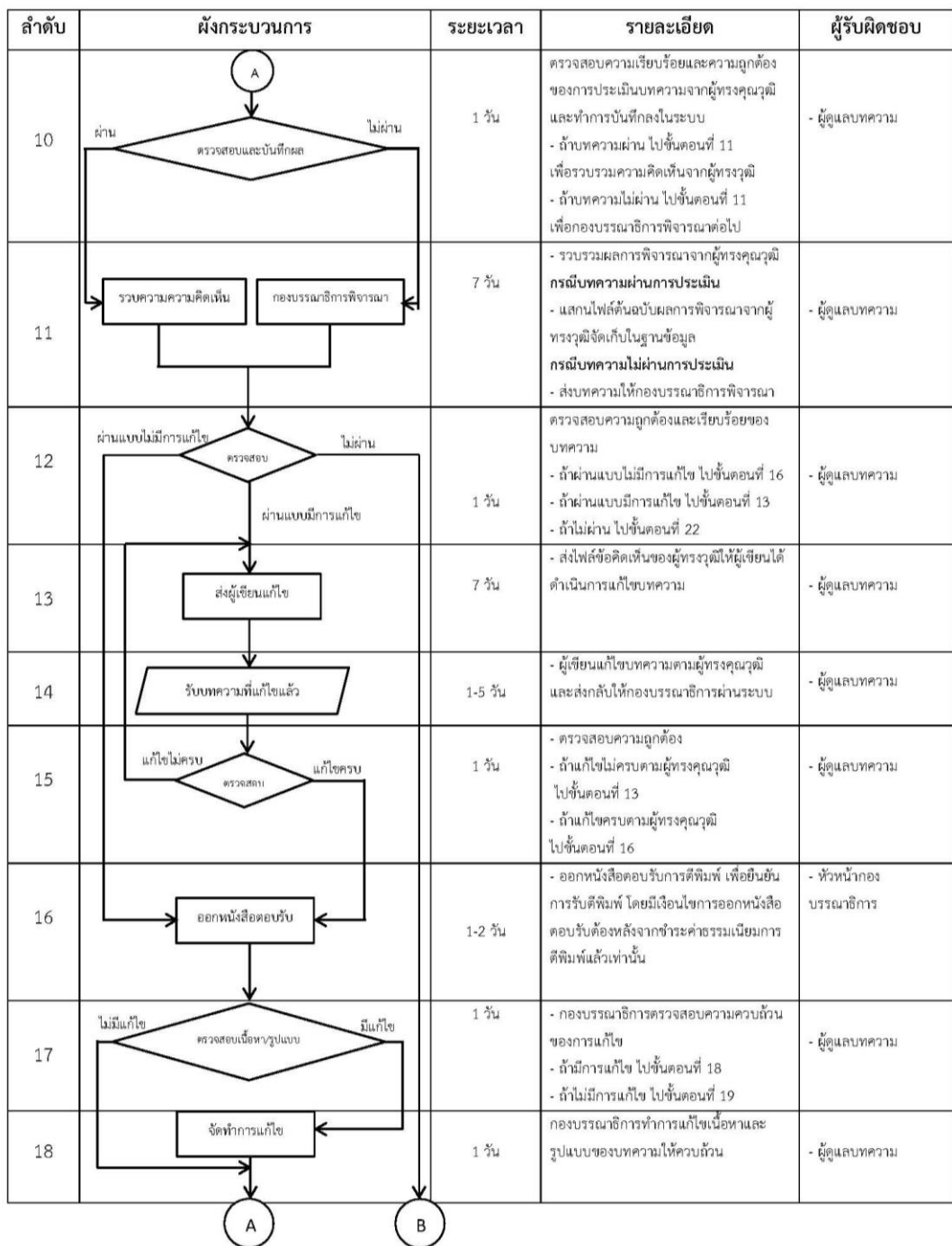
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). รายงานประจำปี. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20201103152522.pdf.
- สุชน ทิพย์ทิพากร. (2558). แนวทางการปรับตัวของการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาทต่อวัน : กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม. *Veridian E Journal*, 8(2), 2271.
- Koffka, K. (1978). *Encyclopedia of the Social Science*. New York: The Macmillan Company.
- Richard E. (1973). Quality of Working Life: What is it?. *Sloan Management Review* 4(7), 12-16.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1				
2		ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3		3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4		1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5		1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6		1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณา โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7		1-2 วัน	- ติดตามประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8		1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลงชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail, Line, Facebook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9		15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19		3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20		2 วัน	ตรวจสอบบทความ พิสูจน์อักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21		1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัปเดตบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปแบบ
22		1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณีเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thajjo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thajjo (Auto)
23				

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความเนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในภพะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวุฒิ หนัณมิและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจ สุกินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, // ปีที่(ฉบับที่), // เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.
ธิดา วัฒนิน. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์: // สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหาที่นั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

(16.pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) ...รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิดิวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis, Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

Methodology (18 pt)

(1.6 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.....

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

This image shows a single page of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

This image shows a full page of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for handwriting practice or general writing. There are no margins, text, or other markings on the page.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt.) เขียนบทพจน์แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ.....

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

.....

.....

สรุ่ป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any)

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt).

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Association (APA) References in contents and at the end must be consistent.